This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A. M. D. G.
RESID. S. GEORGII,
VIGOR.

fr Colwell. Oct 1919. for
5 0 (82 vols)

G.

A. M. D. G.
RESID. S. GEORGII,
VIGOR.

fr Colwell. Oct 1919. f
5 5 0 (82 vols)

2652 f. 43

Robinson

G.N.

MEDULLA
THEOLOGIÆ MORALIS

In duos Tomos diſtributa

HERM. BUSEMBAUM

Soc. JESU Theologi.

ACCEDUNT

Propoſitiones ad hanc uſque diem proſcriptæ.

Et nunc primum Synopſis nonnullarum Conſtitutionum Apoſtolicarum ad morum ſcientiam ſpectantium.

TOMUS PRIMUS.

FERRARIÆ. MDCCLV.

Impenſis Joannis Manfrè.

Superiorum permiſſu ...

ptas adjecimus. Qua quidem in re non ſatis duximus, eas ad libri calcem (quod multæ editiones fecere) univerſas non interrupto catalogo complecti, verum etiam ſingulis in locis, ubi res id expoſcere viſa eſt, monuimus te, quid poſt interpoſitum de re quaque judicium, tenendum ſit, quid rejiciendum. Ama amorem hunc erga te noſtrum; ac diu vive.

AU-

AUCTOR LECTORI

ANni ſunt complures, Ami Lector, quando juſſus fui C lonræ eam ſcientiam in compen dium redactam tradere, quæ novi Sacerdotibus, in tanto munere di gnius exequendo (præſertim quoties in conſcientiæ tribunali Judices ſe derent) præſidio foret. Duo hic fa cile videbam maxime a me poſtu lari, ut & optima quæque ſeligerem, & in ordinem uſui cujuſque aptiſ ſimum diſpertirer; itaque apiculas imitater, quæ ex optimis floribus utiliſſima colligunt, & in alveari diſponunt in ordinem. Inde effecta eſt hæc *Medulla*; *Caſuum Conſcien-tiæ*, (ut ajunt) ſeu *Theologiæ Mo-ralis ſumma* Enchiridio huic inclu-. Quæ cum in manus, & oculos urium perveniſſet, viſa eſt non probari; iis præſertim, qui pri-o calamo eandem non ſine labo- moleſtia, & temporis jactura de-pſerunt. Hinc evenit (cujus a-conſilii ne cogitatio quidem un-

a 3 quam

quam inciderat) ut plurium me preces identidem urgerent, & viri maximi auctoritas, dignitaſque impelleret, ac denique etiam Superiorum juberet voluntas, ut publici juris facerem. Lima hic aliqua opus fuit, a qua perfectior prodiret in lucem, quæque Auctorum nomina, ante deſiderata, quotquot in promptu eſſent, adjungeret (adjuncta ſunt autem hac altera editione quampluri-ma). Nunc conſilium tu meum, & ordinem accipe. Noto nomine Caſus Conſcientiæ appello varias ſpecies factorum, de quibus in foro conſcientiæ judex Sacerdos ſententiam dicat oportet, atque vel, ut honeſta, approbet, vel, ut turpia, condemnet. Medio tutiſſimus iturus, extrema plus æquo vel laxa, vel anguſta declinare ſum conatus. Quod ſi quando declarem, ubi Doctores nonnulli benignius ſenſerint, non ideo probo, vel ſuadeo, ſed illud aſſero; unde nonnunquam prudente judicio conſcientiæ *Rector*, vel Conſultor diſpi-

ciat,

ciat, an eſſe uſui poſſit. In ſexto quidem præcepto (uti & Matrimonii Sacramento) animus fuerat, per viam adeo lutulentam celerius incedere: ſed tamen plurium judicio & hic immorandum nonnihil fuit, ne quid praxis requireret.

Cæterum nihil aſſerui, niſi vel ex communi Doctorum ſententia deductum, vel deſumptum ex probatiſſimorum Auctorum libris, ſcriptiſve; eorum in primis, qui hic eximia cum laude verſati ſunt. Inter quos principes extitere laudatiſſimi hujus ſcientiæ Magiſtri, *P. Hermannus Munning*, & *P. Fridericus Spe*, uterque e Societate noſtra Sacerdos, & in diverſis Academiis Theologiæ Moralis Profeſſor, quibus me debere plurimum libens profiteor; uterque enim caſuum ſummam confecit, & mirifice paſſim probatam, & publica luce dignam, quibus proinde liberaliter ſum uſus, ut & ipſi ſimiliter ante fecerant; prior enim ex *P. Maximiliani Buchler*; alter ex utriuſque

viridario , manu ſolerti , flores quamplurimos decerpſerant. Unde hos omnes æquiſſimo animo, & jure in fructus laudis, quæcumque eſt, ſocietatem admitto , ita quidem, ut minimam ejus partem mihi vendicem : Quinam omnium fontes præcipui extiterint, Auctores identidem allati indicabunt.

Methodus illa & optima viſa fuit, & facillima, ut in quavis materia, ſeu dubio, in primis ex communi Doctorum ſententia reſpondeatur, quæ reſponſio, ſeu regula quæpiam ſit, ex qua deinde (quoties id fieri poteſt) aut certe circa eam, caſus aliquot particulares reſolvantur, ut ſecundum illos , & reſponſionem dictam alii ſimiles, cum inciderint, reſolvi poſſint.

Quia vero doctrina hæc fere omnis verſatur in cognoſcenda bonitate, vel malitia actuum humanorum, ſive moralium, (unde & *Moralis Theologia dicitur*) illa vero cognoſci non poteſt ſine regula, ad *quam* vel actus iſti recte accedant,

vel

[illegible] quæ præcedunt , agi-
[illegible]

L I B R O I.

De [illegible] regula ,
[illegible] interna , hoc est , conſcien-
[illegible] externa , hoc eſt , præce-
[illegible]

L I B R O II.

De Præceptis Fidei , Spei , &
[illegible] , quæ ſunt quaſi præam-
[illegible] Decalogi .

L I B R O III.

De Præceptis Decalogi , & Ec-
[illegible]

L I B R O IV.

De Præceptis certorum homi-
num ſtatui propriis.

L I B R O V.

De modo diſcernendi naturam ,
gravitatem peccatorum , quæ
[illegible] dicta præcepta committun-
r.

L I B R O VI.

De Sacramentis novæ Legis .

L I B R O VII.

De Cenſuris Eccleſiaſticis , &
irregularitatibus.

INDEX
CAPITUM, & DUBIORUM.
LIBER PRIMUS.
De Regula actuum humanorum.
TRACTATUS I.
De Regula interna, ſive Conſcientia.

Cap. I. *Quid Conſcientia, & an ſequenda ſit.* pag. 1.
Cap. II. *De Conſcientia dubia.* 3
Dub. I. *Quid ſit Conſcientia practice dubia & quid in ea agendum.* ibid.
2. *Quid agendum cum Conſcientia ſpeculative dubia.* 6
3. *An in dubio tutior pars ſit eligenda.* 9
Cap. III. *Quid Conſcientia ſcrupuloſa, & quid in ea agendum.* 11

TRACTATUS II.
De Regula externa actuum humanorum, ſcilicet Lege.

Cap. I. *De natura, & obligatione Legis in genere.* 14
Dub. I. *Quid ſit Lex, ſive preceptum.* ib.
2. *Quotuplex ſit preceptum.* 15
3. *An vis, & ſubſtantia legis poſitivæ dependeat ab acceptatione communitatis.* 16
4. *An precepta etiam humana obligent ſub peccato, & quali.* 17
Cap. II. *De ſubjecto, cui datur preceptum.* 18
Dub. I. *Quæ perſonæ preceptis obligentur.* ib.
2. *An peregrini teneantur legibus ſui domicilii, dum ab eo abſunt.* 20
3. *An peregrini, & vagi teneantur preceptis locorum, in quibus morantur.* 22

4. An

4. *An peregrini teneantur præceptis juris communis, ſi non ſint in uſu in loco, ubi morantur.* 23
Cap. III. *De modo, quo obſervanda ſunt præcepta.* ib.
Dub. I. *An debeant impleri ex charitate.* ib.
2. *An ad impletionem præceptorum requiratur intentio iis ſatiſfaciendi.* 24
3. *An ſatisfaciat præcepto, qui faciens opus, expreſſe intendit per illud non ſatisfacere.* 22
4. *An ad impletionem præceptorum requiratur intentio, ſeu voluntas faciendi id, quod præceptum eſt.* 26
5. *An duplici præcepto uno actu, vel diverſis actibus eodem tempore poſſit ſatisfieri.* 27
6. *An qui uno actu violat plura præcepta, committat plura peccata.* 28
Cap. IV. *Quæ excuſent a tranſgreſſione præcepti.* 29
Dub. I. *An ignorantia excuſet.* ib.
2. *An metus excuſet.* ib.
3. *An excuſet impotentia totius, vel partis.* 30
4. *An excuſet diſpenſatio.* 31
Appendix de Diſpenſationibus S. Pænitentiariæ. 35

LIBER II.

De Præceptis Virtutum Theologicarum.

TRACTATUS I.

De Præceptis Fidei.

Cap. I. *QUæ myſteria fidei neceſſario credenda ſint.* 40
II. *Quomodo obliget præceptum fidei.* 42
III. *An aliquando liceat exterius fidem veram negare, aut falſam profiteri.* 45
IV. *De infidelitate, & vitiis fidei oppoſitis.* 47
Dub. I. *Quid, & quotuplex ſit infidelitas.* ib.
2. *De Judaiſmo.* 49
3. *Quid ſit hæreſis.* 50

TRACTATUS II.

De Præcepto Spei.

TRACTATUS III.

De Præceptis Charitatis.

Cap. I. *An, quando, & quomodo obliget præceptum Charitatis Dei.* 53
2. *De præceptis Charitatis erga proximum.* 55
Dub. I. *Quis ordo ſervandus inter perſonas, quæ diliguntur.* ib.
2. *De odio, & dilectione inimicorum.* 57
3. *De præcepto eleemoſynæ, ſeu miſericordiæ corporalis.* 60
4. *De miſericordia ſpirituali, ſeu præcepto correctionis fraternæ.* 64
5. *De ſcandalo.* 67
Art. I. *Quid, & quotuplex ſit, & quale peccatum.* ib.
2. *An, & quando ſcandalum paſſivum permitti poſſit, aut ob illud vitandum aliquid omitti debeat.* 69
3. *An liceat alterius peccato materialiter cooperari.* 74

LIBER III.

De Præceptis Decalogi, & Eccleſiæ.

TRACTATUS I.

De Primo Præcepto Eccleſiæ.

Cap. I. DE *ſuperſtitione, & ſpeciebus ejus.* 77
Dub. I. *Quid ſit, & quotuplex.* ib.
2. *Divinatio quid, & quotuplex ſit.* 78
3. *Quid, & quotuplex ſit Idololatria.* 79
4. *Quid, & quotuplex ſit vana obſervantia, & unde colligatur.* 84
5. *Quid ſit maleficium, & quomodo poſſit tolli.* 88
Cap. II. *De irreligioſitate.* 90

Dub.

Dub. I. *Quid ſit tentatio Dei.* ib.
2. *Quid, & quotuplex ſit Sacrilegium.* 91
3. *De Simonia.* 94
Art. I. *Quid ſit, & quotuplex.* ib.
2. *Quæ ſit pœna Simoniæ.* 98
3. *An, & cui reſtituendum, quod ſimoniace acceptum.* 99

TRACTATUS II.
De Secundo Præcepto Decalogi.

Cap. I. *Quid, & quotuplex Blaſphemia.* 100
II. *De Juramento.* 103
Dub. I. *Quid ſit Juramentum.* ib.
2. *Quotuplex ſit Juramentum.* 106
3. *An, & quando ſit licitum jurare.* 107
4. *An in Juramento liceat uti æquivocatione.* 109
5. *Quæ, & quanta ſit obligatio juramenti promiſſorii.* 110
6. *Quibus caſibus excuſetur ab impletione, qui in promiſſorio juramento obligationem contraxit.* 114
7. *Quomodo obligatio juramenti tollatur per irritationem, diſpenſationem, commutationem, & remiſſionem.* ib.
Cap. III. *De Voto.* 116
Dub. I. *Quid ſit votum, & quotuplex.* ib.
2. *Quæ requiratur voti deliberatio, & intentio.* 117
3. *Quæ requiratur materia voti.* 120
4. *Quæ, & quanta ſit obligatio voti.* 122
5. *Quot modis tollatur obligatio voti.* 125
6. *De voti irritatione.* 127
Art. I. *An, & quomodo tollatur irritatio voti per directam irritationem.* ib.
2. *Quis vota indirecte poſſit irritare.* 128
Dub. III. *Quid ſit commutatio voti.* 130
8. *Quid ſit diſpenſatio, & qui poſſint diſpenſare in votis.* 131

TRACTATUS III.
De Tertio, & Quarto Præcepto.

Cap. I. *Quid tertium præceptum, Memento,* &c. 133

Dub. I. *Quæ opera tum hoc præcepto, tum ab Eccleſia prohibeantur.* ib.
2. *Quæ cauſæ excuſent ab obſervatione feſtorum, ob quas opera prohibita liceant.* 135
3. *Quæ opera feſtis præcipiantur.* 137
4. *An ſit obligatio audiendi Miſſam in Parochia Dominicis, & Feſtis majoribus.* 141
5. *Quæ excuſent ab auditione ſacri.* 145
Cap. II. *De IV. Præcepto*, Honora Patrem, *&c.* 147.
Dub. I. *Ad quid teneantur liberi erga parentes.* ib.
2. *Ad quid teneantur parentes erga filios.* 140
3. *Ad quid teneantur tutores, & curatores, qui parentum ſunt loco.* 151
4. *Quæ obligatio dominorum, & famulorum, aliorumque ſuperiorum, & inferiorum erga ſe invicem.* 152
5. *Ad quid teneantur conjuges erga ſe mutuo, vi hujus præcepti.* 154
6. *Quæ obligatio Parochorum erga ſuos.* 156
7. *Quæ obligatio Præceptorum, & diſcipulorum.* 157

TRACTATUS IV.

De Quinto, & Sexto Præcepto.

Cap. I. *Quid V. Præcepto prohibeatur*: Non occides. 158
Dub. *An aliquando liceat occidere, vel mutilare ſemetipſum.* ib.
2. *An, & quomodo liceat occidere malefactorem.* 161
3. *An, & quomodo liceat occidere privata auctoritate iniquum aggreſſorem.* 162
4. *An aliquando liceat occidere innocentem.* 165
5. *De duello & bello.* 167
Art. I. *Quid ſit, & an liceat duellum.* ib.
2. *An, & quouſque liceat bellum* 168
3. *Quid in bello juſto liceat.* 171
Cap. II. *De VI. Præcepto, & IX.* Non mœchaberis, *&c.* Non concupiſces, *&c.* 173
Dub. I. *An, & quanta peccata ſint oſcula, amplexus, tactus, verba obſcœna, & ſimilia, extra matrimonium.* 174

2. Quæ

[illegible].
2. *Quæ ſint ſpecies Luxuriæ conſummatæ naturales.* 177
3. *Quæ ſint ſpecies luxuriæ conſummatæ contra naturam.* 179
4. *An aliquando liceat procurare pollutionem* 181

TRACTATUS V.

De VII. Præcepto : Non furtum facies.

Cap. I. *De furto.* 184
Dub. I. *Quid ſit furtum, & quale peccatum.* ib.
2. *Quæ ſit quantitas notabilis ad mortale peccatum.* 185
3. *Quando graviter peccet, qui multa minuta furta committit.* 186
4. *Quid ſtatuendum de furtis domeſticorum, vel conjugum.* 187
Cap. II. *De reſtitutione.* 190
Dub. I. *Quid ſit reſtitutio, & qui teneantur ad eam.* ib.
2. *An qui cooperantur ad damnum alterius, teneantur ad reſtitutionem.* 191
3. *An ſupradicti teneantur ſinguli reſtituere in ſolidum, & quo ordine.* 194
4. *An teneatur reſtituere, qui alium impedivit a conſecutione alicujus boni.* 195
5. *Cui, vel quibus reſtituendum.* 196
6. *De rebus, quæ debent reſtitui.* 200
Art. I. *Quid debeat reſtitui ab inferente injuriam materialem tantum, ſive a poſſeſſore bonæ fidei.* ib.
2. *Quid debeat reſtitui ab inferente injuriam formalem, ſeu malæ fidei damnificatore, ſeu poſſeſſore.* 203
3. *An, & quid debeat reſtitui pro injuria illata corpori, v. g. per mutilationem, & occiſionem.* 205
4. *Quid debeat reſtitui pro illato ſtupro.* 207
5. *Quid debeat reſtitui pro adulterio.* 208
6. *Quid debeat reſtitui pro fama, & bonis ſpiritualibus, ut inductione ad peccatum, avocatione a religione.* 209
7. *De circumſtantiis reſtitutionis.* 211

Art.

Dub. I. *Quæ opera tum hoc præcepto, tum ab Eccleſia prohibeantur.* ib.
2. *Quæ cauſæ excuſent ab obſervatione feſtorum, ob quas opera prohibita liceant.* 135
3. *Quæ opera feſtis præcipiantur.* 137
4. *An ſit obligatio audiendi Miſſam in Parochia Dominicis, & Feſtis majoribus.* 141
5. *Quæ excuſent ab auditione ſacri.* 145
Cap. II. *De IV. Præcepto*, Honora Patrem, *&c.* 147.
Dub. I. *Ad quid teneantur liberi erga parentes.* ib.
2. *Ad quid teneantur parentes erga filios.* 140
3. *Ad quid teneantur tutores, & curatores, qui parentum ſunt loco.* 151
4. *Quæ obligatio dominorum, & famulorum, aliorumque ſuperiorum, & inferiorum erga ſe invicem.* 152
5. *Ad quid teneantur conjuges erga ſe mutuo, vi hujus præcepti.* 154
6. *Quæ obligatio Parochorum erga ſuos.* 156
7. *Quæ obligatio Præceptorum, & diſcipulorum.* 157

TRACTATUS IV.

De Quinto, & Sexto Præcepto.

Cap. I. *Quid V. Præcepto prohibeatur*: Non occides. 158
Dub. I. *An aliquando liceat occidere, vel mutilare ſemetipſum.* ib.
2. *An, & quomodo liceat occidere malefactorem.* 161
3. *An, & quomodo liceat occidere privata auctoritate iniquum aggreſſorem.* 162
4. *An aliquando liceat occidere innocentem.* 165
5. *De duello & bello.* 167
Art. I. *Quid ſit, & an liceat duellum.* ib.
2. *An, & quouſque liceat bellum.* 168
3. *Quid in bello juſto liceat.* 171
Cap. II. *De VI. Præcepto, & IX.* Non mœchaberis, *&c.* Non concupiſces, *&c.* 173
Dub. I. *An, & quanta peccata ſint oſcula, amplexus, tactus, verba obſcœna, & ſimilia, extra matrimonium.* 174

2. Quæ

pecies Luxuriæ conſummatæ na- 177
ſpecies Luxuriæ conſummatæ con-
i. 179
ulo liceat procurare pollutionem
.

ACTATUS V.

ecepto : Non furtum facies.

to. 184
furtum, & quale peccatum. ib.
antitas notabilis ad mortale pec- 185
iter peccet, qui multa minuta
ittit. 186
iendum de furtis domeſticorum,
m. 187
ſtitutione. 190
e reſtitutio, & qui teneantur ad ib.
operantur ad damnum alterius,
d reſtitutionem. 191
licti teneantur ſinguli reſtituere
, & quo ordine. 194
ur reſtituere, qui alium impedit
tudine alicujus boni. 195
quibus reſtituendum, 196
quæ debent reſtitui. 200
ebeat reſtitui ab inferente inju-
rialem tantum, ſive a poſſeſſore
. ib.
at reſtitui ab inferente injuriam
ſeu malæ fidei damnificatore,
re. 203
uid debeat reſtitui pro injuria il-
v. g. per mutilationem, & oc- 205
eat reſtitui pro illato ſtupro. 207
eat reſtitui pro adulterio. 208
eat reſtitui pro fama, & bonis
, ut inductione ad peccatum,
religione. 209
ſantis reſtitutionis. 213

Art. 1. *Quo tempore, loco, & modo debeat ſtitui.*
2. *Quo ordine reſtitui debeat.*
3. *Quæ a reſtitutione excuſent.*
Cap. III. *De Contractibus.*
Dub. I. *Quid in genere ſit contractus.*
2. *Quid in ſpecie de promiſſione, & don: ne.*
3. *Quibus caſibus poſſit revocari.*
4. *Quid ſit donatio mortis cauſa, & an poſſi vocari, quomodo, & quibus competat.*
5. *Quid ſit Commodatum, Precarium, & poſitum.*
6. *Quid ſit Mutuum.*
7. *Quid ſit Uſura.*
8. *De Emptione, & Venditione.*
Art. I. *Quid ſit Emptio, & Venditio.*
2. *Quid ſit Negotiatio, & quibus illicita.*
Dub. IX. *Quid ſit Contractus Cenſus, & an tus.*
10. *Quid ſit Cambium.*
11. *Quid Locatio, & Conductio.*
12. *De contractu Emphyteuſis, Feudi, & belli.*
13. *Quid ſit Sponſio, & Ludus.*
14. *Quid ſit Contractus Societatis.*
15. *Quid ſit Aſſecuratio, & Fidejuſſio.*
16. *Quid ſit Pignus, & Hypotheca.*
Cap. IV. *De Tutela, & Teſtamentis.*
Dub. I. *Quid ſit Tutela, & Curatela.*
2. *Quid, & quotuplex ſit Teſtamentum.*
3. *De renunciatione hæreditatum.*
4. *Qui poſſint, & debeant eſſe executores ſtamenti.*
5. *De iis, qui teſtari, & hæredes inſ poſſint.*

TRACTATUS VI.

De Præcepto VIII. IX. X. & de Præceptis Eccleſiæ.

Cap. I. *De Præcepto Octavo.*
Dub. I. *Quid ſit Suſpicio, Judicium temerari & Dubitatio, & quale peccatum.*

2. Q

ſit, & quam grave peccatum Detra- 276
& quomodo fama reſtituenda. 283
Quid de Præcepto IX. & X. 286
de Præceptis Eccleſiæ? ib.
id requiratur ad jejunium Eccleſia-
, & quanta ejus obligatio. 287
auſæ excuſent a jejunio. 291

LIBER IV.

ptis particularibus, certo hominum ſtatui propriis.

DE ſtatu Religioſo. 295
e ſit natura ſtatus Religioſi. ib.
requirantur ad valorem profeſſionis
ſæ. 297
id teneatur Religioſus vi ſuæ profeſ- 298
id Religioſus obligetur vi votorum.
oſſint, vel teneantur ingredi Religio- 306
id teneantur Religioſi ejecti, & fugi- 308
e ſtatu Clericorum. 311
Beneficiis Eccleſiaſticis. ib.
id, & quotuplex beneficium Eccleſia- ib.
odo acquirantur, & conferantur be- 312
ntentio, & qualitates requirantur ad
ium accipiendum. 314
ceat habere plura beneficia. 316
is modis beneficia amittantur. 318
, & quotuplex ſit penſio. 321
De Horis Canonicis. 322
i obligentur ad Horas. ib.
a ſit hæc obligatio. 325
excuſent a recitatione Horarum. 328
odo recitandæ ſint Horæ. 331
Quid Clerici poſſint circa diſpoſitio-
iduum ſuorum beneficiorum. 338

4. Quis

4. *Quis ſit habitus Clericorum, quæ artes, officia, actiones iis prohibeantur.* 342
Cap. III. *De ſtatu, & officio perſonarum ſecularium quarundam, præſertim judicialium.* 343
Dub. I. *Quæ requirantur ad legitimum judicium.* ib.
Dub. II. *De poteſtate, & officio Judicis.* 245
Art. I. *Quid requiratur in Judice.* ib.
2. *Quid Judici ſervandum circa inquiſitionem.* 346
3. *Quid liceat Judici circa quæſtiones, ſive torturam.* 348
4. *Quid ſervandum Judici circa ſententiam, & pœnam.* 351
Dub. III. *Quod ſit officium Advocati.* 355
4. *Quæ ſit obligatio Referentis, Secretarii, Notarii, & Procuratoris.* 359
5. *Quod ſit officium Accuſatoris.* 161
6. *De Teſtibus.* 362
7. *De Reo.* 365
Art. I. *An, & quomodo Reus teneatur fateri veritatem.* ib.
2. *Quid liceat Reo circa fugam pœnæ.* 368
Dub. VIII. *Quomodo Confeſſario agendum cum Reo.* 369
9. *Quæ obligatio Medicorum, Pharmacopæorum, Chirurgorum.* 372
10. *Quæ obligationes Mercatorum, Opificum, & cæterorum ſecularium.* 373

LIBER V.

De ratione cognoſcendi, & diſcernendi peccata.

Cap. I. DE *Peccato in genere.* 374
Dub. I. *Quid ſit peccatum.* ib.
2. *An, & quando deſideria, & delectationes ſint peccata.* 376
Art. I. *Quale peccatum ſit deſiderium malum.* 377
2. *An delectatio moroſa ſemper ſit peccatum.* 379
Dub. III. *De diſtinctione peccatorum.* 282
Art. I. *Quæ peccata diſtinguantur ſpecie.* ib.
2. Quæ

2. *Quæ peccata diſtinguantur numero.* 383
Cap. II. *De peccatis in ſpecie, mortali, & veniali.* 385
Dub. I. *Quid ſit peccatum mortale, & veniale.* ibid.
2. *Quibus ex caſibus peccatum ex genere ſuo mortale fiat per accidens veniale.* 386
3. *Quibus modis peccatum ex genere ſuo veniale, aut actu indifferens, tranſeat per accidens mortale.* 389
Cap. III. *De Peccatis capitalibus in ſpecie.* 391
Dub. I. *Quid ſit Superbia, & quale peccatum.* ibid.
2. *Quid Avaritia.* 394
3. *Quid Luxuria.* 397
4. *Quid Invidia.* 398
5. *De Gula.* 400
Art. I. *Quid ſit Gula.* ib.
2. *Quid ſit Ebrietas.* 402
Dub. VI. *Quid ſit Ira.* 402
7. *Quid ſit Acedia.* 406

LIBER VI.

De Sacramentis.

TRACTATUS I.

De Sacramentis in genere.

Cap. I. DE *natura Sacramenti novæ Legis.* 407
Dub. I. *Quid ſit Sacramentum.* ib.
2. *Quid circa materiam, & formam Sacramentorum ſervandum.* 409
Cap. II. *De Miniſtro Sacramentorum.* 411
Dub. I. *Quid requiratur, ut Miniſter det valide Sacramentum.* ib.
2. *Quid requiratur in Miniſtro, ut licite miniſtret.* 413
Cap. III. *De ſuſcipiente Sacramentum.* 416
Dub. I. *Quæ diſpoſitio requiratur ad valorem Sacramenti in ſuſcipiente.* ib.
2. *Quid requiratur, ut licite, & cum fructu ſuſcipiatur.* 417

Cap. IV. *Quid ſint Sacramentalia, & qu*
ficiant.

TRACTATUS II.

De Baptiſmo, & Confirmatione.

Cap. I. *De Baptiſmo.*
Dub. I. *Quæ materia Baptiſmi.*
2. *Quæ ſit forma Baptiſmi.*
3. *De Miniſtro Baptiſmi.*
Art. I. *Quis ſit Miniſter Baptiſmi.*
2. *An duo poſſint ſimul unum baptizar*
Dub. II. *Quid ſit ſubjectum Baptiſmi.*
2. *De Cæremoniis Baptiſmi.*
Art. I. *Quæ ſervanda circa cæremonias ba*
di.
2. *Qui Patrini, & quod eorum officiu*
Cap. II. *De Confirmatione.*
Dub. I. *Quid ſit, & quæ ejus materia,*
ma.
2. *Quis Miniſter, & quod ſubjectum.*
3. *Quæ Confirmationis neceſſitas, & e*
nia.

TRACTATUS III.

De Euchariſtia.

Cap. I. *De eſſentia Euchariſtiæ.*
Dub. I. *Quid ſit Euchariſtia.*
2. *Quæ materia Euchariſtiæ.*
3. *Qualis debeat eſſe panis in materia*
riſtiæ.
4. *Quale vinum ſit materia Euchariſti*
5. *Quæ conditiones ad materiæ conſecr*
requirantur.
6. *Quæ forma conſecrationis Euchariſti*
7. *Quamdiu Chriſtus maneat in Euch*
450
Cap. II. *De cauſis, & ſubjecto Euchariſti*
Dub. I. *De cauſis.*
Art. I. *Ad quem ſpectet diſpenſatio E*
ſtiæ.
2. *Quid requiratur in Miniſtro ad*

administrationem Euchariſtiæ. 456
Dub. II. De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente Euchariſtiam. 460
Art. I. Quæ requiratur in eo diſpoſitio animæ. ibid.
2. Quæ requiratur diſpoſitio corporis. 462
3. Quæ, & quanta ſit obligatio ſumendi Euchariſtiam. 469
Cap. III. De Euchariſtia, ut eſt Sacrificium. 472
Dub. I. Quid ſit Miſſa, & quæ obligatio Sacerdotum circa illam. ib.
2. Cujus ſit applicare fructum Sacrificii. 477
3. Quando, & quoties liceat celebrare. 478
4. Quo loco celebrandum ſit. 482
5. Quæ ſint requiſita ad Miſſam. 486

TRACTATUS IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Cap. I. De eſſentia hujus Sacramenti. 494
Dub. I. Quæ ſit ejus materia, & forma. ib.
2. Qualis Contritio requiratur. 496
3. Qualis Confeſſio requiratur. 500
Art. I. An debeat eſſe integra materialiter. ib.
2. Quando ſufficiat Confeſſio integra formaliter. 506
3. Quæ ſint reliquæ conditiones Confeſſionis. 510
4. Quando Confeſſio ſit invalida, & quomodo iteranda. 512
Dub. IV. De Satisfactione. 514
Art. I. Quæ ejus neceſſitas, & quantitas. ib.
2. De ſatisfactione per indulgentias. 520
§. I. Quid ſit Indulgentia, & quid ad eam requiratur. ib.
§. II. Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat a Jubilæo. 520
Cap. II. De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ. 527
Dub. I. Quis ſit Miniſter. ib.
2. Quid ſit Approbatio, & a quo petenda. 528
3. Quid, & quotuplex juriſdictio Confeſſarii, & unde eam habeat. 531
4. Quid ſit reſervatio caſuum, & quis habeat poteſtatem reſervandi, & abſolvendi ab iis. 13●

5. *Quod ſit officium , & obligatio Confeſſa*
540
6. *Quæ ſcientia , & prudentia requiratur Confeſſario.*
Cap. III. *De adjunctis Pœnitentiæ .*
Dub. I. *Quid ſit Sigillum Confeſſionis , & ad illud teneantur .*
2. *Quale ſit præceptum , & quæ obligatio Confeſſionis .*

TRACTATUS V.

De extrema Unctione , & Ordine.

Cap. I. *Quid ſit Extrema Unctio , & quæ eam obſervanda .*
2. *De Sacramento Ordinis .*
Dub. I. *Quid Ordo , quotuplex , & quæ ejus teria .*
2. *Quæ requirantur in ordinando .*

TRACTATUS VI.

De Matrimonio .

Cap. I. *De Sponſalibus .*
Dub. I. *Quid ſint Sponſalia .*
2. *Quæ , & quanta ſit obligatio Sponſali*
574
3. *Quomodo diſſolvantur Sponſalia .*
Cap. II. *De Matrimonio ſecundum ſe .*
Dub. I. *Quid ſit , quæ ejus materia , & M ſter .*
2. *De uſu Matrimonii .*
Art. I. *An uſus Matrimonii , ſive actus co galis ſit licitus .*
2. *An actus conjugalis ſit preceptus , & bitus .*
Dub. III. *An , & quibus ex cauſis poſſit divortium .*
Cap. III. *De impedimentis Matrimonii .*
Dub. I. *Quæ ſint impedimenta impedientia tum .*
2. *Quæ impedimenta dirimentia Matrimoni*
595

& Dubiorum.
trimonium invalidum ſit te- 606
quam cauſam poſſit diſpen-
mentis Matrimonii. 607

BER VII.

Eccleſiaſticis, & Irregu-
laritatibus.

nſuris in genere. 610
Cenſura Eccleſiaſtica. ibi.
ſura. 611
rre Cenſuram, & in quos
.
am poteſt ferri Cenſura? 614
ſolvere a Cenſuris. 617
da ſit abſolutio a Cenſura.

municatione. 620
& quotuplex. ib.
tm incurratur, & quem effe-
communicatio minor. 621
abeat Excommunicatio major.

rs incurratur Excommunica-
629
communicationes non reſer-
ib.
mmunicationes reſervatæ E-
631
reſervatæ extra Bullam Cœ-
ib.
ligenda Excommunicatio per-
um. 633
ommunicationes Papæ reſer-
m Cœna. 636
ſione, & Degradatione. 637
ſpenſio, quotuplex, & unde
qualis, & quanta ſit. ib.
penſiones in particulari, &
abſolvere. 640
tio, & Degradatio, a quo,
uſam fieri poſſit. 641
tio. 642

Dub.

Index Capitum, & Dubiorum.

Dub. I. *Quid ſit, & Quotuplex.*
2. *Qui ſint effectus Interdicti.*
3. *Quis cenſuram Interdicti ferre, & qui*
lere poſſit.
Cap. V. *De Irregularitate.*
Dub. I. *Quid, & quotuplex ſit Irregular*
ibid.
2. *Quinam effectus Irregularitatis.*
3. *Quomodo incurratur, & tollatur Irre*
ritas.
4. *Quæ ſint Irregularitates ex delicto.*
5. *Quæ Irregularitas ex defectu.*

MEDULLA THEOLOGIÆ MORALIS.

LIBER PRIMUS.

De Regula Actuum humanorum.

TRACTATUS PRIMUS,

De Regula Interna, ſive Conſcientia.

CAPUT I.

Quid Conſcientia, & an ſequenda ſit.

RESPONDEO I. Conſcientia eſt dictamen rationis, ſeu actus intellectus, quo judicamus aliquid hic, & nunc agendum, vel omittendum eſſe, vel fuiſſe, tanquam bonum, vel malum, idque vel per modum præcepti, vel conſilii. Hæç communiter eſt recta, dictans, quod verum eſt: aliquando tamen non eſt recta, dictans aliquid aliter, quam ſit, v. g. eſſe bonum, quod eſt malum: diciturque Erronea, quia contingit cum errore: idque vel vincibiliter, ſeu culpabiliter, quando ſcilicet error vitari potuit ac debuit: vel invincibiliter, quando error moraliter vitari non potuit; ideoque nec voluntarius eſt, & conſequenter *non* imputatur ad culpam, & *hæc dicitur* Conſcientia Recta *ſecundum quid, ſive in ordine* ad nos. Ex D. *Th. Laym. l. 1. tr. 1. c. 2. n. 1. & c. 3.*

Reſp. 2. Non tantum Conſcientia recta, ſe etiam inculpabiliter erronea, dictans aliqui per modum pręcepti, obligat, ut eam ſequa ris, & ſi contra facis, peccas: & quidem pec cato ejus ſpeciei, contra cujus virtutis ſpe ciem intellectus peccare judicat. Ratio priori eſt, quia Conſcientia recta eſt regula proxim voluntatis, derivata a prima, & principali re gula omnium actionum humanarum, ſcilice lege divina, & æterna. S. Th. 1. 2. *q.* 19. *ar.* 4 Ratio poſterioris eſt, tum quia, ſi intellectu voluntati proponit malum, eſto malum noı ſit, ſi tamen putans eſſe malum, vult illud fa cere, jam voluntas vere conſentit in malum habetque ſufficientem affectum ad peccatun illud, quod apprehendit: tum quia *omne quo non eſt ex fide*, hoc eſt (ut a SS. Patribus com muniter explicatur) quod non eſt ſecundun conſcientiam, *peccatum eſt*, ut dicitur ad *Rom* 14. Par eſt ratio, ſi intellectus proponat aliquid ut bonum, & præceptum, eſto non ita ſit, ſec malum; voluntas tamen illud libere reſpuen do, vel omittendo conſentit in tranſgreſſio nem præcepti, & peccat. Cujus ulterior ratio eſt, quia objectum tribuit actui ſpeciem, pro ut hic, & nunc ab intellectu proponitur. S Thom. *loc. cit. ar.* 5.

Ex dictis reſolvuntur ſequentes Caſus, & ſimiles.

1. Putans eſſe jejunium, quando non eſt peccat contra temperantiam, ſi non jejunet. S Thom. *l. c.*

2. Si quis mentiatur ad liberandum proxi mum ex periculo vitæ, putans ſe ex miſericor dia ad id teneri, actum bonum facit; & ſi noı mentiatur, peccat contra miſericordiam. Laym *l.* 1. *tract.* 1. *c.* 4.

3. Scrupuloſus, licet putet involuntarias di ſtractiones eſſe peccata, non tamen peccat quia non ſunt liberæ. Bec. *in* 1. 2. *tr.* 1. *c.* 4. *q* 7. *Laym. l. c.*

Reſp. 3. *Si* ſit conſcientia culpabiliter erro nea, *judicans* ex ignorantia vincibili aliquid pr hibi-

hibitum eſſe, aut præceptum, quod non eſt, peccas, & peccas ſi contra eam, & ſi ſecundum eam opereris; gravius tamen (cæteris paribus) ſi contra. Breſſ. Bardi *d.* 3. *c.* 5. Ratio prioris eſt, tum quia non agis ſecundum regulam humanorum actuum: tum quia voluntas, cum per ſe ſit cæca, debet ſequi rationis judicium: ſi enim perſeverante illo judicio, appetat alteram partem, non poteſt in eam ferri ſub ratione honeſti, cum intellectus ſub ea ratione non propoſuerit. Ratio poſterioris eſt, quia, ut cum D. Th. docetur communiter, ignorantia vincibilis non excuſat a culpa: cum enim in noſtra poteſtate ſit, errorem vincibilem deponere, malum, quod ſit ex conſcientia erronea dictante illud eſſe faciendum, eſt indirecte voluntarium, ideoque imputatur ad culpam. S. Thom. *l. c.* Bon. *t.* 2. *d.* 2. *q.* 4.

Unde reſolvuntur caſus ſequentes.

1. Homo in tali caſu conſtitutus, v. g. qui ſibi mentiendum, vel furandum putat, ut vitam proximi ſervet, etſi futurus ſit perplexus, & ex hypotheſi neceſſario peccaturus, neceſſitate conſequente, eo quod, ſtante conſcientia erronea, non poſſit effugere peccatum: abſolute tamen, & ſimpliciter non peccabit neceſſario, quia nec ſequi talem conſcientiam debet, nec contra eam facere: ſed poteſt, & debet eandem deponere (cum ſit error vincibilis, & culpabilis) & tunc operari Vide Laym. hic *l.* 1. *t.* 1. *c.* 4. & Bec. *in* 1. 2. *t.* 1. *c.* 4. *q.* 7.

2. Qui peccavit ex conſcientia erronea, etſi in rigore non teneatur, rectius tamen addet illam circumſtantiam in confeſſione, dicendo, feci hoc, vel illud, putans me facere contra præceptum, vel obligationem gravem. Card. de Lug. *diſp.* 15. *n.* 503.

CAPUT II.

De Conſcientia dubia.

DUBIUM I.

Quid ſit conſcientia practice dubia, & quid in ea agendum?

RESp. 1. Dubium eſt ſuſpenſio aſſenſus circa objectum apprehenſum. Idque eſt duplex. Speculativum, ſeu Univerſale, quando in genere dubitatur: v. gr. an contractus uſurarius ſit licitus: an die feſto liceat venari, piſcari, pingere, &c. Et Practicum, ſeu particulare, cum dubitatur, an his circumſtantiis, v. gr. hoc feſto liceat mihi venari. Ex quo patet, quid ſit Conſcientia practice dubia, ſcilicet, quæ practice dubitat; Speculative dubia, quæ ſpeculative. Ita Navar. Laym. Sanch. Becan. in 1. 2. *tr.* 1. *c.* 4. *q.* 8.

Reſp. 2. Qui cum Conſcientia practice dubia operatur, peccat, & quidem peccato ejuſdem rationis, ac ſpeciei, cujus eſt peccatum, de quo dubitat. Ita Sanch. Bonac. *t.* 2. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 7. Ratio prioris eſt, tum quia is exponit ſe periculo peccati: tum quia *quod non eſt ex fide, eſt peccatum*, ideſt, quod non ſit cum determinato judicio conſcientiæ, eſt illicitum. Idque verum eſt, etiamſi ſpeculative non dubitet: v. gr. Certus ſum, abſolute licitum eſſe die feſto, docere, dubito tamen, an hic, & nunc mihi liceat, pecco docendo. Ratio poſterioris patet, tum ex ratione prima data, tum ex dictis de Conſcientia erronea: quia habet affectum ad peccatum ejuſdem rationis. Unde, ſi dubites, an ſit mortale, peccas mortaliter: an ſit furtum, committis furtum &c. Si dubites, ſitne peccatum (ſive mortale, ſive veniale) ita ut malitia in confuſo proponatur, dicit Vaſq. 1. 2. *d.* 529. *c.* 3. *& alii*, eſſe mortale, quod negant Navar. *Valent. &c.* vid. Bonac. Laym. *l.* 1. *tr.* 2. *c.* 4. *n.* 7.

Reſp. 3. Qui practice dubius eſt circa aliquod *opus, tenetur ſe* reſolvere. Et quidem non per

ſolum

ſolum affectum, & voluntatem: (hoc enim non ſufficere, recte docent Vaſq. Sanch. *l.* 1. *mora. c.* 9. *& alii communiter*, contra Cajet.) quia adhuc exponeret ſe periculo peccandi: ſed per motivum rationabile, quale eſt, 1. Ratio probabilis. 2. Exemplum bonorum virorum ſine ſcrupulo ſic operantium (Sanch. Becan. *loc. cit.*) 3. Auctoritas viri alicujus docti, & pii. Quod ſi tamen dubium ſine ratione, & juſta cauſa temere conceptum eſſet, poſſet etiam ſine nova ratione deponi. Et ita explicari poteſt Cajet.

Reſp. 4. Si dubium oriatur ex obligationibus, & præceptis contrariis, v. g. utrum quis die feſto teneatur apud ægrotum manere, omiſſo ſacro, an vero ſacrum audire: tenetur ſe reſolvere, & prudenter judicare, hic, & nunc alterum obligare, & alterum ſibi licitum eſſe, alioqui enim exponet ſe periculo peccandi. Ut vero id recte fiat, hæc ſervanda ſunt. 1. Exquirat aliorum conſilia, ſi poteſt. 2. Si non poteſt, v. gr. quia ſolus eſt, vel quia ex confeſſione rem intellexit, conſideret, quantum res, & tempus fert, utrum ex duobus illis ſit, vel videatur minus malum, idque eligat, & non peccabit: ver. gr. in caſu dicto minus malum eſt, omittere ſacrum, quam deſerere infirmum; quia de ſacro audiendo eſt præceptum affirmativum tantum, & juris humani, at de infirmo eſt negativum, & juris naturalis. Sanch. Bec. *l. c.* Si utrumque videatur æque grave, utrum volet, abſque peccato eliget, ob defectum libertatis. Quod verum eſt, etiamſi culpabiliter in iſtam perplexitatem ſe conjeciſſet, modo de culpa præterita doleat. Ratio eſt, quia alioqui ad impoſſibile obligaremur, quod nec Deus exigit, nec fieri poteſt: ideoque tum ceſſat obligatio minor: vel, ſi ſint, aut videantur æquales, utralibet. Vide Laym. *l.* 1. *tr.* 3. *c.* 3. & 5. Fill. *t.* 21. *c.* 4. Bonac. *l. c. p.* 6. *n.* 27.

DUBIUM II.

Quid agendum cum Conſcientia ſpeculative dubia.

Sunt quædam in Theologia opiniones dubiæ, & in utramque partem probabiles, quæ reddunt hominem ſpeculative dubium. Quæritur ergo hic, an, & quomodo ex talibus poſſit formari Conſcientia practice certa.

Reſp. Abſque peccato licet ſequi opinionem probabilem, etiam alienam, & minus tutam (hoc eſt, quæ minus remota videatur a ſpecie peccati, quam altera) relicta probabiliore, & tutiore propria: ſecluſa tamen omni injuria, & periculo proximi, & dummodo opinio, quæ eligitur, adhuc ſit probabilis, & communis Doctorum, quos citat, & ſequitur Laym. & Bonac. t. 2. d. 2. q. 4. p. 9.

Ratio eſt, tum quia qui ſequitur ſententiam gravi authoritate, vel non levis momenti ratione nixam (hæc enim dicitur probabilis) non agit temere, ſed prudenter, ſequendo plurimorum virorum prudentium, & artis peritorum conſilium: tum quia eſſet onus intolerabile, multiſque ſcrupulis expoſitum, in omni re examinare, quid ſit probabilius & tutius.

Dixi in reſponſione, *etiam alienam*, quia parum refert, quod oppoſita ſententia ipſi operanti videatur probabilior ſpeculative; ſpeculativum enim illud judicium, eo ipſo, quod forte incertum, & falſum ſit, non debet eſſe regula operationis, cum operans aliam regulam, eamque certam habeat, quam ſequatur, ſcilicet hanc, quod in dubiis quiſque operari poſſit ſecundum ſententiam, quam viri docti, ut probabilem, & in praxi tutam, defendunt: nec tunc agit contra propriam conſcientiam, vel exponit ſe periculo peccandi formaliter. ...

Atque hinc colligitur reſolutio ſequentium caſuum.

1. Confeſſarius, aut alius vir doctus poteſt conſulenti reſpondere ſecundum probabilem aliorum ſententiam, ſi forte ei hæc ſit favorabilior, prætermiſſa etiam propria probabiliore,

nem a quibuidam doctis tan-
defendi , quam proinde ipſi
nvis ipſe conſultus eandem
eſſe judicet , & proinde in
n audeat . Ratio eſt , quia
nendi ſententiam probabilem,
indicare non prohibet Laym.
. *p.* 9.
qui ſecundum probabilem o-
'ult, poteſt , imo ſecundum
tiam debet Confeſſarius , &
ſit, ſive Parochus, ſub mor-
et ipſe judicet doctrinam il-
deoque fruſtra remittet ad a-
, qui ſit ejuſdem ſententiæ .
ſte diſpoſito non debet nega-
Vaſq. Sanch. Laym. *l.* 1. *t.*
que Dian. *p.* 2. *tr.* 13. *R.* 11.
, peccare mortaliter, ſi nolit
de mortali confeſſio ſit , ta-
rius ejus Confeſſarius.
ımnandi , qui adeunt varios
num reperiant faventem ſibi,
ns, ac pius , & non ſingula-
o eſt , quia intendunt ſequi
ilem . Ita Sanchez *c.* 1. *t.*9. *n.*

biliorem. Ita Laym. Bonac. *q.* 4. *p.* 9. R
quia utraque pars habet jus proferendi ſ
ſas in judicio. Vid. *infra l.* 5. *c.* 3. *d.* 3.

Dixi 2. in reſponſione; *ſecluſa injuri*
ſi periculum ſit, ne proximo fiat damn
injuria, locum habet axioma: *In dub*
via eligenda eſt.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

1. In adminiſtratione Sacramentor
ſemper licet ſequi ſententias ſpeculat
babiles, maxime circa valorem Sacr
ſed quoad ea, quæ a Miniſtro præſtan
attendum eſt ſententia ſecuriore, & n
ac forma certa, v. g. in Baptiſmo. *
ria ſententia eſt interdicta nunc ab In
die 2. Martii 1679. Propoſ. 1. * Ratio e
licet præciſe operationem ſpectando,
non peccaret, ſequendo opinionem
lem; nec Sacramento irrogaret irrevere
quia tamen effectus Sacramenti, ut
peccatorum, & infuſio gratiæ, depend
ra materia, & forma, graviter proxim
ret; ideoque peccaret, qui pro mate
adhiberet dubiam. Excipitur tamen caſ
ſitatis, in quo Sacramentum cum dul
ris poteſt præberi ſub conditione, v.
ptiſmus morituro in aqua roſacea ni
naturalis deſit, quia tunc proximus ju
bet, ut poteſt: & ex duobus malis mi
gendum. Vide Laym. hic, & Suar. *t.* 4.
6. Bec. *c.* 4. *q.* 9.

2. Medicus, & Chirurgus ſequi de
tiora, & probabiliora; nec uti poſſun
explorandi gratia, medicamento pro
multoque minus dubio, ſi certum h
Sanc. Bonac. *l. c.* Badel. *de conſcientia*
vid. infra *l.* 5. *c.* 3. *dub.* 7.

Dixi, *ſi adhuc ſit probabilis:* quia ſi
litatem amiſerit, ob aliquod decretum
trarium, vel gravem cenſuram, vel r
gravem de novo inventam, quæ diffic
futanda videatur, non habet locum rel

Unde reſolvitur hic caſus.

Non licet nunc abſolvere pœnitentem
tem, etſi plures Doctores antehac id ſe

pondeo. Qui in dubio conſtitutus, poſt
is examen ſe nequit reſolvere, non te-
ſemper eligere partem tutiorem, ſed pot-
ipleсti partem faventem ſuæ libertati (et-
iinus tutam) dummodo ſit in poſſeſſione
bertatis; juxta illud axioma: *In dubio
eſt conditio poſſidentis*. Ratio eſt, quia
ion agit temere, cum utatur ſua liberta-
iod cuivis licet, quamdiu non conſtat eſ-
privatum, cum eam, ut cætera externa
poſſideat. Proindeque volenti obligatio-
nponere, quæ libertate privet, incumbit
io obligationis contractæ, juxta *reg.* 11. *in*
jue huic reſponſioni obſtat axioma con-
n: *In dubio tutior via eſt eligenda*;
itelligitur, ſi ex una parte ſit dubium,
ra certum, tum hanc eſſe eligendam:
i autem utraque pars tuta ſit, axioma u-
ina non eſt præcepti, ſed conſilii; ut Na-
Sanch. Bonac. *t.* 2. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 9. *n.* 21.
. *l.* 1. *t.* 1. *c.* 5. §. 4. Fill. *n.* 157. & 160.
o pro regula cognoſcendi, quis ſit poſ-
attendendum eſt, pro quo ſtet præſum-
ı foro externo; is enim cenſebitur poſſi-

conſtet, & dubitetur, an ſatisfecerit, tenetur ſatisfacere; quia tunc votum eſt in poſſeſſione. Similiter dubitans, an Horas legerit, tenetur legere, quia præceptum eſt in poſſeſſione. Ita Sanch. Laym. Bonac. *l. c.* Fill. *n.* 163.

2. Qui certus eſt de lege, & voto, dubius tamen, an, & quid comprehendatur lege, aut voto: ut, ſi ſciat ſe voviſſe religionem, dubitet autem, utrum certam, an vero in communi tantum: Item vovit abſtinere a copula, dubitat vero, an ab omni, an ab illicita tantum: non tenetur voto quoad partem, de qua dubitat.

3. Si conſtet de lege, dubium autem ſit, an recepta, vel abrogata, vel tu ab ea eximaris, teneris lege. Ratio eſt, quia cum conſtat de lege, pro ea ſtat præſumptio, & poſſeſſio; proindeque alleganti eam non eſſe receptam, vel abrogatam, incumbit onus probandi: ideoque, dum non probat, lege tenetur. Laym. *l.* 1. *t.* 4. *c.* 3. Sanc. Fill. contra Salas, & Azor. qui docent, ſi dubites, an lex ſit acceptata, ea te non teneri.

4. Qui dubitat, an vigeſimum primum annum expleverit, non tenetur jejunio, quia libertas eſt in poſſeſſione. Contra vero res ſe habet, ſi dubites de ætate ad ordinem ſacrum vel beneficium requiſita; quia præſumptio, & poſſeſſio eſt pro præcepto: ideoque non poteſ recipere, donec de ætate conſtet. Laym. *l. c.* *n.* 35. Sanch. *d.* 40. & 41.

5. Si cras ſit jejunium, & poſt examen dubites, an ſit audita duodecima noctis hora potes cœnare, & carnibus veſci: quia liberta eſt in poſſeſſione. Contra vero, ſi hodie ſit jejunium, & dubitas, an ſit duodecima noctis non licet; quia præceptum eſt in poſſeſſione cum conſtet hodiernum diem eſſe jejunii, & dubium ſit, an tranſactus. Sanch. Laym. *l. c.* Quæ omnia intellige de dubio ſtricte ſumpto ſi enim ſit ratio dubium deponendi, v. g. qui aliqua horologia ſonuerunt duodecimam, ali non; ceſſat ratio data. Cum enim duo horologia ſint quaſi duo Doctores, ſeu opinione *probabiles*, licet utrumlibet ſequi, niſi ſcia

unum

unum errare. Laym. & alii communiter.

6. Si dubites, utrum mediam noctem cœnando exceſſeris, vel maſticando aliquid deglutiveris, non licet celebrare, vel Euchariſtiam ſumere. Sanch. *l.* 2. *de matrim. d.* 41. *n.* 40. Fagund. *p.* 3. *l.* 3. *c.* 5. *n.* 18. tum quia lex jejune ſumendi eſt in poſſeſſione: tum quia gravis eſt irreverentia. Quanquam contraria ſententia Laymanno *l.* 1. *t.* 1. *c.* 5. *n.* 36. probabilis, Dianæ vero *tom.* 2. *tr.* 4. *de Sacram. R.* 29. tuta etiam in praxi videatur; eo quod lex Eccleſiaſtica in caſu dubio non videatur tam arcte conſtringere conſcientias: & in dubio factum præſumi non debeat: neque cenſeatur irreverens, qui juris præſumptionem ſequitur. Vide infra *l.* 6. *tr.* 3. *c.* 2. *d.* 2. & Card. de Lugo *d.* 15. *n.* 14.

7. Si poſt contractum bona fide matrimonium, dubium de valore ſuperveniat, quod poſt veritatis inquiſitionem depelli non poſſit, debitum non tantum reddi, ſed etiam exigi poteſt: quia dubium ſuperveniens bonæ fidei poſſeſſori obeſſe non debet: vide Sanch. *lib.* 2. *de matrim. diſp.* 41. *n.* 47. Bonac. *l. c.*

8. Qui certus eſt de debito, & dubitat an ſolverit, tenetur ſolvere. Suar. Vaſq. Lugo, Dian. *p.* 2. *t.* 6. *miſc. R.* 59. niſi etiam creditor dubitet, tunc enim Tan. *in lib* 2. *d.* 2. *q.* 6. *d.* 4. putat non teneri, quod Laym. *l.* 1. *tr.* 1. *c.* 6. ita limitat, ut teneatur non ad integram ſolutionem, ſed ad partem ejus, pro qualitate dubii: quod Dian. *p.* 4. *t.* 3. *R.* 35. amplectitur, ut probabile.

CAPUT III.

Quid Conſcientia ſcrupuloſa, & quid in ea agendum?

RESp. 1. Scrupulus eſt inanis apprehenſio, & hinc ortus timor, & anxietas, alicubi eſſe peccatum, ubi non eſt. Ita communiter Navar. Azor. & cæteri.

Reſp. 2. Licet operari cum Conſcientia ſcrupuloſa, *manente ſcrupulo*, dummodo judicetur *eſſe ſcrupulus, & ut talis* contemnatur. Ne-

que tamen opus eſt, ut ad ſingulos actus formetur hoc expreſſum judicium, quod ſit ſcrupulus: ſed ſufficit, quod contra eum agatur ex habituali, vel virtuali judicio, ab experientia præteritorum actuum. Ratio eſt, quia talis nulli periculo ſe exponit; cum ad bene operandum ſufficiat judicium probabile aliquid licere: ſcrupulus autem, cum ex levi fundamento procedat, non tollit judicium practicum probabile. Sanc. *l.* 1. *c.* 10. Reg. Becan. Fill. *n.* 176.

Reſp. 3. Signa Conſcientiæ ſcrupuloſæ ſunt: 1. Pertinacia judicii, qua doctorum conſiliis non acquieſcunt: unde varios conſulunt, & fatigant, ac tandem nullius judicio ſtant, niſi ſuo. 2. Ex levi apparentia frequens judiciorum mutatio: unde oritur in agendo inconſtantia. Sic v. g. in Horis legendis aliquando decies mutabunt judicium de lecto, vel non lecto aliquo verſiculo. 3. Quod ex priore procedit, perturbate agere, & cæco quodam modo in externis actionibus verſari. 4. Habere reflexiones extravagantes infinitarum circumſtantiarum. 5. Timere in omnibus peccatum, ac contra ſapientum, & proprium ſæpe judicium eſſe inquietum. 6. Si confeſſarius judicet te eſſe ſcrupuloſum. 7. In particulari ſigna ſcrupuli præſentis ſunt hæc duo. 1. Si per illum experiaris te nimium angi, & turbari. 2. Si alias expertus ſis, te ſimilia apprehendiſſe ſine fundamento.

Reſp. 4. Remedia Conſcientiæ ſcrupuloſæ ſunt I. Scrupulos contemnere, contra illos agere, nec cogitatione fovere. II. Judicio Confeſſarii, vel alterius viri docti, ac pii acquieſcere, non recurrendo ad eum in ſingulis actionibus, ſic enim ſe, & illum fatigant, cum ſcrupulorum incremento, ſed accipiendo ab eo generalia principia, a quibus nullius ſcrupuli cauſa, immo nullo modo recedat. Etſi enim alterum errare contingeret: quia tamen hoc faciendo agit, quod in ſe eſt, non peccabit. III. Bonorum vitam, & conſuetudinem, tanquam regulam, intueri. S. Ant. Sylv. IV. Aſſuefacere ſe *ad ſequendas ſententias* mitiores, & minus etiam *tutas*, *Fill. c.* 4. *n.* 122. V. non judicare

quid-

quidquid eſſe mortale, niſi certo ſciat. Azor. *l.* 2. *c.* 20. Vaſq. Sanch. Fill. *t.* 2. *c. cap.* 4. VI. Nunquam otiari; quia otium implet phantaſiam cogitationibus ſcrupuloſis. VII. Deſtruere cauſas ſcrupulorum; v. g. melancholicus evacuet medicamentis atram bilem: pertinax frangat ſuum judicium: ſuperbus prudentiæ non confidat: rudis inſtructionem petat, timidus meditetur bonitatem Dei, quæ non imponit præcepta redigentia ad inſaniam. VIII. Noſſe ſcrupuloſorum privilegia, ut 1. quod non teneantur in agendo adhibere examen, & diligentiam, niſi valde mediocrem, nec tantam, quantam alii, & quod dum angit ſcrupulus, nec ſuppetit conſilium, poſſint libere agere, quod volunt, niſi certum, & evidens ſit eſſe peccatum. Vide Vaſq. *in* 1. 2. *d.* 57. 2. Quod nihil teneantur repetere ex præteritis confeſſionibus, niſi certo ſciant, illud eſſe mortale, & ſe rite confeſſos non eſſe. Non eſt autem certus ſcrupuloſus, quandiu dubitat. Unde ſuadet Laym., ut nunquam confiteatur dubia, & ſcrupulos. Et Sà C. *Dubium*, Sanch. Azor. *&c.* dicunt non teneri confiteri, niſi quæ jurare poſſit eſſe mortalia, & nunquam eſſe confeſſum. Ratio utriuſque privilegii eſt, quia in ſcrupuloſo, ex nimio timore peccandi, turbatur ratio, ita ut non poſſit recte rem examinare. Unde, eſto aliqua confeſſus non fuerit, non tenetur tamen cum tanto damno, & periculo anxietatis perpetuæ procurare integritatem confeſſionis, cum ab ea minores ſæpe difficultates excuſent, ut notant Konin. Laym. Bonac. Azor. Bec. IX. Confeſſarius non permittat confiteri, vel proponere ſcrupulos, vel dubia (maxime, ſi ſemel ad ſatietatem audiverit) quia alioquin nunquam fontem ſcrupulorum exhauriet. Vide apud Laym. *hic c.* 6. Filliuc. Sanch. *hic*, *&* *l.* 2. *de matr. d.* 4. Azor. *t.* 1. *l.* 2. *c.* 20. Breſſerum *l.* 6. *toto*. Bec. *p.* 2. *t.* 1. *c.* 4. Bonac. *d.* 1. *q.* 4. *p.* 9.

TRA-

nebat præcepta moralia, ceremonialia, & judicialia, de quibus vid. D. Th. 1. 2. *q.* 103. Lex nova continet præcepta ſupernaturalia fidei, & Sacramentorum. Poſitivum humanum dividitur in præceptum Juris Eccleſiaſtici, ſive Canonici, quod auctoritate Eccleſiæ, ſcilicet Summi Pontificis, aut Concilii, ſtatutum eſt: & Juris Civilis, ſeu Politici, quod fundatur in poteſtate ſæculari.

DUBIUM III.

An vis, & ſubſtantia Legis Poſitivæ dependeat ab acceptatione communitatis.

Reſp. Etſi ita ſentiant Canoniſtæ; item Navar. Azor. &c. citati a Laym. *lib.* 1. *tr.* 4. *c.* 3. eo quod ponant leges hac tacita conditione ferri, ſi a populo fuerint acceptatæ, alioquin vim, ſeu obligationem non habituras. Verior tamen ſententia eſt Theologorum, leges abſoluti Magiſtratus non pendere a populi acceptatione, & conſenſu; ſed mox ut legitime promulgatæ ſunt, obligare populum ad recipiendum: præſertim in legibus Pontificis, qui ſuam poteſtatem non accepit a populo, ſed a Chriſto. Vaſq. Suar. Molina, &c. Unde a Laym. *l. c.* reſolvuntur hi Caſus.

1. Epiſcopis ex officio incumbit, novas leges Pontificias (ut Principibus Imperatorias) promulgare per ſuas diœceſes, atque in uſum deducere.

2. Si lex in Provincia promulgata ſit, ſed a majore parte populi non accipiatur, nec obſervetur, tunc, ſi legislator id ſciat, & taceat, cenſetur hoc ipſo legem revocare. Si vero id ſciat, & urgeat obſervationem, quiſque tenetur eam ſervare, quia potius caput ſuum, quam reliqua membra, ſequi debet.

3. Si Princeps neſciat, non recipi, nec deduci ad uſum, durat legis obligatio, donec elabatur decennium: quo elapſo, præſcriptum eſt contra eam, ſive Imperatoria ſit, ſive Pontificia, & tunc non amplius obligat: Uti & *Lex Eccleſiæ*, etſi ſemel recepta ſit, aboletur *per præſcriptionem*, ſed annorum plurium, nema-

nempe quadraginta. Navar. Azor. Suar.

4. Si tu legem promulgatam paratus ſis ſuſcipere, & data occaſione etiam obſerves; ſed alii plerique e communitate non recipiant, nec recepturi videantur, tunc ſaltem ab ea excuſaberis per diſcretionem.

5. Etſi primi Epiſcopi forte peccarint, non recipiendo legem, nec in uſum deducendo, ſucceſſores tamen eorum, ſi poſt longum tempus videant non obſervatam, credere poſſunt, eſſe ſublatam per præſcriptionem.

6. In dubio, num lex recepta ſit, necne, præſumendum eſt pro ipſa: quia factum in dubio præſumitur, ſi de jure faciendum erat. Vide Azor. *l.* 5. *c.* 4. Laym. *hic c.* 3. Sal. *de leg. diſp.* 13. *ſ.* 3.

DUBIUM IV.

An præcepta etiam humana obligent ſub peccato, & quali?

Reſpondeo. Cum Deus ſit dominus noſter, atque etiam ſuperioribus parere nos juſſerit, non ſolum ipſe, ſed & illi nobis præcipere poſſunt, & præcipiunt, tum ſub pœna, tum etiam ſub culpa, ſive peccato; eoque gravi, aut levi, prout & rei præceptæ ad intentum finem neceſſitas, & materiæ quantitas; & eorum voluntas ſeſe habent, quæ ex eorum verbis, circumſtantiis, aut prudentum æſtimatione ſolet colligi. Ita Theologi communiter, S. Thom. Suar. Salas, &c.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

1. Graviter peccat, qui deliberate, & in materia magna violat præceptum aliquod Decalogi, vel Eccleſiæ.

2. Cum res levis eſt, nec peccat mortaliter tranſgrediens, etſi Superior ſub mortali præceperit: quia id eum poſſe negant Suar. Lay. & alii communiter: v. gr. ne quis frangat ſilentium, ne edat uvam, ut claudat oſtium, &c. quia eſt res parva, & incapax tantæ obligationis. Nec ipſe Deus in materia parva ſub mortali obligat. *Vid. Leſſ. l.* 2. *c.* 4. *d.* 9. Salas *d.* 10. *ſ.* 7.

3. A-

3. Aliud eſſet, ſi materia alias levis fie gravis ratione circumſtantiarum; ut v. g. cc temptus, ſcandali, magni boni communis, ' finis à legislatore intenti. Sic abſtinentia a ; mo in paradiſo in ſe quidem parva, gravi ma tamen erat ex circumſtantia finis. Suar. 3. *c.* 25.

4. Quando materia eſt gravis, poteſt Su ıior præcipere ſub culpa tantum levi: quia ut poteſt nullo modo obligare, non præcipi do: ita etiam poteſt obligare ſub veniali t tum. Ita Suar. Leſſ. *l. c.* contra Vaſq:

5. Potiſſima ſigna, ex quibus colligi poſſ an lex obliget ſub gravi culpa, ſunt hæc. I. materia ſit gravis, & non conſtet in contrari de voluntate præcipientis. Unde Cajet. *in ſı verb. Cler.* docet, Clericos tantum peccare nialiter, dum contra præcepta juris poſiti\ aves, & canes ſequuntur ad venandum. II. verba magnam vim habent, ut, jubemus, terdicimus, in virtute ſanctæ obedientiæ; vi voti, aut juramenti, vel graviter man mus, &c. III. Si pœna magna adjiciatur, excommunicationis, depoſitionis, maledictio æternæ, exilii perpetui, mortis, &c. IV. ita fert uſus, & conſuetudo inter peritos, timoratos: quia conſuetudo eſt optima leg interpres, ut patet in lege jejunii Eccleſiaſti & abſtinentiæ a carnibus; item Communio annuæ, quas graviter obligare probant hic T Laym. *c.* 14 *n.* 4. Bonac. *p.* 7. §. 4.

CAPUT II.
De ſubjecto, cui datur Præceptum.

DUBIUM I.
Quæ perſonæ præceptis obligentur.

RESpondeo. Soli ſubditi ratione utentes ligantur, ita ut eorum tranſgreſſione ı cent. Quod addo propter ebrios, & ad tem amentes, qui, etſi vere iis obligentur, eor tamen violatione non peccant, defectu ad\ *tentiæ rationis*, & conſenſus. Pars prior *communis, & certa*. Fil. *t.* 21. *cap.* 11. qu.

Bon:

Bonac. *p. 6. &c.* Laym. *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 20. Poſterior eſt eorundem. Cujus ratio eſt, tum quia præceptum, cum ſit directivum, ſupponit uſum rationis: tum quia obedientia tantum eſt eorum, qui ratione, & voluntate utuntur. Neque alia tranſgreſſio ad culpam imputari poſſet.

Unde reſolves hos Caſus.

1. Legislator non tenetur ſuis legibus, ut ſic, quoad vim coactivam, & pœnam, ſive directe: indirecte tamen, & quoad vim directivam, & ex æquitate quadam, tenetur ſe, tamquam caput, membris conformare. Ita S. Th. *q.* 96. *a.* 5. *ad* 3. Sylv. Suar. Bonac. Laym. *l.* 1. *t.* 4. *c.* 9. contra Azor. Tenetur etiam in contractibus cum reliquis pari conditione uti. Vide Fill. *t.* 21. *c.* 5.

2. Infideles non baptizati, etiam Catechumeni, non obligantur præceptis Eccleſiæ: obligantur tamen hæretici, & alii, qui per baptiſmum Eccleſiæ ſemel ſunt ſubjecti.

3. Etſi pueri ratione utentes legibus iis Eccleſiæ, quarum materia eorum ætati eſt conveniens, v. g. confeſſionis annuæ, ſecundum Navar. Henriq. & Azor. item abſtinentiæ a carnibus, auditionis ſacri, ſecundum Sanch. &c. obligentur quoad culpam; non tamen quoad pœnas ordinarias, niſi ſint puberes, quales ſunt maſculi anno 14. puellæ 12. abſoluto. Ita Sotus, Vaſq. *de pœnit. q.* 90. *a.* 2. Sà *v. Cenſura.*

4. Infantibus, non baptizatis, & perpetuo amentibus licite dantur carnes diebus vetitis, & imponuntur opera ſervilia feſtis, non tamen ebriis, cum legi maneant ſubjecti, uti nec licite irritantur amentes ad blaſphemandum, lædendum, &c. eo quod talis actio tribueretur, principali agenti, qui alterius opera uteretur, quaſi inſtrumento, ut Laym. *l.* 1. *t.* 4. *c.* 10. Bonac. *p.* 6. & Sanch. 1. *Mor. c.* 12.

5. Clerici, cum jure divino ſint exempti de poteſtate civili, ut docet Bell. *l.* 1. *de Cleric. c.* 28. non tenentur legibus civilibus directe, & quoad vim coactivam. Unde nec a Principe ſæculari puniri poſſunt. Cum tamen ſint membra Reipub. & alioqui *communis* æquitas ſervari *non poſſit, tenentur indirecte*, & quoad vim *directivam, legibus communibus* iis, quæ ad

bo-

bonum commune ſpectant, & eorum ſtatui non repugnant; quales v. gr. ſunt leges prohibentes, vel irritantes contractum (niſi hæ ſint pœnales, tunc enim, quia vim coactivam obtinent, eos non ligant) ideoque peccant contra juſtitiam, & ad reſtitutionem tenentur, ſi frumenta, v. gr. vel alia vendant ultra pretium a Principe ſtatutum. Ita Molina, Suar. Sal. Tan. Vide Laym. *l. c.* quia Jus Naturæ exigit, ut vendant pretio juſto: tale autem cenſetur, quod decernitur lege.

DUBIUM II.

An Peregrini teneantur legibus ſui domicilii, dum ab eo abſunt.

Suppono I. Præceptum aliud eſſe locale, quod ſcilicet certo tantum in loco, urbe v. gr. vel parochia obligat: aliud univerſale, ſeu juris communis, quod totam fere Eccleſiam obligat.

Suppono II. Peregrinos proprie dici eos, qui aliquo veniant animo non manendi, ſed tantum ſubſiſtendi per aliquot dies, vel ad ſummum per minorem anni partem, ut mercatores, viatores; non autem ſtudioſi, neque ancillæ, quæ veniunt ad ſerviendum.

Reſpondeo, non obligari. Ita Nav. Sanch. Leſſ. *l.* 4. *cap.* 2. *dub.* 8. Ratio, quia præcepta localia per ſe, & directe reſpiciunt territorium, eique ſunt affixa; atque adeo non obligant, niſi exiſtentes intra illud. Lex enim ita fertur: v. gr. Feſtum illud tali loco celebretur: ideoque hic valet illud: *Si fueris Romæ, &c.* Addit Laym. *c.* 11. præceptum locale expirare etiam intra proprium territorium, in loco exempto, quod is æquiparetur loco ſito extra territorium.

Ex quibus reſolves hos Caſus.

1. Si Epiſcopus ſub pœna excommunicationis vetet luſum aleæ, non obligantur Clerici ludentes in loco exempto a juriſdictione Epiſcopi. Bonac. *p.* 6. Laym. *c.* 11. *n.* 5.

2. *Si quis die jejunii*, aut feſto ſit in loco *alio, non ſui territorii*, aut exempto, ubi tunc

non

ageumæ veſci carnibus, cum id ibi
in Belgio ſabbatis intra Nativita-
ificationem veſci carnibus: item in
dentinum non eſt receptum, vali-
licite) inire matrimonium clan-
ır. Sanc. l. c. 12. Leſſ. &c.
ius diſcedens mane ex oppido, ubi
tum, veſci carnibus, etſi meridie
domum, ubi eſt jejunium; nec
nunum venerit, tenebitur ad ſer-
ium iſta die; cum illud jam vio-
ue ſervare non poſſit; tenebitur
abſtinentiam a carnibus, cum illa
ibi ſervari, eo quod ſit dividua.
. c. Leſſ. c. 2. d. 8.
biturus eſt loco, ubi eſt jejunium,
pervenrurus veſperi ad locum
ejunium; tunc etſi non poſſit ibi
, unde abit, (cum iſta abſtinen-
) poteſt tamen ibi mane jentare,
andere, ut contra quoſdam docent
h. ſupra.
e etiam eſt, & in conſcientia ſe-
docet Sanch. l. 3. de Matrim. d. 18.
ra contra Navar. Suar. peregrinos,
cedant proprio territorio, ubi te-

poteſt, niſi quid obſtet. Sanchez *l.* 1. *Moral. c.* 12. & *lib.* 3. *de matrim. dub.* 8. *n.* 21.

DUBIUM III.

An Peregrini, & vagi teneantur præceptis locorum, in quibus morantur.

Reſpond. Regulariter non tenentur præceptis ſpecialibus illorum locorum. Ita Laym. Sanch. Azor. Konin. Leſſ. Reginald. Fill. contra Navarr. Suar. Sà, &c. & quoad vagos, etiam contra Bonac. & Sanch. Ratio eſt, quia non poteſt dari ulla ratio hujus obligationis, cum illi non ſint ſubditi vel locis, vel Superioribus; quorum tales leges fuerunt; ideoque ſint extra eorum juriſdictionem. Nec obſtat 1. eos nullis partialium locorum ſtatutis, ſed ſolo jure communi teneri, quia id non eſt abſurdum. Nec 2. quod vagi, ob delicta admiſſa, puniri poſſint: hoc enim conſuetudo recepit, ne ſcelera maneant impunita.

Dixi 1. *regulariter*: quia tenentur quibuſdam legibus, maxime quarum violatio cederet in damnum, & injuriam illius loci, in quo morantur, ut etiam iis, quæ ſunt de contractibus celebrandis.

Unde reſolves hos Caſus.

1. Tales non tenentur audire Miſſam, & poſſunt opera ſervilia exercere die iſtic feſto: non tenentur jejunare, nec abſtinere a carnibus, quando iſtic eſt jejunium, & domi ſuæ non eſt. Intellige utrumque ſecluſo ſcandalo, propter quod Epiſcopus loci punire poſſet. Laym. *l. c. t.* 4. *c.* 12. *n.* 4.

2. Peregrinis non licet frumenta evehere, vel vendere, ſupra pretium ibi ſtatutum, noctu arma ferre, &c. ſi talia ibi prohibita ſint. Panorm. Regin. Sanc. *n.* 36.

Dixi 2. *præceptis ſpecialibus*: quia ſi domi tuæ conſuetudine derogatum ſit alicui præcepto juris communis, & alio venias, ubi illud viget, eodem obligaberis. Ratio eſt, quia lex juris *communis eſt univerſalis*, & obligat omnes ſine *ordine ad locum*. Laym. *c.* 12. *n.* 3.

Unde

vuntur hic Caſus .

iens Coloniam, v. gr. tene-
:er Nativitatem Chriſti , &
nere a carnibus , quia pri-
lendi tunc carnes non eſt
e : ideoque expirat extra lo-

I U M IV.

*tantur præceptis juris com-
ſunt in uſu in loco ,
morantur ?*

. Ratio eſt , Quia tunc va-
le , quo frui poſſunt omnes,
ır . Ita Sanchez 2. *mor. cap.*
:.

ntur ſequentes Caſus .

per Hiſpaniam tranſeat , pot-
teſtinis animalium . Idem ,
t Mediolanum iter habeat ,
atem Chriſti , & Purificatio-
ibatis , Mediolani vero qua-
Quadrageſ. carnibus veſci .
b. 6. *n.* 61.
eceſi Catholica , v. gr. Hilde-
ndarium adhuc eſt in uſu ,
ibi novum eſt receptum , v.
poteſt , ſi ibi Quadrageſima
veſci , ut docet Sanch. *l. c.*
. 46. Leſſ. *l.* 4. *c.* 2. *d.* 8. qui
ſententiam ſuadet in praxi ,
ut etiam docet Laym.
i *Catholica* , quia ſi Catho-
as hæreticorum , ubi alii Ca-
tenetur ibi ſervare novum
tandum ſcandalum , & con-
Catholicæ. *Vide Laym. l.* 1.

CAPUT III.

De modo, quo obſervanda ſunt præcepta.

DUBIUM I.

An debeant impleri ex charitate.

RESpond. Poſſunt impleri ſine charitate, niſi hanc in ſubſtantia includant, v. gr. præceptum dilectionis Dei. Ratio eſt, quia tantum præcipitur ſubſtantia actus incluſi in præcepto, v. gr. ut honoretur parens, non autem finis, aut modus præcepti, ut docet S. Thom. 1. 2. *q.* 100. *a.* 10. Interim certum eſt, requiri charitatem in operante, ut impletio præcepti ſit meritoria, juxta illud 1. Cor. 13. *Si linguis hominum loquar.* S. Thom. Suar. Sanch.

Unde reſolvuntur ſequentes Caſus.

1. Si quis jejunet, vel interſit ſacro ob vanam gloriam, vel etiam ut furetur, poteſt nihilominus implere præceptum, etiam per actum ex circumſtantiis peccaminoſum: quia implet ſubſtantiam illius præcepti, licet peccet contra aliud, cui finis ille malus opponitur, ut docet Sanchez 1. *mor. c.* 14. Laym. *l.* 1. *t.* 4. *c.* 4. *n.* 6. Card. de Lugo *diſp.* 22. *ſ.* 2. *n.* 23.

2. Simili ratione impletur votum, juramentum Deo factum, pœnitentia Sacramentalis, licet actus ipſe ſit peccatum. *ibid. ll. cc.* * Hac tamen de re vide Propoſ. 14. inter damnatas a Sum. Pontif. Alex. VII. *

DUBIUM II.

An ad impletionem præceptorum requiratur intentio iis ſatisfaciendi.

Reſp. Quod non. Ita Sanch. Vaſq. 1. 2. *q.* 100 *a.* 9. & alii communiter. Ratio eſt, quia lex tantum præcipit liberam operis externi executionem, v. g. auditionem ſacri, non autem ut alio peculiari actu quis velit, vel intendat præcepto ſatisfacere, ſive, ut alii loquuntur, præcepta non obligant ad obedientiam formalem. *hoc eſt*, ut illud fiat, quia præcipitur, ſed tantum *ad materialem*, ſive, ut fiat, quod præcipitur. Vid. *inf. l.* 3. *tr.* 3. *c.* 1. *d.* 3.

Unde

S. Thom. Henr. Fill. *t.* 2. *c.* 7. *q.* 7.
, juramentum, & pœnitentiam
1 vere implet, qui opera promiſ-
:a exequitur, etſi non habeat in-
plendi: modo tamen non appli-
a re. Ratio eſt, quia vota, &c.
aſi particulares, quas homo ſibi,
ponit, unde tantum obligant ad
tus. Suar. Azor. Leſſ. Laym. *n.* 6.

U B I U M III.

præcepto, qui faciens opus, ex-
ndit per illud non ſatisfacere?

acit. Ita Suar. Val. Vaſq. *l. c.* &
ſub. 10. contra Nav. Azor. &c. Ra-
præcepta tantum obligant ad ſub-
s injuncti. ergo illa poſita, non
e operantis, ut non ſatisfaciat.
quod actus non operentur ultra
gentis; quia id intelligitur, quan-
eſtate operantis, v. g. ſatisfacere,
:c 2. quod qui debet alteri cen-
ſatisfacit obligationi, ſi liberali
ducentos. Nec 3. quod voto ob-
itandum Roſarium, ſi recitet ani-

tione, qua voluit, ideoque propoſuit ad ſatisfaciendum præcepto repetere, etſi deinde non repetat, ſatisfecit tamen præcepto. Suar. Kon. Card. de Lugo, &c.

3. Audiens ſacrum die feſto, quod ſcit eſſe ultimum (vel, ſi non ſit ultimum, intendens non audire aliud) licet intenderit non ſatisfacere, vere tamen ſatisfecit præcepto de audienda Miſſa; etſi peccarit contra aliud præceptum, quo quis tenetur eſſe ſubditus legislatori. Card. de Lugo *loc cit.*

3. Is, qui ſacrum audivit die feſto, legit Horas Canonicas, abſolvit pœnitentiam Sacramentalem, cum animo non ſatisfaciendi, non tenetur poſtea mutare voluntatem, ut velit per præcedens opus ſatisfeciſſe, quia vere ſatisfecit, Sanch. Salas, *d.* 9. *n.* 33. Card. de Lugo de Euchar. *d.* 12. *ſ.* 2. *n.* 21. contra Suar.

DUBIUM IV.

An ad impletionem præceptorum requiratur intentio, ſeu voluntas faciendi id, quod, præceptum eſt?

Reſp. Quod ſic. Ratio eſt, quia, cum lex detur hominibus, non brutis, ideoque humano modo ſit implenda, hinc impletio omnis præcepti, ſive humani, ſive divini debet eſſe actus humanus conjunctus cum libertate, & voluntate operantis, id eſt, ut velit, ſive intendat facere hoc, quod eſt præceptum, v. g. audire ſacrum, jejunare, &c. Eſt communiſſ. Vid. Vaſq. 1. 2. *q.* 100. *a.* 9. Suarez, Sanch.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

1. Qui audivit ſacrum die feſto ebrius, dormiens, aut impos ſui quomodocumque, aut neſcius, quid aggrederetur, aut vellet facere, tenetur poſtea compos ſui factus audire aliud ſacrum. Suarez, Sanch. Salas, *d.* 9. *n.* 32.

2. Is, qui audivit ſacrum, jejunavit, &c. prorſus violenter coactus, non ſatisfecit; non enim fuit actus humanus defectu voluntarii. *Vaſq. Suar.* Azor. Fill. *n.* 232.

Dixi, prorſus violenter: Quia ſi famulus, v. g. *metu domini*, aut puer metu magiſtri ſa-

crum

ſacrum tantum, ut oculos paſcat, olloquatur, vel expectet amicum. go *l. c. n.* 23.
isfacit is, qui tantum ficte confite- rat, &c. quia non ejus fictio, ſed num eſt.

DUBIUM V.

i præcepto uno actu, vel diverſis eodem tempore poſſit ſatisfieri?

no actu diverſa præcepta ſimul im- t, niſi aliud colligatur ex mente . Patet ex praxi quotidiana: qui e- ir ad Horas ratione ordinis, & be- ſfacit una recitatione. Sanch. *l.* 1. *c.* ac. *p.* 10.

ude reſolvuntur hi Caſus.

minica, & feſtum incidunt in eum- non teneris audire duo ſacra.

, & Pœnitentia in confeſſione injun- que non implentur per actum alias ia hæc plerumque non eſt mens vo- Confeſſoris. Vid. Suarez *t.* 4. *in* 3. *p.* *ver. c.* 14.

unque; Quia ſubinde Confeſſarii in-

1. Poteſt quis eodem tempore audire Miſſam in feſto præceptam, & ſimul legere Horas, vel alias orationes voto, aliave ratione debitas. Bon. *p.* 10. *n.* 8.

2. Poteſt item qui tenetur audire duas Miſſas, eas audire ſimul, imo etiam tres, ut docent aliqui, dum ſimul in pluribus altaribus celebrantur. Sanch. 1. *mor. c.* 14. 12. Major in 4. *diſt.* 18.

DUBIUM VI.

An qui uno actu violat plura præcepta, committat plura peccata?

Reſp. Si violet præcepta materialiter tantum diverſa, ita ut, licet ſint plurium legiſlatorum, habeant tamen motivum formale idem, & verſentur circa materiam eamdem numero cum iiſdem circumſtantiis, unum tantum peccatum committit: Si vero præcepta ſint formaliter diverſa, ob motiva proxima ſpecie diſtincta, vel verſentur circa materiam numero diverſam, committet plura peccata: quia ſunt obligationes, & malitiæ diverſæ. Ita Sanch. *l.* 9. *de matrim. d.* 15. Vaſq. 1. 2. *d.* 19. Sal. C. de Lugo *d.* 16. *n.* 245. *Unde reſolvitur.*

1. Qui non jejunavit die vigiliæ incidentis in Quadrageſimam, aut neglexit ſacrum feſto incidente in Dominicam, unicum commiſit peccatum, ſatiſque eſt confiteri de jejunio, & ſacro uno, quia in his præceptis unica eſt ratio formalis, & motivum proximum, v. g. in priore maceratio carnis; in poſteriore cultus Dei. Lay. Sanch. Card. de Lug. *l. c.*

2. Qui violat votum, & juramentum, vel votum, & præceptum Eccleſiæ de eadem re, duplicem malitiam committit, ac proinde id in Confeſſione explicandum eſt: quia voti obſervatio præcipitur, ut fides Deo debita ſervetur; juramenti autem, ne Deus vocetur in falſum teſtem: & ſic duæ ſunt hic rationes formales, uti & ſunt in omiſſione Miſſæ, quæ & propter feſtum, & ex injuncta pœnitentia audiri debet. Card. de Lugo *l. c.*

3. *Si ligatus* cum ligata adulteretur, duplex pec-

peccatum injuſtitiæ committitur, unum contra propriam uxorem, alterum contra maritum adulteræ: uti etiam, ſi quis uno actu occidat plures, ſunt plura homicidia, quia in iſtis materia eſt numero diverſa. Lay. *l.* 1. *t.* 2. *c.* 10. *n.* 3. Sanch. Card. de Lugo, *l. c.*

CAPUT IV.
Quæ excuſent a tranſgreſſione præcepti.

DUBIUM I.
An ignorantia excuſet?

RESpond. ſi ſit invincibilis, excuſat; quia nemo peccat, niſi actu voluntario; hic autem cognitionem præſupponit. Si autem ſit vincibilis, & culpabilis, non excuſat; qualis eſt, cum poteras, & tenebaris ſcire, aut diſcere, & in mentem veniebat dubitare, nec ſtuduiſti intelligere. S. Aug. S. Th. Sanch. 10. *mor. c.* 16. *& cæteri communiter*, contra Palaum.

Unde reſolvitur.

1. Si quis die jejunii, nihil cogitans de præcepto, cœnet, aut carnes comedat, non peccat: ſimiliter in aliis; ut ſi occidas hominem, putans eſſe feram. Bon. *q.* 8. *p.* 3.

2. Si in aliqua re tantum advertas malitiam unius generis, illam ſolam contrahis: ut v. g. ſi quis cognoſcat fœminam, quam ſcit non eſſe ſuam, ignorat autem eſſe conſanguineam, is fornicationem tantum, vel adulterium committit, non inceſtum. Laym. *l.* 1 *t.* 2. *c.* 4. Bon. *l. c.*

DUBIUM II.

An metus excuſet?

Reſp. Si ex metu facis, quod ſimpliciter malum eſt, peccas quidem; minuitur tamen per metum malitia; quia minuitur libertas. Interim ſæpe fit, ut præcepta quædam non obligent, cum eorum obſervatio cederet in grave alicujus incommodum: & tunc, ſi ex metu talis *incommodi quis tale* præceptum *omittat, non peccat*, cum præceptum non li-

ligct. Eſt communis. *Unde reſolvuntur.*

1. Præceptum naturale negativum, prohibet rem intrinſece malam, non licet violare, n ob metum quidem mortis.

2. Metus gravis, v. g. mortis, &c. ſæpe no tantum excuſat a præcepto poſitivo, tam div no, quam humano; ſed quandoque etiam a affirmativo naturali, & ſic (ut Sanchez 1. *mo c.* 18.) non tenetur quis cum periculo vitæ in tegre confiteri, ſervare depoſitum, implere v tum, ſuccurrere proximo extreme indigenti Bec. *t.* 2. *l.* 3. *c.* 6. Azor. 1. *p. l.* 1. *c.* 11. Laym. *l.* *t.* 4. *c.* 14. Excipe tamen caſum, de quo infra *l.* 2. *t.* 3. *c.* 2. *d.* 1.

3. Si obſervatio legis humanæ neceſſaria ſit a conſervandum bonum, aut avertendum malum commune, quod pluris ſit, quam vita propria tunc lex illa obligat cum periculo vitæ, ut v gr. ſi dux mandet militi non diſcedere ex ſta tione: item, ſi perituræ ſint animæ, niſi Paſto adeat ægros tempore peſtis. Laym.

4. Alioqui nulla præcepta humana, etiam Ec cleſiaſtica, per ſe obligant cum periculo vitæ aut ſimilis incommodi. v. Sanch. 1. *mor. c.* 1 ut ſi v. g. cogaris metu mortis contrahere cum conſanguinea, in gradu prohibito lege Eccleſia ſtica, poſſes contrahere (in ſpeciem) non ta men poſſes conſummare; quia, cum matrimo nium eſſet irritum, fornicareris, quod intrin ſece malum eſt. Sanch. *de matr. l.* 7. *d.* 5. *n.*

5. Per accidens interim accidere poteſt, u lex humana obliget cum periculo vitæ ration alterius præcepti juris naturalis, aut divini co currentis: ut v. gr. ſi quis cogere vellet tran gredi præceptum Eccleſiæ in odium fidei, v contemptum Religionis. Sanch. *l. c.* Con. *p.* 3. 2. *d.* 13. *dub.* 12.

DUBIUM III.

An excuſet impotentia totius, vel partis?

Reſp. 1. Cum ad impoſſibile nemo teneatur certum eſt, quod impotentia excuſet, etiam i *la*, *cui ante* cauſam cum peccato dediſti dum-

dummodo de hoc doleas. Quare id præcipue hic dubitatur, an qui non poteſt implere totum, teneatur ad partem.

Reſp. 2. Si præceptum tale ſit, ut commode poſſit, aut ſoleat dividi, atque in ejus parte ſalvetur ratio, ſeu finis præcepti, tunc qui non poteſt ſervare totum, debet ſervare partem, quam poteſt. Quod ſi vero non ſalvetur ratio præcepti in parte, neque id commode poſſit, aut ſoleat fieri, tunc qui non poteſt totum, *hoc eſt tantum*, quo moraliter impleri cenſeatur integrum præceptum, is non tenetur ad partem. Quæ omnia æſtimanda ſunt, 1. ex intentione legislatoris. 2. ex ratione, fine, & materia legis. 3. ex judicio prudentum. 4. ex communi uſu. Ita Sanch. 1. *mor. c.* 9. Laym. *l.* 1. *t.* 4. *c.* 19.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

1. Qui non poteſt legere omnes Horas, debet dicere eas, quas poteſt; quia dividuæ ſunt. Laym. *l. c.* & Bon.

2. Qui in Quadrageſima non poteſt jejunare, debet abſtinere a carnibus, ſi poteſt: aut qui non poteſt omnibus diebus, tenetur iis, quibus poteſt. Ita Laym. *l. c.* & Bonac.

3. Qui poteſt notabilem partem ſacri (v. gr. uſque poſt conſecrationem) audire, aut Horarum dicere, aut commode poteſt cum alio, & ſolet, tenetur, alioquin non. *ibid. v. infra de Horis*.

4. Si quis carens Breviario pauca ex Horis ſciat memoriter, non tenetur ea dicere. *ibid.*

5. Qui obligatur viſitare limina Apoſtolorum Romæ, & ſcit ſe eo pervenire non poſſe, non tenetur ingredi iter: quia nec finis, nec ratio præcepti ſalvatur, *ibid.* & Suar. Azor. Bonac. *d.* 1. *q.* 8. *p.* 1.

DUBIUM IV.

An excuſet diſpenſatio?

Reſp. In jure humano diſpenſatio legislatoris, vel parem poteſtatem habentis, *facta* ex juſta cauſa, excuſat *a tranſgreſſione præcepti*. Eſt communis. *Sanch. Azor.* 1. *p. l.* 5. *c.* 15. Salas *d.* 20.

Ratio eſt, quia, cum ſit auctor ſuæ legis, poteſt quemvis excipere. Dixi 1. *ex juſta cauſa*, quia, ſi temere, & ſine cauſa diſpenſet, tenet quidem diſpenſatio, peccat tamen tam dans, quam petens diſpenſationem contra jus naturale, dictans partem debere conformari ſuo toti, niſi juſta cauſa excuſet. Sanch. *l.* 8. *d.* 18. Suar. Fil. n. 438. & quidem ut vult Suar. mortaliter; venialiter, ut Pontius apud Dian. quem *v. p.* 8. *t.* 3. *R.* 8. 9. *&* 10. ſi dubitet, an cauſa ſit juſta, poſſe diſpenſare, vult Sanch. contra Bonac. qui dicit peccare. Etſi autem cauſa ſit juſta, non tamen tenetur diſpenſare, niſi cum vel jus præcipit ex ea cauſa diſpenſari, vel neceſſarium eſt ad commune bonum, vel ſpirituale pœnitentis, vel ad avertendum grave damnum, aut publicum ſcandalum, & ſine diſpendio fieri poteſt. Dia. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 27. *&* 28. contra Suar. Sanch. &c. Dixi 2. *legiſlatoris*; quia diſpenſatio inferioris in lege ſuperioris ſine juſta cauſa invalida eſt, ac proinde non excuſat a tranſgreſſione præcepti. Ratio eſt, quia qui nomine alterius ſine cauſa diſpenſat, diſſipat. Suar. *l.* 6. *c.* 19. Sanch. *l.* 8. *de matr. d.* 17. Valide autem, & licite inferior poteſtate ordinaria diſpenſat ex juxta cauſa in lege Superioris 1. Circa levia, hoc eſt, quæ ſub mortali non obligant, etſi facilis ſit ad Superiorem recurſus. 2. Circa ea, quæ frequenter occurrunt, v. gr. in jejuniis, celebrandis feſtis, &c. 3. Circa ea, quæ ita ſunt propria uni communitati, ut non conveniant alii. 4. Quando recurſus ad ſuperiorem difficilis eſt, ſive quando eſt neceſſitas, & periculum in mora. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 12. ex Gran. Sal. Cord. & Pal. qui addit 5. Si conſuetudo præſcripſerit, ut inferior diſpenſet, ut Dian. *l. c. R.* 95. 6. Quando eſt dubium negativum, an caſus egeat diſpenſatione. Quo caſu, ſecundum Palaum, non opus eſt diſpenſatione, cum præſumptio ſit pro libertate. Barb. Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 28. *p.* 4. *t.* 3. *R.* 46. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 72. *&* 95. *Unde reſolv.*

1. Pontifex ſine juſta cauſa non poteſt diſpenſare in lege Dei, nec Epiſcopus in lege Eccleſiæ. *Sanch. d.* 17. *n.* 3. Suar. Vaſq.

2. Di-

2. Diſpenſatio in voto, vel juramento, ſine juſta cauſa, etiam a Papa facta, eſt invalida, ut Sanchez, Suar. *ll. cc.*

3. Valida eſt, ſi Superior per errorem juſtam cauſam arbitretur, aut (etſi non arbitretur, & temere diſpenſet) reipſa tamen ſit. Sanc. *l. c.* Azor. Sà, Salas, *n.* 81. Similiter ſi diſpenſet cauſa, quæ revera legitima eſt, non præcognita, probabiliter tamen valere docent Sanch. & Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 19. 21. *&c.* contra Azor.

4. In dubio de valore diſpenſationis, validam cenſeri, eo quod præſumatur in favorem actus, ne pereat, probabile putat Sanch. &c. cum Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 9. *p.* 4. *t.* 3. *R.* 45. 64. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 62. contra Mol. &c.

5. Habens poteſtatem generalem diſpenſandi poteſt etiam ſecum diſpenſare directe, & immediate. Sanch. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 16. contra Suar.

6. Valet diſpenſatio obtenta per vim, aut metum; (modo cauſa ſit juſta) Item data ſine ullis verbis, ſola mente. Turrian. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *R.* 17. 76. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 118.

7. Qui impetravit diſpenſationem (v. gr. in impedimento dirimente matrimonium) & per ignorantiam, vel ſimplicitatem expreſſit cauſam falſam, eum valide contrahere matrimonium, dicit Pont. *de matr. l.* 8. *c.* 16. ex *C. Cum inter*. Sed contrarium tenet Pal. *tom.* 1. *t.* 3. *d.* 6. *p.* 16. §. 5. ex *Cap. Sup. litteris*. v. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 69.

8. Subditus bona fide diſpenſationem petens, rationibus Superiori allatis, poteſt, diſpenſatione impetrata, eſſe ſecurus, v. Laym. *l.* 1. *t.* 4. *c.* 22.

9. Peccat, qui aliquem inducit ad diſpenſandum ſine cauſa, vel allegata falſa cauſa. Nav. Sanch. *l.* 8. *de matr. d.* 18. *n.* 8. Fill. *t.* 10. *n.* 314. Salas *diſp.* 20. *ſ.* 6. *n.* 58. qui addit, id verum eſſet, etſi diſpenſans excuſetur ob bonam fidem.

10. Diſpenſatio poteſt impetrari non tantum pro ignorante, ſed etiam invito, quando neceſſitas exigit. Sanch. Beja contra Suar. vid. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 86. 87. Id tamen locum non habet in ea, quæ impetratur ex Pœnitentiaria Romana, *niſi impetretur a* perſonis *conjunctis, vel conſanguineis intra* quartum gra-

 dum,

Cum quo propter infirmitatem diſpenſatum
i voto religionis, poſtquam convaluit, non
r. Dian. *p.6. t.7. R.45.*
Cum quo propter oculorum infirmitatem
ſatum fuit in onere recitandi Horas, etſi
luerit, non tenetur legere.

APPENDIX.

De diſpenſationibus S. Pœnitentiariæ.

a ex officio S. Pœnitentiariæ multæ di-
enſationes (& gratias quidem) impetrari
, ſaltem pro foro conſcientiæ, operæ
n cenſui quædam circa hujus rei praxim
ntibus, & Confeſſariis utilia hic ſubne-

uidem tria potiſſimum circa hanc rem
poſſunt. 1. Circa materiam, & cauſas,
us nimirum caſibus diſpenſationes iſtæ
ſoleant. 2. Circa formam literarum
ntiariæ, quibus diſpenſatio Confeſſario
titur, quarum verba nonnulla, quæ dif-
m pariunt, explicanda ſunt. 3. Circa
xecutionem diſpenſationis, quæ nimi-
ea obſervanda ſint. De quibus ex Bon.
. 4. t. 4. *R.* 71. & *p.* 8. *t.* 1. *R.* 103. &c.
d R. 111. & *Marci Pauli Leonis volumi-
ro ea de re edito.*
1. In triplici materia (pro cujus diver-
verſa quoque eſt forma) diſpenſationes,
tiæ iſtæ concedi ſolent.
r eſt in votis, v. gr. ut votum religio-
inopiam parentum, vel fratrum, ſimi-
cauſa liceat differre, ut quis a voto
caſtitatis, vel etiam religionis (poſt-
atrimonium contraxit) abſolvatur ad
um in matrimonio, debitumque licite
m: ut a voto religionis (ob debilita-
ium, per quas ejus onera ferre non poſ-
ob metum incontinentiæ, aut dotis de-
) abſolvatur in ordine ad contrahendum
onium.
da in impedimentis occultis matrimo-
ea ſint impedientia tantum, ſive et-

iam dirimentia, ſive matrimonium cum iis
blice contractum ſit, ſive contrahendum, d
modo de eo privatim fuerit actum, & cor
ſum, præſertim bona fide, ſive etiam qu
contracto ſuperveniunt. Circa quæ, *Notan*
1. Impedimenta occulta dici, quæ vel nulli
ta ſunt, vel licet uni, alterive innotuerint
forum tamen contentioſum non ſunt ded
2. Etſi aliqua impedimenta, v. gr. cognat
ſpiritualis, natura ſua ſint publica, cum
trahantur in facie Eccleſiæ; fieri tamen p
per accidens, ut ſint occulta, verb. gr
ob diuturnitatem temporis, ex quo ſunt co
cta. 2. ob diſtantiam loci a loco contract
gnationis. 3. per mortem eorum, qui fu
conſcii. 4. per ignorantiam hujus contr
nis.

Tertia in variis cenſuris, ut excommuni
nibus, ſuſpenſionibus (item irregularitati
præſertim occultis, ad abſolvendum ab ii
ſpenſandum, rehabilitandum, &c. Item a
donandam obligationem reſtitutionis ob l
neglectas, ad commutandum onus recita
Horarum, eligendum Confeſſarium etian
reſervatis, tranſeundum ad aliam religio
ſive ordinem (pro utroque foro) etiam
apoſtaſiam a ſuo.

Reſp. 2. In formulis frequentioribus ipſiu
vis Apoſtolici, verba quæ ſubſtantialia
nent, & difficultatem habent, ſunt hæc:

1. *Si eſt ita*: vel *quatenus ſi ita eſt*.
rum ſenſus eſt, ſi preces veritate nitantur
ſertim tempore datarum literarum Apoſ
rum. Requiritur autem veritas rerum na
rum, principaliter quoad eſſentialia facti
affinitatem eſſe contractam, inceſtum co
ſum, & actum, ſive tractatum eſſe de
monio, intellige perfecte, ita ut in id
que conſenſerint, & periculum revelat
ac ſcandalum imminere. Secundario aut
quiritur quoad accidentalia, v. gr. bona
ctum eſſe, & ſimilia, quæ tantum ſunt i
ſiva, & ſine quibus nihilominus conce
tales diſpenſationes: unde, etſi in iis,
aliis parvi momenti ſit erratum in peti

gratia nihilominus eſt valida. v. M. Leon. *p.* 2. *f.* 226. & *p.* 3. *f.* 391.

2. *Si periculum immineat revelationis.* Ad hoc enim ut ſubſiſtat diſpenſatio, requiri, ut ſit periculum, ne reveletur impedimentum (intellige, quando id in formula exprimitur) ſi non ſubſequatur matrimonium, docet Marc. Leo *p.* 2. *f.* 230. Periculum autem hoc non importare neceſſariam detectionem, ſed tantum probabilem, & moralem credulitatem, futurum, ut ſi reſiliatur a matrimonio contrahendo, & hujus cauſæ aſſignari non poſſint, ex vehementi ſuſpicione, & curioſa inquiſitione detegatur. v. *l. c. f.* 233.

3. *Et ſcandalum.* Quo nomine intelligitur gravis infamia, ex qua deinde ſequantur contentiones, minæ, pugnæ, &c. Leo *f.* 2. 30. & 317.

4. *Ut dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata, &c.* Clauſula hæc eſt ſubſtantialis, ut nimirum, ſi diſpenſandum ſit in impedimento dirimente, cum quo matrimonium contractum fuit in facie Eccleſiæ, conjux ignorans illud impedimentum fiat certa de nullitate prioris ſui conſenſus, & novum, validumque libere præſtet; (ita tamen, ut in cognitionem occulti impedimenti non veniat.) Leo *p.* 251. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 110. Sufficit autem, ut iſtum conſenſum præſtent inter ſe ſecreto, nemine præſente, per verba, vel ſigna ſufficientia, v. gr. copulam maritali affectu. Neque debet Executor diſpenſationis eos coram ſe, & teſtibus iterum copulare. Leo *p.* 552.

5. *Poſtquam dicto Sacerdoti ſi nondum ſatisfecerit.* Verba hæc ſolent eſſe in facultate abſolvendi ab excommunicatione, v. gr. ob percuſſionem Clerici: & important conditionem prius ſatisfaciendi parti læſæ, quam poſſit abſolvi, hoc eſt, compenſandi injuriam, expenſas, & omnia damna, quæ ob percuſſionem illam incurrit, quorum æſtimatio committitur Executori diſpenſationis: neque ab ejus obligatione liberatur percuſſor per hoc, quod percuſſus injuriam remiſerit. Vide Leon. *p.* 382. 384. *Si autem non poſſit in præſenti* ſatisfacere, ſuſ-

ſufficit, ſi juratus promittat, ſe facturum, cum primum poterit.

Reſp. 3. Circa praxim, ſive executionem hujus diſpenſationis, hæc facienda.

1. Litteræ ſacræ Penitentiariæ diriguntur ad oratorem, hoc eſt ad ipſum, qui diſpenſationem (per ſe, vel alium) petiit, qui non debet eas reſignare, ſed eligere Confeſſarium talem, quali inſcribuntur, qui eas ſibi ab oratore traditas reſignet, legat, & deinde cum eo ſecundum commiſſionem diſpenſet. Licet vero quocumque caſu ab alio aperiantur, non ideo carent effectu. Salas, Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 103.

2. In Confeſſario hoc requiritur: 1. Ut ſit approbatus ab Ordinario territorii, in quo diſpenſaturus eſt. 2. Ut ſit Magiſter, ſive Doctor in Theologia, vel Jure Canonico, promotus in Academia, vel Religioſus habens privilegium, quale conceſſit Gregor. XIII. Anno 1582. Confeſſariis Soc. JESU, quos Generalis, vel alius Superior de ejus licentia ad id deſignarit. 3. Ut ſpecialiter ad hoc ſit electus ab oratore, hoc eſt, ab eo, cum quo diſpenſandum eſt: qui tamen ſemel electum, niſi deprehendat ignorantem, mutare non poteſt. Leon. *f.* 22. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 104. Contrarium tamen docent Sanc. & Perez *de matr. d.* 48. *ſ.* 5. *n.* 7.

3. Confeſſarius ad id electus, 1. Debet diſpenſare in ipſa confeſſione, vel ſaltem immediate poſt. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 7. Leon. *p.* 1. *f.* 54. *&* 28. 2. Debet cauſæ cognitionem, quando ea in Brevi exigitur, eſſentialiter præmittere per diligens examen pœnitentis, niſi habeat ante perſpectam: quia non eſt merus Executor, ſed Judex, cui delegatur Poteſtas diſpenſandi. 3. In ea debet credere illi, etiam ſine teſtibus & juramento, niſi aliunde ſciat eſſe falſam: tunc enim diſpenſare non debet. Leon. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 108. 4. Opera in ipſo Brevi præſcripta etſi poſſit moderari, non tamen condonare poteſt. 5. Etſi non præſcribantur certa verba ad diſpenſandum, debet tamen ſervare formam a Rituali Romano probatam, & poſt *verba iſta* (*Abſolvo te a peccatis tuis*) addere: *Et eadem authoritate declaro te in dicta* ma-

matrimonio manere, & debitum conjugale reddere poſſe, & debere: nec non diſpenſo tecum, ut idem debitum etiam exigere licite valeas. In nomine Patris &c. Si vero ſit abſolvendus ab excommunicatione, *vide formulam infra l. 7. c. 1. d. 6.* 6. Abſoluta diſpenſatione, debet lacerare litteras, præcipue ſigillum, ita ut ad probandum ſervire non poſſint, alias incurrit excommunicationem majorem. Leon. *f.* 239. Laceratio tamen iſta non eſt de ſubſtantia; quia tantum intenditur, ut non ſuffragentur in foro externo. 7. Nullo modo debet atteſtationem diſpenſationis factæ, neque ipſum Breve, ſeu diploma reddere, cum pro ſolo foro coſcientiæ debeat ſervire. 8. Nihil debet accipere, ne via quidem compenſationis pro diſpenſatione etiam pro foro externo facta: ideo enim inſcribitur, *gratis ubique*, alias incurrit ipſo facto excommunicationem majorem. Gavant. Dian. *l. c. ex declar. Cardin.*

Ex dictis reſolvuntur ſequentes Caſus.

1. Confeſſarius pro hac diſpenſatione eligi non poteſt, qui tantum eſt Doctor Ordinis, vel Profeſſor, vel Licentiatus Theologiæ; quod enim hic in favorabilibus veniat nomine Doctoris, tantum intelligitur de iis, quæ ratione exercitii, non quæ ratione dignitatis committuntur. Leon. *p.* 1. *f.* 21. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 41.

2. Ex privilegio Soc. JESU conceſſo, alii etiam Mendicantes eligi poſſunt, ob communicationem. Debent tamen tam hi, quam iſti ſpecialem ad hoc habere facultatem a ſuis Superioribus: alias diſpenſatio erit nulla. *Ita Aut. cit.* Et patet ex dictis.

3. Confeſſor debet ita examinare pœnitentem ut cognoſcat, & quidem diſtincte, merita cauſæ, poſſitque inter ea diſcernere: ideo enim inſcibitur *Viro diſcreto*. Præcipue autem debet inquirere, an preces nitantur veritate, quia gratia non conceditur ſimpliciter, ſed ſub conditione, ideoque ſolet addi clauſula: *Quatenus ſi ita eſt: ſi ita eſſe repererit. V. Aut. cit.*

4. *Is, qui diſpenſationum* petit, debet Execu-

cuto-

cutori ad id electo confiteri : nec ſufficit ei confeſſum fuiſſe. Patet ex dictis. Leon. j Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 71. Reg. Pont. contra Sa Sal. Perez, Palaum, quorum ſententiam amplius eſſe probabilem docet Fill. Eſcob. zan. Dian. *l. c.* & *p.* 8. *t.* 3. *R.* 105.

5. Commiſſio hujus diſpenſationis non e rat morte Pœnitentiarii concedentis, re. i gra ; quia eſt gratia non facienda, ſed fact favorem oratoris, cui jus quæſitum eſt ; & ecutor eſt diſpenſator neceſſarius, ſi quidem ces nitantur veritate. Neque etiam morte l tificis ; tum ob rationem allatam ; tum qui ficium majoris Pœnitentiarii non expirat i te Pontificis. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 89. ex S Sanch. Grac. &c. contra Nav. Bon. &c.

LIBER II.

De Præceptis virtutum Theologicarum.

TRACTATUS I.

De Præceptis Fidei.

CAPUT I.

Quæ Myſteria Fidei neceſſario credenda ſi

EX iis, quæ fideles explicite credere te tur, quædam neceſſario credenda ſunt ceſſitate medii, ſeu finis ; ſine quibus, et inculpabiliter ignoratis, finis ultimus obti nequit ; alia neceſſitate præcepti, ſine qu inculpabiliter omiſſis finis poteſt obtinere. S ch. 2. *mor. c.* 2. Azor. Val.

Reſpond. 1. Neceſſitate medii neceſſaria hæc duo: 1. Explicite credere, Deum eſſe remuneratorem bonorum eſſe, juxta illud A ſtoli ad Hebr. 11. *Credere oportet*. Trid. *ſeſſ. c.* 8. 2. Poſt ſufficientem Evangelii promulga nem, credere explicite, ut vult Mol. aut ſal implicite, ut probabiliter quidam docent *Con. & Laym.* Chriſtum, & ſanctiſſimam *nitatem*. *Vid.* Eſcob. *ex.* 2. *c.* 9. *n.* 20. ut

Vi

Vaſq. *l.* 2. *d.* 126. *c.* 3. docet culpabilem ignorantiam horum myſteriorum, ſive negligentiam ea diſcendi eſſe grave peccatum, diſtinctum ab eo, *cujus* eſt cauſa. V. Dian. *p.* 3. *t.* 5. *R.* 47. & 48.

Porro implicite credere dicitur, qui credit aliquid explicite, in quo alterum implicite eſt; *v. gr.* ſi credas, quod credit Eccleſia. V. Schol. & Laym. *l.* 2. *tr.* 1. *c.* 8.

Reſp. 2. Neceſſitate præcepti quivis fidelis ſub mortali explicite credere, & ſcire, craſſo ſaltem modo, & quoad ſubſtantiam, tenetur hæc.

1. Symbolum. 2. Orationem Dominicam. 3. Præcepta Decalogi, & Eccleſiæ. 4. Sacramenta maxime neceſſaria; ut Baptiſmum, Euchariſtiam, & Pœnitentiam; reliqua autem tunc, quando vult ſuſcipere. Suar. Sanchez, Fill. *n.* 39. Quæ omnia intellige, niſi impotentia, aut invincibilis ignorantia excuſet.

Unde reſolvitur.

1. Non omnes tenentur ſub mortali hæc prædicta ſcire memoriter, aut eo ordine, aut iis verbis, quibus proponuntur: ſed quoad orationem Dominicam, ſcire omnia bona petenda eſſe a Deo, quæ eſt ejus ſumma: quoad Symbolum vero, præcepta, & Sacramenta, ſufficit, ſi quis rogatus de ſingulis recte reſpondeat. Bonac. Laym. *l. c. c.* 9. Sanc. *l.* 2. *c.* 3.

2. Quamvis ſit præceptum Eccleſiæ diſcendi memoriter Symbolum, & Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, velitque Barb. *p.* 3. *c.* 27. non eſſe abſolvendum, qui ob negligentiam, vel verecundiam ea addiſcere non curat; conſuetudo tamen, ut notat Navar. & Lopez, expoſuit obligationem non eſſe ultra veniale: uti nec eſt ultra veniale, neſcire facere crucem, ut docet Sanchez contra Syl. qui docet eſſe mortale.

3. Moraliter nihilominus neceſſarium eſt, ut rudiores memoria teneant Symbolum ſua lingua: quia alioquin non poſſunt habere ſufficientem cognitionem articulorum.

4. Falſa eſt opinio quorundam Canoniſtarum, ruſticis eſſe ſatis, articulos fidei, aliaque dicta credere implicite, *credendo*, quidquid credit *Eccleſia.*

5. Ex-

5. Excuſantur ii, quibus aut defuit doctoi aut nunquam venit in mentem obligatio ſi lia diſcendi, aut qui nimis ſunt rudes, ita non poſſint ea comprehendere, aut retinere quod ſæpe contingere docent Azor. & Bec. co tra alios.

6. Si Confeſſarius probabiliter judicet pœ tentem ignorare ex doctrina Chriſtiana ea, qu ſcire tenetur (quod de litteratis, vel bene ed catis, vel frequenter confitentibus præſume dum non eſſe monet Sanchez 2. *mor.* *c.* 3.) d bet eum interrogare de negligentia in iis ad ſcendis: cum per eam plurimi graviter peccen Led. Azor. *t.* 1. *l.* 8. *c.* 8. Trull. *l.* 1. *c.* 1. *d.* 4.

7. Poſſunt abſolvi (contra quoſdam) qui ign rant ea, quæ ſub mortali ſcienda eſſe dixi. R tio eſt, quia licet peccarint omittendo diſcere poſſunt tamen de hoc dolere, cum propoſito d ſcendi. Sanch. Quod ſi tamen ignorarent ea quæ neceſſitate medii ſcienda ſunt, deberen inſtrui ante abſolutionem. Bonac. *d.* 3. *q.* 2. *p.* Sanch. *l.* *c.* *c.* 3. *n.* 21.

8. Parochus ſuas oves (ſicut parens liberos tenetur ſub mortali per ſe, vel alium docer ea ſaltem, quæ ſub mortali ſcire tenentur Sanch. 2. *mor.* *c.* 3. Filliuc. Palaus, Trull. *l.* 1 *c.* 1. Kon. &c.

CAPUT II.

Quomodo obliget præceptum Fidei.

Reſpond. 1. Præceptum fidei interdum obli gat, 1. Pueros inter fideles educatos, quar do rationis uſum perfecte conſecuti myſteria f dei audiunt, apprehenduntque, quod illa cre dere ſit res neceſſaria ad ſalutem; peccantqu mortaliter omittendo. Sanch. Bon. *t.* 2. *d.* 3. 3. addens plurimos eorum excuſari inadverter tia, aut invincibili ignorantia. 2. Adultos inf deles, quando ratio incipit dictare, res fidei ſu ficienter propoſitas eſſe, & contrariam ſectan eſſe falſam. Sanch. *l.* 2. *mor.* *c.* 1. Con. *d.* 14. *d fide.* *Fill.* *n.* 25. 3. Quando urget tentatio contr fidem, quæ aliter vinci nequit. Quod tame

non

non convenire ſcrupuloſis, recte monet Sanch. quia hi, avertendo mentem ad alia objecta, facilius ſuperant. Et in his duobus caſibus præceptum obligat per ſe, in ſequentibus per accidens. 4. Quando tentatio urgens contra alias virtutes aliter ſuperari nequit. 5. Quando facienda eſt profeſſio fidei exterior, vel ex præcepto eliciendus eſt actus alterius, v. gr. Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, quæ fidem ſupponat. Bonac. *qu.* 1. *p.* 2. His addit Hurt. contra Sanch. 6. *In horis* mortis, & 7. Semel quotannis. *Vide Dian. p.* 5. *t.* 13. *R.* 19. * Hac de re vide Propoſ. damn. ab Alex. VII. Propoſ. 1. & ab Innoc. XI. Propoſ. 16. 17. & 65. *

Ex iis reſolvuntur hi Caſus.

1. Hæreticus, quandiu ſuam ſectam judicat eſſe credibiliorem, vel æque credibilem, non tenetur credere; quia fides nondum eſt ſufficienter propoſita, ageretque imprudenter. Sanch. 2. *mor. c.* 1. Laym. *l.* 2. *t.* 1 *c.* 10. *&* 12.

2. Quando iis, qui in hæreſi nutriti ſunt, perſuaſum eſt a pueris, nos abjicere, & perſequi Verbum Dei, eſſe idololatras, peſtilentes deceptores, ideoque, tanquam peſtes, fugiendos; non poſſunt ſtante hac perſuaſione, ſalva conſcientia nos audire, & laborant ignorantia invincibili, cum non dubitent ſe eſſe in bona via. Laym. *c.* 10. Sanch. *l.* 2. *c.* 1.

3. Si talibus oriatur dubium de ſua ſecta, tenentur ulterius inquirere, & a Deo petere lumen: quod ſi negligant, peccant contra fidem, cum non adhibeant media ad implendum præceptum Fidei. Quod ſi deinde noſtra fides ei ſufficienter proponatur, tenentur amplecti. *ibi.* V. Ferdin. de Caſtro Palao *t.* 4. *d.* 1. *p.* 12. *&* *d.* 2. *p.* 2.

Reſp. 2. Præceptum exterius fidem confitendi jure naturali obligat, duplici caſu, ſcilicet, cum vel honor Deo debitus, vel utilitas proximo impendenda privative, vel contrarie ſubtraheretur. Dixi *privative:* ut, ſi ideo ceſſaret magnus honor in Deum, vel *utilitas* in proximum *redundans. Dixi* 2. *contrarie*; ut ſi alioqui *Deus afficeretur injuria*, vel proximus gra-

vi malo; v. g. ſi inde penderet aliorum (
ſio, aut perverſio, contemptus Religionis
dalum, &c. Ratio reſponſionis eſt, qui
virtutis tunc videtur præceptus, quando
ceſſarius ad finem præcepti, quod hic con
quia finis præcepti eſt Charitas. S. Th. 2
3. *a.* 2. Suar. Reg. Fill. *tr.* 22. *c.* 3. *q.* 1.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

Si hæretici conculcent imagines, aliiſ(
juriis fidem afficiant, tenetur eam ſua co
ne tueri Catholicus, ſi quidem inde pri
ſperet profectum.

Reſp. 3. Ad profeſſionem fidei externa
Eccleſiaſtico tenentur ſub mortali, ſec
Tridentinum, cum juramento obediendi
ſiæ Romanæ, ut docet Fill. *t.* 2. *tr.* 22.
quentes perſonæ.

1. Proviſi de beneficio curato, idque
duos menſes a die poſſeſſionis coram Ep
aut ejus Vicario Generali, vel Officiali
24. *c.* 22. *de ref.*

2. Proviſi de Canonicatu, vel Dignitate
thedrali Eccleſia: idque non tantum co
piſcopo, vel ejus Vicario, ſed etiam in (
lo, *ibid.* addita pœna, (ad quam non vi
teneri ante ſententiam) ut alioquin fruct
faciant ſuos. V. Sanch. *l.* 2. *c.* 5. Barb. *de p*
Epiſc. 3. *p.* *a.* 61. *n.* 29.

3. Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, in
Synodo provinciali, cui intererunt. Trid. *ſ*

4. Extendit Pius IV. hanc legem ad
Prælatos Religionum, etiam militarium
V. autem apud Rodr. *t.* 2. *q.* *reg.* *q.* 72. ad
promovendos in Doctores, Magiſtros, l
tes, Profeſſores, addita excommunicatio
tæ ſententiæ, & privatione omnium be
rum in eum, qui alios promovet ad tale
dum, ſine prævia profeſſione. V. Fill. *t.* 2
q. 11. Barb. *in remiſſ.* *ſ.* 24. *n.* 12. Verum, i
decretum non eſt receptum uſu, non o
monet Sanchez *c.* 3. *n.* 4.

Unde reſolvitur.

1. Non tenentur ad dictam profeſſionem
ſi de Canonicatibus in Eccleſiis tantum
giatis, vel de Beneficiis tantum ſimplicib

2. Etſi probabile ſit, hanc profeſſionem poſſe fieri per procuratorem, ut docet Azor. Nav. & Sanch. probabilius tamen eſt, teneri perſonaliter, ut docet Fill. Ratio eſt, tum quia alias non videtur fieri ſatis juramento, quod perſonaliter faciendum eſſe docet Gloſſa apud Fill. tum quia ita decidit Rota apud Garz. *l. 3. de benef. c. 3.*

CAPUT III.

An aliquando liceat exterius fidem veram negare, aut falſam profiteri?

RESp. Nullo caſu licet, ſive voce, ſive alio ſigno fiat, dicente Chriſto: *Qui me negaverit coram hominibus, &c.* Interim vero, etſi licitum non eſt mentiri, ſeu ſimulare, quod non eſt, licet tamen diſſimulare, quod eſt, ſive tegere veritatem verbis, aliiſve ſignis ambiguis, & indifferentibus, ob juſtam cauſam, & cum non eſt neceſſitas fatendi. Eſt comm. S. Thom. Kon. *diſp.* 15. *dub.* 2. *n.* 9. Laym. *l.* 2. *t.* 1. *c.* 11.

Unde reſolvitur.

1. Rogatus de fide in odium religionis, ſive publica authoritate, ſive privata, nullo modo poteſt utendo reſtrictione mentali, aut verbis ambiguis ita reſpondere, ut præſentibus videatur fidem negaſſe, multo minus dicere, ſe eſſe hæreticum, vel Calviniſtam, vel non Catholicum. Azor. Fill. *c.* 3. *n.* 97.

2. Qui rogatus ſeu privata, ſeu publica authoritate vel tacet, vel reſpondet obſcure, vel ait ſe nolle reſpondere, ſe jure non rogari, non teneri ſe, nec velle aliis dicere, quid ipſe credat, ac ſimili modo tergiverſatur, non videtur negare fidem, ſed nolle prodere. Unde, ſi ſic poteſt moleſta inquiſitione liberari, licet; ut habet Kon. *l. c.* Generatim enim verum non eſt, quod interrogatus auctoritate publica teneatur poſitive fidem profiteri, niſi quando id neceſſarium eſt, ne præſentibus videatur fidem negaſſe. Kon. *d.* 15. *dub.* 2. Navar. Azor. Sanch. Bec. *c.* 9. *q.* 4. * *Hac de re vide Propoſ.* 18. inter damnatas *ab Innoc. XI.*

3. Non negat fidem, ſed prodit, qui fugit; quod etſi liceat, non tamen Paſtori, tunc cum ejus opera oves indigent: uti contra, ſi ei conſultius eſt, ut ad tempus ſe ſubducat, & in [illegible] num earum reſervet, tenetur fugere. Reg. [illegible] n. 26. Bec. c. 9. Fill. n. 75. &c.

4. Si quo caſu tacere eſſet negare, tunc non liceret: v. g. ſi, aliis rogatis, an fidem [illegible] gare vellent, iiſque reſpondentibus, quod [illegible] tu taceres. Ibid. Vid. Bon. l. c. Laym. l. 2. [illegible] c. 11. Tol. l. 4.

5. Si Princeps generali lege jubeat, ut [illegible] les ſe prodant, geſtato ſigno, vel ſiſtendo [illegible] vel aliter, non tenentur, cum nemo tene[atur] verum dicere, niſi ſpecialiter rogatus. Exc[ipe] niſi eæ ſint circumſtantiæ, ut hoc ipſo, [quod] ſe non prodant, videantur fidem negaſſe, [illegible] v. gr. ſi quidam antea noti eſſent, & tunc [illegible] hoc putarentur defeciſſe. Sanch. n. 19. Bec. [illegible] Fill. n. 88. &c.

6. Cum non rogaris de fide, non ſolum [li]cet, ſed ſæpe melius eſt ad Dei honorem, [&] utilitatem proximi tegere fidem, quam fateri [illegible] ut ſi latens inter hæreticos plus boni facis: [vel] ſi ex confeſſione plus mali ſequeretur, v. gr. turbatio, neces, exacerbatio Tyranni, periculum defectionis, ſi torquereris. Unde temerarium plerumque eſt offerre ſe ultro. S. Thom. Sanch. Laym. c. 11. n. 2.

7. Redimere pecunia, ne de tua fide fiat inquiſitio, licitum eſt, & ſæpe magna virtus diſcretionis eſt vitam ad Dei gloriam ſervare, ac fidem tegere modis licitis.

8. Talis modus non eſt uti veſtibus, aut ſignis infidelium, quæ alium uſum non haberent, quam quod eſſent ſigna profeſſiva falſæ religionis, ſeu cultus; uti eſſent veſtes, quarum uſus eſt in ſacrificiis: item incenſio thuris, aut genuflexio coram idolo; item ſumptio cœnæ hæreticæ, &c. Sanch. l. 2. c. 4. Fill. n. 9. *&c. comm.*

9. Licitus autem modus eſt, quando ſubeſt cauſa (ut v. g. ad evitandum grave periculum, *ad obtinendam* victoriam, eludendos hoſtes) *uti veſtibus*, & ſignis infidelium, quæ aliquem

alium

it, quam profitendæ religio- veſtes talis nationis (non re- uterentur, etſi converteren- s, & ſigna nationis Turcicæ, etſi ſint veſtes ipſorum reli- iodo non habeant peculiare ſi- erroris, ſed ſint tantum indi- cultus, ut ſaga Prædicantium el eminentioris vitæ inter ſuos, cum in Japonia. Idem dicen- iis, quibus Judæi utuntur: v. g. pallio Francofurti, &c. quia mere politica, & diſtinctiva u- minum ab alio, & non proprie . Quæ ſententia probabilis eſt. *2. mor. c.* 4. Bec. 22. *c. 9. q.* 5. *d.* 2. *t.* 1. *cap.* 11. Covar. contra Ca-

idem modus eſt, cum Catholicus oca hæretica, & periculum grave itæ, v. gr. vel bonorum (non ta- ſio tantum, vel vexatio, ut habet id diſſimulandam fidem, veſci car- ohibito, quia præceptum Eccleſiæ ſub tali periculo. Nec hoc eſt ſi- . cum eſus carnium non ſit inſtitu- eſſionem religionis; & Catholici et- & guloſi id faciant. Si tamen ex cir- fieret ſignum profeſſivum, ut ſi v. m fidei convivæ ſtatuerent, ut qui fidei Pontificiæ, comedat carnes, pec- ra fidem, qui ederet ſine proteſtatio- , ſi proteſtaretur. Sanch. Azor. Bec. *l. c*

Germania audire conciones hæretico- educere funus, aſſiſtere Baptiſmo pro non habentur ſigna profeſſiva fidei, vel ionis cum hæreticorum ſacris. Fill. A- ch. *ll. cc.* Unde, ſecluſis aliis, v. gr. ſcan- ericulo, prohibitione, & ſi ex juſta cau- , licent. Imo patrinum fieri talis infan- detur potius optandum, ſecluſis aliis; on eſt aliud, quam obligare ſe ad eum o- *Fide Catholica*.

udiendum in Fide Catholica ... *Infidelium, & hæreticorum* ſacris non li- cet

cet ita intereſſe, ut eis communicare ce
alioquin licet, v. g. ut quis ſpectet tanq
mœdiam, aut famulatum præſtet politi
mino ſuo, exemplo Naaman Syri : de
de Bec. Fill. Sanch. l. c. Laym. l. 2. t. 1. c.

13. Si princeps hæreticus mandet ſul
ſima pœna omnibus ſubditis, adire c
hæreticorum, etiamſi verbis dicat, ſe
aliud nihil exigere, quam obedientiam
nec velle cogere, ut a fide diſcedant;
men reipſa contrarium velle videatur; (
bedientiam ſuorum aliter exercere poteſ
res ex ſe apta eſt Catholicos paulatim
tere, & inſuper conciliare authoritatem
ac vilipenſionem veræ fidei) non licet
Atque ita bis reſcripſit Anglis Pius V. a
ch. l. 2. c. 4. n. 27. Fill. & Azor. ll. cc.

14. Catholici viventes inter hæretico
præcepto Magiſtratus contrahant matri
coram miniſtro hæretico, peccant contr
etiamſi contraxerint ante, vel contrac
poſtea coram Sacerdote Catholico. Kon
3. Pal. t. 4. d. 1. p. 12. q. 12. 13. 14. te
contrahens ceremonia illa ſe illum agnc
ræ fidei Miniſtrum, quæ ſunt intrinſe
Mald. 2. 2. qu. 2. a. 3. quia authoritas M
& conſequenter doctrina ejus augetur,
riturque ad ritus hæreticos, quos Min
actu exercet. Licite tamen contrahur
Magiſtratu civili, vel potius teſtantur
traxiſſe; modo prius, vel poſterius rit
lico contrahant: quia hæc actio eſt inf
finem politicum, ut conjuges habea
proles non cenſeantur illegitimæ.

CAPUT IV.

De infidelitate, & vitiis Fidei opp

DUBIUM I.

Quid, & quotuplex ſit infidelita

R*Eſpond. 1.* Infidelitas generatim eſt
Prima dicitur Negativa, eorum

qui nihil unquam de fide audiverunt. Quæ non tam eſt peccatum, quam pœna peccati: quia, ſi feciſſent, quod in ipſis erat, Deus fidem eis non abſcondiſſet. *Secunda* dicitur Contraria, eorum ſcilicet, qui fidem ſibi ſufficienter propoſitam vel contemnunt, vel ei contradicunt pertinaciter, ut hæretici. *Tertia* dicitur Privativa, quod privative opponatur fidei, & eſt culpabilis ignorantia, vel error circa res fidei. S. Thom. Sanch. Vaſq. Laym. *c.* 20.

Reſp. 2. Infidelitas Contraria, ex triplici modo repugnandi fidei, eſt triplex, ſcilicet Paganiſmus, qui fidei nondum ſuſceptæ, Judaiſmus, qui fidei ſuſceptæ in typo, & Hæreſis, quæ fidei ſuſceptæ veritati repugnat. Apoſtaſia a fide revocatur ad hæreſim, a qua tantum differt, quod Hæreſis ſit error fidei ex parte tantum contrarius, Apoſtaſia vero ex toto. S. Thom. Laym. *l. c.*

DUBIUM II.
De Judaiſmo.

Quæritur hic tantum, quæ communicatio cum Judæis ſit interdicta Chriſtianis.

Reſp. 1. His caſibus, qui colliguntur ex *c. Nullus*, *c. Omnes*, *c. Judæi*. 1. Non licet cohabitare. 2. Nec conviviis intereſſe. 3. Nec uti communi balneo. 4. Nec medicos adhibere. 5. Nec medicinas ab iis datas recipere, emere tamen licebit præſcriptas. 6. Nec Judæorum filios enutrire in ipſorum domibus. 7. Iis non famulari. 8. Nec ſervitute ſubjici. 9. Prohibentur publicis officiis inter Chriſtianos fungi. 10. Vetitum eſt eorum azymis veſci. Quibus addit Azor. prohibitum eſſe, accedere ad eorum nuptias, feſta, Synagogas, cum eis ludere, ſaltare, &c. Ratio horum eſt, tum ut conſervetur dignitas Chriſtianæ religionis: tum ut caveatur familiaritas cum Judæis, & periculum perverſionis. Vid. Laym. *l.* 2. *t.* 1. *c.* 12. & 17. Sanch. *l.* 2. *c.* 3. Fill. *tr.* 22. *c.* 5. *n.* 128.

Reſp. 2. in decem dictis caſibus communicare cum Judæis ex *genere ſuo videtur* eſſe mortale. *Ratio, quia, ſi Clericus id faciat*, incurrit

rit periculum depoſitionis: Laicus vero exc municationis (*c. Conſtituit*, 17. *q.* 2.) quæ nisi ob peccatum mortale imponi ſolet. I *ex genere ſuo:* quia probabile eſt, vel ob m riæ parvitatem, vel ob neceſſitatem, alian cauſam rationabilem (ſi tamen non ſit peri lum perfidiæ, nec familiaritatis cum Judæi ſæpe excuſari a mortali, aliquando etiam omni peccato. Ita communiter. Vid. Auth. *pra cit.* & Bon. *l. c.* item Laym. *l.* 2. *t.* 1. *c.* 17

DUBIUM III.

Quid ſit Hæreſis.

Reſp. Hæreſis eſt error intellectus liber, pertinax contra fidem, in eo, qui fidem ſcepit. Ita commun. Suarez, Becan. *cap.* *q.* 2. Unde patet, ad Hæreſim, ut & Apo: ſiam, duo requiri. 1. Judicium erroneum, q eſt ejus quaſi materiale. 2. Pertinaciam, eſt quaſi formale. Porro pertinaciter errare i eſt hic acriter, & mordicus ſuum errorem nere, aut tueri; ſed eſt eum retinere., p quam contrarium eſt ſufficienter propoſitur ſive quando ſcit contrarium teneri a reli univerſali Chriſti in terris Eccleſia, cui ſu judicium præferat: ſive id fiat ex vana glo ſive libidine contradicendi, aliave cauſa. Sanchez, Vaſq. Laym. *l.* 2. *t.* 1. *c.* 13. & commun. Ratio eſt, quia tunc putat, judici Eccleſiæ non eſſe ſufficiens fundamentum dendi, quæ eſt vera pertinacia; quam c Koninck facilius ſic explicant alii, eam t eſſe, cum, etſi objectum fidei credibiliter p ponatur, ita ut prudenter de eo non poſſit bitare, contrarium tamen judicet, a quo n avelli ullo caſu, vel ſaltem niſi evidenter c victus. V. Con. *d.* 28.

Unde reſolves.

1. Non eſt hæreticus, qui exterius tantun dem negat, aut adorat idolum. Ratio e quia non errat. Neque talis incurrit in confſcientiæ cenſuras latas contra hæreticos, in foro externo ſecundum externa procedan *Fill. t.* 22. *c.* 6. *q.* 4.

2. *Eſt hæreticus*, qui affirmative de ali

art

iere de certitudine objecti. Sa, Azor. l.
5. Tol. contra Sanch. & Mald.
emo eſt hæreticus, quamdiu paratus eſt
n ſuum Eccleſiæ ſubmittere, aut neſcit
ium tenere veram Chriſti Eccleſiam: eſto
rantia etiam culpabili, & craſſa ſenten-
am mordicus tueatur. Laym. *l. c. n.* 2.
ec eſt hæreticus, qui ita diſpoſitus eſt,
habitualiter, ut a ſuo errore eſſet diſceſ-
ſi ſciret eſſe contrarium fidei, dummodo
ciam actualem nunquam habuerit. *ibid.*
l. c.

uſtici, aliique homines ſimpliciores in
nia, qui hæretici habentur, & tamen
ices non ſunt, poſſunt abſolvi a ſuis Pa-
Ratio eſt, quia non ſunt hæretici for-
: habentque fidem Catholicam in Baptiſ-
ceptam, quæ non perditur, niſi errando
aciter. Laym. *l. c.*

Cum hæreſis, & quævis infidelitas morta-
, peccant quoque mortaliter, qui ejus
lo ſe exponunt, ſive converſando, ſive
ones audiendo, ſive libros legendo; quæ
de, ſi cui periculoſa ſint, illicita ſunt jure
æ: ſi vero periculum abſit, lectio librorum
icorum nihilominus illicita eſt jure poſiti-
cleſiæ, uti etiam formalis diſputatio Lai-
fide. Quod poſterius tamen in Germania,

ſalvo tamen jure naturali, & ſemoto peric tum contrahentis, tum prolis: unde de iis i tio conſtitui debet, ut Catholice educentur. Bec. *l.* 5. *c.* 19. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 269.

8. Eum, qui lapſus eſt in hæreſim, non neri in confeſſione explicare, qualis illa ſ eo quod omnes ejuſdem ſpeciei ſint, doc Reg. Dian. *t.* 1. *tr. de circumſt. R.* 46. *citans al* & Eſcob. *Ex.* 2. *c.* 9.

Alii tamen contrarium tenent, quos ſequi Card. de Lugo *de pœn. d.* 16. *n.* 288. *&* *n.* 291.

TRACTATUS II.

De Præcepto Spei.

PEr Spem, quæ eſt ſecunda virtus Theologi intelligitur amor concupiſcentiæ erga Deu quo Deum, & divina, præ omnibus aliis con piſcibilibus, nobis concupiſcimus, ita ut om potius parati ſimus perdere, quam Deum,& divi De hac quæritur, quando ejus præceptum oblig

Reſp. 1. Probabile eſt præceptum ſpei oblig re per ſe, cum primum homini uſum ratio aſſecuto Deus, & Beatitudo, tanquam finis, quem tendere debet, ſufficienter eſt propoſitu ita ut notabili tempore non differat. Ita Bec *c.* 17. *q.* 7. *n.* 2. Turr. & cæteri commun. Et ratio, quia ſine actu Spei nec juſtificari, in juſtitia divina perſiſtere, nec meritorie o rari poſſumus. Schol.

Reſp. 2. Præceptum Spei per accidens oblig 1. Quando actus Orationis, Pœnitentiæ, Cha ratis, &c. in præcepto ſunt, qui ſine prævio ctu Spei exerceri non poſſunt. Ita Auth. cit. Fill. *tr.* 22. *c.* 8. *n.* 255. 2. Quando quis ita tentatu ut periculum ſit conſenſus, niſi animum ſpe e gat. Vid. Fill. *l. c.* 2. Laym. *l.* 2. *t.* 2. *c.* 2. Bon *d.* 5. *q.* 3.

Unde ſequentes caſus reſolvuntur.

1. Mortale peccatum eſt ſperare, ſive am magis (amore concupiſcentiæ) terrena hæ quam cœleſtia: v. g. ſi quis ita comparatus ſ *ut deſideret* perpetuo degere in hac vita, & D *relinquere* cœlum, ſi ſibi relinquat terram.

2. Mor-

le item eſt deſperare de conſequen-
t ſalute, & venia peccatorum, aut
llam conſequendam neceſſariis, v. g.
iæ, & emendatione vitæ. Quod pec-
ne parvitatis materiæ non poteſt
, cum ſit injurioſum miſericordiæ
m. *q.* 20. *a.*3. Laym. *l.* 2. *t.* 2. *c.* 2. *n.* 3.
e etiam eſt præſumere de miſericor-
. gr. cum quis ſperat id, quod eſt
ſecundum legem Dei ordinariam;
remiſſionem peccatorum, & ſalutem
itia, vel per propria merita, & vi-
vel etiam ſi quis ſtatuat perſeve-
atis, quamdiu bene valet, & tamen
urum pœnitentiam ante mortem. S.
. 1. Laym. *l. c.*
ortale eſt odiſſe Deum (odio ſcilicet
is, ſeu averſionis) v. gr. ſi Deus di-
uam nobis infeſtus, propter vindi-
rum. V. Laym. *l. c.* Bon. *diſp.* 3. *q.* 3.

RACTATUS III.

De Præceptis Charitatis.

CAPUT I.

o, & quomodo obliget Præceptum Charitatis Dei.

Dei eſt amor amicitiæ, quo Deo
lumus, & omnia bona ipſi cupimus
, & infinitam ejus divinæ naturæ
1.
præceptum Charitatis Dei præcipit
omnia amandum. Patet ex Scri-
o eſt, quia finis ultimus plus eſt
quam omnia media, quæ ad eum
non quidem intenſive, (etſi enim
deceat, non tamen in præcepto)
tive, ita ut nullam creaturam plu-
nam Deum, veliſque potius omnia
am Deum offendere, & ſic illi ma-
Th. 2. 2. *q.* 27. *a.* 3. Azor. Sanch. Bec.

Reſp. 2. Probabile eſt præceptum Charitat Dei obligare 1. Quando homo adeptus eſt ſu ficientem cognitionem Dei infinite boni, a qu omnia ſua bona habet, & cui omnia debet. R tio eſt, quia cum teneatur Deo ex filiali amo tota vita ſervire, id non videtur poſſe fieri, n ſi eliciat actum amoris. * Hac de re vide Pr poſ. oppoſitam damnatam ab Alex. VII. Pr 1. * Ita S. Th. *q.* 89. *a.* 6. Nav. Val. & cæt. com (Notat autem Con. *diſp.* 24. *d.* 3. *n.* 50. non ſtati poſt talem notitiam peccare mortaliter, ſed ta tum, ſi differat notabiliter, v. g. ultra annum contra Palaum, qui dicit probabile eſſe, qu non obliget. Si ſcrupulus te angat, an præ pto huic ſatisfeceris, docet Eſcob. ex Pet Hurt. 2. 2. *d.* 172. *ſ.* 1. §. 24., quod, ſi poſiti non memineriſti, te omiſiſſe, tenere poſſis, ſatisfeciſſe. Trall. tamen *l.* 1. *c.* 5. *d.* 13. *n.* 9. m net expedire, ut quis ſe in confeſſione aliqua do accuſet ſub dubio, ſi forte præceptum iſt violarit, vel alia præcepta affirmativa, de qu bus non certo conſtat, quando obligent, v violentur. 2. Quando eſt periculum labendi odium Dei, niſi actum Charitatis elicias. Quando quis tenetur conteri, v. g. morituru aut celebraturus, cui Confeſſarius deeſt. R tio eſt, quia contritio includit actum Chari tis. 4. Si quis gravem tentationem, præſerti in articulo mortis, putet ſe aliter vincere n poſſe. Quibus aliqui addunt articulum mor abſolute, eo quod tunc ſecuriſſima via elige da ſit. V. Laym. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 2. Bonac. *l.* 3. *q.* 4. 2. Hurt. 2. 2. *diſt.* 174. *ſ.* 6. §. 17.

Ex dictis reſolves.

1. Mortale eſt, ſi quis omittat dilectione Dei tunc, quando præceptum obligat.

2. Mortaliter peccat etiam, ſi quis amet Deu amore appretiative, ſeu æſtimative minore quam creaturas.

3. Peccat item contra Charitatem Dei, quis Deum non diligat principaliter propter ſ tanquam finem ultimum omnium rerum; ſ tantum propter aliud, verb. grat. vitam *ternam*, vel ad evitandum infernum. Qu *eſſe mortale* docet Sylveſt. & Navar. quia ſcilic

Deu

liligeretur appretiative ſuper omnia, lo amaretur ut finis principalis. Ad- ſis, quia, ut bene Tolet. *l.* 4. *c.* 9. Deus ·ibutionem vitæ æternæ amari poteſt: rincipaliter, ut ſcilicet vita æterna, dona ſint tantum cauſa movens, ut peditius, & ferventius diligatur. e, & graviſſimum omnium eſt, ſi formaliter oderit odio inimicitiæ, entiæ (amori amicitiæ oppoſito) :s Deum non eſſe, non habere ſcien- ıtiam, &c. De his vid. Lay. *l. c.* Bon. *l.* 2. *c.* 3. & 5. Reg. *l.* 27.

CAPUT II.

ceptis Charitatis erga proximum.

proximi præcipit 1. Ordinem in eo do. 2. Dilectionem inimicorum. 3. ım. 4. Correptionem fraternam. De- ıet 1. Odium proximi. 2. Scandalum. ia, bellum, aliudve grave damnum, inferatur. De quo poſtremo agetur o: de reliquis hic.

DUBIUM I.

ordo ſervandus inter perſonas, quæ diliguntur.

Ordine Charitatis quiſque tenetur poſt ere 1. Seipſum, ſecundum bona ſpi- Proximum, quoad eadem bona. 3. uoad bona corporalia. 4. Proximum, :m. 5. Denique ſeipſum, & deinde quoad bona externa. Ita Laym. *l.* 2. : S. Th. & communiter.

Jnde reſolvuntur hi Caſus.

contra Charitatem ſui, qui ſalutem :ualem, vel corporalem negligit: eſt, ſi fiat ſine cauſa, & cum gra- v. g. mortis, vel gravis morbi. Trull. ı.

us boni conſequendi cauſa licet pec- n venialiter: quia talis vellet ſibi

malum ſpirituale. Laym. *ibidem*.

3. Tenetur quiſque proximo in extrema ceſſitate ſpirituali conſtituto ſuccurrere, eti cum certo vitæ periculo: dummodo ſit certa ſpes illum juvandi, neque gravius malum immineat: v. g. teneris cum vitæ culo baptizare, vel abſolvere moriturum, lius non adſit, qui faciat. S. Aug. *lib. de* S. Th. *q.* 20. *a.* 5. Regin, *c.* 4.

Dixi, *in extrema*; v. gr. qua certo put moriturus in mortali; quia in gravi tantum ligatur is, qui ex officio alienam ſalutem rat, ut Parochus; cui ideo non licet fu tempore peſtis, niſi ſubſtituto æque idon Valent. & Laym. *l. c.*

4. Ordinarie non licet vitam ſuam poſtp re alienæ. Addo, *ordinarie*: quia licet, ſi perſona publica, a qua multum pendet; ut iam pro Repub. pro fide, & religione de denda; imo etiam pro amico propter D dilecto. Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 6. Laym. *l. c.*

Reſp. 2. Quoad proximos inter ſe ſervat eſt hic ordo. 1. Qui melior eſt, magis dili dus eſt, ea dilectione, quam comitatur dium circa bona poſſeſſa, item honor, cul & reverentia. Sic v. g. plus diligendus eſt ſanctus, quam parens improbus. Ratio, eſt magis conjunctus cum præcipuo obj Charitatis, quod eſt Deus. Item parentes gis, quam filii, vel uxor; magiſque benef res, quam ii, quibus beneſecimus. Laym. & comm. 2. Appretiative, & dilectione ea, alteri optamus bonum nondum poſſeſſum, beneficentia, magis diligendi ſunt ii, qui ſunt conjunctiores quoad ea bona, quæ debita tali conjunctioni, & in quibus hæc fu tur.

Unde reſolves.

1. In bonis pertinentibus ad naturam, tam corporalem conſervandam, ſuccurren eſt (extra neceſſitatem extremam) prim mnium uxori, quia eſt una caro cum viro Filiis. 3. Parentibus, & quidem patri præ *tre*. 4. *Fratribus*, *ſororibus*, deinde pro *quis*, *domeſticis*, & familiaribus. Dixi ext

neceſſitatem , quia in hac parentes ,
tam dederint , præferendi ſunt etiam
liberis. Laym. *ibid. n.* 5. *&* 6.
ebus pertinentibus ad civilem com-
iem præferendi ſunt concives, in bel-
ilitones , in ſpiritualibus ſpirituales
s , fratres. Bannez tamen probabili-
parentes carnales, etiam in ſpiritua-
omnibus præferendos: quia conjun-
is eſt fundamentum aliarum conjun-
V. Laym. *hic l. c.*

DUBIUM II.

dio, *&* *dilectione inimicorum.*

eſt , inimicos aliquo modo diligen-
ſint proximi. Cum S. Th. 2. 2. *q.* 25.
iuniter omnes. Sed quæritur de mo-
poſſint odio haberi?

Quilibet homo , ſaltem privatus ,
oximo , etiam inimico , communia
ſigna , & beneficia exhibere ex præ-
ialia vero ex conſilio tantum , niſi
io obligationis accedat. Ita comm.
. *c.* 4. ex S. Th. *l. c. q.* 25. *a.* 8. *&* 9.
mmunia , qualia ſecundum Cajet. v.
t , quæ Chriſtiano debentur a quovis
in communi, concivi a concive, co-
gnato. Ratio autem eſt , quia iſta
vindicare injuriam , quod non licet
ixi 1. *niſi aliunde accedat ratio obli-*
ualis eſſet, v. gr. 1. Timor ſcandali
e. 2. Spes ſalutis inimici, vid. Azor.
cap. 3. 3. Neceſſitas temporalis, vel
4. Culpæ deprecatio, & exhibitio ſpe-
norum amoris. Ratio eſt , quia, his
glectus ſpecialium ſignorum eſſet ex-
declaratio. Laym. *l. c.*
de reſolves Caſus ſequentes.

loquendo, nemo tenetur ad inimi-
ndum poſitivo , & peculiari actu ,
eum ſalutandum , *alloquendum* , æ-
viſendum , *mœſtum conſolandum* ,
ipiendum , *vel familiariter* cum eo

 agen-

agendum, &c. quia hæc ſunt ſigna ſpecialia amoris. Fill. *tr.* 28. *c.* 1. Dico, *per ſe:* quia, ſi omiſſio ſcandaloſa eſſet, aut per aliquid horum poſſes ſine tuo incommodo inimicum tibi, & Deo reconciliare, id omittere, eſſet grave: uti etiam, ſi inæqualis perſona ſoleret alium ſalutando prævenire; v.g. ſubditus Prælatum. Laym. *l.c.*

2. Non licet inimicum excludere a communibus orationibus, v.g. oratione Dominica, & quæ pro communitate inſtituitur, nec a communibus eleemoſynis, reſalutatione, reſponſione, expoſitarum mercium venditione; quia hæc ſunt communia dilectionis ſigna; ideoque contra hæc facere, v.g. cognatos omnes invitare, obvios omnes ex vicinia, vel collegio ex conſuetudine ſalutare, ſolo inimico excluſo, eſt ex genere ſuo, & regulariter mortale. S. Th. Nav. Laym. *ll. cc.* Addo 1. *ex genere ſuo*: quia, ſi levitas materiæ, aut cauſa rationabilis excuſet, v.g. ſi pater, vel Superior filio, vel ſubdito ob correctionem ea ſubtrahat ad tempus, leve, vel nullum erit: quia habet jus puniendi. Addo 2. *regulariter*; quia, ſi perſona multo major inferiorem non reſalutet, v. gr. nobilis ruſticum, pater filium, non videtur mortale, ut notat Sà, ver. *Charitas*. Bon. *d.* 3. *q.* 4. *p.* 3. V. Azor. 3. *p. l.* 12. *c.* 2. 13.

3. Etſi quivis teneatur inimico veniam legitime petenti non tantum interius remittere, ſed etiam externa remiſſionis ſigna oſtendere: negat tamen Trul. *l.* 15. *c.* 5. *d.* 5. ex Azor. & Fill. teneri ſtatim poſtquam offenſio eſt illata, eo quod ſit res violenta, & ſupra fragilitatem humanam. Non tenetur autem remittere ſatisfactionem pro damno, ſi ab eo ſit læſus: imo nec eam acceptare, ſi offerat; ſed etiam juridice poteſt compenſationem petere, dummodo in utroque caſu ponatur odium, ut docent Valent. Nav. Lay. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 4. Quod ſi tamen pœna ſit valde gravis, verbi gratia, capitis, mutilationis, neque læſo ex ea commodum proveniat, non videtur ea, deprecante altero, ſine peccato vindictæ poſſe expeti. Similiter, ſi ſatisfaciat, quantum poteſt, ad id, quod non poteſt, eum urgere, videtur contra charitatem, ut docet Sylv. & Fill. *t.* 28. *c.* 11. *q.* 9.

Reſp.

Reſp. 2. Etſi odium inimicitiæ, ſive perſonæ hominis ſit, & bonorum, quæ in ſe habet, volendo ſcilicet illi malum, ut ſic, ſive quatenus illi malum eſt, ex genere ſuo ſit mortale: odium tamen abominationis, ſive qualitatis, quo non hominem, ſed ejus malitiam, vel ſaltem perſonam tantum quatenus malam, vel nobis noxiam averſamur, ſæpe licitum eſt, ut docet Kon. *a.* 29. *d.* 3. & communiter.

Unde reſolves ſequentes caſus.

1. In confeſſione ſatis eſſe, ſi dicas, te grave malum voluiſſe proximo: nec opus eſſe explicare ſpeciem mali, v. g. mortem, infamiam, &c. quod omnia comprehendantur ſub una ratione mali, Caj. Bon. Turr. Trull. *l.* 1. *c.* 5. docent probabiliter: ſed contrarium probabilius docent Suar. & Pal. *t.* 6. *d.* 4. *p.* 1.

2. Licet proximo velle malum aliquod, v. g. temporale (dummodo non ſit juſto gravius) quatenus id illi bonum eſt, v. g. morbum, vel adverſitatem, ut a peccatis emendetur. Bon. *d.* 3. *q.* 4. *p. ult.* §. 1. & *alibi.* Cavendum tamen eſt, ne fiat ex vindicta, ex qua ſi Pſalmum 108. ſuper inimicum tuum legas, peccas mortaliter. Generatim vero, ob bonum ſpirituale, proprium vel alienum, licet mala pœnæ ineſſicaci affectu aliis velle: quia, cum in hoc affectu bonum ſpirituale præferatur temporali, non eſt inordinatus. v. Leſſ. *l.* 2. *c.* 47.

Sic licet, v. g. mortem optare hæreſiarchæ, vel publicæ pacis turbatori, ob bonum commune, & multorum, juxta illud *Galat.* 5. *Utinam abſcindantur.* Item triſtari de eo, quod dignitates conferantur indignis, vel de ſanitate ejus, qui ex illa ſumit occaſionem peccandi. Item mortem, egeſtatem, aut morbum alicujus deſiderare, ut ceſſet a peccatis, & vitam in melius mutet. Eadem ex cauſa Bon. Azor. & Palaus *tit.* 6. *p.* 1. *n.* 11. excuſant a peccato matrem, quæ mortem filiarum exoptat, eo quod ob deformitatem, vel inopiam commode, & honeſte nuptui tradere non poſſit. * Vide Prop. 15. inter damnatas ab Innoc. XI. *Etſi vero* ſibi ipſi optare *mortem Nav. & cæteri dicant* eſſe mor*tale, ad evitanda tamen* gravia mala, v. gr.

afflictionem internam, id licere volunt Sanch. Sot. Gran. Dian. *p.* 5. *t.* 14. *R.* 92. Ita & Trull. *l.* 1. *d.* 2. *n.* 11. excuſat fœminam, quæ ſibi, vel alteri mortem optat ad vitandam gravem infirmitatem, mendicitatem, vitam acerbam, &c. vel alia ſimilia mala a marito, v. gr. inflicta, vel infligenda. Mulierculas tamen ob minimas moleſtias mortem optantes Dian. *l. c.* mortalis damnat, niſi (ut plerumque fit) excuſet defectus advertentiæ, & deliberationis.

Privatus, qui averſus ab alio fugit illum, ſi id faciat, ut eum ſuo colloquio, & ſolatio privet, atque ita contriſtet, & male illi ſit, eſt odium inimicitiæ, & peccatum; ſi vero nihil mali optando tantum fugias, quia naturæ eſt deformis, vel tibi ſolet eſſe moleſtus, eſt odium averſionis, & peccatum, ſi ſit ſine ratione: quale non erit, ſi ſit perſona valde aſpera, modo abſit contemptus, ſcandalum, & vindictæ cupiditas. Vid. Bon. *l. c.*

DUBIUM III.
De Præcepto Eleemoſynæ, ſeu miſericordiæ corporalis.

Suppono 1. Hujus præcepti obligationem naſci ex duplici capite. 1. Ex neceſſitate proximi egentis. 2. Ex perſona poſſidentis bona vel neceſſaria, vel ſuperflua.

Suppono 2. Duplicem dari neceſſitatem proximi. 1. dicitur extrema, ex qua egenti imminet periculum vitæ, vel etiam gravis, & diuturni morbi, ſecundum Dian. *p.* 5. *t.* 8. *R.* 1. 2. Gravis, ex qua imminet periculum gravis mali, ut captivitatis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum, vel ſtatus, unde fiat, ut difficulter ſe poſſit ſuſtentare; v. gr. ſi non poſſit vivere ſecundum ſuum ſtatum, vel ſi nobilis cogatur alteri famulari, vel artifex, aut vir honeſtus mendicare. 2. Dicitur communis, qua laborant mendici triviales. Laym. *l.* 2. *tr.* 4. *c.* 6.

Suppono 3. Bona neceſſaria, & ſuperflua dici, vel reſpectu vitæ, ſive naturæ, vel reſpectu ſtatus, vel decentis conditionis perſonæ; quo modo ſæculares raro putant ſe habere ſuper-

perflua, ut docet Lay. & Nav. *c.* 24. Nam quæ ſunt neceſſaria ad alendos liberos, famulos, honeſtas donationes, convivia, hoſpitum tractationem, (qualia tamen non ſunt, quæ ad quemcumque faſtum, & pompam quiſque ſibi requirit) ſpectatis etiam communibus eventibus, hæredibus, neceſſitate futura, &c. non ſunt ſuperflua. ¶ Hac de re vide propoſit. 12. inter damnatas ab Innoc. XI. *

Reſp. 1. Nemo tenetur dare eleemoſynam ex bonis ſibi ad vitam neceſſariis, niſi eſſet perſona talis, ex qua penderet ſalus Reipub. Eſt communis. Et ratio patet ex ordine charitatis.

Reſp. 2. Probabile eſt, ex ſuperfluis naturæ, & ſtatus teneri aliquem, etiam in gravi neceſſitate, ſuccurrere proximo, ſi probabiliter putet alium non ſubventurum: idque, ut Azor. *t.* 2. *l.* 12. *c.* 7. Syl. & Fumus volunt, ſub mortali, contra Medin. qui vult eſſe tantum conſilii. Ratio eſt, quia cum in Scriptura frequenter damnentur homines ob neglecta opera miſericordiæ; hæc non ſunt reſtringenda ad extremam, & raram neceſſitatem. V. Laym. *l. c.*

Reſp. 3. Proximo in extrema neceſſitate teneris ſuccurrere ordinarie ex bonis etiam aliquo modo ad ſtatum neceſſariis. Suarez, Laym. *ex communi*. Satisfacis tamen probabiliter, ſi des cum onere reſtituendi, quando erit ditior. Vaſq. &c. contra Suar. Kon. &c. v. Dian. *p.* 5. *t.* 8. *R.* 5.

Addo *ordinarie*: quia, ſi majus damnum æſtimaretur, te excidere tuo ſtatu, quam mors pauperis, non tenereris. Azor. *l. c.*

Reſp. 4. Probabile eſt, quod proximo in gravi neceſſitate conſtituto quiſque teneatur ſubvenire cum modico detrimento proprii ſtatus: quia parvo ſuo incommodo tenetur magnum incommodum proximi impedire. Laym. *l. c.* ex D. Thom. Bon. *d.* 3. *q.* 4. *p.* 6.

Ex dictis collige.

1. Homines privati non tenentur inquirere pauperes. Vaſq. &c. ſi tamen dubitent de extrema alicujus indigentia, tenentur inquirere veritatem. *Sanch. Dian. p.* 5. *t.* 6. *R.* 39.

2. *Nemo tenetur magnam* vim pecuniæ dare

re pauperi, ad pretioſiſſimam medicinam emendam vitæ ſervandæ neceſſariam, vel ad redimendum a periculo mortis. Sà, & Konin. *diſp.* 27. *dub.* 8. *n.* 135. Et ratio patet ex dictis.

3. Si proximus tantum egeat uſu rei, ſatis eſt illam accommodare, v. gr. ſi ab hoſtibus ſpoliato veſtem commodes, vel vulnerato equum, donec domum revertatur, Laym. Bonac. *ll. cc.*

Reſp. 5. In communibus pauperum neceſſitatibus tenetur aliquando dare eleemoſynam, qui habet bona naturæ, & ſtatui ſuperflua. Ita commun. D. Thom. Suar. Bellarm. contra Navar. & Vaſq. qui negant teneri. Ratio eſt, tum quia quiſque tenetur diligere proximum, ſicut ſeipſum: tum quia alioqui pauperes iſti inciderent in neceſſitatem gravem. Videtur tamen hæc obligatio tantum eſſe ſub veniali, ut recte Medina: idque, ſi nulla ſit juſta cauſa negandi: alias ſub nullo, vide Laym. Bonac. *l. c.*

Unde reſolvuntur Caſus ſequentes.

1. Pauperibus trivialibus, etſi ex nuditate, modo, &c. videantur oſtendere ſigna extremæ neceſſitatis, raro quis tenetur ex præcepto ſubvenire, etiam de ſuperfluis; tum quia fere ad movendos ſpectatores iſta neceſſitas exaggeratur; tum quia ab aliis juvandi præſumuntur. Mald. Vvigers Dian. *p.* 5. *t.* 8. *R.* 17.

2. Si quis dives, & abundans diu neget omnes eleemoſynas, cum propoſito dandi meliore, & commodiore loco, ac tempore, vel egentioribus, vel in alium pium uſum convertendi, is non peccat, cum habeat juſtam cauſam negandi; ſi vero talis, ſine rationabili cauſa, omnes a ſe pauperes inhumaniter repellat, eum dicit Laym. *l. c.* verſari malo ſtatu.

3. Nulli omnino, quantumvis diviti, omnes pauperes ſine eleemoſyna repellenti facile neganda eſt abſolutio; tum ob dubium, & diſſenſum DD. de hac obligatione; tum quia vix reperitur, qui cauſam ſaltem apparentem non prætendat, ſi ſuperflua ſe habere fatetur. Lay. *ibid.*

4. Etſi

4. Etſi dicta de eleemoſyna danda intelligantur reſpectu omnium egentium, etiam peccatorum, infidelium, & inimicorum; damnandi tamen non ſunt Magiſtratus excludentes a ſuis civitatibus, juſta de cauſa, pauperes peregrinos. Laym. *ibid.* Trull. *l.* 1. *c.* 5. *d.* 10.

5. Religioſis æque, ac aliis pauperibus debentur eleemoſynæ; quia eorum paupertas, & neceſſitas eſt vera, & juſta, tametſi voluntarie contracta, cum voluntas, & cauſa fuerit rationabilis, & grata Deo. Lorc. Dian. *p.* 5. *t.* 8 *R.* 18. Aliud eſt de iis, qui ſponte ſua culpabiliter ſunt pauperes, ut vagabundi. *ibid.* *R.* 19.

Reſp. *6.* Eleemoſyna tantum facienda eſt ex bonis propriis, & quorum quis liberam habet adminiſtrationem. Poteſt tamen fieri ex alienis, quando proximus eſt in extrema, vel quaſi extrema neceſſitate, & aliunde ſuccurri non poteſt: tunc enim omnia ſunt communia. In communi vero neceſſitate, licet tantum cum conſenſu domini tacito, vel expreſſo. V. S. Thom. 2. 2. *q.* 32. *a.* 7. Regin. 286. Fill. Laym. Bon. *l. c. n.* 11. Leſſ. *l.* 2. *t.* 12.

Unde reſolves.

1. Non licet dare eleemoſynam ex bonis obnoxiis reſtitutioni, v. g. furto ablatis; licet tamen ex acquiſitis per opus illicitum (ſed non cum injuſtitia) v. g. ex lucro meretricum. Ratio eſt, quia hæc ſunt propria; priora non. Bon. *ibid.*

2. Pueris, filiisfamilias, ſervis, ancillis, uxoribus non licet dare eleemoſynam, niſi tenuem, in qua parentum, dominorum, & maritorum voluntas præſumitur. Particulares vero Caſus, in quibus uxor dare poteſt, vid. ſuo loco *præcep.* 4. & 6. *c.* 1. *d.* 4. V. Bon. *diſp.* 4. *q.* 4. *p.* 6. Dian. *p.* 5. *t.* 8. *R.* 25. ubi Hurt. notat, ſi pater nullas det eleemoſynas, poſſe pro eo dare filium.

3. Tutores, & Curatores, qui habent curam bonorum alienorum, poſſunt facere modicas eleemoſynas ex bonis, quæ adminiſtrant, quales nimirum ipſi facere deberent, quorum ſunt, Vaſq. Azor. Con. Dian. *p.* 5. *t.* 8. *R.* 35.

DU-

DUBIUM IV.

De miſericordia ſpirituali, ſeu præcepto correptionis fraternæ.

Correptio fraterna eſt admonitio, qua quis proximum conatur revocare a peccato. De quâ certum eſt, præceptum eſſe jure tum naturali, quo membra unius corporis ſe mutuo juvare teneantur, tum divino poſitivo, Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe ipſum.* Bec. 2. 2. *c.* 21. Laym. *c.* 7. Fill. Bon. *p.* 7. Quæritur autem, quæ ſit ejus materia, quos, & quomodo obliget?

Reſp. 1. Omne mortale peccatum proximi per ſe eſt ſufficiens materia, ut hoc præceptum obliget ſub mortali. Ita communiter. Et ratio eſt, quia, cum vitam ſpiritualem proximi tollat, ſufficientem neceſſitatem correptionis inducit. Dixi 1. *omne mortale*: quia, etſi etiam veniale ſit materia correptionis, non tamen graviter obligat; nec niſi facillime poſſis. Dixi 2. *per ſe*, quia ſi quis ob timorem, verecundiam, puſillanimitatem putet ſe non ita ſtricte obligatum, vel minus eſſe idoneum ad corripiendum, videtur tantum peccare venialiter. V. S. Th. 2. 2. *q.* 32. *a.* 2. & cæteros ſupra cit.

Reſp. 2. Præceptum hoc obligat concurrentibus his circumſtantiis. 1: Si certo tibi conſtet de peccato proximi: indagare enim tenetur ſolus Superior. 2. Si probabile ſit non emendaſſe, nec emendaturum, vel relapſurum: quia eleemoſyna egenti tantum danda eſt. 3. Si alius æque idoneus non adſit, qui correpturus putetur. 4. Si ſit ſpes fructus, quia, deſperato fine, ceſſant media. 5. Si ſit bona occaſio, locus, & tempus opportunum, poſſiſque ſine tuo gravi damno facere. Quod ſi horum aliquid deſit, præceptum non obligat. Unde patet, ejus omiſſionem in privatis vel nullam eſſe, vel levem culpam. V. Bon. *l. c.*

Reſp. 3. Etſi hoc præceptum obliget omnes *etiam ſubditos*, magis tamen Prælatos. Ratio *Prioris eſt*, quia omnes ſunt commembra, te-

ibi exrerna officia Charitatis præſta-
oſterioris eſt , quia ſubditi tantum
: , Prælati vero etiam ex officio ,
nentur . Unde peccare poſſunt et-
, veniales culpas non impediendo ,
iplinæ per hoc minuatur . Eadem-
atio de patreſamilias præſertim er-
Laym. *l. c. n.* 5. Pall. Trull. *l.* 1. *c.* 5.
& cæteri.
)rdo in correptione ſervandus eſt ,
us præſcripſit *Matt.* 18. ſcilicet , 1.
privatim : deinde coram teſtibus :
latum Eccleſiæ , ſive Superiorem de-
e tamen. 1. Niſi præſtet Superiori,
& prudenti , quam aliis teſtibus in-
rout cautum eſt *in Regula S. Aug.*
tum ſit publicum , tunc enim pot-
orripi. 3. Niſi vergat in grave da-
, aut communitatis , ſi Superiori
innoteſcat ; v. g. ſi quis proditionem
ereſim occulte ſpargat ; tunc enim
uperiori indicandum , quia commu-
ræferendum eſt privato. Fill. *t.* 28.
& 155. 4. Quando corripiendus eſt
ut Superiori ſtatim ſignificetur , ut
ſdam religioſos , qui quoad hoc ju-
ntiaverunt , Vid. Suar. Becan. Laym.
Fill. *l. c.*

Ex dictis reſolvitur.

:ile poteſt impedire peccatum morta-
& ob mali temporalis timorem ne-
:at mortaliter . Ita Laym. Suarez ,
6. mor. c. 18. Vid. Palaum hic.
to conſtet , fratrem perfecte emen-
um occultum , nec ex eo eſſe ullum
elapſus , vel damni ipſi , aut alteri ,
etiam in Societ. JESU) denuntiare
Prælato , niſi frater expreſſe in iſtam
nem conſentiat. Sanch. 2. *mor. l.* 6.
& 60. Pal. *de char. t.* 6. *d.* 3. *p.* 12. Fill.
. 5. *d.* 14. Suarez , Hurt. *d.* 163. & de-
. de Lugo *Reſp. mor. l.* 4. *d.* 40. ubi
it , in Soc. JESU caſum eſſe rariſſi-
io autem *eſt , quia ceſſat* motivum
atque adeo ratio denunciandi : id-
eoque

eoque eſt peccatum, & quidem, ut ...
c. notat ex Suar. mortale ex genere ſ...
infra *l.* 4. *c.* 3. *dub.* 5. & Dian. *p.* 4. *t.* 4.

3. Si Superior immediatus ſe ſolo ...
linquentem emendare, ita ut nullum ...
lum damni, vel relapſus ipſi, vel ali...
communitati immineat, videtur pecca...
feſtando Superiori mediato delictum.
Trull. *d.* 16. *n.* 1.

4. Prælati, & Magiſtratus tenentur ...
inquirere ſubditorum peccata, ut corri...
non tamen multum, & curioſe de ...
particulari rogare debent, niſi is ſpec...
ſignum dederit: neque facile admitter...
tores ſpontaneos; quia illi ſpecie boni...
nis ſæpe ſe quærunt. Hurt. &c. Dian. ...
R. 10. *&* 12.

5. Epiſcopi, Prælati Religioſorum, ...
animarum tenentur etiam cum ſuo inc...
imo aliquando cum vitæ periculo, adh...
ligentiam, quam poſſunt, ut peccata ...
& occulta impediant; quia cum Chri...
ſunt curam, & ſolicitudinem gregis, ...
multa ab eo bona accipiunt. Hurt. *t.* ...
ſec. 7. §. 60. (apud Dian. *p.* 7. *t.* 3. *R.* ...
hanc eſſe omnium Patrum, & Theo...
doctrinam, quam Chriſtus verbo, & ...
docuerat: additque idem eſſe de magiſ...
& concionatoribus. Licet vero hi non...
tur ad id ex juſtitia, ſicut Prælati, ...
ſtratus) tenentur tamen peccata publi...
pere (ſed non facile Prælatorum, & ...
ſorum, quorum authoritas ad bonum ...
eſt neceſſaria) etiamſi non ſit ſpes em...
nis. Con. Hurt. Dian. *l. c. R.* 13.

6. Correptio adhibenda eſt non ſem...
tim, ſed cum major fructus ſperatur. ...
terdum permitti poteſt reiteratio, ...
ferventius reſipiſcat. Dian. *p.* 7. *t.* 3. *R.* ...
ex Reg. Fill. Trull. Neque ſufficit ſem...
ctam correptionem, ſed debet iterum ...
que fieri, quamdiu ſperatur fructus. ...

DUBIUM V.

De ſcandalo.

ARTICULUS I.

Quid, quotuplex ſit, & quale peccatum?

Reſp. 1. Scandalum dicitur peccatum occaſionatum, & eſt duplex, Activum, & Paſſivum. Activum eſt dictum, vel factum (quo nomine etiam omiſſio intelligitur) minus rectum præbens alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis. Ex S. Thom. 2. 2. *q.* 43. *a.* 1. Sanch. Azor. Laym. *c.* 13. Bon. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 2. Dixi *minus rectum*, hoc eſt, quod vel in ſe malum ſit, ut ſi loquaris turpia coram adoleſcente, vel mali ſpeciem habeat, ut ſi juſta de cauſa, coram aliis eam ignorantibus, comedas carnes die vetito. Scandalum Activum aliud eſt per ſe tale, aliud per accidens. Per ſe dicitur, quando directe intenditur alterius ruina; id eſt, ſi ideo aliquid fiat, ut aliquis ad peccatum inducatur: verb. grat. ſi adulter alienam ſolicitet ad adulterium. Per accidens dicitur, quando indirecte, & interpretative tantum cauſatur alterius peccatum; ut ſi quid facias, quod tibi in mentem venit, aptum natum eſſe ad inducendum alterum hic, & nunc ad peccatum, & nihilominus facis: ut ſi coram puſillis pecces, vel die vetito carnes comedas, non dicendo, quod habeas veniam: Item, ſi clericus domi ſuæ alat mulierem populo ſuſpectam, eſto abſit omne peccatum, & peccandi periculum. V. Sà, v. *Clericus*, Laym. Bon. *l. c.* Scandalum paſſivum eſt ipſa ruina, ſive peccatum, in quod labitur proximus ex occaſione alterius dicti, vel facti. Quod dividitur in datum, ſeu puſillorum, quod oritur ex activo: & in acceptum: quod non oritur ex activo, ſed ex ipſius ſumentis malitia: quale erat odium, & invidia Phariſæorum in Chriſtum, occaſione ejus dictorum, vel factorum: *unde hoc dicitur* Phariſaicum. Ex *his patet.*

1. Ad

1. Ad ſcandalum activum non requiri, facto paſſivum conſequatur; ſed ſatis eſſe, data ſit occaſio, ex qua natura ſua ſequi p ut ſi quem inducere velis ad peccatum, q men non conſentiat; ſicut etiam contra ſivum poteſt dari ſine activo. Laym. *ibid*

2. Scandalum paſſivum non eſſe ſpeciale catum, neque addere ciucumſtantiam aggr tem; v. g. qui viſo alterius furto, etiam tur, non ideo peccat gravius. Laym. *ibid*

3. Non ſemper eſſe ſcandalum, ſi pecc ram aliis, ſed tantum quando, attentis ci ſtantiis tam perſonæ agentis, quam coran bus fit actus, poteſt probabiliter timeri, r hunc actum trahantur ad peccatum, qui peccaturi non eſſent. Sanch. Lay. *l.* 2. *t.* 3.

4. Omne ſcandalum activum directe inte ruinam proximi eſſe ſpeciale peccatum c Charitatem, ut habet communis ſententia vero idem ſit, quando intenditur indir controvertunt Scholaſtici, & parum refe praxim. Sanch. *l.* 7. *c.* 6. & 9. Azor. 1. *p. l.* Bon. *l. c.*

Unde reſolves hos Caſus.

1. Mortaliter peccat, qui alteri dat oc nem ruinæ mortalis, niſi indeliberatio exc & ſic opus indifferens, vel veniale ſæpe t in mortale, ratione ſcandali, v. gr. ſi jo verbum proferat Religioſus coram fœminis iis, qui inde occaſionem peccati mortali mere poſſunt. Laym. *l. c.*

2. Venialiter peccat ratione ſcandali, q teri dat occaſionem ruinæ venialis tan Quod verum eſt, etſi directe illam inten & quidem per actum mortalem. Sanch. *l.* 6. *n.* 11. ex communi contra Suar. Ratio eſt, quia ruina eſt parva. Et patet a ſimil ſi quis per fornicationem intendat furari minimam, furtum tantum erit veniale.

3. Scandalizans committit præter pecc ſcandali, etiam peccatum ejus ſpeciei, ad alterum inducit: ideoque confiteri debet ciem peccati mortalis, per quod, & ad *induxit*, cum numero inductorum, vel qui *babiliter* induci potuerunt, Sanchez,

La

Laym. Bonac. *l. c.* Card. de Lugo *de pœnit. d.* 16. ſ. 4. Dian. *de Sacr. t.* 2. *t.* 4. *a.* 114. Excipit tamen Card. de Lugo *l. c.* ſi præter intentionem ſcandalum dederit. Tamb. *de exped. conf. l.* 2. *c.* 1. *n.* 9. ait, quoad inductos, ſufficere, ſi dicas: Fui multis occaſio peccandi meo exemplo. Vid. inf. *l.* 3. *t.* 6. *c.* 1. *dub.* 2.

4. Etſi is, qui ſcandalizavit alios, teneatur illis rurſus dare bonum exemplum, ut inquit Sa: ſi quis tamen nudo exemplo ſuo alios ad furtum induxit, neque alio peculiari modo, v. gr. exhortatione, conſilio, mandato eſt cooperatus, non tenetur ad reſtitutionem, quia talis inductio eſt tantum contra Charitatem, non contra Juſtitiam. Idem docet eſſe Leſſ. ſi cum Cajo, v. g. potites ea intentione, ut ipſe, conſumptis pecuniis, furetur. Vid. Leſſ. *c.* 9. *d.* 16. *n.* 110.

5. Non cenſetur dare ſcandalum, qui, licet publice peccet, facit id tamen coram iis, qui vel ſunt ita viles, vel infames, aut improbi, ut nemo moveatur ad peccatum; vel qui ſunt ita prompti, v. gr. ſi quis fornicetur coram aliis, qui ſunt parati idem facere, nec ejus exemplo moventur; vel ſi coram manſuetis quis contendat, rixetur, vel alium cædat. Sanch. 1. mor. *c.* 6. *n.* 6.

6. Non ideo factum aliquod eſt ſcandalum, quia alius incipit de tali homine male ſuſpicari, aut ſentire, quia hic non peccat, ſi ob ſufficientia indicia ſuſpicetur. Secus tamen eſt, ſi incipiat male ſentire de fide Catholica, Clero, Ordine Religioſo, vel minus ad pietatem affici. Unde patet facilius dari ſcandalum ab iis, qui ſunt in magna authoritate, vel pietatis exiſtimatione, quam ab aliis. Con. *d.* 32. *n.* 33.

ARTICULUS II.

An, & quando ſcandalum Paſſivum permitti poſſit, aut ob illud vitandum aliquid omitti debeat.

Reſp. 1. Permitti non poteſt abſque neceſſitate, vel utilitate propria, *vel aliena*. Ratio eſt, quia *tenemur ex Charitate* impedire pecca-

cata proximi, ſi facile poſſimus. Laym. ex commun.

Unde reſolvitur hic Caſus.

Abſque cauſa non licet petere mutuum a rario, vel ab infideli juramentum per Deos, a concubinario adminiſtrationem menti, vel ut celebret: cum enim abſque cato id non ſit facturus, cooperareris ejus cato. Suar. Sanch. Trull. *l.* 1. *c.* 6. *d.* 5. *n.*

Reſp. 2. Ex cauſa neceſſitatis, vel uti poteſt permitti. Patet in dicto caſu, qui f citer ſine peccato fieri poteſt: ideoque lic lia petere ex rationabili cauſa, etſi alter malitia ſit peccaturus. Requiritur autem neceſſitas, ut permittatur ſcandalum puſill quam Phariſaicum. Item major, ſi plure ſcandalizandi, ſi timeatur peccatum grav deinde, ſi certo prævideatur, quam alias. *l. c.* Bonac. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 2.

Reſp. 3. Debet permitti, ſi alioqui p ſalus periclitaretur, vel alii, præſertim munitati, grave damnum immineret. bona ſpiritualia neceſſaria ad ſalutem n bet, nec poteſt quiſquam dimittere ob quam ſcandalum. Fill. 28. *c.* 6.

Reſp. 4. Bona ſpiritualia (& ſecundum cam apud Dian. *p.* 5. *t.* 7. *R.* 24. etiam t ralia) non neceſſaria ad ſalutem non te quis omittere, vel differre, ob ſcandalum riſaicum, juxta illud Matth. 15. *Sinite &c.* niſi tamen ex dilatione fructus ſpera facilius vero, ac ſæpius talia bona differ vel etiam omittenda ſunt, ob ſcandalum ſillorum: v. g. ingreſſus religionis debet ri ob ſcandalum parentis, ſi conſenſus brevi ſperetur. Laym. *l. c.*

Reſp. 5. Ad vitandum grave ſcandalum ſillorum quædam præcepta impleri non de niſi tamen omiſſio eſſet magis damnoſa tenti. V. Laym. *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 13. Ratio huj quia tunc, concurrente duplici præcepto licet naturali de cavendo ſcandalo, & poſ majus, & fortius eſt naturale.

Ex dictis reſolvuntur hi Caſus.

1. *Prælati* Eccleſiaſtici non tenentur

ſcandali, & libidinis, veniale tantum
ias mortale, nullum vero, ſi ex neceſ-
Dian. *p.* 5. *tr.* 7. *R.* 32. ex D. Thom.

ccatum, ex quo Confeſſarium in confeſ-
ex infirmitate tamen) graviter ſcanda-
m noſti, debes reticere. Laym. *l. c.* ex
c.

tor ſemel, vel iterum debet omittere
n, ex quo maritus graviter offendetur,
ur diſcordia. *ibid.*

, ituro te ad ſacrum die feſto, excitan-
ravis rixa, vel cædes, non teneris ire.

perior peccata ſubditi ſæpe poteſt diſſi-
, ad vitandas turbas, & majora mala,
oqui teneretur punire.

ulier, quæ ſcit in ſe, vel in ſui aſpectu
in particulari ſcandalizandum, mortali-
cat, ſi data opera ei ſe conſpiciendam oſ-
adeoque poteſt, & debet non tantum pu-
ſed etiam ſacro abſtinere die feſto ſe-
aut iterum, ad peccatum illud evitan-
Dixi 1. *aliquem in particulari*: quia ob
m ſcandali alicujus ex communitate in
, vel etiam plurium, abſtinere nimis eſ-

ctum fugere. Dixi *ad breve tempus*: quia ad longum nimis illi grave foret. V. Dian. *l. c.*

9. Si vero idem timeretur in particulari ex ornatu ſuperfluo, vano, & inconvenienti (quem aſſumere vanitatis, & placendi cauſa, ut videantur pulchræ, & procum facilius inveniant, ſeclusis aliis, non niſi veniale eſt) teneretur eum omnino dimittere, etiam ſub mortali: quia nullum habet jus ad illum ornatum: & ex altera parte tenetur vitare peccatum alterius, quando commode poteſt. V. Sylv. v. *ornatus*. Alii tamen, ut Caj. Nav. *c.* 23. videntur docere, eam tantum teneri ſub veniali (ſed minus probabiliter) quando in particulari lapſus prævidetur, & brevi tempore abſtinendum eſt; qui etiam cum Azor. Leſſ. & Bonac. excuſant a mortali eas, quæ ex conſuetudine loci media ubera detegunt, fuco, pigmentis, alienis crinibus utuntur; dummodo non aliorum laſciviam, ſed tantum majorem pulchritudinis ornatum intendant, abſque alio fine mortali, aut lege particulari id ſub mortali prohibente. Addunt tamen fore grave, & mortale peccatum hujuſcemodi morem detegendi pectus, vel tenuiter tantum tegendi, ubi non eſt, introducere. Navar. *n.* 19. Leſſ. 112. Laym. *l. c. &c.* vid. Bonac. *de mat. q.* 4. *p.* 9. *n.* 17.

10. Si mulier non in particulari, ſed in genere tantum aliquos in ſe ſcandalizandos putet, modo eorum laſciviam non intendat, nec ei placeat (licet ei placeat, quod laudetur ut formoſa) non videtur teneri abſtinere ab illo ornatu, etiam ſuperfluo, ſub mortali, verb. grat. fucando faciem, imo etiam denudando ex communi conſuetudine pectus: niſi tamen denudatio, vel ornatus eſſet valde turpis per ſe, ac directe ad libidinem provocans. Ratio eſt, tum quia eſt ſcandalum potius acceptum, quam datum; & ornatus ille, ac pulchritudo remote tantum ad peccatum provocat, ut docent Layman. & Bonac. tum quia nimis grave eſſet iſti ſexui, præſertim ſi maritum quærant, perpetuo ſic abſtinere, cum illa occaſio ſit univer-

..., inquit Sà, uinche abſolverem.
...um eſt, quod Confeſſario incumbat hu-
...ornatum diſſuadere, & deterrere ab eo.
..., *ornatus*, *&c. ll. cc.*
...eccant etiam graviter, qui componunt,
...nt, repræſentant, vel pingunt turpia,
...idinem provocantia. Bon. Sanch. & Fil.
...6. Poteſt aliquando permitti proximi
...uando is paratus eſt ad malum, & al-
...tendit ut peccet, ſed tantum non au-
...ccaſionem, permittit unum peccatum,
...plura, ita ut permiſſio ſit impeditiva
...mali.

Unde reſolves.

... licet non auferre occaſionem furandi
... famulis, cum eos nihilominus ad fu-
...ropenſos, & paratos novit, ut ſic de-
...puniantur, & reſipiſcant; tunc enim
...iter permittit furtum unum, ut evi-
...ra. Sanch. Laym. Bonac.
...abile eſt, non licere talia ultro pone-
...is objicere: quia poſitive concurreret
...um; & non tam auferret occaſionem,
...eret. Sà v. *peccatum*, & Sanch. qui
... cauſa docet non licere marito dare
...m adulterandi, vel adultero, ut ten-
...m. Interim probabiliter contrarium
...ym. *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 13. Quod confirmari

ARTICULUS III.

An liceat alterius peccato materialiter cooperari.

Reſp. Cooperari tantum materialiter, : niſtrando tantum materiam, & facultaten candi, vel exhibendo objectum, licet, ſi ſ tes conditiones adſint. I. Si tuum opu cooperatio ſit ſecundum ſe bona, vel ſalte differens. II. Si bona intentione, & ratic ex cauſa fiat, & non ut juves alterum pe III. Si alterius peccatum impedire neque ſaltem non tenearis propter cauſam rati lem. Circa quam notant Sanch. & Lay ejus gravitas certa regula definiri neque prudentis judicio metienda ſit; tanto graviorem requiri. 1. Quanto gravius eſt tum, cujus occaſio datur. 2. Quanto pr lius eſt, te non cooperante, alterum no caturum: aut quanto certior eſt affectus ti. 3. Quanto propinquius tua cooperati catum attingit. 4. Quanto minus juris ad tale opus. 5. Denique quanto magis tum cum juſtitia pugnat, idque propter da tertii. Laym. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 13.

Unde reſolves hos Caſus.

1. Hoc modo licite materialiter coo ſponſa contrahens cum ſponſo, quem ſ cramentum accipere in peccato mortali: vero eum habere votum caſtitatis, pecca trahendo cum ipſo, quia ad contractum tum concurrit. Laym. *l. c.* ex Sanch. *l.* 7. *tr. d.* 11. *n.* 11.

2. Licite quoque poſt matrimonium ctum materialiter cooperatur conjux, ſi gi obſtricto voto caſtitatis reddat debitu imo ad id tenetur ex juſtitia, ſi eum exi non poſſit a propoſito avocare. *ibidem.*

3. Similiter Parochus Euchariſtiam lici eſt, & debet miniſtrare peccatori, & *municato*, & hæretico occulto, ſi petat *ce; imo* confeſſarius præbere debet pete

jam privatim, ſi ex ſola confeſſione ejus peccatum novit. *ibid.*

4. Excuſantur à peccato famuli, ſi ratione ſui famulatus præſtent quædam obſequia, quæ ſine gravi ſuo incommodo negare non poſſint; ut v. gr. veſtiant dominum, ſternant equum, comitentur ad lupanar, meretrici deferant munera, eidem venienti aperiant oſtium: quia hæc tantum remote ſe ad peccatum habent, & ſine iis peccatum fieret. Unde tamen non ſequitur, alteri cuivis licere ea præſtare. Bon. *p.* 11. *c.* 26. Azor *t.* 2. *l.* 12. *c. ult. q.* 8. Laym. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 13. Sanch. *l.* 1. *mor. c.* 7. *n.* 21.

5. Ad ea opera, quæ propinquius ſe ad peccatum habent, aut juvant, v. gr. ſubjicere humeros, admovere ſcalas hero per feneſtram aſcendenti ad concubinam, deferre litteras amatorias ad meretricem, comitari ad duellum, &c. non ſufficit communis ratio famulatus, ſed exigunt majorem neceſſitatem, & cauſam, ut licite fiant; ver. gr. periculum gravis, aut ſaltem notabilis damni, ſi detrectent. *ibid.* * Hæc doctrina jam rejicitur ob damnatam ab Innoc. XI. propoſ. 51. *

6. Ob ſimile periculum excuſantur plurimum caupones, & propolæ in locis, ubi Catholici vivunt mixti hæreticis: qui miniſtrant, aut vendunt carnes die jejunii comeſturis, item vinum ebrioſis, dum poſtulant, etſi ſciant eos à peccato non excuſari: quia plerumque peccatum æque fieret, ſubminiſtrantibus aliis, & ipſi damnum notabile paterentur, dum paulatim nemo ad eos veniret. Sanch. *l.* 1. *c.* 6. Bonac. &c. Quod ſi tamen hæ rationes non adeſſent, non excuſarentur. Unde non licet ea patrifamilias (uti nec cœnam die jejunii) miniſtrare ſuæ familiæ: neque cauponi illi, præter quem non ſunt alii: niſi tamen alia gravior cauſa cogeret. *ibid.*

7. Ea, quæ ad peccatum proxime concurrunt, vel inducunt, vel cum juſtitia pugnant, etſi ex genere ſuo ſint indifferentia; v. gr. hero alterum occiſuro *gladium dare*, oſtendere *eum, qui ad necem quæritur*, compulſare *campanam* (*ſine ſcandalo tamen*) ad concio-

nem hæreticam, meretricem, etſi conductam, ac paratam e domo evocare, & ad herum deducere, furi ſcalam applicare, gerenti injuſtum bellum dare mutuas pecunias, pagum hæretico domino vendere, graviſſimam cauſam requirunt, hoc eſt, metum tanti mali, quod ſecundum leges charitatis nemo teneatur ſubire ad evitandum malum alterius; v. g. ſi alias occidendus eſſet. Laym. c. 13. n. 4.

8. In civitatibus, in quibus id vitandi majoris mali cauſa permiſſum eſt, licet domum locare uſurario, (excipit tamen jus alienigenas) & meretricibus: maxime ſi alii conductores deſint: niſi tamen meretrices graviter nocerent vicinis honeſtis, vel ob ſitum anſam majorem darent peccatis. Sanchez 1. mor. c. 7. Bon. l. c.

9. Excuſantur a mortali, imo etiam veniali, ſi cauſa adſit, artifices, qui faciunt, aut vendunt res indifferentes, quibus quis bene poteſt uti, licet plurimi abutantur, v. gr. aleas, fucos, gladios. Ratio eſt, quia remote tantum ordinantur ad peccatum, & ſimpliciter impediri non poſſunt. Quod ſi tamen abuſurus eſſet contra juſtitiam, non liceret; v. g. ſi occiſuro dares gladium ob magnum pretium, quod offert. Item, ſi quis ſciat hunc innocentem non pervertendum, niſi per has ſuas merces; quia modicum lucrum certæ ſaluti alterius eſt poſtponendum. Sanch. l. c.

10. Excuſantur etiam, qui ob juſtam cauſam vendunt agnum Judæo, vel Infideli uſuro ad ſacrificium. Item qui Judæorum Synagogas, hæreticorum templa, legitimo Magiſtratu permittente, ædificant, vel reſtaurant: præſertim ſi fieret æque ſine ipſis. Navar. l. 5. conſ. 1. de Judæis. Laym. l. 2. t. 3. c. 13. n. 4. Venena autem vendere, niſi iis, qui bene uſuri putantur, v. g. ad confectionem colorum, vel medicinam, non licet. v. Sanch. 1. mor. c. 7. Unde venditio veneni, quod non ſervit niſi ad hominis occiſionem, ſimpliciter eſt mala.

11. Chriſtiani captivi, ex gravi metu, in triremibus Turcarum, vel hæreticorum licite *remigant* contra Catholicos; ſarcinas, machinas, arma ad bellum neceſſaria convehunt, propugna-

æ urbis, vel provinciæ, quam Ty-
ıpavit, licite manent inter iniquos
eoſque cogente imperio juvant ex-
one, contributione: idque ex legi-
is præſumpto conſenſu: ex quo et-
ſequia licite promittunt cum jura-
majora mala ſua, & legitimi Prin-
nda. Laym. *l. c. n.* 5.
, & aurigæ Catholici in Hollan-
ne gravi metu, ſi abſit prava in-
vehunt annonam ad caſtra hære-
ıdſint alii, qui illis ceſſantibus fa-
, niſi id faciant, excludentur omni
m oſores boni publici. v. Leſſ. *l.*
h. *l.* 1. *c.* 7. Fill. *t.* 22. *c.* 5.

LIBER III.
ceptis Decalogi, & Eccleſiæ.

RACTATUS I.

Primo Præcepto Decalogi.

æcepti, prout eſt affirmativum,
propria ſunt actus virtutis Reli-
ıutem hæc Virtus moralis, qua in-

ſuis ſpeciebus: alia per defectum, ut irreligioſitas cum ſuis.

CAPUT I.
De Superſtitione, & ſpeciebus ejus.

DUBIUM I.
Quid ſit, & quatuplex?

RESp. 1. Superſtitio eſt falſa religio, ſeu cultus vitioſus veri, vel falſi Numinis. [illegible] Et convenit cum definitione communi ex S. T[illegible] qua dicit eſſe vitium, quod religioni oppo[illegible] ſecundum exceſſum. Dicit *per exceſſum*: [illegible] quod Deus nimium coli poſſit, aut majore [illegible] nore, quam dignus ſit: ſed id intelligitur ſec[illegible] dum circumſtantias, eo quod exhibeas cul[illegible] vel quem non debes, vel eo modo, quo non [illegible] bes, vel illi, cui non debes.

Reſp. 2. Superſtitio eſt duplex: Alia [illegible] indebiti, ſive incongrui, quo verus Deus, [illegible] modo indebito colitur, tribuendo ei cultum [illegible] ſum, & pernicioſum, vel ſuperfluum, qui [illegible] mirum ſit contra, vel præter Eccleſiæ conſue[illegible] dinem, ac præſcriptum. Alia eſt ratione rei c[illegible] tæ: cum ſcilicet cultus Deo debitus falſo Deo, vel creaturæ defertur. Et hæc ſubdividitur [illegible] Idololatriam, Divinationem, & Vanam obſer vantiam; ad quam Magia vel revocatur, vel potius quartam ſpeciem conſtituit. Laym. *l.* 4. [illegible] 10. *c.* 1. ex S. Th. *q.* 92. *a.* 2.

Ex quibus reſolves.

1. Superſtitionem cultus falſi committit. 1. Qui Deo nunc offert cultum per ceremonias veteris legis, v. gr. circumciſionem, immolationem agni, &c. quia hæ ſignificant Chriſtum adhuc venturum, & nondum veniſſe. 2. Laicus, qui Deum colit, tanquam publicus Miniſter Eccleſiæ, v. g. ſacrificando, abſolvendo. Quod ſemper eſſe mortale docet Suar. *de rel. l.* 2. *de ſuperſtit. c.* 2. 3. Is, qui ſua auctoritate proponit aliqua facienda, tanquam ordinata ab Eccleſia ad Dei cultum. 4. Qui falſas reliquias proponit; vel *miraculum* factum eſſe per aliquam imaginem, vel

e habuiſſe has, vel illas revelationes ſi-ſive ad faciendum lucrum, ſive ad devo-m augendam. 5. Qui, ut populum moveat, t miraculum aliquod, vel hiſtoriam reperi-Scriptura Sacra, &c. Et hæc ſuperſtitio, etſi x genere ſuo mortalis, quia primæ veritati iam irrogat, & religionem fundat in men-s: ſæpe tamen excuſatur ignorantia, vel ſim-itate. Leſſ. l. 1. c. 43. Sanch. 2. mor. c. 37. Nav. a Lay. l. c. Bon. d. 3. q. 5. p. 1.

Superſtitio cultus ſuperflui eſt v. g. 1. Cere-ia audiendi Miſſam ante ortum ſolis cum numero, ſitu, ordine cereorum, vel Sa-otis, qui dicatur Joannes, vel qui habeat tam Chriſti, &c. quia hic cultus eſt ex ſe inanis, & ad ſpiritum excitandum inutilis. ejunare die Dominico, cum non jejunas a-diebus. Item in Miſſa contra rubricam plu-ormare cruces, pluries dicere *Alleluja*; di-*Gloria*, vel *Credo* contra rubricas, aliaſque monias demere, vel addere (etſi fiant ex tione, hæc enim corrigenda eſt) quia ſunt er Eccleſiæ conſuetudinem. Hæc tamen, milia, bona intentione facta, venialia tan-ſunt ordinarie, ut docet Tol. Leſſ. l. c. d. 1. & Laym. quia eſt materia levis, & actio ex on mala, & multa excuſat ſimplicitas. Quod men ex ſe mala eſſet, ut ſi rem furtivam of-, turpia verba in Templo canas, ore, vel or-notabiliter laſcivam, vel ad impuritatem xantem vocem edas, eſt ſuperſtitio fere lis, ut Laym. l. c. ex comm.

D U B I U M II.

De Divinatione.

Quid, & quotuplex ſit?

1. Divinatio eſt, cum quis opem dæ-tacite, vel expreſſe invocat, ut noſcat ntingentes, & libere futuras, aliterve oc-, & naturaliter *incognoſcibiles*. Quæ ſi les, *quas ſolus Deus ſcire poteſt*, invol-*acita Idololatria*, quod dæmoni tribua-

 tur

tur cultus divinus: ſi vero ſint tales, q
mon naturaliter ſcire poteſt; (nam ex ſi
liiſque modis occultiſſima quæque cog
poteſt, etiam plurimas hominum cogit
& res futuras, v. Delr. *l.* 4. *c.* 2. *q.* 2. Sanch
cap. 28.) nihilominus illicita eſt, eo qu
mercium habeatur cum Dei jurato hoſt
importat quandam proditionem, & ap
a Deo, ac forte etiam, ut vult Suar.
Valent. ſuperſtitionem. V. Laym. *c.* 3. B
S. Th. 2. 2. *q.* 5. *a.* 1.

Reſpond. 2. Divinatio eſt duplex: una,
eſt invocatio, vel pactum expreſſum cum
ne: & generali nomine dicitur Necro
ut, cum dæmon occulta docet per Pyt
arreptitios, præſtigias, per perſonas
rum, vel virorum apparentium, aliave i
aere, aqua, igne, ſpeculis: Alia eſt,
tantum eſt invocatio, vel pactum tacitu
interpretativum: ut cum ex lineamentis
ris, vocibus, garritu avium, & ſimilibu
bus ſe Dæmon immiſcere ſolet, quæri
gnitio, ad quam ea ſunt improportiona
Thom. *q.* 95. Cum vero utriuſque ſpeciei
rurſus ſint ſpecies, eas hic omitto, qu
cundum ſententiam communiorem, in
moris non differant, nec ſpecialem habe
litiam, ideoque in confeſſione non ſit c
plicare, an v. g. facta ſit divinatio ex ſ
aere, mortuo, &c. Exprimendum tame
ſario eſt, utrum invocatio, ſive pactio e
an tacita intervenerit; quia, ſive hæc m
inter ſe ſpecie differant, ſive non, no
tamen mutant judicium Confeſſarii. V.
l. c. Sanch. *l. c.* Leſſ. *l. c.* *d.* 5. Del. *l.* 4.
c. 2. Bon. *q.* 5. *p.* 4.

Reſp. 3. Divinatio, quæ fit per actum
ſum, & qua Dæmon expreſſe invocatur
ſari non poteſt a mortali; eam vero, qu
actum tantum implicitum, aliquando ex
mortali quidam afferunt; videlicet tunc,
intercedit ſimplicitas, & ignorantia nc
ſa, neque affectata, vel fides certa no
betur, ſed tantum timor quidam, aut
concipitur eventus futuri. Laym. l. 4. tr.

Sanch. Leſſ. Suar. Cajet. Bald. *t.* 3. *l.* 4. *d.* 3. *n.* 2. *&c.* eo quod tunc ſuperſtitioſa vere non ſit, cum intentio non ſit talis. V. Suar. Leſſ. Sanch. Laym. Cajet. Navar. Sayr. Valent. & Tanner. *d.* 5. *de rel. q.* 7. *diſp.* 1. *n.* 21. *& dub.* 2. *n.* 25.

Ex dictis reſolvuntur ſequentes Caſus.

1. Expreſſe cenſetur invocare, ſeu convenire, & pactum facere cum dæmone, qui vel verbis dæmonem invocat; vel ſaltem facto aliquid uſurpat, per quod ſcit, aut putat dæmonem cooperari.

2. Is vero tacite paciſcitur, qui vanis, & naturaliter improportionatis utitur ad aliquid cognoſcendum, vel efficiendum. Neque requiritur, ut dæmon aliquando pactus ſit, ſe ad talis vani medii adhibitionem concurſurum: eo enim ipſo, quo quis vanitatibus iis utitur, dæmon ſe immiſcet, licet præter intentionem utentis ſit eum invocare, ut docent Suar. Leſſ. & Sanch. *ll. cc.*

3. Non excuſatur a peccato, qui utendo talibus rebus, quas conſtat eſſe naturaliter improportionatas, proteſtatur, ſe nullum cum dæmone commercium intendere; quia reipſa facit contra ſuam proteſtationem. Cum enim nec Deus, nec Angeli boni talibus ſe miſceant, dæmon implicite iis invocatur, ut præter citatos docent Laym. & Bon. *ll. cc.*

4. Neque is excuſatur, qui talia media utilia credit propter experientias; quia has dæmon procurat, ut homines paulatim illaqueet, & ad ſimilia uſurpanda inducat. V. Sanch. 2. *mor. c.* 38.

5. Si quis ab aſtris, ſomniis, ſimilibuſve ita dependeat, ut omnes pene actiones ſuas, & vitam juxta ea regulare velit, eum mortaliter peccare docent Leſſ. Suar. Sanch. *l. c.*

6. Ex talium obſervatione ſemel, atque iterum aliquid omittere, ad quod alioqui ſub mortali non teneris, veniale tantum eſſe cenſent Cajet. & Arm. V. *Somnium*, uti & ſubinde timere leviter, ne ita ſit, aut eveniat, quod portendunt, ut notat Suar. ſup. *l. c.*

7. Communiter, *& ut plurimum in ſimilibus, in quibus tacitum tantum eſt* pactum, *venialiter tantum peccari*, docent conſequenter

Doctores ſupra citati, & mox citandi: qu communiter fere aliquid iſtorum intervenir quæ a mortali excuſare dicunt, ut ver gratia, quod fides integra non adhibeatu Sanch. l. c. n. 13. Caj. in ſumm. Armil. c Recte tamen notat Delrio, eſſe ſemper n valde periculoſam, juxta illa ſuas actio dirigere, etiam non credendo. V. Sam l. c.

8 Licita eſt 1. Phyſiognomia, quæ ex vult diſpoſitione, & habitudine corporis, & me brorum; 2. Chiromantia, ſi ex lineis, & p tibus manuum conſideret temperiem corpori imo etiam animi propenſiones, & affectus p babiliter conjectet. 3. Item divinatio, quæ ſomniis conjectat hominis complexionem, hinc affectiones animi diurnas. 4. Item ill qua ex avium, piſcium, aliorumve animali voce, motu, aliiſve actionibus naturales ali effectus prænuntiantur futuri ut plurimum, g. ſerenitas, pluvia, &c. 5. Aſtrologia natu lis, quæ effectus corporeos, & naturales, ventos, eclipſin, fertilitatem, ſalubritaten morbos, & ſimilia prædicit, quæ ad medi nam, vel agriculturam conducunt; imo etia cum ex puncto nativitatis, ſive horoſcopo p babiliter prædicit complexionem corporis, & fectiones animi. Quia hæ divinationes omnes n turales ſunt, & mediis proportionatis utunt Leſſ. l. 2. c. 43. d. 7.

9. Illicitæ vero ſunt omnes prædictæ divin tiones, ſi ex iis aliquid noſci, aut prænunt ri intendatur circa ea, ad quæ proportion non ſunt: ut circa effectus contingentes, liberos, aut quæ a Deo pendent: ut circa ſ tum animæ, dona gratiæ, divitias, honor fortunam, nuptias, ſtatum vitæ, & ſimil quorum electio voluntaria eſt, & a libera h minum voluntate pendet: itemque de rebus cultis, ut furto, theſauro abſcondito. V. L l. c. & Bon. d. 3. q. 5. p. 3. n. 11. Suar. Sam. l Bon n. 11.

10. Peccant, qui Ægyptios de fortuna c ſulunt, & quidem, ſi fiat cum firma fide, ſcandalo, &c. mortaliter: ſi vero cauſa cu

ſitati

ſoriam, beneficium, &c. Idem ſe-
tibus conſultoriis; quibus inquiri-
hac, vel illa re ſit agendum. Di-
t aliquando hæ licitæ ſunt, quando
itas, & honeſtas exigit; aptiorque
um vincendi non apparet: dummo-
miſſa oratione cum debita reveren-
ium non expectetur, niſi a ſolo
ſi quis hærens in bivio aliter quoad
rminare non poſſit: vel ſi divino
it juſſu fiant, ut 1. *Reg.* 10. in ele-
contigit. Fill. Sanch. Bon. *l. c.*
diviſoriæ ſine ſuperſtitione, & ple-
e fieri poſſunt, ſive ad honeſtum
ad hæreditatis diviſionem, ſive ad
tionem, dummodo litigantes, qui
abent, conſentiant, quia nihil a-
it quam contractum inter eos, qui
rem jus habent, ut illius ſit, cui
:. Sic etiam, ſi plures mortem me-
: expediat omnes puniri, ſorte de-
quis ex iis ſit occidendus. Dixi,
tum quia in electionibus Eccleſia-
icitæ, ut Laym. *l.* 3. *t.* 4. & Bo-
ia officia ſæcularia non ſorte, ſed
ſonarum aptitudinem ſunt dividen-

DUBIUM III.
Quid, & quotuplex ſit idololatria?

Reſp. 1. Ea eſt, quando tribuitur honor c turæ, ſicut Deo. D. Thom. *q.* 93. *art.* 1. Id ro fit, ut docet Leſſ. *l.* 2. *c.* 43. non tantun crificio, ſed etiam quovis ſigno honoris, quis creaturæ, tanquam Deo, ſe ſubmittere tendit, v. g. genuflexione, ſuffitu, deteċt capitis ad ſtatuam Jovis.

Reſp. 2. Idololatria eſt duplex: alia M rialis, ſive ſimulata, ut cum quis ſine int affeċtu, ex metu mortis, cultum idolo exhi Alia Formalis, ac propria, vel perfecta, ut quis adorat idolum, quod ex infidelitate p eſſe Deum; vel imperfecta, cum quis vel e dio Dei, vel ex affectu aliquid a dæmone liave creatura obtinendi, ipſi, quaſi Deo, tum defert. Laym. *l. c.* ex S. Aug. & S. Th

Unde reſolves.

1. Idololatria aliquando conjungitur cum fidelitate, vel hæreſi, cum ſcilicet creatura orata in intellectu habetur pro Deo, aliq do non.

2. Idololatria etiam materialis, & ficta eſt ve, & mortale peccatum: quia eſt ſaltem n dacium pernicioſum, & contra religionem; pe etiam contra confeſſionem fidei extern Sanch. *l.* 1. *c.* 37. *n.* 21. Azor. 1. *p. l.* 9. *c.* 11.

3. Idololatria imperfecta ob malitiam vo tatis eſt peccatum gravius, quam perfecta. Lay *l.* 4. *t.* 10. *c.* 2. Sanch. *l. c.*

DUBIUM IV.
Quid, & quotuplex ſit Vana obſervanti, & unde colligatur?

Reſp. 1. Ea eſt ſuperſtitio, qua medio al improportionato, & a Deo non inſtituto curatur aliquis effectus, v. g. ſanitas, ſcien &c. S. Th. 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. Bonac. & Differt autem a divinatione, quod hæc tan *ordinetur* ad occultorum cognitionem; illa *ro ad effectum* externum. Convenit cum

de

dem, quod utraque nitatur pacto dæmonis, eo-que tribuat perfectionem propriam Dei. Unde quæ de divinatione dicta ſunt, proportionaliter huic accommodari debent.

Reſpond. 2. Dividitur 1. ſicut divinatio, in eam, quæ ex pacto expreſſo cum dæmone, & in eam, quæ ex implicito pacto procedit. 2. Dividitur communiter in quatuor ſpecies. Prima dicitur Ars notoria, quæ inſpectione certarum figurarum, vel certo aliquo jejunio, oratione &c. utitur ad ſcientiam repente, ac ſine labore acquirendam, ut faciunt Anabaptiſtæ. Secunda dicitur Magia, (quod nomen alioqui generale eſt) quæ verſatur circa corpora varie immutanda, aliosque effectus miros. Tertia eſt obſervatio eventuum, qua ex conſideratione alicujus eventus conjicitur, quid ſit futurum: ut v. gr. ſi ex eo, quod caſu occurrat vulpes, canis, aut cadaver, certa imminere credat, & inde actiones ſuas moderetur. Quarta dicitur obſervatio ſanitatum, cum adhibentur quædam ſigna, orationes, certus numerus crucium, ſacra verba, &c. velut neceſſaria, & efficacia ad pellendos morbos. Idem eſt de geſtatione reliquiarum cum vana circumſtantia, v. gr. in tali capſa, tot diebus, cum tali herba, &c. Sanch. *c.* 40. *n.* 11. Fill. *t.* 14. *c.* 6. *n.* 157.

Reſp. 3. Vana obſervantia, ſicut divinatio, eſt peccatum mortale ex genere ſuo. Ratio eſt, tum quia tribuit honorem divinum creaturæ, expectando ab ea, quod a ſolo Deo expectari debet: tum quia nititur pacto cum dæmone. Leſſ. Bon. *q.* 5. *p.* 4. *& alii.* Nec poteſt excuſari a mortali ex parvitate materiæ: quia ſimpliciter, & in omni materia uſurpatur cognitio, aut virtus Dei propria. Aliunde tamen fieri poſſe, ut non ſit mortale, docent Auct. ſupra cit. *dub.* 2. *reſ.* 3. 1. ratione ignorantiæ, ſi pactum ſit implicitum tantum. 2. Si non adhibeatur fides, licet timeatur ita eſſe, vel futurum. Vide dicta de divinatione *dub.* 2. *reſ.* 3. *caſu* 7. & Leſſ. *dub.* 8. *n.* 53. *&* 66.

Reſp. 4. Vana *obſervantia* cognoſci poteſt. 1. Ex *inſufficientia cauſæ adhibitæ* ad effectum, *ſcilicet nimirum nec habeat naturalem* virtutem, ne-

ia, vel apocrypha, v. g. Christum habe
bres, vel ſpaſmum, &c. Item, ſi ponatur
modo ſcribendi, v. g. Evangelium S. Jo
Virgine, oriente ſole, &c. 3. Si effectus ſi
vaneſcat, &c. Delrio *l.* 2. *q.* 5. Sanch. *c.* 4

Ex dictis reſolves.

1. Superſtitioſum eſt: 1. Sumere aliqu
tionem, vel bolum, vel quidvis aliud n
ad ſcientiam aliquam ſubito acquirenda
Geſtare amuleta, ligaturas, involucra ſal
racteribus conſignata contra vulnera, v
tam mortem, ne poſſint lædi, vel ne
effluat, vel ad conciliandam inviſibilitate
penetrabilitatem, amorem, fortunam,
menta, & maleficia. 3. Ex caſu fortuito
cere de eventu, v. g. ſibi aliquid boni, v
li eventurum, ut ſi mane egrediens ped
ſendat, ideoque domum regrediatur,
aliquid infauſti. 4. Dies aliquos habere
quam fauſtos, alios vero infauſtos, ideoq
gotium omittere, v. g. die Veneris nolle
præſcindere. 5. Fœminarum carminatric
nedictiones, & preces ad morbum depell
adhibere. 6. Projicere ſtatuam alicujus Sa
flumen, ut pluat. 7. Si putentur Miſſæ n
deſſe defunctis, niſi legantur ſeptem, c
ptem certi coloris candelis, & ſeptem e
ſynis. 8. Si unguento armario, quo glad
ungitur, abſens curetur. 9. Si certo fe
g. S. Joannis, certæ adhibeantur oration
feſto S. Matthiæ hederæ folia aquis impon
ut cognoſcatur, cui debeant nubere. 10.
buſdam precibus, imaginibus, aut cha
bus, aut crucibus tribuatur certa, &
bilis vis, v. gr. evadendi ab hoſte, exp
morbos, non moriendi ſine prævia confe
non incidendi in infortunium, &c. Aliud
eſt ea per orationes petere, ac ſperare.
3. *p.* 2. *n.* 4. *f.* 7. Suar. c. 15. Leſſ. c. 44. d. 3
n. 34. & 37. Fill. *n.* 150.

perſtitioſum non eſt : 1. Obſervare lu-
aut tempora aptiora colligendis herbis
die S. Joannis Baptiſtæ) purgandis cor-
, cædendis arboribus, &c. 2. Verba ſa-
ipturæ, vel reliquias geſtare ad Dei tan-
iorem, & ſine dictis vanitatibus. 3. Cir-
lum alicujus certi Sancti ter jumentum
acere : die alicujus certi Sancti equis ve-
are, &c. ſi ſcilicet hæc fiant, ut major
excitetur, & effectus Sanctorum meritis
tur. Aliud tamen eſſet, ſi putarentur ta-
umſtantiæ infallibiles, aut plane neceſ-
ut per ſe efficaces. vide Navar. *in man.*
ddit Laym. ex Cajet. ſi homines rudes
le, & ex devotione aliquem ritum ab
non receptum obſervent, aliquando in
plicitate relinquendos, cum difficulter
tur ab eo, quod bona fide a ſuis majo-
ceperunt. 4. Nec damnandæ quædam de-
s, quas vocant novendiales, v. g. novem,
exemplum S. Gregorii triginta, vel alium
numerum Sacrorum celebrare, cum cer-
ero, & magnitudine candelarum, & ſi-
ſi fiant in memoriam alicujus myſterii,
ovem menſium, quibus Chriſtus fuit in
vel quinque vulnerum, &c. Eſſet tamen
tioſum, credere eas preces non prodeſſe
ore, vel minore numero. 5. Multi excu-
iam eos, qui ſanant morſos a rabido ca-
uod putent illos ad hoc habere gratiam
latam ; & ſic tenet Navar. *in man. c.* 11.
h. Laym. Bon. *ll. cc.*

on eſt illicitum uti virtute rei naturalis,
r ſuperſtitionem cognita eſt, modo ejus
tio, aut operatio non pendeat ab ope
is. Ratio eſt, quia licet illa cognitio male
it, peccatum tamen tranſiit, neque virtus
lis ex eo quicquam mali contraxit. Vid.
2. *mor. c.* 38. Bon. *q.* 5. *p.* 4. Laym. *l.* 4.
. 4.

D U-

DUBIUM V.

Quid ſit maleficium, & quomodo poſſit tolli?

Reſpond. 1. Maleficium eſt vis nocendi al ex pacto, & cooperatione dæmonis. Diffe Magia, quod hæc intendat facere mira; il autem dirigatur ad nocendum. Tol. *l. 4. c.* Fill. *t. 24. c. 8. q. 1.*

Reſpond. 2. Maleficium aliud dicitur Am rium, ſeu philtrum, cujus uſus eſt ad carna amorem, vel odium excitandum, dæmone minis phantaſiam commovente, nihil tamen gente in voluntatem. Unde patet, ſi mal cio ſic infecti labantur, eos vere peccare, q libertas non aufertur. Aliud dicitur Ven cium, quo alicui perſonæ, vel ejus bonis mnum infertur. Fill. *l. c. n.* 183. Azor. *t.* 1. *l c.* 26.

Reſpond. 3. Contra maleficia uti licet. 1. mediis petitis ex medicina. 2. Exorciſmis Sacramentis Eccleſiæ, peregrinationibus, vocationibus Sanctorum, &c. 3. Deſtructi ſignorum, per quæ dæmon nocet, abſque men alio maleficio: Navar. & communiter lii. 4. Si maleficus licito modo poteſt mal cium tollere, licet eum ad id accerſere, ro re, imo etiam pecunia inducere, vel verb bus, aut tormentis cogere: (non tamen int ficere, ſi nolit) Lugo, Dian. *p.* 8. *t.* 7. *R.* 53. que, etiamſi conſtet, eum id facturum per vum maleficium, ſicuti ex cauſa licet ab u rario petere mutuum ad uſuram. Ratio eſt, q cum habeam jus petendi, quod ab illo re præſtari poteſt, & eſt indifferens, imputabi illius malitiæ, ſi id male faciat. V. Sanch. *l de matr. d.* 94. *n.* 11. Fil. *n.* 192. Leſſ. *l.* 2. *c.* 44. contra Delrium. 5. Licet etiam contrarium gnum poſitivum apponere, ex ſe tamen ho ſtum: v. gr. ſi dæmon eſſet pactus cum mal *co, ſe tamdiu* nociturum, quamdiu malefic *tus ſe cruce* non ſignaret, aut lavaret corp (*quam plerum*que fit cum tali aliqua condi

ſſare, ut habet Leſſ. *loc. cit.* &
matr. d. 95. *&* 96. Si malefi-
ollere maleficium niſi per no-
um ad id inducere, quia id eſ-
peccatum, & actui intrinſece
Suar. Sanch. Leſſ. &c. *ll. cc.* 7.
poſſit ſine maleficio novo tol-
ab eo petere, ut habet Laym. *l.*
. Sanchez, & Suarez, quia eſt
ndi. Facilius autem præſumi
ſigna poſuit, poſſe ea ſine no-
truere, quam eum, qui non po-
nic ſuam operam offerat, prius
de modo ſolvendi. Vide Laym.
. 5. *p.* 5.
modo Confeſſario agendum cum
Magis, &c.
xaminandi ſunt, præterquam
itionibus, 1. Quo ſine tali ſu-
lixerint, v. gr. an ratione vehe-
, triſtitiæ, vindictæ, avaritiæ,
nomen conciliandi, quæ eſſet ſa-
s. 2. De apoſtaſia, idololatria,
gant enim Chriſtum, & Deum;
amentis: habent dæmonem pro
: nec damnatum putant, aut

menta artis comburere. 3. Comburere chirographum, ſi habent: ſi vero ſolus dæmon id habeat, non neceſſario cogendus eſt, ut reddat, quia pactum ſufficienter diſſolvitur per pœnitentiam. 4. Damna illata reſarcire, ad quod inde etiam tenetur Fiſcus (ubi veneficorum bona confiſcantur) uti & hæredes, ſi ad eorum bona deveniant. Laym. l. c. Suar. a. 1. de rel. c. 17. Sanch. l. c. c. 40. Fill. &c.

Reſpond. 3. A Parochis moneri, & a Confeſſariis examinari circa hoc præceptum potiſſimum debent. 1. Opiliones, qui variis deditì eſſe ſolent obſervationibus, ut gregem ſuum a lupo vel ſcabie, vel aliis incommodis tueantur. 2. Fabri ferrarii, qui circa equos ſanandos utuntur verbis vel ex pſalmis, vel ex oratione Dominica deſumptis. 3. Ruſtici, qui ad ſanandum pecora inanibus, & ſuperſtitioſis obſervationibus utuntur, vel recurrunt ad peritos talium artium. 4. Vetulæ, quæ circa mulieres laborantes in partu vel ex matrice vanas, & ſuperſtitioſas adhibent orationes. 5. Milites, qui deferunt ſecum ſacra nomina, vel orationes ad certitudinem, quod in bello, vel duello non ſint vulnerandi, nunquam aqua, igne, vel ſubita morte perituri.

CAPUT II.

De Irreligioſitate, ejuſque ſpeciebus.

IRreligio, quæ religioni opponitur per defectum, vel tendit directe ad irreverentiam Dei, & eſt Tentatio Dei, aut perjurium: vel tantum tendit ad irreverentiam rerum ſacrarum & eſt ſacrilegium, aut Simonia. De perjurio ſecundo præcepto; de reliquis hic.

DUBIUM I.

Quid ſit tentatio Dei.

Reſp. Tentatio Dei eſt dictum, vel factum *quo quis* explorat, num Deus ſit potens, ſapiens, miſericors, aut aliquam perfectionem

ha-

habeat. S. Thom. 2. 2. *q.* 92. *a.* 1. Sanch. &c. Ea eſt duplex, ſcilicet vel formalis, quando quis expreſſe dubitans de aliqua Dei perfectione, eam experiri cupit; ut ſi quis petat miraculum, quo patefiat fidem Catholicam eſſe veram: vel det ſe præcipitem ex turri, ut experiatur, an Deus ſit miſericors, eum eripiendo a læſione: Vel eſt implicita, & interpretativa, quando quis, etſi expreſſe non intendat Deum tentare, id tamen petit, vel agit, quod ſuapte natura eo referri videtur; ut ſi quis ſe committat periculo, a quo vel nullo modo, vel vix poſſit eripi, niſi miraculoſe; vel ſi media naturalia omittat, ſperans a ſolo Deo effectum, v. gr. in morbo periculoſo reſpuens medicinam, petenſque, ac ſperans a Deo temere ſanitatem. Nav. *c.* 11. Leſſ. *n.* 4. Item ſi ſine neceſſitate, & cauſa rudis abſque præparatione velit concionari, ſperans a Deo ſibi ſuggerendos conceptus. Suar. Sanch. Leſſ. Laym. *l.* 4. *t.* 10. *c.* 5.

Unde reſolves.

1. Tentatio Dei formalis eſt peccatum ex genere ſuo mortale, in quacumque etiam materia. Ratio eſt, quia includit dubitationem de perfectionibus Dei, quæ in gravem Dei contemptum redundat, vel magnam irreverentiam, curioſius agendo cum Deo, quaſi cum ludione. Leſſ. *l.* 2. *c.* 45. *d.* 1. Sanch. *l.* 2. *c.* 34. Suar. & cæter. commun.

2. Interpretativa tentatio, cui dubitatio illa deeſt, plerumque eſt tantum peccatum veniale ob imperfectionem actus, ignorantiam, inconſiderationem, vel parvitatem periculi. Imo ſæpe nullum eſt peccatum, quando ſcilicet juſta cauſa ſubeſt, v. g. Dei inſtinctus, neceſſitas, vel pia utilitas. Sayr. Tolet. Cajet. S. Thom. 2. 2. *q.* 92.

3. Si quis in puteum ſe conjiciat, ad declarandam Dei erga ſe providentiam, aut ſupra prunas ambulet, ad innocentiam oſtendendam, eſt interpretativa tentatio Dei: uti etiam ſunt eæ probationes, quæ fiunt per ferrum candens, aquam ferventem, vel frigidam, &c. de quibus v. Binsfeld. & Delrium *l.* 4. *diſq.* Licet enim Deus *aliquando tales purgationes miraculoſe probarit, id contigit,* vel quia Deo inſpirante

factæ

unt, vel quia innocentes ad eas compul-
liberati. Bonac. d. 3. q. 9. p. 1.

DUBIUM II.

Quid, & quotuplex ſit Sacrilegium.

Reſp. Sacrilegium eſt violatio rei ſacræ, hoc
dicatæ cultui divino, & peccatum mortale
genere ſuo, ſi opus ſpecialiter repugnet cum
ſanctitate: non vero, ſi genaraliter tantum
repugnet, quomodo omnia peccata mortalia ge-
neraliter repugnant ſanctitati, v. g. templi, ra
ut ibi cum veniali peccato committantur. Eſt
autem Sacrilegium triplex; Perſonale, quo per-
ſona; Locale, quo locus; & Reale, quo res a-
liæ violantur. S. Thom. 2. 2. q. 99. a. 3. & cæte-
ri Theologi.

Unde reſolves.

1. Perſonale ſacrilegium eſt percuſſio Clerici, item pertractio ejuſdem ad judicium ſæculare, item luxurioſa violatio perſonæ Deo per votum caſtitatis ſacratæ, de qua v. infra t. 4. c. 2. dub. 2. n. 6.

2. Locale ſacrilegium eſt omnis actus, quo Eccleſia polluitur, ut eſt v. gr. occiſio hominis, effuſio humani ſanguinis, vel ſeminis illicita, & notoria: ſepultura excommunicati, vel non baptizati; item ſi actus quidam profani fiant in Eccleſia, & repugnantes ejus immunitati, ut negotiationes, illiciti concubitus, & ſpurcities, ſeditiones, concilia ſæcularia, ſtipulationes equorum, incendia, effractiones, ſpoliationes. Item ſi materia rei ſacræ, vel Eccleſiæ directe ad profanos uſus convertatur; ſi reus ex Eccleſia, velut aſylo, extrahatur; niſi tamen ſit latro publicus, vel nocturnus populator agrorum, vel enorme maleficium fiduc[ia] aſyli iſtic commiſerit. Denique ſi furto au[fe]rantur res Eccleſiæ, aut ibi repoſitæ. Laym. 7. Bon. q. 6. Si vero res ablata fuerit per a[c]dens tantum in Eccleſia, v. gr. crumena vir[i] vitis, probabiliter non committi ſacrilegium [do]cet Dian. p. 1. t. 3. R. 17. ex Fagund. & ſ[a]liis, contra Suarez, Laym. &c.

3. Reale ſacrilegium eſt indigna tract[atio] & adminiſtratio Sacramentorum, ut ſi

, & cætera, quæ mediate ſerviunt
ro, non eſſe peccatum docet Tam-
ſacrif. *l.* 1. *c.* 2. niſi fiat ex aliquo
em implicito, ut ſi ſemper, &
ic utaris ſupradictis. Atque idem
ndelis, ramis, aqua, incenſo, &
dictis, quod in modicis iſtis be-
non agatur cum tanto rigore
ut patet in pane, ligno, carbo-
redictis. vide *loc. cit.* §. 3. Item
indigna tractatio ſacrarum imagi-
quiarum. Item abuſus Scripturæ
ſtabiliendas hæreſes, vel res tur-
ptura bonorum Eccleſiæ, ſuppreſ-
atorum, vel jurium Eccleſiæ de-
Vid. Fill. *tr.* 24. *c.* 9. Regin. *l.* 19.

etiam Sacrilegio peccato omiſſio-
æ ad ſacrificium ſpectant, ut cor-
nilia, ſint valde immunda. Bon.

ſſione exprimenda eſt ſpecies, &
egii. Ratio prioris eſt, quia ſæ-
malitiam habet, v. gr. percuſſio
& fornicatio cum eodem. Ratio
, quia etiam materia aliquando

probabile: uti & ſi corporalia, vel pı
ria laventur ab iiſdem. V. §. 2. Cætera
quæ Euchariſtiam immediate non con
nec chriſmate unguntur, ut mappas, v
cerdotales, immediate contingere om
cet. Suar. Laym. Tambur. *l. c.* ubi e:
&c. idem concedit de reliquiis: ſicut
ut eaſdem thecis incluſas penes ſe
vel laici in publicis proceſſionibus ge
dem docet cum Laym. de pyxide, ſ
rio, & lunula benedictis, quando ſa
chariſtiam nondum continuerunt. Item
poralibus, pallis, & purificatoriis,
poſt ſacrum uſum lota ſunt: ex Layı
nac. imo etiam ante lotionem. Layn
l. c.

DUBIUM III.

De Simonia.

ARTICULUS I.

Quid ſit, & quotuplex?

RESp. Simonia eſt ſtudioſa volun
di, aut vendendi pretio tempor
ſpirituale, vel ſpirituali annexum. D.
q. 100. *a.* 1. Laym. *l.* 4. *tract.* 10. *c.* 8.
tur 1. *voluntas emendi, &c.* quibus ve
ligitur quivis contractus oneroſus, ſi
tionis, ſive locationis, ſive permutat
renuntiationis: quia ſimonia non co
pactione aliquâ tacita, vel expreſſa,
tione ex pacto. Quod addo, quia obl
turalis quæcumque, ut gratitudinis,
doralis non ſufficit; v. gr. quando qu
vel intendit tantum, non tamen obli
v. Simonia. Ratio eſt, quia non fac
ctum. V. Bon. *de Simon. d.* 1. *q.* 6. *p.* 1.
c. 35. *d.* 20. * Hac de re vide Propoſ.
proſcriptas a Sum. Pont. Innoc. XI.
pretio temporali: ſive illud ſit muneris
quæ, ut eſt laus, vituperium, patr
ſive obſequii, & famulatus. Dicitur 2

mentatio, confirmatio, colla-
iique actus juriſdictionis Eccle-
4. *ſpirituali annexum*: ad com-
a, quæ non ſunt per ſe ſpiri-
a ordinantur, iiſque ſunt an-
edenter, ut jus patronatus reſ-
vaſa, & veſtes ſacræ reſpectu
: ſive concomitanter, ut labor
ne Sacramentorum, juxta ſen-
ium: ſive conſequenter, ut re-
um, qui dantur propter offi-
. Unde patet, malitiam ſimo-
n irreverentia, quæ committi-
ſpirituales inſtar temporalium
ır, & contractibus ſubjiciuntur;
atum mortale ex genere ſuo,
i poſſe ex materiæ levitate: quia
gratiæ, licet parvum, poteſt
l irreverentia tum ipſiuſmet do-
Dei. Poteſt tamen eſſe veniale
fectionem, & ignorantiam. Sua.
ap. 36. Azor. Fill. Laym. *l. c.* Leſſ.

ıonia eſt triplex: Prima dicitur
exterius vel nihil datur tempo-
ar Pure mentalis) vel cum ali-

dicitur Realis, quæ ſcilicet utrimque re[...]
completur. V. Leſſi l. c. d. 6.

2. Simonia dividitur in eam, quæ eſt juris
vini, eſtque prohibita propter malitiam ſu[...]
v. g. hoſtiam conſecratam vendere: & eam, [...]
eſt juris humani, eſtque mala tantum pe[...]
prohibitionem: & ſic ab Eccleſia prohibe[...]
Venditio beneficiorum, ſecundum id, qu[...]
ipſis temporale eſt, ſcilicet quoad jus pro[...]
percipiendi fructus. 2. Venditio officiorum[...]
trinſece tantum ordinatorum ad res ſacras[...]
Sacriſtæ, Oeconomi, Advocati Eccleſiæ, [...]
ſaurarii. 3. Obligatio pecuniæ alicui facta[...]
ſuadeat alteri, ut det beneficium. 4. Pact[...]
reſignando beneficio, vel ſolvenda penſi[...]
ſi alter beneficium tibi impetret. 5. Pe[...]
tio, & reſignatio beneficiorum, item re[...]
tio penſionis ex beneficio reſignato, & in[...]
permutationis beneficiorum æquatio fructu[...]
&c. ſi abſque ſuperioris auctoritate fiant; [...]
ſi accedat, licita erunt. 6. Acceptio m[...]
etiam ſponte oblati pro examine ad [...]
chiam, ex Trid. ſeſſ. 24. c. 18. pro collat[...]
ordinum, pro tonſura, literis dimiſſoriis
Trid. ſeſſ. 21. c. 10. Excipitur tamen decima[...]
aurei pro Notario, ſi ſalarium non habea[...]
conſuetudo permittat. 7. Exactio pecuniæ
admiſſione ad religionem, non pro ſtatu
tum (is enim ſpiritualis eſt, ideoque jur[...]
vino invendibilis) ſed etiam pro onere ſu[...]
tationis: niſi Monaſterii tenuitas, vel co[...]
tudo contraria excuſent. Vide Laym. c. ult.
nac. d. 1. q. & 2. Leſſ. Azor. p. l. 12. c. 14.

Ex dictis reſolves.

1. Simonia eſt concionari, catechizare, [...]
ſas facere pro pretio, niſi excuſetur ratio[...]
boris, non intrinſeci (is enim ſacer eſt, & [...]
ſtimabilis; ſcilicet vel ipſa actio ſacra, vel [...]
intrinſece incluſus) ſed extrinſeci, non an[...]
rei ſpirituali, ut pro labore itineris, vel c[...]
in Miſſa, vel ratione alterius incommodi p[...]
æſtimabilis. Ratio eſt, quia illæ actiones e[...]
tura ſua ordinantur ad aliquid ſupernatural[...]
ad ſalutem, non autem ad aliquid tempor[...]
ſicut doctio quæcumque etiam Theologiæ.

t ſimonia dare aliquid ad redimen-
nem a negante Sacramenta in ne-
ar. Leſſ. Laym. vel ab inique im-
ctionem, vel poſſeſſionem benefi-
d jus in re habes. Quod addo,
lum habes jus in re, etſi poſſis re-
tionem ab eo, qui tantum poteſt
i tamen ab eo qui & prodeſſe, &
:. Ratio eſt, quia non datur tan-
m æquivalens rei ſpirituali, ſed ut
ficium rite præſtandum inducatur.
r Simonia eſt, dare ſtipendium ad
em Clerici etiam divitis pro Miſſis,
, aut de eo etiam paciſci. Ratio
n datur, tanquam pretium ſpiritua-
ſed perſonæ in alterius gratiam oc-
pro operatione ſpirituali, ut ſpiri-
ed ut in alterius gratiam ſuſcepta:
ion eſt eleemoſyna, ſed debitum ju-
z, Laym. *l.* 4. *tr.* 10. *cap. ult. &c.*
. Sylv. &c.
ſimonia reddere, vel redimere pen-
e temporalem; quia non fundatur
ituali, nec refertur ad functionem
Dixi *temporalem*: quia ſpiritualis,
. g. concionatori, vel coadjutori E-

itum pecuniæ. Leſſ. c. 35. dub. 21. Suar. c
n. 5. Laym. l. c. n. 46.

5. Non eſt Simonia juris divini (etſi q
doque juris humani eſſe poſſit) ſpirituale
ſpirituali permutare, v. g. beneficium pro
neficio, reliquias cum reliquiis, &c. vel
temporale pro temporali, ut ſi calicem, ve
gnos Dei præciſe ratione materiæ vendas
dare temporale pro ſpirituali, per modum
ni gratuiti, etiam cum ſpe, vel intentione
citandi ad remunerationem doni ſpiritua
vel contra. Ratio eſt, quia gratitudo non
ſpicit pretium, ſed beneficium; nec ſolvit
bitum juſtitiæ, ſed antidorale: quo non ex
ditur, quin gratis detur. Recte tamen mo
Suarez, hujuſcemodi dona ob præſumptio
valde cavenda. Item donare, promittere,
negare temporale quippiam, ſub conditione
peris ſpiritualis præſtandi, modo non fiat
modum retributionis, ſeu commutationis: v
grat. ſi parens filio promittat munus, ſi Sa
menta frequentet. Ratio eſt, quia hic non
tervenit contractus oneroſus, ſed ſiſtitur vel
liberali donatione, vel donatione ſub tali c
ditione, & modo. Suarez l. 4. c. 45. Laym.
n. 8.

ARTICULUS II.

Quæ ſit pœna Simoniæ.

Reſp. 1. Sola ſimonia Confidentiæ, & R
lis, in Ordine, Beneficio Eccleſiaſtico, &
ligionis ingreſſu pœnas juris ipſo facto indu
licet ob ingreſſum religionis raro incurrat
ut dictum eſt, vel ob tenuitatem monaſter
vel contrariam conſuetudinem receptam. S
c. 56. *&* 57. Leſſ. *d.* 23. Laym. *l. c.* §. 7.

Reſp. 2. Ob ſimoniacam collationem, &
ſceptionem Ordinum, etiam primæ tonſur
incurritur excommunicatio, & ſuſpenſio P
lis. Leſſ. *diſp.* 24. Laym. *l. c.*

Reſp. 3. Ob ſimoniam Realem in benef
Eccleſiaſtico incurritur 1. Excommunicatio
ralis. 2. Irrita eſt electio, præſentatio,

piſcopi obtinendum, aliis tamen
ipſo non privatur, nec ad alia ob-
iabilis ante ſententiam judicis.
7.
onia Confidentiæ completa, da-
beneficio, licet accipiens promiſ-
non impleverit, inducit 1. Excom-
Papalem, utrique parti contra-
illat reſignationem, & collatio-
in quo eſt commiſſa; & inhabi-
oſtea obtinendum. 3. Privat o-
is, & penſionibus ante obtentis;
e ſententiam latam. 4. Beneficia
Pontifici reſervantur. Leſſ. c. 35.
. Laym. n. 76.

T I C U L U S III.

reſtituendum quod ſimoniace
acceptum?

il ſpirituale ſimoniace acceptum,
am (ſub quo continetur penſio,
negante Leſſ.) eſt reſtituendum.
ı cætera vel reſtitui non poſſunt,
, vel non ſunt reſtituenda ante
m Canones aliud non ſtatuerint.

deteſtabile, de Simonia, V. D. Th. 2. 2. *q.* 10
6. Nav. *l.* 5. *Conſ.* 62. Leſſ. *l.* 2. *c.* 35. *dub.* 31.

Reſp. 2. Pretium acceptum pro benefic
collatione Ordinum, Sacramentorum, & ſ
mentalium, ſi notabiliter excedat id, quod
ſuſtentatione exigi poterat, item pro admi
ne ad Religionem, jure poſitivo reſtituen
eſt. Hoc tamen poſterius nonniſi poſt la
ſententiam, ſi admiſſus in Monaſterium
neat; quia plerumque ratione alimentorum
tineri poteſt, modo in communem uſum
vertatur. V. Bon. *l. c.* Leſſ. *l.* 2. *c.* 35. *d.* 30.

Reſp. 4. Acceptum pro beneficio, aliav
ſpirituali, non ſecuta collatione, jure nat
reſtituendum eſt ei, a quo eſt acceptum:
deeſt titulus retinendi, cum non præſtetur
pro quo eſt datum. Si vero res tradita ſit
monia utrinque completa, probabilius eſt r
tuendum eſſe Eccleſiæ, & non danti; quia
leſia utrumque punire intendit, ut Leſſ. La
hic loc. cit. §. 9.

TRACTATUS II.

De ſecundo Præcepto Decalogi.

PRohibet hoc præceptum omnem inordinat
uſurpationem nominis Dei, qualis pot
mum fit blaſphemando, temere jurando,
vendo, & non ſervando, de quibus hic ag
dum.

CAPUT I.

Quid, & quotuplex Blaſphemia?

REſp. Blaſphemia directe oppoſita laudi I
eſt verbum maledictionis, vel convi
ſeu contumeliæ in Deum, ſive id fiat attribu
do ei falſa, ſive negando vera, ſive tribue
creaturis, quæ ipſi debentur, ſive etiam dic
do vera, ſed quæ ad ejus dehonorationem,
vilipenſionem tendant: ut fit per modum ei
dignantis, contemnentis, &c. ita commun. I
S. Th. 2. 2. *q.* 13. Bon. *diſp.* 3. *q.* 8. Sanch. 2.
c. 82. Laym. *l.* 4. *t.* 10. *c.* 6. *&c.*

Un

[uidem ſi quis credat ita eſſe,
ira, aut deſperatione effutiat,
a hæreticalis, ideſt cum hæ-
iod in confeſſione eſt adden-
differt ab imprecativa. Hurt.
§. 54.
etiam ad blaſpemiam alia ſi-
, licet verba non adſint: ut
infrendere dentibus, &c. imo
blaſphemia interior committi
ı laus mentalis Dei.
:em, qui in ſanctos, vel ſa-
eſt, intellige, ut ſancti ſunt,
ıe ſaltem virtuali ad Deum,
ıujus etiam honor cenſeatur
i tantum erit contra duliam,
a illos, ut homines quidam
dicatur. Quod veniale eſt,
gratia, ſi ſanctos Criſpinum,
voces ſutores, Joannem, &
grave vero erit, ſi contem-
io, aut indignatione contra
. Licet vero blaſphemiæ in
ınt materiæ parvitatem: mul-
nt in iis, quæ fiunt contra
Extr.

5. In confeſſione exprimendum eſt, ſi q(quod tamen raro contingit) directe, & f maliter Deum inhonorare intenderit, aut formaliter iratus fuerit. Laym. *l. c.*

6. Blaſphemat item, qui injurioſe uſur membrum Christi: v. g. perdat te Dei ſanguis, v nera, mors Dei, caput, paſſio, Sacramen chriſma, & ſimilia ſacra: cum ea non ad p dendum, ſed ad ſalvandos nos data ſint; communiter in his apprehendant homines i gnam Dei, earumque rerum vilipenſionem c tineri. Laym. *ibid. n.* 12.

7. Qui talium verborum conſuetudinem bet, tenetur ſub peccato mortali ſeria co eam tollere. Quod ſi facit, & tamen labit poteſt excuſari aliquando; eo quod juram ita impetu naturali effuſa non ſunt volunt nec in ſe, nec in cauſa, utpote, retractata poſiti efficaci. Laym. *loc. cit. t.* 2. *c.* 9. *n.* 6. Eſcob. *t.* 1. *c.* 3. *n.* 36. Si non conetur: id Confeſſarius notet, neget ei cum diſcreti abſolutionem. Laym. *l. c.*

8. Interim plurimi excuſantur ob inadvert tiam in ſubita commotione, tametſi non ſ excuſare videatur quod quidam ajunt, iis v bis aliud ſe non intendere, quam uſurpare quam interjectiones ſignificativas iræ ſuæ; quia æque ſe poſſunt aſſueſacere ad verba irę, & ſeriæ voluntatis ſignificativa: tum q tametſi id non poſſent, nihilominus non v tur licere uſurpare ea, quæ ex communi ap henſione aliorum ſunt inhonorativa Dei.

9. Quod ſi vero quis in ira contra homin non indignando Deo, ſed homini tantum, de nominet mortem Dei, ſeptem Sacramen v. g. o Dei mors! vulnera, &c. ſine ſcanda & ſine iis circumſtantiis, quibus contem importatur, non ſunt blaſphemiæ, ſed v uſurpatio nominis divini, hoc præcepto pro bita, & peccatum inter venialia grave, Cajet. & Armilla, V. *Blaſphemia*, & Sanc ſupra. Quamquam propter periculum incid di in blaſphemias, & quia raro abeſt ſca *lum*, ac nihilominus apud audientes Deus *juſque* ſacra cenſentur inhonorari, raro e

tur, & merito abſterrentur homines a ſimi-
us dictis, ut notat Laym. *l. c.*
6. In ira imprecari aliis dæmonem, grandi-
n, fulgur, &c. etſi multi confundant cum
blaſphemiis, non tamen eſt blaſphemia, ſed
imprecatio, quæ plerumque (ſaltem quan-
licitur in illos, qui amantur ab irato) ob
iam commotionem, & inadvertentiam, ac
ctum ſeriæ voluntatis, non eſt niſi venia-
quia cum ſe homines reflectunt, ajunt lon-
liter ſe ſentire, ac ſenſiſſe, ita ut videan-
terjectiones tantum quædam eſſe ad ſi-
andam iram: tametſi Chriſtianos parum
tam abſurdis interjectionibus uti. Bon.
Nav. Tol. Reg. &c. Bald. *d.* 25. *n.* 10. ubi
cenſet veniale tantum eſſe, ſibimetipſi ex
ionem imprecari, eo quod non lædat gra-
haritatem. Verum Molin. &c. non au-
excuſare a mortali, propter fœditatem,
m, & perverſitatem. Grave autem eſt,
ti Superioribus, filii parentibus (licet
liter tantum) ſic maledicant, præſertim
m: quia eſt grave contra debitam reve-
. Bald. *l. c.* vid. infra, *l.* 5. *c.* 3. *d.* 16.
i ira uſurpare dæmonem ſine imprecatio-
i eſt per ſe peccatum; aſſidua tamen e-
inatio non decet chriſtianum; & ratio-
lali poſſet eſſe gravis. Laym. *l. c.*
i confeſſione exprimenda eſt qualitas
niæ, videlicet utrum contra Deum, an
fuerit; illas enim ſpecie differre, eſt
e ſecundum Suar. Sanch. Regin. Azor.
Dian. *R.* 50. Lug. *d.* 15. *n.* 2. contrarium
enet Trull. *l.* 1. *n.* 11. *d.* 2. *n.* 5. cum Dian.
ircumſt. R. 30.

C A P U T II.

De juramento.

D U B I U M I.

Quid ſit juramentum.

ond. Juramentum eſt invocatio tacita,
expreſſa nominis divini, tanquam pri-

mæ, & infallibilis veritatis, in teſtem a
rei. Hæc autem invocatio in eo conſiſtit,
jurans, quantum in ſe eſt, cupiat, ac
Deum id, quod jurat, teſtari, & mani
(ſi, & quando nimirum illi placuerit, ſ
hac vita, ſive in altera) tanquam quod
pſo Deo ſit cognitum, & verum. Ita com
ter DD. S. Thom. 2. 2. *q.* 89. *a.* 1. Bon. *d.* 4
p. 1. Sanch. 3. *mor. c.* 1. Laym. *l.* 4. *tr.* 3. *c.* 1.

Unde reſolves.

1. Quoad forum internum jurat, quiſq
terius intentionem habet ſive formalem
virtualem, & invocat Deum in teſtem, ſi
ſive illis verbis, ac ſignis, ſive etiam nu
ſus ſit: ita ut, ſi quis utatur verbis null
do importantibus juramentum, & is tan
putet eſſe juramenta, vere juret: & e cc
Suar. *l.* 1. *c.* 1. Sanch. *l.* 3. *c.* 1. Laym. *l.* 4. *t.*
Quoad forum autem externum, quænam ſ
læ jurandi rationem habeant, ac proind
verba licite uſurpari in converſatione po
patet ex ſequentibus.

2. Quando dubium eſt de jurantis int
ne, judicari ſolet ſecundum communem
ceptionem veborum, quibus eſt uſus.

3. Veram rationem juramenti habent l
mulæ: teſtor Deum, vel invoco Deum t
Item, *auffmeinem eidt*: *hermeinem eidt*
aliud de uſurpantis intentione conſtet
multi ita loquuntur, v. g. *ich ſchvver e*
eidt, vel *her meimen eidt*, hoc, vel il
ciam: quorum tamen mens non eſt ſerio
rare, ſed tantum iracunde, & gravius a
re. Laym. *l. c. c.* 2.

4. Fides a Sacerdotibus loco juramenti
ſolita per eorum conſecrationem, uti & ſ
la illa Principum, *be Unſer Furſtlichen I*
oder Creven, etſi non ſint juramentum,
in foro fori accipiuntur loco juratæ pro
nis; uti & ſi a perſonis illuſtribus, vel
libus dicatur, *her meiner Allichen Ehren*
vven, *und Slauben*. V. Laym. *l. c. c.* 2.

5. Formulæ hæ, Deus novit, Deus t
tur ſuo tempore, coram Deo loquor, De
vit omnia, Deus videt meam conſcien

cenſentur tantum narrative proferri, non invocative (atque adeo non ſunt juramenta) niſi aliud conſtet, aut circumſtantiis probetur. Laym. *l. c. n. 4.* Bonac. *q. 1. p. 2.* ex Suar. Leſſ. Sanch. &c.

6. Non ſunt juramenta, quæ dicuntur per modum ſponſionis: v. g. expono caput meum, amputentur mihi aures, ni ita ſit, &c. Vid. Sanch. *l. c. n. 42.*

7. Non vere jurat, qui, ut juramentum conſuetum vitet, dicit ſe jurare per omne id, per quod poſſit; quia, cum res nulla ſit, per quam abſque neceſſitate jurare licite poſſit, cenſetur per nihil jurare intendiſſe.

8. Non ſunt juramenta (quod Confeſſarii, & Catechiſtæ moneant, ne ex erronea conſcientia peccetur) vere, certe, in veritate, fide boni viri, per fidem meam, fide boni Chriſtiani, vel Sacerdotis, vel Regis: Per conſcientiam meam, ſuper conſcientiam meam, &c. ut habet Leſſ. *c. 42. d. 1.* Bonac. *l. c.* quia tantum ſignificant illum loqui ex dictamine conſcientiæ, & notitia veritatis; nec in teſtem adducitur Deus: eſſet tamen juramentum dicere, per fidem Catholicam, Per ſanctum Evangelium: quia tunc cenſetur in teſtem adduci illius fidei, & Evangelii auctor. V. Laym. *l. c.*

9. Non jurat, qui dicit, tantum verum eſt, quam Sol lucet, quam hic ſedeo, ambulo, &c. Unde, etſi comparatio falſa ſit, tantum eſt mendacium, cum nullus in teſtem invocetur. Idem eſt, ſi dicas, quod dico, eſt Evangelium, eſt inſtar fidei, eſt de fide, &c.

10. Quamvis hæ, & ſimiles comparationes, tam verum eſt, quam Deus eſt, quam Chriſtus eſt in venerabili Sacramento, quam verum eſt Evangelium: item, tam ſum innocens, quam B. Virgo, vel S. Franciſcus, &c. communiter videantur continere juramentum cum blaſphemia; id tamen non ſatis apparet, quia nullus in teſtem invocatur. Neque videtur eſſe blaſphemia, ſi ſit verum, & animus proferentis ſit ſignificare tantum ſimilitudinem; ut ſenſus ſit, hoc verum eſſe *ſuo modo, ſicut alterum eſt* verum ſuo modo. *Tunc vero eſſet blaſphemia*, ſi uſurpans in-

tenderet ſignificare, tantam eſſe (ſecundu
qualitatem) in ſuo dicto certitudinem , q
eſt in ea veritate fidei. Sanch. 2. mor. c. 3

11. Non eſt juramentum, cum quis jur
creaturas, in quibus nihil divinæ bonitati
cialiter elucet; quia tunc non cenſentur a
cum relatione ad Deum , ut ſi dicas : jur
hanc barbam, veſtem , &c. Cenſetur aute
ramentum , cum ſit per creaturas nobili
cum per eas tunc accipiatur earum Creat
qui in iis ſingulariter reſidet, ac relucet :
g. dum juratur per cœlum , intelligitur iſti
bitator : dum per terram, is, cujus hæc e
bellum : dum per templum, is, qui ibi co
dum per aliquod Sacramentum , is , qui
tuit ; dum per Crucem , is, qui in ea fix
dum per Evangelia, ea tangendo, aut non
do, is, cujus ea verba ſunt. Bon. *q.* 1. *p.*
Suar. Sanch. *ll. cc.*

DUBIUM II.

Quotuplex ſit Juramentum?

Reſp. Diviſiones aliquot communiter a
tur, ſed tantum accidentales , quæ ſpecien
mutant, ut in confeſſione diſtinguere non
pus. Suar. Leſſ. Bon. *p.* 2. Itaque dividitur

Primo in Verbale , Reale, & Mixtum
videlicet vel verbis fit , vel actione aliqu
erectione digitorum, contactu Crucis , Sc
Evangeliorum ; vel & verbis ſimul , & a
corporali , unde & vocatur juramentum
rale. V. Bon. *p.* 2.

Secundo in Invocatorium , ſeu Conte
rium, & in Execratorium, ſeu imprecato
Illud eſt, quo Deus ſimpliciter , ut teſtis
vocatur ; hoc autem , quo non ſolum v
ut teſtis, ſed etiam ut vindex , cum jura
vel alium dilectum , vel aliquid ſui , aut
rum ſubjicit Deo puniendum , ſi falſum dic
ita me Deus amet , adjuvet : puniat me Deu
ciat Deus , ut hinc nunquam ſanus ſurgam
conjugem , nec liberos vivos hodie inv
tollat me Deus ſubitanea morte : in æt
damnet ; ſuper animam meam , &c. in

quando falſo juratur, an ſit conjuncta altera ſpeciei malitiæ contra charitatem ſui, aut proximi, Scholaſtici controvertunt. Negant Suar. Valent. &c. quia non ſolet quis etiam amico ſuo tale malum ex animo imprecari; ſed potius cogitat Deum non facturum *eſſe*. *V.* Bon. *d.* 4. *q.* 1. *p.* 2.

Tertio in Aſſertorium, & Promiſſorium. Illud eſt, quo præterita, vel præſentia affirmantur, aut negantur; hoc autem eſt, quo aliquid futurum promittitur. Addunt aliqui Comminatorium; ut v. gr. per Deum ego te cædam. Sed hoc referri poteſt ad promiſſorium. In confeſſione non opus eſt explicare, utrum per Deum, an Sanctos, juraris: quia eſt ejuſdem ſpeciei malitia, cum jurans ſemper intendat Deum adducere in teſtem. Suar. Leſſ. *c.* 42. Lugo *d.* 16. *n.* 286.

DUBIUM III.

An, & quando ſit licitum jurare.

Reſp. Juramentum, ſi debito modo fiat, licitum eſt. Eſt de fide. Et quidem eſt actus Religionis, ut omnes docent. Tunc autem debito modo fit, cum in eo obſervantur hæc tria 1. Eſt judicium, quod exigit, ut cum diſcretione, prudentia, conſideratione, ac reverentia, non ſine neceſſitate, aut gravi cauſa fiat. 2. Eſt juſtitia, quæ exigit, ut quod juratur, ſit res juſta, licita, & honeſta. 3. Eſt veritas, ut nimirum ſit res vera, aut ſaltem ex gravi ratione putetur eſſe vera; ita ut, prout ex defectu alicujus horum minor, aut major in Deum injuria, aut irreverentia redundare cenſetur, ita quoque majus, aut minus committatur peccatum.

Unde reſolvitur.

1. Quoad judicium, ſi hoc ſolum deſit, ut plurimum eſt veniale tantum; ut ſi quis abſque neceſſitate juret, ſive ex levitate quadam animi, ſive ex conſuetudine. V. Sanc. *l.* 3. *c.* 6. *n.* 22. Leſſ.

2. Mortaliter tamen etiam hic, aut venialiter peccari poteſt, juxta quantitatem negligentiæ, quam *jurans admittit in inveſtigatione* veritatis, *vel tollendæ conſuetudine.* Sanch. *n.* 10.

3. Et ſic mortalis eſt ſtatus illorum, qui nc tollunt conſuetudinem jurandi ſine attentione ſitne verum hoc, an falſum, quod jurare ſ lent.

4. Quod ad juſtitiam ſpectat, peccat mort liter, qui jurat ſe facturum rem mortaliter m lam: ut ſe aliquem interfecturum, quia eſt gi vis irreverentia, divina auctoritate ſe ad pecc tum mortale quaſi obligare, ita ut hic duæ m litiæ concurrant: una, quod velit malum: a tera, quod ad hoc abutatur auctoritate Dei od habentis omne malum. Bon. *l. c. p.* 3. Leſſ. *l. c.* 42. *d.* 3.

5. Venialiter autem peccat, qui jurat face rem venialiter malam, aut vanam, aut inu lem, aut frivolam: cum ibi levis tantum iri verentia cenſeatur. Bon. *ibid.* Leſſ. *l. c.*

6. Item peccat venialiter, qui jurat aliqu contra conſilia Evangelica: ut ſe non ingreſ rum Religionem, non daturum eleemoſynan aut mutuum. Suar. Leſſ. Sanc. Bon. *l. c.*

7. Quod ad veritatem ſpectat: cum hæc e eſt, peccatur mortaliter, quia committitur gi vis in Deum irreverentia; quippe cum addu tur in teſtem falſitatis, quaſi vel ipſe veritati neſciat, vel velit, aut poſſit decipere teſtan falſum. Nec hic excuſat levitas materiæ: qui ſive hæc ſit gravis, ſive levis, ſeria, ſive coſa, æqualiter tamen repugnat Deo teſtific falſum: & tale juramentum dicitur Perjuriu S. Thom. 2. 2. *q.* 79. *a.* 7. Leſſ. Sanch. Bon. *l* * Hac de re lege Prop. 24. inter damnatas Innoc. XI. * An autem, & quando perjuri poſſit eſſe veniale per accidens, vid. Eſcob. 1. *c.* 3. *n.* 6.

8. Nec excuſatur, vel qui jurat verum, ſi putabat eſſe falſum, vel qui jurat pro cert de quo ipſe dubitat, etſi a parte rei verum ſ Sot. Nav. Bon. *l. c.*

9. Peccat æque graviter, qui ab altero exi juramentum, ſciens eum eſſe pejeraturum. E cipe, niſi juſta cauſa, & neceſſitate exigat: qu tunc perjurium ex ſola pejerantis malitia ſeq *tur*, nec *alter* moraliter cenſetur illius cauſ *cum utatur ſuo* jure. Quod tamen extra judici

ra

raro habet locum in privatis perſonis. S. Th. *q.* 29. Suar. *l.* 3. *c.* 13. & 14. Sanch. *l.* 3. *c.* 8.

10. Non pejeravit, qui juravit aliquid reipſa falſum, quod ipſe bona fide, & cum ratione putavit eſſe verum.

11. Excuſari ſubinde quidam ſimplices a mortali perjurio videntur poſſe ratione inconſiderationis, cum uſurpant quaſdam formulas juratorias, ut, per animam meam; puniat me Deus. Etſi enim ſciant id vocari juramentum, non tamen apprehendunt, quod jurare ſit aliquid grave, & invocare Deum in teſtem, ſed tantum apprehendunt confuſam aliquam rationem mali non tanti momenti. Vid. Bon. *l. c.* Laym. *c.* 14.

DUBIUM II.

An in juramento liceat uti æquivocatione?

Reſp. Jurare cum æquivocatione, quando juſta cauſa eſt, & ipſa æquivocatio licet, non eſt malum: quia ubi eſt jus occultandi veritatem, & occultatur ſine mendacio, nulla irreverentia fit juramento. Quod ſi ſine juſta cauſa fiat, non erit quidem perjurium, cum ſaltem ſecundum aliquem ſenſum verborum, vel reſtrictionem mentalem verum juret: erit tamen ex genere ſuo mortale contra religionem: cum ſit gravis irreverentia ad alterum in re gravi decipiendum uſurpare juramentum. Ita communiter DD. Sanch. *l.* 3. *c.* 6. Bon. *p.* 12. Laym. *c.* 13. * Hac de re videas Prop. 25. inter damnatas ab Innoc. XI. *

Unde reſolvitur.

1. Graviter peccat, qui utitur æquivocatione, quando non rogatus, ſed ſponte ſua jurat: quia tunc tenetur uti vocabulis ſecundum communem ſignificationem, inquit Tolet. *l.* 4. *c.* 21. eo quod non habet rationem æquivocandi.

2. Graviter item peccat, qui utitur æquivocatione, quando juramentum juſte exigitur, ut a judice, vel ſuperiore, in re gravi. Bon. *l. c.*

3. Si autem fiat tale juramentum in re levi, per jocum, & citra inobedientiam, ac notabi-

tabile damnum alterius, erit tantum veniale, ut probabiliter docet Sanch. *l.* 3. *c.* 6. contra alios: quia ſola diſcretione, ſive judicio caret. V. Bon. *l. c.*

4. Licet æquivoce jurare, ſi juramentum exigatur injuſte, ut v. gr. ſi quis exigat juramentum, qui jus non habet, v. gr. judex incompetens: vel ſi non ſervet ordinem juris. Item ſi exigatur per vim, injuriam, metum, v. gr. ſi vir exigat juramentum ab uxore de adulterio occulto; ſi latrones exigant a te lytrum cum juramento. Sayr. *l.* 4. *c.* 3. & *l.* 1. *c.* 17. Leſſ. Trull. *l.* 2. *c.* 1. *d.* 15.

5. Qui exterius tantum juravit ſine animo jurandi, non obligatur. niſi forte ratione ſcandali, cum non juraverit, ſed luſerit. In foro tamen externo poteſt cogi, ut ſervet. Sanch. 7. *mor. c.* 10. *n.* 11. Trull. *l.* 2. *c.* 1. *d.* 10.

DUBIUM V.

Quæ, & quanta ſit obligatio juramenti promiſſorii.

Reſp. 1. In juramento promiſſorio duæ affirmantur veritates, una de præſenti primaria, quod ſcilicet jurans habeat animum implendi, quod promittit, altera ſecundaria de futuro, quod ſcilicet impleturus ſit ſuo tempore, quod promittit: ſive promittat Deo, & eſt votum cum juramento, ſive homini, & eſt jurata promiſſio humana. Unde oritur obligatio implendi, ſi rationabiliter poſſit. Ita communiter DD. ut Laym. *l.* 4. *t.* 3. *c.* 6. Bon. *p.* 7.

Unde reſolves.

1. Defectu primæ veritatis jurans vere peccat mortaliter, ſi vel non habet animum implendi, ſive materia ſit parva, ſive magna: licita, ſive illicita: vel ſi dubitat, an facturus ſit, necne, quod jurat, vel ſi putat ſibi moraliter impoſſibile, ut impleat, quod promittit, quia quoad iſtam veritatem præſentem promiſſorium ab aſſertorio non differt: unde nec parvitas materiæ excuſat. *ibid.*

2. *Defectu* ſecundæ veritatis vere pejerat is, *qui quod promiſit*, poſtea non implet, ſi rationabi-

poteſt. Id ſolum hic dubita-
niſit rem exiguam cum jura-
lare alteri unum pomum, vel
emoſyna, vel caſtigare pro-
ndendum nolle ſe minori pre-
olle primum locum occupare,
ingreſſu portæ, &c. an inquam
teneatur hæc ſervare: Ubi ſpe-
idetur, quod ſic, quia vere
ut teſtis, quod ſit facturus:
non facit, quantum in ſe eſt,
falſum. Cajet. Val. Tol. *l.* 4.
probabiliter alii tenent con-
. V. Laym. *ſup. c.* 4.
eſt, quod ſi ex eo quod jura-
parum aliquid non ſerves,
g. ſi juraſti te non bibiturum
as mortaliter parum bibendo.
. 12. *n.* 21. quia tunc excuſat
Et ſic excuſantur, qui jurant
cujus Capituli, Collegii, U-
i poſtea parvum aliquod ſta-
idem dic de tabellionibus ju-
iniſtris juſtitiæ; ut & de eo
quam alteri ſe daturum juraſ-
um detraheret. Navar. Suar.
. Bon. *p.* 14.
obabiliter juramento promiſ-
um a te ſit per injuriam, ac
litus uti æquivocatione jura-
re lytrum, uſurario uſuram,
rc. Negat tamen Azor. *p.* 1. *l.*
materia matrimonii, quia ma-
m metu cadente in conſtan-
um eſt: hinc etiam jura-
n de eo contrahendo videtur
re, ait Cajet. V. *perjurium*.
Bon. *p.* 9.
m, etſi juramentum ſit erro-
rtum, ſi dolus, vel error ver-
a circumſtantias accidentales
nti: nam ſi verſetur circa ſub-
r. ſi anulum te daturum alteri
e ferreum, cum ſit aureus;
ntias magni momenti, qui-
bus

bus cognitis non juraſſes, non obligaris. Vi. Sanch. *l.* 3. *c.* 11. *n.* 11. Suar. *&c.*

6. Non inducit ullam obligationem, ſi jurares rem malam, aut vanam, aut inutilem; aut, ut habet Cajet. indifferentem, quæ nec ex fine, nec ex circumſtantiis cohoneſtatur; quia juramentum non poteſt eſſe vinculum iniquitatis, aut vanarum rerum, ac otioſarum, ad quas Deus non vult nos obligari. Bonac. & alii communiter. Ubi notat ex Laym. *ſup. c.* 6. juramentum non convaleſcere, etſi talis res illicita, & vana, poſtea mutatis circumſtantiis fiat honeſta, cum juxta reg. 18. juris in 6. non firmetur tractu temporis, quod initio non ſubſiſtit.

7. Nec obligaris implere, ſi quid juraſti contra conſilia Evangelica; ut non ingredi Religionem, non dare eleemoſynam, &c. Mol. Sanch. Laym. *l.* 4. *t.* 3. *c.* 6. Et licet peccaris talia jurando, non tamen peccas non implendo. Cajet. v. *perjurium*.

8. Teneris implere, nec poteſt commutari in aliquod opus melius, ut verbi gratia, religionem, ſi aliquid juraſti in utilitatem, aut gratiam alicujus hominis, aut aliquorum: dummodo ſit honeſtum, & ſine peccato impleri poſſit. Unde, verbi gratia, alumnus, qui juravit ſe ſerviturum Principi, aut huic, vel iſti Eccleſiæ, &c. non poteſt ingredi religionem ſine relaxatione. Excipe tamen, ſi juraſſes Titiæ eam ducere; nam eo caſu potes, ea relicta, ingredi religionem: quia juramentum ſortitur naturam actus, cui opponitur: promiſſioni autem matrimonii hæc tacita conditio ineſt: niſi ingrediar religionem. Vide Laym. *c.* 6. Bon. *d.* 4. *q.* 1. *p.* 3.

Reſp. 2. Juramentum promiſſorium eandem habet conditionem, eodemque modo explicandum eſt, quo promiſſio, vel propoſitum, cui eſt annexum. Ratio eſt, quia acceſſorium ſequitur principale, ideoque quando non obligat promiſſio, nec obligat juramentum appoſitum. *Leſſ. l.* 2. *c.* 42. *d.* 2. Bonac. *d.* 4. *q.* 1. *p.* 6. Trull. *l.* 2. *c.* 1. *d.* 17. *Unde reſolves.*

1. *Titius*, qui cum juramento promiſit nu-

ptias

famæ, virgini, bonæ famæ,
ſtare juramento, poſtquam
upertatem, infirmitatem, for-
infamiam: quia promiſſio ipſa
aſu.
atis cauſa juravit ſe ante al-
um, bibiturum, vel ingreſſu-
c. non peccat contra juramen-
ab altero prius ſedeat, bibat,
: tum quia promiſſio illa, vel
et tacitam conditionem adjun-
coegeris, qua ſublata, non obli-
quenter nec juramentum: tum
ab altero cedente juri ſuo. Bon.
ſſ. Trull.
vit ſe ſervaturum decreta, & re-
tuta alicujus Congregationis, U-
vel Capituli, tantum tenetur ſer-
ſunt in vigore, & quatenus ſunt
ſervantur a majore parte Capituli,
aliud conſtet de mente jurantis, vel
ſe ad illa independenter a ſtatutis
atio patet, quia promiſſio ipſa non
at. Trull. *l. c.* Azor. Leſſ. Dian. *p.*
39.
uravit, ſe ſervaturum ſecretum, non
tra juramentum illud detegendo,
i poteſt illud celari abſque gravi ſuo,
s damno, quia ipſa promiſſio ſecreti
r obligare, niſi hac conditione, (Si
:) Sylv. Bon. Sanch. Trull. *l. c.*
uravit Judici, ſe dicturum, quæ no-
netur revelare occulta. Ratio patet.
Trull. *l. c.*
uravit, ſe ſoluturum debitum intra
non tenetur intra illum vi juramen-
, ſi a creditore terminus ſolutionis
: quia cum hic cedat juri ſuo, ceſ-
io promiſſionis, & conſequenter ju-
Azor. Bon. Trull. *l. c. n.* 18.

DU-

CAPUT III.

De Voto.

DUBIUM I.

Quid ſit Votum, & quotuplex?

RESp. 1. Eſt promiſſio facta Deo, deliberate, de bono poſſibili, & meliori. D. Tho. 2. 2. *q.* 88. V. Sanch. & Lay. *l.* 4. *c.* 4. Unde patet, quod Votum ſit actus latriæ ſoli Deo debitus. Quare dum vovemus quædam ſanctis, ſenſus eſt, voveri ea Deo in honorem ſanctorum Sanctorum; ſicut templa, & altaria ædificamus Deo in eorundem honorem. Porro ex ſingulis articulis datæ definitionis multi caſus reſolvuntur: quos, ut vitetur confuſio, & conſulatur memoriæ, ſeparatis dubiis proponam.

Reſp. 2. Dividitur Votum 1. In abſolutum, & conditionatum. Illud eſt, quod fit ſine ulla conditione, ut voveo eleemoſynam; hoc autem, quod fit cum conditione, ita ut, niſi hac poſita, non exurgat obligatio: ut voveo eleemoſynam, ſi ſanitati reſtituar, vel (quod dicitur Pœnale) voveo facere diſciplinam, ſi hoc fecero. 2. In Solemne, & Simplex. Illud eſt, quod, ut tale, acceptatur ab Eccleſia: & ſunt hæc duo: votum caſtitatis, quod majoribus Ordinibus annexum eſt, & votum profeſſionis religioſæ. Simplex autem votum eſt omne aliud, quod talem ſolemnitatem non habet. Ubi ſciendum, quod votum ſolemne reddit perſonam jure inhabilem ad contractus, vel actus contra votum, ut ad matrimonium, vel dominium bonorum habendum. Vid. infra *lib.* 4. *c.* 1. *in tract. de ſtatu relig.* Simplex autem tale votum, v. g. caſtitatis (excipio, quod in Societate JESU emittitur poſt Novitiatum) aut ingrediendæ Religionis, etſi reddat contractum, verb. grat. matrimonii illicitum, non tamen invalidum. vid. infra *lib.* 6. *de Matrimonio*. 3. In Reale, & *Perſonale*. Illud eſt, cum pecunia, vel alia res externa pretio æſtimabilis promittitur, ut

ca-

ı voti obligatio ſit graviſſima , re-
:ntio , deliberatio , & libertas per-
ȷuis libere, & directe in ſe voluerit
cum animo ſe obligandi . Ita Do-
uniter. Leſſ. Bon. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 1.

Unde reſolves.

& uſus rationis ad vovendum ea
ſatis eſt ad peccatum mortale per-
.umano , & directo in ſe volitum.
'n votum ſolemne religionis , quod
ſt ante certam ætatem.
ɔligat votum factum cum ſemiple-
:rſione, vel deliberatione , v. grat.
ı animi motu , vel conſuetudine ,
em præveniente, vel ex calore ira-
nis uſum auferente. Azorius, San-
2. *c.* 2. *d.* 1. Ubi notat, non eſſe
licium , quod defuerit perfecta ra-
liberatio , ſi voventem facto voto
at ; item motum iræ raro , & vix
ɔedire uſum rationis.
ſi is , qui ſcit voviſſe , dubitat, an
nti deliberatione & uſu rationis ,

noſyna : hoc autem , cum aliquâ
o , vel ceſſatio ab actione , ut vo-
, peregrinationis , abſtinentiæ a lu-
ui adjungunt Mixtum ex utroque ,
peregrinationem cum obligatione a-
Vid. Leſſ. *l.* 2. *c.* 40.

DUBIUM II.

itur Voti deliberatio , & intentio?

voti obligatio ſit graviſſima , re-
ntio , deliberatio , & libertas per-
quis libere , & directe in ſe voluerit
cum animo ſe obligandi . Ita Do-
uniter . Leſſ. Bon. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 1.

Unde reſolves.

& uſus rationis ad vovendum ea
ſatis eſt ad peccatum mortale per-
umano , & directo in ſe volitum.
n votum ſolemne religionis , quod
ſt ante certam ætatem.
bligat votum factum cum ſemiple-
erſione , vel deliberatione , v. grat.
o animi motu , vel conſuetudine ,
tem præveniente , vel ex calore ira-
onis uſum auferente. Azorius , San-
. 2. *c.* 2. *d.* 1. Ubi notat , non eſſe
dicium , quod defuerit perfecta ra-
liberatio , ſi voventem facto voto
at : item motum iræ raro , & vix
pedire uſum rationis.
ſi is , qui ſcit voviſſe , dubitat , an
enti deliberatione & uſu rationis ,
ætatis : ſi quidem vovit ante ſepten-
m non obligat , niſi conſtet de ſuf-
onis uſu ; quia eum jus in tali non
& poſſeſſio ſtat pro libertate : Si ve-
tennium vovit , obligat ; quia poſſeſ-
voto , cum præſumatur uſus ratio-
onſtet oppoſitum . Si denique dubi-
ante , an poſt ſeptennium voverit ,
vult Sanch. & Palaus : negat Dian.

acta in ebrietate , etiam ante præ-
viſa ,

viſa, & ſic volita in cauſa, non ſunt valida cum non ſint volita in ſeipſis, & directe. ſ. h num autem non conſurgit, niſi ex integra ca ſa, quamvis ad peccatum ſatis ſit voluntari indirecte & in cauſa. Laym. l. 4. t. 4. c. 1. n. 4.

5. Vota facta in metu non incuſſo ad h ipſum, ut votum extorqueretur, valida ſunt quia ſunt ſimpliciter voluntaria, & deliberat facta autem in metu injuſte incuſſo ad ipſu votum extorquendum, invalida ſunt ex c muni, non quia non ſint voluntaria, ſed q vel jus ea irritat, vel Deus non acceptat, i det vim injuſtæ coactioni, idque, ſive me ſit gravis, ſive levis; dummodo quis fo ter ex ſolo tali metu voveat. Suar. de Vot 1. c. 8. Sanch. Fill. à. 26. c. 1.

6. Quoad vota emiſſa ex errore, ſi error f rit circa ſubſtantiam materiæ promiſſæ, vel ci ca conditionem ſubſtantialem, vel circa f nem, ſive rationem formalem, ac motivu vovendi, votum nullum eſt, ut v. gr. 1. Circ ſubſtantiam, ſi quis voveret certum aliqu ſuum calicem, quem putat argenteum, cum ſ aureus: vel ſe ingreſſurum certum Monaſt rium, putans eſſe Ordinis Sancti Benedicti cum ſit Carthuſianorum. 2. Circa conditione ſubſtantialem: ſi quis v. g. voveret ſe ingreſſ rum Monaſterium, ubi putaret religioſam d ſciplinam, & eſſentialia religionis ſervari acc rate, & tamen non ita eſſet: vel ſi voveret p regrinationem ad limina Apoſtolorum, putan tantum diſtare centum milliaribus, cum tame diſtarent trecentis. 3. Circa cauſam finalem ſi quis v. g. voveret aliquid in gratiarum act nem pro ſanitate parenti reddita, & is re ip non fuiſſet ægrotus, vel eſſet mortuus. Et r tio nullitatis talium votorum eſt, quia hic d ficit liber conſenſus, qui non fertur in inco gnitum, & nihil tam eſt contrarium conſenſui quam error. Fill. t. 25. c. 1.

7. Vota, quæ emittuntur poſt Novitiatu in quocunque approbato Ordine, inſtar matr monii carnalis, non ſunt irrita ob ullum err rem, niſi ſolum ſubſtantialem circa ſubſta tiam.

8. Si

[illegible]
viſidere v. gr. vovit aliquis peregrina-
[illegible] ſtudio colendi Deum, & ſimul
[illegible] cauſam ſecundariam impulſivam,
[illegible] fratrem, quem putavit eſſe [illegible],
[illegible] intelligat deinde iſthic non eſſe, non
[illegible] obligari voto. Et ex his patet, quo-
[illegible] ligendum ſit, quod dici ſolet, vota
[illegible] ultra intentionem voventis. San-
[illegible] 2. Leſſ. l. 40. d. 2.

[illegible] non ſufficit nudum propoſitum,
[illegible] : quia qui tantum propoſuit
[illegible] ſub peccato præſtare; qui autem
obligatur ſub peccato, & niſi præ-
[illegible] fidem Deo datam. Bon. p. 1.
[illegible] 2.

[illegible] aliquando ſufficit promiſſio im-
[illegible] in ſuſceptione ordinum ſacro-
[illegible] non dicatur, voveo, vel promit-
[illegible], voveat tamen hoc ſe implicite,
[illegible] ſciens Eccleſiam annexuiſſe iis or-
[illegible] votum, quos ſuſcipit. An vero, ſi
[illegible] id ignoraret, adhuc conferretur vovo-
[illegible] intentione, dubium eſt. Aliqui
[illegible] probabilius negant; dicuntque ta-
[illegible] caſtitatem, non eſt votum, ſed ex Ec-
[illegible]

nimum vovendi, & ſe obligandi, non tame
plendi; tunc etiam graviter peccaret, & v
eſſet validum. Sanc. Fill. Bon. *p.* 1. *n.* 14. La

DUBIUM III.

Quæ requiratur materia Voti.

Reſp. Ea debet eſſe poſſibilis, (cum im
bile nec efficaciter intendi poſſit, nec ad
ſit obligatio) & non ſolum bona, ſed
melior, quam oppoſitum, ſive ejus omi
quippe finis intrinſecus voti eſt honorar
hoc Deum: id autem non poteſt fieri, ni
feratur illi aliquid gratum: gratum aute
non poteſt, ut quis obligetur ad relinque
id, quod eſt melius. Sanch. *l.* 9. *c.* 7. L
Navar. &c.

Unde reſolves.

1. Invalidum eſt votum nunquam peccand
nialiter, cum id moraliter, & ordinarie ſi
poſſibile. Aliqui tamen volunt, ſic vove
teneri iſto voto ad vitanda mortalia, & v
lia graviora, de quo Scholaſtici, Nav. *l.* 1
63. Suar. *l.* 2. *c.* 3. Sanch. *de matrim. l.* 9.

2. Invalidum eſt votum de re vana, vel i
li, vel indifferente, niſi ex circumſtantiis
fine fiat bona: quia Deo diſplicet ſtulta pr
ſio, & hinc eam non acceptat: ac pecca
nialiter talia vovens, ut v. gr. ſi quis dec
ex equo, voveat non amplius equum aſc
re. Navar. *c.* 12. Sanch. 4. *mor. c.* 7.

3. Invalidum eſt vovere mala, & qui
mortale, peccat mortaliter; qui autem ven
eum venialiter tantum peccare dicunt Sà,
&c. v. *juramentum*: licet mortaliter peccar
lit Caj. v. *votum*, & Leſs. *l.* 2. *c.* 4. *d.* 5. quo
detur probabilius.

4. Invalidum eſt votum, cui adjungitu
nis, vel alia circumſtantia mala tenens
parte rei votæ: ut verbi gratia vovet qu
leemoſynam ad obtinendam vanam glori
aut impetrandam per eam victoriam
ſtam, felicem ſucceſſum furti, adulterii,
aut in gratiarum actionem pro ſucceſſu

emoſynæ ad talem finem
uaſi Deus peccata promo-
eſt eſſe materia voti. Ca-
nchez, *c. 6.* Laym. *l.* 4.
l. *t.* 26. *c.* 5.
:ſt, etſi ei adjungatur fi-
ıtia mala tenens ſe tan-
: ut verbi gratia, ſi quis
ex ira erga importunum
dare eleemoſynam: quia
, quam vovet, licet ipſe
eccato. *ibid.*
votum factum ex affectu
bona eſt, etſi conjuncta
ſi quis voveret eleemoſy-
ſerit ſalvus, ſi non ca-
us ſibi naſcatur ex adul-
c. licet enim duellum,
ılle, malum ſit, tamen
on infamari, prolem gi-
ed Dei dona; & votum
ala, ſed ſuper hæc bona,
ıo) quatenus in ſe bona
.
: veniale peccatum, vo-
t impeditivum boni ma-
unt vota contra conſilia
nanere in ſæculo, duce-
ilitiam, facere mercatu-
ar. Fill. *c.* 1. *q.* 7. *n.* 58.

bonum per ſe, & abſo-
accidens majus bonum,
:: ut v. gr. ſi quis vide-
num ſibi damnoſam. V.

linarie invalide vovetur,
· eſt cœlibatus. Dixi *or-*
ovetur. 1. Si quis ad hoc
ne injuria, aut gravi in-
l liberorum ex ea conce-
; non poteſt, recedere. 2.
ıtile futurum exiſtimetur:
ex eo ſperatur pax inter
ærcticorum, regni tran-
F quil-

quillitas. 3. Si quis ob fragilitatem, & i
teratam conſuetudinem peccandi adeo ſit
tus ad lapſum, ut prudentes judicent conſul
ei eſſe, ut nubat: id quo tamen ultimo La
& alii diſſentiunt. V. Bon. l. c. Fill. n. 6. N
Suar. l. c. Laym. n. 12.

DUBIUM IV.

Quæ, & quanta ſit obligatio Voti.

Reſp. Tanta eſt, quantum tum quantitas
teriæ permittit, tum inteptio voventis, qu
vel multum, vel parum, abſolute, vel
certa conditione, reſtrictione temporis, qual
tis obligare vult, deſignat: ita ut, etſi obl
tio voti ſit juris naturalis, vis tamen ejus
deat à voluntate, & facto hominis, tanq
prævia conditione, ut tantum, vel tantum
get. Ita commun. V. Laym. c. 3. p. 5.

Unde reſolves.

1. In materia levi nemo obligatur ſub mo
li, quia materia id non permittit. Navar. n.
Sanch. l. 4. c. 12. Laym. l. c. Verbi grat
voviſti recitare quotidie *Salve Regina*: o
tendo ſemel, iterumque, non peccas mort
ter, quia materia eſt parva. Sanchez l. 4. c.
Laym. l. c. Azorius l. 21. c. 15. Imo, etſi
anno omittas, eſſe tantum veniale, eo q
materiæ iſtæ parvæ non coaleſcant in una
probabiliter docet Dian. t. 5. *miſc.* n. 24.
Soto, Arag. & Tann. 2. 2. d. 4. *dub.* 3. co
Valent. &c.

2. In materia gravi, etſi quis poſſit ſe obli
tantum leviter, communiter tamen cen
voluiſſe ſe obligare graviter, niſi aliunde conſ
Unde violans tale votum peccat graviter ex
nere ſuo. V. *ibid.*

3. Qui poſtquam gravi voto ſe obſtrin
ſerio deinde dolet, quod fecerit, non pe
graviter, modo retineat animum implendi.
Sà, *v. votum*.

4. Qui violat votum de re jam ante præc
verbi gratia, qui poſt votum caſtitatis forn
tur, debet in confeſſione addere, quod vo

, aut quod Ordines acceperit, ſi Con-
neſciat, quia duplex tunc eſt malitia
Suar. c. 6. Leſſ. d. 7. Sanch. c. 5. Fill.
7.
eno voto nemo obligatur ex vi illius
nde, ſi qui Canones videntur indicare,
a patre religioni devotum teneri eam
ri, intelligendi ſunt, ſi filius votum patris
ratificaverit. Suar. c. 9. Sanch. Laym. c.
6
Cum hæres teneatur ſolvere vota realia
ſti, non tenetur vi voti, ſed ex juſtitia;
tenetur alia illius debita, legata, &c.
te. ibid.
Eodem modo, ſi communitas aliquid vo-
in quod poſteri non conſenſerunt, non te-
tur id ſervare vi voti, ſed interdum ratione
i, ſtatuti, vel longæ conſuetudinis. V. Laym.
c. 3.
Cum quis vovet factum alterius, ſenſus
ſe curaturum id eo modo, quo licite poteſt,
verbi gratia, rogando, perſuadendo, vel
iam præcipiendo, ſi ſit Superior, vel etiam
liquando paciſcendo & ſuppeditando ſumptus.
Sic parens, qui filium devovit religioni, ad
nihil aliud tenetur, quam ut conetur eam fi-
lio perſuadere: ſic qui Miſſas, vel peregrina-
tionem alterius curandam vovit, quando ſti-
pendium, ac ſumptus ei perſolvit, non tene-
tur alium ſubſtituere novis ſumptibus, ſi prior
non præſtet, ad quod ſe obligavit. Sanch. Laym.
c. 7.
9. Vota perſonalia non implentur, niſi per
voventem: unde qui vovit peregrinationem Ro-
mam, v. gr. non ſatisfacit, ſi conducat alium:
neque ad id tenetur, ſi ipſe non poſſit. ibid.
10. Vota realia ſolvenda ſunt ex proprio:
unde qui nequit ex ſuo, non tenetur ab alio
mendicare. Quod ſi poſſit ex ſuo, & tamen
alius ſive rogatus, ſive ſponte pro ipſo velit
ſolvere, id valet; quia tunc quod alter dat, ſit
ipſius: non autem actio alterius perſonæ poteſt
ſieri alterius. V. ibid.
11. Vota conditionalia *non obligant*, ceſſan-
te *conditione*, *etiamſi ipſe* vovens cauſa fue-
rit,

rit, ut conditio non poneretur; dummo
non impediverit per dolum, vim, aut
tiam: ut verbi gratia, voviſti peregrinatio
ſi eam Petrus approbet; deinde ſubmitti
perſuadeat, ut non approbet: Illo igitur
approbante, non teneris. Imo, etſi mal
per fraudem, dolum, &c. impediveris,
probabile eſt, te voto non teneri, ut
Laym. *cap.* 6. ex Suarez, & aliis. In
Laym. recte hic advertendum monet ad i
tionem voventis: ut v. gr. ſi filius voveat
greſſurum religionem, niſi pater contradi
videtur ejus intentio fuiſſe, niſi contrad
ex ſe, ſua ſponte, ſibi relictus, &c.

12. Qui vovit rem certam, & determina
v. g. hunc calicem, ſi ea res pereat, non
tur ad alium, cum id non ſoleat intendi;
tem eam rem vendiderit, probabilius vi
eſſe, teneri dare pecuniam, quam accepit:
qui vovet rem, cenſetur promittere omne
jus utilitatem.

13. Qui vovit aliquid faciendum certo
pore, ut jejunare hoc, vel iſto die, illo tr
cto, ſive cum culpa, ſive ſine culpa ejus, a
hil tenetur; neque, ſi præviderit, impedi
tum eo tempore ſuperventurum, tenebatur
venire, cum hæc non ſoleat intentio vov
eſſe. Suar. Nav. *l.* 1. V. Bon. *p.* 5.

14. Qui vovit aliquid ſine certo temp
verbi gratia, peregrinationem tantum, te
implere, cum commode primum poteſt:
ſic moraliter quiſque cenſetur intelligere
promiſſionem, ut habita commoditate, no
mis diu differat, quamvis minor cauſa ſuf
ad differendum, quam ad omittendum. F
4. *q.* 10. Suar. Laym. *c.* 3. Bon. &c.

15. Qui vovit aliquid ſine certo loco, v
ingredi religionem S. Benedicti, ſatisfaci
trando quodcunque Monaſterium illius
nis, in quo ſerventur ſubſtantialia regulæ.
que tenetur pro admiſſione peragrare pr
ciam, ſed ſatis eſt adire loca aliquot non
mis diſſita. Et ſatisfacit voto; ſi, poſtquam
greſſus eſt, remittatur, aut egrediatur (ſa
cum juſta cauſa, qualis eſt v. g. gravis, ac

anxietas, ſive ex natura ipſa, Eſcob. ex Sanch. *t.* 1. *l.* 4. *c.* 16. feſſionem. V. Trull. *l.* 2. *c.* 2.

aliquid ſine certa qualitate, n in genere, poteſt ingredi am latiorem, modo ſerven- ſit approbata. Similiter, ſi, &c. non tenetur dare opti-, ſed ſatis eſt (loquendo de) ut det, quod non ſit pla-

iquid ſine certa quantitate, 1, pecuniam, frumentum, o, quantum voluerit, mo-, ut videatur potius irride- uam implere. Ratio horum t intentione voventis, qua obligare, niſi ad id, quod & communiter eſt decens. . 11.

mente voventis, debet fieri um verborum, quibus uſus vel potius communem, & m. Fill. *t.* 26. *c.* 2. Laym.

ludat chartis, dare decem ſecundum Sanchez dare to- s ludit, quia pœna eſt a- etur tamen negare Laym. *n.* 4. Vide Trull. Dian. *p.*

IUM V.

llatur obligatio Voti?

tolli poteſt. 1. Nullius au- te: idque vel materiæ mu- eria antea honeſta fiat tur- l impeditiva majoris boni,. aſtantiæ, vel prohibitionis: ilis, abſolute, aut morali- *onditionis, a qua* pendebat. *ritatis humanæ* idque tri-

pliciter, irritatione, commutatione, vel diſpenſatione, de quibus ſequentibus dubiis. Eſt communis, Sanch. *l.* 4. *c.* 24. Leſſ. *l.* 2. *c.* 24. Suar. Fill. *t.* 26. *c.* 8.

Unde reſolves

1. Etſi tua culpa materia facta ſit impoſſibilis, inutilis, &c. tamen, poſtquam jam talis facta eſt, ceſſat obligatio, & ſufficit poenitere de culpa.

2. Si concurrat obligatio duorum votorum incompoſſibilium, implendum eſt id, quod eſt præſtantius, & Deo gratius, & alterum ceſſat. Quod ſi vero ſit æquale, aut neſcias, utrum ſit melius, implendum eſt, quod prius voviſti, & ruit poſterius; ſi & hoc neſcis, libera eſt electio V. Trull. *l.* 2. *c.* 2. *d.* 9.

3. Si materia voti fiat impoſſibilis quoad partem tantum, tunc, ſi commode talis materia dividi non poteſt, aut non ſolet, ad nihil teneris: v. gr. voviſti ædificare templum, ſi totum non potes, non teneris ad partem.

4. Si vero dividi commode poteſt, & ſolet, manet obligatio ad illam partem, quam potes: ut v. gr. 1. Qui non poteſt jejunare tota hebdomada, poteſt autem aliquot diebus, ad hoc tenetur. 2. Qui matrimonium contraxit, & conſummavit poſt votum caſtitatis, tenetur non petere debitum: cum eatenus votum adhuc ſit poſſibile (reddere enim debet) V. Bon. *p.* 7. §. 2.

5. Quod ſi votum dividi quidem poſſit, ſed unum in eo ſit principale, reliqua vero acceſſoria tantum, non per ſe ſeorſim intenta, ſed dependenter a priori, tanquam illius appendices, & modi; tunc, ſi principale fiat impoſſibile, ruit etiam obligatio acceſſorii, non autem contra: ut v. gr. voviſti peregrinationem Romam in cilicio, & ibi certi aliquid offerre; ſi peregrinatio impoſſibilis fiat, non teneris cilicium ferre, & oblationem mittere. V. Sanch. *l.* 4. *c.* 10. Bon. *d.* 4. *c.* 2. *p.* 14. §. 4. Trull. *l.* 2. *c.* 1. *d.* 10.

, is tale votum poteſt irritare, irrita-
ecta: hoc eſt ejus obligationem ſuſ-
quantum ſuo juri præjudicatur, id-
naturæ docente, quod nemo poſſit
ittere aliquid in præjudicium tertii.
4. *d.* 38. Suarez, Leſſ. &c. *ll. cc.*

Unde reſolves.

are poſſunt, præter ſupra nomina-
ſpectu filiorum puberum, quamdiu
omo paterna, nec ſunt emancipati:
uberis, uſque ad annum vigeſimum
iis, quæ eorum poteſtati officiunt.

teſt uxor reſpectu mariti, v. g. ſi
igiorem peregrinationem, habitare
ſeorſim, quæ derogant vitæ ſocia-
minii, quod habet in corpus ma-
83. Fill. *n.* 273.
minus, & Domina reſpectu famu-
ii voverint jejunium, quo fierent
quia Domini: quale votum non
vel brevis orationis. Leſſ. *n.* 86.
tantum Pontifex reſpectu omnium
etiam Epiſcopi, & Principes re-
rum, quando materia illis præju-
ue ſuperiores reſpectu novitiorum
impediunt novitiatus exercitia.

8.

unt irritare indirecte vota de re
, v. g. non furandi, quia nemini
Item neque vota implenda tunc,
a voti non erit amplius ſubjecta:
i implenda, cum erit liber: &
alter erit mortuus.
iis etiam indirecte irritare vota
, quam ſibi materia ſubjiceretur;
njuge longe ante matrimonium.
s etiam vota a ſe, vel anteceſſore
nfirmata indirecte irritare, ut pa-
riore. Excipe tamen, niſi ſuo juri
ic conceſſionem ſubditus acceptaſ-
in voto caſtitatis, mutuo mariti,
enſu facto. Secus tamen eſſet, ſi
, vel uterque independenter ab al-

8. Vota indirecte tantum irritata reviviſcu & obligant, quando alteri deſinunt præjudic V. de his Bon. *p.* 7. Laym. *c.* 8.

DUBIUM VII.

Quid ſit commutatio Voti?

Reſp. Commutatio eſt ſubſtitutio alterius ris honeſti loco ejus, quod voto promiſſum e ſub eadem obligatione. Circa quam, ut l fiat, traduntur hę regulæ. Prima, ad comm tionem voti requiritur auctoritas Eccleſiaſti 1. Quando commutatio fit in paulo minus num: quod ſi notabiliter minus fit, dicetu ſpenſatio. 2. Quando dubium eſt de æquali boni. 3. Quando fit in bonum æquale: lice liqui tunc putent ſufficere auctoritatem propri Hæc tamen ſufficit ad commutationem in lius, quia in meliori minus continetur. autem melius, quod eſt tale in ordine ad u tatem ſpiritualem voventis, & Deo gratius.

Secunda. Ad commutationem voti in æq requiritur cauſa, licet minor, quam ad di ſationem; quia diſpenſatio plane liberat ab gatione voti; commutatio vero aliud ſubro Unde ſi fiat in melius, nulla cauſa requiri ſi in æquale cum auctoritate Superioris, ſu major in illud propenſio. Si vero dubitetu ſit æquale, ſufficit notabilis moleſtia in im do. Vide Leſſ. *l.* 2. *c.* 40.

Unde reſolves.

1. Quamvis oratio abſolute ſit melior nio, non licet tamen pro ria auctoritate h illam commutare; quia hic, & nunc pote junium eſſe Deo gratius, utpote utilius a num ſpirituale hujus hominis. Leſſ. *d.* 16. S *c.* 56.

2. Omnia vota perſonalia propria auctor commutari poſſunt in votum religionis: ipſo jure omnia vota realia ſic mutantu profeſſione.

3. Qui habet votum religionis, non p *illud* propria auctoritate commutare in *ptionem* Epiſcopatus: tum quia hic no

ſcit hominem perfectiorem, quam religio, licet perfectiorem eſſe ſupponat: tum quia non conſtat, quod illud hic, & nunc ſit Deo gratius: tum quia ſic reſpondit Innocentius III. apud Bon. *in ſecundum præceptum d.* 4. *q.* 2. *p.* 7. Idem docet Leſſ. *l.* 2. *c.* 4. *d.* 16. *a.* 103. Azor. Sanch. Laym. *l.* 4. *t.* 5. *c.* 6. *n.* 15. Palaus *d.* 3. *t.* 16. *num.* 2. Fagun. Dian. *p.* 6. *t.* 6. *R.* 62.

4 Qui habet facultatem diſpenſandi, habet etiam commutandi; non tamen contra, quia commutatio eſt pars diſpenſationis; qui autem poteſt majus, etiam minus poteſt. Qui autem habet facultatem commutandi tantum, non poteſt mutare, niſi in æquale: quod moraliter, & non ſcrupuloſe æſtimandum eſt, ut monet Laym. *c.* 8. In qua æſtimatione, ait Cajet. non negligenda ſunt concomitantia: v. g. in voto peregrinationis habenda ratio non tantum laboris, ſed etiam expenſarum, quas feciſſet. Suar. Leſſ. Vide Bon. *p.* 7. §. 3.

6. Si is, cujus votum mutatum eſt, malit deinde implere primum, id poteſt: tum quia id eſt melius, vel æquale; tum quia in ejus favorem factum eſt, cum tacita conditione, ſi ei placuerit. Leſſ. *n.* 97. Sanchez, Fil. *n.* 289.

6. Si voti legitime a Superiore commutati materia, ſive opus fiat impoſſibile, vel indifferens, non tenetur redire ad prius, quia obligatio extincta eſt. Vide Laym. Bon. *ll. cc.*

DUBIUM VIII.

Quid ſit diſpenſatio, & quis poſſit diſpenſare in votis.

Reſp. 1. Diſpenſatio eſt abſoluta obligationis ti condonatio, nomine Dei facta: ad hanc, valeat, juſta cauſa requiritur; qualis v. g. eſt Bonum Eccleſiæ vel commune Reip. 2. Nobilis difficultas in obſervatione voti. 3. Imperfectio actus, vel levitas, ac facilitas, ex qua prodiit votum. Suar. *l. c. c.* 17. Fill. *n.* 260. Sanch. *c.* 45. Vide Bon. *p.* 7. *n.* 24. Laym. *c.* 8. *n.* 5.

Unde reſolves.

. Cum cauſa non ſufficit ad integram diſpen-

ſpenſationem, partim diſpenſari, partim com-
mutari poteſt. Bon. *l. c.*

2. Prælatus videns, ac (cum facile poſſit)
non contradicens, videtur diſpenſare, ait Sà
3. Poteſtas etiam delegata diſpenſandi in vo
tis extendit ſe etiam ad vota jurata, & jurament
pia ſoli Deo facta. V. Suar. *lib. 6. de voto*
Sanch. *l. 8. de matr. dub.* 3.

4. Ante voti acceptationem a certa perſona
aut Eccleſia, non cenſetur ei jus acquiſitum
ideoque ſine ejus injuria poteſt diſpenſari, v
commutari.

Reſp. 2. Poteſtas diſpenſandi convenit omni
bus Prælatis, qui habent juriſdictionem in f
ro externo, vel privilegium. Leſſ. *l.* 2. *c.* 40.
12. Sanch. *c.* 37. & commun. Unde diſpenſa
poſſunt ſequentes. 1. Papa reſpectu omniu
fidelium in omnibus votis. 2. Epiſcopus reſp
ctu ſuorum ſubditorum, non autem Parochu
quia tantum habet juriſdictionem fori intern
Suar. *loc. cit. cap.* 12. 3. Prælati Regulares e
empti reſpectu ſuorum Religioſorum, & Nov
tiorum: idque circa vota, quæ vel in ſæcul
vel etiam in Novitiatu fecerunt. Leſſ. *n.* 8.
107. Sanch. *l. 9. de matr. d.* 29. non autem Pr
lati non exempti, neque Abbatiſſæ. Suar. Le
ll. cc. 4. Ex privilegio Papæ, Confeſſarii Or
num Mendicantium ſecundum conceſſionem,
moderationem ſuorum Superiorum, ut not
Leſſ. *d.* 13. *n.* 108.

Reſp. 3. Supradicti omnes Papa inferiores p
ſunt diſpenſare in omnibus votis, exceptis qui
que ſoli Papæ reſervatis, ſcilicet voto Caſtita
perpetuæ, religionis approbatæ, Peregrinati
nis ad limina Apoſtolorum, ad S. Jacobu
Compoſtellam, & Ultramarina, ſive in terra
Sanctam. V. Bon. Leſſ. Laym. *ll. cc.*

TRA

TRACTATUS III.

De Tertio, & Quarto Præcepto.

CAPUT I.

Quid tertium Præceptum, Memento, &c.

PRæceptum hoc, quatenus vult tempus aliquod ſanctificari, ſive impendi cultui divino, eſt naturale, & adhuc obligat: quatenus vero tempus id deſignatur die Sabbati, eſt ceremoniale, & in novo teſtamento abrogatum, ac pro eo ab Eccleſia deſignatus dies Dominicus, & feſtum, præſcriptuſque modus colendi, ut quædam opera illis diebus fiant, quædam non: hæc prohibentur, illa præcipiuntur. Bonac. Laym. ex D. Th. 2. 2. *q.* 122.

DUBIUM I.

Quæ opera tum hoc præcepto, tum ab Eccleſia prohibeantur?

Reſp. 1. Die feſto prohibentur omnia opera ſervilia, hoc eſt quæ & verſantur circa materiam externam; & vel mechanica, & illiberalia ſunt, v. gr. ſuere, fabricare: vel requirunt tantum laborem corporis, & ab operariis tantum, & ſervis fieri ſolent. Ita DD. communiter. Vid. Laym. *l.* 4. *tr.* 6. *c.* 1. Suar. Fill. &c. D. Th. *l. c.*

Unde reſolves.

1. Impertinens eſt ad rationem operis ſervilis, utrum fiat ex lucro, an ex recreatione: ex hac, an iſta intentione, pia, vana, & turpi. Cajet. Suar. Laym. *l. c. &c.* contra Sylv. & Canoniſtas.

2. Impertinens quoque eſt, ſive fiat cum defatigatione, & labore, ſive non: ſive brevi, ſive longo tempore, &c. quia nihil horum mutat naturam operis.

3. Servile non eſt, ideoque nec prohibitum, feſto ludere, choreas ducere, inſtrumenta muſica pulſare, iter facere pedibus, equo, curru, vel navi; unde etiam ad hæc neceſſaria ſunt

lici-

licita. Navar. *c.* 13. Tolet. & Laym. *feſt. c.* 27.

4. Nec ſervile eſt, ducere jumenta ſi re, cum id ſit iter facere, ut ait Fill. *n.* 170. Ducere autem jumenta, currus vigium onuſtum mercibus eſt ſervile. *c.* Fill. *l. c.* Quod ſi tamen ante feſti itinera incepta ſint, continuatio eorum titur, vel ob publicam utilitatem, ve mnum, quod alias ſequeretur.

5. Item nec ſervile eſt, ſive gratis, pretio docere, ſtudere, ſcribere, tran & ſecundum quoſdam, ut Medin. L Armillam, quorum ſententiam probabi cet Laym. contra Fill. Azor. & alios pingere etiam coloribus (nam de ru neamentis plerique concedunt) terer colores, & non pingere, ſed tingere, colorare aſſeres, vel pannos, dealbare illiberale eſt.

6. Videntur etiam excuſari poſſe in T phiis litterarum collocatores, quando vina collocant neglectum penſum, u Laym. *hic*. Imprimere tamen ſervile Eſcob. *E.* 5. *c.* 4. Suarez, Laym. &c.

7. Excuſat etiam Fill. *hic n.* 169. di nem, quæ ſine corporis fatigatione po experientiam, & peritiam fit, quam ex & arte.

8. Servile aliqui non putant (alii co tenent, & excuſant per conſuetudinem tium, aliaque pejora vitandi) venari, 2. 2. *c.* 3. *r.* 12. *d.* 4. *ſ.* 7. *n.* 65. aucupari re, gladiari, piſcari (ſaltem in flumi creationis gratia) & ſimilia; piſcatio moderata eſſe debet. V. Lay. & Fill. *q.* 12. Bon. *d.* 5. *qu.* 1. *p.* 2. *n.* 25. Eſcob. cet laborioſam, & ex officio non lic militer quidam excuſant puellas ad o tandum acu pingentes, Arm. Azor. Pal Marchant. V. Dia. *p.* 5. *t.* 6. *R.* 15. *tr.* 4. *R.* 92.

Reſp. 2. Prohibentur præterea quæda *non ſervilia*, quæ dicuntur forenſia, *mercatus*, placitum, judicium ad

vel pœnam, & ſtrepitus omnis judicialis id eſt actiones, quæ ad deciſionem cauſarum tam civilium quam criminalium, tam Sæcularium, quam Eccleſiaſticarum ſpectant. Ita commun. DD. ex cap. 2. de feriis.

Unde reſolves.

1. Feſto non licet citare, adducere teſtes, ideſt, exigere juramentum judiciale, proferre, aut exequi ſententiam, quæ ſi feratur, eſt irrita. V. Laym. *l.* 4. *t.* 7. *c.* 2. *n.* 7.

2. Nec licet emere, & vendere res non neceſſarias, negotiari publice, vel privatim, inire contractus emptionis, locationis, permutationis, &c. (niſi ex conſuetudine, vel aliis juſtis cauſis excuſentur) quia intelliguntur nomine mercatus, qui prohibitus eſt *c.* 1. *de feriis*, ut docet Bon. ex Suar. *c.* 13. & Fill. *t.* 27. *c.* 10. *q.* 2. *n.* 180.

3. Feſto licet excommunicare, diſpenſare, judicem privatim informare, advocatum conſulere, conſilia conficere, eligere, &c. quia non requirunt ſtrepitum judicialem. V. Bon. *l. c.*

DUBIUM II.

Quæ cauſæ excuſent ab obſervatione feſtorum, ob quas opera prohibita liceant?

Tales præcipuæ ſunt ſeptem.

Prima. Diſpenſatio Epiſcopi, vel habentis poteſtatem quaſi Epiſcopalem, uti Superiores Religionum, imo & Parochi, quando non datur facilis acceſſus ad Epiſcopum, Suar. *c.* 33. Laym. *c.* 4. *n.* 2. Bon. *p.* 1. *n.* 20.

Secunda. Conſuetudo; nam ſic licent nundinæ illæ in feſtis paſſim haberi ſolitæ, & præparationes deliciarum non neceſſariarum, ut tapediarum, placentarum, & ſimilium ciborum artificioſorum: item emptiones, & venditiones rerum parvi momenti. Bonac. *l. c.* Laym. *l. c.*

Tertia. Pietas in Deum, per quam licent opera, quæ proxime (non quæ remote) ſpectant ad cultum Dei; ut pulſare campanas, circumferre imagines, vel cruces in ſupplicatio-

tione. Ornare autem, & verrere templa, ac fa-millia, quæ ad ipſum officium non ſpectant, ſi abſque ratione in feſtum differantur, venialia habentur. Fill. *n.* 218. Bon. *l. c.*

Quarta. Charitas erga proximum; pro-quam licent, & valent actus judiciales, pau-perum, orphanorum, viduarum, & miserabi-lium perſonarum, ne expenſis graventur. Sic etiam poſſunt ruſticanorum, in parvis oppi-dis, ſi aliis diebus adeſſe nequeant, cauſæ civiles agitari. Similiter licet pauperibus, & infirmis pro tunc egentibus ſubvenire. Item emere, & vendere ruſticis, qui aliis diebus impediuntur. Laym. *c.* 2. *n.* 7. V. Dian. *p.* 4. *R.* 34.

Quinta. Neceſſitas propria, vel aliena, cor-poris, vel animæ; ſi nimirum ſine gravi in-commodo, aut detrimento aliquid omitti non poſſit. Quo modo excuſantur 1. Judicia, quæ celeritatem requirunt; ver. gr. ſi latro ſit fugitivus, niſi tunc capiatur. 2. Servi, & an-cillæ coacti a dominis laborare, nec audentes recuſare: quod ſi tamen frequenter contingat, eos deſerere debent. Suarez, Layman. *loc. cit.* 3. Iidem, & ſimiles reficientes ſuas veſtes, cum id aliis diebus non poſſint. 4. Pauperes, qui ſe, ſuoſque alere non poſſunt, operantes privatim, ſine ſcandalo, maxime quando multi dies feſti concurrunt. Bonac. *num.* 13. 5. Coqui, & culinarii. 6. Piſtores, & laniones, & ſimiles in oppidis populoſis, & concurſu feſto-rum. 7. Chirurgi, & Pharmacopolæ. 8. Con-flatores ferri, & vitri, coctores laterum, cal-cis, &c. & quicumque, quorum opus ſemel cœptum non poteſt interrumpi ſine damno. 9. Molitores, & naucleri pendentes a ventis. 10. Piſcatores halecum, thynnorum, &c. qui certo tantum anni tempore id poſſunt. 11. In-ſtauratores fontium, pontium, viarum publi-carum, & ſimilium, quæ moram non patiun-tur. 12. Sartores in operibus neceſſariis, ut funeribus, nuptiis, &c. ſi aliter fieri non pot-eſt, ut ſatisfaciant. 13. Agricolæ ad cavendum *damnum ruri* laborantes, ut ſi ob pluviam *imminentem* ſegetes, vel fœnum congregent.

Bon.

n. 13. Fill. n. 211. 14. Denique excuſantur mercatores, qui clauſis tabernis quædam nt; cum præſupponere poſſint, emptori- t tunc eſſe neceſſaria, nec alias commode poſſe. De ſupra dictis v. Suar. Fill. Lay- Bon. ll. cc.

ta. Utilitas, non ſimpliciter neceſſaria, l communem lætitiam, vel ſplendorem: im licet in adventu, vel ortu Principis re, ut perficiantur theatra, ignes, ve- &c. Quanquam monet recte Suarez, præ- n hoc caſu petere veniam a Paſtoribus. nac.

tima. Excuſat item ſaltem a gravi pec- parvitas operis, ſeu temporis. Unde gra- n videtur una ora laborare, ut habet l. 2. de feſt. c. 32. maxime, ut notat ſi labor non ſit nimis ſervilis, & fatigans. Imo durum videtur mortalis damnare, duas, aut tres horas impendat. Vide Fill. 1. q. 1. n. 105. In forenſibus autem, cialibus materiæ quantitatem non ex ate temporis, ſed qualitate operis deſu- n, monet Eſcob. E. 5. c. 3. n. 14. ex 1. tr. 9. d. 2. p. 3. n. 4. Sic grave peccatum erit venditionem rei magni momenti, agna ſolemnitate, licet brevi tempore uod intellige (ſecundum prædicta) niſi ido, vel neceſſitas excuſet.

DUBIUM III.

Quæ opera feſtis præcipiantur?

præcipitur 1. Auditio concionis, non ub mortali, niſi quatenus quiſque tene- ere neceſſaria ad ſalutem. V. Triden. ſ. *de reform.* Fill. *hic*, c. 8. Bon. t. 1. d. 5. q. 1. 27. Suar. &c. Dixi, *niſi quatenus*, &c. omines rudiores ignorantes præcipua a fidei, ea præſertim, quæ ſub gravi one eos ſcire teneri dictum eſt ſupra . c. 1. tenentur lege charitatis (ſi alias node addiſcere non poſſint) ſub gravi concioni, vel potius catecheſi intereſ- ſe.

ſe. Bon. *d.* 2. *in prec.* 2. *num.* 28. addens casu concionem etiam Miſſæ præferendam Trull. *l.* 1. *c.* 1. *d.* 4. *num.* 12. Fag. &c. 2. cipitur ſpeciali præcepto obligante ſub li, audire Miſſam, hoc eſt morali, & na aſſiſtentia, ſive præſentia ei intereſſe; communis ex cap. *Omnes fideles*, & ex *Miſſas, de conſecrat. diſt.* 1. contra Aug., ſellam, qui ſemel, vel iterum negligere cunt eſſe veniale.* Eſt præterea damnata Propoſ. ab Innocent. XI. Propoſ. 52. * gat hoc præceptum omnibus feſtis omnes ptizatos uſum rationis habentes; non infantes, amentes, vel catechumenos. Ratio primæ partis eſt, quia eſt univerſale. Ratio ſecundæ eſt, quia aſſiſtentiam humanam habere non poſſunt. Ratio tertiæ eſt, quia ſunt Eccleſiæ ſubjecti. C. Lugo *d.* 22. *ſ.* 1. 2. ex Nav. Sanch. & Conin.

Unde reſolves.

1. Non eſt obligatio audiendi concionem in Parochia propria; tum quia DD. multi nullum hac de re præceptum agnoſcunt: cum Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 4. *de reform.* dicat, *teneri*, *ubi id commode fieri poteſt*: tum quia ſi qua obligatio fuit, ei derogatum eſt per privilegia Regularium, & generalem conſuetudinem contrariam. Suar. *de rel. t.* 1. *l.* 2. *cap.* 16. Azor. Navar. Cened. Zerol. *p.* 1. V. præd. Trull. *l.* 2. *c.* 1. *d.* 4. Vide Barb. *in Trident. ſeſſ.* 24. *c.* 4. Imo Fratres Prædicatores, & Minores, & qui cum ipſis in privilegiis communicant, concionantes in ſuis Eccleſiis quovis anni tempore poſſunt auditoribus ſuis concedere 18. annos, & 320. dies Indulgent. nomine Papæ. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 22. ex Rodriq. &c.

2. Non eſt obligatio ad audiendam Miſſam feria quinta, & ſexta, & Sabbato majoris Hebdomadæ, neque diebus Rogationum. Azor. Henriq. Suar. *d.* 88. *ſect.* 5.

3. In die Nativitatis Chriſti tantum teneris audire unam Miſſam. Navar. Suar. Fill.

4. Satisfacit, qui recitat ſub Miſſa (*ex obligatione*) Horas Canonicas, vel pœnitentiam *injunctam* in Confeſſione, ut contra Cajetan

Sylv.

dem dicit Bonac. *diſp.* 4. *q. ult. p.* 1.
riam praxim quorundam excuſat, vel
tem communicandi, vel intentionem
ſiſſam aliam, vel denique ob bonam

cinnt etiam inſervientes Miſſæ, ſi
iatum neceſſaria, v. g. vinum, ho-
, &c. quia, cum hæc ordinentur ad
non cenſentur abeſſe, dummodo non
Eccleſia, vel ſaltem non longe. V.

t, qui non audit integram Miſſam;
venialiter, ſi omittatur parva pars;
, ſi notabilis, verbi gratia, media,
pars. Laym. tamen, & alii durum
ortalis damnare eum, qui ab Offerto-
d finem adſit. Additque communiter
mortali, qui audiunt a principio E-
d ſecundum alios Evangelii uſque ad
l: ab initio uſque ad Communionem.
. *d.* 4. *q. ult.* Card. Lugo *d.* 22. *ſect.*

peccat, ſaltem mortaliter, qui a duo-
otibus ſucceſſive duas dimidias Miſſas
habet Navar. *c.* 21. Sa, Sot. Henriq.

9. Audiens debet eſſe attentus, ſaltem v
l.ter, & in confuſo, ut aliquo modo adv
quid fiat. Hinc ſi quis nunc attendat, nu
buletur, ut tamen ſemper advertere poſſit
fiat, licet peccet irreverentia, non tame
mnandus eſt mortalis. Imo Con. 3. *p. q.* 83
Syl. Roſel. & Med. docet eum ſatisfacere
voluntarie toto ſacro eſt diſtractus, mod
ſit præſens, & cum reverentia externa aſ
Quod probabile eſſe, docet Laym. contra
Bon. & alios. V. Con. *l. c.* & Card. Lugo
& 27. Plura de tota hac materia vide ſu
1. *tr.* 2. *c.* 3. *dub.* 2. 3. & 4.

10. Præceptum audiendæ Miſſæ impletur
cunque in loco, ſive in Parochiali, aut C
drali, ſive in Regularium Eccleſia, ſive in
toriis privatis, ſive extra Eccleſiam audi
Ratio eſt, quia Eccleſia tantum auditi
Miſſæ præcipit, non autem locum: ergo
vis loco impletur. Tol. *l.* 9. *c.* 7. Azor.
Rodr. Nav. Fill. Nug. Suar. Con. Bon. *d.*
ult. c. 32. *n.* 4. & plures. Quæ doctrina,
certa ſatis ſit, nihilominus, quia poſt o
ſupra citatos Auctores a quodam moderno
alias docto, in dubium vocatur, peculiari
examinanda eſt, ne cui (quia liber obvius

tis JESU, *juxta eorum privilegia*, *conſuetudines*, *dummodo id in con-chialium Eccleſiarum non faciant*: *Fratribus Prædicatoribus*, *ac Pres-ocietatis*, *quam aliis privilegiatis*, *Sede Apoſtolica indultum eſt*, *idoneis Ordinario approbatis*, *peccata ſua*, *geſimali*, *& Paſchali*, *& quovis a-fiteri licite poſſe*, *&c.* Quod ſi vero ia, & alia ſimilia clarius cognoſcere atur (ut alia taceam) Compendium Societatis JESU, ubi præter Leonis verba Pauli III. in Extrav. data An-lend. Novemb. quæ incipit; *Licet a omnibus Chriſti fidelibus*, *cujuſ-tionis*, *qui verbi Dei prædicationi-is ejuſdem Societatis interfuerint*, *ibidem Miſſas audire*, *& Sacra-re libere*, *& licite valeant*, *neque rochiales Eccleſias accedere tenean-*, ne quis miretur, tam ampla gularibus conceſſa a variis Pontifi-it inſpicere eorum Bullas: in qui-motiva graviſſima: aut ſi nec in-, recogitet ſaltem, Deum ipſum In-. (dum vidit Eccleſiam Lateranen-

ſolum id negligant, verum et-
'ridentini verbis in pravum ſen-
eos incommodis, & perturbatio-

reta Synodi Leodienſis, & Na-
ungitque: *Quis vero audeat hæc
Patres iſtius Synodi, inter quos
fuerunt*.
. iſta (& ſi quæ forte ſunt ſimi-
la eſſe, ne cum contemptu pro-
diant ſacrum extra Parochiam:
ſum alium habent, non eſſe re-
abrogata. Ita Auct. cit. com-
teſt Cardin. Lugo *l. c.* Barboſ.
: digniſſimus lectu libellus Fran-
oncionatoris regii, cujus titulus:
uæſita cujuſdam primarii Præla-
primum Gallice Nancæi, Anno
ro latinitate donatus, & recuſus
:, typis Michaelis Ricthii, Anno
:iones cæteras, quibus frequenta-
æ (ſine obligatione tamen) per-
: cum eam, utpote honeſtam
e decentem, minime improbare,
antum conſcientiam impedire in-
idelicet cum perſuaſione obliga-
ia, vel cum apprehenſione peccati
ıpla frequententur.

›UBIUM V.

ıſent ab auditione Sacri.

ınt cauſæ, quarum altera ſi ad-
ris curare celebrari privatim in
privilegio, neque (etſi id cenſi-
interim alias loco Miſſæ dicere,
:. 13. Suar. Fill. *t.* 5. *c.* 5. *q.* 11.
eſt impotentia, vel ſimpliciter,
ut difficultas ex notabili incom-
·, vel proximi; corporis, vel bo-
am honoris; quia hæc eſt mens
pientis inſtar diſcretæ, & bene-
ion. *d.* 4. *q. ult. p. ult.* Navar. Fill.
Suar. *d.* 85.

Secunda cauſa eſt quodcumque motivum rationabile, quo quis bona fide putat ſe excuſari. V. Suar. *in* 3. *p. ſ.* 6. *c.* 5. Laym. & Bon. *l. c.*

Unde reſolves.

1. Excuſantur, qui ſunt in navigatione, vel carcere. Item in morbo, vel convaleſcentia, in qua obſit prodire foras. Item qui ſunt in excommunicatione, vel interdicto: de quo ſuo loco.

2. Item, qui cuſtodiunt caſtra, urbem, gregem, infantes, vel puerum (qui in templo quietus, & ſine perturbatione aliorum contineri non poteſt) vel domum, aut ægris ſolatio ſunt, aut coquere debent, & ſimilia curare, quæ omitti non poſſunt. Bon. Con. *n.* 8. & 314.

3. Item, cui periculum eſt gravis offenſionis mariti, parentum, vel dominorum. Henriq. Suar. Fill. *n.* 226. Si tamen id fere ſemper fieret, de alio medio laborandum eſſet.

4. Item, ſi quis alioqui omiſſurus eſſet occaſionem commodam, itineris, v. g. ſocios, cum viam ignoret, vel pericula metuat. Alias vero tenetur ad Miſſam ante iter, vel in itinere. Suarez *ſect.* 6. Rodriq. Bonac. *l. c.*

5. Si ſit gravis difficultas eundi ad Eccleſiam ob diſtantiam, v. gr. unius, vel alterius milliaris Germanici, vel etiam minoris ſpatii: maxime ſi via ſit moleſta, cœlum pluvium. Ubi habenda eſt ratio perſonarum, loci, temporis, & conſuetudinis. Bon. Suar. Fill. *l. c.* March. *Reſ. paſt. t.* 4. *c.* 6. *n.* 7.

6. Si ex conſuetudine patriæ fœminæ egredi non ſoleant tempore luctus, vel etiam poſt partum. Syl. Cajet. & Fill. *n.* 229.

7. Si quis non habet veſtes ſtatui ſuo convenientes. Navar. Henr. Sà, Azor. Bonac. *l. c.*

8. Si quæ ex occulta fornicatione prægnans metuat, ne id advertatur, ſi prodeat. Laym. *l.* 4. *t.* 5.

9. Si quæ ſciret, alteri, a quo perdite amaretur, ſequuturam occaſionem peccati, ſi prodiret. Sà, Fill. *n.* 217.

CAPUT II.

De quarto Præcepto. *Honora Patrem, &c.*

DUBIUM I.

Ad quid teneantur liberi erga Parentes.

RESP. Tenentur vi hujus præcepti, tum Ge-
nitoribus, tum Superioribus, in illis rebus,
quibus quiſque, & quandiu ſubjectus iis eſt,
amorem, reverentiam, & obedientiam præſta-
re, ita ut, ſi notabilis horum defectus ſit in re
gravi, graviter peccetur: quod facilius fiet re-
ſpectu parentum, quam aliorum. Ita communi-
ter. V. Fill. *t.* 28. *p.* 2. *c.* 1. Reg. *l.* 2. *c.* 1. *&c.*

Unde reſolves.

1. Contra amorem graviter peccat filius. 1.
ſi ſigna odii parentibus oſtendat, & aſpere tra-
ctet. 2. Si torvo oculo fere ſemper intueatur,
ita aſpere loquatur, ac ſi odio haberet. 3.
non ſubveniat in gravi neceſſitate ſpirituali,
vel corporali. 4. Si non impleat eorum teſta-
menta, & legata, modo hæres ſit. 5. Si grave
malum, v. gr. mortem illis optet. Nav. Reg.
... 8. Fill. *t.* 28. *c.* 1. *q.* 3. & 7.

2. Contra reverentiam graviter peccat filius
Si percutiat etiam leviter, ſecundum Regin.
Si manum ad percutiendum deliberate attol-
l. 3. Si graviter contriſtet. Reginald. *lib.* 20.
24. Fill. *n.* 17. *c.* 17. 4. Si animo deliberato ad
...vem iram provocet verbis contumelioſis, vel
libus, quibus ſciat graviter offendendos.
5. Si maledicta, convicia, &c. in eos conji-
at. Navar. Fill. &c. 6. Si pauperes deſpiciat,
i nolit agnoſcere: quod ſi tamen exterius tan-
n diſſimulet ſe noſſe, & nolit apud ſe ha-
re, ex juſta cauſa, dummodo provideat de
ceſſariis, Bonacina excuſat a peccato gravi,
quod rationabiliter non ſint inviti. 7. Si in
ro externo etiam de vero crimine accuſet, ex-
i crimen hæreſis, proditionis, vel conjuratio-
s in Principem, cum non eſt alius corrigen-
modus. V. Bonac. *d.* 6.

4. Contra obedientiam graviter in re gravi ſit inobediens circa ea nent ad gubernationem domus, bo vel animæ ſalutem. Fill. *num.* 2 tra voluntatem parentis ducat uxc gnam. Indigna autem dicitur, ci poteſt contrahere ſine dedecore ju gionis uſum: non tamen poteſt ex circo. 3. Si ſine juſta cauſa nolit quam vult parens, maxime ſi inc odia, aut parentum neceſſitas lev autem juſta cauſa, v. gr. ſi ſit im ſi infirma, deformis, fatua, vel i 4. Si, inconſultis parentibus, nuba Sanch. Poteſt tamen, ubi conſului tis prudenter contrahere cum ſe circa electionem ſtatus ſit ſui juris *c.* 40. *n.* 43. Sanch. *l.* 4. *c.* 15. Fill. *q.* 1 & quomodo peccent liberi furando vid. infra *l.* 3. *t.* 5. *c.* 1. *d.* 4. Item poſſint bona, V. infra, *l.* 3. *t.* 5. *c.* *t.* 5. *c.* 4. *d.* 1.

5. Tenetur proles alere parentes eo ut, ſi in gravi neceſſitate aliter poſſint, teneatur manere in ſæculo in hoc illi certum, vel certe val periculum ſalutis immineret) &, ſit ingreſſus, teneatur egredi, & j tes: dummodo eorum neceſſitas ej nem anteceſſerit. Fill. *q.* 5. *n.* 9. Bor

6. Si vero neceſſitas poſt profeſſi veniat, ſi extrema ſit, tenetur eg prius, licet non obtenta, venia. gravis tantum, in qua utcunque pc non tenetur quidem, poteſt tame Prælatus permittat. Quo caſu tenet tum non obſtat ſuo intento, defer & obſervare ſubſtantialia Religioni quam parentibus ſubventum eſt, red l. 2. *cap.* 41. *dub.* 3. vide & infra *t.* 5.

DUBIUM II.

Ad quid teneantur parentes ergo filios.

Parentes, quo nomine etiam intelliguntur aſcendentes, v. gr. avus, proavus, &c. tenentur gravi obligatione juris naturalis conſervationem, & educationem liberorum curare. Circa quod ex Bon. *diſp.* 5. *q.* 1. Azor. *p.* 2. *l.* 2. *q.* 17. Fill. *tr.* 28. *c.* 2.

Reſolvuntur hi Caſus.

1. Graviter peccant parentes, qui ſine juſta cauſa prolem hoſpitali, vel locis publicis exponunt. Vid. Bon. *hic*, & Fill. *t.* 21. *p.* 2. *c.* 2. *& infra tr.* 5. *c.* 1.

2. Mater tenetur (ſub veniali tamen) lactare proprio lacte, niſi habeat juſtam excuſationem: tunc vero tenetur ſub gravi peccato bonam nutricem quærere. Bon. *d.* 6. *q.* 1 *p.* 6. Laym. Item tenetur ſecundum jura prolem alere ad finem anni tertii: poſtea educatio uſque ad emancipationem ſpectat ad patrem. Excipe, niſi hic eſſet pauper, & mater dives. Fill. Laym. *l.* 5. *t.* 10. *c.* 3. Regin. *l.* 20. *n.* 32.

3. Pater tenetur proli, non tantum legitimæ, ſed etiam (in quo jus civile a canonico correctum juxta *cap. Cum haberet*) ſpuriæ curare alimenta, hoc eſt, cibum, potum, veſtitum, & honeſtas artes, juxta ſuum ſtatum, niſi tamen aliunde ſe alere poſſit, & non indigeat; deinde etiam dotem filiæ. Et quidem Clerici etiam ex fructibus Eccleſiaſticis poſſunt hæc ſuis ſpuriis præſtare. Fill. *l. c. t.* 28. *c.* 2. *n.* 28. Laym. *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 3. *cap.* 5. vide infra *tr.* 5. *c.* 4. *d.* 5. *q.*

Hinc peccant 1. Si non adhibeant diligentiam ltem mediocrem, ut acquirant bona, quibus i alantur, habeantque hæreditatem ſecunm ſuum ſtatum. 2. Si bona dilapidando im:entes ſe reddant ad liberos honeſte ſecunm ſtatum ſuum educandos, ac dotandos, nac. *d.* 6. *q.* 1. *p.* 6. Azor. Filliuc. &c. 3. Si e legitima cauſa filiæ dotem negent (vel ſim exhæredent) v. gr. quia vult ingredi, vel ingreſſa Religionem, vel quia ipſis invitis pſit, licet ſe indigno. Bonac. *l. c.* §. 2. ex

quos vide *ſuperiore dubio caſ.* 4. & 5

5. Parentes gravi obligatione ten
ere liberos per ſe, vel alios in n
ſalutem. Hinc graviter peccant. 1
tum in ipſis eſt, non curent, ut
bus imbuantur, doctrinam Chriſtia
dei rudimenta addiſcant, pravoru
vitent, mandata Dei, & Eccleſiæ
Sacramenta frequentent, a peccatis
Azor. Fill. Bon. *l. c.* 2. Si occaſio
ab iis non avertant, vel in locis,
ſuſpectis habitare permittant. Tru
n. 4. 3. Si conſilio, vel exemplo
vent. 4. Si non objurgent, punian
tos: moderate tamen; nam peccan
berando immoderate, v. gr. ut no
dantur. Sot. Sylv. Bon. *l. c. & d.* 3.
q. ult. p. 3.

6. Tenentur etiam proli relinq
tem circa electionem ſtatus. Unde
vitos ad matrimonium, vel religi
do, vel abſtrahendo. Et quidem T
de Reg. 18. excommunicat cogente

Poteſt ex juſta cauſa, alias non: eadem
mento debet exprimi. *Auth. Sed hodie,*
off. teſt. Talis autem cenſetur
gratitudo (niſi in gratiam patris redie-
mque pœnituerit ante teſtamentum con-
ut ſi affecit patrem gravi injuria, vel
e inſidiatus eſt, vel manus injecit, vel
ſ ſe immiſcuit. Bon. *d.* 3. *q.* 7. *p.* 4. ex
nch. Azor. Mol. &c.
novercam, ſeu patris uxorem cognoverit
er; ſi parenti furioſo, vel carcere deten-
it ſuccurrere, fide jubendo: ſi impedie-
m teſtari: ſi bona parentum dilapida-
m gravi ipſorum diſpendio.
filia minor 25. annis luxurioſam vitam
, &c. Circa quas
, Valere has cauſas, quando filius aliunde
nde vivat; nam alimentis ad vitam ne-
privari non poteſt: cum debeantur ju-
æ, quod a jure civili tolli non poteſt.
q. 1. *p.* 6. §. 3. ex Sanch. Mo. Azor. Regin.
ll. *l.* 4. *c.* 1. *d.* 3. & *t.* 2. *l* 7. *c.* 17.

DUBIUM III.

uid teneantur tutores, curatores, qui parentum ſunt loco.

(idem eſt de curatore) tenetur curam
upilli, ejuſque bona rite, & fideliter
rare. Ratio eſt: Quia in hunc finem
tur, & aſſignatur pupillo patris loco.
ſi delinquat, vel notabiliter ſit negli-
: in re, peccat graviter, & ad compen-
ı damni, quod pupillus ex eo accepit,
r (& ſaltem de dolo, & culpa lata)
am ſi tutoris officium exercet pretio,
tamen ſi ab initio non eſt conſtitutum,
ſuſcepiſſe gratis) tenetur etiam de le-
. Bon. *de contract. d.* 3. *q.* 19. *p.* 4.

Unde reſolves.

tor tenetur tueri perſonam pupilli, dum
, eumque bonis moribus imbuere, &
ucare per ſe, vel per alios. Bon. *l. c.*
netur bona pupilli fideliter adminiſtra-

4. Contra obedientiam graviter pecc. in re gravi ſit inobediens circa ea, qu: nent ad gubernationem domus, bonos vel animæ ſalutem. Fill. *num.* 20. 2. tra voluntatem parentis ducat uxorem gnam. Indigna autem dicitur, cum poteſt contrahere ſine dedecore juxta gionis uſum: non tamen poteſt exhære circo. 3. Si ſine juſta cauſa nolit eam quam vult parens, maxime ſi inde ſo odia, aut parentum neceſſitas levaretu autem juſta cauſa, v. gr. ſi ſit impar f ſi infirma, deformis, fatua, vel immo 4. Si, inconſultis parentibus, nubat, Sanch. Poteſt tamen, ubi conſuluit, ip tis prudenter contrahere cum ſe dign: circa electionem ſtatus ſit ſui juris. L *c.* 40. *n.* 43. Sanch. *l.* 4. *c.* 15. Fill. *q.* 10. *n.* & quomodo peccent liberi furando par vid. infra *l.* 3. *t.* 5. *c.* 1. *d.* 4. Item, an poſſint bona, V. infra, *l.* 3. *t.* 5. *c.* 3. *d.* *t.* 5. *c.* 4. *d.* 1.

5. Tenetur proles alere parentes egen eo ut, ſi in gravi neceſſitate aliter juv poſſint, teneatur manere in ſæculo (ni in hoc illi certum, vel certe valde p periculum ſalutis immineret) &, ſi rel ſit ingreſſus, teneatur egredi, & juvar tes: dummodo eorum neceſſitas ejus p nem anteceſſerit. Fill. *q.* 5. *n.* 9. Bon. *q.* 1

6. Si vero neceſſitas poſt profeſſionem veniat, ſi extrema ſit, tenetur egredi prius, licet non obtenta venia. Si a gravis tantum, in qua utcunque poſſint non tenetur quidem, poteſt tamen eg Prælatus permittat. Quo caſu tenetur, tum non obſtat ſuo intento, deferre h & obſervare ſubſtantialia Religionis: a quam parentibus ſubventum eſt, redire. l. 2. *cap.* 41. *dub.* 3. vide & infra *t.* 5. *p.* 1.

n, & educationem liberorum curare. Un
od ex Bon. *diſp.* 5. *q.* 1. Azor. *p.* 2. *l.* 2. *q.* 17.
r. 28. *c.* 2.

Reſolvuntur hi Caſus.

Graviter peccant parentes, qui ſine juſta prolem hoſpitali, vel locis publicis expo- Vid. Bon. *hic*, & Fill. *t.* 21. *p.* 2. *c.* 2. & *tr.* 5. *c.* 1.

Mater tenetur (ſub veniali tamen) lactare o lacte, niſi habeat juſtam excuſationem: ero tenetur ſub gravi peccato bonam nu- quærere. Bon. *d.* 6. *q.* 1 *p.* 6. Laym. Item r ſecundum jura prolem alere ad finem ertii: poſtea educatio uſque ad emancipa- n ſpectat ad patrem. Excipe, niſi hic eſ- uper, & mater dives. Fill. Laym. *l.* 5. *t.* . Regin. *l.* 20. *n.* 32.

ater tenetur proli, non tantum legitimæ, iam (in quo jus civile a canonico corre- juxta *cap. Cum haberet*) ſpuriæ curare a- a, hoc eſt, cibum, potum, veſtitum, & as artes, juxta ſuum ſtatum, niſi tamen e ſe alere poſſit, & non indigeat; deinde dotem filiæ. Et quidem Clerici etiam ex us Eccleſiaſticis poſſunt hæc ſuis ſpuriis re. Fill. *l. c. t.* 28. *c.* 2. *n.* 28. Laym. *l.* 5. o. *p.* 3. *cap.* 5. vide infra *tr.* 5. *c.* 4. *d.* 5. *q.*
e peccant 1. Si non adhibeant diligentiam

Azor. Reginal. &c. vel quia filius ordinem ſ
crum ſuſcepit. Sicut enim Pater tenetur dot
re ſuas proles pro matrimonio, vel ingreſſu R
ligionis; ita etiam ad ſuſcipiendos ſacros ord
nes. Neque hæc donatio eſt revocabilis : im
ſic donata non poſſe computari in legitimam
aut diviſionem cum fratribus, docet Bard. lc. r
Contrarium tamen tenet Molin. &c. cum Dia
p. 8. *r.* 6. *R.* 91. & 92.

4. Parens tenetur proli ſubvenire, relicta r
ligione, iiſdem caſibus, quibus proles parenti
quos vide *ſuperiore dubio caſ.* 4. & 5.

5. Parentes gravi obligatione tenentur inſtr
ere liberos per ſe, vel alios in neceſſariis a
ſalutem. Hinc graviter peccant. 1. Si, quan
tum in ipſis eſt, non curent, ut bonis mor
bus imbuantur, doctrinam Chriſtianam, ſeu f
dei rudimenta addiſcant, pravorum conſort
vitent, mandata Dei, & Eccleſiæ obſervent
Sacramenta frequentent, a peccatis abſtineant
Azor. Fill. Bon. *l. c.* 2. Si occaſiones peccan
ab iis non avertant, vel in locis, aut domibu
ſuſpectis habitare permittant. Trul. *r.* 1. *d.*
n. 4. 3. Si conſilio, vel exemplo malo depr
vent. 4. Si non objurgent, puniantque diſſol
tos : moderate tamen : nam peccant etiam ve
berando immoderate, v. gr. ut notabiliter l
dantur. Sot. Sylv. Bon. *l. c.* & *d.* 3. *de contra*
q. ult. p. 3.

6. Tenentur etiam proli relinquere libert
tem circa electionem ſtatus. Unde peccant i
vitos ad matrimonium, vel religionem coge
do, vel abſtrahendo. Et quidem Trid. *ſeſſ.* 2
de Reg. 18. excommunicat cogentes ad Mon
ſterium filias.

Etſi frater fratri, vel ſorori, ſaltem in e
trema, vel quaſi extrema neceſſitate teneat
ſubvenire lege tum charitatis, tum pietatis
non tamen eſt ea obligatio, quæ inter pare
tes, & liberos, cum non ſit iſta dependenti
V. Leſſ. *l.* 2. *c.* 31. *n.* 34. Unde, ſi profeſſus eſt
religione, non tenetur egredi, ut eis ſuccurre
Trull. l. 2. *c.* 2. *d.* 24. *n.* 8. ex Suar. &c.

Quæres, An filius aliquando poſſit a pa
privari hæreditate?

Reſ

4. n.20. Trull. Fill. t. 28. c. 5. q.6. n.144. & com.
Unde reſolves.
. Conjuges peccant. 1. Si debita intentione
t contrahant matrimonium. 2. Si ſine di-
nſatione prætermittant proclamationes. 3.
Sacramentum matrimonii in ſtatu peccati
rtalis recipiant. 4. Si utantur matrimonio
tra naturam, vel modo indebito, vel cum
iculo abortus. 5. Si debitum ſine juſta cau-
negeat. 6. Si cum periculo pollutionis tactus
beant impudicos.
. Peccat graviter uxor 1. Si maritum rixis,
aliter verbis ad gravem iram, vel blaſphe-
m provocet. Fill. *l. c. n.* 145. & Bon. 2.
quid notabile expendat contra voluntatem
, & conſuetudinem fœminarum ſimilis ſta-
niſi tamen ex paraphernalibus, ſi habet.
i ſpreto viro ſibi imperium vendicet. 4. Si
ſequi virum domicilium mutantem, dum-
o poſſit ſine periculo vitæ, & ſalutis; &
tarium non ſint pacti: & maritus poſt nu-
non ſit factus vagus. Navar. Tol. Bon. *p.*
. infra *t.* 5. *c.* 1. *d.* 4. 5. Si ſine ſufficienti
cio male judicet de mariti continentia. 6.
ne juſta cauſa debitum neget: v. infra *l.*
Si ſe ingerat in adminiſtrationem domus
juſta cauſa, qualis eſt, ſi v. gr. maritus
igus bona familiæ dilapidet. Silv. Trull. *c.*
4. *n.* 18.
Peccat graviter maritus 1. Si verbis contu-
oſis, vel infamatoriis afficiat uxorem. 2. Si
diat illam circa præcepta Dei, vel Eccle-
ine juſta cauſa. Sayr. *l.* 7. *c.* 7. Nav. *c.* 14.
ro impediat etiam ſine cauſa circa ea bo-
quæ conſilii tantum ſunt, ut eſt confeſſio,
munio, &c. communiter tantum peccat ve-
ter, niſi conſtet, quod magnam ex iis utili-
a percipiat. Sayr. Fill. Bonac. *q.* 1. *p.* 7. Trull.
cædat graviter: moderate tamen caſtigare
s, vel etiam ex gravi cauſa moderatis ver-
us, habita ratione conditionis, & ſtatus,
deque poteſt. 4. Si alimenta neget, niſi ta-
uxor a conſortio mariti propria culpa di-
rit. 5. Si negligat gubernationem domus,
m familiarem. 6. Si uxori non cohabitet,

re, ideoque (officium tutoris ſuſcipiens ventarium conficere, alioqui damna ex eju fectu ſecuta reſarcire: nec licet illi pupill cuniæ nimium ad uſus inutiles concedere.

3. Tutor (uti & Curator) tenetur conſe omnia jura, bona, & actiones pupilli (ve noris) & bona alias peritura vendere, niamque convertere in emptionem bonorur bilium, vel in cenſum, &c. prout fuerit ut Ibid. ex Rebel. *p.* 2. *l.* 22. *q.* 17.

4. Si Tutor, vel Curator pecuniam p convertit in ſuos uſus, tenetur ad reſtituti totius lucri ceſſantis, vel damni emerge quod inde accepit pupillus, vel minor. *l. c* bell. *q.* 17.

5. Tenetur item ad reſtituendos fructus ductis expenſis) quos ex bonis pupilli pe re poterat, & ſua culpa non percepit. Sil *Tutor* §. 4. Reb. *l. c.*

6. Tenetur nomina debitorum exigere, bita pupilli perſolvere, ita tamen, ut, tum fieri poteſt, bono pupilli conſulat. Reb. *ll. cc.* Tab. *ibid.*

7. Tutor, vel Curator non poteſt donati vel remiſſiones gratioſas facere de bonis pu quia non ad deſtruendum, ſed ad tuendur conſtitutus, *ibid.* Excipe donationem ren ratoriam: ſic enim poteſt v. g. ſtipendio d pro liberali ſervitio aliquid addere ex lil donatione. Mol. Lugo *d.* 23. *ſect.* 10. S Trull. *l.* 7. *c.* 17. *d.* 8. Vid. Dian. *p.* 8. *t.* 6. *R.* 1

8. Denique tenetur (officio finito) re rationes: quia hoc onus eſt commune eor qui bona aliena adminiſtrant. V. Bon. *de c* 3. *q.* 19. *p.* 4. & infra hoc libro *t.* 4. *c.* 3. *in a dice ad contractus.*

DUBIUM IV.

Quæ obligatio Dominorum, & famulorum liorumque Superiorum, & inferiorum erga ſe invicem.

Reſpond. 1. Domini, & Superiores tene *habere* curam famulorum, aliorumque ſu ſub

DUBIUM VII.

Quæ obligatio Præceptorum, & diſcipulorum.

Reſp. Inter præceptores (idem eſt de pædagogis) & diſcipulos eſt quodammodo eadem obligatio, quæ inter parentes, & liberos.

Unde reſolves.

1. Diſcipuli peccant 1. Si præceptoribus, & pædagogis non exhibeant honorem, & reverentiam. 2. Si non obediant in rebus pertinentibus ad ſtudia, & bonos mores. 3. Si eos conviciis, vel contumelioſis verbis traducant. 4. Si negligenter ſtudeant, ſcholarum, aut ſtudiorum tempore luſui vacent, vel otio. 5. Pecuniis parentum dilapident, vel inutiliter expendant. 6. Malo fine ſtudeant. 7. Gymnaſii ſui leges, vel Academiæ ſtatuta (ſi quidem ea ad peccatum obligent) non ſervent. 8. Scientias ſuperſtitioſas, aut vetitas addiſcant, vel libros prohibitos legant. 9. Stipendium debitum doctori ſuo non ſolvant, cum poſſint. Vide Navarr. *c.* 23. & 25. Fill. *tr.* 28. *p.* 2. *c.* 10. *q.* 1.

2. Magiſtri, & Pædagogi peccant 1. Si peccata diſcipulorum diſſimulent, & non corrigant, quando poſſunt. 2. Profectum eorum in litteris non ſedulo promoveant. 3. Non doceant bonos mores. 4. Si ex propoſito falſa doceant ut vera, vel ſuperſtitioſa, & ſaluti noxia. 5. Non ſtudeant ipſi, ut officio ſatisfaciant. 6. Si ſtipendium exigant majus juſto, vel quam Gymnaſii leges, aut conſuetudo permittat. 7. Doctoratus inſignia negent dignis, vel indignis conferant, quod Nav. dicit eſſe mortale; præſertim in Theologia, Jure Canonico, Civili, & Medicina: nam in Philoſophia forte veniale tantum eſſe cenſet Caj. v. Doctor. 8. Si diſcipulis malo ſint exemplo. 9. Si malis moribus imbutos, & qui aliis pernicioſi ſunt, ad ſcholas admittant, vel ex iis non dimittant. V. Trull. *l.* 4. *c.* 1. *d.* 11.

TRA-

A beratio, aliaque ſimilis afflictio i
qua quæritur quæ, & quando ſit inju

DUBIUM I.

An aliquando liceat occidere, vel ſ
ſemetipſum.

Reſpond. Abſque divina auctoritate
ſeipſum directe, & ex intentione
Ratio eſt, quia eſt contra charitaten
ſit injuria Reip. & Deo, qui eſt ſolu
& abſolutus Dominus humanæ vitæ
abſque auctoritate divina, propter Sa
& quoſdam Martyres, qui ſeipſos oc
vel ex divina inſpiratione, vel incul
rantia. Dixi *directe*; quia indirecte
licet ſe occidere, hoc eſt, aliquid fa
omittere, ex quo præter intentionem
to ſequatur: quia præceptum conſer
tam, utpote affirmativum, non ſer
gat, ſed poteſt omitti propter bonu
neceſſitatem, vel magnam utilitatem
2. 2. *q.* 64. V. Fill. *hic t.* 29. *c.* 4. *q.*
2. 2. *l.* 3. *c.* 7. *q.* 8. *Unde reſolves*

1. Miles poteſt, imo tenetur perſiſ
tione, etſi moraliter certus ſit ſe occ
C. Lugo *d.* 10. *q.* 1. Item poteſt ad e
turrim hoſtilem, aut perdendos ho

c. 14. *n.* 20. Trull. Fill. *t.* 28. *c.* 5. *q.* 6. *n.* 144. & com.

Unde reſolves.

1. Conjuges peccant. 1. Si debita intentione non contrahant matrimonium. 2. Si ſine diſpenſatione prætermittant proclamationes. 3. Si Sacramentum matrimonii in ſtatu peccati mortalis recipiant. 4. Si utantur matrimonio contra naturam, vel modo indebito, vel cum periculo abortus. 5. Si debitum ſine juſta cauſa negent. 6. Si cum periculo pollutionis tactus habeant impudicos.

2. Peccat graviter uxor 1. Si maritum rixis, vel aliter verbis ad gravem iram, vel blaſphemiam provocet. Fill. *l. c. n.* 145. & Bon. 2. Si quid notabile expendat contra voluntatem viri, & conſuetudinem fœminarum ſimilis ſtatus, niſi tamen ex paraphernalibus, ſi habet. 3. Si ſpreto viro ſibi imperium vendicet. 4. Si nolit ſequi virum domicilium mutantem, dummodo poſſit ſine periculo vitæ, & ſalutis; & contrarium non ſint pacti: & maritus poſt nuptias non ſit factus vagus. Navar. Tol. Bon. *p.* 7. V. infra *t.* 5. *c.* 1. *d.* 4. 5. Si ſine ſufficienti indicio male judicet de mariti continentia. 6. Si ſine juſta cauſa debitum neget: v. infra *l.* 6. 7. Si ſe ingerat in adminiſtrationem domus ſine juſta cauſa, qualis eſt, ſi v. gr. maritus prodigus bona familiæ dilapidet. Silv. Trull. *c.* 1. *d.* 4. *n.* 18.

3. Peccat graviter maritus 1. Si verbis contumelioſis, vel infamatoriis afficiat uxorem. 2. Si impediat illam circa præcepta Dei, vel Eccleſiæ ſine juſta cauſa. Sayr. *l.* 7. *c.* 7. Nav. *c.* 14. Si vero impediat etiam ſine cauſa circa ea bona, quæ conſilii tantum ſunt, ut eſt confeſſio, communio, &c. communiter tantum peccat venialiter, niſi conſtet, quod magnam ex iis utilitatem percipiat. Sayr. Fill. Bonac. *q.* 1. *p.* 7. Trull. 3. Si cædat graviter: moderate tamen caſtigare verbis, vel etiam ex gravi cauſa moderatis verberibus, habita ratione conditionis, & ſtatus, quandoque poteſt. 4. Si alimenta neget, niſi tamen uxor a conſortio mariti propria culpa diſceſſerit. 5. Si negligat gubernationem domus, & *rem familiarem*. 6. Si uxori non cohabitet,

affligere: qui autem advertens vitam iis notabiliter minui, nihilominus continuaret, peccaret graviter, ut notat Laym. *l.* 3. *de juſt.* *t.* 3. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 5. ex Caj. Etſi hic multi ob bonam fidem, & zelum Deo placendi excuſentur. V. Bon. *d.* 2. *q. ult. ſ.* 1. *p.* 7. *n.* 9. Fill. *l. c.* C. Lugo *de juſt. d.* 10. *ſect.* 1. *n.* 32. 33-36. *&c.* Ubi recte notat, aliud eſſe procurare abbreviationem vitæ, ſeu mortem poſitive ſibi afferre: aliud permittere, vel periculum ejus ſubire, vel non adhibere media ad avertendam. Prius ait eſſe illicitum, v. g. pœnitentiis indiſcretis, carniſque macerationibus vitam notabiliter abbreviare: poſterius vero ſæpe licere, ideoque non teneri Carthuſianum carnibus veſci, nec aliquem alium uti pretioſa, & exquiſita medicina, ad mortem vitandam; nec ſæcularem relicto domicilio quærere ſalubriorem aerem extra patriam.

6. Excuſantur ægri, qui paulo ante mortem, cauſa humilitatis, vel boni exempli, petunt humi collocari, quia non intendunt vitam abbreviare. V. Vaſquez *l. c.* Addit Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 3. *cap.* 1. *n.* 5. non teneri quemquam mediis extraordinariis, & nimis duris, v. gr., abſciſſione cruris, &c. vitam conſervare; niſi tamen ea communi bono ſit neceſſaria. v. Leſſ. *l. c.* Sanch. *in opuſc. t.* 1. *l.* 5. *c.* 1. *d.* 34. Ubi dicit infirmum in periculo mortis, ſi ſit ſpes ſalutis, non poſſe medicamina reſpuere: non videtur tamen virgo ægrotans (per ſe loquendo) teneri ſubire manus Medici, vel chirurgi, quando id ei graviſſimum eſt, & magis, quam mortem ipſam, horret. Eſcob. *E.* 7. *c.* 8. ex Turrian. *ſum. p.* 1. *c.* 263. *d.* 5.

Reſp. 2. Non licet ſe mutilare, niſi ſit neceſſarium ad conſervationem corporis totius: quia nemo eſt ſuorum membrorum abſolute dominus. Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 14. *Unde reſolves.*

1. Non licet ſe caſtrare ad conſervandam caſtitatem, vel ſedandas tentationes, quia hoc ad eum finem non eſt neceſſarium. S. Th. 2. 2. *q.* 65. *a.* 1. Leſſ. Mol. Fill. *t.* 19. *c.* 4. *q.* 3. *&c.*

2. Peccant parentes, qui filios etiam conſentientes *caſtrant*, ut ſint utiles cantui. V. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *c.* 1.

Quæ-

utrum deliberate, an ex animo turbato ſit
, in praxi privatur ſacra ſepultura cum
iatur ſecundum opus externum volunta-
e factum: niſi tamen ex circumſtantiis
ium colligatur. Si vero dubitetur, a ſei-
n ab alio, verbi gratia, ſit præcipitatus
am; delictum tam atrox, & contra na-
non præſumitur ſine evidentibus indiciis.
t. 3. d. 20. Vid. Laym. *l. c. n.* 8. Vid.
Eſcob. *E.* 7. *q.* 8. ubi dicit, eum, qui
r ex vulnere in duello accepto, ſi vivus
o diſceſſit, non eſſe privandum ſepultura
aſtica.

D U B I U M II.

*n, & quomodo liceat occidere male-
factorem?*

. Extra cauſam neceſſariæ defenſionis, de
ſra, nulli id licet, niſi auctoritate publi-
juris ordine ſervato, ut patet *Exod.* 22.
n. 13. *Unde reſolves.*
on licet marito uxorem, aut patri filiam
e in adulterio deprehenſas, quia ad id
abent auctoritatem pulicam; & leges
id permittentes in jure Canonico ſunt
e tanquam iniquæ.* Hinc damnata eſt

occidi jubent reos non citatos, vel non auditos, vel non damnatos, etſi privata ſcientia conſtet eſſe nocentes: quia ex jure naturæ actus publicus fieri debet ex ſcientia, & auctoritate publica. V. Caj. v. *homicidium*. Fil. *tr.* 29. *c.* 2. *qu.* 6. *n.* 27. Bon. *l. c. p.* 1. *n.* 7. V. & infra *l.* 5. *c.* 3. *d.* 1.

DUBIUM III.

An, & quomodo liceat occidere privata auctoritate iniquum aggreſſorem?

Reſp. Jus naturæ permittit, ut vim vi repellas, & aggreſſorem, qui inique eripere tibi conatur vitam, aut quæ ad eam honeſte agendam tibi ſunt neceſſaria, ut bona temporalia, honores, pudicitiam, membrorum integritatem, prævenias, & occidas: ita tamen, ut id fiat animo te defendendi, & cum moderamine tutelæ inculpatæ, hoc eſt, non inferendo majus damnum, nec utendo majore vi, quam neceſſarium eſt ad arcendam injuriam. Ita comm. S. Th. *q.* 74. *a.* 7. Mol. &c. Leſſ. *dub.* 8. *n.* 44.

Unde reſolves.

1. Non licet reo occidere miniſtros juſtitiæ, a quibus ad carcerem, vel ſupplicium trahitur: uti nec licet id proſcripto, ut notat ex communi Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 2. quia non ſunt iniqui aggreſſores.

2. Etſi ob contumeliam aliquam verbi gratia, ſi viro honorato dicatur, Mentiris, non liceat alterum occidere, eo quod aliter repelli poſſit, ac ſoleat (Leſſ. Azor. Hurt. &c. Dian. *p.* 5. *t.* 4. *R.* 12. & 13.) licere tamen, ſi aggreſſor fuſtem, vel alapam viro valde honorato impingere conaretur, quam aliter avertere non poſſet, docent cum Dian. *l. c. R.* 4. Leſſius Hurt. & alii 12. * Verum & hoc videtur in praxi periculoſum, & recenter damnatum ab Innoc. XI. per propoſ. 30. *

3. Si fuſte, vel ſolo vulnere, vel amputatione brachii, vel aliter arcere injuſtam vim potes, non licet occidere. Unde ſi quis ſit perſona talis, cui non ſit dedecus fugere, debet fugere potius, ſi poteſt, & ſalvare ſe: ſecus

autem,

nenti, niſi tamen alia via, verbi
, vel aliter, arceri, aut recuperari
are, quando jura ſignificant furem
occidi impune, non autem diur-
ppoſuunt, quod plerumque noctur-
nt aliter arceri, diurni autem poſ-
ui enim, ſi nocturnus poteſt capi,
occidi; & ſi diurnus non poteſt ca-
eti ab eo, quod aufert, niſi occi-
licet. Ea tamen non debent eſſe
enti, & minimum unius aurei ſe-
olin. *s. 4. s. 3. d. 16. n. 7.* Vid. Laym.
nat hoc Innocent. XI. per propoſ.
otius ſecundum alios apud Dian. *p.*
. duorum: quanquam & hoc Dian.
laxum videatur: imo Bon. *de reſt.*
magni valoris hic cenſet, etſi ſit
quatuor aureorum. Si tamen ta-
r verbi gratia uſurpet, vidente, ac
omino, aut cuſtode, aut huic vim
bi gratia, repetentem incipiat ferro
permittunt eadem Bonac. Dian *l. c.*
ſi dubium ſit, an res poſſit aliter
t recuperari. Bon. *loc. cit.* quia ne-
:, tenetur ſe exponere periculo a-

licere virgini occidere invaſorem pudicitiæ, violationem nequeat aliter evadere.

6. Cum tamen iniquus aggreſſor ſit in pe culo ſalutis, poteſt quis ex charitate ei parc re, & injuriam potius pati: ſed non tenetu eo quod alter ſua malitia ſit in periculo. Lay *ibid.*

7. Non licet occidere, ſi injuria jam eſt cc tracta, vel aggreſſor jam fugit; quia id non ſet ſe defendere ſed vindicare, ut docent T Rodr. Sed Henr. & Nav. *c.* 15. *n.* 5. Fern. *p. c.* 9. §. 1. dicunt, ſi læſus magnam faceret jac ram honoris, niſi fugientem mox perſeque tur, poſſe eum perſequi, & percutere, quantu eſſet ſatis ad defenſionem honoris. Quod Lay Bon. Leſſ. Fill. C. Lugo, &c. putant pract vix poſſe fieri ſine vindicta: etſi ſpeculative deatur eſſe probabile. Vide Dian. *p.* 2. *c.* 3. *mi R.* 14. Concedit tamen C. Lugo, Molin. Le &c. cum Dian. *p.* 8. *t.* 7. *miſc. R.* 47. licere fur fugientem, verbi gratia, cum equo tuo confi re telo, vel ſagitta, quia invaſio adhuc c rat. Etſi vero id non liceat, poſtquam in tum ſe recepit, ſi tamen per judicem non pc ſis recuperare rem tuam, potes ingredi locur ubi illa detinetur, eamque tibi vendicare, & alter vi impediat, vim vi repellere. Tan. Le Mald. Hurt. Dian. *p.* 5. *t.* 5. *R.* 37. & *p.* 8. *t. R.* 47.

8. Ad defenſionem vitæ, & integritatis me brorum, licet etiam filio, religioſo, & ſubd ſe tueri, ſi opus ſit, cum occiſione, contra ipſi Parentem, Abbatem, Principem: niſi forte p pter mortem hujus ſecutura eſſent nimis mag incommoda, ut bella, &c. Syl. Bon.

9. Licet quoque occidere eum, de quo ce conſtat, quod de facto paret inſidias ad morte ut ſi uxor v. gr. ſciat, ſe noctu occidendan marito, ſi non poteſt effugere, licet ei præ nire. Navar. Leſſ. *n.* 45. Fill. *n.* 39.

10. Hinc etiam dicunt alii, ut Sanchez *mor. cap.* 29. & alii, licere occidere eum, apud Judicem falſa accuſatione, aut teſtin nio, &c. id agit, unde certo tibi conſta *quod ſis occidendus*, vel mutilandus, vel

ia

um (quod alii difficilius concedunt) amiſſurus bona temporalia, honorem, &c. quia hæc non eſt invaſio, ſed juſta defenſio: poſito, quod de alterius injuria tibi conſtet, nec ſit alius evadendi modus. Leſſ. tamen, Fill. & Laym. non audent id defendere, propter periculum magnorum abuſuum. Vid. Eſc. *Ex.* 7. *cap.* 8. Hurt. Lugo *l.* 10. *ſ.* 7. Dian. *p.* 8. *t.* 7. *R.* 52. * Circa doctrinam hujus n. 10. animadverte Propoſit. 17. & 18. inter proſcriptas ab Alex. Papa VII. *

11. Quandocumque quis juxta ſupradicta habet jus alium occidendi, id poteſt etiam alius pro eo præſtare; cum id ſuadeat charitas. Fill. Tan. *t.* 3. *d.* 4. *q.* 8. Mol. *d.* 18. An autem, & quando ad hoc teneatur, V. Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 13. Dia. *p.* 9. *t.* 4. *Reſ.* 6. 14. 20.

DUBIUM IV.

An aliquando liceat occidere innocentem?

Reſp. Directa intentione, & ſcienter nunquam licet, niſi Deus omnis vitæ Dominus concedat: indirecte autem, & per accidens aliquando licet, utendo nimirum ſuo jure, & dando operam rei licitæ, & neceſſariæ, ac tanti momenti, ut vitæ æquivaleat. S. Th. & Doctores communiter.

Unde reſolves.

1. Si Tyrannus minetur Urbi excidium, niſi innocens occidatur, id non licet directe. Neque valet, ſicut membrum licet abſcindere pro ſalute corporis, ita & civem pro Repub. quia homo eſt tantum pars moralis Reip. a qua non accipit eſſe, & vivere, ſicut membrum corporis a corpore. Mol. *t.* 4. *t.* 3. *d.* 10. Leſſ. Fill. &c.

2. Poteſt tamen Reſpublica eo caſu talem cogere, ut Tyrannum adeat, &, ſi nolit, tradere; cum ex charitate, & juſtitia legali teneatur vitam exponere pro Republ. Unde, ſi id renuat, fit nocens. Neque hoc erit cooperari ejus morti, ſed tantum permittere; cum traditio de ſe ſit indifferens, & mors tantum ſequatur indirecte, & præter intentionem Reipubl. Molin. *l.* c. Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 7. Fill. *t.* 29. *num.* 11. Laym. ...

Limitat autem C. Lugo *d.* 10. *de juſt.* ſi innoce
ſit ſubditus, vel peregrinus teneatur mori p
Republ. aliena.

3. Si fugere non poſſis mortem, perſequen
hoſte, niſi per viam anguſtam, qua quiſpia
iſtic ſedens eſſet obterendus, licet nihilomin
(dummodo tamen, ſi infans eſt, ſit baptizat
ut monet C. Lugo, & Eſc. *E.* 7. *c.* 8.) fugere cu
ejus periculo, & interitu, præter tuam inte
tionem. Leſſ. *n.* 58. Fill. *n.* 36.

4. Similiter ad expugnandam urbem, & v
ctoriam reportandam, ſi neceſſarium ſit, lic
tormenta in eum locum dirigere, ubi mul
ſunt innocentes: quia horum mors præter i
tentionem ſequetur. Leſſ. *l. c.*

5. Non licet occidere obſides, etſi qui eos m
ſerunt, non ſervent fidem, quia ſunt innoce
tes. Bon. *t.* 2. *d.* 2. *q. ult. ſect.* 3. *p.* 7. Dian. *p.* 5.
4. *R.* 35. contra Azor. &c.

Quæres, An aliquando liceat procurare abo
tum?

Reſpond. Quicumque malitioſe in ſe, ſ
altero curat abortum, peccat graviter, ſ
fœtus ſit animatus, quia eſt verum homi
dium, ſive non, quia tendit ad occiſionem h
minis, & eſt contra naturam generationis
Leſſ. *l.* 10. *num.* 61. Si tamen ad vitam ma
conſervandam omnino ſit neceſſarium, ſequ
tes Regulæ tenentur. 1. Si fœtus mortem m
tri allaturus ſit probabiliter, necdum ſit a
matus anima rationali (animari autem comm
niter ajunt mares die quadrageſimo, femell
vero octogeſimo: quæ res valde incerta eſt
quidam permittunt, etiam directa intentio
expelli, ut Sanch. *l.* 9. *de matr. d.* 20. *n.* 9. & 1
Henr. &c. contra Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 16. & ali
quorum ſententia in praxi ſuadenda: quorſu
enim directe expellas, cum indirecte liceat
& ſufficiat? 2. Si vero fœtus ſit animatu
materque judicetur moritura cum prole, ſ
medicinam ſumat, licet eam ſumere, & ſecu
dum quoſdam tenetur intendendo directe ſu
tantum ſanitatem, etſi indirecte, ac con
quenter deſtruatur fœtus: quia in pari nece
ſitate mater poteſt magis proſpicere ſibi, qua
proli

proli. 3. Si vero cum morte matris ſpes vitæ, & baptiſmi prolis affulgeat, tenetur mater ſecundum pleroſque ſub mortali abſtinere ab omni remedio deſtructivo prolis, quia tenetur vitam corporalem exponere pro extrema neceſſitate ſpirituali infantis. Contrarium tamen docet Lud. Lopez, quod Sà V. *Charitas* dixit eſſe probabile. V. Leſſ. *l. c.* Sanch. Fill. *c.* 29. *t.* 6. *q.* 1. Bon. *t.* 8. *a.* 3. * Circa doctrinam de abortu procurando cave tibi a duabus Propoſit. proſcriptis ab Innoc. XI. ſuntque ordine 34. & 35. *

DUBIUM V.

De Duello, & Bello.

ARTICULUS I.

Quid ſit, & an liceat Duellum.

RESpond. Duellum eſt duorum (vel ſubinde etiam plurium) certamen, quod ex condicto, uno indicente, & altero acceptante, ſuſcipitur: ita ut id non ſit vitam defendere, ſed exponere periculo; Quod etſi communiter ſit mortale peccatum, licitum tamen eſt ex juſta cauſa, quæ ſemper eſt attendenda. V. Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 19. *de ref.* Sanch. 2. *mor. c.* 39. Item de pœna duellantium. V. infra *de excom.* & Sanch. *l. c.*

Unde reſolves.

1. Duellum non eſt licitum ad indagandam veritatem, vel juſtitiam, vel purgationem objecti criminis, aut litem terminandam: quia eſt fallax, imo ſuperſtitioſum medium ad eum finem, cum etiam innocens homicidium & facere, & pati poſſit. Trull. *l.* 5. *c.* 2. *d.* 13. *n.* 1.

2. Neque ob inimicitias, aut ad injuriam vindicandam, neque ob ſolam oſtentationem virium, aut delectationem.

3. Nec item ad evitandam ignominiam: quia apud bonos, & prudentes honorem non perdet: imo nec apud alios, ſi provocanti dicat, ſe eum non æſtimare dignum cum quo congrediatur, *contra leges divinas*, & humanas.

Inte-

Interim iturum ſe in dies libere ſuas
ratumque ſemper fore, & nunc eſſe
quemvis invaſorem ſe tueri. Trull. *l. c*

4. Duellum licet acceptare, vel offerr
ſervandam æſtimationem exercitus ap
eoſque debilitandos, vel ad terminan
lum cum minore damno. V. Sanch. *l.*

5. Acceptare item licet, ſi quis alia
ſurus concedat tamen arma, ut ſic
experiaris: quia eſt tantum defenſio, p
aliter non poſſis evadere. Similiter,
duos ad mortem damnatos vellet du
gredi: quia alter alterius eſſet conſti
niſter juſtitiæ. Trull. *l. c.*

6. Denique, ſi vir nobilis in aula r
militaris in caſtris, provocatus ſiſteret
ræ defenſionis gratia, cum ſpe præval
vandus alioqui, ob ſuſpicionem ignavi
tate, officio, vel favore Principis, n
eum damnare Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 3. *c.* 3
excuſat Hurt. 2. 2. *d.* 170. *ſ.* 8. §. 73. Leſ
8. Fill. *c.* 8. *q.* 6. Nav. *c.* 13. * Expen
materia de duello Propoſ. 2. inter p
ab Alexandro Papa VII. *

ARTICULUS II.

An, & quouſque liceat bellum

Reſpond. Bellum defenſivum, quo
injuſta repellitur, licet etiam privat
tate: offenſivum vero, quo vis infertu
ceat, tres conditiones requirit. 1.
tur auctoritate Principis, vel Magiſtr
lum agnoſcentis Superiorem: qualis e
Imperator, Reges, & quædam Reſp
gratia Venetorum, Genuenſium, &
adſit juſta cauſa, eaque gravis: verb
neceſſitas boni communis, & quieti
vandæ, recuperatio injuſte ablatorun
citio rebellium, defenſio innocentu
Vid. Lay. *hic*, & Molin. *t.* 1. *d.* 114.
t. 4. *R.* 3. 3. Ut fiat ex recta intenti
eſt, non ex odio, ſed ex amore b
munis; quanquam ſi hæc ultima ſ

diligentia curare, ut certus ſit de ejus ju-
& gravi cauſa. Ad quod ſequentia con-
t. 1. Ut curet habere non tantum peri-
ed etiam bonos Conſiliarios. 2. Ut atten-
an etiam a ſuis impediantur, vel inter-
ıtur litteræ, aut inſtructiones ad ipſum.
non tantum a ſuis Conſiliariis, ſed etiam
erſis Theologis curet juſtitiam belli ſecun-
leges Evangelicas examinari, & libere e-
4. Si auditis omnibus, ipſe quoque coram
llam examinet, ſtatuatque id, quod in
o mortis ſe feciſſe vellet. Denique, licet
at opinio probabilis de juſtitia belli, ſi
juſtitia maneat æqualiter dubia, & alter
poſſeſſione, non licet ei bellum indicere,
melior ſit conditio poſſidentis. Fill. *t.* 29.
. 4. Trull. *l.* 5. *c.* 2. *d.* 3. ubi cum Dian. *p.* 4.
R. 72. docet licere etiam Principi concedere
ſſalia, ſervatis tamen conditionibus certis,
v. apud Pal. *t.* 1. *c.* 6. *d.* 5. *p.* 4. & hic infra
ſeq.

Perſpecta juſtitia belli, debet ea proponi
adverſæ; quæ ſi offerat competentem ſa-
ionem, non debet bellum inchoari. Imo,
obabilius eſt, ſi cæptum ſit, debet, ſi non
gore juſtitiæ, ſaltem plerumque ex chari-
nox finiri. V. Mol. ſupra *d.* 103. Trull. *l.*

tibus, alioqui tenentur compenſare damna, tum ipſis militibus, tum aliis, qui ab iis damnum acceperunt. Con. Pal. Dia. *p.6.t.4.R.29.*

6. Tenentur etiam aliquando Principes Catholici a bello alioqui per ſe juſto abſtinere, ſi inde oriturum ſit ſcandalum, & ſpiritualis ruina multorum, ac detrimentum Eccleſiæ. V. Pal. Dian. *p. 6. t. 4. R. 7.*

7. Etſi per ſe loquendo, in bello juſto licea advocare infideles in auxilium, per acciden tamen ſubinde, imo plerumque non licet, r tione ſcandali, ut periculi in fide; verbi grati ne ſubditi pervertantur, ſacra profanentur, & Regin. *tom.* 2. *l.* 21. *n.* 10. Fill. *n.* 81.

8. Similiter licet alteri Principi, etiam al rius fidei, in bello juſto auxilium ferre; tamen ſit periculum ſcandali, incrementi reſeos, & damni veræ fidei. V. Con. *tr. Charitate d. de Bello.*

9. Duces, Tribuni, Centuriones, aliique ficiales peccant, tenenturque ad reſtitution 1. Si pauciores habeant milites, quam in tione ſtipendii exhibent. 2. Quando debe officio commeatum curare, & dant militib bum vel potum corruptum, ex quo mo riantur. 3. Si in tranſitu per regiones ac pecunias a variis pagis, ne iſtic pernocte morentur. 4. Si uni militi dent plura pha ad domos diverſas. Molin Bec. Dia *t. 4. R.* 27. & 28. 5. Si ſtipendium militib trahentes permittant extorquere ab inno neceſſaria.

10. Miles, qui in bello & juſto, & in m ... eſt mereri ſtipendia, niſi mentem ... injuſto

poteſt præſumere pro ſuo Principe, cui in dubio debet obedire, ejuſque auctoritas plerumque illi ſufficiet ad formandum etiam poſitive judicium probabile de juſtitia cauſæ, ne cum dubia fide operetur. V. C. Lug. *d.* 18. *de juſt. ſ.* 1. *num.* 21. Si vero non ſit ſubditus, tenetur prius inquirere, & poſtea ſaltem probabile formare judicium, bellum eſſe juſtum. Mol. *d.* 113. *n.* 171. Laym. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 12. *n.* 8. Azor. Mald. Regin. contra quoſdam apud Dian. *to.* 2. *tr.* 5. *miſc.* *R.* 96. *& tom.* 3. *R.* 7. Card. de Lugo *l. c.* Eſcob. *E.* 7. *c.* 8.

12. Miles intelligens bellum eſſe injuſtum, in quo eſt, non poteſt abſolvi, niſi velit, quam primum poteſt, curare dimiſſionem, & interea abſtinere ab actibus hoſtilitatis, verbi gratia, cæde, præda, &c. V. Laym. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 12. An autem talis poſſit occidere militem hoſtilem ſe invadentem, V. Eſcob. *E.* 7. *c.* 8.

ARTICULUS III.
Quid in bello juſto liceat?

Reſp. Etſi circa hoſtes in bello juſto liceat ea omnia facere quæ ad finem belli ſunt neceſſaria; verbi gratia, occidere, ſpoliare, &c. innocentes tamen (quo nomine intelliguntur pueri, qui arma geſtare non poſſunt, mulieres, ſenes, Religioſi, Clerici, peregrini, mercatores, & ruſtici) directe vita ſpoliari non poſſunt; bonis tamen externis poſſunt, ſi ſint pars Reip. hoſtilis aliterque finis belli obtineri non poſſit. Mol. Bel. *p.* 2. *c.* 10. 11. *&* 12. Laym. Fill. *n.* 191. &c. Ratio eſt, quia cum ſint pars Reip. poſſunt propter hujus delicta puniri in iis bonis, quæ Reip. dominio ſubſunt. *Unde reſolves.*

1. Per accidens licet aliquando comburere etiam Eccleſias, & hoſtes ex iis extrahere, in iis ſpoliare, & occidere, ſi v. gr. Eccleſia velut caſtro ad repugnandum utantur. Sylv. v. *bellum*, *num.* 11. Sà, Bon. *p. ult.* §. 3.

2. Contra hoſtem licet uti inſidiis, & ſtratagematis, dummodo abſint mendacia; etſi etiam hæc, v. g. quando exploratores ſe fingunt amicos, *non ſint mortalia*. Ea vero, ad quæ ca-

venda nulla prudentia datur, v. gr., ficere puteos, aquas, glandes, ſunt belli, nec licent. Mol. *d.* 111.

3. Fides hoſti data ſervanda eſt, r ctus dederis, vel in grave detriment Reip. aut Religionis; aut ſi hoſtes e vent: aut denique conditiones, ac tiæ plane ſint mutatæ. Dual. Palaus *R.* 10. vide etiam Laym. *l.* 3. *t.* 3. *c.*

4. Capti in bello etiam ex parte juſto, niſi obſtet ſcandalum, aut ſ miſſio, poſſunt fugere. Capti vero parte capientium injuſto & fugere, ſtium ſecum auferre poſſunt. Lay. *l.* 12. *n.* 16. An obſides liceat occider pra *dub.* 4. *c.* 5.

5. Poteſt quidem aliquando (rarc nonniſi ob cauſas graviſſimas) dari dam: milites tamen privata auctori agere, aut hoſtibus damna inferre quia ſunt executores tantum, & m Sà, ver. *Bellum*, Lay. *hic tr.* 3. *c.* 12. Dian. *p.* 6. *t.* 4. *toto*. Dum autem url injuſte gregarios milites tantum te mnum, quod ipſi intulerunt, probab cet Dian. *l. c. R.* 31. ex Silv. Nav. & *t.* 5. *R.* 86. Vide infra *t.* 4. *c.* 2. *d.* 4.

6. Milites peccant cum onere reſ a ruſticis, aliiſve, apud quos hoſpi per quorum loca tranſeunt, auferat vitis extorqueant, vel etiam donat (niſi conſtet omnino libere fieri donationes iſtæ plerumque non ſpon coactæ ſunt) præter ea, quæ ex c Principis iis debent ſubminiſtrare; ſint in extrema, vel ſaltem gravi Mol. Con. Palaus, Bec. &c. Dian. *R.* 21.

7. Repreſſalia licita ſunt his con 1. Ut manifeſte conſtet cives alter feciſſe injuriam. 2. Ut Superiores gati recuſent adminiſtrare juſtitian conſtet eos culpabiliter id recuſare. *ceps ſupremus*, cauſa cognita, id 5. *Ut non* inferatur plus damni,

ſatisfactio requirit. 6. Ut non concedantur in perſonas Eccleſiaſticas. Mol. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 72. ex 18. aliis.

Quæres, Ad quem pertineant bona hoſtibus erepta? Reſp. 1. Immobilia cedunt Principi, aut Reipublicæ; mobilia fiunt capientis niſi conſuetudo habeat, ut pars cedat Principi, & Communitati. 2. Jure Cæſareo, niſi conſuetudo ſit contraria, bona ablata juſto bello, qui ea injuſte poſſidebant fiunt capientium, poſtquam ea in ſua præſidia deportarunt. Valent. *to.* 3. *d.* 4. *q.* 3. Mol. *d.* 18. & Hurt. *t.* 2. *d.* 169. *ſ.* 12. §. 119. ubi requirit, ut una ſaltem nocte poſſederint. Vide etiam Sylv. Bonac. *l. c.* de peccatis in bello committi ſolitis. Trull. *l.* 2. *d.* 10. *& ſeq.* Dian. *p.* 6. *t.* 4. *R.* 23. ubi contra Durand. docet hanc ſententiam eſſe in praxi tutam.

CAPUT II.

De ſexto Præcepto, & nono.

Non Mœchaberis, & Non concupiſces, &c.

CONjungo hæc duo Præcepta, quia utroque idem explicite, vel implicite prohibetur, ſcilicet peccata impudicitiæ, & luxuriæ. Eſt autem luxuria inordinatus appetitus vel uſus delectationis, ſeu ſenſus venerei, qui fit cum commotione ſpirituum generationi ſervientium, circa partes corporis venereas; ita ut appetitus, vel delectationes aliæ, etſi etiam ſenſitivæ aut ſenſitivorum, ſi tamen non ſint venereæ, aut venereorum, nec ad ea ordinentur, non ſpectent ad luxuriam. Porro actus, ſeu peccata luxuriæ diſtinguuntur in imperfectos, in quibus non intervenit ultimus terminus venereorum, quæ eſt deciſio ſeminis, ut ſunt actus interni deſideriorum, & oblectationum moroſarum, qui ſpeciem ſumunt ad objectis; & perfectos, ac conſummatos, qui terminum jam dictum habent adjunctum. Qui rurſus ſunt duplices. Alii enim ſunt naturales, qui naturæ non repugnant, nec ſpecie differunt in ratione luxuriæ (etſi per deformitatem ſuperad-

ditam aliquando ſpecie differant) v. g. adulterium, inceſtus, &c. Alii innaturales ſunt, ſeu contra naturam, in quibus conditiones a natura inſtitutæ, v. g. identitas ſpeciei, vas debitum, &c. non ſervantur. Et hi etiam in ratione luxuriæ differunt ſpecie, quæ in illis variatur ſecundum modos, quibus committuntur, naturæ repugnantes.

DUBIUM I.

An, & quanta peccata ſint oſcula, amplexus, tactus, verba obſcœna, & ſimilia extra matrimonium?

Reſp. Ad id dignoſcendum, diſtinguenda eſt imprimis intentio, & delectatio venerea, & venereorum ab intentione, & delectatione ſenſitiva, & ſenſitivorum aliorum, quæ conſiſtit in quadam proportione, & conformitate rei tactæ cum organo tactus. Deinde ſciendum, intentionem, & ſenſum venereorum eſſe mortalem, & excludere a regno cœlorum, ſecundum Apoſtolum ad Gal. 5.

Unde reſolves.

1. Oſcula, amplexus, aſpectus, tactus, & ſimilia, ſi extra matrimonium fiant, ex intentione actus luxurioſi, vel ob delectationem veneream, etiamſi non illam perfectam, quæ eſt in ſeminatione, ſunt tamen ſemper peccata mortalia: quia eo animo, extra matrimonium, ſunt impudica, & natura ſua talis delectatio tendit ad perfectam. Fill. *t.* 30. *c.* 9. *num.* 294. Leſſ. *l.* 4. *c.* 3. *d.* 8. Sanchez *l.* 9. *d.* 46. * Hinc proſcripta eſt oppoſita opinio ab Alexan. VII. Propoſ. 40. *

2. Tales actus ſunt ejuſdem naturæ cum perfectis, ſive conſummatis: ideoque in confeſſione explicandum, utrum ſint habiti cum ſimili ſexu, an diverſo; cum libera, an conjugata, cognata, perſona ſacra, &c. Leſſ. *d.* 15. Sanch. *l.* 1. *c.* 2.

3. Oſcula, amplexus, compreſſiones manuum, & ſimilia non obſcœna, ſi fiant tantum *officii*, aut moris patrii, aut amoris honeſti *vel benevolentiæ* augendæ cauſa, etiamſi de-

le-

nialem culpam non excedunt. Vide Fill. eſſ. Sanc. *l. c.* Dian. *p.* 4. *t.* 3. *R.* 136. ium tamen eſt tutius. V. Trul. *l.* 6. *c.* . *n.* 8.

em dicendum de tactu, & aſpectu inhon partium corporis proprii, aut commix nimalium, non cum animo venereo, curioſitate tantum, aut levitate, ſecluſo ſcandalo: & periculo conſenſus venerei. i tactus talis, aut aſpectus proprii cor aturali aliquo, ac non malo fine fiat, iale quidem erit, ut v. gr. ſi frictione ere velis pruritum non venereum: dum tamen abſit periculum pollutionis, aut us in eam, ſi improviſo præter inten forte obveniret. Leſſ. *n.* 63. Fill. *n.* 214. *l.* 9. *d.* 31.

actus nudi, & aſpectus partium inhone alterius corporis, maxime diverſi ſexus, cubitus humani ex curioſitate (nam de ate aliud eſt) etiam ſecluſo affectu ve videntur non poſse excuſari a mortali, gravem indecentiam, & periculum pro actus venerei: niſi tamen aſpectus fiat tam remoto, & ita obiter, ut hæc Sanch. *n.* 23. & 29. Fill. *n.* 218. Laym.

a. verba turpia, lectio obscœnoru
tio comœdiarum turpium, cantior
ſtæ, geſtus, litteræ, & dona amato
tum fiant ex curioſitate, vel vano f
ſunt mortalia; ſecus tamen, ſi fiant
inhoneſto, ſive venereo, vel cum p
næ ſpiritualis ſui, vel aliorum. San
3. Fill. *t.* 30. *c.* 10. *q.* 3.

9. Choreæ, niſi malo fine fiant
periculo aliquos, aut ſeipſum incit
bidinem, vel cum alia circumſtanti
cundum ſe non ſunt malæ, nec act
ſed lætitiæ. Quando vero ſancti
interdum valde reprehendunt, lo
turpibus, & earum abuſu. V. Caj.
Fill. *n.* 223.

10. Exhibentes comœdias turpes,
cientes libros, aut picturas incitan
dinem peccant mortaliter: quia ſun
ximi; cum moraliter certum ſit
ad peccatum incitandos Fill. *n.* 21
Magiſtratus, qui permittunt exhi
comœdias, peccare mortaliter doce
concedit Bald. ſi auctoritatem illi
approbent, vel foveant: addit tame
quando excuſari, ſi ad majus m
diendum non puniant, & tantum t
de Dian. *p.* 5. *t.* 15. *R.* 82.

11. Perſona ſoluta permittens ſe
lia, tactu, qui vulgo cenſetur pudi
henſio, contrectatio manus, ample
cula juxta morem patriæ, non pe
conſtet fieri pravo affectu; huic eni
ri non licet. Docet tamen Fill. etia
mitti poſſe, ne tangens infametur.
autem tactus impudicos (ut mamm
obſcœnarum partium) vel oſcula
moroſa, vel indecentia, peccat:
mitur affectus malus. V. Fill. *l.* 3
inf. *l.* 5. *c.* 1. *dub.* 2.

Quæres, an, & quatenus liceant
pectus, &c. inter conjuges, vel ſpo

Reſ. 1. Conjugibus licent, ſi re
copulam: ad hanc enim licite ſe e
lio autem fine, v. g. voluptatis cau

ſio cum filia confeſſionis; cum proprie non ſi cognatio ſpiritualis, quam tamen circumſtantiam in confeſſione exprimendam eſſe, probat Sanch *l.7. de matr. d.* 55. Con. *d.* 32. Fagund. & cæter probabiliter contra Sà, V. *Confeſſio*, & Dian. V Card. Lugo *n.* 355.

6. Sacrilegium, hoc eſt violatio rei ſacræ per actum venereum. Res autem ſacræ, quæ ſic violantur, ſunt locus, & perſona. Unde ſacrilegium eſt 1. Omnis actus luxurioſus exterior (qualis etiam eſt v. g. pollutio, & probabiliter etiam tactus impudici. V. Lug. *n.* 464.) in loco ſacro, hoc eſt templo, vel cœmeterio; niſi tamen fiat a conjugibus ex neceſſitate, v. g. ad vitandam incontinentiam. 2. Omnis actus luxurioſus tam interior, quam exterior in perſona, vel cum perſona voto caſtitatis conſecrata: circa quem tamen probabile eſt, non opus eſſe exprimere, utrum fuerit votum ſolemne, an ſimplex: Sicuti neque, ſi duplici titulo ſit ſacrata, v. g. quia eſt Sacerdos, & Religioſus: quia moraliter eſt una numero malitia. Sanchez *de matr. l.* 7. *d.* 27. *n.* 27. Henr. & cæteri, quos citat Dia. & ſequitur *p.* 1. *t.* 7. *R.* 3. V. Car. Lugo, *d.* 16. *de pæn. ſ.* 4. Bon. *q.* 4. *p.* 17. Eſc. *E.* 8.

DUBIUM III.

Quæ ſint ſpecies luxuriæ conſummatæ contra naturam?

Reſp. Cum contra naturam eſſe dicantur ea, in quibus fit ſeminatio modis repugnantibus inſtitutioni naturæ, ita ut juxta tales modos ſpecies varientur, hinc reſolvitur, tales ſpecies eſſe ſequentes.

1. Eſt congreſſus inordinatus, hoc eſt innaturalis, ſive indebitus concumbendi modus, cum ſcil. ſervatur quidem identitas ſpeciei, diverſitas ſexus, & debita naturæ organa, ſed inordinato tantum modo acceditur: v. g. cum vir ſuccumbit, vel averſe accedit more pecorum, vel a latere, vel ſtando, aut ſedendo, aliave ratione inſolita: quod eſt contra naturam: mortale, quando inde periculum eſt impedienda

 gene-

generationis, aut effundendi ſeminis;
hoc periculum caveatur, aut non ſit,
matrix fœminæ ſatis attrahat ſemen
neat, ut fit plerumque, non contra,
ter naturam erit: & veniale grave,
lum, ſi gravis cauſa adſit, v. g. quia
prægnans, vel quia corporis diſpoſit
triuſque, ſive alterutrius conjugis a
non patiatur. Fill. *tr.* 30. *c.* 8. *q.* 8. *n.* 1

2. Mollities, ſive pollutio, & eſt, c
congreſſu, ſeu copula voluntarie
fluxus ſeminis, ſive id foras effundatu
manibus, ſive intus diffluat in matric
fœminis: Et hoc peccatum præter pre
litiam, ſæpe aliam habet adjunctam, u
nicationis, adulterii, inceſtus, &c.
nimirum ſimul imaginatur, ac deſidera
ſum alicujus perſonæ liberæ, conjug
quod proinde ſi fiat in confeſſione a
eſt. Plura de mollitie v. ſequenti dub

3. Sodomia imperfecta, & eſt congr
debito quidem ſexu, maris nempe cun
ſed extra vas naturale. Poteſt eti
habere alias malitias, v. g. adulterii,
conjugata; inceſtus, ſi cum conſangu
q. 4. *de matr. p.* 11. *n.* 1. Filluc. *l. c. n.* 1

4. Sodomia perfecta, & eſt congreſſ
ejuſdem ſexus, ut maris cum ma
næ cum fœmina, & poteſt etiam ha
malitias adjunctas, v. g. inceſtus: qu
gnationis gradum non neceſſario ex
cet Eſcob. *de act. hum. E.* 2. *c.* 6. ſed ſa
cere, coivi cum conſaguineo, vel af
nec miſcetur caro, nec contrahitur
nec linea variat ſpeciem. Ita ille.
dum tamen eſſe fuerisne agens, ar
dicit C. Lugo *d.* 16. *n.* 423. contra I
t. 4. *de ſacram. R.* 159. *& p.* 6. *t.* 6

5. Beſtialitas, quod eſt graviſſimu
mnes: & eſt congreſſus, in quo
vatur identitas ſpeciei; v. g. ſi homo
beſtia, ſive ejuſdem ſexus ſit, ſive n
opus eſt explicare, qualis, ſive cujus
rit: quia eſt differentia tantum mat
in genere entis, non autem formalis

nere mortis. Eſc. *E.* 2. *c.* 6. Fill. *tom.* 2. *t.* 30. *c.* 7. *n.* 131. Huc revocatur peccatum cum Dæmone ſuccubo, vel incubo. Cui peccato ſuperadditur malitia contra religionem, & præterea etiam ſodomiæ, adulterii, vel inceſtus, ſi affectu viri, vel mulieris ſodomitico, adulterino, vel inceſtuoſo cum Dæmone coeat. Vide Bon. *de matr. q.* 4. *p.* 12. Fill. *n.* 162.

DUBIUM IV.

An aliquando liceat procurare pollutionem?

Reſp. Auctoritate Scripturę; quę molles a regno cœlorum excludit 1. *Cor.* 6. docent omnes, nullo caſu licitum eſſe intendere, vel procurare directe mollitiem, ne cauſa quidem ſanitatis, ac vitandæ alias certæ mortis. Cauſam dat Sanch. *l.* 9. *d.* 17. quod natura adminiſtrationem ſeminis, extra matrimonium, in omni eventu, homini denegarit, eo quod adeo vehemens ſit in ea re ſenſus voluptatis, ut homines paſſione excæcati paſſim ſibi facile perſuaderent, habere ſe juſtam cauſam irritandi ſeminis, unde plurima, graviſſimaque vitia contra bonum commune, & in impeditione generationis emergerent.* Hic nota Propoſ. 49. damnatam ab Inn. XI.* Nav. *c.* 16. Leſſ. & comm.

Unde reſolves.

1. Diſtillatio, quæ eſt fluxus humoris quaſi medii inter urinam, & ſemen (cum quo coloris, & viſcoſitatis ſimilitudinem gerit) ſine ingenti illa delectatione, non eſt vera pollutio, &, ſi proveniat ſine omni commotione ſenſus venerei, ut quandoque fit, de ea non magis laborandum, quam de ſudore, dicit Caj. Si vero fiat cum ſenſu carnis, & commotione ſpirituum generationi ſervientium, tum ei cooperari, vel cauſam præbere, non eſt, vel eſt peccatum; idque veniale, vel mortale, ad eundem modum, quo de pollutione dicetur. Sanch. *l.* 9. *d.* 45. *n.* 32. Laym. *l.* 3. *t.* 4. *n.* 18.

2. Si ſemen judicio medicorum tranſivit in materiam venenoſam, licet eam medicamentis expellere, etſi præter intentionem ſequatur aliqua veri ſeminis emiſſio. Sanchez *l.* 9. *de matr.*

tr. d. 17. n. 16. Fill. t. 30. c. 8. n. 150.
c. 1. d. 8. §. 1.

3. Non tenetur quis (modo tam
riculum conſenſus in voluntatem ,
tarie promoveat) impedire pollutic
ſua evenientem, aut jam cœptam,
muo, reprimere , ſed poteſt ſanit
nere, ut natura ſe exoneret : quia
procurare, ſed pati, ut effluat, qu
ruptum ſanitatem læderet. Unde id
Sanch. etiamſi orta eſſet prius ex c
de ea doleat , & conſenſum ulterio
hat, additque plerumque expedire
cruce, & ſine alio attactu, quietis r
gare Deum, ne permittat lapſum in
nem. Sanch. d. 17. n. 17. Trull. l. 6.

4. Licitum eſt ob finem honeſtur
nuendæ tentationis, ſanitatis, tranc
nimi , optare ſimplici affectu ſpont
naturalem exonerationem naturæ, n
rium illud non ſit cauſa efficax p
Similiter licet etiam de ea gaudere
rali, & ſine peccato facta : quia obj
deſiderii, & gaudii non eſt malum.
ejuſmodi deſideria ſimplicia inutilia
periculo carere, quidam bene obſer
d. 14. n. 15. Laym. n. 17.

5. Si quis facturus rem aliquam n
vel licitam, & honeſtam , prævidet
raliter ſecuturam pollutionem (ic
magis valet de diſtillatione) quam
nullo modo velit , nec intendat, tu
abſit periculum conſenſus in delec
non tenetur abſtinere a tali actione
ſequenti ſuum jus non imputatur e
accidens, & præter intentionem ſec
non obſtante periculo pollutionis , l
confeſſiones mulierum, ſtudere caſib
tiæ , tangere ſe ex neceſſitate , fœ
te, & cum neceſſitate alloqui , oſcu
plecti juxta morem patriæ , ſi alioq
habendus eſſet. Quod ſi tamen peri
conſentiendi in delectationem (qu
tur inde, ſi ſæpius ex ſimili occaſio
ter ſit lapſus) a cauſa illa, quantu

abſtinendum eſſet; proindeque Confeſſarius tali caſu teneretur relinquere officium. Fill. Sanch. *l.* 9. *d.* 45. Navar. *c.* 16. Lay. *n.* 16. Monet autem Laym. eum, qui in actionibus honeſtis, & utilibus talem miſeriam experitur, facilius liberari contemnendo, quam æſtimando; quia imaginatione, & timore augetur.

6. Si pollutio ſecutura prævideatur ex re illicita, otioſa, vel minus neceſſaria, & hæc ſit cauſa propinqua, ac natura ſua ad venerem ordinata, ut ſunt actus luxurioſi, tactus, aſpectus, lectio, auditio, locutio turpis, mortale eſt ab illa non abſtinere; quia in eam conſentiens moraliter in effectum conſentire cenſetur. Quod ſi res illa ſit cauſa tantum remota, per accidens tantum ad pollutionem concurrens, qualis eſt v. gr. eſus, aut potus calidorum, equitatio, confabulatio inutilis, crapula, ebrietas etiam mortalis (modo pollutionem non intendas, & abſit periculum venerei conſenſus) ſecuta pollutio non eſt mortale: quia in talem rem conſentiens non ideo velle cenſetur effectum. Fill. *tr.* 30. *c.* 8. *q.* 6. *n.* 152. Sanch. *l. c.* Leſſ. *l.* 4. *c.* 3. *d.* 14. V. Dian. *p.* 5. *t.* 13. *R.* 4. Addunt quidam DD. hanc regulam, pollutionem in cauſa volitam tantum eſſe peccatum, quantum eſt ipſa; ut, ſi cauſa ſit peccatum mortale, etiam ipſam fore mortalem: ſi ſit veniale, venialem; ſi vero cauſa nullum ſit peccatum; nec ipſam fore (ſecluſo ſemper periculo conſenſus) hinc venialem v. g. eſſe illam, quæ provenit ex lectione curioſa, vel aſpectu per ſe non mortali. Trull. *l.* 6. *c.* 1. *d.* 9. ex Lopez, Henriq. Vaſq. Bon. *de matr.* *p.* 10. V. Dian. *P.* 1. *t.* 2. *miſc.* *R.* 56.

7. Pollutio in ſomno facta eſt mortalis. 1. ſi ante directe, vel formaliter eſt procurata, & cauſa non eſt retractata. 2. quando poſt ſomnum placuit, & approbata eſt propter delectationem veneream; alias non. Fill. *q.* 5 *n.* 148. Trull. *l. c. n.* 9.

Quæres, An mutua pollutio inter mares, vel fœminas procurata ſit mollities tantum, an Sodomia?

Reſp. Si fiat ex ſolo affectu ad veneream libidinem *abſque concubitu*, eſſe tantum mollitiem: *ſi vero fiat ex* affectu ad perſonam illam, inde-

indebiti ſexus (præſertim ſi adſit ali
ctio, & commixtio corporum) eſt quo
Sodomia. Fill. t. 30. c. 8. Plura de to
teria V. infra l. 5. c. 1. d. 2. a. 2. de
genere, & Auctores citatos.

TRACTATUS

De ſeptimo Præcepto.

Non furtum facies.

CUm hoc prohibeatur omnis injuſ
catio in bonis proximi, quæ
furtum, & rapinam, 2. per omiſſion
tionis damni illati, 3. per iniquitat
ctuum, de his tribus hic agendum.

CAPUT I.

De Furto.

DUBIUM I.

Quid ſit furtum, & quale pecc

REſp. Eſt occulta, & injuſta rei al
tio, invito rationabiliter domin
res ſit ſacra, dicitur Sacrilegium, de
Si aperte cum vi fiat, eſt rapina, a f
diſtincta. Licet autem furtum, cæter
quam rapina, levius ſit, & ex genere
mum inter ea, quæ circa proximum c
tur, eſt tamen mortale, ſi quantitas
lis. Ita communiter omnes. V. Bon.

Unde reſolves.

1. Qui alienum accipit per jocum,
num, aut commodum illius, a quo a
furatur: v. g. ſi uxor auferat marito
ne ludis, aut comeſſationibus prodiga
num, ne inebrietur: aut librum hær
legat: aut famulus det eleemoſynam
magnam valde indigenti, in qua dom
nabiliter non ſit invitus, a quo tame
cundiam, vel aliam cauſam non aud
V. Leſſ. l. 2. c. 12.

vel alio in extrema neceſſitate
im accipit, quantum neceſſa-
furatur, nec tenetur reſtituere
iptum; ſiquidem re, & ſpe in-
m docent Leſſius *l. c. d.* 4. Malde-
de neceſſitate gravi. Verum id
negant, cum Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.*
. Th. 2. 2. *q.* 66. *n.* 7. Sylv. Aug. V.
t. miſc. R. 20. C. Lug. *d.* 16. *ſ.* 7. &
ia recenter damnavit Innoc. XI.

n furatur, qui accipit in compen-
tam, ſi aliter ſibi debitum accipere
. ſi famulus juſtum ſtipendium non
obtinere; vel inique inductus ſit
um iniquo pretio. Vide Laym. *l. c.*
c. 15. * Circa compenſationem hanc
ate Propoſ. 37. inter proſcriptas ab
*

DUBIUM II.

ſit quantitas notabilis ad mortale peccatum.

ea de re ſunt ſententiæ. Nav. nimis
oſe ſtatuit medium Regalem; alii nimis
io. aureos, moderatius Tol. Med. Leſſ.
uos Regales: etſi minus ſufficiat, ſi no-
ter noceat.

ſpon. Ea non mathematice, ſed moralite
enda eſt, non tantum ex valore rei abla
ſed etiam ex circumſtantiis perſonæ, c
ertur: ſi nimirum ei grave damnum infer
, aut ſaltem charitas Chriſtiana graviter
tur, quomodo reſpectu valde divitis, imo
am Regis, unus, vel alter aureus notal
uid videtur: reſpectu vero mediocriter d
um, quatuor circiter Regales, ſive medius
perialis, reſpectu mechanicorum duo; reſ
pauperis, unus. Ita nunc plerique cum Bo
Unde reſolves.

1. Grave peccatum eſt auferre rem p
domino valde proficuam, verbi gratia
ri acum, quam unicam habet, nec ha

liam poteſt, qua ſe alat. Leſſ. *l.* 2. *c.* 12. *d*
2. Grave item eſt (etſi non in ſpecie fur
ſi fur ſciat ex jactura rei parvæ domino ſec
ram valde magnam moleſtiam, v. g. quia v
ad eam afficiebatur, nec ſimilis recuperari
teſt: niſi tamen res ſit nullius prorſus mo
ti. V. Bon. *d.* 2. *q.* 8. *p.* 1.

3. Plus requiritur ad notabilem quantit
in rebus, quæ ultro proveniunt, & ſunt
de expoſitæ, v. g. fructus ad viam publica
V. Leſſ. *l. c.*

4. Plus item, ſi quis a diverſis, vel ab
interpolatim parva, & plura, furetur. Vide I
l. c. n. 46.

DUBIUM III.

Quam graviter peccet, qui multa minuta furta committit?

Reſp. Hic quoque quantitas læſionis, vel
mnificationis, quæ fit proximo, & quam
intendit, eſt menſura quantitatis peccati. V
Leſſ. *l. c.* Sanch. *l.* 7. *c.* 21.

Unde reſolves.

1. Si quis ex occaſione tantum furatur, ſ
uni, ſive pluribus modicum, non intend
notabile aliquid acquirere, nec proximo gra
ter nocere ſingulis furtis, non peccat gravit
neque ea ſimul ſumpta unum mortale con
tuunt: poſtquam tamen ad quantitatem nota
lem pervenit, eam detinendo, mortaliter p
care poteſt. Leſſ. *d.* 7. Sanch. *l.* 7. *c.* 21. Bon
q. 8. *p.* 2. Verum & hoc mortale evitabit, ſi
tunc reſtituere non poſſit, vel animum hab
paulo poſt reſtituendi ea ſaltem, quæ ti
accipit. Gran. Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 25.

2. Si autem per plura parva furta uni,
pluribus facta habeat intentionem paulatim
teſcendi, vel inferendi grave damnum, pe
graviter ea intentione, ac, licet executio
gulorum ſit tantum venialis ex ſe, ut tar
ſubſtat tali intentioni, eſt continuata exec
peccati mortalis. Leſſius *l.* 2. *c.* 12. *d.* 7. Sar
l. c. quia nocent graviter Reipub. & praxis

vali

alde pernicioſa eſt ſocietati humanæ, ver. g. i ſartor particulas panni à diverſis ſurripiat; i mercatores utantur brevioribus ulnis, &c. Interim hi excuſantur ſubinde a gravi peccato. 1. ex eo, quod dictum eſt caſu primo. 2. Si id faciant, at ſe ſervent indemnes, vel quia aliàs non lucrarentur, vel pretium augere deberent, & tunc non invenirent emptores. [Roſella v. *Emptio*. 3. ſi alias non habeant, unde ſe, vel ſuos alant.

3. Si plures ſimul, vel ſucceſſive plura furta parva alicui faciant, quæ ſimul ſumpta graviter illi noceant: tunc, ſi alter de altero non ſciat, nullus peccat graviter: v. g. ſi viatores ex vinea unam, alteramve uvam rapiant, & comedant: etſi hoc licere dicant Covar. Val. & Ripa contra Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 30. ſi autem ſinguli conſpirent, ſinguli graviter peccant. Si denique de ſe mutuo ſciant, nullus tamen alteri ſit cauſa furti, probabilius eſt non eſſe mortale, ut docent Leſſ. Tan. &c. contra Suar. Vaſ. V. Bon. *l. c.* * Circa hæc multa furta minuta adverte Propoſ. 38. inter damnatas ab Innoc. XI. *

DUBIUM IV.

Quid ſentiendum de furtis domeſticorum, vel amicorum?

Reſp. Licet vere furtum ſit, ſi uxor, liberi, amici, ſervi patrifamilias invito quid auferant, plerunque tamen major quantitas requiritur, ut ſit mortale, cum plerumque hic dominus aut non rationabiliter invitus, aut ſaltem minus invitus ſit, ut ab his, quam ab aliis auferatur: vel, etſi valde invitus ſit, ſæpe tamen id fiat, non tam ratione rei acceptæ, quam modi accipiendi clam; aut ratione finis, ob quem accipitur, v. g. ad ludendum, potandum, &c. V. Caj. V. *Furtum*. Leſſ. *c.* 12. *n* 76.

Unde reſolves.

1. Uxor graviter peccat, ſi notabilem ſummam accipiat invito marito, etiam ex dote, vel bonis communibus; quia licet media pars ad *eam ſpectet, maritus* tamen habet uſumfru-

fructum illius partis, ideoque tene
tutionem. Trull. *l.* 7. *c.* 6. *d.* 8. *n.* 7.

2. Similiter peccat graviter m
juſtitiam, cum obligatione reſtitu
quid notabile uxori ſurripiat, abſ
ſenſu, ex bonis ipſius paraphernal
propriis, ſi quidem libera eorum
ipſimet uxori competat; quia par
riti, & uxoris, quoad bona propri
Ialob. *t.* 2. *d.* 13. Trull. *l.* 6. *c.* 1. *d.* 9.

3. Uxor poteſt dare eleemoſyn
nera, ſecundum conſuetudinem
lierum illius loci, & conditionis,
ritus eleemoſynas omnes illi prob
conſuetudo hoc jus ei tribuit, quo
privare non poteſt. *ibid. n.* 13. Di
R. 22. & *p.* 5. *t.* 8. *R.* 34. ubi cum M
liis docet, poſſe eam inſcio marit
mam partem annui cenſus, vel lu
hoc pertineat ad decentiam ſtatus
irrationabiliter ſit invitus. Hinc
cum Abigail moderatas eleemoſyn
mariti converſionem impetret; vel
lam puniat. Vaſq. Bon. Regin. &
tra Con. &c. Vid. Dian. *p.* 2. *t.* 16.
t. 8. *R.* 34.

4. Uxor poteſt bona expendere,
ſente, vel fatuo; quia tunc ad ill
miniſtratio domus: Item, quæ ac
duſtria: Item paraphernalia, hoc e
præter dotem marito allatam, ſibi
Trull. *l. c.* & cæteri comm.

5. Non peccat uxor, ſubducend
compenſationis cauſa, ſi vir ſit pr
is tunc facit uxori injuriam, parte
fundendo: vel pro victu, veſtibus
ſibi, vel familiæ neceſſariis, quæ
non intelligunt, & fruſtra ab illis
Bon. Trull. *l. c.*

6. Uxor, ſi ejus pater, mater
ex alio matrimonio ſit pauper, i
ſecundum ſtatum ſuum vivant, &
nolit ſuccurrere, poteſt ex bonis
vel etiam ex communibus (dummo
tem viri omnia computet in ſua p

uos, vel tres, imo ſecundum Sanch. quin-
l ſex aureos furetur: eo quod parens ſit
invitus, & filius ſit aliquid patris. Un-
tenebitur ad reſtitutionem, niſi forte
dibus graviter noceat.
i filius notabilem ſummam expendat in
pes, aut vanas, contra voluntatem pa-
, ex pecunia ſibi ſuppeditata ad uſus ho-
putat Leſſ. *c.* 22. *d.* 13. eum peccare mor-
: etſi excuſet a reſtitutione, ſi pater ro-
acile condonaturus putetur.
filius, v. g. mercatoris, vel cauponis ad-
et bona parentis, poteſt a patre exigere
n, quantum dare deberet extraneo, & ſi
trare non poſſit, vel exigere non auſit,
lam accipere. Ita probabiliter Lay. *l.* 3.
. *c.* 8. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 66.
Etſi famuli in eſculentis, & poculentis,
mo exportant, aut divendunt, graviter
; quæ tamen ipſi domi conſumunt, in
lius (uti & Religioſi) excuſantur; cum
dominus, aut Prælatus ſæpe tantum ſit
quoad modum accipiendi clam, non
rem. Quod tamen timeri poſſet, ſi ex-
naria acciperentur. Laym. Eſc. & Leſſ. *d.*
12. *dub.* 8. *num.* 48. Ubi docet, quod fur-
ima famulorum ex comeſtibilibus, quæ

miſerit. Famuli vero, ſi ſine mag
te reſtituere non poſſint, jubeant
re officiis, & obſequiis extraordina
poſſunt. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 1. *c.* 1.

CAPUT II.

De Reſtitutione.

DUBIUM I.

Quid ſit Reſtitutio, & qui tenea

RESP. 1. Reſtitutio eſt actus j
lutem neceſſarius neceſſitate
reparatur damnum proximo illat
riam; ita ut radix reſtitutionis r
læſio proximi, verbi gratia, cont
&c. In quibus non habet jus, q
ſed ea tantum, quæ eſt contra ju
proprie injuria infertur, hoc eſt
quod jus proximi, quod is habet
rem, in qua damnum patitur.
modis fieri poteſt, v. g. furando,
deſtruendo, rem alterius negliger
do, occidendo, mutilando, detr
rem, convitiando, & ſimilibus.

Reſp. 2. Ex data reſponſione p
reſtitutionem eos, qui intulerun
mnoſam. Hæc autem eſt duplex
terialis, ut v. g. cum quis rem al
accipit bona fide, vel retinet, id
liter judicans id ſibi licere, vel e
formalis, quia quis rem alienam
cipit, vel retinet mala fide, id e
vel ſcire poſſit, ac debeat, id ſit
& rem non eſſe ſuam. V. Laym
Leſſ. *l.* 2. *c.* 7. *d.* 6. Bonac. *d.* 3. *q.*

Unde reſolves.

1. Qui injuriam intulit, ex qu
eſt damnum ſecutum, ut ſi adult
ſit, ſine damnificatione alterius
in conſcientia ad reſtitutionem
reparatio damni: poteſt tamen a
ſatisfaciendum pro injuria.

praxi tuta; ſaltem quando non com-
ſ reſtituere. V. Auct. cit. & Laym. *l.*
l. 2. *c.* 7. *d.* 1. *n.* 27. C. Lugo *diſp.* 8.

DUBIUM II.

cooperantur ad damnum alterius,
ineantur ad reſtitutionem?

Tenentur omnes illi, qui quoque
cauſa influens, & efficax damni ſe-
ii ex officio, & obligatione juſtitiæ
vere damnum, non caverunt. Ita
r Doctores. Unde concludunt, tene-
tutionem comprehenſos ſequentibus

onſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
ins, mutus, non obſtans, non mani-

quentibus Caſibus.
ur ad reſtitutionem mandans, ſive
andet, ſive tacite, dicto nimirum,
ex quo, verbi gratia, famulus colli-
gratum fore, ſi faciat; non autem
ui ratum tantum habet opus ſuo no-
m. uti nec mandans. ſi ante execu-

cui damnum paratur, moneat, ut ca
Bonac. & Tan. 2. 2. d. 4. q. 6. dub. 14.
ſilium, & Dian. tract. 2. miſc. reſ. 18.
83.

3. Tenetur item qui ſuo conſenſu,
vel ſuffragio eſt cauſa efficax damni.
n. 23. Fill. t. 32. c. 1.

4. Item palpo, aut qui laude, adul
exprobratione ignaviæ, aliterve aliu
mnum inferendum excitat, animat.
l. c.

5. Item qui inferenti damnum præ
ſum, illum receptat, illius furta,
menta occultat, vel ea emendo rapi
&c. ibid. Hi enim omnes, uti & is, c
tivæ traditæ ſunt in cuſtodiam, tene
manifeſto fure) reſtituere domino. I
care eos, qui a ſartoribus emunt
panni, ſeu veſtitum, docet Villalob.
p. 4. tr. 4. R. 176. licet ibid. Sanch. ex
qui iſta emunt a ſartoribus magiſtris
his plerumque detrahatur plus a ju
de, quam mereantur iſta fragmenta
licite ea retineant. Neque hic a pec
ſari caupones, qui a filiisfamilias
pecunias, aliaſve res parentibus ſurre
tat Laym. lib. 3. t. 2. c. 5. Bonac. &c.
poſt delictum ipſum reum juvat ad
(non concurrendo ad delictum) no
reſtituere, modo non det illi ſpem
poſterum: Tum quia non eſt cauſa
Tum quia reo licet fugere, ut infra
lib. 4. d. 7.

6. Item participans de præda, aut q
do cooperans: ut agens excubias,
ſcalas, parans inſtrumenta, conficien

pediences iniquam conſtitutio-
nem. Item tutores, admini-
i, &c. non impedientes damna
ous, Eccleſiis provenientia. I-
ntium, vinearum, ſylvarum,
irum, qui damna non impe-
non manifeſtant. Mol. *d.* 116.
12. vide ſupra *l.* 3. *t.* 3. *c.* 2. I-
& domini Territoriorum, ſi
cas infeſtari prædonibus, &,
impediant, tenentur merca-
s viatoribus, damna, quæ ab
npenſare. Dian. *p.* 8. *t.* 7. *R.* 38.
on tenentur ad reſtitutionem,
unt cauſa efficax damni; ut v.
da non fuit efficaciter motus
io alterius, ſed nihilominus
arus. Item, ſi v. g. in Capitulo
rint ſuffragium, ita ut videas,
urum, etſi neges; tunc enim
acere, licet pecces, pro quali-
lendo tuum, vel mandando,
Bon. *l. c.*
eſt, non teneri ſupradictos, ſi
certum, eorum mandatum,
ter induxiſſe: quia in dubio
o poſſidentis, præſertim cir-
itiæ. Leſſ. *t.* 3. *d.* 4. Bon. *q.* 2. *p.*
R. 64. Tan. 2. 2. *d.* 4. *q.* 6. *d.* 14.

tium gerit. Dico eidem, quia no
dire damnum unius cum injuria a

12. Non tenetur item (contra
&c.) Confeſſarius, etſi ex offici
audiat, ut Parochus, &c. ſi ex ne
ignorantia pœnitentem non mone
get ad reſtitutionem: quia, etſi
neatur bene inſtruere pœnitentem
cet graviter omittendo, quando eſt
non tamen ad hoc tenetur ex ob
tertium, quaſi ex juſtitia debeat
cavere, aut procurare, ut hoc ei
Secus tamen dicendum videtur,
ſtitutionem impediat ex malitia,
ignorantia craſſa, vel culpa lata:
ſilio ſuo eſt cauſa efficax damni.
Bon. *d.* 1. *q.* 2. 11. Laym. *l.* 3. *t.* 4
l. 6. *c.* 2. *dub.* 5.

DUBIUM III

An ſupradicti teneantur ſinguli
ſolidum, & quo ordine

Reſp. Cum plures damnificantes
ſinguli rem ſuam agere poſſint, ve
atque alii aliis plus, minuſve in
fluere, hinc ex tali ordine, & m
xus ordo, & menſura reſtitutioni
eſt. Ita communiter Doct.

Unde reſolves.

1. Si plures abſque conſenſu,
ſeorſim, & caſu concurrant ad da
guli non plus tenentur reſtituere
quiſque per ſe damni intulit. Laym.

2. Si plures cum conſenſu, & ſ
vantes id fecerunt, ſinguli in ſoli
reſtituere totum damnum: quia
cauſa totius damni, cum unus ju
& procedat ex confidentia, quam
xilio aliorum. Unde ſi unus eoru
nem fecit, poteſt a reliquis, nim
cipali totum, aut, ſi is nolit, a
rata ſingulorum repetere. Bonac.
2. *p.* 11. ex Vaſq. Mol. Fill. &c.

3. Quod ſi actio damnificans fui

alios primo tenetur reſtituere, qui man-
vel qui cauſa fuit primaria, vel execu-
rimarius, ut in bello Princeps, & Dux,
is non ſit facturus, vel quia non vult,
uia non poteſt, tenentur reliqui, v. gr.
i milites. Quod etſi de militibus ſpecula-
verum ſit, practice tamen ii excuſantur
ccidens: tum quia non poſſunt totum re-
re: tum quia dominorum voluntas non
nec expectatio, ut plus reſtituant, quam
n ſuam; ideoque, ſi hanc poſſunt, ad id
tur: uti & ſi quid adhuc reliquum habent
iquo. Laym. *l.* 3. *t.* 2. *c.* 6. *n.* 5. ex Cajet.
&c. Imo Bon. *de reſt. d.* 1. *q.* 2. *p.* 10. *n.* 13.
av. *c.* 17. Vaſq. Leſſ. *d.* 4. *n.* 37. dicit mili-
regarium, qui alios non induxit, non te-
d reſtitutionem totius damni illati a toto
itu, ſed tantum pro ſua parte. V. ſupra
1. *d.* 5. *a.* 3.

Si damnum paſſus condonet reſtitutionem
ipali damnificanti, etiam minus princi-
liberantur, non autem vice verſa; quia
e principali, ruit acceſſorium, non contra.
aym. *l. ſupra cit.*

DUBIUM IV.

teneatur reſtituere, qui alium impedivit a

ex odio, vel alio malo ſine faciat; i
tenetur ad reſtitutionem. Azor. 3. p
Vaſq. Sà, Bonac. p. 12.

3. Si in re prædicta ex libera volu
ferenda, aliquis per vim, fraudem,
mniam collatorem induceret, ne ei
eum a petitione (cum quis habeat
di) aut a conſecutione talis rei per
dem, calumniam, vel mendacium i
(cum etiam quivis jus habeat, ne in
diatur) is teneretur ad compenſation
arbitrio viri prudentis, juxta certituc
probabilitatem, qua alter tale boni
aſſecuturus fuiſſe exiſtimaretur, dum
men eo ſit dignus: nam, ſi indignus
tenetur ad reſtitutionem, niſi famæ
forte læſerit. Leſſ. *l.* 2. *c.* 12. *d.* 18. M
135. Sà, v. *Reſtitutio*, *n.* 221. V. Bo

D U B I U M V.

Cui, vel quibus reſtituendum

Reſp. Attendendum ad naturam ju
quis damnum patiatur, quidve ratio
ferant communiter. V. Leſſ. & Laym

orpori domini non proſit , proſit ejus a-
, dum in pauperes expenditur. It. com-
er Doctores , ut videbis apud Laym. *hic*.
Qui multis minutis furtis, v. g. olei, pa-
ini, &c. damnum intulit multis civibus,
teneri reſtituere, non pauperibus, ſed i-
vibus (minoris deinceps vendendo, aut
e menſura, donec veniatur ad æqualita-
dicit Mol. At Vaſq. & Eſcob. dicunt eſſe
ile, quod poſſit dare pauperibus, præ-
civitatis ejuſdem. * Hic iterum conſide-
poſ. ſupra citatam, ſcilicet 38. inter da-
ab Innoc. XI. *
uando bona ſunt certa, ordinarie reſtitui
poſſeſſori juſto, a quo accepta ſunt, vel
mnum illatum: etſi is non ſit immedia-
minus. Unde quod acceptum eſt a de-
io, commodatario, conductore, cuſtode,
ſtratore, debet non domino, ſed ipſis
: quia alioqui ipſis fieret injuria, ſi jure
onis, detentionis, cuſtodiæ, aut utilita-
liarentur; & damnum, atque lucrum ceſ-
mpenſari deberet.
xcipitur tamen hinc, 1. Si horum nihil
ſet, ut ſi ſine illorum damno, infamia
o reſtituatur. 2. Si probabiliter ipſi pu-

5. Cum quis, ignorato domin
tuendum erat, non præmiſſa aliq
pauperibus diſtribuit, non ſatisfecit
ea comparenti: ſecus, ſi dilige
miſſa. V. Leſſ. *l.* 2. *c.* 14. *dub.* 3.

6. Cum dominus quidem ſcitur
ti non poteſt ſine ſumptu, tunc
accepta eſt, tenetur reſtituens ali
ex ſe facere, ſi autem bene ac
expenſis domini: Quando nullo
mitti, expectandum eſt ad tempu
non ſit ſpes, reputatur debitum in
l. 5. *c.* 24.

7. Cum quis accepit rem alien
re bonæ fidei putante rem eſſe ſu
ſit, tum, ſi quidem intervener
ſtum pactum, ut depoſiti, comm
ris, &c. illi reſtituendum eſt, n
qui tamen ex charitate monend
ei profuturum putetur, ſine alt
incommodo, infamia, &c. Vaſq. *l*
c. 3. *q.* 2. Si autem aliter accepta
ſuo domino reſtitui debet, ſi eu
abſque incommodo fieri poſſit.

8. Quando a fure, vel alio ve
mit, ſive mala, ſive bona fide r
tenetur reſtituere domino, non f
muniter Molin. Regin. *t.* 1. *l.* 10.
letus tamen *l.* 5. *c.* 17. Sylv. Ant.
tit. 4. *c.* 3. *dub.* 2. probabiliter ſenti
di furi, ut ab eo pretium ſuum r
non conſtituit rem pejore loco
fuerat; & conſequenter ipſe non
no damnum. Quod Navar. Trul
4. admittunt cum hac limitatio
& non poſt longum tempus cont
dat, vel ſi certo ſciat, furem re
domino, vel ſi dominus rei ſit
abſit, ita ut conveniri non poſſit
tem pretium ſuum recuperare non
ditore, tenetur reddere domino
mnum adſcribere. Quod ſi por
eſſe furtivam, emat eo fine, ut
domino reſtituat, tunc ſi emit
tenebitur id ei dominus refunde

ter ejus negotium geſſerit: ſecus autem, ſi pretium eſſet fere æquale rei: tunc enim ſufficit refundere ad arbitrium viri prudentis tantum, quantum videtur meritus rem domini utiliter redimendo. Vide Leſſ. *l. c. c.* 14. *d.* 3. Dian. *p.* 2. *t.* 3. *R.* 5.

9. Si bona fide rem alienam, v. gr. equum emiſti ab altero, v. gr. Petro, & vendidiſti tertio, v. gr., Paulo, & poſtea cognoſcatur eſſe Joannis, eoque repetente a Paulo, Paulus repetat pretium a te, exiſtimant quidem probabile Nav. & Dian. *p.* 1. *t.* 8. *R.* 68. non teneri te Paulo id reddere, (ſi in nullo factus ſis ditior) ſed ſufficere, ſi tuam actionem, quam habes in Petrum, ei cedas. Verum Sotus, Salon. Leſſ. Sayr. Bon. *de reſt. q.* 4. *p.* 2. rectius docent, teneri te, exigente Paulo, contractum reſcindere, & pretium reſtituere: tum quia vendidiſti rem vitioſam: tum quia teneris de evictione emptori, nec eum potes remittere ad illum, cum quo nihil habet negotii. Quod ſi tamen Paulus, cum poſſit, tibi non reſtituat equum, ſed Joanni, & hoc ipſo impediat, quominus pretium tuum poſſis recuperare, nec tu teneris ei pretium ab ipſo acceptum reſtituere. Bon. Leſs. &c. Vid. Trull. *c.* 11. *d.* 31.

Quæres, Cui reſtituendi, ſive dandi ſint theſauri, & alia inventa, quæ habentur pro derelictis.

Reſp. Quando nullius domini ſunt jure naturali, & gentium fiunt primo occupantis. Poteſt tamen per conſuetudinem, & leges aliter quid ordinari, quod ſervandum eſt. De quo v. Leſſ. *l.* 2. *c.* 5. *d.* 10. Laym. *l.* 3. *t.* 1. *c.* 5.

Quæres 2. An, & cui reſtituenda, quæ capiuntur venatione juſte prohibita.

Reſp. Id æſtimandum partim ex jure naturæ, partim ex conſuetudine, & legibus, ac juribus particularibus, ut vid. apud Lay. *l. c. l.* 3. *t.* 1. *c.* 5. *n.* 14. & Leſſ. *c.* 8. *d.* 9. & Sà, v. *Venatio*. *Ex quibus reſolvitur hic Caſus.*

Venator iniquus tenetur reſtituere ſaltem damna, quæ ſegetibus fructibuſque infert.

DUBIUM

De rebus, quæ debent

ARTICULI

Quid debeat reſtitui ab inſ materialem tantum, ſive bonæ fidei?

Reſpond. Qui bona fide dar poſſidet aliquid, de quo poſt ſcit, tenetur, ne incipiat eſ fidei, & detinere alienum, id plus reſtituere, quod ex ea una cum ejus fructibus, ſi ex mus inde factus eſt ditior; p minium ſibi comparavit per l ptionem. Ita communiter Do Leſſ. *l.2.c.6.* Bon. *d.* 1. *q.* 1. *p.* 1

Unde reſolves

1. Si veſtem v. gr. bona fid re, aut alio portaſti, & fere. ea dominus compareat, tene qualem ei reſtituere, & in quantum attrita eſt, ſi alias v loris attriviſſes; ſi autem eam ta tibi eſt, &c. ad nihil tener *n.* 1. V. Trull. *l.* 7. *c.* 11. *d.* 1. Si a fure bona fide accepiſti (ſi ve emptione) ſit uſu conſum cum tuis miſcuiſti, ita uti etſi deinde deprehendas furt teneris reſtituere. Navar. Syl *d.* 1. *q.* 3. *p.* 1. quia per iſta bona fide factam, eſt in te nium, ut colligitur *L. Si ali ſolu.* Neque eſt ratio, cur l illa pars cenſeatur aliena; obligatio realis, & tantum m venditore. Vide Dian. *p.* 4. t *l.* 7. *c.* 11. *d.* 3. Leſſ. *l.* 2. *c.* 20. *d* valde probabile, jurique natu verus dominus rei illius abl

totius cumulus extat) retineat jus in
iſto cumulo ſibi ſatisfiat ante alios,
ex eo occulte accipere.
tes bona fide militantes, intellecta poſt-
juſtitia, id tantum reſtituere debent,
c habent ex præda, & quo facti ſunt
Bon. *l. c.*
bona fide per inculpatam ignoran-
ravit contractum, quem poſtea uſu-
e cognoſcit, non in plus tenetur,
s eſt ditior. Vide Laym. *l.* 3. *tr.* 2.

ſſorem bonæ fidei, ſi adhibita dili-
inet in eam partem, quod res non
neri aliquid reſtituere juxta inclina-
ocent Con. *d.* 3. *dub.* 10. *n.* 39. At Pa-
2. *p.* 2. *n. ult.* putat ad nihil teneri:
ſſio contrariis rationibus non convin-
ræponderat. Idem docet Vaſq. apud
. *c.* 3. *n.* 154. Dian. *p.* 4. *t.* 3. *R.* 24. &
exit inveſtigare veritatem, & dein-
n poteſt, dicit Palaus *l. c.* ad nihil

a fide rem vendidiſti dono tibi da-
is reſtituere pretium, quia factus es
: & ſatis debet eſſe tibi, non habere
am ante. Quod ſi tamen apud alte-
t, is reddere tenetur. *ibid.* a Vaſq.
ol. Leſſ. *l.* 2. *c.* 14. *d.* 3.
a fide rem ipſe emiſti, & vendidiſti
o, nihil teneris reſtituere, ſed ſolus
em res eſt. Molin. *l. c.* Leſſ. *lib.* 2.
. contra Vaſquez, &c.
alienam bona fide donaſti, non do-
am, ſi hanc non habuiſſes, ad nihil
ia non es factus ditior: ſecus, ſi a-
rus fuiſſes, (quia tunc parcendo tuæ,
tior) vel ſi aliquid accepiſti in re-
em. Bonac. Trull. *l.* 7. *c.* 11. *d.* 1.
na re lucratus es, tanquam inſtru-
g. frumentum alienum alio deporta-
liſti; vel pecuniam alienam negotia-
uiſti, non teneris illud lucrum re-
uia non eſt fructus rei alienæ, ſed
induſtriæ: tales enim fructus dicun-

I 5 tur

tur meræ industriæ, quos ipsa
lo modo gignit, ſed tantum
ſtrumentum operantis. Layn
Thom. &c.

9. Fructus omnes rei, ſive i
rales, hoc eſt, qui vix ullo
egent, ut fœtus animalium,
& gramina; ſive ſint ſimul.
mixti, hoc eſt, ad quos æqu
minum labor cum natura con
ſegetes, & quæ ſerendo gign
num, oleum, lana, &c. qu
tur pretia locationis domorun
&c. qui fructus civiles appe
quam, fructus rei, ſi perce
ſint, domino reſtitui debent
expenſis propriis, & æſtimat
quidem pretium locationis e
domino reſtitui, licet is rem
buiſſet, non fuiſſet locaturu
Si tamen fructus iſti reales
fuerint tempore a lege præſc
dum illos (quod ſi adſit titu
inter præſentes, inter abſent
ſi autem non adſit titulus, a
fide) non ſunt reſtituendi: q
fert dominium. Salon. Trull.

10. Si a fure accepiſti ſive
fide) rem uſu conſumptibilem
oleum, triticum, cum propr
bus permixtum, ita ut diſcer
teneris reſtituere, ſi fur ad r
tens: quia fur per commixtio
propria acquiſivit ejus domir
illud tanquam verus ejus don
ferre. Navarrus, Sanch. Leſ
c. 11. d. 3. V. Dian. p. 2. tr. 5. r

ARTICULUS II.

debeat reſtitui ab inferente injuriam formalem, ſeu malæ fidei damnificatore, ſeu poſſeſſore.

p. Id juxta ſupradicta æſtimandum a quantum juris, quod alter habet, tum damni, injuſte infertur, cui æquale reddi debet, iud de damnificati mente, & conſenſu raiiiter præſumatur.

Unde reſolves.

Si damnificatus habeat jus in re, in qua im eſt paſſus, reſtitutio ei facienda eſt in n; ſi autem tantum habeat jus ad rem, tio facienda eſt pro quantitate juris, conis circumſtantiis: quia non debetur ſolilor rei, quæ expectabatur, cum tantum ſpe, & multis modis poſſit impediri.

ui in loco publico ſuæ civitatis contra prohibitionem paſcit, vel ligna cædit, netur ad reſtitutionem, niſi communitaiter nocuerit, verb. gr. ſtirpes incidendo, ædificiis idoneas ſternendo: quia ratior præſumitur mens Reipub. non eſſe, mbris uſum publicorum locorum rigidius re, quam ſub multa ſolvenda, caſu quo endantur.

ravius tamen peccaret, & teneretur ad ionem, ſi quis paſceret in loco alicujus; etſi etiam hic præſumi aliquando poſonſenſu domini, qui ſæpe non intendit, reſtitutio, ſed ut deprehenſus pœnam

ui venantur, vel piſcantur in locis altelis, vel alias prohibitis (ſaltem ſi ea a, vel circumſepta non ſunt) non pecortaliter, nec teneri ad reſtitutionem, Dian. ex Leſſ. Dicaſt. &c. p. 9. t. 9. *Reſ.* itra Bon. &c.

ſi probabilius ſit, & in praxi commuenendum, peccari mortaliter circa venm fraudationem, ex eaque oriri oblim reſtitutionis; non omnino tamen im-

probabiliter id alii quidam negant, eo quod conſuetudo interpretetur non eſſe mentem legislatorum ad aliud obligare, quam ut deprehenſi mulctentur. Vid. Nav. *c.* 23. Sà, v. *Gabella*. Bonacin. *qu.* 9. *p.* 1. *n.* 5. ex Nav. Fill. *t.* 28. *n.* 114. Leſſ. Mol. *d.* 9. Dian. *tr. de leg. Reſ.* 19. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 1. *c.* 8. *num.* 4. & 5. vide etiam Dian. *p.* 1. *t.* 11. *Reſ.* 38. & *p.* 2. *t.* 17. *R.* 38: ubi ex Cajet. Med. Soto, &c. docet non eſſe negandam abſolutionem pœnitenti, qui defraudavit gabellas, ſeu vectigalia impoſita rebus iis, quæ emuntur non ad negotiationem, ſed ad uſus proprios, vel familiæ neceſſaria, v. gr. pani, carnibus, piſcibus, frumento, oleo, &c.

6. Cæterum ordinarie injuſtus, ſeu malæ fidei damnificator, aut poſſeſſor tenetur non tantum reſtituere rem ablatam, & fructus perceptos (exceptis ſuis expenſis, & induſtria) ſed etiam ſarcire damnum emergens, & lucrum ceſſans, cum vere ſit injuſta cauſa talium damnorum. Unde, ſi Dominus, re ſua retenta per culturam, vel negotiationem percepturus fuiſſet ex agro ſuo, aut pecunia centum florenos, & alter parum, vel nihil, debet is domino ſuo ſatisfacere pro centum illis florenis: quamvis communiter ſoleant domini plurimum remittere, ſi res componatur. Laym. *l.* 3. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 7.

7. Si res aliena, dum injuſte detinetur, creſcat, ut pretium ejus augeatur, domino creſcit, ac proinde id ei præſtari debet. V. Laym. *hic l.* 3. *t.* 2. *c.* 4.

8. Si res aliena, dum injuſte detinetur, pereat, aut deterior fiat, idque caſu, vel juſta hoſtium incurſione, vel naturaliter, & certum ſit apud dominum æque perituram fuiſſe, non tenetur alter reſtituere: quia nihil novi detrimenti domino apud furem, v. g. accidit, quod non apud ipſum. Si vero non fuiſſet peritura apud dominum, vel ſaltem nonniſi per injuriam, tunc injuſtus detentor adhuc tenetur ad reſtitutionem, licet ſine culpa ſua res perierit. Lay. *tr.* 2. *c.* 4. *n.* 2.

Si res aliena apud iniquum detentorem ... idque ipſius culpa, aut quia is abſumpſit,

pſit, alteri donavit, deſtruxit, &c. tunc, etiamſi domino relicta fuiſſet certo peritura, nihilominus tenetur pro ea domino ſatisfacere, ut eſt communis apud Laym. *l. c.* Leſſ. &c.

10. Qui fingens ſe pauperem, vel alium, quam eſt, extorſit eleemoſynam, non tenetur reſtituere, ſi parva fuit, qualis oſtiatim mendicantibus datur; ſecus, ſi fuit magna; tunc enim, quia ſubintelligitur conditio hæc (ſi pauper eſt) tenetur reſtituere ſecundum Molin. danti; ſecundum Palaum, vel danti, vel aliis pauperibus. V. Eſcob. *t.* 3. *E* 2. *c.* 6. *n.* 109.

11. Qui in extrema neceſſitate conſumpſit, quod ante acceperat commodatum, conductum, vel precarium, non tenetur reſtituere: quia nec ratione rei acceptæ, cum ea nec in ſe, nec in pretio extet; nec ratione acceptionis, cum jure eam conſumpſerit; nec ratione contractus, cum hic non obliget, niſi re pereunte tua culpa. Leſſ. Hurt. Trull. Dian. *p.* 5. *t.* 8. *R.* 10. Imo probabiliter ne id quidem, quod ante illam neceſſitatem erat furatus, & in ea conſumpſit, quia furtum illi non ademit jus, quod ad rem in tali caſu habebat. Con. Pal. Hurt. Dian. *l. c.* *R.* 8. contra Leſſ. & Vaſq. ſicut neque ſi in ipſa neceſſitate accepiſſet, & conſumpſiſſet. Dian. *l. c.* *R.* 9. ex Azor. & 6. alii contra Leſſium.

ARTICULUS III.

An, & quid debeat reſtitui pro injuria illata corpori, verbi gratia per mutilationem, occiſionem, &c.

Reſp. Injuſtus occiſor, mutilator in conſcientia tenetur tantum reſtituere pro damnis bonorum fortunæ, quæ ex tali occaſione, vulnere, &c. directe ab eo cauſata ſunt, juxta prudentis arbitrium: præciſe autem pro vita, membro, vel cicatrice nihil tenetur reſtituere ſecundum rigorem, cum ſint bona altioris ordinis, quæ pecuniam æſtimari non poſſunt. Ita contra Sotum, Sylv. &c. probat Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 23. V. Lay. l. 3. t. 3.

Unde reſolves.

1. *Qui occidit ebrius alium*, ſi ebrietas non fuit

fuit culpabilis, & voluntaria, vel licet fuerit talis, ſi tamen homicidium vel non prævidit, vel diligentiam debitam adhibuit ad cavendum, non tenetur ad reſtitutionem: tenetur autem, ſi prævidit, & non cavit. Bon. *d.* 2. *q. ult. ſ.* 2. *p.* 1.

2. Qui occidit Cajum, putans eſſe Titium, tenetur ad reſtitutionem, quia actio iſta eſt Cajo injurioſa. Bon. *l. c.* ex commun.

3. Si læſus ante mortem omnia remiſit, ad nihil tenetur occiſor: quia filiis non fit injuria in bonis, niſi quatenus læduntur in patre contra ejus voluntatem; (volenti enim non fit injuria) ergo ſicut per eum jus acquirunt, ſic etiam amittunt: etſi non recte faciat parens, ſi filii valde egeant. Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 26.

4. Etſi præciſe pro vita, membro, occiſione non ſit obligatio reſtituendi: per ſententiam tamen judicis cogitur injurians ſatisfacere pro injuria.

5. Conſilium eſt, ut Confeſſarius pro his injungat eleemoſynas, & Miſſas pro ſalute occiſi.

6. Si occiſus, vel mutilatus fuerit ſervus, vel animal, tunc etiam pro vita, & membris facienda eſt reſtitutio: quia horum vita pretio æſtimatur: ac proinde tantum debet reſtitui, quanti potuiſſet vendi; & pro mutilatione, vel cicatrice, quanto pluris venderetur.

7. Pro expenſis funeris nihil reſtituitur; quia illæ aliquando faciendæ tandem fuiſſent: Niſi forte occaſione illatæ necis, v. g. extra patriam, majores fieri oportuerit.

8. Reſtitui debent impenſæ factæ in curationem, & medicamenta vulnerati, vel occiſi. Fill. *t.* 32. *c.* 8. *n.* 202.

9. Item lucra, quæ ex mutilatione, vel vulneratione ceſſarunt; non quidem tam in ſolidum, ac ſi de facto eſſent acquiſita, ſed pro majore, aut minore ſpe, quam læſus habuit illa acquirendi. V. Trull. *l.* 7. *c.* 8. *d.* 3.

10. Si homicida a Magiſtratu plectatur, verius eſt adhuc teneri ad damna ſarcienda, cum morte ſua tantum ſatisfaciat juſtitiæ publicæ, non hæredibus occiſi. Qui tamen, cum plurum-

re teneri, dicit Card. Lugo *de Juſt. d.*
: ex Leſs. V. Trull. *l. c. d.* 4.

Etſi probabile ſit, deberi etiam reſtitutio-
reditoribus occiſi, ſi quod damnum illis
cæde obvenit; contrarium tamen etiam
bile (ſaltem ſecundum limitationem ca-
æcedentis) eſt; cum occiſio illa non ſit
cauſativa illius damni. Laym. *l. c. n.* 4.
Non tenetur occiſor aliquid eis reſtitue-
os occiſus alebat ex liberalitate, quia da-
illorum per accidens ſequitur. V. Leſs.
9. *a.* 26. Trull. *l. c.*

Nec tenetur ad damna, quæ v. g. prove-
ex morte alicujus innocentis, qui per er-
putaretur homicidium feciſse, & ſic ca-
lecteretur: quia hujus mors non directe
etur ab ipſo, ſed per accidens, & ex er-
vel malitia accuſatorum. Vide Bon. *d.* 2.
ſ. 2. *p.* 2.

ARTICULUS IV.

Quid debeat reſtitui pro illato ſtupro.

p. Qui virginem per injuriam deſloravit,
ır tantum rependere damnum, quod ei ex
juria eſt ſecutum, idque vel matrimonio,

matrimonii eam flexit , tunc teneti
eam , quia in omni contractu , ubi
parte ſua acceptavit , & implevit , t
alter implere , etiamſi ficte cotraxei
tenebatur ex juſtitia vere contrahere,
qui omnia humana commercia fraudi
rent. Et id quidem verum eſt, etiam
tor religionem voviſſet. Leſſ. *l.* 2. *c.* 1
4. Trull. *d.* 3.

5. Non tamen tenetur fictus promi
ducere caſu , quo 1. Is puellam vald
liter conditione excederet, vel verbis
fictionem facile indicantibus. 2. Si
ſcia eſſet prædicti voti: quia tunc ipſ
xiſſet mala fide. 3. Si ipſe putavit e
nem , cum tamen non eſſet. 4. Si e
monio grave damnum , aut ſcandalun
tur. 6. Si ipſe jam ſacris initiatus eſt
teri matrimonio copulatus; tunc enim
bus ſolum teneretur curare , ut æque
nubat, modo ante dicto, dando ſcilice
vel aliter. Sanch. 1. *de matr. d.* 10. *l.*
l. 7. *c.* 9. *d.* 3.

ARTICULUS V.

i, & cauſatione majoris mali. Eſt communis. *V.* Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 1. *c.* 14. *Unde reſolves.*

1. Quod attinet ad ipſam adulteram, ordinarie non tenetur prodere, quod proles ejus ſpuria ſit: nam & viro ſuo triſtitiam, & ſui odium, & diſcordias domeſticas crearet, ac famam ſuam prodigeret, quibus damna fortunæ merito cedunt. Accedit, quod proles matri non teneatur credere, ſe eſſe illegitimam. Fill. *tr.* 32. *q.* 221.

2. Debet tamen, ſi poteſt, aliis induſtriis damnum compenſare, v. g. 1. diligentius adminiſtrando rem familiarem. 2. de cultu corporis detrahendo. 3. ſi habet bona propria, plus legitimis, quam ſpurio, relinquendo. 4. eum inducendo, ut, relicta hæreditate, vel ejus parte, amplectatur ſtatum Eccleſiaſticum, vel Religioſum, ſi idoneus ſit, &c. Trull. *l. c. d.* 4.

3. Quod attinet ad ipſum adulterum ſpurii patrem, etiam ipſe ſæpe excuſatur vel in toto, vel ex parte, ſive quia damnum ab adultera compenſatum fuit, vel compenſandum creditur, ſive quia reſtitutio non poteſt fieri ſine periculo vitæ, diſpendio famæ, turbatione, & diſcordiis familiarum, ſive quia non eſt certus, filium eſſe ſuum. V. Leſſ. *l.* 3. *c.* 10. *d.* 6. Bon. *de matr. q.* 4. *p.* 15. Trull. *l.* 7. *c.* 8. *d.* 7.

ARTICULUS VI.

Quid debeat reſtitui pro fama, & bonis ſpiritualibus, in inductione ad peccatum, avocatione a Religione?

Reſp. 1. Juxta dicta, ſi reſtitui non poſſunt bona ablata ex bonis ejuſdem ordinis, non eſt obligatio faciendi ex bonis diverſi ordinis.

Unde reſolves.

1. Pro fama reſtituenda eſt fama: cum id non potes, non teneris ad pecuniam, & bona fortunæ, niſi per ſententiam a judice cogaris ſic ſatisfacere. Eadem eſt ratio de reliquis. Quod ſi tamen, lædendo famam, in bonis etiam fortunæ alteri damnum allatum eſſet, conſtat ex ſupra dictis, quid faciendum ſit. Porro de læſione famæ, &c. V. infra.

2. Si

fraude, etſi graviter peccarit,
biliter faciendo, ac proinde tene
ſuadere ingreſſum ex charitate, n
juſtitia vel illi, vel religioni ten
lum adhuc in eum jus acquiſivit.
3. t. 2. c. 8.

5. Si quis religioſum ad apoſta
ſuaſione, aliave cooperatione, ob
ſtitia religioni ad reſtitutionem, n
ipſe (quod aliqui volunt) loco
diatur, ſed ut ſuadeat alteri; quo
ditum, & compenſet monaſterio c
ex hæreditate, bonis, vel induſtr
pectabantur.

6. Si quis veneno, philtro, ali
cui deſtruxit memoriam, rationem
tur eodem modo, quo mutilator
sans, de quo ſupra, ad reſtitutio
ſantia, & damni inde ſecuti in b

DUBIUM VII

De circumſtantiis reſtituti

ARTICULUS

l. 3. *tr.* 33. *c.* 10. Fill. *tr.* 32. 4. *q.* 11. *Unde reſolves.*

1. Qui non poteſt commode reſtituere aperte, faciat clam; & qui non poteſt per ſe, faciat per aliam perſonam interpoſitam, ver. gr. Confeſſarium.

2. Poſſeſſor malæ fidei, v. g. fur, debet ſuis ſumptibus ad eum locum rem deferre, ubi alter habiturus fuiſſet, ſi non fuiſſet ablata, deſtructa, vel inique detenta; deductis tamen expenſis, quas alter eam ſervando, vel deferendo debuiſſet facere. Excipe, niſi transferendo deberet plus impendere, quam res valet: tunc enim plerumque ex præſumpta mente domini poſſet reſtituere pauperibus, vel in uſus pios. Bon. *q.* 6. *p.* 1.

3. Bonæ fidei poſſeſſor ſatisfacit, ſi reſtituat loco, ubi rem poſſidet. *l. c.*

4. Debita ex contractu eo loco, & tempore ſolvi debent, de quo inter partes conventum expreſſe, vel tacite. V. Leſſ. & Bonac. *l. c.*

5. Si quis poſſit quamprimum reſtituere totum, ad id tenetur. Si tamen alter dilatione pateretur ulterius damnum, aut non nolle, non facile arguendus eſſet gravis peccatis, qui cum propoſito ſatisfaciendi differt, aut paulatim per partes ſolveret. V. Bon. *contract. d.* 1. *q.* 6. *p.* 1.

6. Qui ſcit, ſe teneri ad reſtitutionem, &, ſi poſſit in vita, non vult reſtituere, niſi in periculo mortis, vel poſt mortem per hæredes, ſolvi non debet, nec poteſt: quia ſemper eſt in actuali peccato, & impœnitens. Silv. Sayr. Trull. *c.* 14. *d.* 11.

ARTICULUS II.
Quo ordine reſtitui debeat?

Reſp. Certum eſt, neceſſario ordinem ſervari, quando debitor omnibus ſolvere poteſt; quando vero tantum non habet, aut hæredibus reliquit, ſequentes Regulæ ſervandæ.

1. Si debitor rem alterius apud ſe habet, quocumque titulo habeat, ſive ex furto, ſive ex depoſito, ſive inventione, &c. debet prius reſtitui domino ſuo, vel eo deficiente, pauperibus.

tite contractorum, quam uſurarum; cum dominus non fuerit ſimpliciter invitus.

4. Debita ex titulo onerofo prius ſol ſunt, quam quæ debentur gratuito, v. g. e miſſione; quia hæc includunt tacitam con nem, niſi quid obſtet. Hinc debita defunć venda ſunt ante omnia legata, etiam pia varr. Sylveſt. Con. q. 8. p. 2.

5. In reliquis debitis ſervandum eſt ju ticulare loci, ſi tale ſit, & non repugne naturæ. Si nullum ſit, ſequendum eſt jus mune, ſecundum quod 1. Solvenda ſunt d ad quæ bona debitorum expreſſe fuerunt gata. 2 Dos uxoris extrahenda eſt. 3. D ad quæ bona debitorum ſunt tacite hy cata. 4. Depoſita perdita in poteſtate ſum. 5. Debita privilegiatorum. 6. Ali creditorum; poſt quos omnes ſunt hi, bus uſuræ acceptæ ſunt; & adhuc poſt h ſtituenda ſunt bona incerta. Quando multi unius rationis creditores inveniu temporis antiquitas inter eos ſervanda eſt. Laym. l. 3. tr. 2. c. 11. Ubi addit, ex bon bitoris, ſi is defunctus ſit, imprimis ſolv eſſe impenſas funeris, & quæ ad confect

mno, qui etiam poteſt recuperare ſolutum. Leſſ. d. 5. ex *l. Scimus* §. *Et ſi præterea*, *C. de jure delib.*

2. Si ex pluribus creditoribus perſonalibus æqualibus aliquis exigat (ſive in judicio, ſive extra) tenetur ei in integrum ſolvere; quia diligentia fecit eum potiorem. Nav. Sylv. Bon. *l.* ex *l. Pupillus*, *ff. quæ in fraudem*.

3. Debitor ſciens ſtatum ſuum labentem, non tes non petenti integre ſatisfacere, ſed debet ribus perſonalibus ſolvere pro rata (ſi ta- n iſte ſolutionem accepiſſet, an poſſet reti- e, controvertitur. V. Bon. Leſſ. *l. c.* Trull. *c. 14. d. 22.*) nec poteſt uni ſolvere, omiſ- liis, niſi ſecundum ordinem ſupradictum.

ARTICULUS III.

Quæ a reſtitutione excuſent?

1. Ex parte debitoris excuſant ea, quæ , ut creditor rationabiliter debeat eſſe tus; etſi de facto non ſit contentus. Ita n. Doct.

Unde reſolvuntur ſequentes Caſus.

xcuſaris in foro conſcientiæ (juxta ſen- n probabilem) a compenſatione damni, d datum ſit ſine tua culpa theologica , hoc eſt mortali peccato, niſi aliud cum pactus ſis, vel inde ſis factus ditior. Un- uſaris, ſi v. gr. aliquem occidiſti ex ſubi- , ut ſi fuerit motus tantum primo pri- vel ſecundo primus: vel ſi ex oblivione xtinxeris candelam, & hinc ortum ſit in- m, &c. Quod ſi advertens periculum in ibus periculoſis, omittas eam diligentiam endi, quam homines ejuſdem conditionis uniter præſtare ſolent, graviter peccas, eris reſtituere damna ſecuta. Porro in fo- erno proceditur ſecundum culpam juridi- quæ ſæpe non eſt peccatum; & dividitur am, levem, & leviſſimam.

Excuſaris a reſtitutione incertorum, ſi ſe- compoſitionem cum Epiſcopo, vel Papa. *. 10. d. 11. Bon. q. ult. p. 2.*

3. I-

:, point cedere bonis , ex re-
ibus creditorum , & tunc ma-
:t etiam in conſcientia ſit tu-
umentis artis , & quæ ad ſu-
: neceſſaria . Quod ſi tamen
pinguiorem fortunam , tenetur
, ex L. *Cum filiifam. qui bon.*
x quo Trull. *l. 7. d.* 15. *c.* 5. ſic
rat plus , quam ad decentiam
ium , ex dicta *L. Qui bon.* Ni-
roveniant ex delicto , ver. gr.
caſu tantum poſſe retinere ,
ieceſſaria ſunt ad victum , do-
Leſſ. *l. c.* etſi hic concedat ea,
m juſte acquiruntur , licite re-
tum ſint neceſſaria . V. Tolet.
2. Leſſ. *l.* 2. *c.* 16. *d.* 3. Bonac.
) , etſi ceſſionem dictam non
bonis ex delicto provenienti-
teneant DD. cum Laym. *l. c.*
i ex Leſſ. Dian. &c. docet Trull.
tſi debitor principalis ceſſerit ,
.tur fidejuſſores . C. Lugo, Dian.

arte creditoris excuſat , 1. Si is,
i, ſemel remiſerit , expreſſe ,

3. Item, ſi caſu, quo teneris rem reſtituere pauperibus, tibi ipſi revera indigenti eam des: & tunc quidem poſtea factus ditior, adhuc non teneris reſtituere. V. Lay. *l.* 3. *t.* 2. *c.* 12.

4. Si non poſſis reſtituere, niſi cum notabiliter graviore damno tibi, vel tuis, vel Reipub. inferendo, quam æſtimari debeat commodum ex reſtitutione creditori obventurum; tunc enim differre potes, dum ceſſet iſta impotentia. Lay. *l. c.* ex Syl. Nav. &c. Idque verum eſt, etſi debitum ſit ex delicto, uti & in ſequentibus caſibus.

5. Si ad reſtituendum ſis impotens: ut ſi vivere non poſſis ſecundum decentiam tui ſtatus juſte a te acquiſiti. Unde, ſi nobilis, ver. gr. non poteſt ſtatim ſolvere, niſi ſe privet famulis, equis, armis, &c. vel civis primarius, niſi obeat artem mechanicam ſibi inſuetam; vel mechanicus, niſi vendat inſtrumenta ſua, quibus vivit, aut magnum damnum ſubeat, poteſt differre, & paulatim reſtituere ſine jactura ſui ſtatus, Lay. *l. c.* Con.

6. Quod ſi tamen tua culpa in illas anguſtias delapſus ſis, ver. gr. luxuria, ludis, ſuperfluis expenſis veſtium, tibi imputare debes, quod jam ſine ſtatus tui amiſſione non poſſis ſatisfacere. *ibid.*

7. Quod ſi item creditor ex dilatione æquale damnum ſubire debeat, tu potius, quam is, ſuſtinere debes, cum ejus conditio ſit melior. Excipitur extrema neceſſitas, in qua, quoad uſum, ſunt omnia communia. *ibid.*

8. Quod ſi item damnum, quod timetur ex reſtitutione, non eſſet propriorum bonorum, ſed in hoc præciſe tantum, quod ſpoliet ſe rebus debitis, non poteſt ideo differre reſtitutionem: quia hoc non eſt pati in ſuis rebus, neque ſuum ſtatum amittere, ſed eſt dimittere alienum, & reverti ad ſtatum proprium. Sayr. Bonac.

9. Item excuſaris a reſtitutione, ſi fieri nequit abſque periculo ſalutis animæ tuæ, vel *tuorum*; ut v. gr. non poſſis abſque peccato; *ut ſi ſit* periculum, ne uxor, aut filiæ ſe proſtituant, ne filii ſe dent latrociniis, ne ipſe

per

ibus creditorum, & tunc ma-
t etiam in conſcientia ſit tu-
umentis artis, & quæ ad ſu-
neceſſaria. Quod ſi tamen
ingniorem fortunam, tenetur
ex L. *Cum filiifam. qui bon.*
: quo Trull. *l. 7. d. 15. c. 5.* ſic
at plus, quam ad decentiam
ium, ex dicta *L. Qui bon.* Ni-
oveniant ex delicto, ver. gr.
caſu tantum poſſe retinere,
eceſſaria ſunt ad victum, do-
Leſſ. *l. c.* etſi hic concedat ea,
n juſte acquiruntur, licite re-
um ſint neceſſaria. V. Tolet.
. Leſſ. *l. 2. c. 16. d. 3.* Bonac.
, etſi ceſſionem dictam non
bonis ex delicto provenienti-
eneant DD. cum Laym. *l. c.*
ex Leſſ. Dian. &c. docet Trull.
ſi debitor principalis ceſſerit,
ur fidejuſſores. C. Lugo, Dian.

rte creditoris excuſat, 1. Si is,
, ſemel remiſerit, expreſſe,
ſi laceraverit tuum chirogra-

ſi quis pecunias tibi mutuo datas repetat ad fornicandum, vel aliter peccandum. Item ſi eas repetat ad peccandum contra juſtitiam, ſive inferendum damnum injuſtum tertiæ perſonæ: niſi tamen ex negatione reſtitutionis timeretur majus malum.

CAPUT III.

De Contractibus.

DUBIUM I.

Quid in genere ſit Contractus?

RESpond. Eſt pactum, ſive conſenſus duorum, quo ſcienter, libere, & legitime uterque ſe viciſſim, vel nimirum ſaltem una pars ſe alteri acceptanti obligat, quocunque ſigno externo id fiat: ut ver. gr. in contractu mutui, ex una parte mutuans ſe obligat non repetere mutuum ante certum tempus; ex altera parte mutuatarius ſe obligat tunc illud reddere; & ſic de aliis. In promiſſione autem, vel donatione abſoluta una pars tantum obligatur poſt alterius acceptationem.

Unde reſolvuntur Caſus ſequentes.

1. Si alteri promiſiſti, aut donaſti interius tantum, aut ſi externo ſigno quidem, alter autem non acceptavit, non fuit contractus, nec obligaris.

2. Invalidus eſt contractus, ſi contrahentes ſint inhabiles ad contrahendum, vel ſi jus poſitivum reſiſtat. V. Leſſ. *l. 2. c. 37. d.* 8.

3. Item ſi materia contractus ſit illicita, ut ſi ſit peccatum; vel illegitima, ut ſi fur vendat rem alienam.

4. Item ſi contractus ſit factus vi, dolo, vel errore verſante circa rei ſubſtantiam: ver. gr. ſi acetum pro vino, vitrum pro gemma vendidiſti.

5. Non eſt invalidus contractus (etſi aliquando ob injuriam poſſit reſcindi) ſi error vel dolus interveniat circa qualitatem, aut circumſtantiam accidentalem; ver. g. emiſti vinum

Moſellanum, putans eſſe Rhenanum, niſi intentio contrahentis fuerit conditionata obligandi ſe, niſi exiſtente tali qualitate, ircumſtantia; qualis virtualiter fuiſſe cenoteſt, ſi error verſetur circa circumſtanvalde immutantem objectum, & nimis eutem ejus exiſtimationem, ut notat Laym. .4. c. 6.

Nec eſt invalidus contractus, ſive onerofive gratuitus, ex metu licet gravi injuuſſo, cum adhuc ſimpliciter ſit liber, & arius: licet poſſit a judice reſcindi pro o metum paſſi. Ita communiter apud . d. 8. n. 4. Card. Lugo d. 22. Laym. l. c. c. cipiuntur tamen aliqui contractus, qui iſto ſunt irriti (ſaltem ex jure poſitivo) metu gravi fiant; talis eſt 1. Contractus nonii, etiamſi juramentum acceſſerit, ex um loco, & cap. Veniens. 2. Profeſſio re- . ex cap. 1. De his 3. In aliis quibuſcuntis. 4. contractus dotis promiſſæ, vel , quia in hoc ſequitur naturam matrimoni acceſſorius eſt. Leg. Si mulier. §. Si Quod metus cauſa. 5. Promiſſio, vel), in rebus Eccleſiæ. c. 15. q. 6. 6. Auctoutoris per metum extorta. Leg. 1. §. ult. auctor. tutor. His addunt alii plures: ut tionem, & donationem gratuitam, retionem beneficii, juriſdictionem per mextortam. Verum hi controvertuntur, ut Lugo de juſt. d. 22. n. 115. & ſeq.

Non poſſunt contrahere, qui bonorum ſuodminiſtrationem non habent: quales fere prodigi, furioſi, filiifamilias, uxores, re-, pupilli, minores; exceptis quibuſdam , de quibus V. Leſſ. l. 2. c. 17. d. 4. & nic c. 4. dub. 1.

DUBIUM II.

in ſpecie de Promiſſione, & Donatione?

. Quæ huc ſpectant, facile colliguntur ex ſupra de Voto l. 3. tr. 2. c. 3.

: quibus & doctrina præcedentis dubii reſolvitur.

romiſſio acceptata a promiſſario, ſi ma-

teria ſit notabilis, an ſub mortali oblig
cundum ſe ſpectata, non convenit inter I
res. Caj. negat, quem ſequitur Mærat. *in*
juſt. d. 19. *ſ.* 10. Alii (forte probabilius)
mant cum Vaſq. 1. *p. d.* 65. *c.* 7. *nu.* 4. Fill. l
&c. Dixi (*ſecundum ſe*) quia certum eſt,
per accidens poſſit obligare ſub mortali,
ratione gravis damni, quod alias promiſ
pateretur: ut ſi promiſiſſes ei dare mutuu
ille tibi confiſus aliunde ſibi non proſpex
Vid. Leſſ. *l.* 2. *c.* 18. *d.* 5.

2. Tota hæc obligatio communiter dep
ab intentione promittentis. Circa quod
Sà, vix quemquam promittentium intend
obligare, aut alteri dare jus exigendi, ni
dat juramentum, aut faciat inſtrumentum
plerumque tantum intendere declarare ſuus
poſitum. V. Eſcob. *n.* 3. *E.* 5. *c.* 6. & Mol. l
ut in foro externo cenſeatur valida prom
requiritur præter acceptationem, ut exp
tur cauſa, propter quam promittitur, ali
præſumitur errore, vel joco facta. Trull. *l*
16. *d.* 6. ex Covarr. & Villal.

3. Donare non poſſunt 1. Carentes uſu
nis. 2. Muti, & ſurdi nati; ſecus, ſi ta
ſint ſurdi, vel muti, vel, licet utrumqu
norint ſcribere. 3. Senes deliri, ſive bis p
ſecus, ſi ſint judicio vegeto. 4. Pupilli, ve
puberes; (niſi ad pias cauſas) donation
men eorum in foro conſcientiæ ſunt va
Vide infra *c.* 4. *d.* 1. 5. Damnatus criminis
talis. V. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *R.* 3.

4. Qui præſunt Civitatibus, Univerſitat
Rebuſpub. &c. non poſſunt facere donati
niſi remuneratorias, vel in eleemoſynas. S
Dian. *p.* 8. *t.* 6. *R.* 16. Imo ſi Reges, &
cipes nimis ſint profuſi in donationibus
præjudicium Regni, vel ſtatus, (præſert
debitis gravati iis ſatisfacere non poſſint
actionibus) poſſunt eæ revocari a ſucceſ
Bart. Lugo, &c. cum Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *R*
& 123.

5. Donatio patris filio facta ſtudiorum
eſt valida, nec filius tenetur computare
gitimam; tum quia fuit loco alimento

collationem bonorum, nec debere
n commune, niſi pater proteſtatus
velle in legitimam computari. Ita et-
ding, *ex leg. Si Pater 2. ff. familiæ*

ater officium filio emit, debet pretium
i in diviſione cum fratribus: non au-
lud gratis a Principe obtinuit: uti ne-
filio intuitu meritorum patris ſunt do-
ſunt quaſi caſtrenſia. Molin. Fagund.
tr. 6. R. 127. & 128.
tio ante acceptationem non parit obli-
, ne naturalem quidem, poteſtque re-
iamſi voluerit ſe abſolute obligare; præ-
m, & tacenti facta, cenſetur ab eo
; quia in favorabilibus habetur pro con-
olin. & alii 18. Dian. *p. 8. t. 6. R.* 89. 98.
ro altero vero nemo poteſt acceptare,
ali commiſſione, niſi donatio fiat Ec-
l cauſæ piæ: nam hanc ſine accepta-
re, & irrevocabilem eſſe, eſt proba-
m. Dian. *l. c. R.* 106. *& p. 3. t. 5. Reſ.*
is tamen caſibus, dummodo verba di-
in præſentem, poteſt pater, vel mater
etiam emancipato, tutor pro papillo,
ro minore, filiusfamilias pro patre,
o Domino, monachus pro monaſterio;
n, ſecundum multos, quicumque alte-

rit, tu autem habes actionem in Cajum pro injuria ratione juris, quod habebas ad rem. Ac ſic donatio pure verbalis ante realem, hoc eſt rei traditionem, vix differt a promiſſione, ut Leſſ. *l. c. dub.* 2.

9. Donatio, uti & remiſſio debitorum liquidorum, una vice, & uno animi motu, uni, aut pluribus facta, ultra ſummam 500. ſolidorum (quæ ſumma hodie ad 500. vel ſecundum quoſdam ad 800. aureos Italicos excurrit, ut ex Claro, &c. notat Laym. *l.* 3. *tr.* 4. *c.* 12. *n.* 15.) non tenet quoad hunc exceſſum, ſed lege ita ſtatuente ob commune bonum poteſt a donatore pro arbitrio repeti. Excipe, niſi Judici donatio ea inſinuata ſit, aut juramento firmata, aut facta ad pias cauſas, aut ad redemptionem captivorum, aut ad reparationem ædium incendio, vel ruina deſtructarum, aut ſit remuneratoria beneficiorum, aut fiat in remunerationem jurium, ſaltem ſperatorum, vel denique fiat militibus a belli duce ex bonis propriis mobilibus, vel hoſtium ſpoliis. Vide Leſſ. *l. c. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 102. Laym. *l.* 3. *t.* 4. *cap.* 12. *nu.* 15. Tanner. *d.* 6. de *juſt. qu.* 2. *dub.* 2. *n.* 15. ex Mol. Claro, Rebello, &c. quare, ſi tunc repetatur, quod abſque iis conditionibus, vel ultra dictam ſummam datum eſt, tenetur donatarius reddere ipſi, aut hæredibus repetentibus, ſi non repetatur, poteſt retinere. Vid. auct. cit.

10. Si donationi apponatur modus, tacite, vel expreſſe, non quidem obligando, ſed tantum deſiderando, ſperando, &c. aliquid alterum facturum; vel animo eum ad hoc inflectendi, valet donatio, etſi finis non ſequatur: v. gr. dat aliquis puellæ ad ejus conſenſum eliciendum; ſi poſtea non conſentiat, non tenetur datum reddere: nam, etſi non dediſſet, ſi ſciviſſet eam ſibi non conſenſuram, tamen dedit abſolute, ſine obligatione alia, ut ponitur: Secus eſſet, ſi vere intendiſſet eam obligare, & hac conditione dediſſet. Leſſ. *c.* 18. *d.* 16. & 17.

11. In ſimilibus donationibus allectivis poteſt aliquis, ver. gratia prædicta puella, acceptare, *etſi non* intendat præſtare, quod donator ſpe-

rat,

o ſit abſoluta, animo allicien-
li. Unde, ſi ſpe fruſtratus repe-
on dediſſe, niſi ſub tali obliga-
enetur puella credere: quia eo
ator non expreſſit conditionem,
ea dediſſe, & repetere vel ani-
ut conſenſum extorqueat. Leſſ.
t. 2. m. R. 40.
t donatio ob cauſam præteritam,
, quæ vere non eſt, ut ver. gr. ſi
iid, quia apud Principem meam
giſti; vel quia pauper es, & reve-
, teneris reſtituere, cum ſit error
uſa, & principali. Unde qui men-
ıperes, cum non ſint, debent aliis
eemoſynam reſtituere. Aliud eſt,
ıntum in cauſa ſecundaria; ut ver.
ſint pauperes, & ſimulent inſuper
ad hominum miſericordiam pro-
quia tunc primaria intentio dan-
re pauperi. Bon. Leſſ. V. Dian. p.
).

D U B I U M III.

s caſibus donatio poſſit revocari?

. Donatio inter vivos, hoc eſt, qua
, ſe vivo, rem abſolute alterius eſſe,
vocari (etſi res jam tradita ſit) tribus
niſi tamen donatio fuerit remuneratо-
facta ſit Eccleſiæ, vel Monaſterio.
Sunt autem hi Caſus.
onatarius enormiter ingratus ſit: ut ſi
i atroces injurias inferat, ſi inopia preſ-
on alat, &c. Quod notandum pro filiis,
parentes omnia donarunt, & eos poſtea
ant. Syl. Leſſ. Bon. Trull. c. 17. d. 12. Ne-
alet pactum, ut donatio non poſſit ob in-
ıdinem revocari. Bartol. & alii 8. Lugo,
. p. 8. s. 6. R. 57. Debet tamen ingratitudo
n judice probari, ante cujus ſententiam
tarius non tenetur reſtituere. Mol. Lugo,
lii 4. Dian. l. c. R. 58. poſt eam vero etiam
ctus perceptos poſt litem conteſtatam. Mol

Dic. Dia. *R.* 58. Ab hæredibus autem non poteſt revocari ob eas cauſas, ob quas donator ipſe potuiſſet, ſi eas ipſe ſcivit, & tacuit; ſecus, ſi ignoravit. Hom. Hurt. VVading. Lugo, Dia. *l. c. R.* 54.

2. Et quidem revocatio etiam habet locum in legato reſpectu legatarii, ſi defunctum teſtatorem gravi injuria afficiat, v. g uxorem ejus carnaliter cognoſcat. Mol. Dicaſt. Dian. *l. c. R.* 58.

3. Non habet autem locum 1. In donationibus factis Eccleſiæ, tametſi Prælatus, vel Clericus fuerit ingratus: quia facta eſt ob bonum animæ teſtatoris, & principaliter Deo, qui ingratus eſſe non poteſt. Leſſ. Lugo, Hurt. Hun. Vad. Dian. *l. c. R.* 56. 2. In donatione remuneratoria; (v. gr. pro beneficiis alias non debitis, & aliquo modo æquivalentibus) quia potius eſt remuneratio, quam donatio. Remuneratoria autem cenſetur 1. Si donator in ipſa donatione expreſſe meminerit meritorum, vel 2. Si de meritis conſtet. 3. In dubio. Dian. *l. c. R.* 115. 116. 17. 19. 20. ex Barboſ. &c.

4. Si quis prole carens magnam partem bo-
norum donaverit, & poſtea naſcatur proles ha
quia ex juris diſpoſitione ineſt donationi h
tacita conditio, niſi naſcantur mihi liberi. I
quidem, ſi facta ſit extraneo, revocari pot
tota: ſi alicui aſcedentium, ut patri, vel av
vel Eccleſiæ, aut cauſis piis, tantum revoc
poteſt, quantum neceſſarium eſt, ut filii habe
legitimam. Quamquam recte notat Leſſius,
ædificationem expedire, ut quod Eccleſiæ
monaſterio datum eſt, Prælatus totum reſtit
Porro etſi juraverit, ſe non revocaturum d
tionem; adhuc poteſt, liberis natis, revoc
quia hoc juramentum non excludit ta
conditionem dictam. Excipe, niſi expreſ
iam hanc conditionem excluſerit: tunc
ipſe revocare non poſſet: poſſent tame
liberi poſt mortem patris. Bon. Leſſ. c. 18
An autem hæc revocatio locum habet,
naſcantur illegitimi, qui poſtea legitim
V. Dian. *l. c. R.* 63. & 64. Item, an in d
ne remuneratoria, *R.* 65. ubi cum Mol.
ſex negat, niſi excedat cauſam.

...tentus, debetur tamen ut conſervanda. ..., ſi pater bona diſſipet, poteſt a filio per ... cogi, ut ſervet legitimam; ne is poſt ... patris careat alimentis. Ita probabili... ian. l. c. ex aliis 6. contra Leſſ. &c. An ..., & quando donatio reſcindenda in to... vide Dian. l. c.

...r ſupervenientiam liberorum, ut proba... firmat Dian. p. 8. tr. 6. R. 78. ex aliis 4. ...uoſdam. Si tamen pater non revocave... poteſt a filiis poſtea natis revocari, niſi ...ne Falcidiæ, ſive ex teſtamento, ſive ...ato ſucceſſerint. *Ibid.*

DUBIUM IV.

...donatio mortis cauſa, & an poſſit re...ri, quomodo, & quibus competat?

1. Donatio mortis cauſa qua quis ſic ...t velit rem eſſe alterius primum poſt ...rtem, ut ſi dicas, do tibi hoc poſt ... meam, vel cum moriar, vel quia ti... nunc moriturum, revocari poteſt et... ...s caſibus his.

...onatorem pœniteat, ſive expreſſe, ſive ..., ut ſi rem illam donet alteri. Leſſ. l. c.

...edit intuitu alicujus inſtantis periculi.

Vide Leſſ. *c.* 18. *d.* 14. *n.* 116. Mol. *d.* 286. *&c.* *&* 288. Azor *l.* 11. *c.* 11. *q.* 4. Bonac. *l. c.*

Reſp. 2. Hæc donatio fieri debet in præſentem. Dian. *l. c. R.* 66. & alii 5. Nec valet in abſentem ſine nuntio ad hoc deſtinato, vel epiſtola: licet valeat, ut fideicommiſſum, ſi fuerint adhibiti teſtes. Dian. *&c. l. c.* Valet autem probabiliter, etſi donatarius præſens tacuerit.

Reſp. 3. Donare mortis cauſa poſſunt omnes, & ſoli, qui poſſunt teſtari, excepto filiofamilias, qui, licet teſtamentum condere nullo modo poſſit, cum hoc ſit juris publici, donare tamen mortis cauſa, cum id ſit juris privati poteſt, ſi adſit patris conſenſus expreſſus: imo ſine hoc donare eum poſſe non tantum de caſtrenſibus, ſed etiam de adventitiis, probabile cenſet Dian. *l. c. R.* 68. *&* 69. Hinc donare ſic poſſunt minores 25. annis etiam ſine conſenſu ſui curatoris. Dian. *l. c. R.* 71. ex Mol. & aliis.

4. Non autem uſurarius, niſi prius uſuris ſatisfecerit, vel cautionem præſtiterit; poteſt tamen ad cauſas pias. *ibid. R.* 73. ex Fagund. & aliis 6. Nec ſurdus, & mutus a natura, ſecus, ſi a caſu ſuperveniente, (vel ſi ſurdus ſit, aut mutus tantum) licet donare inter vivos poſſit, ſecundum quoſdam. Azor. Dian. *p.* 5. *t.* 6. *R.* 12.

DUBIUM V.

Quid ſit commodatum, precarium, & depoſitum?

Reſp. Commodatum eſt contractus, quo res aliqua mobilis, vel immobilis quoad ſolum uſum gratuito conceditur, idque ad aliquod certum tempus explicite, vel implicite determinatum: explicite, ut ſi dicas, commodo tibi hunc librum, vel domum ad unum menſem: implicite, ut ſi dicas, commodo tibi librum, ut eum deſcribas, quia tunc implicite tantum temporis determinatur, quantum neceſſarium eſt ad commode deſcribendum.

Precarium eſt, quo conceditur petenti res *utenda*, non ad certum tempus (in quo dif-

ſert

ſert a commodato) ſed donec concedens repetat, ſive expreſſe, ſive tacite, ut ſi det alteri, aut vendat. Laym. *l*. 3. *t*. 4. *c*. 14.

Depoſitum eſt, quo aliquid traditur cuſtodiendum, ut integrum reddatur. Et communiter eſt res mobilis, vel ſe movens, ut veſtis, equus, &c.

Unde circa haec reſolvuntur.

1. Commodator non poteſt repetere abſque injuſtitia ante definitum tempus. Lay. *l*. 3. *t*. 4. *c*. 14.

2. Quod ſi tamen commodanti damnum impendeat, poteſt repetere, licet ſimile damnum impenderet commodatario ex rei ante tempus repetitione, ut habet Leſſ. *c*. 27. *d*. 5. quia, ut ait Navar. in commodatione intelligitur tacita haec conditio, niſi interea contigerit rem eſſe neceſſariam commodanti. Laym. *l*. *c*.

3. Si depoſitarius bona fide exiſtimet depoſitori non diſpliciturum, ſi re depoſita utatur, licebit uti, alias non. Leſſ. *l*. *c*. *d*. 2.

4. Si depoſitum ſit res uſu conſumptibilis, ut triticum, vinum, pecunia, quae exponendo abſumitur, eaque tradita ſit certo numero, pondere, & menſura, non videtur depoſitarius peccare ſaltem graviter iis utens, ſi certus ſit, ſe tantundem ejuſdem bonitatis habiturum, quando repetetur. Leſſ. *l*. *c*. Secus, ſi pecunia tradita fuerit ſacculo, vel arca incluſa, vel munita ſigillo. Sylv. Azor. Leſſ. Bon. V. Trul. *c*. 5. *d*. 1. Verum ſi is, cui res commodata, locata, depoſita, & pignorata eſt, negligenter cuſtodiat, ita ut pereat, negligentia autem non ſit theologica culpa mortalis, probabile eſt, quod dixi ex Soto, Sà, non teneri ad reſtitutionem in conſcientia. Alii tamen aliter ſentiunt, nimirum teneri reſtituere, qui juridicam culpam in cuſtodiendo contraxerit, ſi ea fuerit lata, & ſubinde ſi levis tantum, imo & aliquando ſi leviſſima, nimirum quando depoſitio facta eſt in commodum utriuſque; & ſi pretium pro cuſtodia accipiat. V. apud Leſſ. *c*. 7. & Laym. *tr*. 4. *c*. 25. ubi docet depoſitarium tantum teneri de dolo, vel culpa craſſa, quae dolo aequiparetur.

Dicitur autem juridica culpa lata, ſeu craſ-

ſa, cum quis facit, aut omit
rimum non facerent, vel o
homines ſuæ profeſſionis; u
apud ſe depoſitam relinquit
etſi inadvertenter. Levis a
quis facit, vel omittit, q
vel omitterent homines ſu
gentes: ut ſi quis depoſitu
cubiculo, ſed negligit oſtiu
ma dicitur, cum facit, vel
facerent homines diligentiſſi
quidem obſervarit, ſed neglex
an eſſet bene clauſum.

5. Sartores, molitores, &
quibus res traditur polienda
item nautæ, caupones, ap
nuntur, tenentur ex levi cu
fit etiam in commodum ipſo
Nautæ, vult eos teneri ex
ff. Depoſiti, idque cautum
rum fraudes. Quod etiam L
a. 1. putant eſſe probabile i
quis eis rem expreſſe tradid
ſi autem ipſis tantum vide
verb. grat. in diverſorio, m
quidem teneri. V. Bon. Tru
R. 746

6. Si depoſitarius (idem
rio) dubitet, an depoſitum
non tenetur in conſcientia
Sanch. *de matr. l.* 2. *d.* 41.
bio non præſumitur delictum
ff. pro ſocio. V. Dian. *p.* 2.
ro tamen externo, ſi res d
incolumes, præſumitur de d
rius probet, depoſitum caſu
tuiſſe ſimul cum rebus ſuis (
incendio) ſervari: tunc eni
quia præſumptio doli ceſſare
de conſ. d. 3. *p.* 4. Trull. *c.*

7. Si Domino repetenti d
pet hominem, qui fidelis h
retinuerit, vel perdiderit, D
Molin. citatus ab Eſcob. V.

8. Deponens rem uſu no

poteſt a depoſitario pro ejus uſu aliquid accipere, quia is eſt pretio æſtimabilis: (licet eo caſu non depoſiti, ſed locati, & conducti contractus ſit dicendus) Secus, ſi ſit uſu conſumptibilis; tunc enim depoſitum, eo ipſo, quod depoſitarius incipit eo uti, induit naturam mutui, ex quo (ſecluſa ratione lucri ceſſantis, &c.) nihil licet accipere, ut v. *dub. ſeq. &* Bon. *d.* 3. *q.* 13. *p.* 3. Trull. *l. c.*

DUBIUM VI.

Quid ſit mutuum.

Reſpond. Eſt contractus, quo rei alicujus numero, pondere, vel menſura conſtantis dominium a mutuante in mutuatarium transfertur, cum obligatione reſtituendi eandem, vel ſimilem ſpecie, & bonitate. Proprie autem mutuum fere eſt in rebus uſu conſumptibilibus, inter quas etiam eſt pecunia: quæ, licet non abſumatur, nec pereat in ſe, perit tamen exponenti. Diſtinguitur a permutatione, quod in ea reddatur res alterius ſpeciei; item a pignore, hypotheca, depoſito, commodato, & locato, quod dominium in iis non transferatur, ſed uſus tantum. Bon. *diſp.* 3. *q.* 3. *p.* 1.

Unde reſolves.

1. Mutuans obligatur monere de vitio rei; alioqui ad damnum tenetur in conſcientia.

2. Item non repetere rem ante tempus, niſi ipſe ſit in pari neceſſitate.

3. Item præſtare caſum fortuitum mutuatarius tenetur, cum penes hunc rei dominium ſit, & rem eamdem quantitate, & qualitate reddere ſuo tempore.

4. In vero mutuo lucrum aliquod accipere non licet, quia eſt uſura de quo *dub. ſeq.*

DUBIUM VII.

Quid ſit uſura.

Reſpond. Eſt lucrum immediate proveniens ex mutuo, ita ut mutuans ſupra ſortem, id eſt, *ſummam capitalem*, lucretur aliquid, *quod ſit pecuniæ æſtimabile*, ita ut lucrum ta-

le præciſe intendatur ratione mutui. Quod plane iniquum eſt, & grave peccatum contra jus humanum, & divinum; cum mutuans acquirat lucrum ex re jam non amplius ſua: quia res mutuata jam tranſiit in dominium mutuatarii, ut patet ex definitione. Et regula generalis eſt: Omne pactum, vel gravamen, ſive onus additum mutuo, præter id, quod ei proprium, & intrinſecum eſt, reddit contractum uſurarium. Bon. *d.* 3. *q.* 3. *p.* 3. Card. Lug., &c.

Unde reſolves.

1. Peccat graviter ex genere ſuo exercens talem uſuram, etſi ſit mentalis tantum abſque externo pacto. Dicitur enim uſura mentalis, cum quis intentionem habet accipiendi aliquid ex mutuo ultra ſortem, etſi exterius pacto id non exprimat: ſicut realis, ſeu exterior uſura dicitur, cum quis intentionem illam per pactum aliquod exprimit. Quod aliquando tantum implicite fit in aliquo contracto, & vocatur uſura palliata, cum videlicet contrahentes prætendunt alium contractum emptionis, locationis, &c. in quo tamen revera uſurarium quid intervenit. Vide exempla apud Tolet. *l.* 5. *c.* 31.

2. Non eſt uſura, ſi mutuans nihil intendat ut pretium, ſed tantum ſperet aliquid ex gratitudine, & ea intentione illi aliquid donetur; licet illud ut finem principalem intendat. Molin. *t.* 2. *p.* 305. *n.* 5. Card. Lugo *diſp.* 25. * Perpende tamen hic Propoſit. 42. inter damnatas ab Innoc. XI.

3. Quod ſi tamen intelligeret ſibi aliquid donatum, non gratis, ut putabat, ſed ut debitum ratione mutui, teneretur reſtituere, quantum inde ditior evaſiſſet, ut habet Sà, V. *Uſura*. Card. Lugo *d* 25. *ſect.* 3.

4. Nec eſt uſura dare mutuum alterius amicitiæ captandæ cauſa, atque ulterius inde ſperare officium, quia amicitia non æſtimatur pretio. Card. Lugo *l. c.*

5. Pactum tamen de obtinendo a mutuatario (vel ejus opera) officio aliquo, illicitum *eſt*, & *uſurarium*. Ita commun. Mol. *d.* 310 *Leſſ. Sal.* C. Lugo contra Navar. etſi Salas d

uſu

nutuat, ut ſibi reddantur ſua, vel
e noceatur: quia hæc jure jam
r, & ſic non facit lucrum, nec im-
obligationem. Bon. *q.* 3. *t.* 3. *n.* 15.
, &c.
uſura exigere aliquid ratione peri-
tionis, difficultatum, vel expen-
erunt, vel metuuntur in recupe-
quia pretio æſtimari poteſt, quod
e periculum, & difficultatem con-
. 3. *q.* 3. *p.* 5. Neceſſe tamen eſſe,
iſtud, &c. deducatur in pactum
tacite, docet Laym. *l.* 3. *t.* 4. *c.* 16.
lin. Val. Mol. Leſſ. &c. Idem di-
n. 80. Et ſic liciti ſunt Montes pie-
cant, hoc eſt, theſauri quidam,
um pauperum a Rep. vel Principe
ut inde pauperibus gratis mutue-
nen, ut parum retribuant pro ex-
fiunt in miniſtros, & conſervatio-
montium. V. Tol. *l.* 5. *c.* 18. Leſſ.
n. *l. c. p.* 13.
uſura, ſi timens difficultatem, aut
uatarii in reddendo tempore con-
ſcaris, ut, ſi tunc non ſolvat, a-
ræter capitale loco pœnæ, quæ pœ-

aut poteras nunc commodo tempore em
ticum, privando autem te tua pecunia
do mutuo corruit domus, & poſtea
mes triticum. Item non poteris lucr
tua pecunia, quod poteras, & voleba
tiando, ita ut mutatio ſit vere cauſa l
ſantis. Ubi notat Tol. ſupponendum
titulo lucri ceſſantis 1. Quod vere volue
ea pecunia negotiari, & non habeas
2. Quod malis negotiando, aliterve l
quam ſic mutuando, ita ut mutues tan
gratiam mutuatarii. 3. Ut minus exigas
lucrari poteras, & deductis expenſis:
crum ceſſans non eſt actu, ſed in poten
variis adhuc eventibus obnoxium. Unde
bitrium viri prudentis, pro majore, vel
te ejus certitudine, æſtimare id poteris
cum mutuatario de eo paciſci. S. Tom
ad 2. Mol. d. 324. Sal. dub. 26. Gr
Lug. d. 25. ſect. 6. Bonac. qu. 3. p.
qui non habuit animum negotiandi, vel
erant, nec brevi ſperabantur merces, v
erat moraliter certus de lucro, nihil po
cipere ultra ſortem: quia mutatio iſta v
fuit cauſa lucri ceſſantis. Eadem ex cau
ra eſt, ſi mercatores credito vendentes
ultra pretium rigoroſum accipiant titulo
ceſſantis, verbi gratia, rem tantum
rem 100. vendant pro 105. numerandi
annum; quia vendendo ad creditum
eſt virtualis mutuatio) plures habent
res, pluresque res vendunt, & ſic con
tur lucrum ceſſans, atque adeo illud no
ſit ratione hujus venditionis. Dian. p. 2.
Trall. c. 19. d. 9. vid. dub. ſeq. * Hac
perlege Propoſ. 41. inter proſcriptas ab
XI. *

11. Mutuare frumentum vetus cum obl
ne, *ut reſtituatur* novum, (præſertim
tempore) *eſt* uſura, ſi mutuans ſciat

fore melius, & majoris pretii. Silv. Navar. Trull. d. 15. n. 11.

12. Eſt uſura ex communi ſententia, ſi des mutuum, ut poſtea mutuatarius ex debito civili obligetur tibi rurſus mutuare, aut vendere, vel apud te in tua officina emere merces, aut operas ſuas locare; quia talis obligatio eſt res pretio æſtimabilis, cum privet mutuatarium poteſtate alibi emendi, & locandi, operas. Leſ. l. 2. c. 20. d. 8. Card. Lugo d. 25. n. 46. V. Laym. l. 3. t. 4. c. 16. n. 3. Bon. l. c. p. 3.

13. Uſura eſt, mutuare Principi, vel Reip. eo pacto, ut interim, dum non ſolvitur, ſis liber a tributis, vel oneribus juſtis ſolvendis. Salas, C. Lugo n. 64. ex communi.

14. Item mutuare ea lege, ut mutuatarius tam pecuniam exigat a debitore mutuantis, a quo non facile extorquebit. Quod addo, quia, ſi ſponte onus illud ſuſcipiat, eo quod facile poſſit obtinere, non erit uſura. Ibid. & Bon. l. c.

15. Item, ſi frumentum, quod alibi habes, des mutuum, obligando, ut tibi reddatur hic, vel alibi (cum majoribus ſumptibus, vel laboribus) ubi plus valet. *ibid.*

16. Uſura etiam eſt, obligare mutuatarium, ut partem mutui accipiat in mercibus, quibus non indiget. *ibid.*

17. In mutuo pecuniario, niſi aliter conven tum ſit, ſi quis det mutuos v. gr. 100. florenos non poteſt exigere plus, quam eorum pretiun & valor tunc fuerit. Unde, ſi eorum valor tu augeatur, non poteſt repetere 100. quia re peret aliquid ſupra ſortem. Quod ſi valor creſcat, debet mutuatarius reddere plus, qu 100. quia alias non reſtitueret ad æqualitate Vid. Leſſ. l. 2. c. 22. d. 8. Laym. l. 3. t. 4. c. 16 16. Bonac. l. c. p. 3.

18. In mutuo tamen aliarum rerum, ut ni, tritici, &c. aliter ſe res habet: quia quis verb. grat. mutuet alteri 10 modios tici, ſive pretium creſcat, ſive non, repetere 10. Ratio diſparitatis eſt, quia i cunia non ſpectatur ordinarie (niſi alite ventum ſit ob certas, & licitas cauſas) lor, ſive pretium. Unde non debet re

niſi pretium æquale. At vero in frumen &c. ſpectatur ipſa materia; quia non pe mutuum frumentum propter pretium frume ſed propter ipſum corpus, & ſubſtantiam go, etſi creſcat pretium illius, poteſt repe tot menſuras, quot dedit mutuo. Interim men quidam de his rebus eodem modo loq tur, quo de moneta. V. Laym. *l. c. n.* 1 Bon. *l. c.*

Quæres. Quæ obligatio, & pœna ſit uſur rum, & cooperantium?

Reſpond. 1. Uſurarius etiam non manifeſ ac hæredes tenentur reſtituere, imo etiar mnes ii, qui ex parte uſurarii cooperantur ficaciter; verb. grat. judices, domini temp les, notarii, famuli, advocati, qui quovis do juvant, vel cogunt mutuatarios ad ſolu nem uſurarum. Dixi (poſitive, ſeu efficacit quia habendo ſe negative, poſſunt permitter ſurarios ob juſtam cauſam, & neceſſitatem perum. Præterea in praxi, ex præſumpta luntate mutuatariorum, fere excuſantur m principales famuli. 2. Uſurarius publicus, notorius non debet admitti ad communion altaris, nec abſolvi, donec reſtituat uſuras, ſepeliri in loco ſacro; & qui ſcienter ſepe ipſo facto eſt excommunicatus. 3. addit La *c. n.* 21. ejus teſtamentum ipſo jure irritum ſe, niſi ante mortem reſtituerit. V. Leſſ. B Tract. *c.* 14. *d.* 22.

DUBIUM VIII.

De emptione, & venditione.

ARTICULUS I.

Quid ſit emptio, & venditio.

Reſpond. Eſt contractus, quo pretium merce ſolvitur; completurque mercis tradi ne. Venditio contra. Juſtitia ejus in hoc co *ſiſt*, *ut pretium* ſit juſtum, ſive exæquet v *rem rei*, & contra. Alias, ſi abſque legiti *titulo* ſecus fiat, committetur injuſtitia gra

[illegible]
[illegible]ſtantias, quæ rem faciunt vi-
[illegible] cheſſet, quod venditor neceſſitate
t vilius; quia venditio manet vo-
[illegible]uit Cajet. Vid. Bon. *l. c.* n. 21. &
[illegible]hilominus graviter peccari contra
ſi quando pauperculi extrema ino-
vendere coguntur, nimis viliter ab
[illegible] *l. c.* n. 10.

[illegible] poteſt emere minoris, ex eo quod
emat; quia tunc venditorem libe-
[illegible] & expeditum facit ad alia ne-
[illegible]; unde merito pretium decre-
[illegible] p. 4. n. 13. ex Leſſ. Reg.

venditorem, is communiter debet
[illegible] pretium taxatum a lege,
[illegible]tu; quod ſi nullum eſt, id cenſe-
[illegible], quod morali hominum æſtima-
[illegible]itur. Quod non conſiſtit in indivi-
[illegible] ſcrupulari oporteat; ſed di-
[illegible]mum, medium, & ſummum, ſi-
vocant, pium, moderatum, & ri-
ta ut intra latitudinem hujus pretii
t emere liceat nunc ſummo, nunc

[illegible]d emptori valde utile ſit, non licet
[illegible]

niſi pretium æquale. At vero in frum
&c. ſpectatur ipſa materia: quia non
mutuum frumentum propter pretium frum
ſed propter ipſum corpus, & ſubſtantiam
go, etſi creſcat pretium illius, poteſt re
tot menſuras, quot dedit mutuo. Inter
men quidam de his rebus eodem modo lo
tur, quo de moneta. V. Laym. *l. c. n.*
Bon. *l. c.*

Quæres. Quæ obligatio, & pœna ſit uſ
rum, & cooperantium?

Reſpond. 1. Uſurarius etiam non mali
ac hæredes tenentur reſtituere, imo eti
mnes ii, qui ex parte uſurarii cooperant
ficaciter; verb. grat. judices, domini te
les, notarii, famuli, advocati, qui quov
do juvant, vel cogunt mutuatarios ad ſ
nem uſurarum. Dixi, poſitive, ſeu effica
quia habendo ſe negative, poſſunt permitt
ſurarios ob juſtam cauſam, & neceſſitatem
perum. Præterea in praxi, ex præſumpt
luntate mutuatariorum, fere excuſantur
principales famuli. 2. Uſurarius publicus
notorius non debet admitti ad communi
altaris, nec abſolvi, donec reſtituat uſura
ſepeliri in loco ſacro; & qui ſcienter ſe
ipſo facto eſt excommunicatus. 3. addit
c. n. 21. ejus teſtamentum ipſo jure irritu
ſe, niſi ante mortem reſtituerit. V. Leſſ
Trull. *c.* 14. *d.* 22.

DUBIUM VIII.

De emptione, & venditione.

ARTICULUS I.

Quid ſit emptio, & venditio.

Reſpond. Eſt contractus, quo pretium
merce ſolvitur; completurque mercis tra
ne. Venditio contra. Juſtitia ejus in hoc
ſtit, ut pretium ſit juſtum, ſive exæquet
rem rei, & contra. Alias, ſi abſque leg
titulo ſecus fiat, committetur injuſtitia

uo vendant carius, peccare ſem-
a juſtitiam cum obligatione re-

debet emptorem præmunere de
i, quod ei obeſſe poteſt, ver. g.
ioſus, domus ruinoſa, oves
ius aduſtus, &c. alioqui tenetur
amno ſecuto: ſaltem ſi defe-
ibſtantia, vel quantitate, verbi
in pondere, vel menſura, aut
unam pro alia: & ſic peccat
obligatione reſtituendi. 1. Qui
diturus ponit prius in loco hu-
meſcat. 2. Qui vino Rhenano
m. 3. Qui carnes bubulas ven-
iis, &c. V. Leſſ. Bon. Dian. *p.* 1.
d. 21. Quando autem venditor
re vitia qualitatis rei, quæ ven-
bligatione reſtituendi pretium,
contractum, V. C. Lugo *d.* 26.
Trull. *s.* 20. *d.* 11. ubi notat ven-
i ab ignorante vitium rei eſſe va-
lendam tamen, vel reducendam
, niſi venditor contra hoc ex-

cculte debitorem tuum non eſſe

ſi res ſint novæ, raræ, & ſi
peregrini flores, aves, feræ
tiqua, picturæ, numiſmata.
§. 1. n. 10. Bon. l. c. n. 15. ex L

6. Qui res minutim, & i
vendunt, poſſunt aliquanto
quam qui in magna quantit
majores labores, expenſas,
ea conſervanda, & ſic quida
nes, & ſtabularios, qui aven
leas, &c. carius vendunt, qu
do pretium iis non ſit taxatu
15. n. 11.

7. Non licet carius vender
tam ſolutionem, aut vilius
anticipatam ſolutionem; qu
quam ſit credito, vel in anti
virtuale mutuum, ideoque ul
ſortem exigatur. Quod intell
niat alius titulus ex ſupra e
ra: vel niſi aliunde creſcat p
frequentia emptorum, &c. B
Regin. Fill. &c. V. ſuperior

8. Licitum eſt vendere rem
trovendendo, id eſt, ut em
ſtatuto tempore, vel cum vo
dere, modo vera, & non fict
palliata uſura intercedat. Mo
14. &c. Qui addunt, juxta
operis, ac pacti, pretium e
V. C. Lug. d. 26. n. 189.

9. Monopolia, id eſt, c
res id efficiunt, ut ipſi ſoli
vel cum mercatores conſpir
vendere, non ſunt contra juſ
conſpirent ultra juſtum preti
contra Rebell. Navar. &c. d
&c. Qui tamen concedunt,
tatem. Vid. Cardin. Lugo d.
Principum, vel Magiſtratus
paucis tale privilegium conc
liquid vendant, iis etiam p
ſic providere, ne ſubditi grav
21. d. 20. Cardin. Lugo l. c

ex Navarr. &c. etſi alia mò-
uſa, auctoritate Principis,
ſa taxato pretio ſint licita,
s, ut nemo alius talem li-
it tantum ſit unus, aut duo
loco: nihilominus quando
ropria auctoritate ea conſti-
nendo merces certi generis,
um, oleum, &c. ut ipſi de-
vendant carius, peccare ſem-
iſtitiam cum obligatione re-

et emptorem præmonere de
quod ei obeſſe poteſt, ver. g.
is, domus ruinoſa, oves
aduſtus, &c. alioqui tenetur
no ſecuto: ſaltem ſi deſe-
antia, vel quantitate, verbi
pondere, vel menſura, aut
am pro alia: & ſic peccat
ligatione reſtituendi. 1. Qui
rus ponit prius in loco hu-
cat. 2. Qui vino Rhenano
3. Qui carnes bubulas ven-
&c. V. Leſſ. Bon. Dian. *p.* 1.
21. Quando autem venditor
vitia qualitatis rei, quæ ven-
gatione reſtituendi pretium,
ntractum, V. C. Lugo *d.* 26.
ll. *t.* 20. *d.* 11. ubi notat ven-
o ignorante vitium rei eſſe va-
dam tamen, vel reducendam
niſi venditor contra hoc ex-

lte debitorem tuum non eſſe
m videtur, iis, qui id ne-
lud vendere pretio ordinario:
s; tum quia vitium intrinſe-
evelatur. Bon. *l. c. p.* 10. ex
ill. &c.
or ſciat pretium mercis mox
t tamen vendere pretio cur-
cere emptori (ſecluſo tamen
, & *mendaciis*, quibus em-
emendum ei non licet) quia
pre-

nalis, & conſtitutus immediate ſuper perſon quæ ſua opera, & induſtria utilis ſit, & fr ctum aliquem pariat, vel bona in ſpe, vel r habeat, unde penſio duci poſſit: alioqui eni jus, quod venderet, non eſſet pretio æſtim bile, & ſic contractus fictitius. Ita probabilit Cov. Leſſ. Sal. *dub.* 3. *n.* 2. &c. contra Nav. M C. Lug. *d.* 37. *ſ.* 225. *n.* 25. ubi cenſum me perſonalem illicitum eſſe, docet eſſe probal lius, & prolixe probat.

3. Iniqui ſunt venditores, ſive cenſuarii, q emptoribus, ſive cenſualiſtis obligant rem n potentem reddere fructus, ſaltem tot, quot pe ſio exigit, aut reddentem quidem, ſed jam liis cenſibus venditos. Bon. *d.* 3. *q.* 4. *p.* 1. *n.* & 13.

4. Sicut in emptione res perit damno e ptoris, ſic etiam in cenſu reali, ſi res, ſu quam impoſitus eſt cenſus, pereat, vel fruc ejus abſque culpa venditoris; tunc enim pe cenſus, ita ut emptor, ſive cenſualiſta non p ſit amplius recipere fructus, ſive cenſum: q qui emit, ſuo periculo emit. Bon. *l. c.* Fill. 35. *p.* 2. *n.* 225. Unde ad hoc incommodum vendum inventus eſt ſequens modus.

5. Licitum eſt, ut probat Trul. *l.* 5. *c.* 46 Leſſ. *c.* 22. *d.* 11. contractui cenſus adjungere liud pactum aſſecurationis, ut ſi res, ſuper qu fundatus eſt cenſus, pereat, id fiat damno v ditoris, ideoque nihilo minus obligatus ſit ſuper aliis bonis ſuis eum ſtatuere, vel reſti ta ſorte eodem pretio redimere. Debet tan hoc pactum venditori compenſari, augendo p tium cenſus, vel quod eodem recidit, minor penſionem deſignando. Bon. *l. c. n.* 30.

6. Ex natura rei licitus eſt non tantum c ſus irredimibilis, ſed etiam redimibilis c ex una parte, tum utriuſque, ut patet ex minorum explicatione: quia irredimibilis c ſus dicitur, cum venditor non poteſt illum ſuo arbitrio redimere; redimibilis autem, c poteſt, reddendo emptori eandem ſumma quam accepit, atque ita rurſus ſibi emen quod ante vendiderat. Utrinque redim lis dicitur, cum ita conventum eſt, ut e

...or, quam venditor poſſit emptionem factam ...lvere, & ſummam, quam dedit, repetere. ...eſſ. *d.* 10. Dian. *p.* 2. *t.* 5. *m.* *R.* 76. Vide dicta de pacto retrovend. in empt. *ſup.*

7. Nihilominus, quia contractus cenſus redimibilis, ex parte emptoris, eſt res periculoſa, ſuaderi non facile debet: nam in Conſtit. Martini V. & Calliſti III. PP. uti & Caroli V. Imper. uſurarius contractus judicatur. Verum id intelligi debet ſecundum præſumptionem fori externi: præterquam quod illæ Conſtitutiones multis locis eatenus non ſunt receptæ, quatenus prohibent ea, quæ juri naturali non adverſantur, ut notat Laym. *l.* 3. *t.* 4. *c.* 8.

8. Cenſus vitalitius, quia eſt virtualis ſponſio, & nititur eventu fortuito, licitus eſt. Fill. Dian. *p.* 7. *t.* 9. *R.* 70.

DUBIUM X.

Quid ſit cambium?

Reſp. Cambium, quod permutationem ſignificat, hic accipitur pro ſola permutatione pecuniæ. Et eſt contractus, quo Campſor aliquis Campſario volenti cambit pecunias, cum lucro aliquo præter ſortem. Quod ſi ſine intentione uſuraria fiat, ob titulos juſtos tali lucro æſtimabiles, patet non eſſe malum. Unde cum quatuor ſint cambiornm genera, nimirum 1. Cambium minutum, ſeu manuale, 2. Cambium per literas, 3. Cambium reale, 4. Cambium ſiccum, ſeu fictum:

Circa ea reſolvuntur.

1. Licitum eſt Cambium minutum, in quo dantur pecuniæ minores pro majoribus, vel contra: quia hic ſunt juſti tituli aliquid lucrandi, nimirum labor Campſoris in numeranda pecunia, item diligentia in pecunia omnis generis conquirenda, ut Campſariis quibuſvis ſit paratus; item puritas materiæ, & commoditas, ut cum aurum, vel alia moneta commoda datur pro minuta, & incommoda. Laym. *l.* 3. *t.* 4. *c.* 19. *n.* 4.

2. *Licitum eſt item* Cambium per literas,

3. Iniqui ſunt venditores, ſive cen
emptoribus, ſive cenſualiſtis obligant
potentem reddere fructus, ſaltem tot
ſio exigit, aut reddentem quidem, ſ
liis cenſibus venditos. Bon. *d.* 3. *q.* 4.
& 13.

4. Sicut in emptione res perit d
ptoris, ſic etiam in cenſu reali, ſi
quam impoſitus eſt cenſus, pereat,
ejus abſque culpa venditoris; tunc
cenſus, ita ut emptor, ſive cenſualiſt
ſit amplius recipere fructus, ſive cen
qui emit, ſuo periculo emit. Bon. *l.*
85. *p.* 2. *n.* 225. Unde ad hoc incom
vendum inventus eſt ſequens modus.

5. Licitum eſt, ut probat Tml. *l.*
Leſſ. *c.* 22. *d.* 11. contractui cenſus ad
liud pactum aſſecurationis, ut ſi res
fundatus eſt cenſus, pereat, id fiat d
ditoris, ideoque nihilo minus oblig
ſuper aliis bonis ſuis eum ſtatuere,
ta ſorte eodem pretio redimere. D
hoc pactum venditori compenſari, a
tium cenſus, vel quod eodem recidit
penſionem deſignando. Bon. *l. c. n.* 3

6. Ex natura rei licitus eſt non t

uam venditor poſſit emptionem factam & ſummam, quam dedit, repetere. Dian. p. 2. t. 5. m. R. 76. Vide dicta de vend. in empt. ſup.
ominus, quia contractus cenſus redi- parte emptoris, eſt res periculoſa, facile debet: nam in Conſtit. Mar- Calliſti III. PP. uti & Caroli V. Im- us contractus judicatur. Verum id in- t ſecundum præſumptionem fori ex- erquam quod illæ Conſtitutiones mul- tenus non ſunt receptæ, quatenus ea, quæ juri naturali non adverſan- tat Laym. l. 3. t. 4. c. 8.
s vitalitius, quia eſt virtualis ſponſio, ventu fortuito, licitus eſt. Fill. Dian. 70.

DUBIUM X.

Quid ſit cambium?

mbium, quod permutationem ſigni- accipitur pro ſola permutatione pecu- ſt contractus, quo Campſor aliquis volenti cambit pecunias, cum lucro ter ſortem. Quod ſi ſine intentione at, ob titulos juſtos tali lucro æſti- atet non eſſe malum. Unde cum qua- ambiornm genera, nimirum 1. Cam- itum, ſeu manuale, 2. Cambium per Cambium reale, 4. Cambium ſiccum, :

Circa ea reſolvuntur.

um eſt Cambium minutum, in quo uniæ minores pro majoribus, vel con- hic ſunt juſti tituli aliquid lucrandi, abor Campſoris in numeranda pecu- diligentia in pecunia omnis generis da, ut Campſariis quibuſvis ſit para- puritas materiæ, & commoditas, ut n, vel alia moneta commoda datur a, & incommoda. Laym. l. 3. t. 4. c.

tum eſt item Cambium per literas,

L cum

accipit pecunias, quas poſtea
v. gr. Francofurti, refundit
quia hic etiam ſunt juſti titul
lis trajectio pecuniæ, & ejus
tandem enim facit, ac ſi Ca
ejus Francofurtum transferat
nus tamen Campſor exigere
aliter tranſtuliſſet. Laym. *l. c.*
3. Nav. Leſſ. &c.

3. Item licitum eſt Camb
Campſor hic Monaſterii prior
per ſuos alibi eas recipiat a C
libi habet pecunias, ſed æget
tulus hujus Cambii eſt item t
ſecurationis: tantumdem enim
ac ſi pecunias Campſarii abſ
præſentes, vel, ut alii ajunt,
cunia emeret abſentem, quæ
let. Laym. *l. c. n.* 6. & 7. Bon.

4. Illicitum eſt Cambium fi
quod nihil aliud eſt, quam
ut v. gr. Titius indigens pec
pſore ſibi dari 100. Campſor
dat, niſi Francofurti, *v. g.* n
te ſolvendos, petitque ab e
ſolet dari pro locis ſimilibus.
pit, & tamen vere non cogit
locis, imo forſan nec habet i
tem, idque conſtat Campſori
eſt Cambium fictum, ac rever
que palliata uſura. Excuſabitu
ſi lucrum illud exigat titulo
Plura vid. apud Tolet. *l.* 5. *c.*
5. *p.* 1.

5. Quod attinet ad Cambiu
ſe, in quo mercatores dantes
ximas nundinas, quo magis e
exigunt, ſi ideo præciſe plu
ſolutio diutius differtur, uſura
tione alterius tituli juſti, verb
ſantis, cum pecunia mercator
tum lucrandi, quo ſi diutiu
lucro, & quo longius eſt te
Cambium petunt, ideoque e

. p. 1. ex Azor. Sanch. &c.

DUBIUM XI.

ſit Locatio, & Conductio.

ontractus, quo quis perſonam, vel mobilem, vel immobilem alteri endam, vel fruendam concedit, aut mercede, ſeu penſione conſti- a conceduntur, v. gr. elocata do- ſervus, &c. fruenda conceduntur e- , capræ, fundus, pomarium, &c.

erata huius contractus natura, & r diſpoſitione, reſolvuntur ſequentes Caſus.

ata ante traditionem pereat, con- itur, & conductor liberatur.

que culpa conductoris, uſus, vel ſſet, verb. grat. quia domus ruinam eſtatur ſpectris, vel ob periculum amen quoad hoc conſuetudo ſit con- elli, tutam habitationem non præ- r conductor a ſolvenda penſione pro o non poteſt inhabitare, vel alia

tium, vel ſequentium annorum fertilitate damnum compenſetur, non remittitur, Laym. n. 7. Leſſ. l. 2. c. 24. d. 4.

5. Si pluribus annis ob cœli clementiam (ſecus ſi ob induſtriam colentis) uberiores fructus ex fundo elocato proveniant, poteſt colono penſio augeri. Laym. n. 8.

6. Expenſas facere in rem conductam, quæ duraturæ ſunt, v. gr. conſervare ſarta tecta tributa, & onera publica præſtare, ad locatorem, ſeu dominum ſpectat, niſi aliter conventum ſit, aut conſuetudo ferat. Laym. l. c. n. 4.

7. Si conductor in rem conductam neceſſarias, ſive utiles expenſas fecerit, poteſt eas de penſione detrahere, vel repetere a locatore, &, dum non ſolvuntur, retinere rem conductam. Laym. l. c. Mol. d. 496.

8. Etſi incendium plerumque accidat culpa inhabitantium, & ſic in dubio contra illos præſumptio ſit: quia tamen ſæpe id fit culpa famulorum, quam paterfamilias præſtare non cogitur, hinc conductor abſolvendus eſt, niſi locator oſtendat culpam. Vid. Laym. ſup. nu. 6. & Dian. p. 7. t. 7. R. 31. ubi ex Hun. & Ber. docet, ſi conſtet accidiſſe culpa certi, & determinati alicujus de familia, iſque circa officium ſuum deliquerit, ve. grat. ſtabularii, qui lumen male cuſtodierit in ſtabulo, teneri patremfamilias (niſi famulus iſte pro fideli, ac diligenti fuerit habitus) de damno: ſecus ſi culpa alterius, vel ſi non conſtet, utrum caſu, an culpa cujuſquam acciderit.

9. Si conductor domus, verb. gr. ante tempus velit emigrare, id quidem licet, poteſtque alteri locare, cæteroqui autem de penſione nihil ei remittitur.

10. Locator non poteſt ante tempus præfinitum conductorem invitum privare re conducta, niſi in his caſibus. 1. Si penſionem non ſolvat: expectare tamen debet biennium, ſi ultra biennium res ſit conducta. 2. Si caſus improviſus accidat, ob quem domus v. g. ipſi domino ſit neceſſaria. 3. Si rem locatam reficere neceſſe ſit, nec poſſit fieri altero inhabitante. 4. Si conductor in re conducta male ver-

ſt etiam filios deponere, quic-
rit, cum ad hoc etiam parens
s facultatem dare. Laym. *l. c.*
p. 3. *p.* 2. *n.* 10. & *ſeq.*
tituere, qui vicit faciendo con-
idi, & decipiendo; aut fraude,
terum pertraxit ad ludendum;
t ſe plane ignarum luſus, &
o *imperitiorem* provocaret, qui
laiſſet, aut ſi conviciis laceſ-
tanda alter conſenſiſſet in lu-
onſenſurus. Mol. *d.* 517. Laym.
). *p.* 2. *n.* 3.
e ſpondetur, ſit inæqualitas, &
v. g. cujus pecunia major eſt)
hilominus ſpondere velit, va-
babiliter: quia ſcienti, & vo-
iria, ut dicit Navar. Medin.
itrarium tamen probabilius do-
. *ſ.* 6. *n.* 81. ex Molin. Leſſ. &
nota ſit, non poteſt alter lu-
ſt æqualis conditio utriuſque,
exponit periculo. V. Azor. *p.* 3.
l. *d.* 5. *q.* 3. *p.* 2. *q.* 35. *n.* 3. Salas
n. 3. Eſcob. & C. Lugo *l. c.*
n. & jure naturæ licita eſt et-

perſonale directo domino. Quod ſi item
ciat Vaſſallus (ſic enim dicitur feudi acc
perdit feudum. Interdum etiam in feud
quid perſolvi debet in recognitionem d
directi, ſed tunc ex ea parte deficit a p
do, & declinat ad Emphyteuſim. Porro
juris ſit circa feuda, pendet item a l
conſuetudine: quæ juris communis ſunt,

Reſp. 3. Contractus libellaticus, ſive d
libellum dicitur, cum Emphyteuta, vel
tarius rem illam, quam in feudum, v
phyteuſim accipit, ſimili contractu tra
tio (ad quod tamen, ſi in decennium f
quiritur domini conſenſus) ita ut ſit qu
feudum, & ſubemphyteuſis. Ita Leſſ.

DUBIUM XIII.

Quid ſit Sponſio, & Ludus?

Reſp. Sponſio eſt contractus, in quo
veritate, aut eventu alicujus rei certan
invicem aliquid ſpondent, ut id ejus
veritatem aſſecutus fuerit: ver. gr. certo
10. imperialibus hanc, vel iſtam civitat
feſſam, captam, &c. Ut licite fiat, re
1. ut fiat ſuper re dubia. 2. ut ſit æqu
re, quæ ſpondetur, cum æquali incerti
3. dubius eventus in utroque. 4. ut uter
dem ſenſu accipiat id, de quo certatur.
Leſſ. Card. Lugo *d. 36. ſ. 6.*

Ludus vero eſt contractus, quo lude
ter ſe paciſcuntur, ut victor cedat, quo
que depoſuit. Hi contractus jure natur
ſunt, modo debitæ conditiones adſint
unde non interveniat ſcandalum, aut ju
hibito, aut iniquitas ſe miſceat, nec
ſit occaſio: quia ſicut quivis ſuæ rei d
poteſt alteri eam donare abſolute, ſic et
aliqua conditione, ſive ea fortuita ſit,
induſtria pendeat. Leſſ. *c. 26. d. 1.* Bon. *d. 2.*

Unde reſolves.

1. Qui rei dominus non eſt, aut alien
non poteſt, non poteſt etiam de ea lude
deponere. Et ſic deberet reſtituere, q

... poteſt etiam illius depoſitio, quic... fuerit, cum ad hoc etiam parens tacitam facultatem dare. Laym. *l. c.* *ſ. d.* 1. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 10. & *ſeq.*

...tur reſtituere, qui vicit faciendo con...iones ludi, & decipiendo; aut fraude, ...riam alterum pertraxit ad ludendum; ...mularet ſe plane ignarum luſus, & ... multo imperitiorem provocaret, qui ...ere noluiſſet, aut ſi conviciis laceſ...uæ vitanda alter conſenſiſſet in lu... non conſenſurus. Mol. *d.* 517. Laym. ...2. *q* 3. *p.* 2. *n.* 3.

...e, quæ ſpondetur, ſit inæqualitas, & ...parti (v. g. cujus pecunia major eſt) ...que nihilominus ſpondere velit, va...us probabiliter: quia ſcienti, & vo...it injuria, ut dicit Navar. Medin... ... Contrarium tamen probabilius do... *d.* 31. *ſ.* 6. *n.* 81. ex Molin. Leſſ. & ...em ignota ſit, non poteſt alter lu... non eſt æqualis conditio utriuſque, ...ii ſe exponit periculo. V. Azor. *p.* 3. ...7. Bon. *d.* 5. *q.* 3. *p.* 2. *q.* 35. *n.* 3. Salas ...*b.* 13. *n.* 3. Eſcob. & C. Lugo *l. c.*

...quidem, & jure naturæ licita eſt ... de futuro eventu, qui damnum pro...

7. Probabile eſt, quod docet Molin. &c. dum quis minis, vel convitiis ad luſum inductus eſt, & perdit, victorem non teneri reſtituere; quia talis abſolute voluntarie luſit. Bonac. *l. c.* ex Mol. & Gar. contra Azor. Leſſ. Regin. Fill. &c. communiter.

8. Communior ſententia eſt, teneri reſtituere, qui luſit, vel certavit, certo præſciens ſe victurum eſſe. Contrarium tamen, nempe non teneri, dummodo dolus abfuerit, tenent Tol. & Sà, V. *Contractus*, quia non tenetur quis ex juſtitia ſuam peritiam, vel ſcientiam adverſario declarare: ſed is ſuæ temeritati imputet, quod auſus fuerit, cum eo deponere, cujus ſcientiam non norat. Vide Bonac. *l. c. n.* 4. Dian. *p.* 7. *t.* 9. *R.* 62.

9. Non tenetur reſtituere, qui utitur aſtutiis illis, quas regulæ luſus, & conſuetudo recepta patitur; cum uterque ſciat, tales aſtutias eſſe ſolitas; & ſic tacite in illas libere conſentiat. Azor. Filliuc. Leſſ. Bonac. *l. c. p.* 2. *n.* 2. ver. gr. 1. Si potiores chartas habens, & ſecurus de victoria augeat ſponſionem, vel ſimulet metum, ut adverſarius augeat. 2. Si ſciens ſe inferiores chartas habere, diſſimulet, augeatque ſponſionem, ut ſic relinquatur ſibi, quod erat appoſitum. Card. Lug. Sanch. Sal. Dian. *p.* 7. *t.* 9. *R.* 43. 3. Si inſpiciat chartas alterius ex ſola ipſius negligentia, & abſque fraude; ſecus, ſi ita ſe collocet, ut poſſit videre; vel ſi alium conſtituat, a quo admoneatur. 4. Si chartas a tergo diſcat noſſe inter ludendum; quas ante non ſignarat, nec noverat. Trul. Sanch. Lug. Dian. *p.* 4. *t.* 9. *R.* 50. & 52.

10. Qui vero utitur fraudibus non adhiberi ſolitis, vel colludenti ignotis: v. g. ſuffuratur chartas, vel ſignis a tergo notat, vel utitur notatis, aut iis, quas ante novit, ignorante ſocio, vel arte quadam eas componit, &c. tenetur reſtituere non tantum lucrum, ſed etiam quantum alteri valebat ſpes lucrandi, imo etiam colludenti. Reg. Amic. Trul. Dian. *l. c. R.* 42. vid. etiam *p.* 4. *t.* 3. *R.* 25. & Bon. *de reſt. d.* 2. *q.* 3. *p.* 2.

11. *Si ludens habeat animum non ſolvendi, vel ſi perdat, repetendi, non poteſt lucrari,*

c. Sanch. Trull. *c.* 27. *dub.* 1.
t item ludens, ſi luſus lege poſiti-
bitus, ut luſus alearum, & ſimiles,
n fortuna, & caſu, quam in indu-
:tur. At laicis ratione circumſtantia-
niali, clericis ſub mortali prohiben-
. 2. *c.* 26. *n.* 6. Intellige, ſi clericus
ue longum tempus luſerit, non au-
ɔreve tempus, & cauſa recreationis,
dalum; quia Canones id prohiben-
:ntur recepti, niſi quatenus id fie-
iculo ſcandali, ut habet Leſſ. *dub.*
3. *tr.* 4. *c.* 21. *num.* 1. Notat autem
. 5. *R.* 2. & 3. ex Lug. Dicaſt. Amic.
rædictis legibus per contrariam con-
ita derogatum eſſe, ut non tantum
:tiam clericus non peccet, ſi princi-
ecreatione, & ſimul pro lucro mo-
chartis, vel aleis. In Religioſis
ad quos diſciplina regularis viget)
opis, a peccato gravi excuſari vix
Reſ. 4. ex Molin. Dicaſt. Lugo, &c.
:onetur excuſare, ſi urgeat neceſſi-
ratia, excitandi, aut recreandi in-
ſi parum ludat ob ſolam recreatio-

dum idoneis, ſive fructiferis, ut pecunia
malibus, induſtria, labore, &c. commu
quod lucrum faciunt, quod, uti damnu
ratione, & rata cujuſque dividunt inter
Leſſ. Laym. *c.* 20. Bon *q.* 6. *p.* 1.

Unde ſpectando id, quod ratio, & juſti
tura hic requirit, reſolvuntur hi Caſ

1. Plus lucrari debet, qui confert pec
& operam ſuam, quam qui vel pecunia
operam ſolam.

2. Capitale, ſeu ſors, quam quivis
buit, ſi pereat caſu, vel culpa ſociorum
ſimis, contribuenti perit. Ubi diſcrimen
ter hunc contractum, & mutuum: quia
tuo ſors data alienatur, & dominium eju
fertur in mutuatarium, cujus proinde ſol
riculum, ac damnum eſt, ſi caſu pere
Societate autem, qui ſortem confert, n
omnino alienat a ſe; & ſicuti commodi
lucrum ad eum ſpectat, ſic etiam peri
& damnum. Bon. *l. c.*

3. Poteſt tamen etiam fieri in hoc con
ut quis juſte ſervet ſortem ſuam inde
& inſuper certum lucrum percipiat, ſ
rum ad contractum ſocietatis adjungan
alii, aſſecurationis, & venditionis, cu

& tertia ad te pertineat. Et rurſus, quia ſpes lucri hujus incerta eſt, ideo adhuc partem hanc lucri ſperati, nempe 100 florenos in ſpe, vendis etiam eidem 50 vel 60 v.g. annuis certis, & in re, & ſic tandem id lucrum facis, & ſortem ſervas indemnem. V. Laym. & Bon. *ll. cc.*

4. Societas etiam in pecoribus valide, & licite inſtituitur. Et interdum quidem ita, ut tam pecora ipſa, quæ alteri paſcenda, & nutrienda traduntur, quam emolumenta, & fructus, ipſaque detrimenta, & damna danti, & accipienti communia ſint: Interdum vero ita, ut pecorum dominium, ideoque etiam periculum, ſive caſus fortuitus ſpectet ad ſolum dantem; emolumenta autem fructuum, nempe fœtus, lanæ, lactis, ad utrumque. Vide Leſſ. *hic*, & Laym. *l. 3. t. 4. c.* 20.

DUBIUM XV.

Quid ſit Aſſecuratio, & Fidejuſſio?

Reſp. 1. Contractus Aſſecurationis eſt, quo quis alienæ rei periculum in ſe ſuſcipit, obligando ſe, vel gratis, vel pro certo pretio, ad eam compenſandam, ſi perierit. Quod ſi gratis fiat, eſt gratuita promiſſio: ſi pretio, eſt quaſi emptio, qua aſſecurans vendit ſuam obligationem præſtandi alteri rem ejus indemnem. Ad ejus juſtitiam requiritur, ut eventus rei ſit incertus utrique, ſaltem quoad notitiam, quam de eo habent; quia alioqui non ſervaretur æqualitas. Leſſ. Bonac. *d.* 3. *q.* 9. *p.* 3. Leſſ. *l.* 2. *c.* 28. *d.* 4. *n.* 24.

Unde reſolves.

1. Si aſſecurans certus ſit rem eſſe in tuto, inique pretium petit, & tenetur reſtituere. *Ibid.* Bon. *d.* 3. *q.* 9. *p.* 3.

2. Si res nondum eſt in tuto, etſi privata ſcientia ſciat non fore periculum, licere nihilominus pretium ordinarium aſſecurationis accipere, dicit Leſſ. *l. c. n.* 27. Quia illa obligatio ob pericula ordinaria magni æſtimatur, & cauſæ occultæ, quæ periculum minuunt, non imminuunt communem æſtimationem. Verum id Bonac. *d.* 3. *q.* 9. *p.* 3. *n.* 3. & Card. de Lugo *d.* 31. *ſ.* 7. rectius negant.

3. Si cupiens rem ſuam aſſecurari, certo
eam jam periiſſe, non poteſt paciſci de eju
ſecuratione. V. Leſſ. *l. c. n.* 25.

Reſp. 2. Fidejuſſio eſt contractus, quo qu
lienam obligationem ſuſcipit implendam
debitor principalis non ſolverit. Ita com
Doct.

Unde reſolves.

1. Pro fidejuſſione licet accipere pretium
ſi nullum periculum timeatur; quia ex ſ
tio eſt æſtimabilis. Nav. Azor. *p.* 3. *l.* 11. c
d. 5. Fill. *n.* 159.

2. Mulieres ex fidejuſſione (ſaltem ſi
mentum abſit, & inſtrumentum publicum
tenentur, uti nec Clerici, niſi quatenus ſi
commode poſſunt, ut non egeant. V. Lay
nac. *q.* 9. *p.* 2. Leſſ. *l. c. c.* 28.

3. Fidejuſſor non obligatur plus, quam
cipalis; & hujus obligatio, ſi ſit invalida
etiam fidejuſſoris. C. Lugo, &c. commun

4. Fidejuſſor regulariter non poteſt co
ri, niſi facta excuſſione principalis debit
conſtet ipſum non eſſe ſolvendo. Azor. *l.*
Fill. *n.* 153.

5. Debitor tenetur de omni damno ſu
pa accedente fidejuſſori, &c. Vid. Azor.
Bonac.

6. Ex fidejuſſione Religioſi propria auth
te facta monaſterium non obligatur, niſ
tenus in ejus utilitatem verſum eſt. Vid.
c. 28. & Laym. *c.* 29. *n.* 7.

7. Qui fidejuſſit pro reo, cui periculum
ptis impendebat, ſi is aufugit, non eſt eju
plectendus, qui non præſumitur ſic ſe obli
imo nec poteſt, cum non ſit dominus
Sylv. Bon. Leſſ. *d.* 7. *n.* 41.

8. Si debitor ſua culpa non ſolvit, t

DUBIUM XVI.

Quid ſit Pignus, & Hypotheca?

Reſp. Pignus eſt contractus, quo debitor dat creditori rem aliquam mobilem, vel immmobilem, ut ſit pro debito obligata, ex eaque ſolutio peti poſſit. Aliquando tamen pignus accipitur pro ipſa re, quæ datur. Differt autem ab hypotheca, quod pignus proprie ſit rei mobilis, illa immobilis. Mol. Fill. Bon. *q.* 10. *p.* 1.

Unde reſolves.

1. Pignore non licet uti contra voluntatem domini; quia eſt res aliena ad ſecuritatem tantum, & non ad uſum tradita. Bonac. *l. c.* ex Mol. Reg. &c. Si tamen utatur, v. gr. equo, vel agro, debet valorem uſus (uti & fructus omnes, ſi ſit res ex ſe fructifera) computare in ſortem, deductis expenſis; quia alioqui committet uſuram, cum res domino ſuo fructificet, Nav. Bon. Trull. *c.* 26. *d.* 2.

2. Non poſſunt oppignorari, quæ non poſſunt vendi, v. g. Eccleſiæ. Molin. *d.* 530. Leſſ. *l.* 2. *c.* 28. *d.* 3. Bon. *l. c.*

3. Immobilia, uti & mobilia pretioſa, cultui divino dicata, v. gr. calices, caſulæ, &c. non poſſunt oppignorari, niſi in neceſſitate, quia tunc etiam vendi poſſunt, ut Eccleſiæ, & indigentibus ſubveniatur. Vide Nav. *c.* 17. Leſſ. Bon. *l. c.*

4. Creditor, qui pignus ab aliquo accepit, poteſt illud alteri oppignorare, ſed non pro majore quantitate. Neque poteſt vendere, debitore non ſolvente, niſi poſt biennium, & eo prius monito. Quidam tamen dicunt, poſſe vendere poſt trinam monitionem. V. Layman. *l.* 3. *t.* 4. *c.* 30. Bon. *l. c. n.* 9.

5. Eandem rem non licet oppignorare, ſeu in hypothecam dare pluribus, niſi ſit ſufficiens ad ſolvendum omnibus, vel poſteriores de priore hypotheca admoneantur. Azor. Filliuc. Bon. *d.* 3. *q.* 10. *p.* 1. Trull. *c.* 26. *d.* 4.

Quæres, Quid ſit contractus Antichriſeos, *Germanice ein Pfandſchafft.*

Reſp.

2. Poſſunt tamen intervenire titul
crandi fructus ex pignore, ſine dimini
tis : ut ſi v. gr. fructus ex hypothec
non ſuperent quantitatem penſionis,
cenſus ſuper eandem conſtituti exi
cum pacto redhibitionis, ut ſupra
de cenſibus : aut ſi alioquin lucrum
damnum emergat, dum debitum diff
de non facile damnandi illi qui a P
in locum debitorum agros, paſcua, c
in anticriſim habent. V. Laym. *l. c.* 8
de uſuris. Mol. Leſſ. &c.

CAPUT IV.

De Tutela, & Teſtamentis.

DUBIUM I.

Quid ſit Tutela, & Curatela

RESP. Sunt quaſi contractus, quibu
& Curator ad procuranda bona
moda Minorum cujuſcumque ſexus, q
rente carent, vel ſub ejus poteſtate con
ſunt, obligatur ex juſtitia, perinde ac

ommuni jure datur invitis, niſi in certis caibus: & datur principaliter rebus Minorum, ſecundario perſonis. Unde pro directione in foro conſcientiæ, ex jure tum naturali, tum poſitivo communi reſolves ex Laym. & Tan. *t.* 3. *d.* 1. *q.* 7. *d.* 10. Bon. *d.* 3. *q.* 19.

1. Tutores, ſive ſint teſtamentarii, hoc eſt, relicti ex teſtamento, aut codicillo patris, ſive ſint dativi, hoc eſt conſtituti a Judice, aut Magiſtratu; ſive ſint legitimi, hoc eſt præſcripti a lege (qualis præ cæteris eſt mater, ſi velit, & promittat ſe non tranſituram ad alias nuptias, quin prius tutelam abdicet, & rationem reddat; dein avia, & conſanguinei proximiores idonei) tenentur, uti & curatores, jurare, ſe fideliter officium ſuum facturos, ac fidejuſſorem dare, rem Minoris ſalvam, & integram reſtituendam: & univerſim tacite omnia eorum bona ſunt hypothecata Minori: ita ut, ad quecumque pervenerint, poſſit illa Minor ſibi vendicare, ut ſibi ſatisfiat, ſi quid illorum culpa eſt paſſus. V. Tan. *l. c.* Laym. *l.* 3. *t.* 4. *c.* 9. Bon. *l. c.*

2. Bona Minorum tenetur Tutor, vel Curator adminiſtrare ea cura, quam diligens paterfamilias propriis ſuis rebus adhiberet, tam impediendo, & præcavendo damna, quam procurando commoda, & lucra Minoris; alioqui damnum, & defectus congrui lucri ipſi imputabitur, & tenebitur etiam in conſcientia ad reſtitutionem. Vide ſup. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 2. *d.* 3. *R.* 6.

3. Bona immobilia Minorum, aut alia pretioſa, quæ poſſunt ſervari, non poſſunt alienari, ſaltem ſine Judicis decreto.

4. Tutori, aut Curatori, & perſonis ei ſubjectis nihil licet emere, ſive per ſe, ſive per alium, ex illis bonis Minoris, quamdiu illi tales ſunt, niſi cum authoritate Judicis, aut cum ejus decreto bona pupillorum publice per privatum venditorem omnibus venalia exponuntur.

5. Sine decreto Judicis non poteſt Minor remittere, vel renuntiare hæreditati, legatis, fideicommiſſis, aliiſque juribus ſibi acquiſitis. *Si tamen religionem ingreſſus ſit*, poteſt bona *alienare, quia moritur quaſi*.

6. Pu-

6. Pupillus, dum infans eſt, hoc eſt
ſeptennio, vel infantiæ proximus (i
maſculus eſt, non expleverit annum
cum dimidio; ſi fœmina, nonum c
dio) nihil per ſe efficere poteſt, quo
do vel alteri obligetur, vel alium ſibi
at pubertati proximus obligare quidem
eſt alium, ſed non ſe alteri, ſaltem
Sanch. *d.* 38. Leſſ. *l.* 2. *c.* 17. *n.* 61. Laym

7. Eadem eſt ratio Minoris, ſi C
habeat: quem ſi ſemel ſuſceperit, te
ſubeſſe jure communi uſque ad annum
pletum; &, ſi litem habeat, tenetur
ſumere Curatorem, exceptis tamen ca
ritualibus. Quod ſi Curatore careat,
cta per illos, ita tamen, ut ſi læſi
ſtituantur in integrum. V. Auth. cit.
d. 3. *q.* 5. *p. ult.*

8. Etſi Minores ſine Curatoris au
donare non poſſint, niſi quæ ejus co
adoleſcentes donare ſolent (in iis enim
mitur tacitus conſenſus Curatoris) qu
dona ab iis accepit, non tenetur reſtitu
ſi repetantur legitime; quia probabile
lere naturaliter, tametſi non civiliter
Lugo, Trul. Dian. *p.* 8. *t.* 6. *R.* 4. & 7.

9. Tenentur Curatores, & Tutores
annis adminiſtrationis rationem reddere
ſi quis deſes, aut noxius reperiatur,
dus eſt, impoſita ſatisfactione, aliuſque
gandus.

10. Si Tutor, vel Curator, poſt ratio
ficii redditas, fidelis deprehenſus fuerit
tur ei præmium; quod quibuſdam locis
ceſima pars redituum bonorum omnium
ris, in aliis autem decima pars.

11. Porro, qui non poſſint eſſe tuto
curatores; & qui a tutela, & curatel
ſentur, ne iis imponi poſſint, v. gr. h
quinque filios ſuperſtites, pauperes, &
pud Tann. *l. c.* & Sà, v. *Minor*, ubi ſic
Tutor non poteſt eſſe junior 25. *annis, n*
mater: nec religioſus, nec fœmina (niſi
aut avia, & uxor caſu antedicto) nec
in ſacris, ſi non velit, nec Epiſcopus, ni

bilium perſonarum. *Horum vero tutelam ſuſcipere tenentur & Epiſcopi, & Clerici, & Religioſi: quod ego*, inquit, *de religioſis univerſim non admitto*. V. Laym. *l. c.*

12. Si Tutor, & Curator, cum tenerentur negotiari, omiſerunt, poſſunt pupilli ab eis accipere 5. pro 100. Sà, v. *Curator*. Vid. etiam Navar. *c.* 25. Plura vid. ſupra *l.* 3. *tr.* 3. *c.* 2. *dub.* 3.

DUBIUM II.

Quid, & quotuplex ſit Teſtamentum?

Reſpond. 1. Teſtamentum eſt voluntatis juſta ſententia de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, cum directa hæredis inſtitutione. Quod additur, ut diſtinguatur a reliquis ultimis voluntatibus; nam differt a legato, ſeu fideicommiſſo partiali, quod hoc ſit donatio quædam a defuncto relicta, & ab hærede præſtanda: a codicillo vero differt, quia codicillus eſt quaſi teſtamentum imperfectum, & non fit ad inſtituendum hæredem, niſi ex privilegio, verbi gratia, in militia, ſed ad aliquid in teſtamento explicandum, addendum, mutandum, detrahendum, vel ad legata inſtituenda. vid. Laym. *l.* 3. *t.* 5. *c.* 1. *& ſeq.* Tan. *t.* 3. *d.* 4. *q.* 8. Leſſ. *l.* 2. *c.* 10. Bon. *d.* 3. *q.* 17. *p.* 1.

Reſp. 2. Teſtamentum eſt duplex. 1. In ſcriptis, ſeu clauſum: quod teſtamentum teſtator, ſive ſua, ſive alterius manu ſcriptum, ſeptem teſtibus idoneis, non defectuoſis, non cæcis, non ſurdis, mutis, nec furioſis, prodigis, infantibus, religioſis, cognatis, qui in teſtatoris poteſtate ſunt (quibus adde ipſum hæredem, & qui in ejus ſunt poteſtate) ſed maſculis, puberibus, liberis, ad id rogatis, & vocatis coram offert, profitendo id eſſe ſuum teſtamentum: tum, ſi poſſit, manu ſua ſubſcribit, alioqui octavus pro eo teſtis: dein omnes, & ſinguli ſeptem teſtes eodem tempore ſubſcribunt, ſi poſſint, per ſeipſos, proprioque, vel alieno, *aut communi* omnes ſigillo conſignant. *Laym. l. c. Bonac. diſt.* 3. *quæſt.* 12. p. 1. Nuncupa-

cupativum, quod minorem ſolemnitat
quirit, ſcilicet tantum, ut ſeptem teſt
nei ſupradicti convocati audiant, & int
teſtatoris voluntatem, coram eis ſcripta
voce articulata prolatam. Etſi vero tal
cupatio coram teſtibus a notario in ſ
communiter redigi ſoleat, id fit non a
ſubſtantiam ſervandam, ſed ad meliore
bationem, & ſecuritatem, ſi teſtes dec
vel inidonei reddantur. Si autem teſtar
careat ſolemnitate debita; dubiteturque
teſtator voluerit conficere clauſum, an a
valet, ut nuncupativum; hæc enim pr
tur teſtatoris voluntas, ne actus omni
ruat. Sanch. l. 4. conſ. Lugo t. 2. de juſ
Bard. d. 6. c. 10 §. 2.

Porro præter has ſolemnitates jure cc
requiſitas, aliæ ſunt partialium locorum
In ſingulis locis iſtorum periti Notarii;
inde, ne impingatur, utiliter adhibentu
Quæres, An teſtamentum ſit validum
ſunt ſolemnitates a jure civili requiſitæ i

Reſpon. 1. Si teſtamentum factum ſit
ſas pias, etiam in foro externo eas
quiri, ſed ſufficere eas, quæ ſunt juris g
ſcilicet duos teſtes: in foro autem c
tiæ, ſuppoſita poteſtate diſponentis, ſ
ſcripturam, nutum, vel aliud ſignum
ris, abſque ullo teſte. Quod ſi tamen
teſtatoris non extet, requiruntur duo t
foro externo, inter quos etiam fœmi
poteſt. Covar. & alii 12. Dian. p. 7. t
16. Item Confeſſarius, vel Parochus eſſe
licet legata ſint pro ſua Eccleſia, idque
tantum, ut voluntas teſtatoris probari
& Judex pro ea ſententiam ferat. Vi
& Card. Lugo tom. 2. d. 22. ſ. 9. ubi eti
bat, in tali teſtamento ad pias cauſas
ſe neceſſariam hæredis inſtitutionem.
morte interveniente, non fuerit abſo
valet tamen quoad legata pia in eo j
preſſa. Malder. Laym. Dian. par. 5. t.
126. An autem tale teſtamentum ad ca
principaliter factum, ſi ſolemnitates
valeat quoad legata profana, controv

Negant Bonac. & Lugo. Affirmant Covar. Sà, Leſſ. Fill. Sanch. Barboſ. Trull. *c.* 18. *d.* 4. Dian. *p.* 7. *t.* 6. *R.* 4. Denique teſtamentum ad pias cauſas non ſolemne revocat aliud ſolemne, etſi hujus mentionem non faciat. Molin. &c. Dian. *p.* 6. *t.* 6. *R.* 25. & 26. idque, etiamſi prius etiam fuerit ad cauſas pias. Molin. & alii 6. licet hoc poſterius quidam negent. V. *l. c. R.* 26. 27.

Reſp. 2. Si teſtamentum factum eſt ad cauſas non pias, hominibus ruſticanis quinque teſtes ſufficiunt, ſi plures haberi nequeant: nec ſubſcriptione opus erit, ſi litterati non ſunt. Lay. *l. c. c.* 2. *n.* 16. Bonac. *l. c. p.* 5. *n.* 4.

Reſp. 3. Tempore peſtis non requiruntur ſeptem teſtes ſimul congregati ad teſtamenti ſubſcriptionem, ſed ſufficit, ſi ſinguli ſeparatim adhibeantur. Adde, æquitatem poſtulare, ut, quando teſtis, vel Notarius haberi non poſſunt, ultimæ voluntates validæ pronuntientur, ſi de voluntate defuncti liquido conſtet. Hinc in Camera Imperiali valet teſtamentum, peſte valide graſſante, conditum coram duobus, vel tribus teſtibus, inter quos Confeſſarius eſſe poteſt. Atque hæc vera ſunt ſecundum jus Commune Cæſareum, ſecluſis ſpecialibus locorum ſtatutis. Nam Venetiis v. gr. & Viennæ duo teſtes ad teſtamentum ſufficiunt. Vid. Laym. *l. c. c.* 2. Imo abſolute loquendo tempore peſtis ſufficere ſolemnitates juris gentium, atque adeo tres, vel duos teſtes, docet Dian. *p.* 7. *t.* 6. *R.* 34. ex Sà, Lay. &c. atque inter eos eſſe poſſe fœminam, & Notarium ipſum (tametſi non ſit immatriculatus) modo non ſit conſanguineus, vel affinis defuncti. *R.* 36. ex Menoch. &c. nec opus eſſe, ut ſint rogati, vel audiant vocem teſtantis (etſi hoc quidam requirant) modo eum videant. *R.* 37. & 38. neque invalidari, licet ægrotus convaleſcat. R. 39. ex aliis 8. Denique, ſi Parochus ſcribat coram unico teſte, habere vim teſtamenti, ſaltem nuncupativi, dicit Molin. & March. cum Dian. *l. c. R.* 34. & 41. vid. etiam *p.* 5. *t.* 3. *R.* 123.

Reſpon. 4. *Etſi probabilis*, & ſecura ſententia *ſit Cov. Bon. d.* 3. *qu.* 1. *p.* 4. & aliorum, teſtamen-

mentum factum ad cauſas non pias, ſine ſolemnitatibus jure requiſitis, invalidum eſſe in foro conſcientiæ, præterquam quoad legata pia: Molin. Lugo, Vaſq. Sanchez, Dian. *p.* 7. *t.* 6. *R.* 3. contra Barboſ. ita ut hæres per illud inſtitutus, & legatarius teneantur ad reſtitutionem hæredibus ab inteſtato: Contrarium tamen verius eſt, ideoque licite retinetur, quod tali teſtamento poſſidetur. Ratio eſt, quia illæ ſolemnitates tantum requiruntur ad cavendam deceptionem, & ad fidem in foro externo faciendam. V. Leſſ. *l.* 2. *c.* 19. *diſt.* 3. C. Lugo *diſt.* 22. *ſ.* 9. Unde ſecundum hanc poſteriorem ſententiam reſolves ſequentes.

1. Hæres ab inteſtato, ſi ſciat voluntatem defuncti, tenetur reſtituere hæreditatem, & ſolvere legata iis, quibus teſtamento minus ſolemni, aut ex voluntate ejus debentur. Molin. Leſſ. contra Bon. *l. c.*

2. Si dubius ſit de voluntate teſtatoris, debet cum illis componere pro ratione dubii; quia, cum nec ipſe, nec alii cœperint adhuc poſſidere bona fide, in dubio par eſt eorum conditio. V. Bon. *l. c.*

3. Si hæres ab inteſtato retineat hæreditatem, & legata, poſſunt illi, quibus aliquid per tale teſtamentum erat relictum, uti occulta compenſatione, quia revera res illæ erant ipſorum. V. Bon. *l. c.*

4. Si hæres ab inteſtato fateatur, mentem teſtatoris fuiſſe, ut hæreditatem nomine fideicommiſſi alteri traderet, vel legatum aliquod ſolveret, aut, ſi oblato juramento, jurare noluerit, cogendus eſt, etiam in foro externo, hæreditatem tradere, & ſolvere legatum.

5. Ob eandem cauſam idem dicendum eſt, ſi fateatur voluntatem teſtatoris fuiſſe, ut hæreditas, non ut fideicommiſſum, ſed immediate perveniret ad alium: quia non eſt recurrendum ad fidem teſtium, vel ad juris ſubtilitatem, quando is, cujus intereſt, ipſe confitetur teſtatoris voluntatem. Vide Leſſ. & C. de Lugo *l. c.*

Reſp 5. Etſi probabile ſit Clericorum, & Novitiorum teſtamenta facta ad cauſas non pias ſine ſolemnitatibus juris non valere: Molin. &

men contrarium etiam ſit pro-
&c. poteſt hæres ex tali teſta-
m adire pro ſoro conſcientiæ.
16.
es hujus temporis gaudent iiſ-
eſtandi, quibus olim, dum-
vel in propinquo ex cauſa le-
. Dia. *p.* 7. *tit.* 15. *R.* 24. *& ſeq.*
a Bald. &c. atque adeo ſuffi-
es (licet probabiliter nec hi
5.) etiam non rogati. R. 46.
Molin. Lugo, &c. etiam a-
nodo non ſint impuberes, nec
R. 47. Lugo, Vaſq. &c. Neque
ubſcriptione, vel ſignorum ap-
ſint in conſpectu teſtatoris.
jure militari (quo præſumitur
ubio) poteſt teſtari ſolo nutu.
m plura ſimul teſtamenta va-
ro parte teſtatus, vel pro par-
edere. *R.* 53. *&* 55. Valetque
etiam poſt miſſionem hone-
ultra per annum. Mol. Lugo,
que poſſunt milites ſupradicto
metſi ſint ſurdi, & muti (ſ...
auditum, & vocem amiſerunt).
& 50. ex aliis.

JBIUM III.

ntiatione hæreditatum.

unciatio futuræ hæreditatis, ni-
netur, nullius roboris eſt. Ra-
jure cautum eſt propter bonum
pe 1. Niſi quis in ipſo teſtandi
uri ſucceſſionis, vel poſt teſta-
um, in quo præteritus eſt, præ-
ipprobet. 2. Niſi hæres neceſſa-
tam ſibi portionem integram a
, reliquæ hæreditati renunciet:
ona patris poſtea augeantur, le-
portionem poteſt exigere.
nciatio hæreditatis, cum odioſa
is commune, ſtrictæ interpreta-
t. *Unde reſolves Caſus ſeq.*
t renunciatio hæreditatis, etiam
jura.

jurata a filio facta, quominus ab eodem patre, mutata iterum voluntate, poſſit inſtitui hæres. Molin. Sanch. *l.* 7. *c.* 7.

2. Si filius renuntiavit in favorem fratris, eo mortuo ante patrem, is, qui renuntiavit in prima hæreditate, ſuccedere poteſt: imo etiam inſtitui debet, quia cauſa renuntiationis ceſſavit. Mol. *d.* 579. *n.* 19.

3. Filius poſt juratam renuntiationem nihilominus ſuccedere poteſt in iis bonis, quæ pater ad ſecundas nuptias tranſiens liberis ex priore matrimonio ſuſceptis relinquere cogitur. Ratio eſt, quia in his filius non ſuccedit jure ſanguinis, cui renuntiavit, ſed propter civiles Conſtitutiones, & favores. Mol. *n.* 21.

4. Etſi filia accipiens dotem a patre dicat ſe ea contentam, & renuntiare paternæ hæreditati; pactum tamen illud eſt invalidum, eoque non obſtante, poteſt poſtea petere complementum legitimæ portionis ſuæ. *Ex L. Pactum dotale, C. de collat. L. ſi quando C. de pact. & cap. Quamvis pactum, de pact. in* 6. Mol. Sanch. *lib.* 6. *conſ.* Lugo *Reſpon. mor. lib.* 6. *diſt.* 24.

5. Si parentes dent filiæ dotem infra portionem legitimæ debitæ, inducantque eam coactione, vel fraude, ſeu dolo ad renuntiandum legitimæ, non ſunt in conſcientia tuti, ſed tenentur illi reſtituere libertatem. Sanch. *l.* 4. *de matr. d.* 9. Lugo *l. c.* Ac licet filia, ſi renuntiationem juramento firmaverit, eam ſervare teneatur; ſi tamen dolus, vel metus intervenerit, licebit relaxationem juramenti injuſte extorti petere: eaque obtenta non tenebitur pacto, quod ex injuſta coactione proceſſit. Vid. Sanch. *l.* 2. *mor. c.* 13. Lug. *t.* 2. *de juſt. d.* 22. *ſ.* 8. *& reſp. mor. l.* 6. *d.* 24.

Reſp. 3. Omne pactum, vel donatio de alterius viventis hæreditate ipſo jure irrita eſt; v. g. irritum eſt pactum, quo Titius hæreditatem, quam ſperat a Sempronio, promittit, aut obligat Cajo. Ratio eſt, quia tales pactiones odioſæ ſunt, & plenę periculis, ob inſidias, quæ parantur ejus vitæ, ſuper cujus bonis fit pactio. Laym. *c.* 7. *n.* 3.

Excipe 1. Niſi conſentiat is, de cujus hære-

:a hæreditatem perſonæ incertæ,
ibi hæreditas obvenerit, dum vi-
: ceſſat enim periculum. Mol.

tousque ſe extendat conſtitutio
r. 16. de regular. irritans donatio-
ationes, etiam juratas, quæ fiunt
ius religionem, niſi fiant cum li-
. ſive Vicarii, intra duos men-
nte profeſſionem, & profeſſio po-
r.

ac conſtitutionem non habere lo-
lis, teſtamentis, aut donationi-
auſa; quia hujus conſtitutionis
per renunciationem hæreditatis
atur neceſſitas profitendi: ſiue
ſſat in his ultimis voluntatibus,
ſque ad profeſſionem revocabiles
valet adhuc hodie teſtamentum a
um, neque rumpitur, ſecuta
tſi monaſterium in eo præteri-
lanchez l. 7. c. 5. Qui autem licite
:cedit, recuperat omnia bona cui-
lonata intuitu ingreſſus in Reli-

a conſtitutione non prohiberi do-

multo ante ingreſſum factæ ſint. Ratio e
tum quia Concilium abſolute loquitur: t
quia alias non ſufficienter conſuluiſſet liber
novitiorum. Nav. Leſſ. *l.* 2. *c.* 41. *n.* 40. con
Sanchez; cujus tamen ſententia eſt probabil
Unde ſic donatum tuto retineri poteſt, do
per ſententiam judicis reſcindatur.

Reſpond. 5. Irritam etiam eſſe donatione
ſeu renunciationem bonorum, ſub conditi
profeſſionis edendæ factam, ita ut, ea non
cuta, corruat. Nav. Sanch. *num.* 17. Mol.
Ratio eſt, quia donantes, ſeu renuntiante
gre contriſtant donatarios, ut eos de poſſe
ne ſemel capta dejiciant: & Monaſteria,
tales donationes acceperunt, omnes modos
hibent, ut tales ad profeſſionem inducan
Laym. *c.* 7. *n.* 8.

Reſpond. *6.* Non obſtante hac conſtituti
validas eſſe renunciationes, aut donation
ante, vel poſt ingreſſum Societ. JESU fa
juxta ejus conſtitutiones. Ratio eſt, quia
dentinum Societatem diſerte excipit. I
(juxta conſtitutiones) quia in iis donati
bus, quæ contra conſtitutiones fiunt, non
detur habere locum, quia Tridentinum id
luit in favorem Societatis. Quod autem
gratiam alterius conceditur, non eſt in
diſpendium retorquendum. Mol. Sanch. I
l. c.

DUBIUM IV.

Qui poſſint, & debeant eſſe Executores Teſtamenti?

Reſpond. 1. Illi a Teſtatore nominari
ſunt, unus, vel plures ex hæredibus, vel
hæredibus; nec tantum maſculus, ſed et
fœmina. Sanch. Vvading. Dian. *p.* 8. *t.* 3.
4. Non tantum laicus, ſed etiam clericus, &
ligioſus. Hic tamen non ſine ſui Prælati li
tia, & quidem Generalis, ſi ſit Societ. JES
Fratres de Obſervantia nullo modo. Quo
tamen religioſus, contra Canonum decre
executor teſtamenti ſit, acta ejus valent.
Lay

oc ipſo perdit legatum (ſaltem
um muneris ei relictum fuit) ce-
executoribus. Molin. Lugo, Dian.
contra Vvald.
Si nullus a teſtatore nominatus
executio pertinet ad hæredem,
gata pia; quo tamen caſu Epi-
mmuni ad ſe pertrahere poteſt,

Executor non poteſt officio fungi
teſtator id ei permiſerit, aut niſi
écutio nudi facti jam declarati.
Lugo, Dian. *punct.* 8. *s.* 5. *R.* 26.
n religioſus executor legatum in
naſterio ſuo applicare poſſit?
ſſe. Ratio eſt, quia ſi quid obſta-
, quod executor, etiam indigens,
ſibi ex teſtamento applicare ne-
ſtator indigentiam ejus ignora-
oſtmoduma ſupervenerit, cum, ſi
t, certum quid ei legaturus fuiſ-
ed hæc ratio non ligat, quia cauſa
incta eſt a cauſa, ſeu perſona pro-
ſa Eccleſiæ a cauſa beneficiati.
ivis juſſus aliquid dare pauperi-
tribuere cognatis, vel filiis ſuis:

be in neceſſitate, vel viis reficiendis, Dian. *p.* 7. *l.* 6. *R.* 29. & 30. ex Bald. & cæt. multis.

Quæres 2 Quomodo relicta incerta executioni ſint mandanda?

Reſpond. 1. Si incertitudo ſit ex parte legatarii, jure civili corruit legatum: ver. gr. quia ſunt duo ejuſdem nominis, & amicitiæ erga teſtatorem, jure civili corruit legatum: in foro conſcientiæ tamen tenetur executor inter eos dividere æqualiter, ſi in id conſentiant. Mol. &c. Dian. *p.* 3. *t.* 5. *R.* 58. Trull. *d.* 12. 2. Legata ad cauſas pias ob incertitudinem loci, vel Eccleſiæ, non fiunt caduca, ſed plerumque pauperiori Eccleſiæ, vel Xenodochio danda erunt. 3. Si incertitudo ſit ex parte rei legatæ, videndum, an terminos a natura habeat, ut ver. gr. bos, & equus, vel ab arte, & induſtria, ut domus, veſtis, &c. Si a natura habeat, danda eſt una ex mediocribus, ſi ab arte, electio ad hæredem pertinet, qui rem in eo genere minimam dando ſatisfacit. Idemque dicendum eſt de legatis in numero, pondere, & menſura conſiſtentibus. Vid. Laym. *l. c. n.* 7. 8. & 9.

Reſpond. 2. Si acceperint ſummam pecuniæ diſtribuendam pauperibus, non tenentur dare pauperioribus, poſſuntque etiam dare Hoſpitalibus, Eccleſiis (quæ ornamentis, vel fabrica indigent) Monaſteriis, vel iis, qui ſecundum ſuum ſtatum non poſſunt vivere, ſive ii ſint opifices, ſive altioris conditionis, etiam Nobiles. Vaſq. Mol. & alii 8. dummodo tamen non conſtet, vel ex ſignis colligatur, aliam fuiſſe intentionem teſtatoris, quæ ſemper attendenda eſt. Dian. *p.* 2. *t.* 15. *R.* 8. Si vero deſignaverint ſemel certos pauperes, non poſſe eos variare, docet Vvading, ſed affirmat Lugo. V. Dian. *p.* 8. *t.* 5. *R.* 50. & *p.* 2. *t.* 16. *R.* 19. Poſſunt etiam ſibi ipſis, vel ſuis cognatis, ſi vere pauperes ſint, præſertim ſi teſtator id ignoraverit, eam applicare. Vvading. Dicaſtill. Dian. *p.* 8. *to.* 5. *R.* 46. & 37.

Quæres 3. An legata ad certas pias cauſas poſſint ab executore, vel Epiſcopo commutari in alium pium uſum.

Reſp. 1. Si voluntas teſtatoris impleri poteſt juſte,

& honeſte, non licet eam commutare in
tantumcumque melius, niſi ex diſpenſa-
ontificis, & juſta de cauſa. Mol. Vvad.
. 1. *t.* 17. *R.* 28. *& p.* 8. *t.* 5. *R.* 63. &c.
iter contra Vaſq. & aliquos, qui do-
piſcopum poſſe commutare in æquale,
lius. Interdum tamen ad Epiſcopum,
, & executores pertinet, ſecundum epi-
interpretari, non alienum eſſe à defuncti
te, ſi mutatio fiat; v. g. ſi teſtator pe-
Eccleſiæ leget ad calices comparandos,
ſia non egeat calicibus, ſed caſulis. Mol.
t. n. 10. Vid. Vaſq. *opuſc. de teſt. cap.* 8. §. 5.
104. Trull. *c.* 18. *d.* 12. Barboſ. *de off. &*
Epiſc.
ond. 2. Si ad uſum a teſtatore deſtinatum
i nequeunt, non ideo fiunt caduca, ſed
Epiſcopi, & executoris ad aliam piam
applicanda ſunt: ita tamen, ut, quoad
eſt, defuncti voluntas impleatur. Ratio
a is principaliter intendit ea in ſalutem
ſuæ ad Dei honorem relinquere. Molin.
. Bonac. *diſt.* 3. *de cont. quæſt. ult. par. ult.*
e Offic. Epiſcop.

dictis reſolvuntur ſequentes Caſus.

teſtator pauperi determinato aliquid le-
hic autem ante ſolutionem moriatur,
illud tenetur alteri pauperi dare: quia
itur legatum pium factum in beneficium
teſtatoris, adeoque deſignatio pauperis
trative, non taxative facta fuiſſe: niſi
aliud conſtet, vel ex circumſtantiis col-
de teſtatoris intentione, de qua ſi ma-
ubium, manet data reſolutio. Mol. San-
rd. *d.* 6. *c.* 10. §. 7.

legata pia inveniantur inducta, & non
de teſtatoris intentione, tenetur hæres
rere; quia præſumitur id fortuito, ac ca-
r, & non ex teſtatoris voluntate accidiſ-
rd. *d.* 6. *c.* 10. §. 17.

i Teſtator legaverit ſummam pecuniæ pro
numero ſacrorum; hæres autem eam ſum-
Sacerdoti cuipiam bono tradiderit, ac poſt-
mortem dicti *Sacerdotis*, aliamve ob cau-
ubitet prudenter, an ſacrificia illa ſint

mo in legatis piis intra sex menses, a
Dian. *p.* 8. *t.* 5. *R.* 53. idque, etiamſi
non ſit addita, eo quod hæres vel a
mortuus, vel eam repudiarit. Covar. &
Dian. *p.* 7. *t.* 6. *R.* 25. Unde ſi differa
liter (præſertim ſolutionem piorum le
aut negligant exequi, graviter peccan
turque damnum, quod alii ipſorum c
perunt, compenſare, Bon. *d.* 3. *q.* 18.
c. 25. Lugo, Dian. *p.* 8. *t.* 3. §. 52.

Reſp. 2. Ab utroque Judice, Eccleſi
ſæculari compelli poſſunt (ſi tamen lai
Quod ſi poſt annum a monitione judic
piſcopi exequi negligant, omni comm
cepta tota legitima, ſi hæredes neceſſa
ex teſtamento ipſis proveniente priv
Lay. *l. c. tr.* 5. *c.* 11. Card. de Lugo *d.*
Dian. *p.* 3. *t.* 3. *R.* 59. Valerum, Tr
imo, ſi intra annum negligant exequ
cutionis devolvitur ad Epiſcopum. M
lii 8. Dian. *p.* 8. *t.* 5. *R.* 40. nec admitti
tio moræ. Sanch. Dian. *l. c. R.* 33. & 5
netur Epiſcopus exequi, removendo ill
cutione, & emolumentis ſpoliando ;
defectum Epiſcopi, idem poteſt Metro
Molin. Merol. Dian. *R.* 57.

Reſpond. 3. Executor tenetur omi

bona non ſufficiant ad legata omnia ſolvenda, tribuenda ſunt omnibus æqualiter pro rata tiamſi ſint pia, & licet uni res certa, & in vidum ſit legata) nec licet uni præ aliis gravari: quia par omnium eſt ratio, & jus. Sylv. h. Bon. Dian. Trull. *l.* 7. *c.* 18. *d.* 12.
ſpond. 4. Tenentur Executores reddere ran executionis, (idque probabiliter, ettestator eos hoc onere liberaſſet) exceptis testator juſſit erogari ſecreto. Dian. *p.* *R.* 34. & alii 35. Poſſuntque ad hoc cogi copo, vel Capitulo, Sede vacante, *R.* 36. 62. niſi ſint Regulares plene exempti, gi poſſe alii negant, affirmant alii, ut Denique non debetur iis ſalarium, cum um voluntarium amicitiæ: ſi tamen dat eo patiantur, vel ſint etiam adminibonorum, debet aſſignari a Judice. 24. *ſeſſ.* 16. *n.* 335. Vide Dian. *R.* 39. executione piarum, & ultimarum vo- V. apud Trull. & Dian. *ll. cc.* & Barb. *jure univ. c.* 17.

DUBIUM V.

r, qui teſtari, & heredes inſtitui poſſunt.

Omnes homines liberam de ſuis bonli facultatem habent, niſi naturali, ro jure prohibeantur. Naturali autem i vetantur infantes, furioſi, amentes, a lucida intervalla habeant, vel in u- materia delirent, & in aliis non, ut h. *lib.* 1. *de matr. d.* 8. Quid autem ſenle eo, qui ex morbo aliquandiu deliard. Lugo *d.* 14. *ſ.* 4. Poſitivo autem, nul, & mutus a natura, prodigus, urarius publicus, filiusfamilias de botitiis (ſi quidem ante Clericatum adut v. C. de Lugo *de juſt. d.* 24. *n.* 67.) captivus apud hoſtem, damnatus ad ſi bona ejus confiſcentur. C. Lugo *l. c.* feſſus religionem.
profeſſus, *quia novitius*, cum adhuc

ſui juris ſit, abſque ſuperioris licentia valide teſtari poteſt, etiam non ſervata juris ſolemnitate, ut habet Trull. *c.* 18. *d.* 5. ex Sà, & Bon. & ſi quidem inteſtatus decedat, proximi conſanguinei in bonis ſuccedunt. Similiter Religioſus Societatis, poſt emiſſa vota ſimplicia, etſi non licite, valide tamen poteſt teſtari; quia dominium bonorum ſuorum retinet impeditum quaſi voto paupertatis, quoad diſpoſitionem ſine licentia ſuperioris; non tamen ulla conſtitutione Canonica diſpoſitio irritatur. Ita Molin. Sanch. Laymann., qui addit, poteſtatem teſtandi, ſeu jure, ſeu conſuetudine, etiam Religioſis Ordinum militarium conceſſam, frequenterque a Pontifice concedi iis ſolere, qui extra clauſtrum Beneficium, vel Epiſcopatum habent.

Reſp. 2. Omnes homines etiam amentes, ſurdi, muti, ſervi, imo & communitas, hæredes inſtitui poſſunt; niſi ſpecialiter prohibeatur. Ita Bon. *de con. d.* 4. *quæſt. ult.* Quia ad hoc tantum requiritur plena poteſtas in diſponente, & capacitas in hærede. Incapaces autem ſecundum jura ſunt 1. Apoſtatæ, & Hæretici, eorumque receptores, defenſores, fautores: licet probabile ſit, eos ante ſententiam judicis ad reſtitutionem non teneri, eo quod hoc jus in eo rigore non ſit receptum. Leſſ. *lib.* 2. *c.* 19. *dub.* 5. Sanch. l. 2 *c.* 14. *n.* 31. 2. Civitas hoſtium, & communitas Judæorum. 3. Damnatus ad metalla: perſecutores, & percuſſores Cardinalium, & qui ob crimen active inteſtabiles ſunt. Leſſ. *l. c.* Adde caſus, in quibus aliqui excluduntur a bonis defuncti; ut 1. Hæres (uti & legatarius) qui teſtatorem occidit, *leg. ult.* § *ult. ff. de bonis damnatorum*. 2. Idem ſi teſtatori prohibuit teſtari, aut teſtamentum revocare, aut ſi ad uxorem teſtatoris accedat. 3. Si dum teſtator mente captus fuit, hæres illius curam non habuit, aut ſi captivum redimere neglexit. V. Mol. *d.* 168. & 202. C. de Lugo *d.* 24. *n.* 75.

Unde reſolves.

1. Hæredes inſtitui poſſunt profeſſi Ordinum, quibus permiſſum eſt bona immobilia in communi poſſidere, eorumque nomine monaſterium ſuccedit. Tales autem ſunt omnes fere religiones,

o Ordine Minorum de Obſervantia,
orum. Ratio eſt, quia illi ſunt inca-
ndum Trident. ſeſſ. 85. c. 3. uti & Pro-
ESU. Vide Sanch. l. 6. c. 18. Bon.
l. 3. t. 5. c. 15. licet contrarium pro-
e putet Vvading. tr. de cont. l. 4. dub.
e Dian. p. 9. t. 9. R. 16.
ia Soc. JESU, & Domus etiam Pro-
ditates accipere poſſunt, modo bona
, quæ communi uſui, & habitationi
iunt, vendantur, & non deferantur
oſeſſi, aut vota formata habentis. &
ereditates, quia, ſicut Minores, poſ-
i legata, & alia donata admittere poſ-
etiam Soc. JESU, etſi intuitu alicu-
ſſi tantum ea deferantur. Vide Laym.

tator poteſt quemvis extraneum inſti-
eredem, nulla facta mentione conſan-
m collateralium, etiam fratris paupe-
mmodo abſit ſcandalum, & gravis ne-
illorum: quia nullo jure prohibetur, &
int ipſius, de quibus diſponit libere. Bon.
5. Dian. p. 1. t. 8. R. 83. & 85. Item p. 5.

. 114.
res 1. Quæ ſit diviſio hæredum?
p. Hæres alius eſt ex teſtamento, alius ab
ato. Hæres ex teſtamento, vel eſt univer-
, ſive ex aſſe; vel partialis, ſeu ex parte
m, ver. gr. ex triente, vel dodrante, vel
rante. Uterque horum vel eſt hæres ne-
rius, qui neceſſario inſtitui debet, ut ſunt
nes in recta linea deſcendentes, & poſt hos
endentes, niſi ſit cauſa juſta exhæredandi;
non neceſſarius, quem teſtator poteſt inſtitue-
, & non tamen cogitur. Laym. c. 5. n. 9.
Quæres 2. Quantum hæredibus neceſſariis de
eatur?
Reſpond. Jure novo legitimam portionem d
ſcendentium eſſe trientem hæreditatis, ſi n
ſint plures, quam quatuor liberi; ſi plures,
miſſem. Similiter aſcendentium portio, etſi
nus tantum ſit, eſt triens hæreditatis, id
abſque ullo gravamine, modo, & condition
alioqui pro non appoſitis habentur. Qu
aut

autem alicui aſcendentium, vel deſcendentium portio legitima non relinquatur, competit ei actio ad petendum complementum, vel ad reſcindendum teſtamentum, ut ipſo jure nullum; maxime ſi cauſa idonea exhæredationis non ſit inſerta, & probata. Laym. *c.* 8. *n.* 10.

His adde 1. Rumpi teſtamentum ob poſthumi præteritionem. 2. Peccare parentes, ſi abſque juſta cauſa ex inordinato affectu erga liberos ſucceſſionis inæqualitatem inter eos inſtituant. Juſtæ autem cauſæ hujus inæqualitatis erunt merita, & obſequia majora; ſi puſilli magno ſumptu in ſtudiis ali debeant: ſi qui plus egere videantur. Dian. *p.* 1. *t.* 8 *R.* 83. Si quis in ſtudiis ſuſtentatus ſit Doctor, poſſitque lucrari, & alii ſecus: imo pater id, quod habet ſupra partes legitimas filiis debitas, poteſt de rigore relinquere extraneo. Trull. *c.* 18. *d.* 19. Bonac. Dian. *p.* 1. *t.* 8. *R.* 83. Liberos naturales, niſi legitimati ſint, reſpectu patris non eſſe hæredes neceſſarios, reſpectu tamen matris eſſe; idque æquali jure cum legitimis. Quod ſi tamen pater liberis caret, naturales poteſt inſtituere hæredes, modo parentes ſuperſtites legitima portione non priventur. 4. Fratrem, & ſororem tunc tantum poſſe infirmare teſtamentum, ſi perſona infamis inſtituta ſit. Laym. *l. c. n.* 12. 13. Vid. Bon. *d.* 3. *de cont. q. ult. q.* 3. 5. Patrem non poſſe expenſas factas pro filio in ſtudiis literarum repetere, ſiquidem eas liberaliter fecit, vel donavit; ſecus ſi habuit animum repetendi, & computandi in legitimam. Quod ſi pater non repetiit, quando potuit, non tenetur filius eo mortuo in diviſione conferre in commune, quia præſumi poteſt liberaliter factas, vel condonatas; niſi aliunde conſtet contrarium. Azor. Villalob. Trull. *t.* 1. *l.* 5. *cap.* 1. *d.* 3. V. ſupra, *c.* 3. *d.* 2. *de donatione.*

Quæres 3. Qui hæredes ſuccedant ab inteſtato, aut teſtamento rupto, vel irrito.

Reſp. 1. Ante omnes alios patri ſuccedere legitimos liberos, & in demortuorum locum nepotes. 2. Deficientibus deſcendentibus, patrem, & matrem defuncti, & in eorum locum avos,

&

& avias. 3. His quoque deficientibus, fratres, & ſorores ex utraque parte conjunctos; idque æquis portionibus, excluſis iis, qui ex ſolo patre, vel matre conjuncti ſunt. 4. Si ex fratribus, vel ſororibus utrimque conjunctis unus mortuus liberos reliquerit, ſuccedunt hi loco parentis ſui cum patruis, non in capita, ſed in ſtirpes. Si tamen fratres, & ſorores utrimque conjuncti omnes mortui ſunt, tunc eorum liberi, excluſis patruis ex una tantum parte conjunctis, non in ſtirpes, ſed capita, adeoque æquis portionibus ſuccedunt; quia duorum fratrum filii non ſuorum parentum loco, ſed jure propriæ conjunctionis ſuccedunt. Cum ergo æqualiter juncti ſint, æquales etiam in portione hæreditatis eſſe debent. 5. Deficientibus fratribus, & ſororibus utrimque conjunctis, eorumque liberis, ſuccedunt fratres, & ſorores ex una tantum parte conjuncti: hoc tamen diſcrimine, ut qui ex parte patris ſunt juncti, ſuccedant in bona a patre provenientia, in reliquis æqualiter omnes. *6.* Si fratres, & ſorores, eorumque filii deficiant, ſuccedunt propinquiores collaterales, uſque ad decimum gradum: & fit talis ſucceſſio in capita, nulla habita ratione, an ex altera parte, an ex utraque ſint conjuncti. 7. In horum defectu, ſuccedit uxor, & denique in illius morte, fiſcus ſæcularis in bonis omnibus laici ab inteſtato defuncti: fiſcus autem Eccleſiaſticus in bonis Clerici. Laym. *c. 6. n.* 1. 2. 3. *&* 4.

His adde 1. Si uxor, ſuſceptis ex priori marito liberis, ad ſecundas nuptias tranſiit, quidquid a priore marito donatione, aut teſtamento acquiſivit, ejuſdem matrimonii liberis cedere. Similiter, ſi maritus alteram uxorem ducat.

Adde 2. Hæredem adeundo hæreditatem non commoda tantum, & jura, ſed etiam debita, & onera realia defuncti in ſe transferre. Interim tamen duplici beneficio gaudere. 1. Ut ſupra vires hæreditatis non obligetur. Quod deductis expenſis funeris, & ſolutis debitis, *quartam partem hæreditatis* obtinere debeat *hæres, vel hæredes;* & ſi eam non habent, lega-

tis, non tamen piis, ut notat Trul. *l.* 7. *c.* 15. *d.* 12. ex *Avolano.* ſimiliter *C. ad legem Falc.* detrahere poſſunt, beneficio legis Falc. Laym. *l.* *p.* 5. *c.* 6. *n.* 7. Sanch. *l.* 4. *c.* 15. Ut autem hoc beneficio frui poſſit heres, conficere tenetur inventarium, tametſi hanc obligationem teſtator poſſit remittere, reſpectu legatariorum, & fideicommiſſariorum, quibus ex mera liberalitate aliquid relinqui, non tamen reſpectu creditorum, quibus præjudicare non poteſt. Univerſim enim ab onere inventarii, & a rationibus reddendis eos, quibus poteſt relinquere bona, ſine onere dandi partem aliis, poteſt liberare, iiſque concedere, ut eorum dictis, vel juramento ſtetur. Mol. C. de Lugo *d.* 34. *ſ.* 8. *n.* 236.

TRACTATUS VI.

De Præcepto octavo, nono, decimo, & Præceptis Eccleſiæ.

CAPUT I.

De Præcepto Octavo.

PRohibetur hic omnis injuſta læſio famæ, & honoris proximi: ac præcipue omnis falſitas, & mendacium, ac læſio verbalis, quæ fit tum in judicio, falſo accuſando, vel verum celando, de quo ſupra; tum etiam extra, perniciosè mentiendo, ſecreta revelando, de quo V. Bon. *de reſt. d.* 2. *q.* 2. *p. ult.* Laym. *l.* 3. *tr.* 3. *p.* 2. *q.* 5. ac denique detrahendo.

DUBIUM I.

Quid ſit ſuſpicio, judicium temerarium, & dubitatio; ac quale peccatum?

Suppono hæc tria differre inter ſe, quod Judicium ſit firma animi ſententia, ſeu aſſenſus indubitatus: Suſpicio, aſſenſus inchoatus, quo quis inclinat in unam partem, judicans probabiliter, latere aliquod fundamentum opinandi. Dubitatio autem non eſt aſſenſus (niſi conditionaliter)

contra juſtitiam. Ita Fill. Leſſ. c. 29.
s. 3. c. 2. Ratio eſt, quia proximo fit
, dum ſine cauſa improbus habetur,
jus ad bonum nomen, & famam:
quod ex his judiciis plerumque gra-
mentur. In confeſſione tamen non
iepare ſpeciem mali judicati, cum d-
ſtitiæ commutativæ in ſpecie infima.
Eſcob. E. 10. c. 4. n. 36.
nuntur; quia, ſi judicium habeat
obabilitatem, etſi non omnino ſuffi-
ertitudinem, erit veniale: quia mo-
o, & magna probabilitas non adeo
nfeatur gravis injuria, judicare cer-
it valde probabile: v. gr. ſi judicem
m cum puella inventum in cubi-
raſtaſſe. Ex quibus reſolvitur, pec-
venialiter remote judicando ſequen-
V. Tann. 2. 2. q. 3. d. 2.
it grave malum, quod proximo te-
e; & ſic eum, qui judicat alium
vel filium Judæi, a mortali excu-
s. & Leſſ. contra alios apud Dian.

ive quidem, ſed non perfecte ad-

ſa, maxime ſi procedant ex errore intellectus, quo indicia, ut ſufficientia, apprehenduntur. Ita Laym. ex S. Thom. Nav. Molin. Fill. *tr. 40. c. 4. n.* 5. Leſſ. *l.* 2. *c.* 29. *d.* 3. *&c.* contra multos, qui putant eſſe mortale. Ratio eſt, quia communiter ſuſpicio tantum eſt concitatio quædam ad aſſenſum: manet enim in mente ſuſpicantis aliquo modo bona exiſtimatio proximi: ergo non fit illi gravis injuria, cum non totaliter deturbetur de poſſeſſione bonæ famæ; fit tamen aliqua, quia temere dubitatur.

Dixi, *maxime, ſi ex errore*; quia talis, cum non ſit per ſe voluntaria, nec pertinax, meretur excuſationem: ſi vero ex malevolentia in ſuſpicione gravi perſiſtas, erit mortale, ut docent Leſſ. Fill. &c. ob injuriæ gravitatem. Atque idem eſt de dubitatione poſitiva, orta ex malevolentia abſque cauſa: procedit enim ex contemptu alterius; proindeque gravis injuria reputatur.

Quæres, Quomodo diſcerni poſſit ſuſpicio a judicio firmo, quando formido de oppoſito expreſſe non eſt conjuncta?

Reſp. Cajetanus cenſet eum judicare, qui rogatus, an habeat rem pro certo, reſpondet ſibi certam, aut fere certam videri; eum vero ſuſpicari, qui reſpondet ſe non eſſe moraliter certum, ſed facile poſſe falli. V. Bon. *de reſt. l.* 2. *q. 7. p.* 1.

DUBIUM II.

Quid ſit, & quam grave peccatum Detractio?

Reſp. Detractio eſt alienæ famæ injuſta violatio, vel denigratio. Differt a contumelia, quæ eſt injuſta honoris diminutio, 1. Objecto: quia contumelia honor, detractione autem fama læditur, quæ eſt opinio, ſeu exiſtimatio de alterius excellentia; honor autem eſt teſtificatio alienæ excellentiæ animo conceptæ. 2. Differt modo: quia contumelia inſtar rapinæ fit aperte contra præſentem: detractio ut plurimum inſtar furti occulte, & contra abſentem. Unde, licet contumelia detractione gravior ſit, eſt tamen

men detractio peccatum mortale ex genere ſuo, etſi ex parvitate materiæ, aut indeliberatione fieri poſſit veniale. Ratio eſt, quia eſt gravius furto, quod eſt mortale, cum lædat proximi famam, quæ eſt majus bonum, quam opes.

Detractio alia eſt directa, & formalis, quæ fit ex intentione famam lædendi: alia indirecta, & materialis tantum: quæ fit ex levitate, & loquacitate aliqua. *Ex dictis reſolves.*

1. Regulariter non eſt mortale (etſi per accidens ratione damni ſequentis tale eſſe poſſit) revelare naturales defectus animi, corporis, vel natalium: quia tales non ſunt mortales; nec infamia apud prudentes reputatur, quod quis v. gr. ſit ſtupidus, ſpurius, luſcus. Bon. *t.* 2. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 2.

2. Plerumque etiam levis detractio habetur, ſi alium infames generalibus nominibus peccatorum mortalium, ver. gr. eſſe iracundum, ſuperbum, &c. (etſi aliquando gravis eſſe poſſit) quia audientes plerumque interpretantur de naturali propenſione, & defectu involuntario: nec oritur grave damnum famæ. S. Ant. 1. *p. t.* 8. *c.* 4. Sylv. Leſſ. *d.* 3. *n.* 18. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 2. *c.* 9. *n.* 3.

3. Similiter non erit mortale communiter referre peccata mortalia, quæ ob conditionem perſonæ non notabiliter famam lædant; v. gr. ſi dicas militem habere concubinam, pugnaſſe in duello, cogitare vindictam, adoleſcentem eſſe prodigum, deditum amoribus, &c. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 2. *c.* 3.

4. Fieri tamen poteſt, ut narrando defectus etiam naturales, ſpectata conditione, & ſtatu illius, graviter noceas, & ſic graviter pecces: ut ſi gravem, & optimi nominis Prælatum, aut Religioſum mendaciis aſſuetum eſſe; virum gravem ac conſularem illegitime natum, Judæum, &c. dicas. Idem eſt, etſi de altero nihil in particulari, ſed tantum in genere dicas, v. g. te ſcire aliquid de illo, quod ſi dicas, magno illum rubore ſis affecturus. Card. Lug. *d.* 14. *n.* 49.

5. Crimen, *aut defectum* alicujus, modo ve*rum, ſæpe licet* prodere ob juſtas cauſas: v. g.

1. cum

1. cum expedit superiorem scire suorum defectus ut emendentur; de quo v. supra, de Corr. Frat. & sic eos, qui crimen occultum filiorum parentibus, vel famulorum heris, in ordine ad correctionem (cavendo tamen, ne ex revelatione majus damnum sequatur) significant, communiter excusari docet Trull. l. 7. c. 10. d. ex Bonac. &c. uti & uxorem loquentem cum marito, vel contra, de criminibus occultis filiorum, vel famulorum. 2. Causa consilii, vel auxilii capiendi; in quo tamen videndum, ut cum minimo damno tertii fiat. 3. Causa cavendi alterius damni; ut si aliquis: est falso concepta de ejus doctrina, probitate, alia perniciosa. Unde, cum agitur de conferendo officio, de contrahendo matrimonio, de suſcipienda religione, aſſumendo medico, praeceptore, famulo, socio, &c. licet manifestare (imo aliquando oportet) occulta alterius impedimenta, inhabilitatem, crimina, unde notabile aliquod incommodum merito timeretur: dummodo nulla alia sit ratio commodior impediendi, & damnum, quod proximo infertur, sit majus, aut saltem aequale damno, quod ex manifeſtatione defectus, aut criminis alterius obveneris. Leſſ. l. 2. c. 11. d. 82.

6. Hinc quoque, si quis injuste laedit famam tuam, nec potes eam tueri, nec recuperare alia via, quam imminuendo quoque famam illius, id licet, dummodo falsa non dicas. * hoc enim prohibetur ab Innoc. XI. in Propoſitione inter damnat. * in tantum quantum ad tuam famam conservandam necesse est, nec magis laedas, quam laesus, collata tua, & alterius persona. Vide Card. de Lugo n. 52.

7. Si quis solatii tantum causa, & non intentione diffamandi, alicui amico narret injuriam ab alio sibi factam, non videtur esse mortale, etsi inde aliqua infamia proveniat authori; ea enim ipsi imputanda est. Cavendum tamen, ne dicatur pluribus, vel apertius nominetur persona, quam necesse sit ad consilium, vel solatium, Leſſ. Lay. Tann. 2. 2. q. 8. d. 2. d. 4. Card. de Lugo d. 14. & sic excusari posse famulos (saltem a mortali) qui injurias sibi ab heris factas,

uxo-

uxores, quæ a maritis, filios, qui a patre, Religioſos, qui a Prælato illatas, doloris tantum mitigandi cauſa, referunt, docet Trull. *l.* 7. *c.* 10. *d.* 11. ex Leſſ. Lay. Tann. Nav. Dian. *p.* 2. *R.* 39. Idem putat Caj. dicendum, ſi crimen occultum reveles uni alicui viro prudenti, & taciturno, cui dicere perinde ſit, ac ſi nulli diceretur; eo quod damnum illud cenſetur leve: & ſic Trull. *l.* 7. *c.* 10. *d.* 11. cum Dian. *p.* 1. *t.* 3. *m.* *R.* 22. & *p.* 2. *t.* 5. *m.* *R.* 33. excuſat pœnitentem, qui in confeſſione manifeſtat complicem: dicuntque cum Tanner. Bon. Eſcob. *E.* 9. eam ſententiam eſſe probabilem. Verum hoc univerſim non videtur ſatis tutum, quia læſio famæ apud unam etiam perſonam cenſetur gravis: ut patet ex judicio temerario: imo ſæpe quidam ægrius ferunt, ſe lædi apud unam perſonam gravem, quam tres, vel quatuor alias. Unde Suar. Fil. Leſſ. Azor. & Lay. putant communiter eſſe mortale. V. C. Lugo *l. c.*

8. Crimen ſimpliciter publicum, ſive ſit notorium jure, ſive facto, manifeſtare aliis, qui neſciunt, non eſt peccatum mortale injuſtitiæ: quia hoc ipſo auctor amiſit jus ad famam, cum ratio juſti judicii, & evidentia facti faciat, ne de injuria juſte queri poſſit. Quod confirmat conſuetudo, mandans hiſtoriæ publica crimina.

Dixi: *non eſt mortale injuſtitiæ*: quia detegere eo loco, quo fama non erat perlatura, vel nonniſi poſt longum tempus, vel aliter, cum gravi mœrore ejus, qui commiſit, ſæpe poteſt eſſe mortale contra charitatem, ut Leſſ. Val. Tol. *l.* 5. *c.* 65. contra Nav. & Caj. V. C. Lug. *d.* 14. *n.* 59. Fagund. *p.* 2. *l.* 5. *c.* 3.

9. Similiter non eſt peccatum contra juſtitiam, ſaltem mortale, quærere cauſam captivitatis alicujus, vel de ea loqui; ſicut enim captivitas eſt publica, ſic etiam cauſa videtur eſſe facta publica. Sayr. Bon. Trull. *l.* 7. *c.* 10. *d.* 11. Ubi eodem modo excuſat eum, qui refert delictum alicujus publicum, referendo ſimul pœnitentiam, & emendationem: ſecus, ſi taceatur pœnitentia, *quam fecit*: & ſic ait peccare hiſtoriographos deſcribendo peccata mortuorum publi-

blica, & non referendo pœnitentiam, vel emendationem, ſi reſipuerint.

10. Similiter manifeſtare crimen, quod nondum eſt publicum, moraliter tamen certum eſt, brevi fore publicum (ſive per facti evidentiam, ſive per ſententiam Judicis) non eſt mortale, quia parum nocet, niſi tamen ex iſta anticipatione ſequerentur gravia damna, v. gr., in officio, &c. Card. Lugo *l. c. n.* 92.

11. Infamem in uno crimine de altero valde affini infamare, eſt tantum veniale: ut v. gr. ſi de adultero dicas, quod miſerit literas amatorias: quia tunc non notabiliter augetur infamia. De diſparato tamen, & non connexo crimine infamare, eſt mortale: quia infamis in uno genere vitii non amiſit jus famæ in aliis virtutibus. Tan. *d.* 4. *de juſt. q.* 8. *d.* 7. *n.* 141. ex Nav. & Leſſ. contra Sylv. v. *detractio*, Palud. &c.

12. Detractio materialis ex loquacitate orta eſt mortale, ſi gravem proximi læſionem importet, idque advertatur: quia etſi non intendatur directe læſio alterius; ea tamen indirecte, & implicite eſt volita, & æquivalet formali. Veniale autem tantum erit, ſi non ſequatur læſio gravis; quia ſcilicet communiter non ſerio accipitur, nec creditur. Similiter erit veniale tantum, audita referre, ut audita tantum, hoc eſt, nihil affirmando de rei veritate, ſed dubitationem potius ſuam de ea ſignificando, ita ut nulla inde ſecutura putetur infamia, nec auditores rationabiliter ſint credituri. Ita contra Azor. *n.* 3. *l.* 1. *c.* 6. docet Tanner. 2. 2. *d.* 4. *q.* 8. *dub.* 7. *n.* 121. Eſc. *E.* 10. *c.* 4. *n.* 40. eo quod diffamatio, ſi forte ſequatur, imputetur audienti, ſi credat. Idem docet C. de Lug. *l. c.* recte limitans, niſi grave damnum ex modo narrandi, vel ex levitate audientium qui temere credituri ſint, & vulgaturi, ſecuturum poſſis prævidere. Hinc peccas graviter contra juſtitiam, ſi referens grave crimen, addas, id tibi dictum eſſe a viro fide digno, quia præbes ſufficiens fundamentum credendi. V. *Dian. t.* 5. *m. R.* 18.

13. *Mortuum* infamare, minus grave eſt, quam

alios redundet.
e autem peccant , qui Ordini ,
Religioſorum in communi, vel
rahunt, dicendo v. g. quod in eo
non ſervetur obſervantia regula-
ſit plane notorium: quia graviſ-
enenturque ſub mortali ad reſti-
communitati , a qua Superioris
tcuſat. Sot. Nav. Trull. *c.* 10. *d.*
m ſufficienter confiteri, ſi dicat,
Religioni, Ordini, vel Mona-
fit communitas numeroſa , ſive
g. & Tamb. *de exped. conf. l.* 2.

mortale eſt, tacita perſona, no-
erium, vel Ordinem religioſum,
grave peccatum occultum , v. g.
fornicationis commiſerit . Nav.
14.
dum eſt in confeſſione, an apud
ot circiter ; an vero apud unum
detraxeris . Ita probabiliter Bon.
5. *p.* 2. §. 3. *diff.* 3. *n.* 16. & 21. ex
Andr. *n.* 135. Sed C. Lugo *d.* 16.
140. ex Nav. Salas, Con. &c. ne-
contrarium eſſe probabilius. Nec

tractione audita, aut, licet non lætetur, qui non impedit, cum commode poſſit, peccat pro ratione damni mortaliter, vel venialiter contra charitatem: non tamen tenetur ad reſtitutionem, niſi ſit ſuperior, pater, vel dominus: is enim ex officio tenetur impedire ſubditum, ne alteri injuſte noceat.

Dixi, *ſi commode poſſit*: quia non peccat, qui putat monitionem ſuam nihil profuturam: vel ex eo magnum incommodum metuit: vel qui rationabili verecundia prohibetur, ob auctoritatem detrahentis. Debet tamen tunc diſcedere, ſi commode poteſt, faciem triſtiorem oſtendere vel alio ſermonem avertere. Leſſ. & Bon. *l. c.* Hinc æqualis raro, inferior rariſſime, tenetur corrigere detractorem. 1. Quia audiens plerumque neſcit, an quod dicitur, ſit notorium, tametſi ipſe ignoraverit; & in dubio non eſt cur damnet detractorem. In quo multi falluntur, exiſtimantes, ſimul ac aliquid audiunt dici contra proximum, id ſibi mox refutandum. 2. Quia, cœpta detractione, ſæpe melius conſulitur proximo, ſi ſinatur abſolvi, quam ſi abrumpatur. Nam, ſi diſtincte explicetur, ſæpe non tam graviter apprehenditur, quam initio conceptum erat. 3. Quia ſæpe ſine gravi offenſione non potes corrigere. 4. Quia ſæpe alter habet juſtam cauſam manifeſtandi, præſertim uni ſoli. C. Lugo *l. c. n.* 128. V. Dian. *p.* 3. *tr. R.* 24. & *p.* 5. *tr. R.* 25.

Quæres 1. An liceat alium infamare ad tormenta gravia vitanda?

Reſpond. 1. Licet, ſi crimen ſit verum: quia nullam alteri facit injuriam, cum habeat jus illud in neceſſitate revelandi.

Reſpond. 2. Si crimen ſit falſum, non licet: quia eſſet mendacium pernicioſum. Sylv. tamen, & Nav. putant, veniale tantum eſſe, ſi ſola infamia ſequatur, & poſt torturam revocetur, eo quod non ſit infamia efficax. V. infra *l.* 4. *c.* 3. *d.* 7.

Quæres 2. An liceat ſeipſum infamare?

Reſp. Id non eſſe ſaltem mortale regulariter. Ita Leſſ. Fill. & Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 2. *c.* 3. *num.* 14. quia non eſt contra juſtitiam, cum ſit fa-

ma:

iec contra charitatem, quia
bona externa conſervanda,
xigit ſalus propria, vel pro-

quia per accidens poteſt eſ-
t. ſi tua fama ſit neceſſaria
damnum vitæ, vel aliis in-
queretur. *Unde reſolves*.
ad vitanda gravia tormen-
ſibi imponere, ex quo et-
quia non tenetur homo cum
tam ſuam tueri, nec talis
r, ſed tantum ex juſta cau-
onere. Leſſ. & Fill. V. in-

IUM III.
odo fama reſtituenda?
ıſa excuſans, patet ex natu-
lictis de reſtitut. famam in-
ai debere. Et quidem, ſi ve-
narravit, debet opinionem
im poteſt, apud audientes
r. g. ſe male dixiſſe, inju-
eptum eſſe, &c. Vel, ſi hac
ciatur, eum laudando in aliis
nuando, honorem ejus in re
&c. ſic enim ſenſim tantum-
ſtrabitur ex una parte, quan-
curata fuit. Quod ſi autem
egiſti, teneris id aperte retra-
iam, ſi opus eſt, juramento)
xiſti, & (per ſe loquendo)
ervenit, ſive apud auditores
ra Leſſ. & Tan. 2. 2 *d*. 4. *q*.
ocet Card. Lugo, quia totum
cujus cauſa es, teneris repa-

ſufficiat dicere, te penitus
liter ſe habere, male te in-
Fid. Laym. *l*. 3. *t*. 3. *p*. 2. *c*. 7.

plerumque enim per accidens
ie talis excuſatur, reſpectu
orum: *tum* ob moralem im-
poten-

potentiam, tum quia eo ipſo quod
mediatos retractavit, implicite illis c
ut hanc retractationem ipſi indicent
quibus forte revelaverint. Idque confi
xis Confeſſariorum, qui tantum oblig
tractent apud eos, quibus ipſi revela
Card. Lugo *l. c.* *Unde reſolves*

1. Confeſſarii eſt, uti & Concionat
ne inſtruere ſuos, & monere de reſ
ac fuga vitii tam communis.

2. Is, qui bona fide, vel probabili
ctus, ſine formali mendacio, falſum
xit, tenetur (intellecta poſtea mate
ſtitia) ad reſtitutionem: licet non t
quam qui infamavit per injuriam f
hic enim tenetur reſtituere cum detr
mæ ſuæ, etiam æquali, alter non i
tantum, quatenus ſine ſuo notabili in
poteſt. Mol. Leſſ. C. Lug. *d. 15. n. 4*
qui crimen narravit de uno, quod a
errore intellexerunt de alio, licet n
ſtitia (ſiquidem non ejus actio, ſed
dientium cauſa fuit damni injuſti)
charitate tenetur ad reſtitutionem,
grave damnum proximi ſuo detrimen
vere. Bon. *d.* 44.

3. Qui detraxit alteri libello famoſ
ut efficax ſit reſtitutio, eam facere
ſcriptis, vel publica revocatione. Sà
2. *de reſt. q. 4. p. 9.*

4. Si ex læſione famæ ortum etiam
damnum fortunarum, ut ſi privatus e
excidit ſpe divitis matrimonii, amiſi
&c. tunc & fama debet reſtitui, & d
lud compenſari, ad arbitrium pruden
quidem obligatio reſtitutionis famæ
pure perſonalis, non tranſit ad hære
gatio autem compenſationis dicti dan
habeat reſpectum ad bona infamatori
ad hæredes. Laym. *l. c. c. 7. n. 4.*

Quæres 1. Quæ excuſent a reſtituti
Reſp. Patere ex dictis *de reſtit. l.* 3.

Unde reſolves.

1. Excuſatus es a famæ reſtitution
ſis impotens.

2. Si crimen occultum, quod dixiſti, vel ſimile alia ratione fiat publicum. C. Lug. *d.* 15. *ſ.* 5. *n.* 37.

3. Si fama aliis modis jam recuperata ſit, ut infamati purgatione, vitæ probitate, teſtimonio prudentum. Leſſ. *l.* 2. *c.* 11. *d.* 24. Etſi tunc pro damno, quod ſecutum eſt, debeat ſatisfieri. C. Lugo *d.* 15. *ſ.* 3.

4. Si prudenter judicetur, jam dudum rem oblivione deletam. Quo caſu maxime prudentia opus eſt: nam aliquando periculoſius eſt retractare renovando memoriam. V. Card. Lugo *d.* 15. *ſ.* 3. *n.* 35.

5. Si is, cui detraxiſti, tibi ſimiliter detraxerit, nec velit reſtituere; quia tunc potes jure compenſationis, ſeu retentionis uti, dummodo infamia illata non redundet in alios. Ita probabiliter Tol. Leſſ. Sylv. Mald. Dian. *p.* 2. *tr.* 5. *R.* 30. Molin. contra Cajet. Tan. C. Lugo, & Nav.

6. Si non poſſis abſque periculo vitæ, vel ſi fama reſtituenda ſit minoris valoris, quam fama detractoris. Sic v. gr. Prælatus non tenetur reſtituere vili homini, ſi aliter non poteſt, quam cum amiſſione famæ ſuæ multo majoris momenti, ſed ſufficit tunc, ſi infamatum laudet, aut pecunia compenſet. V. Card. Lugo *l. c.*

7. Si infamatus ſponte remiſerit, (modo tamen ejus infamia non redundarit in alios, ut familiam, ſtatum) ſive expreſſa, ſive tacita ſit condonatio: tametſi nihilominus ex charitate damnum reſarcire aliquando tenearis, ſi poſſis abſque gravi incommodo. Card. Lugo *d.* 15. *ſ.* 3. *n.* 28. Imo aliquando etiam ſufficit condonatio præſumpta, ſive interpretativa voluntas ejus, qui poteſt condonare; ſi nimirum ille ſit ita affectus, ut, ſi rogaretur, facile condonaret; tunc enim non eſt invitus, ſaltem quoad ſubſtantiam, etſi fama non reſtituatur. V. C. Lug. *l. c.*

Quæres 2. An reſtitutio famæ licite condonetur?

Reſp. Licite fit in iis caſibus, in quibus ſeipſum *licet infamare*; in quibus autem, &

quam graviter peccat ſe infamando, in iiſdem, & tam graviter peccat condonando. Nav. Trul. *l.* 7. *c.* 10. *d.* 38. *Unde reſolves.*

1. Condonans famæ reſtitutionem peccat mortaliter. 1. Si infamia redundet in alios. 2. Si inde ſequatur ſcandalum. 3. Si ſit vir valde utilis Reip. & ex infamia fructus impediatur. 4. Si fama ſit neceſſaria ad muneris gubernationem. Sot. Leſſ. Trul. *l. c.* qui tamen notant, condonationem ſemper eſſe validam, quando fama non redundat in alios, ſecus quando redundat. Unde parentes non poſſunt condonare, quando redundat in filios: neque filii, quando in parentes. V. Auct. cit.

2. Ex eo vero præciſe, quod infamatus, vel contumelia affectus, converſans cum infamatore, videatur remittere injuriam, non cenſetur condonare reſtitutionem famæ, vel honoris, ſicut nec alia debita per familiaritatem. Nav. *c.* 18. Trull. *d.* 29.

CAPUT II.

Quid de præcepto nono, & decimo?

RESpon. Prohibent omnes internas concupiſcentias, & delectationes voluntarias illorum operum, quæ præceptis ſecundæ tabulæ, præſertim ſexto, & ſeptimo vetantur. Qua de re vide ſupra: & patebit ex dicendis de peccatis infra *l.* 5.

CAPUT III.

Quid de Præceptis Eccleſiæ?

REſpond. Etſi ea ſint plurima; præcipue tamen toti Chriſtiano populo communia quinque numerantur. Ex quibus hic agendum reſtat de tertio, quia de 1. & 2. actum eſt in præcep. 3. Decal. de 4. & 5. infra lib. de Sacram. * Contra porro hoc præceptum ex ſolo contemptu peccari, Propoſ. eſt proſcripta ab Alex. VII. Propoſ. 23.

B I U M I.
ad jejunium Eccleſiaſticum, ata ejus obligatio?

ex præcepto Eccleſiæ, obli-, requirit tres conditiones. . n. 13.

tum comeſtio de die in ordi-. Quæ ita neceſſaria eſt con-comeſtione pecces mortaliter; ra ſecundam, ad ſummum Lay. *c.* 1. *n.* 12. *&* 13.

a ab eſu carnium, itemque iniorum; eo quod ex carne, multumque nutriant. Unde iam jure communi prohiben-rmittuntur. Imo intra eam, nſuetudo permittit, quæ ubi-Bon. *d. ult q.* 1. *p.* 2. ex Sylv. aym. *l. c.* Fill. Fag. *p.* 4. *l.* 1. *c.* ' atum quoad carnes etiam la-veſci poſſe, non tamen vice permiſſus eſus carnium, et-tio permiſſa videtur, ut con-v. &c. probabiliter docent A-Fill. *t.* 27. *c.* 3. *q.* 4. Tolet. &c. 1. *l. c.* ſi eſus carnium ſit per-tem naturæ, & non propter ınum tantum. Vide Leſſ. Fill. eſt, quia de eſſentia jejunii eſt ıibus.

certa hora refectionis, quæ n, niſi aliud loci conſuetudo mathematice computandum, Dictam autem horam notabili-uſa prævenire, mortale pu-dam alii, ſed probabilius do-Tolet. & Filliuc. eo quod non ia, ſed tantum circumſtantia. *m.* 13. Vid. Laym. *c.* 3. *nu.* 10.

liter, & ſine cauſa: quia præ-cauſa, v. g. ſi iter faciendum, *endi, &c.* & abſque ea, per

me-

mediam horam tantum, nullum peccatum videtur eſſe. Dilatio in veſperam & licita eſt, & laudabilis, ſi nihil ante ſumas.

Ex dictis reſolves.

1. Non ſolvitur jejunium per diviſionem prandii ob negotium incidens, vel ſi quid ſumatur per modum medicinæ, vel ob debilitatem, aliamve cauſam rationabilem, uti apud Religioſos faciunt miniſtri, & lectores menſæ, quia non niſi unicam refectionem intendunt. Et hinc Sanchez *tom.* 2. *opuſc. l.* 5. *c.* 1. *dub.* 34. Eſcob. *t.* 1. *E.* 7. *c.* 3. *num.* 29. excuſant famulos menſæ miniſtrantes, ſi aliquid prægustent, aut ex reliquiis guloſe ſumant, tum ut melius ſerviant, tum ut famem ſublevent (intellige, ſi cum illorum refectione licita moraliter uniatur.) Nec ſolvitur per ſumptionem electuariorum, vel crebriorem hauſtum: (ante quem modicum ſumere, ne potus noceat, permittit Azorius, Eſcob. *tom.* 1. *E.* 7. *c.* 3. *n.* 28.) & quidem toties, quoties biberit, dummodo non in fraudem jejunii, verbi gratia 5. vel 6. amygdalas, vel quid ſimile. Regin. &c. cum Dian. *p.* 1. *t.* 9. *R.* 24. quia ordinantur potius ad alterationem corporis, vel digeſtionem ciborum, quam nutritionem.

Excipe tamen 1. Si quis ſumeret lac, juſculum, & ſimilia, quæ ſive ſorbeantur, ſive comedantur, non habent rationem potus, ſed cibi, ac principaliter referuntur ad nutriendum. 2. Si quis poma, pira, vel etiam uvas in magna quantitate ſumeret; quia habent rationem cibi. Dicaſt. & alii 6. Dian. *p.* 9. *t.* 6. *R.* 14. 3. Niſi quis in magna quantitate electuaria in fraudem jejunii ſumeret. Qui vero in potu valde excederet, contra temperantiam quidem, non tamen contra jejunium peccaret, ſaltem mortaliter. Laym. *l. c. n.* 7.

2. Jejunium non ſolvitur per collatiunculam veſpertinam, etſi hæc non ad ſomnum, ſed ad nutritionem ordinetur: quia conſuetudo permittit. Addo, *veſpertinam:* quia ſine cauſa non licet illam ſumere mane, vel meridie: ex juſta tamen cauſa licet utrumque: ut ſi fiat ratione debilitatis, negotiorum, ſtudio-

quartam partem conſenſerunt. Idem
ſcob. t. 1. E. 13. c. 3. n 61. ſiquidem cœ-
aria duarum librarum pondus non ex-
uia talis in reliquis præceptis modica
, ac proinde tanto quis magis, mi-
ccat, quanto magis, vel minus tranſ-
. Adde, quibuſdam locis ex conſuetu-
s permitti ſæcularibus, quam religio-
ilibus, quam plebeis, & in frigidis
us, quam in aliis, ut notat Laym. l.
1. & Bonac. l. c. Plus item quibuſdam
in vigilia Nativitatis Domini, & alibi
Domini, permitti ex conſuetudine, di-
Cajet. n. 34. & Sanch. in opuſc. Eſcob.
7. c. 3. Quod Bon. non improbat, ubi
etudo eſt recepta.
qualitatem, in ea prohibentur cibi ob
em communiter ordinati, quique in-
la fere apponuntur. Permittuntur au-
iores, ut fructus, aliave ex ſaccharo,
confecta; & pro more regionis parum
& caſei, ut in regionibus ſeptentrio-
ob fructuum inopiam. Laym. l. c. n. 9.
confeſſione non ſufficit dicere, non ſer-
ut fregi jejunium, ſed addendum, u-
fectione multiplici, an eſu carnium.
c, utrum ſemel, an ſæpius quantita-
abilem ſumpſerit: quia probabile ſatis.

p. 5. R. 11. & *p.* 8. *t.* 7. R. 54. eſſe probabi
autem ſæpius eodem die parum ſumeret
caret graviter : quia materiæ illæ coaleſ
in unam magnam, ut contra Salas docet
p. 3. *t.* 6. R. 43. * Accedit auctoritas Pon
damnans opinionem oppoſitam. Vide
29. inter proſcriptas ab Alexand. VII. *
que, ſi ſit in quadrageſima, utrum frag
ſu ovorum, aut lacticiniorum. Tametſi
Dian. *t.* 9. R. 54. *t.* 6. *miſc.* R. 80. citans
Doctores, dicat, certum eſſe, quod ſit
le, ſi non ex jure poſitivo, ſaltem ex c
tudine in omnibus fere mundi partibus
pta, veſci ovis, & lacticiniis in quadrage
probabile tamen eſt, & tutum (ſaltem in
manniæ partibus) eſſe tantum veniale. I
c. 1. *n.* 3. Fagund. *l.* 1. *c.* 2. &c. * Hæc de
Propoſit. 32. inter damnatas ab Alexand.
Tum quia, licet conſuetudo habeat, ea
non ſemper ſub peccato, præſertim mo
obligat. V. Fill. *t.* 27. *c.* 3. Bonac. *n.* 2.
quia Eccleſia non tam graviter ad hoc obl
ut patet tum ex verbis ipſis, tum ex faci
diſpenſatione in his, quam in carnibus.
quam cauſam etiam laridi, & adipis uſum
lius concedi poſſe pauperibus docet Laym.
8. *c.* 1. *n.* 5. Imo ait, nec divitem propter
uſum continuo damnandum eſſe peccati
lis, præſertim cum Sylv. verb. *jejunium*,
dicant, ei, cui ovorum, & lacticiniorum
permiſſus eſt, etiam laridi, & ſagimini
miſſum videri : idque non improbet Azor
cap. 10. *q. ult.* V. Laym. hic, Fagund. *p.* 4
c. 2. *n.* 20. ubi dicit, pinguedinem inter c
non computari. V. Dian. *p.* 1. *t.* 9. R. 21
rum in his videndum ubique, quid recepta
ram conſuetudo ferat, a qua non temere
dendum. Azor. *l.* 7. *c.* 10. *q. ult.*

Dixi : *ſi ſit in quadrageſima*; quia extr
licite veſcitur ovis, qui debet jejunare,
ob Jubilæum. Henric. &c. vel ex pœni
ſacramentali. Fag. vel ex voto, aut in vi
V. Dian. *p.* 1. *t.* 9. R. 5. & 6.

is autem ſuperior eſt Epiſcopus,
etiam præſente Epiſcopo, quan-
onſuetudo ſic habet. Imo Sylv. &
tr. *lib.* 8. *d.* 9. *num.* 27. & in *opuſc.*
lub. 5. *num.* 18. abſolute affirmat,
re præſente Epiſcopo: quia, in-
iſcopum non recurritur in mini-
habet; quod Epiſcopi ſciunt, &
unt. Verum id totum pendet ab
tudine, ſine qua non licebit. V.
3. *d.* 7. Item Prælatus, & in ejus
rius illius, ut habet Sanch. *l. c.*
m Religioſorum: non tamen Con-
ie privilegiatus, ſi non ſit Paro-
n habet juriſdictionem in foro ex-
nez *l. c.* contra Pal. Unde tantum
e de juſtitia cauſæ. Cauſa autem
penſandum erit vel vera, vel quæ
: ſufficit enim credulitas inculpa-
m quis bona fide putat ſe a jeju-
etſi cauſa inſufficiens ſit, tantum
care, docet Cajet. At ſi vere bo-
, ſe plane excuſari, nullo modo
ur.
eſt impotentia, qua excuſantur,
bili damno non poſſunt jejunare:

expectandum, donec deficiat; tunc
cuperabilis eſt defectus. Gra. *t.* 2. *d.*6
6. *ſ.* 5. *n.* 39. Eſcob. Lay. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 3
3. *q.* 3. *dub.* 5. Fill. *tom.* 2. *tr.* 27. *p.* 2.
communiter contra Nav. Sà, Sanch.
l. 7. *d.* 31. *n.* 17. *& par.* 2. *conſil. l.* 5. *c.* 1.
Dian. *p.* 1. *t.* 9. *R.* 20. &c. qui abſolute
reſtrictione, ſexagenarios omnes a
rant. Quam ſententiam Trull. tan
muniorem, & magis conformem
imbecillitati humanæ, ut ait, ſeq
Molſ. Ortiz. &c.) *l.* 3. *c.* 2. *d.* 7. *n.* 3. pr
ſcrupulis, quibus exponit contrari
Quidam inſuper id extendunt ad e
toto vitæ tempore certis diebus v
nium; adduntque eſſe probabile,
ciat, ſi annus 60. ſit inchoatus, e
favorabilibus habeatur pro complet
5. *t.* 14. *R.* 83. ex Naldo, & Sanch
t. 7. *R.* 73. ex Trull. & aliis 6. Eade
uti & ante annum 21. Regulares no
jejunia ſui Ordinis, probabile aff
p. 9. *t.* 7. *R.* 73. ex aliis 4. qui etia
cenſet excuſari fœminas quinquagen
t. 7. *R.* 93. ex aliis 4. Denique pa
non habent alium cibum præter
vel non ſufficientem pro unica refe
de Sanchez *in opuſc.* ubi ex Navar.
excuſat eos, qui laborant tertiana,
na; item qui ex vacuitate ſtomachi
capitis dolorem vel vertiginem pat
tota nocte calefieri, aut dormire n
Neque hos teneri mane ſumere colla
& veſperi cœnam, notat Dian. *p.* 1.
ex Fill. & aliis 3. quia nemo tenet
re ordinem refectionum.

3. Cauſa eſt labor, vel officium,
junium non poſſit conſiſtere, quali
larum, & multorum opificum, u
piſtorum, ſutorum, &c. (etſi de ſ
gct Angles: cujus ſententiam Sanch
ſe veram, ſi non ſuant, ſed tantu
corium, & materiam præparent)
pictorum, ſartorum, quorum lab
eſt. Excuſat etiam Laym. *l.* 4. *t.* 8.

argentarios, ferrarios, lignarios, fullones, cementarios, coriarios, & textores. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 138. & Gordon. *t.* 2. *l.* 6. *q.* 18. *c.* 6. verſantes prælum typographicum, non tamen typorum compoſitores; foſſores autem ferrarios, & ſimiles etiam die uno, vel altero, quo non laborant, excuſat Azor. &c. cum Dian. *p.* 1. *t.* 9. *R.* 9. Similiter excuſatur qui pedibus facit iter per magnam diei partem, ut ait Sanch. *in opuſc. l. c.* Vid. Fill. *n.* 119. Ratio horum omnium eſt, quia communiter horum vires non ſufficiunt ad hujuſmodi labores cum jejunio. * Omnes Officiales in Repub. corporaliter laborantes a jejunio excuſari, Propoſitio eſt proſcripta ab Alex. VII. n. 30. *

Dixi *pedibus*; quia multi non excuſant equites; longa tamen equitatio ad plures dies, ut docet Filliuc. *tract.* 37. *cap.* 6. merito excuſat. * Circa hoc adverte propoſ. 31. inter damnatas ab Alex. VII. * Ubi etiam concedit ob labores præcedentes, & ſubſequentes, poſſe aliquem excuſari ſi probabiliter debilitatus, vel debilitandus putetur, ita ut officio rite fungi nequeat. V. Bon. *diſt. ult. quæſt.* 4. *n.* 11. Ex eodem capite Doct. excuſant conjugem, ſi debitum reddere non poſſit, quando jejunat; uti & uxorem, quæ ob maciem non poſſit cum jejunio ſe viro gratam præſtare. Bon. *loc. cit.* Atque univerſim loquendo, nemo tenetur opus, ad quod obligatur, omittere ob præceptum jejunii, ait Cajet. Quod intelligo, niſi iſta obligatio ſit valde levis, & rationabiliter poſtponenda obligationi jejunii.

4. Eſt pietas, vel majus bonum. Unde excuſantur, qui cum jejunio non poſſunt vacare operibus melioribus, ver. gr. Concionatores, Præceptores ordinarii, Confeſſarii, Cantores, & quotquot opera charitatis, & miſericordiæ tam corporalia, quam ſpiritualia exercent, etiam ob mercedem, ſi ea cum jejunio peragere non poſſunt. Fill. *t.* 2. *tract.* 27. *p.* 2. *cap.* 6. *n.* 24. Azor. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 28. Fern. Nav. Sylveſt. Fagund. &c. Atque hi quidem omnes intelligunt, & fere addunt, quando eorum labores cum jejunio *non poſſunt conſiſtere*. Diana autem (abſoluto

loquendo) *d.* 1. *t.* 9. *R.* 9. Prædicat
diebus quadrageſimalibus (intelligo
concionantur, putat a jejunio excuſan
inquit, ſummopere laborant : non
qui Dominicis tantum concionantur
debiles. Sanchez tamen *in conſil. p.* 2.
13. *n.* 6. 7. & 8. & Trul. *lib.* 3. *cap.* 3. *d.*
jejunio quadrageſimæ communiter,
ter excuſari eos qui ter, vel quater
mada concionantur cum fervore. De
vero Dian. *l. c.* cum Fagund. *p.* 4. *l.* 1.
cenſet non omnes excuſandos, ſed eo
quorum labor eſt improbus: vel qui i
biles, ut ſatisfacere non poſſint. Ider
tit Sanch. licet *l. c.* putet Lectores eo
tidie quatuor lectiones legunt (ut ir
faciunt præceptores Grammaticę) ſati
media quadrageſima, ſive ter in hebd
junent; eo quod ſit magnus labor, &
nis ſic fatigentur, ut progredi non p
ille. Verum præſtat, ut Superiores,
dum ſcrupulum, cum talibus diſpe
monet idem Sanch. *l. c.* Nam in om
regula certa, & univerſalis ſtatui nor
lia, quam quod lex Eccleſiæ non o
magna difficultate, ut notat Lay. *c.*

5. Charitas, vel etiam urbanitas
quoſdam excuſat etiam a veniali eun
jejunii rogatus ab amico, modicum ſ
Med. Fag. Fill. Dian. *p.* 2. *t.* 9. *R.* 29.
excitandum infirmorum appetitum c
rum, etiam carnis. Sanch. Dian. *p.* 3.

LIBER IV.

De Præceptis particularibus certo ſtatui propriis.

CUm omnes fideles ſicut præcept
gi, ita etiam alia præcepta
nent ad ſtatum, & officium uniuſcu
neantur ſcire ſub peccato mortali ;
eorum ignorantia vincibilis, licet
tur tranſgreſſio, ſit peccatum morta
Sayr. Sanch. Bald. *t.* 1. *l.* 1. *d.* 9. *n.* 8. & 9.

omnibus communia, agendum de pro-
priis certorum ſtatuum in particulari.

CAPUT I.

De ſtatu Religionis.

DUBIUM I.

id ſit natura Status Religioſi?

. Status Religionis eſt fidelium ad di-
charitatis perfectionem tendentium,
perpetuæ paupertatis, caſtitatis, &
, ſtabilis in communi vivendi mo-
cleſia approbatus.
Eccleſia; quia, etſi olim Epiſcopi
approbare poterant: poſtea tamen in
ateranenſi ſub Innocentio Tertio ſta-
ne nova Religio inducatur, niſi ap-
Papa. Ratio eſt, quia cum Religio
litas ſacra, in qua debet eſſe ſpiritua-
io; hæc autem a Papa proveniat, de-
t talis communitas ab eodem approbe-
4. t. 5. c. 1. *Unde reſolvuntur Caſus*.
ſentiam Religionis non requiruntur
inia. Ratio eſt, quia qui in Societ.
ſimplicia edunt, ſunt veri Religio-
nivit Gregor. XIII. in Bulla, *Aſcen-
ino*, Laym. *l. c. n.* 4.
ſunt Religioſi ii Ordines militares,
ilem caſtitatem tantum vovent: ſunt
: Religioſi milites S. Joannis, & Teu-
rumque ſimiles, cum tria vota ſub-
abeant. Similiter ex Fratribus, &
Tertiariis, ſive Ordinis Sancti Fran-
aliorum, tantum ſunt Religioſi, qui
e approbata, ſecundum certam Re-
ı vota ſubſtantialia emittunt. Contra
on ſunt, qui licet tria iſta emittant,
iter, vel ſeorſim habitent, regulam
ede Apoſtolica approbatam non pro-
aym. *l. c.*
ioſi non ſunt, qui, edito voto perpe-
tatis, & caſtitatis, obedientiam vo-
 vent

vent Confeſſario, aut Epiſcopo. Ratio eſt, quia tali voto non ſubjiciuntur juriſdictioni ſpirituali, quæ a Deo, medio ejus Vicario, provenire debet. *ibid. n. 7.*

4. Etſi Papa in votis ſolemnibus Religionis diſpenſare poſſit, ut quis deſinat eſſe Religioſus: non poteſt diſpenſare tamen, ut quis manens Religioſus ſubſtantialibus votis non teneatur; quia ad eſſentiam Religionis illa ſpectant. Lay. *l. c. n.* 8. ex Nav. &c.

5. Religioſus promotus ad Cardinalatum, vel Epiſcopatum obſtrictus manet votis eſſentialibus ſuę religionis, etſi quoad aliquos effectus paupertatis, & obedientiæ exemptus cenſeatur. Deinde, etſi jugo Regulæ abſolutus ſit quoad culpam, & pœnam; tamen ex obligatione moralis honeſtatis ea ſervare debet, quæ eum decent, & cum ejus munere conſiſtunt. Hinc quoad habitum, ſui Ordinis colorem deferre debet, etſi quoad figuram Epiſcopis ſæcularibus ſe conformare poſſit, ut Clemens VIII. conceſſit apud Sanchez *6. mor. c. 6.* Imo, ſi Epiſcopatum reſignet, vel ob culpam deponatur, abſque degradatione, tamen non tenetur ad regularem obſervantiam redire, quia retinet eminentiam Epiſcopalem, ob quam ab obedientia regulari exemptus fuit. Ibid. ex S. Thom. Rodrig. Sanch. &c. Secus eſt in Cardinali Religioſo, qui non eſt Epiſcopus; hic enim, relicto Cardinalatu, nihil retinet ex dignitate Cardinalitia; ideoque ſi Papa ejus renunciationem acceptarit, tenetur redire ad obedientiam regularem ſui Ordinis. Pal. de Lug. *reſp. mor. l.* 5. *d.* 12.

6. Religioſus ad Parochiam promotus, cum votis aſtrictus maneat, tenetur deferre habitum Religionis, Regulamque obſervare in omnibus, quæ cum ſuo munere conſiſtere poſſunt. Idque non tantum ſecundum moralem honeſtatem, ſed ſub obligatione gravis culpæ, ſi ad eam Regula obliget. Ita Laym. *l.* 4. *t.* 5. *cap.* 1. *n.* 12. & 11. Ubi addit, etſi Parochus Religioſus in iis, quæ ad regulam ſpectant, ſubjectus maneat Superiori; jam tamen conſuetudine multis locis obſervari, ut non tantum in pertinentibus ad *diſciplinam* Eccleſiaſticam, ſed etiam in pleriſque

aliis ab obedientia Prælati eximatur, &
opo ſubjiciatur. Vid. Sanch. *l. 6. mor. c. 6.*

DUBIUM II.

Quæ requirantur ad valorem profeſſionis religioſæ?

Reſpond. Ad valorem ejus tres requiruntur
iones. 1. Eſt qualitas, ſeu aptitudo vo-
, ſcilicet ut, juxta Trident. *ſeſſ.* 35. *cap.*
Regularibus, decimum ſextum ætatis an-
xpleverit, annumque integrum cum reli-
habitu ſteterit in probatione, nullumque
impedimentum, quod, per ſtatuta a
ce confirmata in iſto Ordine ſubſtantiale
nſeatur. Azor. *tr.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *q.* 6. &
rig. *tr.* 2. *cap.* 6.
onditio, conſenſus, & acceptatio expreſ-
l tacita Prælati Ordinis; per hanc enim
oni incorporari debet. Idque ordinarie,
ntum cum conſilio, ſed etiam cum con-
Capituli, aut certe majoris, aut princi-
s partis, ſecundum cujuſcumque Ordinis
. Navar. Leſſ. *c.* 41. *d.* 7.
t Profeſſio ſponte facta ſit, non cogente
netu, qualis eſſet incarceratio, alimen-
ſubtractio, eo quod in Profeſſionem con-
noluerit. Itemque metus reverentialis,
aidem ſe ſolo, ſed accedente precum,
iarum, & imperii ſæpius repetita impor-
e, aut gravi offenſione, aut diu conti-
indignatione conſanguineorum, adjunctis
minis de ſubſidiis negandis, ſi ex Reli-
egrediatur; hæc enim vel ſingula, vel
mul juncta, conſiderata conditione ho-
udis, timidi, &c. metum juſtum incu-
ſſunt, & profeſſionem irritare, ut docet
cum aliis *l.* 4. *tr.* 5. *cap.* 5. Leſſ. *lib.* 2. *cap.*
. 7.

Unde reſolvuntur ſequentes Caſus.

, qui Profeſſionem irritam edidit, ex
alicujus conditionis ex jam dictis, niſi
ſtmodum tacite, vel expreſſe ratificave-

rit, egredi e religione, & uxorem ducere poteſt; licet, ob evitationem ſcandali, cauſam egreſſus dicere debeat: & ſi ad forum externum cauſa deveniat, defectum Profeſſionis probare, idque intra quinquennium a die Profeſſionis; poſt illud enim non auditur, juxta Trid. *c.* 19. *ſeſſ. ead.* Quia præſumitur eam interea ratificaſſe.

2. Quod ſi tamen ſciret illam juris præſumptionem falſam eſſe, eo quod vel ignorans impedimentum; vel metu gravi, aliave juſta cauſa impeditus reclamare intra quinquennium non potuerit; vel impedimentum ſit eſſentiale, ac perpetuum, aut ſaltem ultra quinquennium duret, eo elapſo poteſt reclamare, debetque audiri in judicio, ſaltem extraordinario, vel in integrum reſtitui, ut contra Bonac. *de clauſ. d.* 4. *q.* 2. *p.* 16. docent Navar. Sanch. *d.* 32. *n.* 22. Leſſ. *l.* 2. *c.* 41. *d.* 7. Azor. *l.* 12. *c.* 4. *q. ult.* Dian. *p.* 3. *t.* 2. *R.* 53. Barb. in Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 19. *n.* 8. Ubi plures alios citat: niſi aliud quid impediat, fugere poteſt, ut docet Laym. Qui addit, ſi fuga ſine gravi ſcandalo, vel incommodo tentari non poſſet, monendum a Confeſſario, ut Profeſſionem tacite ratificet: quod fiet, ſi profeſſorum habitum proprium deferat, actuſque iis proprios exerceat, cum intentione, quod profeſſus talis Ordinis eſſe velit. V. Auct. cit. & Dian. *p.* 8. *t.* 7. *R.* 51. ubi ex Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 19. probat Epiſcopum de nullitate profeſſionis ſine interventione Superioris regularis ſententiam ferre non poſſe & ſi faciat, fore nullam.

DUBIUM III.

Ad quid teneatur Religioſus vi ſuæ profeſſionis?

Reſp. Religioſus vi ſuæ profeſſionis tenetur ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis. Quia ex vi Profeſſionis tenetur velle ſervare ſuum ſtatum, qui eſt perfectionis, ſive tendentium ad perfectionem (licet ſecundum ſe non ſit præcepti, ſed conſilii) hoc autem eſt intrinſece velle tendere ad perfectionem. S. Th. 2. 2. *q.* 186. *a.* 1. & 2. & *q.* 184. *a.* 5. Laym. l. 3. t. 5. c. 2. n. 1.

Suar.

ria, non contemnendo ea, Laym. l. c. c.
13. 4. Tenetur aliquibus mediis uti, &, ſi
media abjiciat, non eſt in ſtatu ſalutis.
, Laym. l. c. dicens, ſi nullum perfe-
ſtudium adhibeat, ſed omnia monita,
gulas negligat, eo quod ſub mortali non
nt, peccare mortaliter. 5. Tenetur ad a-
opera bona ſupererogatoria, ſive ſpecia-
on præcepta, nec promiſſa: quia alias,
ter loquendo, non poteſt habere debitam
ionem ſalutis. Suar. l. c.
Tenetur tendere ad perfectionem per me-
æ Religionis, non per alia; hoc eſt, ſer-
ſuas Regulas. Sanch. l. 6. c. 5. n. 1. & 2.
peccat, 1. per contemptum Regulæ, hoc
nolit ſubjici, ibid. n. 6. 2. Si tantum ve-
vare, quæ ſub mortali obligant, quia con-
perfectionem, ibid. n. 7. 3. Per actum di-
ontrarium, hoc eſt, nolendo perfectio-
quod eſſe mortale docet Sanchez n. 10.
& Bard. l. c.
quis non tantum intendat non eſſe ſoli-
n obſervatione regulæ, ſed etiam nun-
ſervare, etiam ſi facile poſſit, eſt morta-
proxima diſpoſitio ad illud, vixque pot-
i ſine contemptu formali. Suarez l. c. n. 24.
ex remiſſione animi, & ſine ullo juſto
per directam intentionem velit aliquam

plo ad regulæ laxitatem. Sanchez, Laym. *l. 4. t. 5. c. 9.* Tum quia conſtituit ſe in eo ſtatu, ut tanquam incorrigibilis ſit expellendus: tenetur autem quiſque ratione votorum, quibus ſe Religioni addixit, ita ſe gerere, ut ſit tolerabilis, & non mereatur expelli; at qui nullum conatum perfectionis adhibendo, Regulas ſine diſcrimine tranſgreditur, reddit ſe intolerabilem, ut debeat expelli, aut, ſi toleretur, plurimum nocet: ergo per accidens, & indirecte agit contra profeſſionem, peccatque mortaliter. Sanchez *c. 4. n.* 18. Vide Auct. cit.

7. Religioſus Societatis JESU peccat mortaliter, ſi non adhibet diligentiam in cavendis defectibus, ob quos ſe dimittendum, vel ejiciendum prævidet; & licet ita dimiſſus ſit liber in conſcientia, ſi tamen ſit dimiſſus ob fraudem, vel peccata in eum finem commiſſa, irrita eſt dimiſſio, utpote obtenta per dolum dantem ipſi cauſam; (ſicut in matrimonio, & cæteris contractibus) unde ſubjacet pœnis apoſtatarum. Bonac. *de clauſ. q.* 1. *p.* 12. §. 1.

8. Scholaſticus Societatis JESU, qui pravis moribus de induſtria dimiſſionem extorſit, vel falſis allegationibus impetravit, non eſt liber a votis. Leſſ. *l.* 2. *c.* 40. *d.* 15. Sanch. *l. 6. c. 9. n.* 99. Laym. *l. 5. t. 5. c. 9. n.* 13.

DUBIUM IV.

Ad quid Religioſus obligetur vi votorum?

Reſp. 1. Religioſus ex voto paupertatis obligatur, ut nihil habeat proprium. Nomine proprii autem intelliguntur bona temporalia pretio æſtimabilia, quorum dominium, vel certe facultatem diſponendi liberam, & independentem in perpetuum abdicavit. Conſtat *ex c. Non dicatis* 12. *quæſt.* 1. *l. Monachi.*

Dicitur 1. Bona temporalia: quia retinet Religioſus dominium bonorum ſpiritualium, honoris, famæ, & ſimilium. Item jus eligendi, præſentandi, conferendi regulare beneficium, &c. S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 186. *art.* 7. Sanch.

l. 7.

. c. 18. Leſſ. l. 2. c. 4. d. 5. Laym. lib. 4. t. 5.
'.
)icitur 2. (Dominium, vel facultatem diſpo-
ıdi) propter Religioſos Societatis JESU,
poſt emiſſa vota retinent, & acquirere poſ-
t dominium radicale bonorum temporalium,
ı tamen habent jus actuale de iis pro ſuo
itrio diſponendi, vel utendi, in cujus abdi-
ione eſſentia religioſæ paupertatis conſiſtit.
ıchez, Laym. l. c. n. 3.
)icitur 3. (independenter) quia Religioſus,
ım profeſſus, poteſt habere peculium depen-
ıs, & revocabile ad nutum Superioris, quod
mine proprii non comprehenditur. Lay. c. 7.
12. *Unde ſequentes Caſus reſolvuntur.*
ı. Non repugnat voto paupertatis, quod Re-
ioſi habeant bona in communi, etiam immo-
ia. Imo ſine conſenſu Papæ non poſſunt ſe
igare communitati, quod ea nunquam ſint
uiſituri, quia præjudicarent immunitati Ec-
ſiaſticæ. C. Lug. *Reſ. mor. l.* 3. *d.* 8. Neque poſ-
ıt fructus, ſeu redditus a donatore deſtinatos
ea emenda applicare ad uſus alios, v. g. ſol-
nda debita, &c. *ibid. d.* 10.
2. Non repugnat paupertati, ſi religioſo de-
r villa, vel alius locus adminiſtrandus no-
ine Monaſterii, idque in Monaſterii commo-
m. Imo nec repugnat, ſi detur in commo-
m, vel incommodum ipſiuſmet Religioſi a-
uod Eccleſiaſticum Beneficium. Quod caſu
mpetit ei adminiſtratio reddituum, quos ad
i ſuſtentationem, piaſque cauſas applicare pot-
t, juxta Canonum conceſſionem: quod reli-
ıum eſt, pertinet ad Eccleſiam, vel Benefi-
ım, cui ſervivit: ac conſequenter donationes
redditibus beneficii factæ ab eo in uſus non
os invalidæ ſunt, & contra juſtitiam, neque
cipientes poſſunt tuta conſcientia retinere.
ıar. *tom.* 4. *de rel. l.* 5. Molin. *d.* 276. &c. com-
uniter. Ratio eſt, quia non habet dominium
ctorum reddituum. C. Lugo *de juſt. t.* 1. *d.* 4.
1. Nihilominus Vvading. apud Dian. *p.* 8. *t.* 6.
. 133. probabile cenſet, quod, etſi illicitæ,
ılidæ tamen *ſint iſtæ donationes*, idemque
ulto magis de donationibus Epiſcoporum re-
gula-

gularium cenſet cum eodem Dian. *l. c. R.* 132. &c. contra Sanchez, Suarez, &c. Ad Monaſterium vero omnia alia pertinent, quæ aliunde, quam ex Beneficio acquiruntur, niſi ex conſuetudine cedant Eccleſiæ. Nav. Azor. *tom.* 1. *l.* 12. *c.* 10. *q.* 6. & 7. Mol. Laym. *l. c.* V. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 2. *de Regul.*

3. Non tantum jure antiquo, ſed etiam poſt Tridentinum, probabile eſt, Religioſo in Monaſterio, vel juxta illud manenti annuatim aſſignari poſſe redditum, ut ex eo vivat ſuo commodo, & incommodo; revocabiliter tamen ad nutum Prælati: Similiter Monialibus victum præberi poſſe, ita ut ipſæ ſibi labore manuum veſtes comparent. Ita contra Azor. Leſſ. & Molin. docent Sanchez *l.* 7. *mor. c.* 22. Tann. Lay. *l.* 4. *t.* 7. Quid addit, talem conſuetudinem, ubi viget, non damnandam; probat tamen tolli debere, ſi commode poſſit, monetque, non ſine urgentiſſima cauſa introducendam.

4. Peccat contra paupertatem Religioſus, ſi quid, ſeu domi, ſeu foris, etiam ex iis, quæ ad victum, & veſtitum pertinent, ſine Superioris conſenſu expreſſo, tacito, vel præſumpto, accipiat, retineat, abſumat, permutet, alteri donet, vel accommodet. Ita Leſſ. *l.* 2. *c.* 41. *d.* 8. & *d.* 9. *n.* 79. Sanchez 7. *mor. c.* 19. *n.* 53. & *c.* 21. *n.* 32. Suarez *tom.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 11. Laym. *lib.* 4. *t.* 5. *cap.* 7. Azor. *tom.* 2. *lib.* 12. *cap.* 12.

Dixi, *ſine conſenſu tacito*: quia, ſi Prælatus ſciat, ſubditum aliquid accipere, retinere, vel expendere, & non prohibet, cum facile poſſit, tacite conſentire, & approbare videtur. Unde Sanchez 6. *mor. cap.* 19. ait, ſi in aliqua religione conſuetudo viget aliqua recipiendi, vel expendendi ſine licentia, id excuſari per tacitam licentiam Prælati, qui, id tolerando, conſuetudinem rationabiliter declarat. Etſi Prælatus ſubdito donet, vel donari permittat imagines, roſaria, &c. ſciens non indigere iis omnibus ad proprium uſum, tacite facultatem concedere cenſetur donandi aliis, ut notat Laymann. Monet tamen Leſſ. talem conſenſum non præſumendum, niſi in

in rebus parvis, & crebro occurrentibus.

Dixi 2. *vel præſumpto*: hic enim locum habet, cum res urget, Superiorque non eſt præſens. Ad hunc autem, ut vult Sanchez, & Bonacina, non ſufficit, quod Superior libenter concederet, ſi peteres (alioqui omnes donationes a Prælatis permitti ſolitæ licerent ſine venia; quod cederet in everſionem diſciplinæ regularis) ſed requiritur, ut ipſe cenſeatur concedere, quamvis non petas, & nolit in iis circumſtantiis te petere. Addunt tamen Suarez, & Leſſ. excuſari a mortali, ſi præſumatur affectus Superioris libenter rem conceſſuri, ſi rogaretur. Ratio eſt, quia tunc cenſetur rem habere ex voluntate Superioris ſaltem virtuali, quæ in illo affectu latet; ideoque, ſi Superior tantum ſit invitus quoad modum, venialiter quidem peccari; non tamen contra paupertatem, docent Suar. Sanch. Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.*7.

5. Contra votum paupertatis peccas, ſi quid ex rebus in uſum tuum conceſſis in alium uſum expendas, aut culpabiliter amittas, vel deſtruas lata culpa. Ratio eſt, quia in iis tantum habes uſum facti, idque precario, quamdiu Superiori videbitur; eſtque actus dominii, poſſe rem arbitratu ſuo deſtruere. Sanchez *c.* 19. Laym. *n.* 6. Leſſ. *n.* 79.

6. Item peccas, ſi quid abſcondas, ut illud liberæ diſpoſitioni Superioris ſubducas. Nec Procuratores, Oeconomi, Adminiſtratores, Prælati inferiores quicquam poſſunt expendere, contra quam Regula Ordinis, voluntas Superiorum, vel conſuetudo poſtulat. Ratio eſt, quia non ſunt domini bonorum communium, ſed tantum adminiſtratores. Laym. *num.* 8. ex S. Thom.

7. Si Prælatus permittat ſubdito, ut bona, ex quacumque cauſa, aut titulo provenientia, in uſus vanos, turpes, aut illicitos expendat, aut ſuperflua pretioſa, & ſtatum ſuum dedecentia penes ſe habeat, peccat & Prælatus, & ſubditus contra votum paupertatis; eſtque talis donatio, ſeu alienatio irrita, & reſtitutioni obnoxia. *Navar.* *Sylv.* Val. Molin. t. 2. d. 276. *Azor.* *Leſſ.* *d.* 9. Sanchez, Laymann.

Quia

Quia Prælatus non poteſt dare veniam majorem, quam ipſe habet; ipſe autem, cum non ſit dominus, non poteſt bona ſuo arbitrio, & inutiliter expendere, ſed tantum in Religionis neceſſitatem, & utilitatem. V. C. Lugo *de juſt. d. 3. ſ. 7. n. 121.*

Reſp. 2. Religioſus voto Caſtitatis obligatur, ut abſtineat ſe ab omni voluntaria delectatione venerea, interna, & externa: proindeque, ſi quis contra caſtitatem peccet, duo peccata admittit, luxuriæ, & ſacrilegii. Leſſ. & Lay. c. 8.

Reſpond. 3. Religioſus, ex voto obedientiæ, obligatur ad omnia, quæ Superior præcipit, ſecundum Regulas, & Conſtitutiones Ordinis, ſive directe, & expreſſe, ſive indirecte, & implicite. Et quidem, ſi præcipiat in virtute ſanctæ Obedientiæ, in nomine Domini noſtri JESU CHRISTI, vel ſimili forma, tenetur obedire ſub mortali: quia intendit obligare quantum poteſt; ſub veniali autem, ſi aliæ forma utatur, vel ſub nullo; quod conſuetudo in Soc. JESU approbavit. V. S. Th. 2. 2. *q.* 104. Sylv. Sanch. *l. 6. mor. c.* 1. Leſſ. *l.* 2. *c.* 4. *d.* 9. Lay. *c.* 9. Porro quæ indirecte pertinent ad Regulam, Sylv. & quidam alii ampliant ad illa, quæ faciunt ad pleniorem ejus obſervationem. Sanchez tamen arctat ad res valde neceſſarias, ſine quibus regula commode ſervari nequit; alioqui enim Superior quaſvis corporis macerationes præcipere poſſet: ordinantur enim ad pleniorem obſervationem Regulæ. Laym. *l.* 4. *t.* 5. *c.* 9. Leſſ. *l.* 2. *c.* 4. *d.* 9.

Unde reſolves.

1. Non tenetur ſubditus obedire in iis, quæ ſunt vel contra Regulam (niſi Superior in ea poſſit diſpenſare, & legitima cauſa diſpenſandi ſubſit) vel ſupra Regulam, ut eſſent magnæ macerationes (niſi in poenam, vel ad obligationem votorum neceſſariæ) vel ut acceptet Epiſcopatum. Dian. *p.* 6. *t.* 9. *Reſ.* 33. & alii ſex: vel infra Regulam, ſcilicet vana (niſi præcipiat ex cauſa, quæ ſit ſecundum regulam, verbi gratia, ut obedientia exerceatur) *nec refert*, quod Regulæ jubeant in omnibus *obedire*; id enim non de obligatione voti, ſed

ſed obedientiæ perfectione intelligitur. Ita Suarez, Sanchez *6. mor. c.* 2. & Laym.

2. Si regula Ordinis ſub peccato obliget, ejus tranſgreſſio eſt contra votum, & ſacrilega. Ratio eſt, quia talis Regula non eſt minus præceptiva, quam vox Superioris, & ſubditus promittens obſervationem Regulæ, eo modo, quo ipſa intendit, ſe obligare cenſetur; proindeque Carthuſianus ver. gr. carnes edens, vel Franciſcanus feria ſexta non jejunans & contra obedientiam, & contra temperantiam peccat. S. Th. *in* 2. *d.* 44. *q.* 2. *art.* 3. Valent. Sanch. *6. mor. c.* 1. *&* 4. Vaſq. Rodr. Laym. *l. c. n.* 6. Eſcob. &c.

3. Si regula ſub peccato non obligat, tranſgreſſor illius non peccat contra votum obedidientiæ. Ratio eſt, quia talis Regula non continet proprie præceptum, ſed tantum eſt ordinatio, ſeu monitum, obligans tantum ad pœnam, ſi imponatur. S. Thom. Laym. *l. c.* &c. Hinc nec tranſgreſſio illius, ex rationabili cauſa, & bono fine, ſeu ex motivo virtutis facta, v. g. ſi extra tempora loquatur cum ſocio, ut mœſtum conſoletur, eſt peccatum; erit tamen veniale, ſi ex negligentia, torpore animi, aliove inordinato affectu fiat. Lay. *l. c.* Quem ut plurimum concurrere, adeoque raro omni culpa vacare, putant Valent. Sanch. & Suar. Qui addunt, quod ſi quis frequenter, & quaſi per conſuetudinem Regulam tranſgrediatur, religioſam diſciplinam graviter perturbet, eaque ex cauſa in periculo expulſionis ſe conſtituat, peccet mortaliter. Lay. *l.* 5. *c.* 9. Sanch. *n.* 18.

4. Etſi Capitulares novum ſtatutum condere poſſint, quo ipſi, aliique poſtmodum profeſſionem edituri obligentur; ante tamen profeſſi, qui in illud non conſenſerunt, eo non obligantur, ſi ad Regulam Ordinis non directe, nec indirecte ſpectet. Laym. *loc. citat. num.* 10. Niſi tamen ſtatutum fiat in Capitulo generali, vel ſaltem provinciali (juxta cujuſque Ordinis inſtitutum) occurrente majore arte ſuffragiorum; & non ſit regulæ difforme. Vide Eſcob. *de leg. E.* 1. *cap.* 12. *num.* 15. Ratio eſt, *quia quod omnes tangit*, ab omnibus debet appro-

Ordinis conſervationem, ad eam Præ
Capitulo, multoque magis Pontifex
gere poteſt, quando ad hoc ſe impl
que obligaſſe cenſetur. Sylv. Leſſ. Sanc
ll. cc.

Etſi conſuetum non ſit, nec conſu
Prælati ſub peccato præcipiant actus
probabile tamen eſt fieri poſſe, ut do
man. Suar. &c. Ratio eſt, quia veriſi
quod aliqui Religioſi ad id ſe oblig
dant, cum ſe quaſi holocauſtum Deo

Quæres, An ſubditus teneatur ob
dubitet, utrum ſit res licita quam Pr
bet, vel juſta cauſa imperandi?

Reſpond. 1. Communiter teneri,
melior eſt conditio Superioris, qui e
ſeſſione poteſtatis præcipiendi; in du
nemo ſpoliandus eſt jure, quod hal
dicas, ſubditum etiam eſſe in poſſeſſi
tatis, cum habeat debitum parendi.

Reſpond. 2. Non teneri, ſi grave da
bediendo timeat. Ratio eſt, quia in
vendum eſt reo, eique, de cujus d
tur. Etſi enim ſubditus non ſit in
libertatis, eſt tamen in poſſeſſione ju
poteſt ſe a periculoſis rebus conſerv
Sanchez 6. mor. c. 4. aliique.

poſſunt ſine eorum conſenſu. Leſſ. *lib.* 2. *cap.* 41. *d.* 3.

Unde 1. non poſſunt ingredi Religionem impuberes, quia ſubſunt parentibus, vel tutoribus, quoad vitæ diſpoſitionem. 2. Nec filii, ſi parentes ſine illis ſe alere nequeant. Laym. *l.* 4. *t.* 3. *c.* 3. *n.* 1. 3. Nec ſervi ſine conſenſu dominorum. 4. Nec qui decepit virginem ſub promiſſione matrimonii. 5. Nec is, qui non eſt ſolvendo creditoribus, modo in ſæculo manendo poſſit intra paucos annos ſolvere. D. Tho. tamen, Sylv. Fumus v. *Religio*, & alii putant, illum poſſe bona præſentia cedere creditoribus; quia perſona hominis liberi non eſt pro pecunia obligata. 6. Nec Epiſcopus ſine conſenſu Papæ, cui juramento ſe obſtrinxit; præterquam quod ſit obſtrictus ſuæ Eccleſiæ, ſicut maritus uxori. 7. Nec conjuges poſt matrimonium conſummatum; niſi vir per vim conſummaſſet ante expletos 2. menſes, qui eis a jure conceduntur, aut niſi alter conjugum commiſiſſet adulterium: tunc enim innocens ingredi poſſet.

Reſp. 2. Qui vovit religionem, tenetur ingredi ſecundum ſequentes regulas.

2. Non tenetur, imo nec poteſt licite ingredi Ordinem, in quo collapſa eſt diſciplina regularis, idque ob periculum perverſionis. Lay. *l.* 4. *t.* 5. *c.* 6. *n.* 5.

2. Qui vovit laxiorem, licite ingreditur ſtrictiorem, non tamen contra, quia minus præſtaret, quam promiſit. Quod ſi tamen profiteatur in laxiore, valida eſt profeſſio, & liberatur a voto ſtrictiorem ingrediendi. Ratio eſt, quia votum ſolemne, quo fit perſonæ traditio, & religioni jus in perſonam acquiritur, derogat priori voto ſimplici, per quod nullum tale jus Religioni ſtrictiori erat acquiſitum. Laym. *l. c.* ex S. Thom. &c.

3. Is, qui vovit experiri Religionem ſtrictiorem, poteſt id commutare in votum profitendi, & perſeverandi in laxiore. Ratio eſt, quia hoc melius eſt. Laym. *l. c.* ex Sanch. &c.

4. Profeſſo licentiam tranſeundi ad Ordinem laxiorem Epiſcopus, vel Prælatus Ordinis exemptus cum conſenſu Capituli diſpenſative ex-

juſta cauſa dare poteſt. Laym. *l. c.* Leſſ. *l. 2. c. 41. n.* 103. Sanch. *6. mor. c. 7.*

5. Profeſſus ad Ordinem ſtrictiorem, petita, licet non conceſſa, Prælati ſui licentia, ex juſta cauſa tranſire poteſt. Quod addo, quia hujuſmodi tranſitus ſine cauſa temere fieri non debet. Quod ſi fiat, ſpectanda eſt auſteritas circa ſilentium, & ſolitudinem, idque non tantum ſecundum inſtitutum Regulæ, ſed etiam ſecundum obſervationem præſentem. Probatur *ex c. Licet, de Regularibus.* V. Laym. Leſſ. Sanch. *ll. cc.*

Ex dictis reſolvuntur hi Caſus.

1. Canonici regulares ad Monachos tranſire poſſunt, non contra, cum Religio Monachorum auſterior ſit. Laym. *l. c.*

2. Profeſſus Regulam ſtrictiorem, ſi ea non ſervetur in ſuo Monaſterio, aliove ejuſdem Ordinis, nec ſit ſpes reformationis, poteſt tranſire ad Ordinem laxiorem, in quo Regula ſervetur: ita ut, conſiderato præſenti ſtatu, ducat vitam ſtrictiorem. Laym. *l. 4. tr. 5. c. 6. n.* 10. ex Sanch. Rod. &c.

DUBIUM VI.

Ad quid teneantur Religioſi ejecti, & fugitivi?

Suppono, Religioſum juſtas ob cauſas e Religione expelli poſſe. 1. Si in gravi, vel perniocioſo crimine exiſtens, notorie incorrigibilis appareat: in quo tamen caſu Moniales perpetuo potius carceri mancipandas, quam ejiciendas, putat Sanch. *l. 6. mor. c. 9.* 2. Si ob criminis infamiam, ſine gravi Ordinis damno, tolerari nequeat. 3. Si in admiſſione reticuerit impedimentum vel eſſentiale, vel ſaltem admodum grave, verbi gratia lepram, &c. ut docent Navar. Sà, ver. *Religio, n.* 34. Sanchez, *6. mor. c. 4. num.* 56. Ratio eſt, quia in re admodum gravi decepit, ita ut fraus dederit cauſam admiſſioni. Vide Dian. *p. 9. t. 9. R.* 57. *ubi* docet, quod, licet hactenus ex communi ſententia Sanch. Suar. Azor. Rodr. &c. Religio-

gioſi propter delictum aliquod grave, etiam ſemel perpetratum, potuerint expelli, jam tamen propter declarationem Urbani VIII. editam anno 1624. per nulla privilegia poſſint expelli e Religione (excepta Societ. JESU) niſi ſint incorrigibiles: tales autem non cenſeantur, niſi unius anni jejunio, & pœnitentia in carcere ſint probati.

Hoc ſuppoſito, Reſp. 1. Profeſſus e Religione ob culpam ejectus manet Religioſus, votiſque adſtrictus. Laym. *l.* 4. *t.* 5. *c.* 13. ex commun.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

1. Ejectus rerum, quas acquirit, uſum, & adminiſtrationem tantum ſibi vendicare poteſt, non autem dominium: neque illud acquiritur Monaſterio, cujus non eſt membrum amplius, ſed Eccleſiæ, in qua Beneficium habet; vel Papæ, ſi Beneficium non habet, & exemptus eſt. Quod ſi non ſit exemptus, Epiſcopo loci. Lay. *l. c.* ex Mol. & Leſſ.

Dixi, *Ejectus*; quia fugitivos, & apoſtatas, iis exceptis, quæ ex Beneficio Eccleſiaſtico acceptata ſunt, Monaſterio acquirere verius eſt, ſi illud dominii in communi capax ſit; ſin minus, Sedi Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia Monaſterium, inſtar ſervorum, eos vendicare, & reducere poterat. Laym. *l. c.* Azor. Sylv. &c.

2. Ejectus per culpam non omnino ſolutus eſt voto obedientiæ, etſi ejus executio magna ex parte ceſſet, quia caret Superiore, a quo dirigatur. Debet tamen illud ſervare in præparatione animi, ſi recipiatur. Layman. *l. c.* ex Nav. & Leſſ.

3. Idem a reliquis monaſticis obſervantiis, & regulis, ut a jejuniis, vigiliis, delectu ciborum, & ſimilibus liber eſt. Laym. *l.* 4. *t.* 5. *c.* 13. Sà *n.* 40. Navar. & alii, contra Leſſ. Sanch. &c. Ratio eſt, quia talium obſervatio non comitatur ſimpliciter profeſſionem votorum ſubſtantialium, ſed ſtatum regularem, e quo ille eſt expulſus.

4. Etſi non ſit improbabile, quod docent Nav. & Azor. probatque Rodriq. ejectum tuto mane-

re extra ſuum Ordinem, nec teneri receptionem petere, eo quod juſtæ ſententiæ ſuæ ejectionis ſe conformare poſſit: contrarium tamen communius eſt, & probabilius. Ratio eſt, quia cum ſit obligatus votis, tenetur ſe qualificare, ut vota ſua convenienter profeſſioni exequi poſſit. Quæ ratio magis probat, ſi Ordo ipſum revocet. Laym. *l. c. n. 6.* ex Sylv. Sanch. & Leſſ.

5. Ejectus poteſt tuto in ſæculo manere, ſi in Monaſterio non recipiatur, niſi Religionem laxiorem inire malit: quia aliam non vovit, neque per ipſum (ut ſuppono) jam ſtat, quominus in ſua recipiatur. Ita Rodr. Laym. &c. *l. c.* Ubi addit, Prælatos poſſe aliquem ſub conditione ejicere, ut vel aliam Religionem intret, vel ad ſuam revertatur; imo etiam Ordinarii locorum ejectos ad hoc cogere poſſunt. Ratio eſt, quod tales non ſine periculo, & ſcandalo aliorum in ſæculo vivant. Vide Lay. *l. c. n.* 8. & 9.

Reſp. 2. Prælati Ordinum fugitivos, & apoſtatas requirere tenentur, ſi abſque gravi Ordinis damno poſſint, & non omnino incorrigibiles videantur. Ita Sanch. *l. c.* Ratio prioris partis eſt, quia jure divino, & naturali tenentur Prælati proſpicere eorum ſaluti. Ratio poſterioris eſt, quia, ſi ob juſtam cauſam poſſint ejici, ob eandem etiam, poſtquam malitioſe exierunt, poterunt non recipi. Laym. *l. c. n.* 7. Sanch. &c.

Dixi, *fugitivos, & apoſtatas*: quia per ſententiam juſtam ejectos, etſi ſe correxerint, neceſſario recipiendos negant Sanch. *l. c.* & Azor. *l.* 12. *c.* 17. affirmant Nav. Molin. *t.* 1. *d.* 140. Leſſ. *l.* 2. *c.* 41. *d.* 15. Utrique probabiliter.

Quæres, An profeſſus in uno Monaſterio poſſit cogi, ut ſe transferat ad aliud?

Reſp. Poſſe, ſi plura Monaſteria faciunt unum corpus ſub uno capite; ſecus, ſi ſingula ſubſint ſuis ſuperioribus ſub Epiſcopo, vel immediate ſub Papa. Ratio eſt, quia non vovit obedientiam, niſi in hoc Conventu. Lay. *l. c. n.* 10. Vide etiam Sanch. *l. 6. mor. c.* 32.

CA-

re poteſt ad Ordines minores, & Beneficium ſimplex, cui Ordo major non eſt annexus) non irregularis, non excommunicatus, non improbus, aut facinoroſus, ut habeat ſcientiam competentem ad munus Beneficio annexum, & ætatem legitimam, niſi diſpenſetur, ſcilicet pro Beneficio ſimplici annos 14. (ſufficere tamen 14. inchoatum, docet Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 64. ex Amor. & aliis 5.) pro eo, quod Subdiaconatum requirit, vigeſimum primum, pro eo, quod Diaconatum, 22. pro eo, quod Sacerdotium, vigeſimum quartum inchoatum. Colligitur ex Trid. *ſeſſ.* 22. 23. &c. In his tamen, & ſimilibus caſibus multi excuſantur, vel quia illud jus ubique non eſt receptum, vel quia bona fide tres annos fuerint in poſſeſſione, quæ veluti uſucapionem, & dominium parit. Ita Leſſ. *dub.* 20.

Reſp. 2. Qui recipit Beneficium quodcumque habens annexum Ordinem ſacrum, tenetur habere voluntatem ſaltem conditionatam clericandi, & ſacrum ordinem accipiendi intra tempus a jure requiſitum. Lay. *c.* 14. Leſſ. *l.* 2. *c.* 34. *d.* 26. Ratio eſt, quia ſuſcipiens officium, cui obligatio eſt annexa, omni modo ſe habilitare tenetur. Imo, ſi curatum, ſeu parochiale eſt, habetque intentionem ſacerdotium intra annum non ſuſcipiendi, ſed parochiam dimittendi, non tantum mortaliter peccat, ſed etiam ipſo jure eſt privatus, & ad fructuum reſtitutionem tenetur, ut patet ex *c. Commiſſ.* §. 7. *de elect. in* 6. Quod ſi tamen, mutata voluntate, ante finem anni Sacerdos fiat, fructus retinere poteſt: imo & Epiſcopus diſpenſare poteſt, ut Vicario ſubſtituto, ſtudiis per ſeptennium vacet.

Dixi 1. *Habens annexum ordinem ſacrum*: quia ſi is non ſit annexus, & Beneficium ſit ſimplex, licet illud acceptet animo fructus lucrandi, & deinde uxorem ducendi, non niſi venialiter peccat, ſi alias officio ſuo ſatisfaciat, ut docet Laym. *c.* 17. Sanch. *de matr. d.* 45. Vaſq. Ratio eſt, quia illa perverſio ordinis non videtur gravis, nec ullo jure vetatur, ideoque ad nullam fructuum reſtitutionem tenetur. Unde Garzias *p.* 5. *c.* 4. *n.* 42. *talem ab* omni culpa excuſat.

Dixi 2. *Voluntatem ſaltem conditionatam*: quia

petit, quia ex bonis patrimonialibus
fundavit, vel dotavit, vel erexit. La
tr. 2. *c.* 13. *n.* 2. & 4.

Quæres 2. Quando patronus teneatu
tare, Beneficio vacante? Reſpond. Si
tus ſit laicus, teneri intrà 4. menſes
cleſiaſticus, intra 6., intra quos niſi fi
tatio, Beneficium ſit liberum, ejuſq
tio pro ea vice devolvitur ad eum,
inſtituere præſentatum.

Quæres 3. Quid faciendum, ſi mul
tentur? Reſp. 1. Si patronus, qui ante
tavit Petrum, præſentet poſtea Paulu
que hunc præferri, poterit Prælatus i
utrum maluerit, ſi patronatus ſit lai
tunc præſentatio ſecunda non facit irr
mam, nec contra. Si tamen patronat
cleſiaſticus, prior tempore erit potior
c. Cum authentic. de jure patronatus.
Si ex duobus patronis, alter Petru
Joannem præſentet, poteſt collator
utri maluerit. Imo juxta Syl. Epiſc
tertio conferre poteſt, eo quod pat
conveniant. Reſp. 3. Si multi patron
ſint diſcordes, is inſtituendus, in qu
conveniunt. Vide Leſſ. *l. c. d.* 8. Layn

it, vigeſimum primum, pro eo, quod
iatum, 22. pro eo, quod Sacerdotium,
num quartum inchoatum. Colligitur ex
e ſſ. 22. 23. &c. In his tamen, & ſimilibus
multi excuſantur, vel quia illud jus u-
non eſt receptum, vel quia bona fide tres
fuerint in poſſeſſione, quæ veluti uſuca-
n, & dominium parit. Ita Leſſ. *dub.* 20.
. 2. Qui recipit Beneficium quodcumque
annexum Ordinem ſacrum, tenetur ha-
oluntatem ſaltem conditionatam clerican-
ſacrum ordinem accipiendi intra tempus
requiſitum. Lay. r. 14. Leſſ. *l.* 2. *c.* 34. *d.* 26.
eſt, quia ſuſcipiens officium, cui obliga-
annexa, omni modo ſe habilitare tene-
mo, ſi curatum, ſeu parochiale eſt, ha-
intentionem ſacerdotium intra annum
ſcipiendi, ſed parochiam dimittendi, non
n mortaliter peccat, ſed etiam ipſo jure
vatus, & ad fructuum reſtitutionem tene-
patet ex *c. Commiſſ.* §. 7. *de elect. in 6.* Quod
en, mutata voluntate, ante finem anni
os fiat, fructus retinere poteſt: imo &
pus diſpenſare poteſt, ut Vicario ſubſti-
ſtudiis per ſeptennium vacet.

1. *Habens annexum ordinem ſacrum*: quia

locum in Superioribus, ſive Præ
ideoque eos teneri tempore pe
periculo, ſuis aſſiſtere.

Reſpondeo 3. Qui in Eccleſi
vel Collegiatis obtinent dignit
tus, præbendas, vel portio
num ultra 3. menſes abſint,
dia parte fructuum, ſecundo
bus fructibus, quos illo anno
vandos. Quæ tamen pœna eſ
dæ, non latæ: ut conſtat ex
c. 10.

Reſp. 4. Cauſas a reſidentia
1. Doctionem Theologiæ, vel
neque ad hoc licentiam Præla
requiri, requiri autem ad do
humaniorum, & Philoſophiæ,
habeat conſuetudo. 2. Studium
juris Canonici; id enim per 5. a
ſat. 3. Obſequium Papæ, vel
cleſiæ utilitatem. 4. Licentian
quavis alia juſta cauſa. 5. Hc
dinem, ubi diſpoſitio Concilii
V. Bon. *l. c.*

Reſp. 5. Qui abſque juſta ca
mortaliter, non tamen tenetur
fructuum, ſi officio ſatisfecer
condemnetur, vel niſi id aliqu
ſum.

Reſpond. 6. Eos, qui ex l
ſunt, non lucrari diſtributior
niſi tamen abſint ad curanda
ex commiſſione Capituli, vel
tarie, ob morbum, captivit
excommunicationem, &c. V.
dub. 29.

ARTICULU

Quibus modis Beneficia

Reſpond. 1. Beneficia quatuo
tur. 1. Per mortem beneficiati
tione juris, idque vel propter

incompoſſibilis conſecutionem, vel per profeſſionem religioſam, vel per contractum matrimonii, vel per commiſſionem criminis (v. g. hæreſis, ſchiſmatis, ſodomiæ ſæpius exercitæ) cui amiſſio Beneficii ipſo facto eſt annexa, ut v. apud Leſſ. *l.* 2. *c.* 34. *d.* 34. 3. Per ſententiam judicis. 4. Per liberam reſignationem, de qua

Reſp. 2. Reſignatio eſt ſpontanea proprii beneficii dimiſſio, facta coram legitimo Superiore id acceptante. Eſtque duplex, ſcilicet tacita, quæ fit ex juris diſpoſitione; ut dum quis Religionem profitetur: & expreſſa, quæ rurſus eſt duplex, ſcilicet pura, quæ fit ſine conditione, & pacto appoſito, coram Ordinario, qui Beneficium cuilibet alteri conferre poteſt: & conditionata, ſeu in favorem: eaque vel eſt Simplex in favorem, ut quando fit abſque reſervatione; vel eſt qualificata, quando ſcilicet fit reſervato ſibi jure regreſſus, vel penſione, vel fructibus aliquibus, quæ ob ſimoniam juris humani nonniſi in Pontificis manibus fieri poteſt. Et, quamvis verius ſit, etiam reſignationem ſimplicem in Pontificis manibus faciendam, cum alioqui periculum ſit, ne Beneficiorum reſignationes ſpeciem quandam hereditariæ ſucceſsionis acquirant, quod jura Canonica deteſtantur: probabile tamen eſt, in manus Ordinarii fieri poſſe, eo quod permutatio in ejus manibus fieri poſſit. Idque a fortiori verum eſt, ſi fiat ſine modo obligatorio; quamvis addita deprecatione, ut perſonæ certæ conferatur. Idque obſervari poteſt, ubi non eſt recepta Bulla Pii V. quamlibet perſonæ ſucceſſuræ deſignationem prohibens, quam citat Laym. *hic c.* 17.

Porro, ut reſignatio conditionata valida ſit, requiritur 1. Ut Beneficium ſit reſignantis, cum reſignatio ſit juris ſui dimiſſio. 2. Ut fiat libere. 3. Ut fiat in manibus ejus, qui poteſt admittere, ſcilicet Pontificis, Ordinarii, Collatoris, vel inſtitutoris, juxta dicta. 4. Ut acceptetur a Prælato, in cujus manibus fit; quia ſine acceptatione jus ſuum reſignans non perdit. 5. Ut conferatur illi, in cujus favorem cum clauſula *conſueta, non aliter, nec alias*, eſt reſi-

gnatum. 6. Ut is, cui confertur, acceptet; alias enim reſignans non perdit beneficium, propter clauſulam, *non aliter*. 7. Requiritur conſenſus Patroni, vel electorum, prout beneficium eſt patronatum, vel electivum. 8. Si reſignans ſit infirmus, ut a reſignatione ſupervivat 20. dies; alias enim per obitum vacare cenſebitur. 9. Ut ſi reſignatio fiat in curia Romana intra 6. menſes a ſupplicatione oblata computandos, in loco Beneficii publicetur: ſin autem extra curiam, intra menſem: alioqui, ſi contingat reſignantem mori, antequam reſignatarius ceperit poſſeſſionem, beneficium vacare cenſebitur. Leſſ. & Laym. *c.* 17.

Reſp. 3. Permutatio beneficiorum, quæ eſt quædam ſpecies conditionalis reſignationis, fit, cum duo beneficiati unum, vel plura ſua beneficia, Pontifici non reſervata, in manus Ordinarii, alteriuſve Epiſcopali auctoritate præditi reſignant, cum conditione, ut poſtea viciſſim alteri alterius beneficium conferat. Quod quandoque Epiſcopus inſtituere poteſt, ſi neceſſitas ita exigat; vocatis tamen iis, quorum intereſt, ſcilicet Patrono, & Collatore inferiore, Ad hanc autem omnia requiruntur, quæ ad reſignationem in favorem. V. Leſſ. *c.* 31. *d.* 35. & 36. Laym. *c.* 17. Bonac. *de ſimon. d.* 1. *q.* 4. §. 12.

Quæres 1. An licitæ ſint permutationes coram Ordinariis, in menſibus reſervatis per concordata Germaniæ? Reſp. affirmative, quia per reſervationem concordatorum non cenſetur Pontifex voluiſſe conditionem Ordinariorum Germaniæ deteriorem facere, quam Epiſcoporum extra Germaniam, coram quibus id ſimpliciter licet.

Quæres 2. An licitum ſit permutare beneficia, compenſata fructuum æqualiate?

Reſp. 1. non licere, ſi beneficium copioſius, non ſeparatis proventibus a titulo, permutetur cum tenui. Ratio eſt, quia exceſſus ille, eo ipſo, quo manet annexus titulo, eſt debitus titulo, ideoque pro eo nihil exigi poteſt, *quin etiam* exigatur pro titulo.

Reſp. 2. poſſe peti compenſationem ob hu-
huſ-

juſmodi permutationem a Pontifice, pro incommodo temporali, quod alter ſubit, ſpoliando ſe proventibus ſui beneficii: ideoque talis compenſatio non eſt pretium beneficii, aut proventuum annexorum, ſed conditio, ut ſe indemnem ſervet, ſine qua conditione nollet ſe ſpoliare.

Reſp. 3. Jura proventuum poſſe ſeparari a titulis, & primo nudos titulos, deinde alio contractu jura proventuum, utpote temporalia, permutari, compenſato exceſſu opulentioris; idque auctoritate ſolius Papæ. V. Leſſ. *l. c.* Bon. *l. c.* §. 12. *n.* 11.

Quæres 3. An licite permutetur beneficium hac lege; ut expenſæ litis, vel Bullarum refundantur per recipientem; Reſp. Videri permutationem ſimoniacam, ſi impenſæ ſint cauſa impulſiva permutationis, ſine qua actus non fuerit futurus. Idem de ſimili reſignatione aſſirmarem. V. Leſſ. *l. c.* Bon. *l. c. n. 6.*

ARTICULUS VI.

Quid, & quotuplex ſit penſio?

Reſpond. Penſio eſt jus percipiendi fructus ex alieno beneficio. Eſtque triplex. 1. Temporalis, quæ datur propter miniſterium temporale, v. g. Cantori, Æedituo, Patrono, & Defenſori Eccleſiæ. 2. Spiritualis, quæ fundatur in titulo mere ſpirituali, ut quæ datur Concionatori, Coadjutori Epiſcopi, Parocho, &c. 3. Media quæ fundatur in ſtatu ſpirituali; non tamen officio ſpirituali: ut quæ datur Clerico pauperi, vel Parocho ſeni ad ſuſtentationem, vel quæ datur cauſa reſignationis, & litis componendæ. Duæ poſteriores dicuntur Clericales, quia Clericis; prima Laicalis, quia Laicis tantum datur.

Porro circa penſiones Laym. *c.* 18. & Leſſ. docent hæc. 1. Etſi eam deſignare proprium ſit Papæ, id tamen etiam Epiſcopum poſſe in cauſis ſpecialibus, & neceſſariis: ver. gr. propter paupertatem, & ſenium reſignantis, vel litis *compoſitionem, vel propter* adæquandos fru-

ctus in permutatione beneficiorum. 2. Debere eſſe moderatam, ita ut beneficiato relinquatur ſufficiens ſuſtentatio; talis autem plerumque cenſetur tertia pars fructuum. 3. Ad penſionem non requiri conſenſum patroni, ut quidam volunt, quia id nullo jure ſtatutum eſt. Neque ullum fit præjudicium per impoſitionem penſionis, cum is fructus non percipiat ex beneficio, ſed tantum habeat jus inſtituendi, & præſentandi, quod ei non adimitur. 4. Penſionarius poſt conſtitutionem Pii V. ubi ea eſt recepta, tenetur recitare Officium B. V. nec facit fructus ſuos, ſi omittat. 5. Penſionem extingui morte Penſionarii, ſicut uſusfructus morte uſufructuarii. Poſſet tamen Papa facere perpetuam, ex plenitudine poteſtatis. De venditione, & redemptione penſionis v. Laym. *c.* 28. & Leſſ. *l.* 2. *c.* 25. *d.* 22. Bon. *l. c.* §. 13.

D U B I U M II.

De Horis Canonicis.

A R T I C U L U S I.

Qui obligentur ad Horas?

Reſp. 1. Clerici majorum Ordinum etiam ſuſpenſi, excommunicati, degradati, tenentur tum jure Eccleſiaſtico, tum generali conſuetudine Eccleſiæ.

Dixi, *majorum ordinum*; quia minorum non tantum non ad Horas, ſed neque ad pſalmum Miſerere tenentur, quem vel ſimile quid cum Epiſcopus primam tonſuram conferens injungit, non videtur obligare, niſi ut vel tantum fiat aliquoties, vel per modum conſilii. Leſſ. *l.* 2. *c.* 37. *d.* 9.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

1. Tenetur ad Horas, qui cum diſpenſatione Papæ duxit uxorem: niſi in hoc ipſo ſit diſpenſatus: quia diſpenſatio, utpote odioſa, ſtricte eſt explicanda; & characterem retinet. Bon. & Azor. *l. c. c.* 5. contra alios.

2. Clericus incipit obligari a puncto Subdiaconatus

conatus ſuſcepti: & quidem ad Horas reſpondentes horæ, qua ordinatur. Bonac. *tr. de Horis q.* 1. *punct.* 5. ex communi.

Reſp. 2. Omnes religioſi profeſſi, ad chorum deſtinati, utriuſque ſexus, obligantur ad horas: idque ex antiqua, & recepta conſuetudine; quam tamen quidam, ut Aragonius, putant non obligare tam ſtricte, ut peccent mortaliter, ſi bis, terve omittant; & de Monialibus dubitat Cajet. Med. Arm. Dian. *tr.* 12. *R.* 17. imo eas (atque adeo omnes Religioſos ſacris non initiatos) non teneri ſub onere peccati, abſolute, ſed nimis laxe, docet Petrus March. apud Dian. *p.* 9. *t.* 6. *reſ.* 7. contra aliorum communem, & veram ſententiam; quæ docet, teneri ſecundum ſuas regulas, & conſuetudines. Bonac. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 5. ex Azor. Leſſ. Malder.

Unde reſolves.

1. Non tenentur ad Horas 1. Novitii. 2. Converſi. 3. Religioſi Soc. JESU. 4. Militantes Hoſpitalarii, & cæteri choro non deſtinati. Trull. *l. c. c.* 7. *d.* 12. §. 5.

2. Is, qui ex una Religione tranſit in aliam, in qua non eſt hæc conſuetudo, non tenetur, quia conſuetudo non obligat, ubi non eſt recepta. Ita Suar. & Laym. idem dic de Religioſo ejecto, vel qui diſpenſationem obtinuit perpetuo vivendi extra Monaſterium, quia, etſi maneat Religioſus, non tamen regularis. Ita probabiliter Sotus, Sanch. Bon. *d.* 1. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 4. *&c.* contra Suar.

Reſp. 3. Beneficiati, quotquot habent jus in re, & plenum dominium beneficii, ſi fructus percipiant, vel percepturi ſint, tenentur ad Horas, Leſſ. & Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *c.* 4. ex communi, & Concil. Later. ſub Leone X. Ratio eſt, quia beneficium datur propter officium.

Unde reſolves.

1. Non tenentur ante acceptam poſſeſſionem, nec ſi ſine ſua culpa fructus nullos percipiant, nec percepturi ſint. Laym. *l.* 4. *t.* 2. *c.* 4. *n.* 3. quia non habent beneficium ſecundum omnem effectum. *Videntur tamen pro ratione fructuum teneri ad aliquoties* legendum. Trull. l. c.

2. Tenetur is, qui etſi (ſive ſine, ſive cum ſua culpa) non recipit omnes ſuos fructus, recipit tamen tantam partem, quæ ſufficit ad ſuſtentationem. Bon. *d.* 1. *q.* 6. *p.* 3.

3. Tenentur ii, qui primo, aut etiam ſecundo anno non percipiunt fructus, eo quod aſſignentur fabricæ, vel prædeceſſori mortuo: quia etiam ipſi mortui fruentur eodem privilegio, & ſic pro tota vita ſatisfaciunt fabricæ. Bonac. *p.* 4. *n.* 22. Laym. *l. c.* Suar. Regin. &c. Contraria tamen ſententia non eſt improbabilis: & negat Leſſ. cum Cajet. ſe talem damnaturum, eo quod vel reſignare, vel mori ante poſſit, & ſic non frui anno gratiæ. Lay. *l. c.* Pal. Trull. *d.* 13. §. 3.

4. Tenentur & ii, qui habent beneficium tenue, octo v. gr. vel decem aureorum; quia jura omnibus indiſtincte obligationem Horarum imponunt, ſicut iis, qui ſunt in majoribus ordinibus. Ita probabiliter Sylv. Azor. Suar. Palaus, Bonac. *d.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 17. & communis contra Sotum, Leſſ. Rodr. & Dian. *R.* 9. Malder. qui dicunt, ſi habet beneficium tam tenue, ut tertiam partem mediocris ſuſtentationis alicujus Clerici non adæquet, non teneri. Vid. Dian. *loc. cit.* Eſcob. *tr.* 5. *E.* 6. *c.* 13. quorum ſententiam non damno. Vid. Trull. *l.* 1. *c.* 7. *diſt.* 12. §. 3. ubi notat, eum, qui habet plura beneficia tenuia, ex quibus competentiam habeat, teneri ad Horas.

5. Non excuſatur, qui primis annis parum recipit, eo quod fructus expendat in ſubſtitutum: quia Horarum onus beneficio annexum eſt, & perſonale, cum quo ſponte acceptatur. Bonac. *loc. c.* ex Azor. Vaſquez, Fill. &c.

6. Si filius a patre coactus ad ſtatum Eccleſiaſticum, percipiat ipſe fructus, tenetur ad Horas: ſecus, ſi percipiat pater; hic vero ad reſtitutionem obligatur. Laym. *c.* 5. *n.* 2. ex Leſſ. *l.* 2. *c.* 34. *d.* 3.

7. Probabile eſt, eum, qui non reſidet ex legitima licentia, vel diſpenſatione, ideoque fructus non recipit, non teneri ad Horas; quia obligatio hæc eſt propter ſuſtentationem datam. *Trull. l.* 1. *c.* 7. *d.* 13. §. 3. ex Sanchez, &c.

8. Non

icum expediri nequit, eſſe beneficia Ec-
ica, proindeque obligare ad Horas, ſe-
ſi conſiſtant in ſolo temporali obſequio.
ter non tenentur penſionarii, cum penſio-
n ſint proprie dicta beneficia, ut *dub.*
videri poteſt. Quod limitat Eſcob. *t.* 5. E.
. ex Palao, ſi fruantur penſione ob ſæcu-
bſequia; ſecus, ſi titulo Clericali. Deni-
que tenetur Coadjutor, ſi non admini-
quia obligatio tenet propietarium. Pal.
l. c. V. Laym. *c.* 5. *n.* 9.
Etſi habens plura beneficia ſatisfaciat unica
tione Horarum, tenetur tamen tot facere
emorationes, quot ſunt beneficia, ſeu pa-
beneficiorum; quia par eſt omnium ratio.
Trul. *l. c. n.* 27.

ARTICULUS II.

Qanta ſit hæc obligatio?

p. 1. Eſt tanta, ut peccet mortaliter quiſ-
habens hoc onus, Horas, vel notabilem
n partem omittit. Ita communiter omnes,
a Angelum, *v. Horæ*, & Richardum: qui
t non eſſe mortale, niſi quis habeat con-
linem omittendi, quam ſententiam Leſſ.

quale uni parvæ horæ. Sanch. *in ſum. t.* 1. *l.* 1. *cap.* 18. *n.* 8. dicit tres lectiones cum reſponſoriis in feriali officio eſſe materiam parvam. In parvis Horis dicit Fern. Fill. & Laym. dimidum eſſe notabilem quantitatem. V. Eſc. *loc. cit. cap.* 13. *n.* 107. ubi docet, unam parvam Horam non eſſe partem notabilem, reſpectu totius Officii, quod per modum unius eſt præceptum. Verum hoc merito rejicitur ab aliis.

2. Eſt mortale, ſi omittas vel unam integram ex Horis, quæ ſunt ſeptem, Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, & Completorium: vel dimidiam etiam ex brevioribus, ut docet Fern. Regin. Fil. Suarez, Laymann contra Bonac. & Leſſ. vel ex matutino 9. Lectiones cum reſponſoriis, ut Sanch. 1. *mor. c.* 18. aut partem æquivalentem Horæ uni minimæ, ut Suar. *de rel. t.* 2. *l.* 5. *c.* 25. & Gavantus; vel, ut alii, unum Nocturnum. V. Bon. *d.* 1. *q.* 1. *p.* 1. Dian. *p.* 2. *t.* 12. *R.* 26. *&* 41.

3. Sive omiſſio Horarum (abſtrahendo a multiplicatione actuum voluntatis) ſit unum numero peccatum, ut vult Bonac. ſive ſint plura formaliter, ut docet Leſſ. ſive unum multiplex, ut Suarez; ſive unum pluribus æquivalens, ut Fill. loquitur: probabile tamen eſt, in confeſſione explicandum, quot Horæ ſint omiſſæ: eo quod ſit circumſtantia tenens ſe ex parte objecti, & conſtituens actum in ratione ſua individuali. Bon. *l. c. n.* 9. Leſſ. Suar. Fill.

Reſpond. 2. Tanta eſt obligatio, ut inducat ei onus reſtitutionis fructuum, pro rata omiſſionis Officii, qui titulo beneficii ad Horas tenetur, ſi elapſis ſex menſibus poſt adeptam poſſeſſionem (iis enim, etſi graviter peccet omittendo, non tamen tenetur ad reſtitutionem) culpabiliter officium non recitaverit. Patet ex Concil. Lateranenſi ſub Leone X. Sed quia dubium fuit, utrum hoc Concilium eſſet receptum, Pius V. Bullam edidit, quæ eſt apud Navar. *c.* 25. qua hoc decretum confirmat, ac declarat ſic, ut qui uno die totum officium omiſerit, teneatur reſtituere omnes fructus illi diei reſpondentes: verbi gratia, qui accipit annue 365. florenos, teneatur pro uno die reſti-

ſtituere unum florenum, qui autem omiſerit Matutinum tantum, mediam partem fructuum unius diei; qui reliquas horas, etiam mediam partem: qui vero unam ex illis, ſextam partem: eaque reſtitutio facienda eſt vel fabricæ, vel pauperibus. Laym. Fill. Bonac. *d.* 1. *q.* 5. *p.* 2. &c. contra de la Cruz, & Lopez, apud Dian. *p.* 2. *t.* 12. *Reſ.* 34. qui dicunt, ſi beneficiatus intra annum per 8. vel 10. dies tantum omittat, non teneri ad reſtitutionem, eo quod ſit ſervus liberaliſſimi Domini, qui multo minus, quam Domini temporales, ad pauca attendat. * Hæc autem reſtitutio facienda vel ante Judicis ſententiam, ut definit Alexander VII. in damn. prop. 20. *

Unde reſolves.

1. Clerici majorum ordinum, qui ſolo titulo ordinis, & quotquot alio titulo, quam Beneficii, ad Horas tenentur, non obligantur ad dictam reſtitutionem: quia nullos percipiunt fructus propter onus recitandi officium. Bonac. *l. c. p.* 2. *n.* 3.

2. Nec ii obligantur, qui ex naturali oblivione, juſto impedimento, bona fide, invincibili ignorantia, aut aliter abſque culpa omiſerunt. Ratio eſt, quia in conſcientia non debetur pœna, ubi non eſt culpa. Leſſ. Suar. Bon. *n.* 4.

3. Valde probabile eſt, quod qui alia onera habent, quam precum, v. g. Paſtores, Epiſcopi, &c. omittentes Horas poſſint retinere majorem partem fructuum iſtius diei, ratione dictorum onerum; ſufficiatque dare tertiam partem, vel quartam fructuum: eo quod tantum obligentur ad reſtitutionem fructuum reſpondentium oneri divini officii. Nav. Fill. Bon. *p.* 3. Dian. *p.* 2. *to.* 12. *Reſ.* 8. citans alios multos.

4. Si talis paſtor habeat tenues reditus ad ſuſtentationem, videtur ad nihil obligandus; cum ob alia onera illi debeatur ſuſtentatio. Laym. *l.* 4. *tr.* 2. *cap.* 5. Imo Dian. *p.* 2. *tr.* 12. *Reſ.* 9. Mald. *tr.* 10. *c.* 7. *dub.* 3. dicunt eum, qui habet beneficium valde tenue, verbi gratia, cujus reditus tertiam partem mediocris ſuſtentationis non adæquent, non teneri, ob Horas aliquoties neglectas, ad reſtitutionem.

5. Re-

5. Reſtitutio hæc fieri poteſt vel pauperibus amicis, vel aliis, vel ipſi etiam beneficiato, ſi pauper eſt. Item impendi poteſt in fabricam domus, vel meliorandos agros beneficii: quia hæc nomine fabricæ etiam intelliguntur apud Suarez, & Bonac. Denique aliquando compenſari poteſt, offerendo ſuffragia pro defunctis, aliiſque precibus, ut vid. Bon. *loc. cit. p.* 4. & ſic etiam per alium, ſeu per officium, aut preces ab alio ad tuam intentionem recitatas, & a te defunctis applicatas, ſatisfieri poſſe, docet Quintan. *t.* 8. *ſection.* 6. Nec continuo damnandus, qui ordinarie recitare ſolitus, ſemel, verbi gratia, vel bis in anno omiſit, etſi nihil reſtituat, docent Sot. Med. Fill. *c.* 10. *n.* 316. *&* 317.

6. Qui pecuniam, quam ob neglectas Horas tenetur reſtituere, ſive erogare in uſus pios, impendit in alios, quam vel in pauperes, vel fabricam beneficii, non ſatisfecit (ſecundum jus commune, ubi Concilium Lateranenſe, vel Bulla Pii Quinti eſt recepta) obligationi ſuæ, niſi aliud ferat conſuetudo, vel ſtatutum alicubi receptum: quia diſerte præcipitur reſtitui pauperibus, vel fabricæ beneficii. Vid. Bonacin. *quæſt.* 2. *p.* 2. *&* 4.

7. Poſſe aliquando beneficiatum excuſari a reſtitutione, ob Horas neglectas, titulo pecuniæ expenſæ (intellige poſt omiſſionem Horarum) * nam ſi ante omiſſionem, non valet, juxta definitionem Alexandri VII. in damnat. Propoſit. 33. * etſi non iſto intuitu, in pauperes, vel alios uſus pios, cenſet Dian. *p.* 3. *R.* 57. ex Laym. *l.* 3. *ſ.* 5. *t.* 2. *c.* 12. *n.* 9. eſſe probabile: tum quod quidam Auctores ita ſentiant: tum quod videatur eſſe virtualis intentio omnium dantium eleemoſynas, ſatisfacere per illas omnibus obligationibus, quas ſuis peccatis contraxerunt; tum quod leges Eccleſiaſticæ benigne debeant explicari. Addit Jo. de Salas, *de leg. d.* 15. *ſeſſ.* 2. *num.* 27. Vaſquez, ſi Canonicus groſſam, ſeu corpus ſui Canonicatus vere, & abſolute lucretur, prius quam omittat officium, non teneri ad reſtitutionem propter omiſſionem ſequentem, eo quod pœna non ſit, ut fru-

ctus jam ſuos factos reſtituat, ſed ut fructus
on faciat ſuos. Sic ille apud Dian. p. 2. t. 12.
. 8. ut infra art. 4. §. 6. in fine.

8. Ubi Bulla Pii V. non eſt recepta, poteſt
deri probabile, beneficiatum ad dictam re-
itutionem non obligari, ut habet Sylv. v.
lericus.

ARTICULUS III.

Quæ excuſent a recitatione Horarum?

Reſp. Hæc ſequentia. 1. Infirmitas gravis, v. g. dolor notabilis capitis, ita ut ſine incommodo, vel incremento morbi legi non poſſint. Dixi, gravis, quia levis, v. g. dolor ſtomachi, aut pectoris, vel etiam aliquando febris tertiana, aut quartana non excuſat, cum toto die non affligat. Ita Nav. Fil. Laym. Bon. d. 1. q. 6. p. 1. Porro totaliter excuſatus non tenetur, ut quidam volunt, audire alium legentem, nec alium ſubſtinuere, ut habet Fill. & Sà, v. Horæ. Si tamen commode poteſt, & ſolet legere cum ſocio, tenetur, ut habet Leſſ. & Bon. v. Dian. p. 2. t. 12. R. 43.

2. Juſtum impedimentum, v. g. metus proditionis inter hæreticos. Item gravis, vel repentina occupatio, vel opera charitatis majoris momenti, quam Horæ, quæ ſine ſcandalo, vel gravi incommodo tuo, vel alterius omitti non poſſint. Quo modo etſi Concionatores, vel Confeſſarii aliquando excuſari poſſint, idque ex benigna Eccleſiæ intentione, ut docent Syl. Suar. & Laym. &c. tenentur tamen anticipare, ſi poſſint: v. g. ſi mane prævideas, te tota die confeſſionibus occupandum, quæ differri non poſſint. Ita ex Suar. & Azor. Bonac. l. c. p. 2. n. 1. & 2. &c. communiter.

Ex hoc capite dicunt etiam aliqui, non teneri te repetere, quod neglexiſti, (nec recitando, nec audiendo) dum thurificando ad Magnificat, vel Benedictus, vel libros neceſſarios circumferendo, vel lectionem mox cantandam prævidendo, vel alia in choro neceſſaria peragendo occupatus fuiſti, quia chorus totus pro

eo,

eo, qui in re ad officii celebritatem pertinente occupatur, videtur ſupplere, & non tantum ſuo, ſed etiam aliorum miniſtrantium nomine recitare, aut canere. Ita Laym. *l.* 4. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 7. Henr. Sylv. Azor. Sot. Molſ. Nald. Arag. Regin. citati a Dian. *p.* 2. *t.* 12. *Reſ.* 3. Idem de eo, qui choro organis muſicis alternis verſibus reſpondet, dicunt Navar. Sanchez, Arag. & Rodr. apud Laym. *loc. cit.* ſcilicet eum non eſſe obligatum, ut etiam voce proferat: ſed negat Eſcob. *t.* 5. *E.* 6. V. Trul. *d.* 16.

3. Cæcitas. Bonac. *p.* 2. *n.* 4. &c. communiter.

4. Carentia breviarii inculpata. Quod ſi tamen memoriter poſſis dicere vel totum officium, vel unam Horam, teneris. * Hac in re conſidera Propoſit. 54. inter proſcriptas ab Innocent. XI. * Si vero tantum ſcias Pſalmos, vel Lectiones, vel Capitula, dicit Fill. *t.* 2. *tr.* 23. *cap.* 9. *num.* 187. citans Navar. & Suarez, item Eſcob. *E.* 6. *num.* 149. probabile eſſe, non teneri; quia Pſalmi ut ſic non ſunt Hora Canonica, ad quam tenetur Clericus. Idem dicit Garz. de Benef. *c.* 1. *p.* 13. *c.* 1. *n.* 221. Mald. *in* 2. 2. *t.* 10. *c.* 2. *d.* 5. & Jo. Sancius in ſelect. *d.* 15. *n.* 1. citati a Dian. eo quod Lectiones, & Capitula ſint pars, licet minor, maxime principalis, ita ut abſque illis non ſit Officium Canonicum. Idem concedit Sanch. *l.* 1. *c.* 19. in Matutino feſti duplicis, vel ſemiduplicis. V. Bon. *p.* 2. *n.* 6. Dian. *p.* 2. *tr.* 12. *R.* 30. *&* 43. Verum hæc probare non auſim; ſed potius, quod docet Bonac. *d.* 1. *q.* 6. *p.* 2. impeditum ex aliqua dictarum cauſarum, ſi poſſit dicere partem notabilem, ad id teneri, alias ad nihil. Denique ſi quis careret Breviario, quo uti ſolet, ver. grat. Romano, tenetur legere aliud, quod habere poteſt; quia per utrumvis impletur ſubſtantia præcepti, Creuſ. Eſcob. Dian. *p.* 9. *c.* 9. *R.* 25.

5. Diſpenſatio, quam ſine cauſa ſolus Papa dat valide, cum cauſa Epiſcopi. Et ſic *ſubdiaconum*, qui ex diſpenſatione Pontificia *ducit uxorem*, hoc ipſo liberari ab onere Horarum,

larum., contra Bon. & Azor. docet Sanch. *de matr. l.* 8. *d.* 8. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 34.

ARTICULUS IV.

Quomodo recitandæ ſint Horæ?

Reſp. In recitatione Horarum ſequentes circumſtantiæ ſunt ſervandæ. 1. Ut recitentur juxta præſcriptum Breviarii Romani, juſſu Pii V. editi, ſaltem publice. Excipe Religioſos, qui habent peculiare Breviarium Ordinis, & Eccleſias, quæ 200. annis ante inſtitutionem Breviarii per Pium V. peculiare habuerunt: eæ enim ſine conſenſu Epiſcopi illud mutare non poſſunt. Privatim tamen omnibus etiam regularibus probabile eſt, licere ex conſuetudine uti Romano, ut docet Leſſ. *q.* 37. *d.* 12. Rodriq. & Sà, V. *Horæ*, Bon. *d.* 1. *q.* 3. *p.* 1. Adde, quod qui eo utitur, ne in choro quidem obligetur ad pſalmos pœnitentiales, graduales, officium defunctorum, excepto die animarum. Officium tamen B. V. in choro recitari debet, ubi eſt conſuetudo. Ita Fill. & Bon. ex Bulla Pii V. & Clem. VIII. Item tenetur ad Litanias diebus Rogationum, tum quia ſunt pars officii eo die; tum quia peculiaris de ea re eſt conſtitutio. Ita Bonac. *l. c.* ex Fill. Etſi contrarium probabile eſſe dicat Dia. *p.* 2. *t.* 12. *R.* 12. ex Vaſquez: item Eſcob. *t.* 5. *E.* 6. Quod ſi ex inadvertentia, vel neceſſitate, v. g. quia lectiones de feſto nullas habes, officium mutes, ita ut dicas de feria, quando erat dicendum de Sancto, vel contra, nullum erit peccatum, nec obligatio repetendi, licet conſultum ſit repetere ea, quæ ad proprium officium pertinent: ſi vero ſtudio idem mutes, aliud ſentiendum videtur: cum ratio non ſit eadem. Quamquam, quod eo caſu venialiter tantum pecces, nec tenearis repetere, vel reſtituere quidquam, eo quod ſubſtantia præcepti ſit impleta, probabile eſſe cenſet Eſcob. *t.* 5. *E.* 6. *c.* 5. Dia. *p.* 3. *t.* 12. *R.* 3. item Cajet. Sylv. Binsfeld. Azor. Valent. Leſſ. Fill. &c. citati a Bonac. *d.* 1. *q.* 1. *p.* 1. *n.* 17. & *Dian. l. c. contra alios* multos, quos citat, & ſe-

quis.

quitur Barb. Lay. vero l. 4. t. 1. c. 4. n. 4. cum Suar. limitat, niſi per fraudem, ut ſi multo longius in multo brevius, v. g. paſchale, mutatur (licet Caram. apud Dia. p. 7. t. 11. R. 16. contra communem ſentiat, etiam ſic præceptum impleri, & venialiter tantum peccari) aut idem pro libito toto anno dicatur; quia eſt gravis inordinatio. * Hac de re lege Propoſ. 34. inter interdictas ab Alex. VII. * V. Trull. d. 14. n. 11. ubi docet, eum, qui per errorem legit hodie de Sancto, qui cras v. g. colitur, poſſe cras legere de Sancto, qui hodie celebratur, ut is hoc anno omittatur; imo ita faciendum eſſe vult Quintan. t. 8. ſing. 10. Verum contrarium rectius tenet Villalob. eo quod præſtet ſemel, quam bis, errare. Idque multis bene confirmat C. Lug. Reſp. m. l. 5. d. 8. Similiter eum, qui per errorem, vel oblivionem in feſto duplici, vel ſemiduplici non recitavit de proprio, poſſe de eo legere primo die non impedito 9. lectionum officio, docet idem Quintan. t. 9. ſ. 9. eſſe probabile. Verum & hoc merito rejicit C. Lugo l. c. & ipſe Quintan. contrariam ſententiam agnoſcit probabiliorem. Denique qui in aliquibus horis erravit, legendo v. g. de feria, quando erat de feſto, vel contra, agnoſcens errorem non debet eum continuare, ſed reliquas horas legere juxta officium eo die currens, ut in iis ſaltem conformet ſe toti Eccleſiæ, vel communitati, cujus eſt pars, & obſervet legem, quantum poteſt. C. Lugo l. c.

2. Pronuntiatio vocalis exterior; ea enim eſt de ſubſtantia præcepti. Et ſi quidem cum ſocio legis (quod recte fit, & eſt conforme primæ inſtitutioni Eccleſiæ, ac publico orandi ritui, eſtque licitum, etiamſi is ad eas non obligetur, nec interius attendat, Bonac. qu. 3 par. 2. §. 1.) ea pronuntiatio adhibenda eſt, ut ab eo exaudiri poſſis, eumque audire viciſſim Sà tamen v. *Hora*, putat ſatisfieri, etſi quædam non percipias, quæ a ſocio dicuntur: neque ideo aliquid ſcrupuloſe repetendum eſſe: ſi vero ſolus legas, ita legendas eſſe, ut audire teipſum poſſis, docent Regin. & Suar ſed probabile eſt, id non requiri, cum Ec-

cleſia

cleſia id non præcipiat, ut docent Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 11. *quæſt.* 4. Bonac. & Dian. *reſ.* 11. admittitque Fill. *tr.* 23. *cap.* 3. *num.* 117. pro ſcrupuloſis. Si plures duobus recitent officium ſimul, non debet unus unum, alter alterum, tertius tertium verſum recitare, ſed alternatim facto duplici tantum choro, ſive plures ſint ex una parte, ſive pauciores; quia ſic habet uſus, & praxis Eccleſiæ; ſecus eſt de lectionibus, quarum primus primam, ſecundus ſecundam, tertius tertiam recitat; imo alicubi conſuetudo permittit, ut omnes ab uno recitentur aliis audientibus. Bonacin. *diſt.* 1. *qu.* 3. *par.* 2. §. 1. ex Suar. Azor. & Laym. addens etiam ſatisfacere eum, qui lectiones, vel orationes, vel capitula, vel reſponſoria tantum audit, & non recitat. V. Bonac. *l. c.* Trull. *d.* 16. *n.* 17.

3. Pronuntiatio integra, ſine ſyncopa, & abbreviatione verborum, & ſyllabarum, & abſque præcipitantia. Bonacin. *diſt.* 1. *qu.* 3. *p.* 1. §. 1. Ex hoc tamen defectu in publico facilius peccari poteſt mortaliter, ratione ſcandali, & ſeverioris præcepti Eccleſiæ, quam in privato. Azor. & Fill. *tom.* 2. *lib.* 23. *c.* 2. Eſcob. Dian. *part.* 2. *tr.* 12. *Reſ.* 32. ubi addit 1. eum, qui cum tali, qui ultimas ſyllabas abſcindit, recitat officium, ſatisfacere ſuo officio, nec teneri repetere. Quando in cantu, propter nimiam celeritatem, & abſciſſionem ſyllabarum (vel alia de cauſa) audientes non poſſunt verba percipere, & attendere, ordinarie tantum eſſe peccatum veniale, neque obligari ad iteratam recitationem officii; niſi adſit contemptus, vel grave ſcandalum, ſeu notabilis corruptio, & deformatio verborum in toto cantu. V. Dian. *loc. cit.* Sylv. & Trul. *diſt.* 15. ubi ex Navar. Azor. Leſſ. & Palao, negant ſatisfacere eos, qui cum ſociis recitant ita feſtinanter, ut, nondum expletis a ſocio verſiculis, ipſi incipiant, quia pars, quæ anticipatur, non communicatur cum ſocio, qui eam audire nequit. Excuſant autem ex Navar. Sa, & Suar. ſurdum, qui alios in choro canentes non intelligit, nec ſequi poteſt.

4. Pro-

4. Pronuntiatio continuata unius Horæ : ſi autem interruptio notabili tempore ſine cauſa fiat, erit tamen veniale tantum, ut ajunt Fern. Layman. & Leſſ. *diſt.* 10. quia ſinguli pſalmi ſuam completam ſignificationem habent. Si juſta ex cauſa fiat, nullà culpa erit, nec repetenda priora ; quod verum eſt, etiamſi animo repetendi interrupiſſes: conſilii tamen eſt, ſi interruptio longa eſſet, repetere ab initio pſalmi, vel nocturni ; imo probabile eſt, nocturnos ſingulos ſeparatim, ſaltem intra trium horarum ſpatium dici poſſe (quod certum videtur, ſi juſta cauſa concurrat) quia ſecundum quoſdam antiquitus ita fiebat, ut docet Fill. *t.* 23. *cap.* 6. & Bonac. *qu.* 5. *par.* 3. Ilcob. &c. Addit Quintan. *t.* 8. *ſeſſ.* 3. lectiones, ſive tres ſint, ſive novem, poſſe abſque culpa gravi, ſine cauſa, & cum hac, abſque ulla culpa dividi a pſalmodia ejuſdem matutini. Diviſio autem matutini a laudibus non dicit interruptionem officii: unde privatim fieri poteſt ſine cauſa. Dian. *par.* 5. *t.* 14. *Reſ.* 48. ex Bonac. Fill. Sanch. &c. Item Trull. *l.* 1. *c.* 7. *d.* 11.

5. Ne invertatur ordo Horarum abſque juſta cauſa: quod ſi tamen fiat, erit tantum veniale : quia ordo iſte, ſaltem extra chorum, non eſt ſub præcepto, niſi ſecundario, & tanquam circumſtantia minoris momenti. Quod ſi autem per inadvertentiam, vel ex juſta cauſa mutes, verbi gratia, ut amico, vel ægro, qui tecum legere cupit, ſatisfacias, nullum erit peccatum: vel ſi in choro dicantur poſteriores Horæ, cum tu necdum dixeris priores : vel ſi inter orandum advertas te aliquid omiſiſſe, vel priorem horam nondum dixiſſe: perges enim, & ſupplebis in fine. Similiter, ſi cauſa, vel neceſſitas inſtet Horas dicendi, potes dicere Laudes, dilatis lectionibus, vel aliquo ſimili, quod ad manus uon eſt. Vide Bon. *q.* 3. *p.* 4.

6. Ut, niſi juſta cauſa excuſet, dicantur tempore præfixo a jure, vel conſuetudine, quæ nunc obtinuit, ut Matutinum, & Laudes, abſoluto Completorio in Eccleſia, hora circiter

quar-

ate opinionum. Juxta eandem ſententiam eccabit, ait Bonacina, qui Primam, Ter- Sextam, & Nonam duabus, vel tribus poſt ortum Solis dicit; tum quia eſt mo- , & conſueta poſtpoſitio: tum quia tem- Jure præſcriptum magnam latitudinem, conſuetudine, habet: erit tamen venia- Matutinum, ſine cauſa, ad veſperum dif- ; vel ante prandium ſine cauſa Veſperas, mpletorium dicere: quia hæc eſt inſueta io. In Quadrageſima autem Veſperæ legi it privatim poſt prandium, cum rubrica arii feria quarta Cinerum non imponat ptum. Navar. Sanchez, Trull. *diſt.* 18.

i, *ſine cauſa*: quia, ſi iter, aliave cauſa t, ſecundum Cajet. & alios, omnes Ho- nane dici poſſunt, uſque ad veſperas in- e. Denique ad vitandum mortale ſufficit omnes a media nocte uſque ad alteram am noctem: præterquam quod Matuti- pridie poſſit anticipari. * Circa tempus divinas horas recitandi cave tibi a Propoſ. ater damn. ab Alexandr. VII. * Quod ſi dictum tempus quis horas non dixerit, vit quidem, non tamen tenetur poſtmo- dicere; quia ſunt onus affixum diei; etſi endo poſſit ſecundum quoſdam reſtitutio-

que veriorem contraria. V. etiã Dia. p. 2. t. 11. reſ. 24.
7. Ut devote, & cum attentione interna, vir
tuali ſaltem, recitentur, ſive ea ad Deum ſit
ſive ad ſenſum verborum, ſive, ut ait Caj
ad verba ſolum. Quam poſtremam ſufficere,
ſte notat Leſſ. ſuppoſito tamen animo oranc
& vacandi Deo. Unde attentionem confu
ſaltem ad Deum, & ad verba includit,
alioqui attentio præciſe ad ſolá verba
ab externa attentione differre videatur.
communiter contra Navar. Sylv. & Cor
nullam attentionem internam requirunt
tantum externam, quæ excludat omnem
nem incompoſſibilem cum attentione in
licet animo voluntarie interea diſtr
Quæ ſententia, ſecundum Laymann. ſ
non eſt improbabilis; & utilis tum
ſis, tum confeſſariis, ne beneficiatis
tentione Horas recitantibus imperent
tionem fructuum, partim ob Doctor
ritatem, partim quod hoc præcept
materiales quædam preces, earumqu
pronuntiatio (per quam, ſicut pe
organo cantatos, a Deo aliquid E
eſt impetrare) præcipi videantur,
ro tanquam finis præcepti extrinſe
ſubſtantiam non pertineat. Verum
tentia eſt communior, & probabil
batur, ſine oratione enim interna
ratio; ergo hoc ipſo, quod ſub
rationem obligaris, ſub mortali
quam attentionem ex prædictis
Nec refert, quod Eccleſia non
ctus internos præcipere; poteſt
pere, ut ſunt neceſſarii ad act
bite præſtandos, ut ſunt actus
modo cum poſſit præcipere con
eſt etiam contritionem. Dixi
interna virtuali ſaltem; Etſi
actualis, ſufficit tamen virtu
nacin. & alii communiter
actuali, quamdiu non rev
vel tacite per diſtractione
vel actionem cum debit
compoſſibilem. Unde

virtualiter tamen attendas, 1. Si in
[illegible] officium dicere modo confue-
[illegible] laudandi Deum, vel ſatisfaciendi
. 2. Si eum confuſa aliqua apprehen-
propoſito opus conſuetum faciendi re-
Bonac. *d.* 1. *q.* 3. *p.* 3.

Ex dictis reſolves.

[illegible] dubitat ob evagationem mentis,
omiſerit, ſi probabilem conjecturam
[illegible]iſſe, vel quia propoſuit initio at-
[illegible] quia ſe reperit in fine, ver. gr.
[illegible] ſumere poteſt, ſe dixiſſe, ſi ex li-
[illegible] memoria, cæteroqui non errare ſoli-
proindeque melius erit, ſi non repe-
[illegible]udas anxias conſuetudines, & ſeru-
[illegible]t totum officium ſine perturbatione
. Ita Binsfeld. *cap.* 11. *d.* 13. Laym.

[illegible]onte diſtractus nullam harum atten-
[illegible]it, graviter peccavit, teneturque
[illegible]ententiam communem Horas repete-
[illegible]ctus facit ſuos: quia non fecit opus
, quod erat, ut devote oraret. Sot.
[illegible]gin. Fern. Suar. Bonac. & Trull. *l.* 1.
ubi ex Navar. addit excuſari a mor-
qui recitationem Horarum ita diſ-
[illegible]ta ſe componit, ut advertat ſe ſo-
[illegible]cupandum, v. gr. ſi Completorium
[illegible]ervet dicendum in lecto, ſciens ſe
[illegible] ſolere obrui. Quidam tamen Doct.
citati negant, eo caſu neceſſariam
[illegible]ionem: eo quod ſubſtantia operis ſit
[illegible]ſque circumſtantia devotionis. Mul-
[illegible]is, ac probabilius iidem negant obli-
[illegible]reſtitutionis; eo quod ad illam tan-

que verſorem contraria. V. etiã Dia. p.2.t.11.reſ.24.

7. Ut devote, & cum attentione interna, virtuali ſaltem, recitentur, ſive ea ad Deum ſit, ſive ad ſenſum verborum, ſive, ut ait Cajet. ad verba ſolum. Quam poſtremam ſufficere, recte notat Leſſ. ſuppoſito tamen animo orandi, & vacandi Deo. Unde attentionem confuſam ſaltem ad Deum, & ad verba includit, cum alioqui attentio præciſe ad ſolã verba nihil ab externa attentione differre videatur. Ita communiter contra Navar. Sylv. & Con. qui nullam attentionem internam requirunt, ſed tantum externam, quæ excludat omnem actionem incompoſſibilem cum attentione interna, licet animo voluntarie interea diſtraharis. Quæ ſententia, ſecundum Laymann. & Leſſ. non eſt improbabilis; & utilis tum ſcrupuloſis, tum confeſſariis, ne beneficiatis ſine attentione Horas recitantibus imperent reſtitutionem fructuum, partim ob Doctorum auctoritatem, partim quod hoc præcepto tantum materiales quædam preces, earumque externa pronuntiatio (per quam, ſicut per hymnos organo cantatos, a Deo aliquid Eccleſia poteſt impetrare) præcipi videantur, devotio vero tanquam finis præcepti extrinſecus ad ejus ſubſtantiam non pertineat. Verum noſtra ſententia eſt communior, & probabilior. Et probatur; ſine oratione enim interna nulla eſt oratio; ergo hoc ipſo, quod ſub mortali ad orationem obligaris, ſub mortali item ad aliquam attentionem ex prædictis obligaberis. Nec refert, quod Eccleſia non poſſit per ſe actus internos præcipere; poteſt enim eos præcipere, ut ſunt neceſſarii ad actus externos debite præſtandos, ut ſunt actus virtutis. Quo modo cum poſſit præcipere confeſſionem, poteſt etiam contritionem. Dixi, *cum attentione interna virtuali ſaltem*; Etſi enim melior ſit actualis, ſufficit tamen virtualis: quam Bonacin. & alii communiter dicunt manere ex actuali, quamdiu non revocatur expreſſe, vel tacite per diſtractionem voluntariam, vel actionem cum debita attentione incompoſſibilem. Unde licet involuntarie diſ-

diſtraharis, virtualiter tamen attendis, 1. Si in genere intenderis officium dicere modo conſueto, vel animo laudandi Deum, vel ſatisfaciendi tuo muneri. 2. Si cum confuſa aliqua apprehenſione, & propoſito opus conſuetum faciendi recites. V. Bonac. *d.* 1. *q.* 3. *p.* 3.

Ex dictis reſolves.

1. Is, qui dubitat ob evagationem mentis, an aliquid omiſerit, ſi probabilem conjecturam habeat ſe dixiſſe, vel quia propoſuit initio attendere, vel quia ſe reperit in fine, ver. gr. pſalmi, præſumere poteſt, ſe dixiſſe, ſi ex libro, vel memoria, cæteroqui non errare ſolita, dixit; proindeque melius erit, ſi non repetat, ad vitandas anxias conſuetudines, & ſcrupulos, & ut totum officium ſine perturbatione decurratur. Ita Binsfeld. *cap.* 11. *d.* 13. Laym. *c.* 5.

2. Qui ſponte diſtractus nullam harum attentionum habuit, graviter peccavit, teneturque ſecundum ſententiam communem Horas repetere, nec fructus facit ſuos: quia non fecit opus præceptum, quod erat, ut devote oraret. Sot. Navar. Regin. Fern. Suar Bonac. & Trull. *l.* 1. *c.* 7. *d.* 17. ubi ex Navar. addit excuſari a mortali eum, qui recitationem Horarum ita differt, vel ita ſe componit, ut advertat ſe ſomno præoccupandum, v. gr. ſi Completorium veſperi reſervet dicendum in lecto, ſciens ſe tunc ſomno ſolere obrui. Quidam tamen Doct. paulo ante citati negant, eo caſu neceſſariam eſſe repetitionem: eo quod ſubſtantia operis ſit impleta, abſque circumſtantia devotionis. Multoque magis, ac probabilius iidem negant obligationem reſtitutionis; eo quod ad illam tantum teneantur, qui officium omiſerunt, non qui diſtracte dixerunt. V. Bon. *l. c.* Leſſ. Laym. & Dian. *tr. de Horis*, *R.* 1. & 2. Eſcob. *t.* 5. *E.* 4. *c. ult. n.* 62.

3. Cum recitatione officii conjungere actiones, quæ notabiliter non impediunt, v. g. induendi, abluendi, veniale eſt, ſi fiat ſine cauſa; alias nullum. Eſcob. *l. c. c.* 7. Qui vero advertenter occupat ſe in aliqua re incompoſſibili cum *attentione interna*, v. gr. in ſcriptione,

5. Si habet ſorores pauperes, vel filios ſpurios, ex fructibus Beneficii dotare licet, ſi aliunde non poteſt: quia naturali jure debet illis alimenta, in quorum locum ſuccedit dos. Mol. Binsfeld. &c. Cavendum tamen ſub mortali, ne vel illas notabiliter ſupra ſtatum exaltet, vel hos legitimis æquet; etſi nobilis plus poſſit dare, quam alius infimæ ſortis. V. Lay. *l. 4. tr. 2. c. 3. n. 4.*

6. Si bona ſuperflua expendat in uſus profanos, ver. gr. in venationes, canes, equos parafitos, ludiones, luxum, in amicos, cognatoſque ditandos, &c. (quod intellige de quantitate notabili in genere prodigalitatis, quæ longe major eſt, quam in genere furti) graviter peccat quidem, non tamen tenetur ad reſtitutionem; quia eſt dominus fructuum; & conſequenter neque is, qui accepit. Ita contra Nav. &c. communiter Doctor. alii ex Trid. *ſeſſ. 21. c. 1.* Azor. *t. 2. l. 7. c. 8. q. 2.* Vide Laym. *l. 4. t. 2. c. 3. n. 4.* Bon. *d. 4. p. 2. n. 9.* & *p. 4. n. 1.* &c.

Quæres 1. Quæ teneantur in pios uſus expendere?

Reſp. Ea omnia, quæ acceperunt ſive ab Eccleſia, ſive ab aliis, tanquam procuratores cultus divini; non autem illa, quæ vel in cultum divinum oblata non ſunt, vel jam ab Eccleſiâ in cultum divinum ſunt expenſa. C. Lugo *d. 4.* Ratio eſt, quia priora habent annexam obligationem Religionis, poſteriora non; vel ſi habuerint, ea jam eſt extincta per expenſionem in pios uſus.

Unde reſolves.

1. In profanos uſus expendi poſſunt a Clericis bona patrimonialia, eaque, quæ hæreditate, induſtria, donatione, aliove modo, ut Laicis, acquirunt, vivendo interim ex beneficiis. Item quaſi patrimonialia, hoc eſt, quæ acquirunt quidem ut Clerici, non tamen ut redditus beneficii, ſed ut ſtipendia alicujus officii Clericalis, v. g. ratione concionis, pro miſſa, funere, officio defunctorum, adminiſtratione Sacramentorum, anniverſariis, &c. Sanch. Card. *Lug. l. c. n. 23.* Bon. *p. 2. n. 16.*

2. *Probabilius* eſt, in profanos uſus poſſe

nafci ex jure non tantum humano, ſed divino naturali. Vide etiam Bonae. *l. c.*
Porro congrua ſuſtentatio Clerici cenſe- ... quæ neceſſaria eſt ad ſtatus, & familiæ ... ationem, ſecundum conditionem ſtatus, ..., dignitatis, qualitatis, & regionis in ... ibitat. Bon. *l. c.* Mol. Laym. Card. Lu- c.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

... ongrua ſuſtentatio non eſt æqualis reſpe- ... mnium, quia plus requirit Epiſcopus, ... Decanus; Decanus, quam Canonicus; ... icus in Eccleſia principali, quam Paro- ... debilis, & tener, quam robuſtus, & va- ... quod ſufficit in uno loco, non ſufficit ... . Quaproter attendi debet ad uſum a- ... timoratæ conſcientiæ, in eodem gradu, ... ec obſtat, quod beneficiarius emerſerit ex ..., quominus poſſit ſtatui ſuo convenientes ... is facere, ut ex Mol. docet C. Lugo *l. c.* n. *l. c. n.* 8.

Nomine congruæ ſuſtentationis etiam in- ... tur, debita hoſpitalitas, non tantum in ... res peregrinos (qui maxime commendan- ... ericis a Trid.) ſed etiam urbanos, Card. *n. 66.*

nialibus, vel quaſi patrimonialibus poteſt ſubſtituere.

3. Clerici quidem ex conſuetudine multis locis recepta, licite poſſunt teſtari de redditibus beneficiorum, non tamen, niſi ad cauſas pias: etſi enim, ubi conſuetudo invaluit, etiam in uſus profanos valide teſtentur, peccant tamen mortaliter. V. Leſſ. *l.* 2. *c.* 19. *d.* 4. Laym. *l. c.* Bonac. *d.* 4. *p.* 3. *n.* 2. & 5. Trid. *ſeſſ.* 2. *c.* 1. *de ref.* & ſequitur ex dictis. Niſi tamen fecerint cum facultate Papæ; quæ licet ſuperveniat teſtamento jam condito, facit tamen illud convaleſcere. V. Sanch. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 99. ſupra *l.* 3. *t.* 5. *c.* 4.

DUBIUM IV.

Quis ſit habitus Clericorum, quæ artes, officia, actiones iis prohibeantur?

Reſp. 1. Clericos majoribus ordinibus initiatos, vel etiam minoribus, ſi habeant beneficium, quoad habitum obligari ad ferendam tonſuram, & veſtem Clericalem, quæ non debet eſſe virgata, in qua diverſi coloris virgæ ducantur, nec partita, ſeu diſſecta.

Reſp. 2. Quoad artes, prohibentur macellariorum, tabernariorum, joculatorum: quorum etiam ludis, uti & haſtiludiis prohibentur intereſſe. Item medicorum, aut chirurgorum, ubi opus eſt inciſione, aut aduſtione; niſi, ut habet Nav. erga pauperes, aut propinquos, aut in neceſſitate.

Reſp. 3. Quoad officia, prohibetur (ſi ſint beneficiati, vel initiati ſacris) officium Judicis in cauſa ſanguinis, Advocatorum, Patronorum, Tabellionum, ſeu Notariorum in placitis ſæcularibus. Quod addo, quia in ſpecialibus quibuſdam caſibus hæc licent; v. g. advocare pro perſonis conjunctis, & miſerabilibus. Ratio autem eſt, quia Clericus non debet ſe immiſcere negotiis ſæcularibus. Sayr. *l.* 12. *c.* 25. *n.* 6. (qui tamen concedit inſtrumenta ab eo facta valere) Bonac. *in præc. d.* 10. *q.* 1. *p. ult.* Laym. *l.* 2. *t.* 1. *c.* 8. *n.* 4. & notat conſuetudine inductum eſſe, ut offi-

...cellarii, Conſiliarii, imo etiam Ju...
...i poſſint in cauſis civilibus.

... Quoad actiones prohibentur arma ... in itinere tabernas intrare, vena... vocare (quod addo, quia venatio ..., recreationis cauſa, permittitur) ... vel falcones alere pro venatione, a... ludere, mercaturam, aut ne... cauſa (non tamen neceſſita... cohabitare mulieri, niſi ſit ma... aut certe talis, quacum nul... ſcandalum immineat. Leſſ. ... Caj. tamen v. *Clericus*, contra ... docet, horum, & ſimilium tranſ... non eſſe mortalem, ſi abſit temeri... contemptus, & ſcandalum. ... *l.* 5. *t.* 8. *c.* 12. *n.* 2. & 3. Nec refert, ... ſit excommunicandus, quia hæc ... ferendæ, quam non niſi con... monitionem incurrit. Quod tamen ... putat eſſe laxius, maxime cum ... verbo præcipio. Unde ait eſ... habitum, vel tonſuram non ... reſtringit Bon. *d.* 8. *de ſacr. q.* 1. *p.* ... ſint initiati majoribus ordinibus, aut ...neficium, & tonſuram, vel habitum ...ore, abſque juſta cauſa, non geſtent, peccare mortaliter; citatque pro ſe ... Vaſq. Negat tamen Syl. & Lay. *l. c.* ...otabilis exceſſus ſupra loci conſue... Negotiari vero eſſe mortale, concedit ... *l.* 3. *t.* 4. *c.* 17. & alii commun. Sed ...upra *l.* 3. *c.* 3. *d.* 7. de emptione, &

CAPUT III.

... & officio perſonarum ſæcularium ... præſertim judicialium.

... DUBIUM I.

...rantur ad legitimum judicium?

... Hæc tria, Primum eſt juriſdictio, ... ſententia nulla eſt, & peccatur

mortaliter, ut ex D. Thom. 2. 2. *q.* 60. habet communis. Quare peccat Judex ſæcularis, ſi perſonas, aut cauſas mere Eccleſiaſticas ad ſe trahat: uti & Eccleſiaſticus, ſi mere civiles, niſi forte per accidens, ob defectum juſtitiæ in foro ſæculari, aut niſi ſint cauſæ miſerabilium perſonarum. Porro quæ cauſæ dicantur mere civiles, quæ Eccleſiaſticæ, quæ mixtæ, noſſe oportet judices, & juriſperitos, poteſtque videri apud Layman. *l.* 4. *c.* 2. Card. de Lugo *d.* 17. *ſ.* 3.

Secundum, Rectus proceſſus, v. gr. ut citetur Reus, & audiatur, &c. Niſi forte expediat aliquando, cum delicta ſunt atrocia, in flagranti crimine deprehenſos ſubito plectere, vel in criminibus exceptis communem procedendi modum mutare: nam judici ſupremo, (dummodo crimen ſit publicum) aliquando licere, ſine citatione, defenſione, & omni proceſſu, Reum morti adjudicare, eo quod factum notorium, & publicum ſit loco accuſatorum, & teſtium, neque Reo jus defendendi ſe in judicio relinquat, docent Navar. *c.* 2. *n.* 10. Leſſ. Fill. Bon. *d.* 10. *in præcep. q.* 2. *p.* 2. *n.* 5. Vide etiam Card. Lugo *d.* 37. *ſ.* 5. Trull. *l.* 8. *c.* 1. *d.* 13. Ubi tamen bene notandum, quod, etſi talia crimina excipiantur a communi diſpoſitione legis poſitivæ, & juris communis, non tamen legis, ſeu juris naturæ: ideoque graviter peccare Judicem, qui in tali proceſſu, ver. gr. contra Sagas, quidvis licere putat. V. Cautionem criminalem *c.* 17. 18. 37. *& ſeq.*

Tertium, Recta intentio, ut ſcilicet procedatur ex intentione juſtitiæ. Unde ſi judex procedat ex odio, aliove fine malo, ver. gr. ob inanem gloriam, peccabit, non quidem contra juſtitiam, ſed charitatem, aliamve virtutem, mortaliter, aut venialiter, prout finis illius mortalis, aut venialis erit. Bon. *d.* 10. *q.* 2. *p.* 3.

valde efficacia, ut ſic plena probatio eliciatur: nam confeſſio rei (ſi eam ratificet extra torturam, maneatque in ea uſque ad ſequentem diem) ex ſemiplena probatione facit plenam. Leſſ. *l.* 2. *c.* 20. *d.* 18. Delr. *l.* 5. *ſ.* 3. Laym. *l. c.*

Dixi in reſponſione, *ſi tamen torqueri poteſt*, quia quædam perſonę prohibentur torqueri, niſi in criminibus exceptis: tales ſunt viri in magna dignitate conſtituti, Officiales Principum, urbium Gubernatores, Nobiles Equeſtris Ordinis, Milites, Doctores, eorumque liberi, item impuberes, ſenes, memoria vacillantes, prægnantes, & nondum confirmatæ e partu. Delr. *ſ.* 9. Bonif. *c.* 6. C. de Lug. *d.* 37. *ſ.* 14.

Unde reſolves.

1. Peccat Judex graviter, ſi non prius omnia alia media mitiora detegendæ veritatis tenet, quam ad torturam deſcendat.

2. Tortura ſimpliciter abſtinendum eſt, quando adeſt plena probatio criminis, quia ad hanc ordinatur tortura. Nav. Leſſ. *l. c.*

3. Inſufficientia ad torturam indicia ſunt, ſi cadaver occiſi ſanguinet ad præſentiam alicujus, ſi ſagæ non poſſint lacrymari. Item illicita eſt probatio per aquas, &c. de quibus vide Delr. *l.* 5. Leſſ. *n.* 176. Trull. *l.* 8. *c.* 1. *d.* 21.

4. Peccant Judices, qui in cauſis criminalibus, aut notabilis infamiæ, reum comprehenſum, antequam habeant probationem contra ipſum, juramento adſtringunt ad dicendam veritatem de omnibus pertinentibus ad caſum, ob quem comprehenſus eſt. Nav. *c.* 18. *n.* 41. *&* *c.* 25. *n.* 26. Additque idem eſſe, ſi (etſi ſine juramento) minis, terroribus, tormentorum oſtenſione hominem turbent, & implicent, ut ſibi contradicens circumſtantiam aliquam revelet, qua convincatur, & puniatur. V. Card. de Lugo *d.* 40. *n.* 1.

5. Si Judex extorſerit confeſſionem per injuriam, verbi gratia, ſi extorſerit exemptos, ſi ſine ſufficientibus indiciis, ſi dolo malo, mendaciis, ficta impunitatis promiſſione induxerit ad fatendum, vel aliter (ſive quoad ſubſtantiam, ſive quoad modum) notabiliter exceſſerit in tortura, confeſſio nulla eſt, nec

poteſt

poteſt ex ea procedi : imo tenetur Judex ad compenſationem damnorum , ut docet C. de Lugo *d.* 33. *ſ.* 14. 157. Vide Leſſ. *c.* 19. *d.* 18. Laymann. *lib.* 3. *t.* 6. *cap.* 5. ubi etiam dolos bonos, quos Delr. ſuggerit Judici ; plane rejicit. Vide Tan. *t.* 3. *d.* 2.

6. Licet reus confeſſionem injuſte extortam poſtridie ratificet , nihilominus Judex non poteſt procedere ad punitionem rei , vel complicis occulti : quia cum confeſſio fuerit irrita , conſequenter etiam ratificatio ex ea orta , ex *l. penult. ff. de quaeſt.* atque adeo etiam cognitio per illud medium parta eſt injuſta . Nav. Salon. Leſſ. Sayr. Trull. *l. c. d.* 10.

Reſp. 2. Gravius torqueri poteſt , contra quem graviora ſunt indicia , non tamen ita , ut moraliter ſit impoſſibile tormenta ſuſtinere ; habita ratione perſonarum . Unde ſi hic excedatur, confeſſio extorta erit involuntaria , & habenda pro nulla , etiamſi extra tormenta coram judice ratificet , metu novæ torturæ . Lay. *c.* 5. *n.* 11.

Reſp. 3. Semel tortus , ſi nihil eſt faſſus , iterum torqueri non debet , niſi nova criminis indicia ſuperveniant : quia per torturam priora eliſit . Si vero crimen in tortura faſſus , extra eam revocet coram judice , repeti tortura poteſt : tum quia indicia manent in ſuo vigore , tum ob inconſtantiam . Si vero tertio tortus , ac confeſſus tertio retractet , abſolvendus eſt : quia præſumendum eſt , vi tormentorum coactam fuiſſe confeſſionem , ideoque nullam . Leſſ. *c.* 29. *d.* 7. Excipiunt quidam , ſi indicia ſunt graviſſima , quæ violentam præſumptionem pariant , crimen malitioſe a reo negari . Lay. *l. c.* V. C. de Lugo *d.* 37. *n.* 156. Dian. *to.* 3. *t.* 6. *R.* 16. & 23. Trul. *l. c.* Vid. infra hic *d.* 6. & 7. An , quando , & quomodo Judex poſſit interrogare reum de complicibus , vide Trul. *l.* 18. *c.* 1. *d.* 12.

ARTICULUS IV.

Quid ſervandum Judici circa ſententiam, & pœnam?

1. Reſp. 1. Judex debet judicare ſecundum leges. Unde inferior Judex ordinarie non poteſt pœnam relaxare, vel minuere, etiamſi actor conſentiat; niſi aliquando ad bonum reipubl. aliud neceſſarium eſſe dictaret epiikia, vel niſi de privata tantum injuria actoris ageretur. S. Tho. 2. 2. *q.* 65. *a.* 6. Reg. *l.* 25. *n.* 634. Bonac. &c. Trul. *l.* 8. *c.* 1. *d.* 12.

Dixi, *inferior*; quia ſupremus ob juſtam cauſam id poteſt: ſine tamen cauſa graviter peccaret, ſecundum Cajet. verbo *Judex*, quia animaret delinquentes, & concurreret ad peccatum. An autem liceat intercedere apud Judicem pro liberatione rei, vide Bonacinam *loc. cit.* Trull. *l. c.*

Reſp. 2. Si in aliqua cauſa fuit Advocatus, in eadem Judex eſſe, & ſententiam ferre non poteſt, *l. eos in princ. C. de appell.* & *l. præter de juriſd.* quia judicium ejus habetur ſuſpectum, propter affectum ad unam partem, ut ex communi DD. docet Sanch. *l. c. Conſil. c. un. d.* 26. (additque *num.* 2. ſententiam non fore validam, quod tamen alii negant, ſi ſit Judex ordinarius) C. de Lugo *de juſt. d.* 41. *l.* 1. *num.* 4. Vide etiam Dian. *p.* 3. *t.* 5. *m. R.* 56. ubi ex Corduba ſentit talem Judicem in conſcientia non peccare, ſi ſine affectu ſecundum leges, altera parte inſcia, judicet.

Reſp. 3. Quem Judex privata ſcientia ſcit eſſe nocentem, ſi juridice ſit probatus innocens, non poteſt condemnare; quia judicat ut perſona publica, ideoque ſequi debet ſcientiam publicam, ac procedere ſecundum allegata, præſertim in favorem rei. D. Th. 2. 2. *q.* 67. Nav. *c.* 25. Cajet. Fill. Leſſ. Bon. *d.* 10. *q.* 2. *p.* 2.

Reſpond. 4. Quem Judex privatim ſcit eſſe innocentem, ſi juridice probatus ſit nocens, *tenetur omni modo* liberare, ſi poteſt, verbi *gratia impediendo accuſationem*, extrahendo judi-

judicium, aperiendo carcere
malo poteſt) remittendo
rem: & ſi ſic nihil efficiat,
plurimi Doctores tenent, cu
rationem paulo ante datam
demnare: verius tamen
quod cum aliis docent Leſſ
Sà, verb. *Judex*. Petr. Nav
2. *p*. 2. *n*. 2. Tol. &c. Vide
ſ. 14. quia directe occidere
trinſece malum: ergo quon
eſſe innocens, erit peccatum
ſis tamen civilibus, & crim
ubi tantum agitur de pœnis
etiam Judex, ſecundum ho
citer procedere ſecundum a
ta: tum quia innocens per
eſt reſtitui in integrum: tum
poteſtatem in bona ſuorum
num publicum id requirit;
forma publicorum judiciorum
dalo evertatur. Vide Laym.
Bonac. *l*. 5. *n*. 4.

Quæres 1. Quid faciendum
que ſunt ſententiæ probabiles
v. g. an ex teſtamento minu
hæreditas.

Reſpond. Debet ferre ſen
opinionem de jure probabilio
Judex ſupremus. Neque tu
dum, quod quidam docent
conſcientiæ, ſi cauſam adju
probabiliter, licet altera p
eſt, quia Judex eſt conſtitut
merita cauſæ, & ſententiam
videtur rationi conſona, cau
alioquin eſſet acceptor perſon
dicem poſſe judicare ſecundu
lem opinionem Propoſit. eſt d
XI. Propoſ. 2. *

Dixi, *ſi ſupremus ſit*: quia
qua communiter ſit accepta
riore, Judex inferior videtur ſe
ſe judicare, licet minus proba
probabiliorem cum honoris

vocandam in ſuperiore tribunali. Laym. *l.* 1. *t.* 1. *c.* 5. §. 3. *n.* 16. ex Sylv. Vaſq. &c. V. tamen C. de Lug. *d.* 37. *ſ.* 10.

Reſp. 2. Si opiniones oppoſitæ æque probabiles videantur, non licebit uni eorum adjudicare totum pro ſuo arbitrio, cum uterque æquale jus habeat, ſed ſuadebit compoſitionem: imo etiam imperabit, in caſu nimis intricato, (alias enim non licet) vel uni dimidium, & alteri alterum dimidium juris, aut rei, de qua lis eſt, adjudicabit, memor interim axiomatis: quod, ſi partium jura ſint obſcura, potius favendum ſit reo, quam actori, *ibid.* Bonac. de peccatis, *d.* 2. *q.* 4. *p.* 9.

Quæres 2. Ad quid teneatur Judex, qui ſententiam injuſtam tulit?

Reſp. 1. Si dolo, vel (ut dixi *d.* 1. *a.* 1.) magna imperitia id fecit, litem fecit ſuam, ideſt, damnum partis læſæ in ſe tranſtulit, cui tenetur reſtituere. Bon. *d.* 10. *q.* 2. *p.* 4. ex S. Dh. &c. Vide ſupra *d.* 10. *a.* 1.

Reſp. 2. Si alioqui dignus ſuo munere (tametſi id petens impetraverit, aliis dignioribus neglectis) per oblivionem ex humana fragilitate erraverit, non obligatur in conſcientia ad reſtitutionem ex propriis, cum injuriam formalem non intulerit, neque aliquid commodi ex tali ſententia acceperit, vel potius (ſecundum alios) cum culpam theologicam non commiſerit: debet tamen revocare ſententiam, ſi poteſt ſine gravi incommodo. Lay. *l.* 3. *t.* 6. *c.* 2. *n.* 11.

Quæres 3. An ſententia Judicis injuſta obliget in foro conſcientiæ?

Reſp. Sententia injuſta ex natura rei, aut ex omiſſione ordinis juris ſimpliciter neceſſarii, ſive feratur per falſo allegata, & probata, ſive ex Judicis iniquitate, nullum habet robur in foro conſcientiæ, manetque parti læſæ, tametſi non appellet, jus ſuum; licebitque, ſi abſque ſcandalo poſſit, recuperare bona. S. Th. Sayr. Bonac. *d.* 10. *q.* 2. *p.* 4. Trull. *l.* 8. *c.* 1. *d.* 7. Ratio eſt, quia ſententia eatenus obligat in conſcientia, quatenus habet *rationem* judicii, hoc eſt, ut eſt *determinatio juris*, & definitio juſti.

Di-

mino (...
conceditur, lege ...
pigritiæ, tum ob bonum p...
fit finis. Trull. *l.* 8. *c.* 4 *d.* 7. ex Sayr. ...

Unde reſolves.

1. Is, cujus bona per ſententiam manife... injuſtam adjudicata ſunt alteri, poteſt (... alter juſte præſcripſerit) per occultam com... ſationem ea recipere, quia recuperat jus ſu... *ibid.*

2. Qui ſciens per injuſtam ſententiam ... fide accepit bona, tenetur ea ſemper reſti... nec unquam præſcribere poteſt: quia fur... na, & poſſeſſor malæ fidei nunquam præ... imo tenetur expenſas reſtituere; & com... damna, etiamſi pars læſa non appellavet... non renuntiet ideo juri ſuo. ... j...

3. Qui bona fide rem poſtulavit a ... bona fide accepit, intelligitque ante tem... ſcriptionis finitum fuiſſe ſententiam i... tenetur eam, non tamen expenſas, r... Si vero poſſedit rem bona fide, t... præſcribendum neceſſario, non ten... tuere, quia legitime præſcripſit. S... Trull. *l. c.*

Quæres 4. Quid liceat Judici cir...

Reſp. 1. Etſi a partibus munera ... aliquando peccet, vel ob ... pervertendi juſt... compara...

injuſte faveat parti adverſæ, ne cauſam nimis differat. Quamquam hoc caſu interdum præſumi poſſit, datorem remittere obligationem reſtituendi. Laym. *l. c.* ex Gab. & Reb. &c.

DUBIUM III.

Quod ſit officium Advocati?

Suppono ſecundum omnes, in advocato quatuor requiri, ſcilicet ſcientiam convenientem, juſtitiam cauſæ, fidelitatem, & pretium juſtum: quod ſi taxatum eſt, non licet ultra hoc accipere: ubi non eſt taxatum, ſufficit juſtum naturale, ut vide apud Bon.

Reſp. 1. Non poteſt ſub gravi peccato ſuſcipere cauſam, quam ſcit eſſe injuſtam: ex cauſis autem civilibus, in utramque partem probabilibus, & dubiis poteſt utramvis, etiam minus probabilem tueri: dummodo cliens de minore probabilitate moneatur. Vaſq. Salas, C. de Lugo, Dian. *t.* 4. *p.* 2. *R.* 4. Quia utraque pars habet jus proferendi ſuas rationes in judicio: ergo etiam advocatus patrocinandi; neque ſemper eſt verius, quod videtur probabilius; & forte aliud erit judicium Judicis. Bon. *de pecc. d.* 2. *q.* 4. *p.* 9. & ſupra *l.* 1. *c.* 2. *d.* 2. & in præcepta *d.* 10. *q.* 2. *p.* 4.

Dixi, *civilibus*: quia in cauſa criminali dubia non licet tueri partes actoris, qui in tali caſu graviter peccat contra reum; ergo etiam advocatus. Fill. *lib.* 40. *cap.* 1. Neque, quando actor contra poſſeſſorem agens ſcit, ſe nihil poſſe evincere, ſed rem manſuram ſemper dubiam, quia tunc injuſte vexatur poſſeſſor; pro quo tandem judex debebit judicare, ut vide Card. de Lug. *de juſt. d.* 41. *n.* 7. Sal. *in t.* 2. *d.* 1. *ſ. ult. n.* 108.

Reſp. 2. In cauſa criminali poteſt reum etiam ſontem defendere, ut mortem, aliamve pœnam evadat, quia reus non tenetur ad pœnam, niſi convictus; ergo poteſt per ſe, vel alium eam avertere, donec convincatur. Bonac. *d.* 10. *q.* 3. *p.* 4. *n.* 7.

Reſp. 3. Advocatus tenetur pauperibus in ex-

trema, vel gravi neceſſitate gratis
ſine notabili tamen ſuo incommod
lex charitatis. Nav. Cajet. Leſſ. Fil

Unde reſolves.

1. Advocatus, qui ſciens patro
injuſtæ, tenetur ad compenſationem
mnorum inde conſequentium. Un
trariæ reſtituere debet ex peccato c
quia fuit illi cauſa poſitiva damni;
ſi cauſam dubiam tueatur, eam
fraude; quia intercedit injuſtitia
adverſæ) clienti vero ſuo tenetur
peccato omiſſionis: quia ex offi
monere ignorantem cauſæ injuſti
addo, quia, ſi clienti conſtabat
tia, non tenetur illi reſtituere. Bo
3. *p.* 4. Leſſ. *l.* 2. *c.* 3. *d.* 5. Fill. Lay
4. *d.* 6. *n.* 127.

2. Similiter peccare, & ad reſti
neri, quando defendit articulum
injuſtæ, ut ſic adverſarium vexet, i
ferat, aut pervertat, docet Trull.
ex Cajet. Sayr. &c. Quia cenſetur d
ſam injuſtam.

3. Quando cauſa nihil fere hab
tatis, ita ut vix moraliter ſit ſpes
eo quod apud Judices ſemper re
gulariter non licet ſuſcipere; tum
ut cliens ſine fructu tempus, & pe
dat; tum quia talis communiter
probabilis. Card. Lug. *de juſt. d.*
autem cliens habet bonum jus in
ſionis, non tamen in proprietate,
vocato eum defendere in cauſa poſſ
de proprietate non agitur) quidam
negant alii. Vide Fagund. in *p.* 8.
13. Mol. *tom.* 1. *tr.* 2. *d.* 81. Card.
s. n. 10.

4. Advocatus, antequam patroc
ſuſcipiat, tenetur examinare ejus
& probabilitatem, eamque clienti
cere: ſi enim falſa promiſſione, v
victoriæ, ſumptibus involvat, tene
tutionem. Bonac. *de pecc. d.* 2. *q*
& ſi qualitatem, ac ſtatum cauſæ

is perdendæ indicare neglexerit, & cli-
cognito litigaturus non fuiſſet. Quod
im ſit, an eo caſu litem proſecuturus
neque id ulla diligentia cognoſci poſ-
on teneri advocatum ad damna reſarci-
locet Bard. *d.* 4. *c.* 29. quod melior ſit
poſſidentis, dum de damno illato non

clientis cauſam minus probabilem dicat
nino juſtam, tenetur de damno, ſi cli-
gnito cauſæ dubio, non fuiſſet litigatu-
n. *l. c.*
in progreſſu cauſæ iniquitatem videat,
mox monere clientem, & ſuadere, ut
; alias ad reſtitutionem damnorum obli-
; quia, cum ſtipendio ſit conductus, te-
c juſtitia monere. Tann. *l. c.* Neque pot-
ipſe, vel Judex ſuadere compoſitionem,
mno partis: quia compoſitio non habet
niſi quando res eſt dubia. Si vero in-
d tranſactionem, ſine damno, deceptio-
& metu, non tenetur: quia nulli facit
n. Val. Azor. Leſſ. Laym. Bon. *l. c.*
on poteſt abſolvi, qui paratus eſt quaſ-
ſas defendendas ſuſcipere. Sayr. *l.* 12. *c.*

on licet cum cliente convenire de pretio
choatam litem, ſed vel ante cœptam,
t finitam ex *cap. infames*, 3. *q.* 7. quia,
m ſua inſtrumenta oſtendit, cogetur quo-
retio ſtare, ne prodatur. Nec licet pa-
parte aliquota, v. gr. dimidia, tertia,
rta litis pro pretio, ſi victoria obtige-
ia id graviter prohibetur *L. Sumptus, ff.*
is, *L. Item*, *c. de Procur. c. Arcentur* 3. *q.*

2. *q.* 71. eſtque peccatum ex genere ſuo mortale. 2. Si defendat cauſam injuſtam, ſecundum dicta *c.* 1. 3. Si ob nimias dilationes, illicitas ſubornationes teſtium, &c. notabiliter officiat parti adverſæ, habenti alias juſtam cauſam, &c. Vide Nav. *c.* 25. Fill. *qu.* 3. 4. Si utrique parti patrocinetur, quia repugnat, ut utramque partem æque defendat. Sylv. Sanc. *conſ. p.* 2. *l.* 6. *c.* 7. *d.* 7. In diverſis tamen cauſis, ſecluſo ſcandalo, non repugnat. 5. Si in eadem cauſa, in qua eſt Judex, vel aſſeſſor, agat advocatum, quia duo officia contraria in eadem cauſa exercere non licet. Sylv. v. *Advocatus*, *q.* 2. 6. Si tametſi defendat cauſam juſtam, producat ſcripturas, vel teſtes falſos, aut inſtrumenta; non tamen peccat, ſi in cauſa manifeſte juſta adverſarium decipiat, dummodo nulla utatur falſitate, v. gr. allegando falſa, &c. S. Thom. 2. 2. *q.* 71. *a.* 7. Sylv. Sanchez *conſ. p.* 2. *l.* 6. *c.* 7. *d.* 7. Trull. *l. c.* 7. Si adducat leges falſas, vel abrogatas, vel doctrinam reprobatam, vel leges bonas in falſos ſenſus ſciens prudens detorqueat. 8. Si in gravamen alterius partis quærat dilationes ad rem non facientes. V. Fill. Trull. *l. c.* 9. Si accipiat mercedem injuſtam. Quando autem a lege pretium nullum taxatum eſt, cenſetur illud juſtum, quod habetur tale judicio prudentum, attenta qualitate negotii, dignitate, ſcientia, & peritia advocati, & labore, quem impendit, ac demum cunſuetudine approbata. V. Trul. *l. c. d.* 5. 10. Si contractum uſurarium, vel aliter iniquum ſuadeat, aut probet. 11. Si leges, ſtatuta, & conſuetudines patriæ ignoret, (unde, ſi grave damnum clienti obveniat, tenetur compenſare) vel intelligere non ſtudeat.

10. Peccat Advocatus contra juſtitiam, ſi rationes, & fundamenta clientis, quem juſte defendit, vel ſecreta cauſæ detegat adverſario, ut ex aliis probat Fag. 10. *in p.* 8. *c.* 47. *n.* 15. V. etiam C. de Lug. *l. c. n.* 6. teneturque ad reſtitutionem, ſi eam ob cauſam cliens cauſam perdidit, victurus alias; quia fecit contra officium, nec adhibuit diligentiam ad cauſam obtinendam in favorem clientis. Azor. Fil. &c. *ll. cc.* Limitant tamen aliqui, niſi periculum ſit, ne pars adver-

ſa grave damnum inique patiatur; quia, ajunt, quilibet poteſt ſine ſuo damno grave damnum alterius prohibere. V. Leſſ. *p.* 2. *c.* 31. Azor. Reg. Fill. Lay. *l.* 1. *t.* 1. *c.* 5. *a.* 18. Verum hanc limitationem cum S. Th. alii non admittunt, niſi forte reus capite plectendus eſſet, & accuſator injuſte procederet: tunc enim, ajunt, advocatus accuſatoris deberet falſitatem prodere, ſi tamen ſpes eſſet profuturum, accuſatore prius monito, ut deſiſtat. V. C. de Lug. *l. c.*

11. Advocatus, ſi cauſarum expeditiones cum præjudicio clientum differat, poſtponat, vel plures acceptet, quam expedire poſſit, peccat, ac tenetur ad reſtitutionem, uti & omnium damnorum, quæ per ejus imperitiam, malitiam, vel negligentiam cliens, aut actor incurrit; non tamen tenetur in omnibus cauſis adhibere eandem diligentiam, ſed majorem, vel minorem pro cauſæ qualitate. V. Bon. *in præc.* 8. *d.* 10. *q.* 3. Leſſ. *l.* 2. *c.* 39. *d.* 9. Laym. *t.* 1. *c.* 5.

DUBIUM IV.

Quæ ſit obligatio Referentis, Secretarii, Notarii, & Procuratoris?

Reſp. tenentur ii omnes juſte, fideliterque exercere ſuum officium, ſive ex debito muneris tantum, ſive etiam ex juramento. Item tenentur ſcire ea, quæ ad ſuum officium ſpectant, debitamque diligentiam adhibere, præſtando omnia neceſſaria, terminos juſtos petendo, & appellando, cum fuerit neceſſarium. Bonacin. Eſcob. & commun.

Unde reſolves ſequentes Caſus.

1. Peccant, ſi odio, vel amore, ſpe, vel timore abutantur officiis ſuis, ſi ſecreta ſervanda non ſervent; ſi partibus, vel earum ſollicitatoribus, aliiſve tradant proceſſus, vel ſcripturas originales, quas non debent, accipiant ſtipendium majus juſto, vel ultra pretium taxatum, ſi lites iniquas ſuadeant, &c.

2. Referens peccat 1. Si defectu ſtudii, vel per incuriam male referat, vel aliquid ſubſtantiale prætermittat. 2. Si ſit partialis, conetur-

que

que unius partis juſtitiam, quam a
plicare. 3. Si ſententiam alterutri
feſtet, priuſquam evulgetur, unde
via incommoda ſequi, v. g. Judex
V. Eſcob.

3. Secretarius peccat 1. Si jurar
let. 2. Si arcanum prodat. 3. S
nondum publicatam manifeſtet.
ſus, aut ſententias non cuſtodiat,
ſine præſcripto Judicis, oſtendat.
monia non fideliter tranſcribat,
rando, vel imminuendo, ſive imn
invertendo. Eſcob.

4. Tabellio, ſive Notarius publi
Si ſine ſufficienti peritia (v. g. cl
munes &c. ignorans) ſuſcipiat of
juramentum violet. 3. Si in de
ſtium aliquid addat, vel detrahat r
menti. 4. Si miniſtro tranſcriptori
riculo) examen committat. 5. S
& acta negligenter cuſtodiat cum
tium. *6.* Si differat cauſarum exp
pecuniam extorqueat. *7.* Si teſtam
hominis rationis uſu deſtituti. 8. S
admittat. *9.* Si ſolemnitates neceſſ
rantia culpabili, vel malitia præt
Si teſtimonium aliquod neceſſariu
gatu, & alterius damno, non exh
ficiat inſtrumentum uſurarium, vel
ſertim in damnum tertii: ſi facia
ſus, & cauſæ veniant ad alios Juc
ferentes, &c. quam ordo illius tri
lat: quia multum intereſt habere
lum Judicem. Eſcob. V. Lay. *l.* 3.
in præc. diſp. ult. p. ult. 11. Si ſecr
v. g. aperiendo parti adverſæ dict
te eorum publicationem; quod eſſe
tra juſtitiam docet Trul. *d. 7. c. 7. n.*
25. *n.* 52. 12. Si parti petenti inſtru
tent, præſertim quæ continent lega
n. 35. Sylv. v. *Tabellio*. Trull. *l. c.*
cultet, vel parti petenti tranſumpt
neget. 14. Peccat graviter, ſi amiſſ
to antiquo publico, vel teſtamento
ſe confingat.

5. Procurator peccat, ſi litem procuret injuſtam. 2. Si plures cauſas ſuſcipiat, quam poſſit expedire. 3. Si plus mercedis, accipiat, quam juſtum. 4. Si ſuadeat reo, vel parti, ut injuſte veritatem neget. 5. Si ſua incuria negligentia, aliave culpa, cauſa ſit, ut lis perdatur. 6. Si nomine partis juret, ſine particulari ejus informatione, cum periculo pejerandi. 7. Si culpabiliter tribunali non adſit, futuri incommodi metu, &c. Vide Eſcob. Laym. *l. c.* Bonac. *q.* 3. *p.* 4. 8. Si partes adducat ad concordiam iniquam. 9. Si differat cauſam, vel pervertat Judicem, vel petat terminos impertinentes, aut dilationes ſuperfluas. 10. Si falſos teſtes inducat. Vide Sayr. *l.* 12. *c.* 14. Fill. *t.* 40. *c.* 10. *n.* 294. Trull. *l.* 8. *c.* 6. *dub.* 1.

DUBIUM V.
Quod ſit officium Accuſatoris?

Reſ. Ut in accuſatione ſervetur juſtitia, cavenda ſunt tria. Primum, eſt calumnia, id eſt impoſitio falſi criminis, vel ejus, quod ſufficienter probari nequit. Et hæc inducit obligationem ruſtituendi, & ſubeundi vel pœnam talionis, vel aliam, arbitrio Judicis. Secundum eſt prævaricatio, id eſt colluſio cum Reo, & ſimulata tantum accuſatio. Quæ in criminalibus, ſi Reip. damnum ſequatur, obligationem reſtitutionis induit. Tertium eſt tergiverſatio accuſationis inchoatæ, abſque juſta cauſa. Quod addo, quia cum cauſa, verb. gr. ob imperium Principis, vel Judicis, quod interſit Reipubl. talem perſonam non puniri, vel infamari, vel quod in accuſatione defectus ſubſtantialis ſit commiſſus, poteſt deſiſtere, imo tenetur, ſi in progreſſu cauſæ cognoſcat ſe erraſſe, ſi incipiat dubitare de crimine, ſi videat, ſe non poſſe probare. Filliuc. *t.* 40. *c.* 7. *n.* 705.

Quæres, An, & quis teneatur alterum accuſare?

Reſp. 1. Privatum raro ad id teneri; tum ex praxi timoratorum; tum quia alias tribunalia eſſent plena accuſationibus, cum perturbatione *Reipub.*

Dixi 1. *Privatum*: quia ſi quis a Republica ſtipendium ob hoc accipiat, v. g. fiſcalis, &c. tenetur ex juſtitia, & conſequenter ad damna omiſſione accuſationis ſecuta. Fill. Bon. *in l. praec. c. 10. q. 3. p. 1.*

Dixi 2. *Raro*: quia, ſi ita exigat bonum publicum, v. gr. ſi proditio immineat, vel grave damnum vitæ innocentis aliter averti non poſſit, & crimen facile probari poſſit, tenetur etiam privatus accuſare, vel ſaltem denunciare; id tamen ex charitate tantum, quæ reſtitutionem non importat. Fill. Bon. *l. c.*

Reſp. 2. Accuſare prohibentur 1. Excommunicati, proditores, infames; idque in pœnam criminis. 2. Filii, ſervi ſuos parentes, vel dominos, ob reverentiam. 3. Clerici in cauſa ſanguinis, ob indecentiam. Leſſ. *l. 2. c. 3. d. 5.*

Reſp. 3. Non teneris, imo nec debes, etiam poſito ſuperioris præcepto, denuntiare crimen. 1. Si delinquens emendatus eſt, ſine periculo recidendi, & parti læſæ ſatisfactum; nec periculum imminet aliis: nec crimen eſt notorium quia ſine cauſa proximi infamia ſequetur. V. ſupra *l. 2. t. 3. c. 2. d. 4.* 2. Si crimen noſti ſub ſecreto naturali, tanquam conſultor, advocatus, &c. Niſi tamen, qui ſecretum commiſit, innocentem, vel Rempub. injuſte vexaret, nec vellet deſiſtere. Card. de Lugo *de juſt. d. 14. n. 242.* 3. Si inde imminet grave periculum honoris, vitæ, rerum tuarum. 4. Si etiam probare cogereris nec poſſes. V. Card. de Lugo *d. 38. ſ. 2.* * Hac tamen in re animadverte Propoſ. 5. proſcriptam ab Alex. VII. *

DUBIUM VI.

De Teſtibus.

Suppono, ad legitimam, & plenam in judicio probationem requiri duos teſtes, eoſque debere 1. Externo ſenſu percepiſſe id, de quo teſtantur. 2. De eodem facto, & crimine, cum iiſdem circumſtantiis, deponere; alioqui erunt *teſtes tantum* ſingulares, ut vocant, qui non *faciunt plenam* probationem. 3. Eſſe omni exceptio-

junčti, & domeſtici; exceptis quibuſ-
ms apud Leſſ. *l*. 24. *c*. 3. *n*. 38. *6*. Infa-
'erjuri, 8. Socii criminis. 9. Perſonæ
k viles, 10. Deliri, & ſemifatui, ex
nen ii, qui ſolo jure poſitivo ad te-
ſunt inhabiles, poſſunt admitti in cri-
xceptis. Quo ſuppoſito.

ır 1. An, & quando teneatur quis te-
Ad quid teneatur, qui non vult teſta-
ui falſa eſt teſtatus?

. Non tenetur quis teſtari, niſi vel ex
, cum ita neceſſarium eſt ad averten-
ıde malum proximi, aut Reip. vel ex
, cum Judex, ſeu Superior habens po-
ita legitime præcipit. In quo ultimo
fugias, aut occultes te, antequam ad
n citeris, non peccabis contra juſti-
eoque nec teneberis reſtituere, ut con-
ɔs docent Valent. & Leſſ. Ratio eſt, quia
um eſt præceptum; ſi quod autem jus
parti ex tuo teſtimonio, id ex præce-
ır. Imo, etſi ſit communis ſententia,
ıtionem teneri eum, qui a judice ci-
it, vel teſtimonium fraude declinavit,
efficax, & moralis cauſa, ut Judex ſen-
ferat in alterius damnum: non tamen
obabile, quod docent Mol. & Leſſ. non

de communiter non teneris teſta
ſanguineum. 4. Si a viris non ſat
cepiſti: tunc enim potes te habe
ſcires. 5. Si factum intellexiſti
v. g. aperiendo literas, cogendo
lationem, &c. Laym. *l.* 3. *t.* 6. *c.*
d. 5. *n.* 5. 6. Si alter probabiliter in
caverit, vel propter ignorantiam,
aliquàm accepit in occultam co
debiti, ex quo, tanquam de fure
Ratio eſt, quia mens Judicis eſt
delicto. Vide Azor. 3. *p. ...* *ult.* *c.*
d. 10. *q.* 3. *p.* 3. Laym. *l. c.*

Reſp. 3. Qui ſciens falſum teſt
quod alteri fuit efficax cauſa dam
impeditionem, vel reparationem
mnorum, quæ cauſantur. Item
care cum pari ſuo damno, & peri
tæ, ſi reus de ea periclitetur, &
cando aliquid effecturus. Ita com
tio eſt, quia in damno æquali p
eſt ratio innocentis. Vid. *dub. ſeq*

Dixi 2. *Sciens*: quia, ſi ex ign
verentia, aut oblivione inculpab
teſtatus, etſi teneatur impedire,
tamen ad reſtitutionem, etiamſi

Si ſe occultet, ne rogetur, caſu quo tenetur teſtari. 4. Si Judici juſte interroganti non obediat. 5. Si pretium pro dicenda veritate accipiat.

DUBIUM VII.

De Reo.

ARTICULUS I.

An, & quomodo Reus teneatur fateri veritatem?

Reſp. 1. Si non interrogetur legitime, non tenetur fateri ſuum crimen, ſed poteſt Judicem eludere vel ambiguis verbis, vel etiam negando, cum aliqua reſtrictione, & in bono ſenſu, ut mendacium abſit. * Perpende tamen ſerio Propoſ. 26. 27. & 28. inter damn. ab Innoc. XI. * Ratio eſt, quia tunc Judex non habet jus interrogandi, aut obligationem imponendi reo. Ita Leſſ. & Laym. *t.* 6. *l.* 3. *c.* 5. Bon. *d.* 10. *q.* 3. *p.* 2.

Unde reſolves.

1. Reus non tenetur fateri crimen ſuum. 1. Si Judex non ſit legitimus. 2. Si a ſeipſo litis proceſſum inchoet, ſine prævia accuſatione, ſaltem virtuali. 3. Si non præceſſit ſemiplena probatio, nec infamia, nec manifeſta criminis indicia extant. Ratio eſt, quia in his Judex non interrogat legitime. Azor. Leſſ. Fill. Lay. Bon. *ll. cc.* Card. de Lugo *d.* 40. *n.* 1.

2. Nec tenetur, ſi dubitet, an Judex legitime interroget: quia non tenetur parere cum gravi ſuo damno, niſi conſtet, Superiorem poſſe præcipere. Ita Leſſ. Fill. Laym. *l. c.* Sanch. *l.* 6. *conſ. c.* 3. *d.* 31. Salas, Card. de Lugo, &c. contra Sylv. Bon. & alios.

3. Judex tenetur Reo manifeſtare ſtatum cauſæ, & quæ ſint indicia: quomodo probetur delictum, &c. ut Reo conſtet, an legitime interrogetur, quia non tenebitur reſpondere alioqui, & ſeipſum honore, aliiſve bonis, quæ bona fide poſſidet, ſpoliare. Cajet. Nav. *c.* 25. *n.* 43. C. de Lugo *d.* 40. 1. *n.* 1.

4. *Si reum juridice* quidem interroget Ju-

dex ſed nonnih ex talia præſun
v. gr. an exierit ex tali dom
poteſt Reus (idem eſt de teſte
miplene probatum eſſe, id nega
dem, non tamen facto delicto,
cauſam: quia, ſi Judex veritat
poſſet interrogare. Ita cum S.
1. Sot. Fag. *p.* 8. *c.* 34. Dian. *p.*
65. C. de Lugo *dub.* 40. *n.* 4.

Reſp. 2. Etſi communior, &
ſit S. Th. 2. 2. *q.* 69. ſi Reus leg
tur a Judice, teneri in conſcien
tatem dicere; probabile tamen
ex Sylv. docent Sà, & Leſſ. no
ſub mortali in cauſis capitalibus
ſi ſit ſpes evadendi, & nullum
Reip. timeatur. Tann. *q.* 4. *d.*
go *d.* 40. *n.* 15. ubi dicit eſſe ſe
probabilem, & in praxi tutam.
lex humana communiter non o
to periculo, ver. gr. mortis;
manum videtur, ut qui convin
teneatur præbere arma contra
datur, aut gravem pœnam, v.
ceris, ſubeat: tum quia non vid
cus actus præcipi poſſe. Bon. *in*
q. 3. *p.* 2. *n.* 17.

Dixi 1. *in capitalibus:* quia a
ſis, in quibus agitur de pœna E
eſt medicinalis.

Dixi 2. *ſi ſit ſpes evadendi:*
ceſſat ratio celandi veritatem. *L*

1. Non ſemper opus eſt, juxt
ut Confeſſarius reum urgeat ac
dum. C. de Lugo *d.* 40. *n.* 20.

2. Poſt ſententiam latam reus
fiteri crimen, quod ante injuſte
finito judicio, finitur obligatio
mo probabile eſt, nec ante ſent
neri etiamſi adhuc ſit in poteſt
nec iterum interrogetur. C. de

Reſp. 3. Si quis ad evitanda
mentitus, falſum ſibi crimen
quod ſit morte plectendus, non
le. Ita contra Navar. & alios

Leſſ. *l.* 2. *c.* 11. *d.* 7. Tan. *de juſt. d.* 4. *q.* 4. *dub.* 5. Ratio eſt, quia non eſt mentitus pernicioſe, cum non teneatur tantis tormentis vitam conſervare. Vid. Card. de Lugo *l. c.*

Unde reſolves.

1. Talis non tenetur poſtea crimen revocare, quamvis antea perjurio confirmaſſet, ſi prudenter metuit, ne ad tormenta revocetur: quia etſi pejeratione graviter peccarit, hoc jam tranſiit, & non retractando nemini facit injuriam: ideoque ſufficit coram Deo pœnitere. V. Leſſ. Tann. *l. c.* & *q.* 5. *d.* 4.

2. Si ex illa falſi criminis confeſſione grave damnum aliis ſequeretur, v. g. bonum Reip. aut fama Religionis, vel familiæ notabiliter læderetur, aut aliqui ideo in hæreſim lapſuri eſſent, quævis potius tormenta perferenda eſſent. Tann. *l. c.* & *q.* 5. *d.* 4.

3. Si reus tormentis coactus denuntiavit alium innocentem, tenetur ſub mortali ante ſuam condemnationem, & ſi tum non facit, etiam poſt ſententiam damnationis revocare, ad quod etiam a Confeſſario eſt obligandus. Ita ex communi Tol. *lib.* 5. *c.* 6. *n.* 7. Leſſ. *c. ult. d.* 15. Tann. *d.* 4. *q.* 5. *dub.* 4. *n.* 103. Ubi ſubjungit 1. Si quis tamen ſequatur, ipſaque praxi ſervari advertat eam ſententiam, quæ negat per revocationem in extremo vitæ factam tolli, vel infirmari denunciationem ante factam, ut docent Delrio *l.* 5. *ſect.* 5. Valent. *d.* 6. *q.* 13. *p.* 4. is conſequenter exiſtimare poterit, denunciantem in eo mortis articulo, ſaltem cum ſuo incommodo, & ſub peccato mortali, obligatum non eſſe ad revocationem, quia inutilis. Ita Tann. *l. c.* Licet ipſe recte cenſeat, fundamentum iſtius ſententiæ minus eſſe probabile.

4. Monet idem Tann. *n.* 105. cavendum eſſe Confeſſario, ne vel importune ſæpius reo damnato inculcet retractationem denunciationis inique factæ, vel retractationem factam imprudenter, & cum ſcandalo evulget.

Quæres, An reus teneatur revelare complices.

Reſp. 1. Si omnino occulti ſint, nec aliis indiciis, aut teſtimoniis convinci poſſint, non

poteſt, nec tenetur : ſi tamen vi tormentorum coactus prodat , ordinarie non peccabit . Leſſ. *l. c.* & Laym. *l.* 3. *t.* 5. *c.* 5.

Reſp. 2. Si crimen ſit exceptum , tenetur etiam non rogatus : ideoque , ſi nolit, ſecundum Nav. non erit abſolvendus .

ARTICULUS II.

Quid liceat Reo circa fugam pœnæ?

Reſp. Quando ſententia eſt materialiter injuſta, lata tamen ſecundum allegata, & probata, etſi in conſcientia non obliget, non poteſt reus Judici poſitive reſiſtere, tum ob ſcandalum, tum quia tali caſu Judex habet jus ſententiam exequendi, & ad id tenetur. Ita communiter Leſſ. Sanch. contra Vict. Bon. C. de Lugo *d.* 4. *n.* 38.

Dixi, *poſitive:* quia reo, etiamſi vere reus ſit, licet ante, & poſt ſententiam (quoad mortem, vel pœnam morti æquivalentem , v. gr. perpetuum carcerem) fugere . Ratio eſt, quia quilibet tam magnum jus habet ad vitæ ſuæ conſervationem , ut nulla poteſtas humana obligare poſſit ad eam non conſervandam , ſi ſpes commoda oſtendatur : niſi tamen bonum publicum aliud poſtulet. Leſſ. *l.* 2. *c.* 31. *d.* 5.

Unde reſolves.

1. Regulariter reo licet fugere, etiamſi cuſtos carceris grave damnum inde paſſurus ſit, (ſaltem niſi juraverit ſe manſurum) quia utitur ſuo jure, & nulli facit injuriam. Fill. *t.* 40. *c.* 4. *n.* 274. Azor. Leſſ. *d.* 5. *n.* 31. niſi tamen charitas aliud ſuadeat, ob damnum cuſtodis præponderans . V. Bon. *d.* 10. *q.* 3. *p.* 2. *n.* 13.

2. Multo magis licet fugere, ne capiatur, vel etiam a miniſtro apprehendente ſe excutere; non tamen illi vim inferre, vulnerando, percutiendo, &c. *ibid.* & Regin. *l.* 24. *n.* 4.

3. Licet etiam , ſaltem in foro conſcientiæ, cuſtodes (præciſa vi, & injuria) decipere, tradendo v. g. cibum , & potum , ut ſopiantur, vel procurando, ut abſint; item vincula, & carceres effringere ; quia, cum finis eſt licitus, etiam media ſunt licita. Et licet alii captivi per effra-

ctum

ctum parietem ſimul elabantur, non tenebitur de damno; quia tantum eſt ejus cauſa per accidens, cum jure ſuo utatur. Nec refert, quod leges, & magiſtratus quidam tales effractores graviter puniant; id enim fit, quod vel contrariam ſententiam ſequantur, vel ex præſumptione, quod vim intulerint cuſtodibus; vel quod propter bonum Reip. ea pœna ſtatuta ſit. Fill. *l. c.* Tan. *d.* 4. *q.* 4. *dub.* 5. ex aliis multis. V. C. de Lugo *d.* 40. *ſ.* 4.

4. Illis, qui non ſunt miniſtri juſtitiæ, licet non ſolum conſilio juvare reum, ut fugiat, ſed etiam ſuppeditatis inſtrumentis, v. g. funibus, lima, &c. quia finem alteri licitum illi ſuadere, & ad eundem media proponere licet. Leſſ. *l. c. t.* 6. *n.* 40. Tann. *l. c.* Sylv. Turr. Vaſq.

5. Non tamen licet juvare in effractione carceris, ut habet communis; tum quia executio ipſa effractionis ſoli reo licita eſt, propter jus vitæ conſervandæ; tum ne alioqui omnis ſecuritas carceris pereat. Leſſ. *l. c.* Bonac. *d.* 10. *q.* 3. *p.* 1.

Quæres, An reo liceat appellare?

Reſp. Si ſciat ſententiam eſſe juſtam, & juſte proceſſum eſſe, non licet; (licet tamen ſupplicare) quia id eſſet Judici calumniam imponere. Imo injuſte appellans tenetur de damno. Si vero putet ſententiam iniquam eſſe, aut injuſte proceſſum eſſe, aut ſi diverſæ ſint opiniones, poteſt appellare. V. Trul. *l. c. n.* 100.

DUBIUM VIII.

Quomodo Confeſſario agendum cum reo?

Reſpond. Obſervanda ſequentia. 1. Inſtruat eum, quod quæ ſecum in foro conſcientiæ agit, cum Judicibus non communicentur; ideoque, ſive ſit nocens, ſive innocens, id ei nec prodeſſe, nec obeſſe poſſit. Ratio eſt, quia alias multi conantur ſe falſo probare innocentes, ut a Confeſſario juventur: alii contra falſo ſe innocentes dicunt, quod timeant, ne Confeſſa-

c. 1. ſ. 3. Tann. *d.* 4. *q.* 5. *dub.* 4.

2. Ne cogat importunis modis
les fateantur: tum quia vere q
ſunt, & victi illa importunitate,
incommunicati, vel a Confeſſari
deſerantur, confitentur ſacrilege:
ſtra eſt confeſſio, niſi fiat ex c
vera ad Deum converſione; de h
ret, & ſequetur bona confeſſio
contra. Tann. *l. c.*

3. Caveat, ne coram reo cenſe
cedendi judicialem: proindequ
non admittat querelas de injuri
non ſit confeſſarii ea judicare, ſe
tiam diſponere.

4. Etſi quidam auctores permit
ti dolis bonis ad crimen elicien
men id licet Confeſſario, ne mi
infametur.

5. Non licet ſecundum Concili
num, *cap.* 33. & 35. *non licet*,
ſe tormentis, aut ſuggerere mod
niſi mitiorem. Vid. Tann. *d.* 4.
128.

6. Expedit habere cognita judi
tiones deprehenſas in judicio,

ea neget, convinci poſſit in eodem foro. 3. In qualitatem ſuperſtitionis, an ex animo Chriſtianæ fidei renuntiaverit, dæmonem adoraverit, falſa de Deo, & æternitate ſenſerit, rebus ſacris abuſa ſit, hominibus nocuerit, præſertim conjunctis, ut marito, liberis, & an alios ſeduxerit. Item de peccatis carnalibus. Denique confeſſæ aperiat fraudes dæmonis, inſtruatque, quomodo iis deinceps occurrendum, atque inter cætera ſuadeat fidei profeſſionem, & frequentem Symboli repetitionem.

8. Sæpe non expedit poſt ſupplicium Judici ſignificare, reum in extremis denunciationes revocaſſe: tum quia Judices id parvi faciunt (quam recte, v. apud Laym. & Tann. *l. c.*) tum quia frangit ſigillum Sacramentale, ſi non petita licentia, innocentiam denuntiati evulget, cum eo ipſo revelet peccatum denunciantis. Quare ſi aliquando Judicem monere expediat, rogandus eſt reus, ut id extra confeſſionem, & coram teſtibus dicat, eo fine, ut Judex moneatur.

9. Si alicujus innocentiam ex confeſſione colligeret, (quod etſi difficile, non tamen impoſſibile eſſe docet Tanner. *diſt.* 4. *q.* 5. *dub.* 4. *nu.* 85.) id Judici aperire, ac pro reo intercedere, periculoſum eſt; tum quia poſt publicatam Rei confeſſionem, ei non credetur; tum quia, ſi plures audiat, hoc ipſo aliorum nocentiam de illis tacendo videtur confirmare, cum fractione ſigilli; tum quia, ſi Rei cognoſcant eum pro innocentibus intercedere, occaſionem arripient eum callide ſua facinora celandi. Vid. Laym. *l.* 3. *t.* 6. *c.* 5. Tann. *d.* 4. *q.* 5. *p.* 4. *n.* 95.

10. Etſi pro reis, etiam juſte damnatis, intercedere aliquando poſſit, maxime apud Magiſtratum ſupremum, juxta Scripturam, Prov. 24. *Erue, eos*, &c. valde tamen prudenter, & moderate id faciendum: quia relaxatio poteſt eſſe illicita, judexque (non tamen Confeſſarius, niſi ea præviderit) fieri reus malorum omnium, quæ ex liberatione ſequuntur; imo & ipſi imputabuntur, cum ex officio debuerit impedire. Vide Bon. *in* 8. *præc. d.* 10. *q.* 2. & 3. Tann. *de juſt. d.* 4. *q.* 5. *d.* 4.

DUBIUM IX.

Quæ obligatio Medicorum, & Pharmacopæorum, & Chirurgorum?

Reſpon. Tenentur ii in primis, quando tale officium petunt, vel ſuſcipiunt, ſub gravi obligatione, ſufficientem habere ſcientiam, ſive peritiam. Nav. *c.* 25. Anton. Card. de Lugo *d.* 26. *n.* 1. Deinde in curandis infirmis ſervare ſequentes reguias. 1. Ordinarie debent ſequi opiniones medicorum ſecuras, & tutas. Ratio eſt periculum, & damnum proximi. Ita Bon. Laym. Sanch. 1. *mor. c.* 9. 2. Quando certum aliquod eſt pharmacum, quod nimirum certo infirmis profuturum eſt, tenentur illud adhibere, omiſſo eo, de quo dubitatur, quia alias imprudenter proximum in periculo relinquerent. 3. Si non ſint certa pharmaca, debent habere probabiliora; tum quia alioqui ſalutem proximi in diſcrimen adducerent: tum quia tenentur fungi officio, quantum poſſunt, cum minimo proximi periculo, & damno. 4. Quando nulla eſt ſpes de ſalute infirmi, nec adeſt remedium, niſi dubium, de quo ſcilicet dubitatur, num profuturum, an nociturum ſit, poſſunt, imo debent illud adhibere. Ratio eſt, quia ſic infirmi negotium utiliter geritur, & ſi mors ſequatur, ipſis non imputabitur, cum alias ſpem vitæ non habeat. Laym. *l.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. Filliuc. *n.* 152. Bon. *de pec. d.* 2. *q.* 4. *p.* 9.

Unde reſolves.

1. Medicus peccat. 1. Si abſque ſufficienti peritia gravem morbum curare tentet. 2. Si occurrente gravi, & inſolito morbo, ſpeciali ſtudio operam non impendat. 3. Si det pharmacum infirmo, quod probabilius creditur nociturum, quam profuturum. 4. Si medicamenta inexplorata explorandi gratia adhibeat, præſertim quando de iis non eſt opinio probabilis, & habet medicamenta probabiliter utilia. 5. Si non bene perſpecta morbi natura, temere adhibeat remedia obvia, vel periculoſa, præſertim cum diſcrimine vitæ, vel gravis læſionis. 6. Si, agnito ægroti periculo, opportune non

adſit,

, aut neceſſariam curationem negligat, aut
cos alios adhiberi non permittat. 7. Si ali-
ſuadeat Dei honori, vel præcepto contra-
, v. g. incantationem, pollutionem, ſuper-
nem, &c. 8. Si facile, & ſine neceſſitate a
io abſolvat, carnium eſum permittat. 9.
grotantem pauperem in periculo conſtitutum
mnat. V. Bon. *l. c.* Nav. *c.* 15. Azor. 1. *p.*
. 17. Eſcob. *l.* 2. *E.* 3. *c.* 9.

Pharmacopola peccat 1. Si rudis, & igna-
nunus exerceat. 2. Si ſine arte, vel dili-
a medicamenta conficiat. 3. Si melle in
nibus pro ſaccharo utatur. 4. Si unum me-
nentum pro alio (niſi tamen eſſet æque
m, & non majoris pretii) contra medici
riptum, cum gravis damni periculo por-
. Vide Salas *d.* 34. 5. Si medicamenta ad
pariendum, vel ad fœtum expellendum
at. 6. Si pharmaca vendat inutilia, &c.
ſcob. *l. c.*

Peccat Chirurgus 1. Si ſine ſcientia, &
ia ſufficienti vulnera curare tentet, cum
ulo erroris. 2. Si medicum, quando gra-
vulneris exigit, non conſulat. 3. Si lu-
more curationem protrahat. 4. Si merce-
juſto majorem exigat. 5. Si abortus cauſa
m aperiat, aliudve remedium adhibeat.
Eſcob. *l. c.*

DUBIUM X.

ua obligationes Mercatorum, Opificum, & cæterorum ſæcularium?

eſp. Eæ patent ex dictis de ſeptimo præce-

rato quæſtu pro libito vendendas. 6. Si merces ab eo, qui non novit, emat pretio minore, vel cariore vendat ignoranti. 7. Si merces veteres, & inutiles novis admiſceat, & vendat eodem pretio utraſque. 8. Si juſta tributa defraudet. 9. Si tempore debito, cum poſſit, non ſolvat creditoribus, cum gravi eorum damno. 10. Si mercibus ſolvat, quod pecunia debet, contra creditoris voluntatem. 11. Si diebus feſtis publice emat, vel vendat contra conſuetudinem permiſſam. 12. Si juret falſo, ſe tanto pretio merces comparaſſe. 13. Si contractum ineat quemcunque, dubitans de ejus juſtitia. 14. Si emat res furtivas, &c. V. Eſcob. t. 2. E. 2. c. 12.

2. Bibliopola peccat, 1. Si vendat libros prohibitos, vel laſcivos. 2. Si librum defectu laborantem vendat pro integro, &c. V. Eſc. c. 13.

3. Argentarius, ſive Aurifaber peccat, 1. Si æs pro auro, vel argento vendat. 2. Si auro, vel argento plus æris miſceat, quam ars requirit, & emptoribus mixtionem non ſignificet, neque minuat pretium. 3. Si ex rebus furtivis aliquid emat mala fide. 4. Si communem lapillum pro pretioſo vendat, vel pretioſum pro vili emat, &c.

4. Sartor, Sutor, & cæteri opifices peccant. 1. Si jurent ſe tali die opus perfecturos, quod ſciunt, vel dubitant non futurum. 2. Si plus materiæ exigant, quam ad opus ſit neceſſarium; aut partes alicujus momenti, quæ ſuperſunt, retineant ſine voluntate Domini. 3. Si diem feſtum ſine gravi cauſa violent, per ſe, vel per ſuos famulos. V. Eſcob. l. 1. c. 13.

L I B E R V.
De ratione cognoſcendi, & diſcernendi peccata.

C A P U T I.
De peccato in genere.

D U B I U M I.
Quid ſit peccatum?

RESpondeo. Eſt tranſgreſſio legis: ſive, ut *ait Tolet.* eſt voluntarius receſſus a regula

la divina ; per quam regulam intelligitur præceptum tam naturale, & humanum, quam divinum : per receſſum intelligitur actus, vel ejus omiſſio, qui ſit non tantum voluntarius, ſed etiam liber, cum aliqua actuali advertentia malitiæ ; quod addo, quia, ut docet Sanchez 1. *mor. c.* 16. cum Vaſquez *d.* 2. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 3. *&* 12. *&c.* non ſufficit ad actum peccaminoſum libertas, & advertentia quævis virtualis, vel interpretativa, qua ſcilicet quis advertere poterat, & debebat : nec quæcunque actualis, qua ſcilicet intellectus rationes commodi, & incommodi in objecto attendat : ſed requiritur, ut advertat moralem malitiam objecti, aut ſaltem de ea dubium, vel ſcrupulum concipiat. Ratio eſt, tum quia ſine iſta advertentia non eſt voluntarium, cum non ſit cognitum ; quia quamdiu talis cogitatio intellectui non occurrit, non eſt ſufficiens principium deliberandi de malitia, ideoque nec libertas, ac proinde nec culpa ; & cenſetur illa inadvertentia naturalis, & invincibilis oblivio. Addit tamen Tanner. *d.* 4. *de pec. d.* 5. *q.* 5. *dub.* 5. *num.* 106. non eſſe neceſſe, ut conſideratio illa maneat actu, dum peccatum durat ; ſed ſatis eſſe, ut vel actu, vel virtute maneat, ita ut cum ea vel actus peccati fuerit inchoatus, vel ſaltem cauſa data, ut fit in ebrio, qui peccat non vi præſentis, ſed præteritæ deliberationis. V. Bald. *l.* 1. *d.* 36. Verum Recentiores communiter docent, talem, v. gr. ebrium, non peccare formaliter, quando uſu rationis caret ; ſed malitiam eorum, quæ tunc fiunt, contraxiſſe ante, dum prævidens malum, quod commiſſurus erat, ejus cauſam dedit : ajuntque, dum quis actu peccat, ſemper eſſe, ac manere advertentiam aliquam malitiæ tenuem, vel confuſam, ut v. apud Schol. nam in ordine ad praxim parum refert, utrolibet modo loquaris.

Reſp. 2. Ad peccatum requiruntur tres conditiones, ut patet ex prima reſponſione. 1. Ut ſit voluntarium, ideſt, ut fiat a voluntate conſentiente. 2. Ut ſit liberum, ideſt, ut ſit in poteſtate voluntatis facere, vel non. 3. Ut advertatur malitia. *Ex quibus reſolves*.

1. Defectu primæ conditionis, nullus actus, qui neque eſt in, neque a voluntate, eſt peccatum, niſi voluntas eum acceptet; ideoque nec impedit communionem, ſive is ſit internus, ut cogitationes contra fidem, blaſphemæ, obſcœnæ, motus carnis, etiam uſque ad effuſionem ſeminis; ſive externus, ac violentus, ver. gra. ſtuprum virgini per vim illatum.

2. Defectu ſecundæ conditionis, ſubinde a peccato excuſantur vehementiſſimi motus iræ, aut concupiſcentiæ, quibus uſus rationis perturbatur, & libertas tollitur.

3. Defectu tertiæ non peccat, qui die jejunii, de præcepto nihil cogitans, cœnat, vel carnes comedit, etſi advertat eas ſibi delectabiles. Item qui lapidem projicit per feneſtram, non advertens periculum læſionis: vel qui contractum uſurarium celebrat, non advertens eſſe talem. Sanch. *l.* 1. *c.* 16. *n.* 21. Reg. *l.* 15. *n.* 75.

4. Damna, & eventus (licet alioqui frequentes) ex ebrietate ſecuti, & nullo modo prævifi inculpabiles ſunt: quia nec in ſe, nec in cauſis ſunt liberi. Sunt vero culpabiles, ſi ſint prævifi, nec diligentia ſufficiens ex præſcripto prudentiæ ſit adhibita, ne ſequerentur: ea vero adhibita, etſi poſtea eveniant, culpa vacant: Uti etiam, quando juxta loci, & temporis circumſtantias non apparet periculum mali, ideoque nulla cautela eſt adhibita. Ita Vaſq. 1. 2. *d.* 124. *c.* 3. Quibus conformiter Leſſ. *l.* 4. *c.* 3. docet, ſi negligentia ebrietatem, aut eventus ex ea ſequi ſolitos præcavendi fuerit tantum venialis, etiam mala, quæ prævideri poterant, tantum venialia fore; quia cum non in ſe, ſed tantum in cauſa ſint libera, non poſſunt habere majorem culpam, quam ipſa cauſa.

DUBIUM II.

An, & quomodo deſideria, & delectationes ſint peccata?

Per deſiderium intelligitur voluntas, *intentio*, vel propoſitum efficax rei malæ: per *delectationem* vero, ſimplex amor, & complacentia

centia objecti cogitati, fruendo ejus dulcedine, abſque deſiderio executionis: ſoletque dici moroſa, non a mora temporis, cum momento poſſit perfici: ſed quod voluntas, poſt plenam advertentiam rationis, ei immoretur.

ARTICULUS I.

Quale peccatum ſit deſiderium malum?

Reſp. 1. Deſiderium abſolutum, ſive cogitatio cum voluntate conſentiente abſolute in peccatum aliquando perpetrandum, aut in perpetrato complacente, habet eandem ſpeciem, ac malitiam peccati mortalem, vel venialem, quam habet actus exterior, in quem fertur. Eſt communis, & conſtat ex Matth. 5. [*Qui viderit*, &c. Ratio eſt, quia actus interior habet ſuam bonitatem, & malitiam ab actu externo, tanquam objecto. Ita commun.

Reſp. 2. Deſiderium cum conſenſu conditionali, quo quis aliquid concupiſcit ſub tali conditione, quæ omnem malitiam objecti auferat, non eſt peccatum, ſaltem mortale: verbi gratia, vellem prædari, ſi a Deo mihi permitteretur; ſi Judex eſſem, malefactorem iſtum occiderem. Valent. *t.* 2. *d.* 6. *q.* 4. *p.* 4. Sayr. Sal. *in* 1. *tr.* 13. *d.* 10. *ſ.* 27. Vaſquez *d.* 116. *c.* 2. Si vero conditio malitiam non auferat, eſt peccatum: ut verbi gratia, ſi cogites, ſi non eſſet infernus, mœcharer: ſi non eſſem religioſus, fornicarer; ſi non haberem rationem mei ſtatus, ulciſcerer, occiderem te: item, ſi id mihi feciſſes in adoleſcentia, vel antequam religionem ingrederer, vindicaſſem: intellige, ſi dum hæc dicit, habeat affectum vindictæ ſumendæ, ſi eſſet in tali ſtatu: ſecus enim eſt, ſi tantum oſtendat, quid facturus fuiſſet in alio ſtatu. Bon. *de matr. q.* 4. *p.* 8. *n.* 9. Ratio reſponſionis eſt; quia etſi conſenſus conditionatus nihil ponat in rerum natura, ex parte objecti voliti; in voluntate tamen ponit affectum committendi illud peccatum, præciſa conditione non auferente malitiam; ac proinde talis erit culpa, qualis eſſet illud amare abſque conditione.

Cajet.

s ; (qui tamen quia com-
turaliter ſequitur , vix tu-
xi) non poteſt tamen ex-
ectatio voluntaria appetitus
rie delectatio dicitur, ſitque
aliqua alteratione corporis.
ſt, quod voluntas poteſt fer-
ractum a malitia ; cum ſe-
cujus eſt abſtrahere ; appe-
quitur imaginationem , non
ſub aliqua certa conditione
oris apprehenſum , ſed ut eſt
alis delectatio eſt de objecto
de Laym. & Bonac. de matr.

ICULUS II.

moroſa ſit ſemper peccatum?

rminetur ad cogitatum opus ma-
ſe , eſt peccatum mortale , vel ve-
ipſum opus mortale , vel veniale
un. ex D. Thom. 1. 2. *q.* 27. *a.* 8.
dum ſe : quia ſi delectatio ſit tan-
cogitatione , non autem de opere ,
atum : quia ſicut cogitatio , verbi
ebus obſcœnis , in ordine ad docen-
oncionandum , &c. bona eſt , cogi-
a de iiſdem rebus ex curioſitate eſt
liter : ita conſequenter delectatio
itatione , tanquam objecto , non eſt
quandoque bona , quandoque venia-
. Similiter nec peccatum erit , ſi de-
erſetur circa modum male operandi ,
ipſum opus malum : quo modo ſine
epe nos delectant fabulæ , comœdiæ ,
micidia , fraudes , furta , lapſus homi-
ex equo , &c. non ſecundum ſe , ſed
urandi , rapiendi artificioſus , & indu-
modus cadendi inopinatus. Laym. *l.* 1.
, *n.* 2. *Ex quibus reſolves.*
citum eſt gaudere , & delectari moroſe
ctu bono ſecuto ex opere malo : quia
lectatio non eſt de objecto malo. 2. Si

Cajet. Sanch. *l.* 1. *mor.* *c.* 2. Vaſq. Laym. *l.* 1. *tr.* 3. *c.* 6. *n.* 10.

Ex quibus reſolvuntur hi Caſus.

1. In omnibus ſolo jure poſitivo prohibitis licitum eſt deſiderium cum conditione hac, (ſi prohibitum non eſſet) v. g. ederem carnes die Veneris, ſi Eccleſia non vetuiſſet. Ratio eſt, quia conditio omnem malitiam, quæ a ſola prohibitione eſt, aufert. Azor. *l.* 4. *c.* 6. *q.* 10. Sanch. *l.* 1. *c.* 2. Vaſq. *d.* 16. *c.* 2.

2. Idem valet in prohibitis quidem jure naturali, licitis tamen in aliquo caſu, aut ſtatu, ſi is pro conditione apponatur; verbi gratia, occiderem Petrum, ſi Deus mandaret; ſuſpenderem furem, ſi eſſem Judex: ducerem uxorem, ſi liceret; ſi non eſſem Sacerdos, ſi eſſem liber a voto. Ratio eſt, quia hæc ſub illo ſtatu ſunt licita. Recte tamen monet Sà, *v. Peccatum*, hujuſmodi deſideria eſſe periculoſa, & vitanda: atque, ut ait Cajet. *ibid.* eſſe fatuas, & diabolicas tentationes, *ibid.* & Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *n.* 10.

3. Etſi idem quidam, ut Caj. Sal. & Vaſq. univerſim affirment de omnibus jure naturæ, & ſimpliciter prohibitis, ſi conditio impoſſibilis appoſita tollat rationem peccati ab objecto; ut ſi dicas, ſi non eſſet peccatum, fornicarer, eo quod tunc conſenſus non videatur ferri in malum: probabilius tamen videtur, quod docent Azor. Sanch. & Laym. eſſe peccatum; eo quod ſit intrinſece malum, nec malitia ſua (quæ in conſenſum circa tale objectum traheret, niſi Dei lex arceret) exui poſſit; ideoque voluntas feratur in malum. Quod tamen intellige, ſi efficaciter feratur; quia, ſi tantum ſit ſignificatio propenſionis naturalis in illud objectum, non eſt peccatum. Sanch. *l.* 1. *c.* 2. *n.* 25. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *n.* 11. V. Card. de Lugo *d.* 16. *n.* 377.

4. Gaudere, & delectari de opere malo, ſub conditione (ſi liceret) verbi gratia, in prædictis deſideriis efficacibus illicitis, quando conditio eſt poſſibilis, etſi poſſit excuſari a peccato ſecundum quoſdam DD. ſi fiat tantum ſecundum appetitum rationalem, ſive voluntatem; (ſecluſo omni alio periculo conſenſus il-

li-

liciti, & turpis motus; (qui tamen quia communiter, & connaturaliter ſequitur, vix tutum videtur in praxi) non poteſt tamen excuſari, ſi ſit delectatio voluntaria appetitus ſenſitivi, quæ proprie delectatio dicitur, fitque communiter cum aliqua alteratione corporis. Ratio diſcriminis eſt, quod voluntas poteſt ferri in objectum abſtractum a malitia; cum ſequatur intellectum, cujus eſt abſtrahere; appetitus vero, qui ſequitur imaginationem, non fertur in objectum ſub aliqua certa conditione ſtatus, vel temporis apprehenſum, ſed ut eſt in ſe; ideoque talis delectatio eſt de objecto abſolute malo. Vide Laym. & Bonac. *de matr. q. 4. p. 8.*

ARTICULUS II.

An delectatio moroſa ſit ſemper peccatum?

Reſpon. Si terminetur ad cogitatum opus malum ſecundum ſe, eſt peccatum mortale, vel veniale, prout ipſum opus mortale, vel veniale eſt. Ita commun. ex D. Thom. 1. 2. *q.* 27. *a.* 8.

Dixi, *ſecundum ſe*: quia ſi delectatio ſit tantum de ipſa cogitatione, non autem de opere, non eſt peccatum: quia ſicut cogitatio, verbi gratia, de rebus obſcœnis, in ordine ad docendum, vel concionandum, &c. bona eſt, cogitatio autem de iiſdem rebus ex curioſitate eſt mala venialiter: ita conſequenter delectatio de tali cogitatione, tanquam objecto, non eſt mala, ſed quandoque bona, quandoque venialiter mala. Similiter nec peccatum erit, ſi delectatio verſetur circa modum male operandi, non circa ipſum opus malum: quo modo ſine peccato ſæpe nos delectant fabulæ, comœdiæ, bella, homicidia, fraudes, furta, lapſus hominis, v. g. ex equo, &c. non ſecundum ſe, ſed modus furandi, rapiendi artificioſus, & induſtrius, modus cadendi inopinatus. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 5. *n.* 2. *Ex quibus reſolves.*

1. Licitum eſt gaudere, & delectari moroſe de effectu bono ſecuto ex opere malo: quia tunc *delectatio non eſt* de objecto malo.

2. Si

2. Si talis effectus ſit ſecutus ex opere ſecundum ſe quidem malo, hic tamen, & nunc culpa vacante, ut v. grat. quia factum eſt in ſomno, amentia, ebrietate, inculpabili ignorantia, tunc etiam de ipſo actu licere aliquando delectari, non quidem ſecundum ſe, ſed ut eſt cauſa talis boni effectus, docet Leſſ. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 105. *&* 206. ex Vaſquez 1. 2. *d.* 105. *cap.* 2. v. gr. de ſolutione naturæ facta in ſomno. Ratio eſt, quia objectum delectationis iſtius non eſt malum. Vid. Bon. *de matr. d.* 4. *p.* 8. *n.* 8. Sanchez *l.* 1. *mor. cap.* 2. *n.* 18. Card. de Lugo *de pœn. d.* 16. *n.* 389. Imo addunt, licere aliquando deſiderare (affectu ſimplici, & inefficaci deſiderio) ut tale quid fiat ſine culpa; v. gr. ut in ſomno eveniat naturæ ſolutio, ob finem bonum: dummodo deſiderium non ſit tam intenſum, ut tale quid probabiliter cauſet: neque ſit periculum conſentiendi in talem voluptatem. Ratio eſt, ajunt, quia objectum hujus deſiderii, aut gaudii non eſt malum. V. Leſſ. & Bon. *l. c.*

3. Non eſt peccatum, ſaltem mortale, ſi conjuges delectentur appetitu tantum rationali de actu conjugii præterito, futuro, vel poſſibili, reſpectu compartis præſentis, vel abſentis. Item ſi ſponſus deſideret copulam futuram, aut de ea delectetur, vel vidua de præterita. Ratio eſt, quia hi actus habent objectum licitum.

Dixi, *appetitu rationali*; quia ſi ſponſus, aut vidua voluntarie conſentiat in delectationem ſenſitivam, & carnalem, (quæ ex recordatione copulæ futuræ, aut præteritæ naturaliter oritur) mortaliter peccat, ut docet Leſſ. *l. c. t.* 2. *c.* 6. Bon. Tann. Palaus. V. Dian. *c.* 5. *miſc. Reſ.* 2. contra Medin. &c. Quia vero ad ſupradictam voluntatis oblectationem ſenſitiva, & carnalis ut plurimum, imo etiam periculum conſenſus in fornicationem conſequitur, oblectationem illam voluntatis in praxi vix locum habere, ſaltem in vidua, & ſponſis: inter conjuges tamen, modo periculum pollutionis abſit, etiam ſenſitivam, & veneream delectationem non eſſe mortale, docent Filliuc. Bonac.

de

de matr. qu. 4. Sanchez, Leſſius *loc. cit. d.* 1. & Dian. *t.* 3. *miſc. R.* 36. Tum quia ſtatus matrimonii hæc excuſat: uti etiam tactus impudicos, ſolius voluptatis cauſa inſtitutos: tum quia hæc tendunt per ſe ad opus conjugale, licet per accidens opus non exerceatur.

4. Delectatio moroſa de rebus ſolo jure poſitivo prohibitis, non eſt illicita, modo non fiat ſub ratione prohibitionis: v. g. ſi Carthuſianus, vel alius die jejunii ſe oblectet de cogitato eſu carnium, quia non eſt de opere malo, cum lex tantum vetet comeſtionem externam. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *n.* 9. Leſſ. *l.* 4. *c.* 3. *d.* 14. *n.* 111. & 113.

5. Qui delectationem moroſam mortalem confitetur, addere debet circumſtantias operis, de quo fuit delectatio; verbi gratia, in materia iræ, an fuerit de occidendo fratre, an alio; uno, an pluribus; in materia carnis, an de conjugata, moniali, conſanguinea. Quod tamen limitat Azorius, Sà, V. *Luxuria*, Salas *t.* 7. *tr.* 13. *d.* 16. *ſ.* 6. *n.* 59. *&c.* ſi delectatio feratur in objectum apprehenſum ſecundum totam ſuam malitiam, non autem ſi tantum ſecundum partem; verbi gratia, in fœminam apprehenſam ut non ſuam, non tamen ut alteri nuptam, vel ut monialem: tunc enim probabile eſſe ait, delectationes tales reduci ad ſpeciem ſimplicis fornicationis. Ita etiam Fill. Leſſ. Bon. Dian. Palaus. V. Lugo *d.* 16. *nu.* 363. Aliud eſt de ipſo opere externo, quod ſemper fertur in objectum ſecundum totam ſuam malitiam: aut etiam deſiderio efficaci, quod fertur in opus externum ſecundum ſe, & ut eſt a parte rei; ac proinde eſt ejuſdem cum illo ſpeciei; ideoque ejus circumſtantiæ ſemper fatendæ ſunt. Vid. Auct. cit.

Reſpond. 2. Si quis ſine cauſa, & neceſſitate actionem exerceat, ex qua intelligit, delectationem carnis naturaliter orituram (ver. gratia, ex curioſitate legit, vel audit turpia) tamen ſine directa intentione, & ſine periculo conſenſus, peccat venialiter: ſi vero juſtam cauſam habeat, nihil peccat. Vide ſupra *in* 6. *præc. l.* 3. *t.* 4. *c.* 2. *d.* 4.

Quæ-

Quæres, An voluntas delectationem carnalem poſitive reprimere teneatur?

Reſp. 1. Si voluntas plene eam advertens negative, & permiſſive ſe habeat, ita ut nec approbet, nec repellat, dummodo id non permittat ex ipſius delectationis complacentia, nec periculum ſit ulterioris conſenſus, probabile eſt, quod docent Cajetan. & Sanchez 1. *mor.* c. 12. non peccare mortaliter: tum quia non conſentit in delectationem: tum quia moraliter eſt impoſſibile, omnes illos motus evitare; tum quia ex juſta cauſa illos licet permittere, etiam ſecundum adverſarios.

Reſpond. 2. In praxi tamen verius videtur, quod docent Vaſquez, Azorius, Leſſius, Becan. 1. 2. *t.* 2. *qu.* 5. *c.* 5. ſine juſta cauſa eis non reſiſtere, eſſe mortale: quia fere ſemper voluntas eſt expoſita periculo conſenſus; & contrarium credere, eſt nimia ſui confidentia, & præſumptio. Moderate Layman. utramque ſententiam probabilem fatetur, & ait delectationem videri mortalem, niſi ſaltem actum ſimplicis diſplicentiæ circa illam elicias: & ſi efficaciter animum ad alia divertere negligas, cum facile poſſis, & ſperes, te tali modo poſſe depellere. V. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *d.* 3.

DUBIUM III.

De diſtinctione peccatorum.

ARTICULUS I.

Quæ peccata diſtinguantur ſpeciei?

Reſpond. Peccata, quoad materiale, ſive entitatem poſitivam, ſpecie diſtinguuntur ex objectis formalibus, & circumſtantiis ſpeciem variantibus, quatenus eæ objecti formalis rationem habent. Quoad formale autem, proxime diſtinguuntur ab oppoſitis formis, ſive rectitudine virtutis, qua privant: remote autem, & fundamentaliter ex objectis. Ita Trull. *d.* 4. *de pec. d.* 1. *q.* 2. Ratio primæ partis eſt, quia omnes *actus* ſpecie diſtinguuntur ex objectis, peccata autem

autem quoad materiale dicunt ipſos actus. Ratio ſecundæ partis, quia privationes proxime diſtinguuntur ſpecie a formis, quibus privant, ſed peccata formaliter ſunt privationes rectitudinum oppoſitarum. Ratio tertiæ partis, quia rectitudo virtutis ſpecificatur proxime ex objecto: ergo privatio rectitudinis ex eodem remote.

Ex quibus reſolves.

Peccata ſpecie differunt, non tantum quæ diverſis virtutibus, ſed etiam quæ eidem opponuntur extreme, ut prodigalitas, & avaritia: vel ratione diverſæ difformitatis, id eſt, quæ adeo diverſa ratione, & malitia ejuſdem virtutis materiam attingunt, ut quantum eſt ex natura ejuſdem peccati, non ſit eadem facilitas, moraliter loquendo, neque propenſio utrumque peccatum committendi; qualia ſunt homicidium, furtum, adulterium, detractio.

ARTICULUS II.

Quæ peccata diſtinguantur numero?

Reſp. Numero diſtinguuntur duobus modis. 1. Ex diverſis objectis numero totalibus, non materialiter, & phyſice tantum, ſed etiam formaliter, & moraliter diſtinctis. 2. Per interruptionem actuum moralem. Filliuc. *t.* 21. *c.* 8.

Dico, *moralem*; quia, etſi ad diſtinctionem numericam phyſice ſufficiat quævis interruptio; in ordine tamen ad confeſſionem non multiplicantur, niſi moraliter multi ſint; quia, ſicut in confeſſione actus moralis, ita etiam multiplicatio, & diſtinctio moralis attendi debet.

Porro actus moraliter interrumpuntur, ita ut nec virtualiter, nec interpretative manere cenſeantur. 1. Per contrariam voluntatem & propoſitum. 2. Per ceſſationem ab actu voluntariam, & liberam. 3. Per ceſſationem involuntariam, & naturalem, ſive ea fiat per ſomnum, ſive per diſtractionem ad alia. Per ſomnum quidem, quia cum in illo ceſſet uſus rationis, non continuatur actio libera, & moralis; per diſtractionem vero, quia per illam

prior

n. 4.

Ex dictis reſolves.

1. Unum numero peccatum con
uno actu odii, vel detractionis fert
mines, qui uno actu duos occidit
ctu vult omittere officium Horar
ſem, jejunium per quadrageſiman
hæc objecta phyſice ſint plura, ſ
num moraliter, & formaliter, qu
actu hic, & nunc conjunguntur.
Fill. Bon. *d.* 2. *qu.* 4. *p.* 1. contra A
qui ſatis probabiliter dicunt eſſe p
cta. Verum ſive 10. peccata dicas
10. homines, ſive unum, parum
unum hoc illis decem æquivaleat
objecti gravitas in confeſſione ex
quippe quæ actum in ſuo eſſe ind
ſtituit, ut notat Fill. Bon. Suar. *d*
ſ. 5.

2. Actus voluntatis internus ſæ
ptus, & repetitus, licet phyſice
moraliter tamen eſt unum numero
ordine ad confeſſionem, ſi conſu
pere aliquo externo per eum inte
ſato, aut etiam in pluribus actibu
bi invicem ſubordinatis ad eun
Hinc v. g. qui furatur bibliotheca

3. Actiones externæ, licet numero diſtinctæ, ad eundem tamen finem, & actum principalem relatæ, modo non habeant diſtinctam ab illo malitiam, non diſtinguuntur ab ipſo fine, & actu principali, moraliter loquendo, & in ordine ad confeſſionem. Hinc oſcula, tactus, verba impudica, &c. copulam carnalem præcedentia, imo etiam comitantia, & ſubſequentia, tanquam complementa, & appendices operis, unum numero peccatum ſunt, ut docent Nav. *c.* 6. *n.* 17. Azor. *l.* 4. *c.* 4. *q.* 6. Fill. &c. Ratio eſt, quia ſunt vel initia, vel partes, vel complementa, & appendices operis, ejuſdem actus humani, & objecti, in quo omnia prædicta moraliter uniuntur.

Dixi, *Complementa*: quia ſi ſimiles actus non ſint initia, vel partes copulæ ſubſecuturæ, aut ex actu præterito ex natura rei non conſequantur, diſtinguuntur numero: ut v. g. ſi quis de fornicatione glorietur: proindeque illi in confeſſione explicandi ſunt ſeparatim, non autem priores, ut docet Suar. *t.* 4. *de pœn. d.* 22. *ſ.* 5.

CAPUT II.

De peccatis in ſpecie, mortali, & veniali.

DUBIUM I.

Quid ſit peccatum mortale, & veniale?

RESP. 1. Mortale eſt, quod ob ſui gravitatem, gratiam, & amicitiam cum Deo ſolvit, pœnamque æternam meretur. Dicitur mortale, quia ſpiritualis vitæ principium, gratiam ſcilicet habitualem, tollit, & mortem animæ affert.

Veniale eſt, quod ob ſuam levitatem gratiam, & amicitiam non tollit, etſi fervorem charitatis minuat, & temporalem pœnam mereatur. Dicitur veniale, quia ſalvo vitæ ſpiritualis principio, ſcilicet gratia, languorem animæ facile curabilem infert, veniamque facile conſequitur.

Reſp. 2. Mortale peccatum duplex eſt, aliud eſt mortale ex genere ſuo; aliud ex accidente. Mortale ex genere ſuo eſt, quod per ſe lædit charitatem Dei, vel proximi, quoad perſonam, res, aut jura, vel non ipſos corrumpit graviter. Ita Azor. *l.* 4. *c.* 9. Sanch. *l.* 1. *mor. c.* 3.

Unde reſolves.

1. Peccata contra bonum proprium commiſſa, ut plurimum ſunt venialia ex genere: ut v. g., inutilis, & vana concupiſcentia, vana oblectatio, prodigalitas, curioſitas, ſuperfluitas cultus, & veſtitus, nugæ, otium, exceſſus in cibo, potu, ſomno, riſu, uſu conjugii, timore, triſtitia, appetitu pecuniæ, laudis, &c.

2. Peccata contra virtutes Theologicas ſunt mortalia ex genere ſuo; quia nocent bono alicui interno Dei, v. gr., veracitati, miſericordiæ, charitati. Item fere omnia, quæ fiunt contra Decalogum; quia quæ committuntur contra tria prima præcepta, nocent ſimiliter Deitati, ſcientiæ, omnipotentiæ divinæ, ejuſque honori externo, vel interno; quæ vero contra reliqua præcepta fiunt, nocent perſonæ, bono, aut juri proximi.

3. Peccata illa ſeptem, quę dicuntur capitalia, non omnia ſunt mortalia ex genere ſuo: quia non omnia graviter Deum, aut proximum lædunt, vel nos ipſos corrumpunt.

Reſp. 3. Mortale ex accidente dicitur, cum actus aliquis venialis, aut indifferens fit per accidens mortalis, de quo infra.

DUBIUM II.

Quibus ex cauſis peccatum ex genere ſuo mortale fiat per accidens veniale?

Reſp. 1. Tria requiruntur ad peccatum mortale, quorum ſi unum deſit, fit veniale, quod alias ex ſe eſt mortale. Ex parte intellectus, plena advertentia, & deliberatio. 2. Ex parte voluntatis perfectus conſenſus. 3. Gravitas ma-

te-

teriæ, ſaltem ut plurimum. Ratio primæ, & ſecundæ partis eſt, quia ſpectata fragilitate humana, non videtur decere divinam bonitatem, æternis ſuppliciis punire hominem, abſque plena conſideratione, & conſenſu. Ratio tertiæ partis quia ubi materia parvi eſt momenti, ibi moraliter modica offenſio eſſe reputatur, ut plurimum.

Reſpond. 2. peccatum ex genere ſuo mortale, tribus ex cauſis fieri poteſt veniale, ut patet ex dictis. Prima eſt, ſi ex parte intellectus non ſit perfecta advertentia malitiæ, ſeu deliberatio. Signa autem imperfectæ deliberationis ſunt 1. Si tenuiter, & quaſi ſemidormiens apprehendiſti eſſe malum. 2. Si poſt, ubi melius conſideras, judicas te non fuiſſe facturum, ſi ita apprehendiſſes. 3. Si vehementiſſima paſſione, apprehenſione, vel diſtractione laboraſti, vel turbatus fuiſti, ita ut fere neſciveris, quid ageres.

Secunda cauſa eſt ex parte voluntatis, ſi non ſit perfectus conſenſus. Signa autem imperfecti conſenſus ſunt. 1. Si ita diſpoſitus fueris, ut licet facile potueris exequi peccatum, non tamen ſis executus. 2. Si quis dubitet, num conſenſerit, præſertim ſi ſit vir timoratus. 3. Si quis ſoleat eſſe ita affectus, ut malit mori, quam expreſſe mortaliter peccare: quia talis non facile conſentit. 4. Si quis valde timide, & ſuſpenſe proceſſiſſe, ſe meminit. 5. Si ſemiſomnis fuit, non plene ſui compos, &c. judicetque ſe id non fuiſſe facturum, ſi plene vigilaſſet. V. Sanch. 1. *mor. c.* 10 Baldell. *l.* 10. *d.* 8.

Tertia cauſa ex parte materiæ, ſi hæc ſit parvi momenti. Quando autem talis ſit, diſcernendum eſt morali judicio prudentis, cui ſequentes regulæ ſervient. 1. Ut de materia judicetur non tantum ipſa ſecundum ſe abſolute eſt conſideranda, ſed etiam reſpective ad finem intentum; ad quem ſi parum facit, levis eſt: gravis autem, ſi multum, ut docet Vaſq. 1. 2. *d.* 158. 2. Attendendæ ſunt circumſtantiæ, *quia ſæpe ſit*, ut res ex ſe levis, attentis *circumſtantiis* boni communis, vitan-

di ſcandali, &c. fiat gravis. 3. An par
rei præceptæ ſit gravis, ea ſpectanda eſt
ſolute, & ſecundum ſe, tum etiam in
ad totum. 4. In tranſgeſſionibus repe
plures materiæ parvæ, vel ſecundum
ſecundum effectus a ſe productos, n
conjungantur, fit materia gravis; quia
mnes moraliter reputantur pro una. Co
ro non cenſetur materia gravis, ſi parv
riæ, nec ſecundum ſe, nec ſecundum
relictos, inter ſe uniantur. *Ex dictis*

1. Peccas mortaliter, ita ut fiat mate
vis, ſi ſæpe modicum furaris, & non r
juxta dicta *l.* 5. *t.* 5. *c.* 1. *d.* 3. 1. *caſ.* 1. iten
terruptim pſalmos aliquot ex eodem o
mittas: ſi eodem die jejunii ſæpius pari
edas, eodem feſto ſæpius parum labores

2. Non peccas graviter, ſi diverſis fe
dicum labores; ſi quotidie in Quadrage
rum comedas; quod verum eſt, etiam
haberes propoſitum ita faciendi: quia c
moraliter inter ſe non uniantur, ſingu
parva. V. Sanch. *l. c.*

3. Non peccat mortaliter, qui diverſi
violat votum quotidie, aut ſingulis diel
dicum quid orandi, vel parvam eleem
dandi, ſi ſit onus affixum diei; quia, cu
tidie cujuſque diei obligatio extinguatu
teriæ illæ non continuantur. Quod veri
etſi proponat ſemper omittere, quia ill
poſitum non fertur in rem gravem. In
tra Sanch. id quidam verum putant, e
100. vota diverſæ ſpeciei, in materiis v
vibus, uno die implenda haberet; quia n
illæ, cum ſint independentes a ſe, non
tur. Si tamen ſimilia vota non ſint oni
xum diei, ſed tantum dies præfigatur,
minus, ultra quem executio non differa
rit peccatum mortale, poſtquam ad m
notabilem perventum fuerit.

4. Probabile eſt, eum, qui ter, vel
1000. aureos in cauſas pias voviſſet, non
turum mortaliter, ſi tres non ſolveret:
etſi talis pars, abſolute in ſe ſpectata,
tabilis, comparatione tamen totius, m

dicio non valde videtur æſtimanda. V. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 5.

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere ſuo veniale, aut actu indifferens, tranſeat per accidens in mortale?

Quinque modis id fieri communiter, docet Sanch. &c. 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ratione finis ultimi. 3. Ratione contemptus. 4. Ratione ſcandali. 5. Ratione periculi. De ſingulis dicam breviter.

Reſp. 1. Peccatum veniale tranſit in mortale ratione finis adjuncti; ut ſi quis leviter mentiatur, ad copulam carnalem extorquendam: quia cum finis mortalis ametur, mortale eſt. Non tamen neceſſarium eſt in confeſſione exprimere illud mendacium, ſed ſolum deſiderium fornicationis, quia, ſecluſa malitia mortalis finis, manet veniale.

Reſpond. 2. Tranſit item in mortale ratione nimii affectus in rem aliquam: ut ſi verbi grat. ultimum finem in ea conſtituas. Ad quod non ſufficit valde intenſe, & vehementer ferri in objectum, ſed requiritur, ut appretiative illud ita æſtimes ſaltem virtualiter, ut paratus ſis ejus cauſa tranſgredi præceptum obligans ſub mortali: ut ſi quis ita inordinate afficiatur ad fabulas, luſum, perſonam, ut malit feſto omittere ſacrum, &c. quam illis privari. Notat autem Bon. hunc affectum non tantum habitualem, ſed actualem eſſe debere, ut peccatum contrahatur; quia non imputatur ad culpam id, ad quod committendum habitu tantum es paratus.

Reſp. 3. Peccatum veniale fit mortale ratione contemptus abſoluti, & formalis.

Dico autem *contemptum abſolutum, & formalem*, quando nimirum ideo formaliter, & abſolute præceptum violatur, quia ipſi, aut ſuperiori ſubjici renuis, quod eſt peccatum ſuperbiæ conſummatæ; vel quando ideo non *vis obedire præcepto*, quia præceptum eſt,

 & eſt

& eſt peccatum inobedientiæ formalis, quorum utrumque graviter pugnat cum charitate debita ſuperiori. *Ex quibus reſolves.*

1. Non eſt mortale, ſi velis quidem obedire, & ſubjici abſolute, nolis tamen hic, & nunc in re modica: aut ſi auctoritatem legis, vel præcipientis admittas, executionem tamen hic, & nunc contemnas. Ratio eſt, quia non eſt contemptus abſolutus, & ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid.

2. Si præciſe ex indignatione, malitia, prava conſuetudine, aliave cauſa præceptum violetur, & non ex contemptu poteſtatis ſuperioris, non eſt mortale; quia non eſt contemptus formalis, ſed tantum interpretativus.

3. Eſt mortale, facere, vel omittere aliquid, ex contemptu juſtæ legis humanæ. Item ex contemptu Dei præcipientis, vel etiam conſulentis (quod propterea tacitam blaſphemiam continet, quaſi Deus inutilia præciperet, aut conſuleret) & denique facere aliquid ex contemptu Prælati, ut ſic, & ut a Deo auctoritatem habentis, non tamen ut talis hominis, indocti, imprudentis, imperfecti: quia hoc poſterius non eſt contemnere abſolute, & ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid. Vid. Sanch. 1. *mor. cap.* 5. Bon. *de peccat. dub.* 2. *q.* 3. *p.* 5.

Reſpond. 4. Peccatum, vel opus indifferens habens mali ſpeciem tranſit per accidens in mortale, ſi ruina per illud proximo cauſanda ſit mortalis. Ratio eſt, quia tali operi ſuperadditur aliquid graviter repugnans charitati. Vide dicta de ſcandalo, & Fill. *t.* 21. *c.* 6. *q.* 10. *n.* 212.

Reſpond. 5. Veniale, vel opus indifferens tranſit in mortale, ratione periculi incidendi in mortale, quando quis ſine ſufficienti cautela, aut neceſſitate aliquid facit, per quod veniat in mortale, ac proximum periculum peccandi mortaliter; quia talis ſalutem animæ contemnit, cum tam probabili ejus periculo temere ſe exponat. Unde in confeſſione explicanda eſt ſpecies peccati, cujus periculo ſe objecit, quia eodem genere peccati peccavit.

Pro-

'roximum autem periculum cenſetur, quod fre- uenter homines ſimilis conditionis in peccatum nortale inducit.

CAPUT III.

De peccatis Capitalibus in ſpecie.

DUBIUM I.

Quid ſit ſuperbia, & quale peccatum?

RESp. 1. Superbia eſt appetitus inordinatus propriæ excellentiæ: mortalis in genere uo, ſi ſit conſummata, & perfecta, id eſt, ſi uis ita excellere appetat, ut Deo, ſuperioribus, orumque legibus ſubjici nolit. Imperfecta ta- nen, qua quis ſubjici non renuens iis, quibus ebet, in ſuo tantum affectu ſeſe magnificat, ſt tantum veniale, ut docet Cajet. &c. V. *Su- erbia*: quia ſine Dei, & aliorum deſpectu plus uſto ſe efferre, non eſt gravis inordinatio: ſſet tamen gravis, ſi fieret cum notabili alio- um contemptu, complacendo in aliorum abje- tione.

Reſpond. 2. Filiæ ſuperbiæ ſunt tres. 1. Eſt ræſumptio, quæ eſt appetitus aggrediendi ali- uid ſupra vires. Eſt communiter veniale tan- um; fit tamen mortale, ſi damnum Deo, aut roximo afferat: verbi gratia, ſi præſumas ju- iſdictionem Eccleſiaſticam, poteſtatem Ordinis acri: Item officium Medici, Advocati, Con- eſſarii, &c. ſine debita peritia. Leſſ. *lib.* 3. *cap.* . *d.* 3. & ſupra *l.* 4. *t.* 3. *dub.* 9.

2. Eſt ambitio quæ eſt inordinatus appeti- us dignitatis, & honoris non debiti, vel de- ito majoris, ut ſi ambias beneficium, vel fficium, quo es indignus; vel illicito modo, medio, verbi grat. per ſimoniam. Eſt per e peccatum veniale: fit autem mortale, vel atione materiæ, ex qua, vel ratione me- ii, per quod honor quæritur, vel ratione da- nni, quod proximo infertur. Denique, ſi *oderate honor* appetatur ob honeſtum fi-

nem, erit actus magnanimitatis, ut docet Laym.

3. Eſt vana gloria, ſcilicet cupiditas inanis gloriæ; cujus finis eſt manifeſtatio inordinata propriæ excellentiæ, ſive veræ, ſive fictæ. Dicitur vana, quando quæritur ex re mala, falſa, aut ficta, aut quæ non eſt digna gloria, vel non tanta, ut ex opibus, nugis, &c. aut apud eos, qui non bene de re judicant, aut ſine debito fine. Eſt peccatum per ſe veniale, mortale ſæpe per accidens, ut dictum eſt de ambitione. Imo, ut contra Angelum recte docent Sylv. Nav. *c.* 17. &c. eſt tantum veniale, res etiam ſacras principaliter facere ob gloriam vanam: ver. gratia, concionari. Porro per vanam gloriam dupliciter peccatur, juxta D. Thom. 1. 2. *q.* 13. I. Directe: idque vel per verba, eſtque jactantia, quæ eſt venialis per ſe, ſi ſit de rebus bonis, ver. gratia, jejunio, oratione, &c. etſi per accidens ſæpe ratione damni, ſi ſit falſa, fiat mortalis, uti etiam 1. ſi quid dicat contra gloriam Dei, ut Ezech. 28. *Deus ego ſum*. 2. Si prorumpat in contumelias, verbi gratia, *Non ſum, ſicut cæteri hominum, adulteri, &c. ut hic*. 3. Ex fine malo. 4. Si cum notabili damno proximi fiat. 5. Si de re mortaliter mala; quia approbatio operis eandem cum illo ſpeciem habet: (quæ proinde in confeſſione debet exprimi, ſaltem quando cum jactantia de peccato conjuncta fuit complacentia ejuſdem. Quod addo, quia ſi abſque ea fuit, Navar. Palaus, & Diana *t.* 2. *tract.* 4. *R.* 116. docent contra Sanchez, Lopez, Rodriq. &c. non neceſſario explicari. Vide Card. Lugo *d.* 16. *num.* 267.) Vel per facta, quæ ſi vera ſunt, & aliquid admirationis habent, dicitur inventio novitatum: hæc enim ſolet vulgus admirari, ut peregrinas veſtes, opiniones, &c. mortale, ſi notabiliter corrumpat juventutem, vel mores: ſi vero facta falſa ſint, eſt Hypocriſis; ver. grat. ſi quis boni aliquid faciat, ut videatur bonus, etſi non ſit: quæ ex ſe venialis eſt, niſi ſit cum injuria, vel contemptu Dei, & proximi. II. Indirecte, inquantum quis altero non vult eſſe minor.

Quod

Quod ſit quadrupliciter. 1. Per intellectum, & eſt Pertinacia, qua quis nimis tenaciter adhæret ſuæ ſententiæ: quæ eſt mortalis, ſi oppugnetur veritas magni momenti: vel ſi ſit conjuncta cum periculo tertii: ver. gr. ſi medicus cum periculo ægroti maneat in ſententia. 2. Per voluntatem, & eſt diſcordia, qua peccatur mortaliter, quando eſt circa bonum Dei, vel proximi, in quo deberent eſſe concordes. 3. Per verba, & eſt Contentio, quæ eſt mortalis, quando animo contradicendi altercaris circa veritatem pertinentem ad fidem, vel ſalutem animæ, aut corporis. 4. Per facta, dum quis non vult exequi, quod debet; & eſt inobedientia. V. Bald.

Reſp. 3. His tribus ſuperbiæ filiabus reſpondet Puſillanimitas, qua quis nimium ſibi diffidens detrectat honores, gloriam, vel officium, quo dignus eſt. Veniale eſt ex genere ſuo; & ſit mortale, ſi detrectes, ad quod teneris ſub mortali. V. Leſſ. *l.* 3. *c.* 2. Laym. *l.* 3. *ſ.* 5.

Ex dictis reſolvuntur ſequentes Caſus.

1. Audiens laudem alterius, vel ſuam, de re mortaliter mala, peccat mortaliter, ſi approbet, ſuſcipiat, admiretur, ut laude dignam. Sanch. Bald. *d.* 29. *n.* 3.

2. Vituperans alium ob vindictam non ſumptam, aliudve grave malum, vel peccatum omiſſum, verbi gratia, fornicationem, peccat mortaliter; quia eſt ſpecies jactantiæ, & eſt cum approbatione peccati, & occaſio committendi. *ibid.*

3. Inducens in civitatem novos habitus, & prævidens, quod ſuo exemplo moralem neceſſitatem imponat aliis, ut ſumptus faciant ſupra vires, & poſtea non poſſint alere, quos debent, vel creditoribus non ſatisfacere, peccat graviter. Baldel. *l. c.*

4. Exornare ſe nimium ex animi levitate, vel vanitate, per ſe tantum eſt veniale. *ibid.*

5. Simulare ſanctitatem cum voluntate non habendi mortale eſſe dicit Bald. *l. c.*

6. Simulare improbitatem eſt peccatum (quia *eſt mendacium, &* quidem ſcandaloſum, *poteſtque eſſe mortale.*) Neque id fecerunt Sancti,

cti, niſi faciendo id, quod ex ſe eſt indifferens, & permittendo ab aliis accipi ut ſignum improbitatis, cum tamen nec ex natura ſua, nec eorum intentione eſſet tale.

DUBIUM II.

Quid ſit Avaritia.

Reſp. 1. Eſt inordinatus appetitus temporalium.

Unde ex hoc, & regula ſupra tradita de peccato mortali, reſolves ſequentes Caſus.

1. Eſt ipſa ex genere ſuo venialis.

2. Cum vero eo excreſcit, ut ejus cauſa divinas leges prævaricari non dubites, fit mortalis.

3. Prodigalitas, quæ opponitur avaritiæ, & conſiſtit in defectu conſervandi; & exceſſu erogandi, eſt ex genere ſuo venialis: levior, quam avaritia, quia minus abit a virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, ſi liberis, & uxori pauperiem crees: ſi impotentem te reddas ad ſolvenda debita: ſi profundas bona Eccleſiaſtica piis cauſis obnoxia. Vide Leſſ. *l.* 2. *c.* 47. *l.* 8.

Reſp. 2. Filiæ Avaritiæ ſunt ſequentes.

1. Obduratio cordis (contra miſericordiam) egenis, & pauperibus non compatiendo, eos objurgando, debita dure nimis exigendo, quando creditor, non eſt ſolvendo, &c. Hac aliquando peccari poteſt mortaliter, quando præceptum eleemoſynæ, vel charitatis urget, & tamen ex tali duritia non ſubvenitur. Navar. *c.* 27. Tol. *l.* 8. *c.* 26. Vide dicta de charitate proximi.

2. Inquietudo cordis, hoc eſt vehemens, & inordinata applicatio mentis ad acquirendas, vel conſervandas divitias, cum inani, & vano timore, ne non acquirantur, vel perdantur. Eſt mortalis, quando retrahit a ſpiritualibus, vel aliis, ad quæ ex præcepto gravi obligamur (*v. g.* auditione Miſſæ) vel inducit ſuperfluum timorem, & ex hoc diffidentiam erga Deum. *Venialis eſt*, ſi ſit de re bona, ſed tempore, vel

vel loco indebito, ver. gr. de familia, meſſe, vindemia, quando quis eſt in templo, vel vacandum eſt Deo. S. Thom. 2. 2. *q*. 55. *a*. 1. *l*. 23. *c*. 2. *q*. 3. Eſcob.

3. Violentia mortalis eſt, quando eſt injuſta, & circa materiam gravem.

4. Fallacia, ſive dolus in verbis poteſt eſſe mortalis ratione finis, vel mediorum.

5. Fraus, ſive dolus in facto, eſt mortalis ex genere ſuo, contingitque multipliciter in contractibus, tam ratione materiæ, (ver. gr. ſi ea vitium habeat, vel non ſit, qualis exiſtimatur) quam ratione pretii. Navar. *c*. 23. Tol. *l*. 8. *c*. 47. Eſcob.

6. Proditio, quæ eſt deceptio contra fidem datam, aut debitam, in damnum alicujus, mortalis eſt ex genere ſuo. Contingit fere tripliciter. 1. Circa perſonas, quo modo Judas Chriſtum, Dalila Sampſonem prodidit. 2. Circa res, vel immobiles (ut ſi miles manifeſtet hoſti modum capiendi arcem) vel mobiles, ut ſi pecuniam, veſtem, &c. cujuſpiam abſconditam prædoni oſtendas. 3. Circa ſecretum, vel ſibi commiſſum revelando (quod eſt contra fidelitatem, & juſtitiam, ſiquidem promiſſum fuit: quia eſt pactum oneroſum, ut docet Card. de Lugo *l*. 14. *n*. 139. & quidem mortale, ſi prævidere poſſis, inde ſecuturum notabile aliorum damnum, vel diſcordiam: alias veniale) vel alienas litteras aperiendo, & legendo. Quod poſtremum ſi fiat ideo, ut ſcias ſecreta alterius, eſt curioſitas: & ſi ſit in re gravi, per ſe eſt mortale: quod quia communiter ante apertionem neſcitur, communiter eſſe mortale, docent Tol. *l*. 7. *c*. 45. Bald. *l*. 3. *d*. 11. Nav. *c. pen. d*. 6. *de pœn*. Mol. Lay. *l*. 3. *t*. 3. *p*. 1. *c*. 4. (qui addit eum, qui doloſe alienas litteras aperit, & legit cum alterius injuria, vel damno, crimen falſitatis committere.) Dixi, *per ſe eſſe mortale*, quia per accidens poteſt eſſe veniale, vel nullum, ſi legitima auctoritate, juſta ex cauſa fiat.

Unde reſolvuntur hi Caſus ſeq.

1. Litteras alienas aperire, & legere, ſæpe *non eſt peccatum*, ſi probabiliter ſcias, ſcriptas eſſe in tuum injuſtum damnum, vel in in-

 ju-

juriam tuam cedere, quam intendas avertere: quia potes tibi conſulere. Sic Princeps poteſt aperire litteras non tantum hoſtium, ſed etiam aliorum, quæ tempore belli ex locis finitimis hoſtium veniunt. Item miniſtri publici, quoties bono publico neceſſarium eſſe judicant. Nav. *c.* 18. Regin. *l.* 24. *n.* 60. Eſcob. Card. de Lug. *d.* 14. *n.* 148.

2. Communiter etiam peccatum non eſt, ſi conſenſus expreſſus habeatur ejus, a quo, vel ad quem mittuntur (neque lex ſpecialis vetet, C. de Lugo *l. c.*) vel tacitus ſaltem: ut ſi facias ſub ratihabitione, confidens rationabiliter, habitum iri ratum. Ita Eſcob. ex Nav. Regin. &c. *l. c.*

3. Superior Religioſus litteras ſuorum ſubditorum (dummodo non mittantur ad ſuperiorem majorem, vel talem, quem ſtatuta eximant, nec ab eo veniant) licite aperit, & legit: ſive ex Religionis ſtatuto, aut conſuetudine: ſive ex ſuſpicione probabili, quod mali aliquid contineant. Vide Peyrin. *de Relig. t.* 1. *q.* 2. *c.* 1. Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 55.

4. Nec eſt peccatum, ſi neceſſe ſit, vel expediat ad injuriam alteri imminentem avertendam: dummodo non plus legatur, quam ad eum finem neceſſe eſt. C. de Lugo *l. c.*

5. Qui aperit, & legit, exiſtimans non contineri res magni momenti, venialiter tantum peccat. Card. de Lugo *l. c.*

6. Si litteras ab alio dilaceratas, & in publicum a domino abjectas recolligas, & junctis partibus legas, ex ſola curioſitate, peccatum veniale eſt: nullum autem (per ſe) ſi, ut ex illa notitia tibi provideas; quia quod pro derelicto habetur, in uſum ſuum convertere licet. Bald. ex S. Anton. & Roſ. Sylv. v. *Emptio*, *q.* 17. Laym. *l.* 3. *ſ.* 5. *t.* 3. *p.* 1. *c.* 4. *n.* 4. Dian. *t.* 2. *tr.* 5. *m. R.* 5. Recte tamen notat Lay. *l. c.* talem ex charitate teneri non manifeſtare ſecretum iis contentum, ſi damnum inde cujuſpiam provenire poſſit: imo (addit) revelans ejuſmodi ſecretum (cujus notitiam etiam juſte acquiſivit) *contra juſtitiam* peccabit, ſi intelligat, *audientes ea notitia* uſuros ad damnum injuſte *inferendum*. Vide Laym. *l. c.*

Di-

Dixi 1. *a domino projectas*: quia ſi vel ab alio projectæ (domino inſcio) vel ab ipſomet caſu perditæ fuerint, non licet legere.

Dixi 2. *in locum publicum*: quia ſi in ignem, vel fornacem v. g. projectæ ſint, ut comburantur, peccas, ſi extrahas, & legas. V. Car. de Lugo *d.* 15. *n.* 130.

Dixi 3. *per ſe:* quia fieri poteſt, ut ea contineantur, quorum lectio ſit pernicioſa.

7. Qui furtive ſcripta alterius ſecreta, ipſo invito, legit, peccat. Et 1. quidem peccato curioſitatis; etſi faciat animo diſcendi, & ſine ſuſpicione damni. 2. Injuſtitiæ; quia quiſque habet jus ſecreti in ſuis ſcriptis; quæ aliis non vult eſſe communia. Nav. *c.* 15. Mol. *t* 5. *d.* 36. *n.* 2. Reg. *l.* 24. *c.* 6. *n.* 119. poteſtque aliquando eſſe mortale, ſi nimirum fiat cum notabili damno: vel alter valde cupiat eſſe ſecreta, graviſſimeque ſit laturus. Bald. *d.* 11. Vide etiam Card. de Lug. *l. c.*

8. Quicunque ſecretum violat abſque juſta cauſa cum alterius damno; vel qui litteras alterius injuſte aperit, ex quo damnum alteri ſequitur, tenetur ad reſtitutionem. Bon. *d.* 2. *de reſt. q.* 1. *p.* 1. Ttull. *l.* 7. *c.* 10. *d.* 32.

DUBIUM III.

Quid ſit Luxuria?

Reſp. Eſt appetitus inordinatus venereorum, quorum uſus cum ex natura ſua inſtitutus ſit ad conſervationem generis humani, quod eſt magnum bonum hominum, & externum Dei, proinde qui abutitur, lædit Deum, & homines. Eſt mortalis ex genere ſuo. V. ſupr. *l.* 3. *t.* 4. *c.* 2. & *l.* 5. *c.* 1. *d.* 2.

Reſp. 2. Filiæ Luxuriæ, quæ eam plerumque ſequuntur, ſunt octo: quatuor ex parte intellectus, & quatuor ex parte voluntatis.

1. Cæcitas mentis: cum quis adeo eſt addictus turpitudini, ut de cœleſtibus non cogitet.

2. Præcipitatio, *qua quis ex* eadem cauſa ſi*ne conſilio operatur.*

3. *Inconſideratio*; quando in modo delinquit incon-

inconſiderate agens, quæ ſtatum, vel perſonam dedecent.

4. Inconſtantia; quando quis ex eodem affectu voluptatum a piis propoſitis mox deficit.

5. Amor ſui; talis enim homo ob voluptates ſeipſum finem ſuarum actionum facit, non Deum.

6. Odium Dei; laſcivus enim ſolet a rebus divinis abhorrere, imo ab ipſo Deo, tanquam peccatorum vindice.

7. Affectus præſentis ſæculi; amor enim voluptatum carnalium ita animum afficit, ut ſubinde etiam beatitudini æternæ paratus eſſet renuntiare, ſi præſentibus frui ſemper permitteretur.

8. Horror futuri ſæculi; quando voluptatibus immerſus mortem inordinate timet, & de ea nolens cogitare, vitam illicitis mediis propagare ſtudet, &c.

Priores quatuor ſunt mortales, quando finis ultimus in creatura ponitur, vel præceptum aliquod Dei, graviter obligans, prætermittitur; Poſteriores quatuor, ſi plenus ſit voluntatis conſenſus, per ſe ſunt mortales, ex indeliberatione, vel alia actuum imperfectione, ſæpe veniales. V. Eſc. & Bald. *ll. cc.*

DUBIUM IV.

Quid ſit Invidia?

Reſp. Eſt triſtitia de alterius bono, prout illud eſt diminutivum propriæ excellentiæ; ita ut hæc directe ſit contra charitatem: hæc enim gaudet de bono proximi, quod invidia deſtructum optat, vel non deſtructum dolet. * De hoc peccato cum diſputas, animadverte Prop. 13. 14. 15. inter damnatas ab Innoc. XI. *

Unde reſolves.

1. Eſt ex genere ſuo mortalis, & graviſſima quidem, atque in Spiritum ſanctum, ſi ſit de ipſa gratia, vel auxilio Dei.

2. *Filiæ* ſimiliter ex genere ſuo mortales ſunt, ac numerantur hæ. 1. Odium, de quo ſupra. 2. Detractio, de qua *in præc.* 8. 3. Gaudium in malis

lis proximi. 4. Suſurratio, quæ eſt oblocutio mala de proximo, ad tollendam amicitiam ipſius cum aliis: quam proinde ſuſurro reſtituere tenetur, & iterum reconciliare, non ſecus ac detractor famam. V. *in præc.* 8.

3. Si triſtitia ſit de bono alterius, in quantum ex eo tibi, vel aliis times nocumentum, v. g. inimicus tuus eſt evectus ad officium, ut tibi facilius poſſit nocere, non eſt invidia, ſed timor, qui per ſe non eſt peccatum, niſi ſit inordinatus. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *c.* 10.

4. Si triſtitia ſit ex eo, quod nobis deſit bonum, quod alter habet, ita tamen, ut illud alteri non diſcupiamus, non eſt invidia, ſed æmulatio, ſeu zelus, qui eſt circa bonum honeſtum, & eſt laudabilis; ſi autem circa temporalia, interdum eſt venialis, ut ſi bonum dolenti ſit improportionatum, quale eſſet, ſi ruſticus doleret, ſe non eſſe regem. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *c.* 10. *n.* 2.

5. Si triſtitia eſt ex bono alterius, inquantum ille eſt indignus, non eſt invidia, ſed indignatio; quæ non eſt peccatum: erit tamen, & quidem mortale, ſi vel Dei providentiam arguat (eſtque blaſphemia) vel ſi ita afficiat, ut ducat homines ad malum imitandum. Cajetan. Laym. *l. c.*

6. Si doleas, quod alter tibi æqualis, vel non multum inæqualis in excellentia creſcat, ita ut te fiat ſuperior, & ipſum incrementum excellentiæ apprehendas ut tibi malum, eſt proprie dicta invidia: invidus enim dicitur, quod non ſit videns, quia bona alterius ſine triſtitiâ videre non poteſt. Bald. *d.* 29. *l.* 3. & ſic peccare ſolent, 1. Ambitioſi, & qui ex re aliqua quærunt gloriam, quam cum in eo ponant, ut in illa re ſint ſoli, ac ſingulares, dolent, & triſtantur, ſi alii accedant. 2. Puſillanimes, quibus cum omnia videantur magna, quovis bono alterius putant minui ſuum: ſic mulieres verbi gratia, facile apprehendunt, ac dolent, ſe ſuperari bono alterius, verbi gratia formoſitate. 3. Senes reſpectu juvenum, & quicunque aliquid difficulter obtinuerunt, quod alii facile conſequuntur. Bald. *l. c.*

Qui in adverſis ſuis , vel ob aliorum pro-
tatem , optat ſe non fuiſſe natum , vel ſe
um animal factum fuiſſe , vel diem eſſe ma-
ctum , quo natus eſt , vel alterum primo vi-
aut conjugem accepit , ſi tantum intendat
ledicere irrationali creaturæ , verbi gratia
i , (ſive ſit nativitatis , ſive conjugii) qui tot
la culpæ , vel pœnæ protulit , videtur eſſe
tum veniale ; (aliquando etiam nullum , ut
bi) ſi autem deliberate intendat optare ma-
m homini , ſive ſibi , ſive alteri illo die na-
s , vel conjugatis , mortale eſt . Eſc. & Mar-
hant. *man. c.* 3.

DUBIUM V.

De Gula.

ARTICULUS I.

Quid ſit Gula?

Reſp. Ea eſt inordinatus appetitus cibi , & potus , opponiturque abſtinentiæ , & committitur quinque modis . 1. Si edas ante tempus . 2. Si nimis exquiſita . 3. Si plus juſto . 4. Si voraciter . 5. Si nimis exquiſite præparata . Lay. *l.* 3. *ſ.* 4. *n.* 5.

Unde reſolves.

1. Gula ex genere ſuo eſt peccatum tantum veniale , quia nullus horum modorum repugnat præciſe charitati Dei , vel proximi . * Et hoc contra Propoſit. 8. inter proſcriptas ab Innocent. XI. *

2. Hinc probabile eſt , quod docent Nav. Tol. &c. & non repugnat Lay. ſecluſo ſcandalo , & aliis , veniale tantum eſſe uſque ad vomitum ſe cibo , & potu implere : idque etiam , ſi quis vomat , uti iterato poſſit bibere : quod tamen v. *Comedere* , Sà , aliique multi putant mortale . V. Bald. Eſcob. *t.* 2. E. 2. *c.* 5.

3. Vix dubium eſt , licere eſu , aut potu , aliterve creare vomitum , ſi is ſalubris eſſe judicetur .

4. Mortalis interim cenſetur crapula ex accidente , & nimia inordinatione , in his caſibus .

ſibus. 1. Si quis gulæ cauſa violet jejunia Eccleſiæ. 2. Si quis ex gula notabiliter ineptus fiat ad functiones, ad quas ſub mortali tenetur. 3. Si quis valde graviter valetudini noceat, id advertens; ſecus ſi leviter tantum; ut v. gr. ſi febricitans hauſtu aquæ morbum augeat. 4. Si continuæ fiant comeſſationes, & compotationes, ita ut venter pro Deo habeatur. 5. Si quis bibat ad perfectam ebrietatem, de qua infra. 6. Si quis ex mera gula veſcatur carnibus, aut ſanguine humano: tum quia id repugnat pietati defunctis debitæ: tum quia eſt contra inſtinctum naturæ abhorrentis. Excuſandum autem erit, ſi fiat cauſa medicinæ, aliave juſta cauſa, verbi gratia extremæ famis in obſidione; in qua tamen ſic vitam conſervare non teneberis. Sanch. 1. *mor. c.* 8. Leſſ. Lay. *l.* 3. *ſ.* 4. Sà, Bon. Bald. *l.* 3. *c.* 29. *d.* 29. Sic etiam excuſant quidam lictores illos, qui, ut officium ſuum melius adminiſtrent, hauſtu ſanguinis humani ſe animare dicuntur, præſertim cum ſanguis, ſecundum multos, animatus non fuerit. V. Auct. cit.

5. Ex genere quoque ſuo venialia ſunt, quæ filiæ Gulæ dicuntur: nimirum ex parte animæ 1. Hebetudo mentis, ſeu ſtupiditas nata ex crapula, v. g. ut non poſſit orare, &c. quæ fit mortalis, quando quis inordinate bibendo, vel comedendo voluntarie, fit ineptus ad intelligenda, vel præſtanda ea, quæ ad ſalutem illi ſunt neceſſaria, vel ad quæ ex officio, aut alias ſub gravi peccato tenetur. Bald. *d.* 29. *l.* 3. *n.* 15.

2. Inepta lætitia, per quam intelligitur non quævis inordinata, quæ omne peccatum ſequitur; ſed quæ movet ad cantiones obſcœnas, actus turpes, ſaltus, vel choreas inhoneſtas, &c. fitque mortalis, quando eſt inductiva alterius ad conſenſum, vel delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur. *ibid.*

3. Multiloquium.

4. Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, & multiloquio differt, quod illa ſit in appetitu, iſta in verbis, hæc in verbis, & geſtibus, dicitque ſemper aliquam inhoneſtatem, licet per ſe, & *ſecluſo ſcandalo*, venialem, v. gr. ſcurrilia dicere,

cere, vel canere, ventum emittere, &c. ex levitate ad riſum excitandum; mortale tamen eſſet, ſi fieret cauſa delectationis venereæ. Bald. *l. c.* Eſc. *t.* 2. *E.* 2. *c.* 4.

Ex parte corporis, Immunditia, Vomitus, & ſeminis effuſio. Quæ ultima, ſi voluntaria ſit, mortale eſt. V. Lay. *l.* 3. *ſ.* 4. Leſſ. *l.* 3. *c.* 3. Bald, *lib.* 3. *cap.* 29.

ARTICULUS II.
Quid ſit Ebrietas.

Reſp. Malitia ebrietatis plenæ, & perfectæ in eo conſiſtit, quod quis ſine juſta, & gravi cauſa, tantum ob voluptatem, aut ingluviem ſciens volens privet ſe uſu rationis; non ſimpliciter, id quod fit in ſomno, modo naturali inſtituto ab auctore naturæ ad virium, & imaginis Dei conſervationem: ſed violenter, & modo innaturali, rationem perturbando, & Dei imaginem deturpando, in modum amentis bruti, ac ſimul inſuper privando ſe proxima poteſtate utendi ratione, ad omnem ſubitam neceſſitatem. Ita docent commun. DD.

Unde reſolves.

1. Perfecta ebrietas, qua prędicto modo ratio plane ſopitur, eſt ex genere ſuo mortale: quia cenſetur Deo injurium, ejus imaginem ſic deturpare. Eſt commun. DD.

2. Non eſt peccatum inebriare ſe ex præſcripto medicorum, ſi aliter ſanitas recuperari non poſſit. Sylv. Cajet. Laym.

3. Nec item eſt peccatum, ſi quis cogatur intento enſe. V. Leſſ. *l.* 3. *c.* 5. *d.* 4. *num.* 37. Azor, Reg. Bald.

4. Mortale eſt alium inebriare, vel provocare ad æquales hauſtus, cum intentione inebriandi, aut advertentia ſecuturæ ebrietatis in ſe, aliove. Leſſ. *l. c.*

5. Si juſta cauſa eſt, ut v. gr. ſi grande malum non poſſit aliter impediri, niſi auctor inebrietur, licet eum inducere ad ebrietatem, quæ ſaltem ipſi non ſit voluntaria; ut ſcilicet præter intentionem, ideoque inculpabiliter inebrietur; v. gr. vinum fortiſſimum, aut medicatum pro-

propinando, cujus vi ignorata decipiatur. Unde ſic poſſes inebriare eos, qui alioqui eſſent proditurí urbem, vel te abducturi. Leſſ. *l. c.* Sanchez *l. 2. de matr. d. 11.* An vero hoc caſu liceat inducere ad ebrietatem ipſi voluntariam, dubium eſt. Leſſ. *l. 4. c. 3. d. 4. nu. 32.* affirmat, quia, inquit, licet ſuadere, & inducere ad minus malum, ut impediatur majus. Laym. *l. 3. ſ. 4. n. 6.* rectius negat: quia nullo caſu licet inducere ad peccatum.

6. Si quis non prævidit periculum ebrietatis, & ſic vino captus eſt, aut in auram exiens vento turbatus eſt, nec hoc prævidit, vacat culpa. Unde multi excuſantur, qui prudenter ſæpe judicant, adhuc ſe hauſtulum facere poſſe ſine noxa; deſinent tamen prudenter id judicare, ſi contrariam de ſe experientiam habeant.

7. Si quis poſt potum diſcernere adhuc poſſit inter bonum, & malum, licet nonnihil phantaſia turbata ſit, aut ſequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videatur, nondum plena eſt ebrietas: ideoque tantum peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, ſi deliberate ſit commiſſum. V. Laym. *l. c.*

8. Plena ebrietas notatur ex his ſignis, quæ dat Leſſ. *d. 2. n. 30.* & Reg. 1. Si quis non meminerit dictorum, factorum, quomodo, vel quando domum deductus. 2. Si commiſit ea, quæ nunquam alias ſana mente ſolet; v. g. ſi præter morem turpia ſit locutus, turbarit domum, uxorem verberarit, &c.

9. Mala in ebrietate commiſſa, ſi prævisa non ſunt, aut ſi adhibita cautio, culpa vacant.

DUBIUM VI.

Quid ſit Ira?

Reſp. Eſt inordinatus appetitus vindictæ: Quæ inordinatio ſecundum D. Tho. dupliciter fieri poteſt. 1. Ex parte modi iraſcendi, ut v. g. ſi nimium interius exardeſcas, vel exterius per ſigna nimis patefacias. 2. Ex parte objecti, ut ſi *vindictam appetas* plane injuſtam ob cauſam, vel ſi

ſi juſto majorem, v. gr. optando inimico mortem, quam non eſt meritus, vel exequendam propria auctoritate; vel denique, licet vindicta juſta ſit, non tamen eam appetas ut juſtam, ſed ut ſatiativam animi tui malevoli.

Unde reſolves.

1. Si ordinate appetatur vindicta, non eſt peccatum iræ: ut cum ſuperiores iraſcuntur culpis ſubditorum, eoſque puniunt, ſeu vindicant.

2. Ira inordinata, primo modo ante dicto, eſt ex genere ſuo peccatum veniale; poteſt tamen fieri mortale ex accidente, ut ſi addatur blaſphemia, maledictio, ſcandalum.

3. Ira inordinata ſecundo modo eſt ex genere ſuo mortale: quia eſt directe contra charitatem. Bal. *l.* 3. *d.* 21.

4. De filiabus iræ, quæ partim ſunt ex corde, ut Indignatio, & Tumor mentis; partim in ore, ut Clamor, Blaſphemia, Contumelia, Maledictio; partim in opere, ut Rixæ, Pugnæ, Seditiones, Vulnera, diverſimode loquendum eſt, ſecundum regulam ſupra datam. Nam 1. Indignatio, quæ eſt inordinatus affectus ex eo, quod quis reputet ſe indigne a tali tractari, communiter eſt veniale; imo ſi ex juſto rationis judicio procedat, nullum eſt. Poſſet tamen eſſe mortale, ſi creſceret uſque ad deliberatum odium, & contemptum perſonæ gravem. 2. Tumor mentis, quo quis moroſe excogitat diverſas vias vindictæ, iiſque cogitationibus animam tumefacit, quale peccatum ſit, judicandum eſt ex qualitate vindictæ, quæ excogitatur. V. Tol. *l.* 8. *c.* 58. 3. Clamor, cum iratus extollit vocem, multa inordinate, & confuſe effundens; eſt veniale communiter, niſi aliud addatur. 4. Blaſphemia eſt mortale, de qua ſupra *l.* 3. *t.* 2. *c.* 1. 5. Contumelia, qua quis proximo malum aliquod objicit, cum intentione illum inhonorandi, eſt ex genere ſuo mortale.

Dixi, *animo inhonorandi*: quia animo corrigendi, humiliandi, aliave ratione poteſt ſuperior verbum aliquod alias contumelioſum objicere; quomodo Chriſtus vocavit Apoſtolos ſtultos; & *Apoſtolus* Galatas inſenſatos. In quo tamen peccari poteſt, ſi modus debitæ correctionis excedatur,

datur, vel ſubditus gravius dehonoretur, quam per delictum meruit. V. Bald. *d.* 34. *n.* 10. Item, ut docet Cajet. poteſt contumelia eſſe venialis tantum, ſi ſit parva tantum: vel ſi ſit tantum materialis, ſine intentione dehonorandi: modo non ſequatur læſio notabilis honoris proximi. Et ſic excuſantur, ſaltem a mortali, multi parentes, dum filios vocant aſinos, &c. item mulieres, pueri, & infimæ ſortis homines conviciis ſe onerantes: quia cum fides iis non habeatur, non læditur graviter honor. V. Bon. *t.* 3. *qu.* 2. *p.* 5. Denique, ſi joci cauſa, per convenientem recreationem, leves defectus objiciantur, urbanitas eſt, ſecundum D. Th. 2. 2. *qu.* 72. *ar.* 2. dummodo alter non contriſtetur, nec ad iram moveatur.

5. Contumelia etiam fit facto, tum indirecte, ut ſi imaginem, vel litteras alterius conculces, comburas: tum directe, ut ſi virum honeſtum fuſte cædas, ad januam ejus cornua, &c. apponas, vel repræſentes aliquid, quod honorem alterius lædat. Huc ſpectat ſubſannatio, illuſio, & deriſio, quando fit ſignis, ut naſo rugato, labiis extenſis, &c. intendendo proximi confuſionem, quæ ſi ſit gravis, aut ſaltem proximus ea graviter contriſtetur, mortalia ſunt. Bonac. Molin. Bald. *l.* 3. *d.* 3. &c. ex S. Th. Circa quæ nota, quod qui per contumeliam læſit alterius honorem, teneatur hunc reſtituere, etiamſi fama non ſit læſa. Hoc autem fieri poteſt vel per honorificam, & amicam ſalutationem, vel invitationem ad menſam, vel petitionem veniæ, (etiam ſubinde flexis genibus, & coram teſtibus) prout læſio fuit gravis. V. C. de Lugo *d.* 15. *nu.* 53. Adde, quod contumeliæ mortalis qualitatem in confeſſione explicare non ſit neceſſarium, ut contra Fill. &c. docent Azor. Sà, Mol. C. de Lugo *d.* 56. *de pæn. n.* 269.

6. Maledictio, qua quis optat, vel imprecatur alteri malum, ſub ratione mali, eſt ex genere ſuo mortale.

7. Rixæ, ſi modum non excedant, uti & leviculæ pugnæ, veniales ſunt; ſecus, ſi progrediantur ad ſeditiones, vulnera, cædes. Suntque hæc communiter peccata ex parte ini-

ci-

cipientis rixam; alter enim poteſt ſe defendere cum moderamine inculpatæ tutelæ.

DUBIUM VII.

Quid ſit Acedia?

Reſp. Acedia, ſive animi tædium, poteſt ex D. Th. 2. 2. *qu.* 35. *a.* 1. dupliciter uſurpari. 1. Generaliter, pro omni animi remiſſione in exercitio virtutum, eo quod labor aliquis ſit adjunctus. 2. Particulariter, pro triſtitia, & tædio de divina amicitia, eo quod per virtutum exercitia laborioſa ſervari debeat, & ſic amicitiam illam non curet.

Unde reſolvuntur.

1. Acedia accepta primo modo tum demum eſt peccatum mortale, cum ideo committitur opus vetitum ſub mortali.

2. Acedia accepta ſecundo modo ex ſe eſt mortale, quia repugnat charitati Dei.

Ex quo de filiabus Acediæ quoque facile judicari poteſt, quæ ſunt ſequentes.

1. Malitia, qua quis odio habet bona ſpiritualia, & vellet ea non eſſe; aut qua ipſum pœnitet bene feciſſe, vel impleviſſe id, ad quod tenebatur: aut quia contemnit Dei beneficium, v. g. deſiderando non fuiſſe natum, aut non agnoviſſe Chriſtum, &c. eſt autem ex genere ſuo mortale.

2. Puſillanimitas, & deſperatio de ſalute, quæ mortale quoque eſt.

3. Rancor, quo ii ſunt faſtidio, qui ad ſpiritualia inducunt.

4. Torpor, cum bona fiunt non cum debito fervore.

3. Evagatio mentis, qua quis in exercitio ſpiritualium evagatur circa illicita; ſive per cogitationem, & dicitur curioſitas: ſive per locutionem, & dicitur verboſitas; ſive per inquietudinem, & dicitur inquietudo; quæ communiter ſunt venialia. V. D. Th. *q.* 35. Laym. *l.* 2. *t.* 3. *c.* 9. Tol. *l.* 8.

Culpabilis autem evagatio mortalis erit, quando *notabilis* eſt, & attentio requiritur ad implen-

um præceptum obligans ſub mortali: v. g. :itandis horis canonicis, celebranda, vel nda Miſſa. Reg. Pal. *de char. t. 6. d.* 1. *p.* 3. *l.* 1. *c.* 6. *d.* 1. contra Tambur. *de exped. ſa- l. c.* 3. ubi docet, diſtractum eſſe volunta- & per notabile tempus inter ſacrificandum Canonem, eſſe tantum veniale, licet con- , ſub Canone, præſertim circa conſecra- m, eſſe mortale, propter gravem irreve- ım, & periculum erroris.
ti, *ad implendum præceptum*: nam in ora- vel non præcepta, vel ſub obligatione tan- veniali, eſt peccatum veniale tantum. S. n. Nav. Suar. Leſſ. *l.* 2. *c.* 35. *d.* 11. imo nul- ſi non tam intendat orare, quam verba pre- recitando pro exercitio ſe occupare; quia formaliter, ſed materialiter tantum orat; cum quis manibus laborans pſalmos, a- : preces recitat, aut cantat, non animo o- , ſed cavendi cogitationes vanas, vel re- di ſe. Sanchez *conſ. p.* 2. *l.* 7. *c.* 2. *d.* 13. Trull. . 7. *d.* 10. V. ſupra *l.* 4. *c.* 2. *d* 2.

FINIS TOMI PRIMI.

EDULLA

OLOGIÆ MORALIS

In duos Tomos diſtributa

R M. BUSEMBAUM

Soc. JESU Theologi.

ACCEDUNT

itiones ad hanc uſque diem
proſcriptæ.

*ic primum Synopſis nonnullarum
ſtitutionum Apoſtolicarum ad
orum ſcientiam ſpectantium.*

OMUS SECUNDUS.

RRARIÆ. MDCCLV.

Impenſis Joannis Manfrè.

riorum permiſſu, & Privilegio.

MEDULLA THEOLOGIÆ MORALIS.

TOMUS SECUNDUS.

LIBER SEXTUS.

De Sacramentis.

HAbebit hic Liber Tractatus ſex. 1. Agetur de Sacramentis in genere. 2. de Baptiſmo, & Confirmatione. 3. de Euchariſtia. 4. de Pœnitentia. 5. de Extrema Unctione, & Ordine. 6. de Matrimonio.

TRACTATUS PRIMUS.

De Sacramentis in genere.

CAPUT I.

De natura Sacramenti novæ Legis.

DUBIUM I.

Quid ſit Sacramentum?

RESp. Eſt res ſenſibilis, quæ ex ſtabili inſtitutione *Chriſti* vim habet ſanctitatis, ſi-

ve gratiæ juſtificantis efficiendæ, & per con-ſequens ſignificandæ. *Unde reſolves.*

1. Ad eſſentiam Sacramenti requiri tria. 1. Ut ſit ſignum ſtabile. 2 Ut ſignificet veram ſanctitatem. 3. Ut eandem efficiat ex opere operato, id eſt uſu ſuo, & applicatione, per propriam efficaciam, & non ex opere operantis, ſive per actum, aut diſpoſitionem miniſtrantis, vel ſuſcipientis: quæ, etſi ad effectum Sacramenti requiratur, non tamen ut cauſa, ſed ut conditio, ſine qua non.

2. A definitione talis Sacramenti excludi 1. Sacrificia tam novæ, quam veteris Legis: quia hæc non ſunt inſtituta ad gratiam ex opere operato conferendam, etſi nihilominus ſacrificium novæ legis ſic eam impetret ei, pro quo offertur, (non ut Sacramentum, uſu ſuo, & applicatione, ſed per modum impetrationis) ſed ad cultum Deo præſtandum. Con. *d.* 60. *n.* 22. 2. Figuras, & ſacramenta veteris legis, verbi gratia, circumciſionem, tranſitum maris rubri, agnum paſchalem, varias item purificationes, & conſecrationes ſacerdotum; tum quia a Chriſto non ſunt inſtituta; tum quia veram ſanctitatem non efficiebant. Ac licet Circumciſio aliquando ſuſtulerit peccatum originale per veram gratiam, id fecit vel ex opere operantis in adultis, vel non ex opere operato ſimpliciter, & rigoroſe: tum quia non continuit gratiam, ut cauſa phyſica, vel ut cauſa moralis, quia nondum erat exhibita paſſio Chriſti, & meritum, ex quo gratia pendebat, ſed tantum ex ſpeciali privilegio: tum quia non contulit gratiam formaliter, qua Circumciſio, & ex ſua inſtitutione, ſed quatenus erat profeſſio fidei; neque vi applicationis, & uſus ſui; alioquin enim omni non ponenti obicem, & quidem præter omne meritum contuliſſet, quod eſt falſum. Vide Fill. *t.* 1. *c.* 1. *&* 5. *q.* 8. & *c.* 8. 3. Ea, quæ dicuntur ſacramentalia, ver. gr. benedictio Abbatis, conſecratio virginis: quia præciſe ex uſu ſuo, & opere operato gratiam non conferunt; uti nec actus virtutum, præterquam quod hi ſenſibiles non ſint. 4. Lotionem pedum Apoſtolicorum, inſufflationem Chriſti in

Apo

Apoſtolos, per quam Spiritum ſanctum illis dedit. Item verba Chriſti ad Magdalenam, & Paralyticum, *Remittuntur tibi peccata:* quia non fuerunt ſigna inſtituta ſtabiliter ad gratiam conferendam. 5. Martyrium, ob eandem cauſam: eſto enim ex opere operato gratiam conferat, non tamen eſt ſpecialiter ad hoc inſtitutum. V. Schol.

DUBIUM II.

Quid circa materiam, & formam Sacramentorum ſervandum?

Suppono, Sacramentum dupliciter ſumi. 1. Per modum compoſiti phyſici, in quo res ſenſibilis, & actio (v. gr. in Baptiſmo aqua, & ablutio; in Unctione oleum, & unctio) dicitur materia; Et quidem oleum, & aqua materia remota; actio vero illa, materia proxima: verba autem, aut quod eorum loco ponitur, ut in Matrimonio ſignum conſenſus, dicuntur forma. 2. Per modum compoſiti artificialis: & tunc dicta materia, & forma, id eſt, res, & verba ſimul habent ſe inſtar materiæ; ſignificatio vero eorum inſtar formæ. Hic quæritur de materia, & forma, priore ſenſu.

Reſp. 1. Ut Sacramentum ſit validum, debet inter materiam, & formam, v. g. inter effuſionem aquæ, & pronuntiationem verborum, tanta eſſe conjunctio, ut ſecundum moralem hominum æſtimationem, ſpectata natura cujuſcumque Sacramenti, una alteram afficiat; hoc eſt, ut verba cenſeantur cadere in talem rem, & cum ea unum totale ſignum conſtituere. V. Bon. *d.* 1. *q.* 2. *p.* 2. Suar. Con. &c.

Unde reſolves.

1. In Baptiſmo, Confirmatione, Unctione, & Ordine requiritur talis conjunctio, ut dum miniſter verba pronuntiat, moraliter cenſeatur etiam lavare, &c.

2. In Pœnitentia abſolutio ſatis diu poteſt differri, ſicut in judiciis ſententia poſt examen cauſæ.

3. In matrimonio unius conſenſus poteſt al-

terius conſenſum tamdiu ſequi, quandiu hic moraliter permanere cenſetur: ſicut, in aliis contractibus. Vide Con. *hic art. 6.*

Reſp. 2. Ut valeat Sacramentum, non debet fieri ſubſtantialis, ſeu eſſentialis mutatio materiæ vel formæ; accidentalis vero mutatio, etſi ſæpe illicita ſit, non tamen invalidum facit Sacramentum. Porro ſubſtantialis mutatio materiæ dicitur, quando ſecundum communem uſum, & æſtimationem hominum, differt nomine, & re ab ea, quam Chriſtus præſcripſit. Accidentalis dicitur, quando cum ea eundem retinet uſum, & nomen. Formæ mutatio eſſentialis eſt, quando non manet idem ſenſus: accidentalis, quando manet. Laym. *l.* 5. *t.* 1. *c.* 4. ex communi.

Unde reſolves.

1. Nullum eſt Sacramentum, ſi materia cruda conſecretur, ſive hæc differat ſpecie ſubſtantiali a pane, ſive non: quia communiter non cenſetur, aut dicitur panis. Item ſi aquæ artificiales adhibeantur in Baptiſmo, quia non habent communem uſum, & nomen aquæ elementaris; eſto phyſice ſpecie non diſcrepent. Vide infra de Baptiſmo.

2. Valet Sacramentum, etſi aqua Baptiſmi ſit calida, &c. ſi panis Euchariſticus ſit ater, fermentatus, &c.

3. Defectu formæ Sacramentum eſt nullum 1. Si litteræ aliquæ mutentur variantes ſenſum; quod facile fit in initialibus, v. gr. in nomine matris, filii, &c. 2. Si magna fiat interruptio verborum, ita ut moraliter non videantur cohærere. 3. Si forma diviſim pronuntietur, v. gr. unus dicat, *Ego te baptizo*, alter, *In nomine Patris*, &c. quia erunt duæ formæ imperfectæ, & ſenſus falſus. Fill. *l.* 1. *c.* 4. *q.* 5. V. Bonac. *q.* 2. *p.* 1. * Ad hoc adverte Propoſ. 27. inter proſcriptas ab Alex. VIII. *

4. Forma valet, etſi non liceat, 1. Si omittas voces non eſſentiales, v. gr. *Ego*, & *Amen* in Baptiſmo: *Enim* in forma Euchariſtiæ, Bonac. *d.* 4. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 9. & 10. ex Suarez, &c. 2. Si quid addas, v. g. In nomine Patris, *qui te creavit*, &c. 3. Si ſubſtituas ſynonyma, v. g. *abluo*,

pro

pro baptizo. 4. Si tantum tranſponas, ut, *Hoc meum eſt corpus: Te ego baptizo*. 5. Si verba corrumpas ob præcipitantiam, & balbutiem: v. g. *Hoc eſt corpus meus*, vel *hic eſt enim calis meus*. 6. Si interruptio fiat parva: v. g. *Ego te baptizo*, & interponat, *iſta aqua eſt nimis frigida*, vel, *Cuſtos, verte folium*. *In nomine Patris, &c.* Fill. *l. c.* Vide Bon. *l. c.*

CAPUT II.

De Miniſtro Sacramentorum.

DUBIUM I.

Quid requiratur, ut miniſter det valide Sacramentum?

RESpond. Ad valorem Sacramenti in Miniſtro non fides, vel probitas, ſed præter poteſtatem (& juriſdictionem in quibuſdam) requiritur intentio, ſeu voluntas ſaltem virtualis, & abſoluta, vel huic æquivalens, faciendi non tantum externum illum actum, ſed Sacramentum, vel ſaltem id, quod facit Eccleſia, vel quod Chriſtus inſtituit. Eſt communis ex Trid. *ſ. 7. can.* 11. Ratio prioris partis eſt, quia Sacramenta operantur non ex diſpoſitione Miniſtri, ſed virtute divina, ſecundum inſtitutionem, & meritum Chriſti. Ratio poſterioris, quia ad confectionem ſacramenti requiritur talis intentio, quæ actionem determinet ad eſſe Sacramentale, tollatque indifferentiam verborum, & actionum: talis autem non eſt intentio ſolius actionis externæ, quæ ad alios fines, v. g. ad ludum poteſt referri. * Ad hoc nota Propoſit. 28. inter damnatas ab Alexand. VIII.

Dixi 1. *ſaltem virtualis*: tum quia non ſufficit interpretativa, vel habitualis, (qualis etiam poteſt eſſe in ebrio, & dormiente) cum actus ab ea procedens non ſit humanus, & deliberatus, ſeu liber in ſe: tum quia actualis, qua ſcilicet actu intendis, & vis hoc facere, etſi melior ſit, & conſulta, non tamen requiritur; cum enim ea non ſit in noſtra poteſtate, & homo

facile diſtrahatur, nimis durum, & plenum ſcrupulis fuiſſet, ſi hanc Chriſtus requiſiviſſet. Virtualis autem dicitur, quæ ex actuali præcedente relicta durat in aliqua actione vi illius incœpta, & continuata: ut ſi ex intentione baptizandi, vel celebrandi vadas ad Eccleſiam, ſacras veſtes induas, ad altare, vel baptiſterium accedas, etſi interim omnia alia cogites. Ratio eſt, quia hoc ſufficit ut actio illa ſit humana, & moralis. Laym. *l.* 5. *t.* 1. *c.* 5.

Unde reſolves.

1. Si Sacerdos habens forte ante ſe panem recitet factum, & verba Chriſti, non ideo conſecrat.

2. Impotens rationis, ebrius, vel ſomnians non conficit Sacramentum, etiamſi ante ebrietatem, vel ſomnum id intenderit: quia non agit humano modo. Laym. *l. c.*

3. S. Athanaſius in luſu puerili vere baptizavit, quia intendit facere, quod viderat in templo fieri ab Epiſcopo.

4. Hæreticus valide baptizat, & contrahit matrimonium, etſi non credat hoc eſſe Sacramentum, rideat, & contemnat: imo etſi nolit facere, quod facit Eccleſia Romana, ſed quod ſua; falſo putans non Romanam, ſed ſuam eſſe veram; etſi etiam per hoc nolit conferri gratiam. Ratio eſt, quia intentio generalis, qua vult, quod Chriſtus inſtituit, prævalet intentioni provenienti ex errore privato. Bon. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 9. Suar. Fill. &c.

5. Non debet repetere ſub conditione conſecrationem, qui in ipſa fuit diſtractus: vel qui minores hoſtias ad altare detulit, de quibus majorem conſecrans, non explicite cogitavit, nec detexit.

Dixi 2. *Abſoluta*; quia conditionata ſuſpendit effectum, quod, præterquam in matrimonio, fieri non poteſt. *Unde reſolves.*

1. Validum eſt Sacramentum collatum ſub conditione præterita, aut præſenti neceſſaria, vel contingente, ſi conditio vere ſit impleta: v. g. abſolvo te, ſi vis dimittere concubinam, ſi capax es; baptizo te, ſi non baptizatus. Bon. *l. c. n.* 18.

2. Nul-

2. Nullum eſt Sacramentum datum ſub conditione futura, ſive ſit hæc contingens, ut abſolvo te, ſi reſtitues, ſi dimittes concubinam &c. ſive neceſſaria, aut adjecta animo ſuſpendendi Sacramentum, ut abſolvo te, ſi cras ſol orietur. Bonac. *ibid.* Suar. Con. &c.

3. Dubium eſt Sacramentum collatum ſub conditione occulta, humano modo incognoſcibili: v. gr. baptizo, ſi es prædeſtinatus, ſi Deus videt te hoc anno moriturum.

4. Graviter peccat, qui adminiſtrat Sacramentum (excepto Matrimonio) ſub conditione, non ſolum futura (quod ſemper eſt mortale) ſed etiam præſenti, aut præterita; ſive in ſe ſit prorſus occulta, quod etiam eſt mortale; ſive humano modo cognoſcibilis, quod tamen nullum eſt, ſi fiat ex cauſa rationabili: raro veniale, ſæpius mortale, ſi abſque ulla cauſa. Ratio eſt, quia aut nullum facit Sacramentum, aut dubium, aut validum quidem, ſed non ſine nugatione in re gravi. Vide Bon. *l. c.* Suar. Con. &c. Schol.

DUBIUM II.

Quid requiratur in miniſtro, ut licite miniſtret?

Reſp. 1. Præter ea, quæ ad valorem requiruntur, requiritur probitas, ſive ut ſit in gratia: tum quia Chriſto, cujus eſt Miniſter, debet ſe conformare: tum quia ſancta ſancte ſunt tractanda; tum quia ad hoc quidem ſingulariter ordinatur, & gratia peculiari donatur, ac proinde hoc curare præ aliis eſt obligatus. Ita Lay. *l. c.* & commun. *Unde reſolves.*

1. Peccat graviter, qui conficit Sacramenta, non habens ſufficientem juriſdictionem, vel de ea rationabiliter dubitans, vel qui cenſura eſt prohibitus.

2. Non licet Sacerdoti adminiſtrare Sacramenta cum attritione cognita: quia adhuc eſt extra ſtatum gratiæ. Bonacin, *quæſt.* 3. *punct.* 1. §. 1.

3. *Non tamen* neceſſario præmittit Confeſ-

ſionem (niſi velit celebrare) etſi ſit conſultius: quia de hoc nullum eſt præceptum, & ad delendum mortale ſufficit contritio. Vaſq. *d.* 136. *c.* 1. Card. de Lugo *d.* 8. *ſ.* 9.

4. Miniſter Sacramenti ad id ordinatus, ſi conficiat, & miniſtret ſolemniter in mortali, v. g. ſi baptizet, vel celebret, peccat mortaliter toties, quoties (quod etiam verum eſſe volunt Sayr. Ledeſ. & Bon. Gran. *cont.* 5. *t.* 5. de Diacono ex ſpeciali commiſſione baptizante) niſi forte periculum ſit in mora, nec poſſit tam cito confiteri, aut conteri: eo enim caſu baptizare, vel etiam abſolvere moribundum in ſtatu peccati, non eſſe irreverentiam, docet C. de Lugo *d.* 8. *ſect.* 9. *n.* 151.

Dixi 1. *ad id ordinatus*; etſi enim Laicus in neceſſitate baptizet cum conſcientia peccati mortalis, non peccare mortaliter docent Con. *l. c.* Fill. *t.* 1. *c.* 5. *q.* 10. ex Suarez, &c.

2. *Solemniter*: nam ſi ſine ſolemnitate baptizet, excuſant a mortali Suarez, Con. Fill. *l. c.*

5. Alii, qui conficiunt, & miniſtrant, non peccant mortaliter: verb. grat. cum Laici in neceſſitate baptizant, vel miniſtrant ſibi invicem matrimonium in mortali. Ita contra Sylv. Vaſq. & alios docet Suarez, cum aliis; qui tamen vult eos peccare mortaliter, quatenus hoc in mortali ſuſcipiunt. Ita etiam Fill. Fern. Sanchez, Con. *q.* 6. *c.* 6. *d.* 1.

6. Qui miniſtrat, etſi non conficiat, Euchariſtiam in mortali, peccat mortaliter, ut habet communis. Suar. Fill. Laym. Bon. & aliorum contra Vaſq. cujus ſententiam Dian. recte notat eſſe probabilem, ſive ſit Sacerdos, ſive Diaconus, ut vid. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 195. Idem docet Card. de Lugo *d.* 8. *n.* 155. Et quidem aliqui putant, tot mortalia committi, quot communicantur; quod minus videtur probabile, cum moraliter non ſit niſi una diſtributio, & una indigna adminiſtratio. Ita Tann. 2. 2. Henriq. Fill. *n.* 87. &c. contra Con. & Bonac.

7. Etſi probabile ſit, quod docent Sylv. Caj. Fill. *t.* 1. *tr.* 1. *c.* 6. *n.* 87. Nav., & Sa *v. Ordo*, Diaconum, & Subdiaconum, ſi cum mortali in ordine ſuo miniſtrent, item Sacerdotem, & Epi-

ſco-

ſcopum, ſi Sacramentalia exerceat, nuptias, aquam benedicat, altaria, templa, vaſa conſecret, concionetur, Euchariſtiam de loco in locum ttansferat, peccare mortaliter: contrarium tamen videtur verius, ut docent Suarez, Vaſq. Laym. Con. *q*. 64. *ar*. 6. *dub*. 1. C. de Lugo *l. c.* Ratio eſt, quia hæ actiones non tendunt proxime ad ſanctificationem animæ ex opere operato, ſicut actiones ſacramentales.

8. Non videtur vera eſſe ſententia, quæ docet eſſe mortale tangere in mortali corporalia, calices, reliquias, &c. Sayr. Suar. Bonac. *d*. 1. *q*. 3. *p*. 2. Quod ſi quis in mortali (etiam laicus in neceſſitate) elevet de terra Euchariſtiam, non videtur aliud agere, quam ſi Chriſtum in hac vita lapſum elevaſſet: ſecus tamen, ſi quis id extra neceſſitatem temere præſumat, exemplo Ozæ. Bon. *d*. 1. *q*. 3. *p*. 2. *n*. 12.

Reſp. 2. Requiritur præterea, ut exhibeat, ac curet non tantum quæ ad ſubſtantiam Sacramenti ſunt neceſſaria; ſed etiam quæ ad decorem, ſive ex natura rei, ſive ex præcepto Eccleſiæ, ſpectant. Ratio prioris eſt, quia alioqui Sacramenta dehoneſtat, & tractat indigne. Ratio poſterioris eſt, quia Sacramenta ſancte ſunt tractanda; & præcepta Eccleſiæ obligant in conſcientia.

Unde reſolves.

1. Peccat miniſtrans mortaliter. 1. Si utatur materia, vel forma falſa, vel (extra neceſſitatem) dubia. Bon. *d*. 1. *q*. 2. *p*. 1. *n*. 32. 2. Si omittat intentionem requiſitam. Quod ſi vero dubium oriatur, & non tantum inanis ſcrupulus, (is enim rejici debet) an forma fuerit legitima, vel an legitime, & integre prolata, tunc, etſi ſpeculative probabile ſit, formam eſſe legitimam, in praxi tamen iteranda erit ſub conditione, quia tutius hic eligendum eſt, * Juxta ſenſum communem Eccleſiæ, ut videre licet in damnatione Propoſ. 1. facta ab Innoc. XI. *

2. Peccat quoque (graviter, vel leviter pro gravitate materiæ) 1. qui verba formæ corrupte, inarticulate, indevote pronuntiat. 2. qui materiam, vel formam, vel cæremonias, con-

tra Eccleſiæ morem, quamvis accidentaliter, ſine cauſa mutat, vel omittit. Quod ſi fiat ex contemptu, eſt mortale: ſi ex negligentia, ſæpe eſt mortale, quando ea magna eſt, & in re gravi. V. infra *c.* 4. *d.* 5.

3. Peccat graviter, qui miniſtrat Sacramentum publico peccatori, vel aliter indigno, niſi indignitas ſciatur ex confeſſione, vel ſit occulta indignitas, & ex negatione ſequeretur infamia, ut patet ex praxi Eccleſiæ, & Chriſti, qui Judæ Euchariſtiam dedit. Gravius peccaret, qui ne daret indigno, porrigeret ei hoſtiam non conſecratam, etſi ſic cum eo conveniſſet; aut qui non audens indigne celebrare, ſimularet Miſſam, elevans hoſtiam non conſecratam; quia, quantum eſt ex ſe, dat occaſionem idololatriæ. V. Bon. *d.* 1. *q.* 6. *p.* 4. Suar. Con. &c. Schol.

CAPUT III.

De ſuſcipiente Sacramentum.

DUBIUM I.

Quæ diſpoſitio requiratur ad valorem Sacramenti in ſuſcipiente?

RESp. Ad valorem Sacramenti in adultis ratione utentibus intentio percipiendi ſacramentum interpretativa ſaltem requiritur, & ſufficit (excipe Pœnitentiam, de qua infra.) Ita commun. Theologi omnes cum D. Thom. contra Cajet. qui putat, in ſuſcipiente nullam intentionem requiri, modo contrariam non habeat. Ratio reſponſionis eſt, quia, ſicut adultus non juſtificatur ſine proprio conſenſu, ita nec per Sacramentum initiatur, & conſecratur Deo ſine eodem conſenſu, ſi ejus ſit capax. Bon. *d.* 1. *q.* 6. *p.* 2.

Dixi, *adultis &c.* quia cum tantum requirantur conditiones juxta ſubjecti capacitatem, parvuli autem, & perpetuo amentes non ſint capaces propriæ intentionis, ſufficit illis intentio Chriſti, & Eccleſiæ. Fill. t. 1. c. 8.

Un-

Unde reſolves.

1. Parvuli, uti & perpetuo amentes valide baptizantur, confirmantur, communicantur, ordinantur: quod ultimum nefas eſſet, priora autem olim permittebantur. Bon. *l. c.*

2. Ægris ratione jam privatis recte datur Unctio, non tantum ſi ante petierint, ſed etiam ſi fuerint Catholici, neque conſtet eſſe in mortali: nam hoc ipſo cenſentur interpretative voluiſſe, & petiiſſe, quod alii Chriſtiani, etiamſi de ea nunquam audierint. C. de Lugo de Sacramentis in genere, *d.* 9. *n.* 122. &c. commun.

3. Invalidum eſt Sacramentum, 1. quod quis ſuſcipit cum intentione neutrali, habens ſe negative. 2. quod ſuſcipit ficte, ideſt ſimulate: non tamen quod ficte, ideſt indiſpoſite. 3. quod per meram vim animo omnino repugnante ſuſcipitur. Bon. *l. c.*

4. Validum eſt Sacramentum, 1. Quod qui accipit, vult quod Chriſtiani accipiunt; etſi non credat, aut non velit Sacramentum. 2. Quod quis per metum coactus ſuſcipit, cum metus non tollat voluntarium. Matrimonium tamen gravi metu, v. gr. injuſtæ mortis initum, cenſetur irritum, ut docet Sanch. *l.* 4. *de matr. d.* 12. & 14. C. de Lugo *d.* 9. *n.* 133. Et qui ordines gravi metu coactus ſuſcepit, etſi characterem habeat, non tamen tenetur ad continentiam, poteſtque, ſecluſo ſcandalo, nubere, ut ſuo loco dicam.

DUBIUM II.

Quid requiratur ut licite, & cum fructu ſuſcipiatur?

Reſp. Ad effectum Baptiſmi, & Pœnitentiæ requiritur, & ſufficit præter voluntatem ſumendi Sacramentum, diſpoſitio fidei, ſpei, & attritionis; non autem requiritur charitas, ſive ut gratiam habeat: quia hæc Sacramenta dicuntur mortuorum, quod ipſa primam gratiam, ſeu vitam donent. Ad reliqua vero Sacramenta, quæ dicuntur vivorum, requiritur, ut ſit in gratia; * non autem puriſſimus amor *Dei, & omnis mixtionis expers*, ut volebat

Pro-

Propoſ. 23. inter proſcrip. ab Alex. VIII.* quia illa non primam, ſed ſecundam tantum gratiam, id eſt augmentum tantum gratiæ conferunt. Etſi ſubinde per accidens dent primam, cum quis putat bona fide ſe carere mortali. Lay. *d.* 6. Bon. *d.* 1. *q.* 6. p. 2.

Unde reſolves.

1. Etſi æqualiter diſpoſiti æqualem, magis tamen diſpoſiti majorem Sacramenti fructum præter characterem conſequuntur; tum quia congruum eſt Sacramenta ita inſtituta eſſe, ut uberior gratia detur pro diſpoſitione ſubjecti; tum quia non videtur is, qui vehementem attritionem ad baptiſmum, vel Pœnitentiam affert, omni fructu carere.

2. Qui ſumit hoſtiam, quam neſcit eſſe conſecratam, cum inſtar alterius animalis, ſine intentione ſumendi Sacramentum, ſumat, accipit quidem materialiter rem, quæ eſt Sacramentum, non tamen Sacramentaliter, & cum fructu. Idem docet Bonac. de eo, qui ſumit Sacramentum ex cauſa famis; quod videtur intelligendum ſi ex ea ſola: neque enim videtur Sacerdos fructu Sacramenti privari, etſi ſumpturus calicem, ſimul etiam levare ſitim intenderet. Vide Bonac. *l. c. n.* 30.

CAPUT IV.

Quid ſint Sacramentalia, & quid efficiant?

RESpond. 1. Cæremoniæ Eccleſiaſticæ, quæ vulgo dicuntur Sacramentalia, ſunt actus externi religionis, ad colendum Deum accommodati. Tales autem communiter vocantur oratio Dominica, aqua benedicta, eſus eulogiarum olim in uſu, confeſſio generalis, eleemoſyna, benedictio ab Epiſcopo, vel Abate conſecrato data, quæ ex antiqua traditione dicuntur remittere venialia, & continentur hoc verſu:

Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans, benedinedictus.

Ad quæ etiam revocantur tunſio pectoris; *unctio in* Regem, & ſimiles; item multæ aliæ

care-

noniæ, & res etiam ipſæ ſacræ, quæ in
ſia partim ab Apoſtolis traditæ, partim po-
nſtitutæ ſunt, ut Exorciſmi, inſufflationes,
t tonſura, benedictiones, & conſecrationes
rum rerum, & perſonarum, ut Eccleſiæ, cali-
&c. ipſæ etiam herbæ, lumina, vinum S. Jo-
, cerei agni, ſignum S. Crucis. Quæritur er-
uam vim habeant; non ex opere operantis,
certum ſit, ſicuti per alia pia opera, ſic e-
iis nos mereri; ſed ex opere operato.

ſp. 2. Non habent vim ex opere operato
rendi gratiam, aut remittendi peccata vi
& per ſe, ſed tantum quatenus in nobis
motum excitant. Ratio prioris eſt, tum
nuſquam promiſſio gratiæ, aut remiſſionis
torum iis facta reperitur; tum quia pecca-
etiam veniale non remittitur ſine infuſione
æ, quam conferendi ea nullam per ſe habent
. Ratio poſterioris eſt, quia id accommoda-
eſt Sacramentalium inſtitutioni, & conſe-
oni, quæ fit per preces Eccleſiæ, quibus ipſa
s tales motus precatur. Con. *q.* 71. *n.* 3.

Unde reſolves

Gratiæ prævenientes, & pii motus conferun-
per Sacramentalia, per modum impetratio-
quæ non omnino infallibilem effectum ha-
.

Peccat graviter, qui Sacramentalibus fal-
materiam ſupponit, ut pro aqua luſtrali
nda urinam.

Sacramentalia quandoque operantur benefi-
corporalia, v. g. ſanitatem, per modum im-
ationis, ratione precum Eccleſiæ. Imo quæ-
etiam vim habere (v. g. fugandi dæmonem)
modum operis operati, ex ſingulari privile-
docent Henr. *l.* 1. *c.* 2. Sotus, & alii. Quia,
iunt, etiam Ethnici, in quibus nec inter-
runt preces Eccleſiæ, nec meritum operan-
n, quandoque ſigno Crucis, quod quidam
m putant de nomine JESU, a dæmone li-
ti fuiſſe dicuntur: quod tamen alii eorum
uti objectivæ, quaſi naturali, adſcribunt: de
plura apud Schol. Vil. Mærat. *q.* 10. *ſ.* 1.

TRACTATUS I

De Baptiſmo, & Confirmati

CAPUT I.

De Baptiſmo.

NOn agitur hic de Baptiſmo ſan
eſt martyrio ; nec de flaminis
tus, id eſt contritione, cum voto B
deſiderio , quia non ſunt Sacrament
Baptiſmo fluminis, qui definitur , A
poris exterior, facta ſub præſcripta
borum.

DUBIUM I.

Quid ſit materia Baptiſmi

Reſpond. Materia remota licita eſ
ſecrata, ſi haberi poteſt ; valida eſt
ſola aqua elementaris , quæ morali
æſtimatione ſit naturalis, & uſualis
putei, maris, paludis , pluvia , &c.
luta ex nive, grandine, glacie , lic
taliter quoad calorem , ſaporem ,
alterata ſit, ut aqua ſulphurea, lixiv
culum ita tenuiter carne decoctum ,
alteri corpori ita modice admixta
communem, & æſtimationem aquæ
Ratio reſponſionis eſt ex Joan. 3. *N*
natus fuerit ex aqua. Quam S. Tho
mat triplici congruentia. 1. Eſt ma
moditas aquæ. 2. Ejus facillimus
ptitudo ad ſignificandum effectum ,
mundatio a peccato.

Unde reſolves.

1. Inepta materia Baptiſmi eſt ſaliv
lacrymæ, ſudor, cereviſia : item aq
mixta, ut non amplius ſit apta ablu
vocetur aqua, ver. gra. lutum , bro
num lymphatum : item aquæ artificia
ſis, herbis, ſucciſque expreſſæ : deni
grando, glacies non reſoluta. Ratio

ali hominum æſtimatione non cenſetur a-
naturalis, & uſualis. Lay. *l.* 5. *t.* 2. *c.* 3. Bon.
q. 2. *p.* 1.

Quia de quibuſdam tum ex dictis, tum a-
lubium eſt, ve. gr. de juſculo, & cereviſia
: tenui, lixivio (& ſecundum Gran. in 3.
. *tr.* 1. *d.* 3. *dub.* 2. aqua roſacea) hinc in
ſitate licet illis uti, etſi poſtea Baptiſmus
conditione ſit repetendus. V. Eſcob. Laym.
ll. cc.

Uti aqua impura, vel non conſecrata,
alia haberi poteſt, eſt grave peccatum,
acramenti irreverentiam. Bonac. *l.* 1. *c.* 1.
Dian. *p.* 9. *t.* 6. *R.* 3. & alii quinque, licet
nad. & Quintanad. putent non eſſe morta-
i non benedicta.

ſpond. 2. Proxima materia Baptiſmi eſt
tio. Quæ valide fit tribus modis, ſcilicet
erſione, aſperſione, infuſione, juxta pra-
diverſarum Eccleſiarum, quæ ſervanda eſt,
it morali hominum judicio cenſeatur eſſe
. Ex præcepto tamen caput abluendum
quod praxis Eccleſiæ habet. Ratio eſt,
quolibet horum modorum fieri poteſt ab-
. Et quidem trinam merſionem non eſſe
ſſariam, conſtat ex Concilio Toletano. Ubi
m trina vel immerſio, vel infuſio uſitata
ſine gravi peccato extra neceſſitatem non
ſt prætermitti, ut docet D. Thom. etſi a-
ſecluſo ſcandalo, & contemptu, dicant eſſe
um veniale. Laym. *l. c. n.* 4. Bon. *l. c.*

Unde reſolves.

Non vere baptizatur, cujus nulla pars im-
iate tangitur, ver. gr. infans in utero, vel
; vel adultus, cujus veſtes tantum ſint a-
æ. Laym. Bon. *ll. cc.*

Non requiritur ad valorem, uti qui ba-
itur, emergat ex aqua: quod tamen gra-
peccatum eſt, eſto nihilominus moriturus
baptizandus. Laym. *c.* 3. *n.* 5. uti etiam
rem nihilominus morituram, vel mortis
a aperire, ut infans baptizetur. Laym.
t. 2. *c.* 3, *n.* 2. ubi unicum caſum excipit,
imirum mater ſit morte digna, & ſi ſuppli-
a differatur, infans certo ſit moriturus

ante

ante nativitatem. Verum recte addit ex Suarez caſum hunc vix moralem, & practicum eſſe. Vid. *l. c.*

3. Invalidus eſt Baptiſmus, 1. Si quis labatur in aquam, vel ab alio protrudatur, & tamen formam pronuntiet. 2. Si formam pronuntians teneat puerum, & alter abluat, aut aquam effundat. 3. Si aqua e fonte proſiliente, aut ſtillicidio decidente, baptizandus ei ſe ſubmittat. Ratio eſt, quia in his non tu, ſed alter abluit. Bon. *p.* 3.

4. Ob probabilem utrimque ſententiam; du-bius eſt Baptiſmus, ideoque ſi in neceſſitate datus, repetendus ſub conditione. 1. Si tantu-una, vel altera gutta ſit adhibita, v. g. ſi n-re aquæ luſtralis multitudo ſit aſperſa. Q-ſine neceſſitate non licet, cum ad ablution-non videatur ſufficere quicunque aquæ co-ctus, ſed requiri ſucceſſivus, cum aliquo tu. Bon. *l. c. n.* 13. ex Suar. Con. &c. In-tamen neceſſitatis ſic baptizare concedit rat. *t.* 3. *d.* 2. *ſeſſ.* 4. Granadus in 3. *p. c.* 1. *d.* 4. *n.* 12. 2. Si tantum ſit abluta pars principalis, ver. gr. digitus, manus, vel Nam ſi pars principalis, v. gr. ſcapulæ, ctus, nemo dubitat. 3. Si tantum crin-tincti, licet Card. de Lugo *Reſp. mor. l.* hunc validum eſſe contendat. 4. Si infa-ctus ſit involutus adhuc ſecundina ſua pellicula corpori annata: in neceſſitate in prædictis caſibus Baptiſmus debet ſub conditione. Hurtad. *de Bapt. d.* 1. *di* Laym. *l. c.*

5. Cum terna uſurpatur effuſio, au-ſio, ad nomen Patris, & Filii, & Spi-cti, juxta praxim Eccleſiæ, cavendum ſed ſemel tantum pronuntietur forma. ctius ita profertur, ut ante tertiam a-non finiatur: quia forma, cum quac-ma ablutione, Baptiſmum conſtituit. *c.* 3. Laym. *l.* 5. *t.* 1. *c.* 3.

DUBIUM II.

Quæ ſit forma Baptiſmi?

ma neceſſaria Baptiſmi eſt hæc: *Ego in nomine Patris, & Filii, & Spi-*, *Amen*. A qua non differt illa Græ-antialiter: *Baptizetur* (vel, ut Ar-, *baptizatur*) *ſervus Chriſti, in no-*, *&c.* Porro quinque ſunt, quæ ſi-in prolatione formæ, juxta quæ va-et expendi. 1. Perſona baptizantis, licite: quod in forma Græcorum non cum *Tò* baptizetur, idem valeat, ir a me. 2. Actus baptizandi, quia ma non haberet connexionem cum mque non determinaret, cum ablu-s fines poſſit referri. 3. Perſona ba-uia uti ablutio, ita & forma circa ſonam verſari debet. 4. Unitas divi-; quod fit per voces, *In nomine*. perſonarum: idque explicite, & di-aribus vocabulis. Fill. *c.* 3. Laym. *p.* 4. *Unde reſolves.*

: baptizat, etſi venialiter peccet, qui o, dicit, abluo, mergo, &c. vel pro communi nomine Græcorum more, ; vel baptizo Petrum: vel qui ho-a dicit, baptizo dominationem ve-ym. *c.* 4. *n.* 9. Bon. *p.* 4. *n.* 9. & ſeq.

forma, etſi omittat, *Ego*, & *Amen*; a ſignificata per formam ſalvantur, iittat, *Te*: quia non ſignificatur per-zandi. *ibid.*

valent hæ formæ, Baptizo te in Patris, & Filii, &c. quia multi-itura, ſeu eſſentia divina. 2. Ba-Patre, & Filio, &c. vel cum Pa-vel per Patrem: vel in nomine Pa-Filium, in Spiritu Sancto; vel in fi-, majeſtate Patris, &c. (quam ta-lubiam eſſe volunt.) Ratio eſt, quia diverſitas eſſentiæ, aut certe uni-tis exprimitur. 3. Baptizo te in no-

mine

mine Dei, vel Sanctiſſimæ Trinitatis:
nomine Dei unius, & trini: vel in
trium Perſonarum: vel Patris, & Filii
ſa perſona Spiritus ſancti. Ratio eſt, q
exprimuntur diſtincte tres perſonæ. 4.
mine Domini noſtri JESU Chriſti: qu
forma olim Apoſtolos uſos, ſed ex ſpeci
vilegio, multi docent, alii negant, di
eos baptizaſſe in nomine Chriſti, add
lud nomini ſecundæ perſonæ, non om
minibus aliarum perſonarum. Cum erg
laus Papa dixit, eam formam valere,
tellexit, ſi pro nomine Filii ponatur
Chriſti, vel in nomine Chriſti, pro vi
ſti, intellexit: vel locutus eſt ut docto
tus. V. Auct. cit.

4. Dubiæ ſunt formæ, ob ſententiam
que probabilem Auctorum. 1. Baptizo t
mine Patris, in nomine Filii, in nom
ritus ſancti: vel Baptizo te in nomine
baptizo te in nomine Filii, &c. Ratio e
non exprimitur unitas eſſentiæ. 2. Ba
in nomine Genitoris, Geniti, & Spira
in nomine Omnipotentis, Sapientis, &
vel in nomine Ingeniti, Geniti, & Bo
tio eſt, quia Trinitas Perſonarum no
catur vocibus, quibus a fidelibus omn
bet, & poteſt apprehendi. 3. Baptizo te
mine Patris, & Filii, & Spiritus ſan
Mariæ Virginis; quia dubium eſt de i
ne Miniſtri: qui ſi eo ſenſu voluit dice
riæ, quo Patris, & Filii, & Spiritus
non valet, cum ſit contra ſenſum eſſe
a Chriſto intentum: ſi vero tantum v
lam invocare ut coadjutricem gratiæ
trandæ, vel aliter, valet, cum tantum
tatio accidentalis. Filliuc. *t.* 2. *c.* 3. *n.* 50.
iam Laym. & Bon. *ll. cc.*

DUBIUM III.

De miniſtro Baptiſmi.

ARTICULUS I.

Quis ſit miniſter Baptiſmi?

Valide miniſtrat omnis homo ratione juſcunque fidei, vel infidelitatis, ſta- exus: Licite, tanquam miniſter ordi- ex officio Sacerdos habens juriſdictio- commiſſionem; vel ex ejus commiſ- onus. In caſu tamen extremæ neceſ- nis, qui poteſt valide, etiam facit li- turque, ut proximo ſuccurrat. Lay. 7. *Unde reſolves.*

tantum Diaconus, ſed nec Parochus, pus, abſque commiſſione, extra ſuam, vel Parochiam, vel intra eam alie- baptizat: ideoque etiam peccant pa- ui ſine licentia ſui Prælati alieno de- olem baptizandam, cum violent jus Laym. *l. c.*

nus non tantum in extrema neceſſi- etiam in alia notabili baptizare pot- idem cum ſolemnitate, ex commiſſio- pi, vel Parochi, ut ſi v. g. ob mul- baptizandorum, aliudve grave impe- , id ipſi facere non poſſint. Laym. *l. c.* n in neceſſitate confertur Baptiſmus, eſt ordo ita, ut ſi adſit, & non de- cerdos, vel Diaconus, is reliquos præ- Sic etiam Clericus laicum, vir mulie- lis infidelem, niſi forte inferior melius nodum, ut ſolent obſtetrices (quæ xaminari, & approbari debent a Pa- vel alia juſta cauſa ſit, ut quia virum tem ingredi non decet. Quod ſi lai- et præſente Sacerdote, & ſecundum etiam præſente Diacono, cenſent eſſe quia id laico tantum competit ob de- cerdotis, qui ſine injuria Ordinis, *eo* *ti talem* licentiam dare non poteſt.

In

Reſpond. Si alter applicet mate
formam , nullus erit baptiſmus :
ſe abluere , cum non abluat , fo
falſam, etiamſi uſurpet Græcorum
ſervus Chriſti, vel quæ putatur illi
baptizet te Chriſtus : ſubintelligit
me; alioqui ſi excludatur perſona
ſenſus ſit , baptizet te Chriſtus ,
ſive non per me, forma nulla eſt
men neceſſitatis poſſe ſub conditi
ptiſmum conferri , ut v. g. mutus
ſciens ablueret , cæcus autem forn
tiaret, docet Hurt. *d.* 2. *diff.* 6. ad
re talem, elapſo periculo, iterum
ne baptizari. Vid. Fill. *c.* 4. Dian.
26. ex Chapeavil. Marſil. &c. Bon
p. 4. *n.* 32. Laym. *c.* 7.
Reſpond. 2. Si plures Miniſtri ſin
& formam pronuncient , graviter
tra ritum Eccleſiæ . De valore ſie
gui. 1. Si quilibet intendit bapti
denter ab alio , ut cauſa particular
baptizant, ſive ſinguli dicant, Ego
ſive , Nos te baptizamus : quia
ſenſus cenſetur eſſe abſolute , & in
baptizare , non cobaptizare , eſt

DUBIUM IV.
Quod ſit ſubjectum Baptiſmi?

Reſpon. 1. Subjectum capax Baptiſmi eſt ſolus homo vivus, ab Adamo deſcendens, nondum baptizatus.

Reſpon. 2. Valide baptizantur infantes, item perpetuo amentes, qui nunquam uſi ſunt ratione: quia cenſentur ejuſdem conditionis cum infantibus. Si autem aliquando ſint uſi ratione, non valet Baptiſmus, niſi ante amentiam petiverint. V. Bon. *d.* 2. *q.* 2. *p.* 6. *c.* 6. Lay. *c.* 6.

Unde reſolves.

1. Si puer inter baptizandum nondum finitâ forma moriatur, Baptiſmus eſt nullus.

2. Non valet Baptiſmus iteratus, ideoque uterque tum rebaptizans, tum rebaptizatus peccant mortaliter, fiuntque irregulares, & in jure civili ſubjacent pœnæ mortis. Quas tamen pœnas non videtur incurrere is, qui etſi ſine juſta cauſa, rebaptizat ſub conditione: quia intelliguntur de Baptiſmo abſolute dato, quando moraliter conſtat, priorem Baptiſmum fuiſſe validum. Vide Laym. *c.* 5. Bon. *p.* 5.

3. Nondum perfecte natus eſt baptizandus, ſi ſit periculum, dummodo pars aliqua poſſit ablui: quia eſt homo vivus, nec certo conſtat eſſe incapacém.

4. Si dubium ſit, an infans vivat, baptizandus eſt ſub conditione.

5. Valide baptizatur, quem Miniſter putat eſſe alium; aut licet ſit puella, quam putat eſſe puerum: quia intendit baptizare præſentem. Aliud eſt in Matrimonio, quia intendit contrahere cum illa, quam putat. Bon. *p.* 4. *n.* 26.

6. Valide, etſi extra neceſſitatem illicite, plures ſimul baptizantur, hac forma, *Ego vos baptizo*, &c. Bon. *p.* 4.

7. Monſtrum, quod capite, & pectore formam hominis refert, eſt baptizandum; ſecus ſi beſtialem refert. Quod ſi vero caput tantum ſit ferinum, putat eſſe baptizandum Comitolus. Nav. tamen, & alii volunt differendum, *donec certius cognoſcatur*; niſi periculum mortis

tis immineret : tum ſub conditi
dum eſſe. Quod ſi habeat memb
minata, & dubitetur, num ſit u
duo, duplex Baptiſmus conferenc
abſolute, alter ſub conditione,
qua membra apparent imperfecti
l. 5. *tr.* 2. *c.* 3. Bon. *p.* 6. & Ritua
tit. de Baptiſmo.

Reſp. 3. Extra mortis periculı
tamen licite, baptizantur Ethnic
invitis parentibus. Ratio eſt,
runtur parentibus, & fit illis in
linquuntur, & fit injuria Sacran
ponitur irreverentiæ. Quod ſi
Chriſtiane educari (ad quod tu
licebit in his caſibus. 1. Si pa
mancipia : tunc enim tui potiu
illorum. 2. Si parentes aliquan
ptizati, vel uterque, vel ſaltem
tunc Eccleſia jus in eos habet.
rentum petat ; tunc enim juſt
injuſtæ alterius præferenda eſt, i
lis, & fidei. 4. Si infans ſit in
tis. 5. Si rationis jam compos p
in negotio religionis eſt ſui juri
tem de uſu rationis, ſufficit eſſ
V. Laym. *l. c.* Fill. *t.* 2. *c.* 6. Bon. *p*

Quæres, An Baptiſmus aliqua
ſit, & qua forma?

Reſpon. Cum temere rebaptiz
ex objecto, quia eſt in genere
conaris miniſtrare Sacramentum
ad hoc, ut non liceat rebaptizar
ritur certitudo de Baptiſmo, ſed
eo ſint conjecturæ ; ut v. g. qu
& educatus ſit inter fideles, ne
parte rationes alicujus momenti o
enim, vel metaphyſicum dubium
ſed requiritur grave, & morale,
tionabile. In quo inclinandum e
baptizandi, recte monet Laym.
aliis. *Unde reſolves.*

1. Sub conditione baptizandi ſ
materia, & forma, aut intentio
eandam ſupradicta) ſint baptiz

expoſiti, & reperti ſine ſcheda teſtante de Baptiſmo, ſecus ſi cum ea. Ita communiter. Quintan. tamen *t.* 1. *ſ.* 13. & 14. contendit etiam non eſſe rebaptizandos. 3. Baptizati ab obſtetricibus veneficis; prȩſertim ſi faſſæ, vel convictæ fuerint, aliquando non recte baptizaſſe. Laym. *c.* 5. *n.* 3.

2. Infantes ab obſtetricibus, vel parentibus, vel cognatis, &c. ob neceſſitatem baptizatos, promiſcue omnes ſub conditione rebaptizare (quando obſtetrices bonæ, & bene inſtructæ cenſentur) non licet; quia de valore baptiſmi prudenter, & rationabiliter dubitari non poteſt. Suar. Lay. *l.* 5. *t.* 2. *c.* 5. qui tamen contrariam conſuetudinem quorundam Parochorum damnare non audent, eo quod experientia didicerint, obſtetrices non raro fuiſſe deceptas a diabolo, ideoque revera periculum aliquod ſit animæ, ob quod irreverentia ceſſet: additque eam conſuetudinem approbatam fuiſſe a Paſtorali Romano edito Antuerpiæ 1607. eamque ſententiam tenet Sylveſt. apud Dian. *p.* 5. *t.* 13. *R.* 86. & ipſe Dian. *p.* 9. *t.* 6. *R.* 35. cum aliis 2. cenſet eam probabilem, habereque locum in omnibus baptizatis ab hæreticis, licet ſint adulti; quod C. de Lug. *R. mor. l.* 1. *d.* 2. recte limitat ad illas circumſtantias, in quibus prudenter dubitari poſſit de defectu materiæ, formæ, vel intentionis. Denique etiam Quintan. *t.* 1. *ſ.* 6. docet, infantes ſupradictos fere omnes rebaptizari poſſe ſub conditione.

3. Peccat graviter Miniſter, 1. qui non rebaptizat eum, de quo rationabile dubium juris, vel facti manet, num valide ſit baptizatus; quia tenetur proximum liberare probabili periculo gravis mali, cum facile poteſt. Laym. *l. c.* Quint. *l. c.* 2. Si non diligenter inquirat in talis Baptiſmi valorem, niſi de hoc aliunde conſtet. Quint. *t.* 1. *ſ.* 6. & 7.

4. Non eſt rebaptizandus, de cujus Baptiſmo habetur teſtimonium unius oculati teſtis, licet fœminæ; dummodo non ſit ſuſpecta, nec aliud obſtet. Laym. *l. c.*

5. Qui vere, & rationabiliter dubitat de ſuo Baptiſmo, tenetur petere Baptiſmum, & Paro-

conferre. Quintan. *l. c. ſ.* 13. & 15. & in-
ſtincte ab alia aliorum Sacramentorum.
2. Baptiſmus ſub conditione hac forma
ndus eſt: Si baptizatus es, non te bapti-
nondum es baptizatus, Ego te baptizo; In
e, &c. Ac licet ſufficiat ſola mente conditio-
apponere, ſi ex omiſſione non timeatur
..., tutius tamen eſt exprimere verba ſal-
ſta: Si non es baptizatus, &c. Vid Tol.
. 19. Laym. *l. c.* Suar. *d.* 31. Fill. *t.* 2. *c.* 4.
Patrinus autem in hoc Baptiſmo neceſ-
s non eſt, nec adhibendus. Quint. *l. c. ſ.* 18.

DUBIUM V.

De Ceremoniis Baptiſmi.

ARTICULUS I.

Quæ ſervanda circa ceremonias baptizandi?

Reſp. Cæremoniæ Baptiſmi petendæ ſunt ex Agendis cujuſque Eccleſiæ. Univerſim tamen circa eas ſervanda ſequentia. 1. Baptiſmum extra neceſſitatem abſque peccato non poſſe conferri niſi in aqua conſecrata. Quæ cum deeſt, habetur formula brevis in quibuſdam Agendis ex tempore aliam conſecrandi, pro caſu neceſſitatis. Quod ſi etiam hac formula careas, adhiberi poteſt aqua communis benedicta. 2. Baptiſmum ſolemnem non conferendum niſi in templo, & loco ad id deputato, niſi filiis Regum, & Principum; quibus adde filios Catholicorum in locis hæreticis; interim quoad hoc in magnatibus, & nobilibus connivetur in multis locis. Lay. *c.* 8. *n.* 8. 3. Infantes ex conſuetudine deferendos ad baptiſmum circa diem octavum; niſi prius ſit neceſſe, vel niſi ſit gravis cauſa dilationis, v. gr. quia patrini ſunt expectandi, in qua tamen non licet communiter extra neceſſitatem privatim baptizare, & poſtea adhibere ſolemnitates, ſed præſtat expectare aliquandiu. Laym. *c.* 5. *n.* 8.

4. Baptizanti non licet adhibere cæremonias aliquas, omiſſis aliis. Quia vel fiet in baptiſ-

mo ſolemni, quod prohibet Trid. *ſ. 6. c.* 3. vel privato; ſed in hoc prohibet Clementina unica illas adhibere, niſi ſit filius Regis, aut Principis. De patrino tamen uſus habet, ut & tunc adhiberi poſſit, etſi non ſit neceſſe. Et multi putant, adhibitum non contrahere cognationem ſpiritualem, nec vere patrinum effici, ut Sanch. Rodriq. contra Laym. & Suar. quorum tamen ſententia videtur probabilior.

5. Cum in neceſſitate, vel aliam ob cauſam (nam ob gravem cauſam, v. g. juſtum timorem infamiæ, aliquando licite fit) baptiſmus ſine cæremoniis eſt collatus, ea ceſſante, illæ ſolemniter in templis ſunt ſupplendæ. Quod tamen non eſt moris in hæreticis converſis: ne plebs putet, nos eorum baptiſmum improbare. Laym. *c.* 8. *n.* 10. Imo in aliis omittere, ſecluſo contemptu, eſſe tantum veniale docet Poſſev. *de Off. Cur. c.* 6. *n.* 23. Qui autem tenet more Patrini infantem, dum cæremoniæ ſupplentur, non contrahere cum eo cognationem ſpiritualem, Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 266. ex Porſtio dicit eſſe probabile.

6. Si Baptiſmus collatus deprehendatur fuiſſe invalidus, non ideo repetendæ ſunt cæremoniæ.

ARTICULUS II.

Qui Patrini, & quod eorum officium?

Reſp. 1. Patrini ſunt quaſi patres ſpirituales, qui baptizatum de fonte ſuſcipiunt in ſuam curam. Unde eorum officium eſt, baptizatum de rebus fidei inſtruere, orationem Dominicam, & Symbolum docere; ad quod obligantur, ſi id ab aliis non fiat. Laym. *l.* 5. *t.* 2. *c.* 9.

Reſp. 2. Ut quis valide ſit Patrinus, non certa ætas, ſed requiritur. 1. Uſus rationis. 2. Ut ipſe ſit baptizatus (quia non poteſt eſſe pater, qui ipſe nondum ſit natus.) Et quidem, ut ejus Baptiſmus fuerit validus, quia acceſſorium ſequitur principale. 3. Ut a parentibus, vel Parocho ad hoc deſignatus ſit: ad quod videtur ſufficere, ſi etiam ultro ſe ingerens ſit admiſſus; deſignatos autem rite a parentibus Parochus *non valide mutat*. Dian. *p.* 6. *t.* 7. R. 59. 4.

ipſo Baptiſmo (quia non ſufficit, ut in cæremoniis) per ſe, vel procuratorem tan- teneat, aut de manu baptizantis ſuſcipiat. t id non materialiter tantum, ſed animo ptoris, ſive cum intentione id munus ge- li faciat. Laym. *c.* 9. *n.* 2.

eſp. 3. Valide quidem, ſed illicite ſunt Patri- 1. Abbas, & Monachus. Quo nomine ve- nt Mendicantes; Etſi Laym. omnes clauſtra- comprehenſos velit, & quoad Abbates, in ultis locis conſuetudo ſit contraria. 2. Conju- es reſpectu conjugum, & parentes reſpectu fi- orum, niſi ſit neceſſitas. 3. Moribus infames. . Apoſtatæ, & hæretici, qui nullo caſu viden- ur advocandi, quia ea advocatio eſſet proteſta- tio quaſi falſæ religionis, cum nonniſi de falſa fide ſint ſponſuri: etſi Lay. hic *c.* 9. *n.* 7. proba- biliter dicat, poſſe ſubinde ob gravem cauſam admitti. Catholici vero ob rationabilem cauſam infantem hæretici, baptizante Prædicante, ſu- ſcipere poſſunt, ſaltem in Germania, Lay. *c.* 9. *n.* 5. 5. Plures, quam duo; quia Trid. non ni- ſi unum, aut ad ſummum unum, & unam per- mittit; propter cognationem ſpiritualem inde oriri ſolitam. Ideoque mandat Parochis, ſub pœna arbitrio Ordinarii infligenda, ut ſi plu- res ſe offerant, petant ab his, ad quos ſpectat, patrinos deſignari, ut unum, vel duos nomi- nent, eoſque tantum admittant, qui ſoli cogna- tionem contrahant, eorumque nomina in librum referant, eoſque de contracta ſpirituali cogna- tione inſtruant: ſcilicet, quod ea impediat, di- rimatque Matrimonium, non quidem inter ſe, ſed inter ipſos, & baptizatum, ejuſque patrem, & matrem; ſicut etiam inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem. Excipiuntur tamen parentes, quando propriam prolem ſuſcipiunt in neceſſitate. V. Laym. locis infra citandis.

Unde reſolves.

1. In privato Baptiſmo, ob neceſſitatem da- to, pater non debet ſuſcipere, aut tenere tan- quam patrinus infantem; cum in hoc caſu nul- *la ſit* patrini neceſſitas; ideoque ſi id vel tunc, *vel etiam* in Baptiſmo publico temere faciat

(idem

(idem eſt, ſi prolem ſuam ipſe baptizet) graviter peccat, & inſuper contrahit in poſteriore caſu cognationem cum conjuge, atque, ut docet Sanch. *de matr. d.* 26. & alii communiter privatur jure petendi debitum : quod tamen negant Con. & Dia. *d.* 4 *de Sacr. R.* 5. V. Bon. *de matr. q.* 3. *p.* 5. §. 2. Eſc. *t.* 7. *E.* 2. ubi citat Suar. negantem.

2. Si inter multos patrinos nulli certi a parentibus, aut in eorum defectu a Parocho deſignentur, qui aliis ſecluſis cognationem contrahant, & ſic multi ex ignorantia, vel Parochi negligentia levent, probabile eſt, omnes contrahere cognationem (niſi tamen aſſiſtant tantum, & non tangant) V. Laym. *l.* 5. *t.* 10. *p.* 4. *c.* 8. & *tr.* 2. *c.* 9. *n.* 4. Dia. tamen *p.* 9. *t.* 7. *R.* 5. ex Suar. Mærat. & Perez, dicit eo caſu nullum contrahere cognationem.

3. Parochus graviter peccat. 1. Si ex negligentia frequenter omittat nomina baptizatorum referre in librum; tum ob legem Trid. in re gravi, & ſub pœna gravi, tum ob incommoda, & damna inde ſequentia. Quint. *t.* 2. *ſ.* 11. 2. Si ejus culpa Patrini plures adhibeantur. Quint. *l. c.* At licet Per. & Serra apud Dian. *p.* 9. *t.* 7. *R.* 5. dicant eſſe probabile, quod tantum peccet venialiter; alii tamen mortalis eum damnant.

CAPUT II.

De Confirmatione.

DUBIUM I.

Quid ſit, & quæ ejus materia, & forma?

Reſpond. 1. Confirmatio eſt unctio Chriſmatis, ſub præſcripta forma verborum, in fronte baptizati, ab Epiſcopo, qua is ex Chriſti inſtitutione gratiæ augmentum, & robur accipit.

Reſp. 2. Materia ejus remota eſſentialis eſt Chriſma confectum ex balſamo, & oleo olivarum, *benedictum* ab Epiſc. Ita comm. Doct.

3. Perinde eſt ad ſubſtantiam Sac
ve Chriſma ſit novum, ſive vetus, l
ter peccet, qui utitur alio, quam no
illo anno conſecrato. In quem fine
nis in die Cœnæ conſecratur, veteri

Reſpond. 3. Materia proxima eſt
fronte per manum Epiſcopi (unde
Sacramentum manus impoſitio dicitu
ca Act. 8.) in formam crucis facta
mnia ſunt de neceſſitate Sacramenti
communis.

Unde reſolves.

1. Etſi ex neceſſitate præcepti unct
beat pollice manus dextræ; valida ta
ſi fieret digito etiam ſiniſtræ manus
re fieret per impoſitionem manus
Ita Prap. & alii contra Suar. Pecc.
Epiſcopus graviter contra univerſa
morem. P. Laym. *hic* 2. & Eſcob. *t.*
docet, probabile eſſe, non peccare

2. Probabile eſt, requiri ad valo
menti, ut unctio fiat ab Epiſcopo i
nullo inſtrumento mediante. Ita Fil
contra quoſdam: quia debet fieri
rionem manus. Eſc. *t. 7. E. 3.*

Reſpond. 4. Forma vera, & neceſ
cleſia Latina eſt *Signo* (ut habet

DUBIUM II.

Quis ſit Miniſter, & quod ſubjectum.

Reſp. 1. Miniſter ordinarius validæ Confirmationis eſt ſolus, & omnis Epiſcopus, etiam excommunicatus, vel hæreticus: ex commiſſione autem, vel delegatione Pontificis, etiam ſimplex Sacerdos. Eſt communis. Vid. Fern. Laym. *l.* 5. *t.* 3. *c.* 6. Bon. *d.* 3. *p.* 2.

Unde reſolves.

1. Etſi Epiſcopus graviter peccet, ſi vel in aliena Diœceſi, vel ſibi non ſubditos confirmet, ſine proprii Epiſcopi conſenſu, ſaltem tacito, propter defectum juriſdictionis: valida tamen eſt Confirmatio, quia iſta non requiritur neceſſitate Sacramenti, ſed præcepti tantum.

2. Excuſatur a peccato Epiſcopus, ſi ex alia diœceſi accurantes confirmet: quia præſumitur tacitus conſenſus alterius Epiſcopi, cui id gratum eſſe cenſetur: præſertim ſi conſuetudine ita receptum ſit, vel a proprio ægre confirmari poſſint. Ita contra Bon. *d.* 3. *de ſacr.* docent Tann. *in* 3. *p. d.* 4. *q.* 4. *d.* 3. Sà v. *Confirm.* & alii.

3. Peccat graviter Epiſcopus, ſi longo tempore non confirmet, quia ſubditos ingenti bono privat.

Reſp. 2. Valide confirmantur omnes, & ſoli baptizati nondum confirmati. Ratio eſt, tum ex illo Act. 2. *Replevit totam domum*: tum ex uſu, & traditione Eccleſiæ: tum quia omnes indigent ejus effectu, & ſunt capaces. Licite vero confirmantur iidem, qui valide, dummodo conſtet non ponere obicem ſive Sacramento, ſive ejus effectui. Ratio patet ex dictis.

Unde reſolves.

1. Etiam infantes, & rationis impotes valide hoc Sacramentum ſuſcipiunt.

2. Etſi quoad infantes conſultius ſit differre uſque ad rationis uſum, tum ob irreverentiam Sacramenti, tum ob periculum iterationis, tum ob Eccleſiæ uſum nihilominus ob rationabilem cauſam etiam ante iis licite datur, verbi *grat. ſi timeatur* diuturna abſentia Epiſcopi;

vel hic ad iſta loca raro veniat: item ſi infans ſit in periculo mortis, (in quo quidam dicunt debere dari) denique ſi ſit filius Principis. Laym. *hic t.* 3. *c.* 6. Fill. *t.* 1. *tr.* 3. *c.* 2.

3. Etiam perpetuo amentes (præſertim ſi aliquando uſum rationis habuerint) licite confirmantur; etſi per accidens nunquam ſint ſpiritualiter pugnaturi. Ita Suar. Fill. Laym. *l. c.* Con. *q.* 72. *a.* 8. *n.* 83.

DUBIUM III.

Quæ confirmationis neceſſitas, & ceremonia?

Reſp. 1. Nec eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii: neque per ſe præcepti. Eſt communis S. Th. & aliorum, contra Scot. & Syl. Ratio eſt tum quia Eccleſia non urget ejus ſuſceptionem ullis pœnis: tum quia nec ex Scriptura, nec traditione, neque fine, aut inſtitutione Sacramenti tale præceptum colligitur. Et Canones, qui in contrarium afferuntur ſatis explicantur de neceſſitate ad melius eſſe.

Dixi, *per ſe*: quia per accidens aliquando poteſt eſſe neceſſaria ad ſalutem ex præcepto charitatis ſui, vel proximi, vel alio, v. gr. ad cavendum ſcandalum: vel ratione conſcientiæ, qua quis valde metuit, ne in tormentis deficiat ſine hoc Sacramento.

Unde reſolves.

1. Negligere hoc Sacramentum, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, non eſt mortale. Suar. Laym. *l.* 5. *t.* 3. *c.* 5. Bon. *d.* 1. *q.* 1. *p.* 2. ubi ex aliis multis docet, nullum eſſe præceptum illud ſuſcipiendi.

2. Etſi omiſſio ex contemptu, v. g. ſi quis id nihili faciat, aut puerile, aut vile habeat, ſit mortalis; talis tamen non cenſetur eſſe, cum quis ejus oblatam occaſionem, quam poſtea non facile habiturus eſt, negligit. Ita commun. contra Sylv. *v. Confirm.* & Tol. *l.* 2. *c.* 4.

3. Præceptum, quod habetur in Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 4. *de refor.* non ligat omnes, cum ſit hypotheticum; ſed tantum ordinandos, vel initiandos *prima tonſura*. Cujus omiſſionem non eſſe mor-

talem contra Tann. docent Henr. Valent. Suar. *d.* 38. *p.* 1. & Nav. *c.* 22. qui addit, ne quidem Epiſcopum peccare mortaliter, ordinando non confirmatum; aut ſi ipſe non confirmatus ordinet. V. Reg. *l.* 28. *c.* 2.

Reſp. 2. Circa cæremonias Confirmationis, ſcienda ſunt ſequentia. 1. Etſi ſervandi ſint ritus in Pontificali præſcripti, peccetque graviter Epiſcopus, ſi confirmet ſine pluviali, mitra, vel pedo, uti & ſi ordines ſacros conferat cum ſolis indumentis Miſſæ, Dian. *p.* 7. *t.* 10. *R.* 31. non tamen ſemper erit mortalis alicujus omiſſio, v. g. alapæ, aut cerei. Poteſt autem conferri loco quovis decenti, etiam extra Eccleſiam; & a prandio non jejunis, omni anni tempore. 2. Sub gravi culpa, ut docet Nav. *c.* 22, ex communi, requiritur Patrinus: iſque unus tantum (licet Tolet. duos admittat) qui ſi confirmatus non ſit, peccat graviter ſecundum communem. Eſcob. tamen ex Con. docet, non eſſe mortale: quod probabile eſſe docet Quintan. *t.* 2. *ſ.* 7. imo nullum, ſi fiat in neceſſitate, & non contrahit cognationem, ut docent Sanch. Suar. contra Sylv. Sà, & alios. Debetque eſſe diverſus a patrino Baptiſmi, ſaltem extra neceſſitatem, licet cum Bonac. & Hurt. id neget Quintan. *t.* 2. *ſect.* 7. & 14. & ſecus facientem non peccare mortaliter, dicat Dia. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 21. Et non Monachus (niſi factus Epiſcopus.) Admitti tamen & illos, & moniales poſſe ſine culpa, docet idem Quint. *l. c.* *ſ.* 18. niſi in eorum Religione ſit prohibitum. Eo autem nomine non excludi Mendicantes notat Con. & alii quinque cum Dian. *p.* 9. *t.* 6. *R.* 32. Nec refert, ſecluſa conſuetudine, num vir ſit, aut fœmina. Neque etiam contrahit obligationem inſtruendi confirmatum, ſed tantum cognationem ſpiritualem cum eo, & ejus parentibus: dummodo tamen eum tangat. 3. Frons confirmati obliganda eſt faſcia linea cruce notata, geſtanda uno, tribus, vel ſeptem diebus, pro conſuetudine, illota interim fronte: poteſt etiam, ſi ratio ſubſit, ſtatim auferri, & frons ablui; ipſa autem comburi, vel honeſte aſſervari debet, nec ad profanos *uſus adhiberi*, propter contactum chriſmatis;

neque ſolvens illam contrahit cognationem. Vid. Præp. *in 3. p. q. 2. ar.* 12. 4. Parochos teneri in librum referre nomina confirmatorum, & patrinorum ſuæ Parochiæ (eamque curam ad Epiſcopum etiam pertinere) tum propter ſciendam cognationem ſpiritualem, tum propter ordines ſuſcipiendos, docet Quintan. *t.* 2. *ſect.* 11. ex Barb. &c. ac denique licere mutare nomen in Confirmatione. *Ibid. ſ.* 10.

TRACTATUS III.

De Euchariſtia.

CAPUT I.

De eſſentia Euchariſtiæ.

DUBIUM I.

Quid ſit Euchariſtia?

RESp. Eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini, ad ſpiritualem animæ refectionem divinitus inſtitutum. Ita communiter Scholaſt.

Unde reſolves ſequentia.

1. Tam ſpecies conſecratæ, quam Corpus, & Sanguis Chriſti, intrinſece & eſſentialiter conſtituunt hoc Sacramentum: adeoque falſum eſt, quod docuit Vvaldenſis, Corpus, & Sanguinem Chriſti eſſe totum Sacramentum. Ratio eſt, tum quia Trident. docet, Corpus, & ſanguinem contineri hoc Sacramento: tum quia quatenus continetur, non eſt ſenſibile. Item falſum eſt, quod docent Marſilius, & Sotus, ſolas ſpecies conſtituere hoc Sacramentum; tum quia Euchariſtia eſt cibus cœleſtis; tum quia adorari debet latria, ut docet Trid.

2. Uſus, ſive ſumptio Euchariſtiæ non eſt proprie ipſum Sacramentum, neque aliud Sacramentum ab eo diſtinctum ut vult Gabriel, nec pars illius, ſive eſſentialis, ſive integralis, ut Aureolus; ſed tantum applicatio, ſive conditio, ut Sacramentum operetur.

3. Eſt

3. Etſi quælibet ſpecies, imo quævis pars ſpeciei, ſit integrum, & eſſentialiter perfectum Sacramentum, ideoque Sacramentum Euchariſtiæ, ſub ſpeciebus panis, & vini, phyſice, & materialiter ſpecie differat; moraliter tamen, & in ratione Sacramenti eſt unum ſpecie infima Sacramentum: tum quia eſt unum ſignum rei ſacræ: tum quia ordinatur ad unum ſpecie infima finem. V. S. Th. *q*. 72. *a*. 2.

4. Etſi phyſice loquendo, tot ſint numero Sacramenta, quot numero ſpecies, vel etiam partes ſpecierum; moraliter tamen unum numero Sacramentum eſt, quod per modum unius proponitur, & ſumitur; quia id ad unum finem, ſcilicet ad unam refectionem ſpiritualem refertur.

5. Hoſtiæ in diverſis altaribus recte concipiuntur ut diſtincta Sacramenta: contra vero, ſi Sacerdos unam hoſtiam in plures partes dividat, vel plures hoſtias ſimul ſumat (eadem eſt ratio plurium ſpecierum diverſæ rationis) non ideo dicitur accepiſſe plura numero Sacramenta.

DUBIUM II.

Quæ materia Euchariſtiæ.

Nota, ſicut in aliis Sacramentis eſt duplex materia, proxima, & remota, ita etiam hic, ſed ordine inverſo: nam in aliis materia remota eſt res permanens; proxima vero ejus uſus, qui tranſit: hic vero remota tranſit, & proxima manet, ſcilicet ſpecies panis, & vini. Quæritur ergo tantum de remota; illa ſcilicet, quæ facta conſecratione tranſit in Corpus, & Sanguinem Chriſti.

Reſp. Materia Euchariſtiæ eſt tantum panis, & vinum. Eſt de fide, & probatur ex inſtitutione Chriſti, *Matt*. 26. & *Luc*. 22. Et quidem utraque materia, panis, & vinum, eſt ita neceſſaria ad hoc Sacramentum conficiendum, ut per ſe nunquam licite poſſit una conſecrari abſque alia: *quod patet tum ex* facto Chriſti 22. *Luc. tum ex Trid. ſeſſ*. 22.

 Unde

Unde reſolves.

1. Conſecratio utriuſque ſpeciei eſt juris divini, quia ratio ſacrificii, ſine quo non fit, exigit utramque.

2. Non licet alteram tantum ſpeciem conſecrare, in neceſſitate etiam gravi, v. g. ut moribundo detur Viaticum. Suar. &c. commun.

3. Nec Pontifex in eo poteſt diſpenſare ullo caſu. Ita commun. Suar. 3. *p. d.* 55. *ſ.* 4. &c. contra quoſdam.

Dixi 1. *Per ſe*; quia per accidens, & præter intentionem aliquando unam poſſe ſolam conſecrari abſque peccato, docet Tan. *d.* 5. *q.* 2. *dub.* 5. *n.* 27. dicitque eſſe communem, ve. gr. his caſibus.

1. Si quis aquam, vel alium liquorem pro vino conſecraſſet, neque defectum intelligeret, niſi diu poſt; aut poſtquam advertiſſet, neque poſſet haberi aliud vinum: vel quamvis haberet, non poſſet tamen illo uti ſine gravi ſcandalo, vel vitæ periculo. 2. Si poſt conſecratam Hoſtiam ſubitum mortis periculum ab hoſtibus, vel incendium immineat, ſecluſo tamen ſcandalo, & contemptu fidei. Reg. *l.* 29. *c.* 4. 2. Si Sacerdos, Hoſtia conſecrata, moriatur, vel animo deficiens loquelam perdat, vel in amentiam incidat; nec ſit alius, qui poſſit Sacrificium perficere. Suar. Vaſq. &c. Si autem alius ſupplere, & Sacerdos infirmus communionem ſuſcipere poteſt, debet Hoſtia dividi, eique pars dari. Tamb. *de exped. Sacrif. l.* 2. *c.* 8.

Dixi 2. *Licite*: quia valide alterutram tantum conſecrari, eſt certum: ut patet tum ex facto Chriſti, qui panem ante conſecravit, tum ex praxi Eccleſiæ, quæ Corpus ante Sanguinem proponit adorandum.

DUBIUM III.

Qualis debeat eſſe panis in materia Euchariſtiæ?

Reſp. 1. Solus panis triticeus, in conviviis communiter uſitatus, qualis morali hominum judicio tantum cenſetur ille, qui ex farina tri-

k igne to-
ncorruptus
panis, a-
gr. hordea-

et. Euchari-
ane cujuſvis
cendum,
dam confecra-
a, milio, pi-
guminibus, &
k hordeo con-
ani uſu, & o-
gui a tritico,
1. 2. Maſſa triti-
modum panis,
lacenta, libum,
3. Panis ſubactus
butyro, lacte, &
, qui aqua natu-
eſt panis uſualis.
tamen, & quidam
: quare eſt ſaltem
mat Miſſale Rom.
d. 4. ſect. 1. n. 4. un-
i ſint, quod aqua
nfectæ ſint. 4. Si-
s ſigillantur litteræ,
vel minimum dubia:
abaris notabiliter al-
d. 4. ſ. 1. quod Ant.
. R. 1. limitat, ſi mul-
um; ſi autem ſit val-
bile, quod ſit materia
5. Panis ſubſtantialiter
ctus aqua marina. Fag.
58. ubi ipſe contrarium
naturalis aqua.
ſive ſpelta, item ex ſili-
: quia alii dicunt, ſolis
oci ſterilitatem, alii ſpe-
; ideoque non licet ſal-
nto, quia hoc exponeretur
t.

4. Vae

4. Valida, ſed illicita eſt materia 1. Si aliquot grana, vel guttæ alterius ſpeciei cum tritico, & aqua miſceantur, ita ut triticum tamen, & aqua plurimum prædominetur, quia ſi major pars non ſit triticum, & aqua, non erit materia valida, de quo monendi ſunt illi, qui hoſtias coquunt. Bon. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 6. Laym. *c.* 2. 2. Panis mucidus, qui ad corruptionem diſponitur. Bon. *l. c. n.* 5.

5. Perinde eſt ad valorem Sacramenti, ſive panis ſit azymus, ſive fermentatus, ut definivit Trid. quia uterque eſt uſualis, & proprie dictus panis. Interim in ſuis Eccleſiis Latini in azymo, & Græci in fermentato conficere tenentur, ſub præcepto gravi, & culpa mortali, a qua non excuſat neceſſitas, v. gr. dandi viaticum. Vid. Bon. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 1. Fill. *t.* 4. *c.* 3. *q.* 8. Card. de Lugo *l. c.*

Reſp. 2. Ex præcepto Eccleſiæ panis conſecrandus debet eſſe figura orbiculari (in Eccleſia Latina) & integra. Dixi *Latina*, quia Græci quadratam adhibent, & in particulis triangularem, ut habet Arcud. Licere etiam in hoſtia minore, qualis datur Laicis, quando alia haberi non poteſt, & ſcandalum abeſt, celebrare privatim, imo ſi cauſa urgeat, etiam publice die feſto, docet Marchant. in Candel. *t.* 4. *c.* 5. *q.* 3. Dian. *p.* 5. *t.* 13. *R.* 80. & *p.* 6. *t.* 7. *R.* 17. & Tamb. *exped. ſacrif. l.* 2. *c.* 8. & Averſ. *q.* 1. *ſ.* 11. eo quod nullum ſit præceptum, neque conſtet de conſuetudine obligante ſub præcepto: quo caſu, elevare adorandam majorem ab alio præconſecratam, licere vult idem Tamb. *l. c.* contra March. & Dian. *ll. cc.* Non licet autem parvam ſumere, & majorem relinquere, (v. g. ad exponendam in hierotheca) niſi ipſe eadem Miſſa etiam iſtam conſecraverit, quia debet communicare de ſuo ſacrificio. Tamb. *l. c.* Quare male facit Parochus, qui renovaturus Euchariſtiam, hoſtiam ab alio conſecratam ipſe ſumit, & a ſe conſecratam reponit in ſacrario, vel hierotheca, Tamb. *l. c.* C. de Lugo *d.* 19. *ſ.* 4.

DU-

DUBIUM IV.

Quale vinum ſit materia Euchariſtiæ?

Reſpond. 1. Solum vinum vitis, ut docet fides, & definitum eſt in Florentino.

Unde reſolves.

1. Non eſt materia apta ad validam conſecrationem 1. Sicera, & quicumque liquor ex moris, malogranatis, &c. ſive dicatur vinum, ſive non. 2. Agreſta, ſive omphacium, id eſt, ſuccus ex uvis immaturis expreſſus: quia non eſt vinum, ſed in via ad vinum, cujus naturam nondum induit, habetque ſe ſicut maſſa cruda reſpectu panis. Laym. *t.* 4. *c.* 5. *num.* 5. & *6.* ſuccum tamen ex uvis paſſis expreſſum conſecrabilem eſſe putat Franc. Amic. apud Dian. *p.* 7. *c.* 12. *R.* 8. eo quod verum ſit vinum. 3. Acetum, quod eſt vinum ſubſtantialiter corruptum. *ibid.* Quod ſi poſt ſumptionem (imo etiam ante eam, poſt conſecrationem calicis) dubium incidat, fuerit ne acetum, an vinum, eſſe præſumendum, quod fuerit vinum, docet Tamb. *lib.* 2. *exped. ſacrif. c.* 8. 4. Uvæ, ſeu vinum intra uvas contentum, vel imbibitum in offa panis; tum quia non tam eſt potus, quam cibus; tum quia ſuccus ille non dicitur proprie vinum, donec ſit expreſſus; tum quia in eo ſtatu non ſatis ad ſenſum demonſtratur per formam. Card. de Lugo *d.* 4. *n.* 11. & 12. Laym. &c. 5. Sapa, ſeu defrutum, ideſt muſtum ad dimidiam, ſeu tertiam partem decoctum, quia non eſt amplius vinum, nec potus, ſed cibus. Bonac. *l. c.* 6. Lora, ideſt aqua expreſſis acinis ſuperfuſa. Fill. *t.* 4. *c.* 3. Card. de Lugo *d.* 4. *ſect.* 1. *n.* 9.

2. Valida quidem conſecratio, ſed illicita eſt, 1. In muſto, quia non eſt vinum ſimpliciter, ſed impurum, habens admixtas fæces non conſecrabiles: ideoque obſtat præceptum Eccleſiæ, obligans ſecundum Suarez ſub mortali, ſaltem extra neceſſitatem, qualis eſſet defectus vini veteris; & ſecundum quoſdam, etiam devotio populi; quo mod-

mod-

multi excuſant contra Suarez, quod in quibuſdam locis primitiæ uvarum in calice exprimantur. V. Bonac. *l. c.* 2. In vino liquoribus aliis, vel aromatibus ita modice permixto, ut naturam vini retineat. Si vero permixtio ſit immodica, erit materia dubia. 3. In vino aceſcente: quia adhuc eſt vinum, ſicut panis mucidus eſt panis. 4. Probabilius etiam in vino congelato, (etſi a quibuſdam propter negantium auctoritatem dicatur eſſe materia dubia) tum quia adhuc retinet ſubſtantiam, & denominationem vini, eſtque natura ſua potabile; tum quia Chriſtus ſub eo apte conſecrato manet. Cardin. de Lugo *lo. cit.* Nec refert 1. quod aqua congelata non ſit materia Baptiſmi; quia hic eſſentialiter conſiſtit in ablutione, Euchariſtia vero non in ſumptione. Nec refert 2. quod non ſit proxime potabile: quia eſt per accidens, & facile tolli poteſt, eſtque par ratio in pane indurato. Non eſt autem idem in liquore nondum ex uvis expreſſo, cum non ſit vinum ſimpliciter, & per ſe, ac natura ſua non ſit potabilis, ſed comeſtibilis, quod vino congelato non convenit: alioqui enim jejunium frangeret. Bon. *l. c. n.* 10.

Peccat tamen, qui in congelato conſecrat: ideoque ſi hyeme congelavit calix, calore manuum, aut halitus, aliove modo ſolvendus eſt. Fill. *t.* 4. *c.* 3. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 2.

3. Valida, & licita eſt conſecratio in vino ſive albo, ſive rubro; etſi etiam ſpecie phyſica differant, cum utrumque habeatur, & ſit ſimpliciter vinum de vite. Bon. *p.* 2. *n.* 2. Card. de Lugo *l.* 4.

Reſp. 2. Vino conſecrando debet, non ex neceſſitate Sacramenti, ſed gravis præcepti ſub mortali obligantis, ſecundum C. de Lugo *de Euch. p.* 15. *ſ.* 2. *n.* 22. miſceri aqua. Idque cæremonialiter, & in ordine ad ſacrificium. Eſt certum, ut conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 7. & 9. An autem aqua iſta immediate convertatur in ſanguinem, necne, diſputant Schol. Vid. Con, vel Præp. hic C. de Lugo *d.* 4. *ſ.* 3.

Unde reſolves.

I. Si mixtio hæc omittatur, valida tamen eſt

conſecratio, etſi illicita mortaliter. Ita o-
es commun.

. Miſcenda eſt aqua naturalis, eaque modi-
ma, ut habet Florentinum: una ſcilicet,
altera gutta; ita tamen, ut ſit ſenſibilis,
altem non excedat tertiam partem vini: a-
ui reddet materiam dubiam. Bonac. *p.* 4.
. ex S. Thoma, Con. & cæt. Qui autem
ceret roſaceam, vel aliam artificialem, etſi
neceſſitate, etſi valide conſecraret, peccaret
en mortaliter. D. Thom. Mol. Diana *p.* 6.
. *R.* 18. quia ageret contra præceptum, &
ſuetudinem Eccleſiæ in re gravi. Quam ob
am etiam mortale cenſet Fagund. *p.* 2. *l.* 2.
. *perſ.* &c. miſcere calidam: quod tamen
quibuſdam nimis durum videtur apud
1. *l. c.* ubi addit ipſe, ſi in frigidiſſima re-
te conſuetudo id habeat, ne forte vinum
gelaſcat, poſſe ſine ullo peccato fieri.

Mixtio illa facienda eſt non in dolio, vel
ulla, aliove vaſe, ſed in ipſo calice, neque
i, ſed in ipſo ſacro, ut ſit communiter,
ante Offertorium, vel certe immediate an-
acrum, ut ſit apud quoſdam. Idque vel ab
Sacerdote, ut in Miſſa privata; vel a Sub-
ono, ut in ſolemni; neque enim ſufficit, ſi
o illud diluerit. Bon. *l. c.*

Si mixtio hæc ſit omiſſa, idque notetur an-
onſecrationem calicis, adhuc facienda eſt, ſe-
ſi poſt. Bon. *l. c. n.* 5.

Præceptum hoc mixtionis non extenditur
llam, quæ ſit poſt communionem, ad ab-
onem oris, & digitorum. Vide de his Miſ-
Romanum, item Bonac. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 4.
m. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 4.

DUBIUM V.

Quæ conditiones ad materiam conſecrationis requirantur?

Reſp. 1. Ad validam conſecrationem requi-
ur duæ conditiones. 1. eſt, ut materia
rdoti conſecranti moraliter, & ſenſibili-
ſit *præſens*. *Ita* communiter; & eſt cer-
tum.

m. Ratio petitur tum ex inſtitutione Chriſti, verbis formæ, *Hoc*, & *Hic*, quæ non verificaentur, cum ſint demonſtrativa; tum ex perpetua Eccleſiæ praxi, nunquam conſecrantis, vel etiam benedicentis res abſentes: tum etiam ratione ſacrificii, quod requirit hoſtiam præſentem. V. Bon. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 6. *c.* 2.

Unde reſolves.

1. Valide conſecratur vinum in calice cooperto, vaſe, vel cantharo clauſo: panis in caniſtro; hoſtiæ in ciborio, vel in cumulo ſub aliis latentes, aut aliter tectæ, v. gr. ſub corporali, vel mappa, vel etiam in Miſſali, ut ex Suar. Henriq. Con. docet Bonac. contra Layman. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 2. (unde hoc poſtremum dubium videri poteſt: & ſaltem peccaret graviter, qui ſic tectas, aut latentes conſecraret.) Item valide conſecrantur Hoſtiæ præſentes a cæco, vel alio Sacerdote in tenebris. Ratio horum omnium eſt, quia ad præſentiam, & ſenſibilitatem non requiritur, ut materia videatur, vel tangatur, vel feriatur ſono verborum (unde communiter non probatur praxis eorum, qui os proxime admovent, ut halitum in calicem, & panem inſpirent) dummodo videri poſſit ſive in ſe, ſive in alio, ver. gr. in ſuo toto, vel continente, vel vaſe ad illam continendam deſtinato. V. Bon. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 5.

2. Invalide conſecratur 1. materia poſt parietem, aut poſt tergum poſita, vel clauſa tabernaculo, ut docet Fil. Bon. *q.* 2. *p.* 6. & alii. Ratio eſt, quia moraliter cenſetur abeſſe; cum non poſſit demonſtrari per τὸ *Hoc*, & *Hic*; neque paries habeat ſe ut continens, aut tangens. 2. materia valde procul, v. g. centum paſſibus diſtans, etſi videri poſſit. Ratio eſt eadem. Quanta autem propinquitas ſufficiat, dubium eſt, & ex morali prudentum judicio pendet. Henric *l.* 8. *c.* 34. docet, 20. aut 30. paſſuum; quo Bon. *l. c.* & alii putant non eſſe certum. Vi Schol. 3. Materia tam modica, ut ſenſu perc pi non poſſit: tum quia non poteſt demonſtr ri: tum quia Sacramentum debet eſſe ſigni *ſenſibile*. Ita Suar. Vaſq. & alii contra Sot *Henr.* Quod intellige, ſi non ſit in toto.

ex

illud; quia in toto etiam minimæ ejus partes (?) [illegible]iæ conſecrantur: ut conſtat ex Trident. ſeſſ. 13. c. 3. & 4. Bon. l. c.

Secunda conditio, ut materia ſit certa, & in conſecrantis intentione, & in individuo determinata. Eſt communis apud Bonac. & alios: tum quia hoc requirunt pronomina *Hoc*, & *Hic*: tum quia actiones ſunt circa ſingularia, quæ debent eſſe certa, & determinata. V. Bonac. *l. c. p.* 5.

Unde reſolves.

1. Invalide conſecraret, qui vellet tantum conſecrare tertiam, vel mediam hoſtiæ partem, eam non determinando, vel ex multis, v. g. viginti præſentibus, tantum quatuor, aut quinque, nullas deſignando, quia non eſt ratio, cur una magis, quam altera conſecraretur. Item, qui ex multis hoſtiis intenderet illas conſecrare, vel illas partes hoſtiarum, aut vini, quas Deus elegerit, aut Titius deſignarit, aut partes illas, quæ fractis ſpeciebus ſunt manſuræ in continuo, non quæ decident: quia non eſt materia definita. Bon. *l. c. p.* 5.

2. Non conſecratur hoſtia inſcio Sacerdote poſita, ſive in corporali (ſejuncta tamen a cumulo) ſive infra illud. Con. 3. *p. q.* 74. *a.* 2. *d.* 3. & alii. Ratio eſt, quia non eſt determinata in mente Sacerdotis, cujus voluntas non fertur in incognitum. Similiter non conſecrantur guttæ, quæ exterius calici adhærent, quia non intenduntur; imo, ut probabilius docent Suar. Reg. . 1. *l.* 29. & *a.* 2. Laym. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 2. Con. *q.* 74. *d.* 2. contra Tann. & Bon. nec eæ guttæ, quæ interius adhærent; quia intentio Eccleſiæ eſſe videtur, ideoque & Sacerdotis eſſe debet, conſecrare id, quod per modum unius continui ſit in calice. Unde, ne opus ſit de detergendis guttis ſollicitum eſſe, bene faciet Sacerdos, ſi ſemel pro ſemper intendat eas non conſecrare; uti nec micas hoſtiæ adhærentes. Vide Dian. *p.* 2. *t.* 3. *m. R.* 16. & *p.* 3. *t.* 4. *R.* 32. Eſcob. *l.* 7. *E.* 6. ubi docet, Sacerdotem vi particulæ, *Hic*, tantum intendere id conſecrare, quod per modum *unius continui potabilis* eſt in calice, *ideoque guttulas illas non* conſecrari. Quæ ſenten-

tentia probabilis eſt ex Reg. Suar. & Laym. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 2. *n.* 15.

3. Valida eſt conſecratio, 1. Si Sacerdos intendat conſecrare ex pluribus hoſtiis præſentibus tantum quinque, eas determinando; vel omnes, præter infimam, & ſupremam cumuli, vel omnes pares, v. g. ſecundam, quartam, ſextam, ſi ſint ordine collocatæ, & determinetur, unde numerandi initium ſumendum ſit: quod tamen grave peccatum erit. Quod ſi autem hoc, vel alio caſu non conſecratæ miſceantur conſecratis, totus cumulus ad altare eſt deferendus, ut Sacerdos intendat conſecrare non conſecratas, vel potius totum cumulum conſecret ſub conditione, ſi non ſint conſecratæ. C. de Lug. *d.* 4. *de Euch. n.* 36. Etſi putet, unam, vel duas, vel ſex hoſtias conſecrandas adeſſe, cum ſint plures, ſive a ſe, ſive ab alio poſitæ; quia error ſpeculativus, & privatus non obſtat intentioni practicæ, & abſolutæ conſecrandi omnes præſentes: quam, tanquam Eccleſiæ conſuetudini conformem, quiſque cenſetur habere implicite, ut docent Sylv. Henr. & Suar. Unde, ſi Sacerdos advertat poſt conſecrationem eſſe duas ſimul junctas, utramque, ut conſecratam, ſumet, ut habet Miſſale. Si vero ante conſecrationem, poſtquam obtulit, advertat, alteram ſeponat, & poſt Miſſam ipſe, vel alius ſumat, tanquam panem benedictum. 3. Si quis plures hoſtias ad altare tulerit, aut rationabili modo adverterit, ab alio adferri a ſe conſecrandas, vel ante ſacrificium monitus fuerit de conſecrandis in altari jam poſitis. Ratio; omnes enim conſecrantur, etſi, dum conſecrat, earum non ita expreſſe meminerit, aut etiam ad oblationem non detegat, modo ſint præſentes in corporali, vel ſaltem in altari. Ita Regin. *l.* 27. *n.* 19. Layman. *l.* 5. *t.* 2. *cap.* 2. Bonac. *t.* 1. *d.* 4. *q.* 2. *p.* 2. & alii ab ipſo citati; eſtque ſententia in praxi tuta. Quia intentio præcedens reſpectu illarum virtualiter perſeverat. 4. Si parvæ hoſtiæ pro communicando populo afferantur Sacerdoti paulo poſt factam oblationem, (addit Averſa *qu.* 11. *ſ.* 12. ante cœptam præfationem) licite eas conſecrari, ſuppleta oblatione

extra illud; quia in toto etiam minimæ ejus particulæ conſecrantur: ut conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 3. *&* 4. Bon. *l. c.*

Secunda conditio, ut materia ſit certa, & in conſecrantis intentione, & in individuo determinata. Eſt communis apud Bonac. & alios: tum quia hoc requirunt pronomina *Hoc*, & *Hic*: tum quia actiones ſunt circa ſingularia, quæ debent eſſe certa, & determinata. V. Bonac. *l. c. p.* 5.

Unde reſolves.

1. Invalide conſecraret, qui vellet tantum conſecrare tertiam, vel mediam hoſtiæ partem, eam non determinando, vel ex multis, v. g. viginti præſentibus, tantum quatuor, aut quinque, nullas deſignando, quia non eſt ratio, cur una magis, quam altera conſecraretur. Item, qui ex multis hoſtiis intenderet illas conſecrare, vel illas partes hoſtiarum, aut vini, quas Deus elegerit, aut Titius deſignarit, aut partes illas, quæ fractis ſpeciebus ſunt manſuræ in continuo, non quæ accident: quia non eſt materia definita. Bon. *l. c. p.* 5.

2. Non conſecratur hoſtia inſcio Sacerdote poſita, ſive in corporali (ſejuncta tamen a cumulo) ſive infra illud. Con. 3. *p. q.* 74. *a.* 2. *d.* 3. & alii. Ratio eſt, quia non eſt determinata in mente Sacerdotis, cujus voluntas non fertur in incognitum. Similiter non conſecrantur guttæ, quæ exterius calici adhærent, quia non intenduntur; imo, ut probabilius docent Suar. Reg. *t.* 1. *l.* 29. *&* *a.* 2. Laym. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 2. Con. *q.* 74. *d.* 2. contra Tann. & Bon. nec eæ guttæ, quæ interius adhærent; quia intentio Eccleſiæ eſſe videtur, ideoque & Sacerdotis eſſe debet, conſecrare id, quod per modum unius continui eſt in calice. Unde, ne opus ſit de detergendis guttis ſollicitum eſſe, bene faciet Sacerdos, ſi ſemel pro ſemper intendat eas non conſecrare; uti nec micas hoſtiæ adhærentes. Vide Dian. *p.* 2. *t.* 3. *m. R.* 16. *&* *p.* 3. *t.* 4. *R.* 32. Eſcob. *l.* 7. *E.* 6. ubi docet, Sacerdotem vi particulæ, *Hic*, tantum intendere id conſecrare, quod per modum unius continui potabilis eſt in calice, *ideoque guttulas illas* non conſecrari. Quæ ſen-

ten-

aut eis æquivalentia, graviter tamen peccaret, qui aliqua ex reliquis omitteret, vel mutaret. Debent autem formæ proferri in perſona Chriſti formaliter, & ſignificative, ſive aſſertive, & non tantum recitative, ſive hiſtorice, licet ea, quæ in Canone præcedunt, dicantur tantum recitative, ſeu hiſtorice. V. Lay. *c.* 3. Bon. *q.* 3. *p.* 2. C. de Lugo *d.* 11. *ſ.* 5.

Unde reſolves.

1. Valida, ſed illicita eſt conſecratio, 1. Si conſecrans dicat: Hic cibus, hic potus, hic calix; vel hæc res, vel contentum ſub his ſpeciebus, eſt corpus meum, vel ſanguis meus, Bon. *l. c. p.* 2. 2. Si dicat: Hic calix eſt novum teſtamentum in ſanguine meo, ut habet S. Lucas *c.* 22. 3. Hoc eſt corpus meum, quod de Virgine ſumpſi; hic eſt ſanguis meus infiniti valoris. 4. Hoc eſt meum corpus, hic meus eſt ſanguis, vel, hoc eſt ſanguis meus. Ratio horum eſt, quia manet idem ſenſus, nec fit mutatio ſubſtantialis. Bon. *l. c.*

2. Invalida erit conſecratio, ſi dicas: 1. Hic (adverbialiter) eſt corpus meum. Si autem Tò *Hic*, ponatur maſculine pro neutro, valet, etſi non ſecundum Grammaticam. Eſcob. Gran. 2. Hoc corpus eſt meum: Hic ſanguis eſt meus. Pag. *p.* 3. *q.* 78. *c.* 2. 3. Ecce corpus meum, Ecce ſanguis meus. 4. Hoc fit, vel hoc ſit corpus meum: vel, hic panis convertitur in corpus meum: vel hic ponitur corpus meum. 5. Illud eſt corpus meum: ille eſt ſanguis meus. 6. Hoc eſt ſubſtantia mea; vel, hoc corpus Chriſti. Bon. *l. c. p.* 3.

3. Dubia erit conſecratio, 1. Illud eſt Corpus meum: Ille eſt Sanguis meus. 2. Hæc eſt caro mea: quam tamen Laym. contra Con. putat valere. 3. Secundum quoſdam forma ex S. Luca primo caſu allata. V. Bonac. *q.* 3. *p.* 1. & 3. Reg. *l.* 29. *n.* 33.

DUBIUM VII.

Quamdiu Chriſtus maneat in Euchariſtia?

Reſp. 1. Manet ſub ſpeciebus etiam diviſis, &

liter ex Gavant. & Poſſev. docent
14. R. 71. & Tann. *de exped. ſacri-*

id licitam materiæ conſecrationem
t. ut non ſit major quantitas, quam
ortuno poſſit abſumi, quia pericu-
e ſpecies computreſcerent. Bon. *l.*
uſu Eccleſiæ, præſertim in Miſſali
non recedat.

Ex dictis reſolves.

Qui vas, in quo hoſtiæ conſecrandæ
perit. 2. Qui conſecrat materiam
ra corporale. 3. Qui intendit con-
as calici adhærentes exterius, quod
, de interius adhærentibus ex du-
non conſtat ſatis de mente Eccleſiæ:
tandum Gavant. *p.* 2. *t.* 7. jubet eas
od conſuetudo probat. Qui tamen
eum non peccare, docet Tann. *l.* 3.
mo nec expedire, ſi eas advertas,
ooperto calice jamjam es conſecra-
levationem populus expectat. Poſt
iem autem nullo modo ſunt abſter-
Qui ante conſecrationem ita ſtatue-
onſecrare hoſtias appoſitas, niſi tem-
rationis, vel ſaltem oblationis fue-
Ita Præpoſ. hic *a.* 3. *d.* 3. Lay. *l. c.*
de exped. ſacrif. c. 1. §. 3. eo caſu nul-
um agnoſcat.

DUBIUM VI.

orma conſecrationis Euchariſtiæ?

ſt duplex, una panis, & eſt hæc:
corpus meum. Ubi omnia ſunt de
ter *Tò enim*; cujus omiſſio eſſet
ra vini, & eſt hæc: *Hic eſt enim*
is mei, novi, & æterni teſtamenti,
, qui pro vobis, & pro multis ef-
em iſſionem peccatorum: ubi etſi
mmunior ſit ſententia S. Bonavent.
& aliorum, contra S. Thom. &
od eſſentialia ſint tantum hæc: *Hic*
is mei, vel *Hic eſt ſanguis meus*,
aut

terum conferre gratiam, docet Card. de Lugo *l. c. n.* 53.

6. Etſi, ſi modicum vini conſecrati miſceatur perfecte cum alio liquore, ita ut non maneat ſubſtantia vini, deſinat ibi eſſe Chriſtus, non tamen deſinit, ſi miſceatur cum vino alio, ſaltem ejuſdem ſpeciei. C. de Lug. *d.* 10. *ſ.* 3. Unde, ſi gutta conſecrata lapſa ſit in dolium vini ejuſdem ſpeciei, totum illud vinum adhibendum tantum eſt pro ſacrificio: licet quidam dicant, bibi poſſe a laicis.

7. Si ſpecies conſecratæ liquorem ſpecie diverſum ſibi permixtum convertant in vinum ſimilis ſubſtantiæ ei, in quo facta eſt conſecratio; ſpecies priores manent conſecratæ; non item poſteriores adjunctæ.

CAPUT II.

De cauſis, & ſubjecto Euchariſtiæ.

DUBIUM I.

De cauſis.

AGo hic tantum de efficiente, id eſt, de Miniſtro: in quo quid requiratur ad confectionem validam, conſtat tum ex dictis de Sacramentis in genere, tum ex ſuperioris capitis *dub.* 5. Quid ad licitam requiratur, patebit ex ſequenti Dubio, de ſubjecto ſuſcipiente Euchariſtiam: quia omnes diſpoſitiones, quæ ad digne ſuſcipiendam ſunt neceſſariæ, requiruntur etiam ad licitam confectionem, cum conficiens neceſſario ſuſcipere debeat. Hic ergo tantum quæritur. 1. Cujus ſit diſpenſare Euchariſtiam. 2. Quid ex parte Miniſtri requiratur ad licitam diſpenſationem.

ARTICULUS I.

Ad quem ſpectet diſpenſatio Euchariſtiæ?

Reſp. Euchariſtiam diſpenſare ex officio poteſt ſolus Sacerdos habens juriſdictionem ordina-

hariam, delegatam, aut ſaltem rationabiliter præſumptam, vel privilegium. Ratio eſt, quia Paſtorum proprium eſt paſcere, quod præcipue fit per Sacramenta. Bon. *d.* 4. *q.* 5. *p.* 1. C. de Lugo *q.* 18. *ſ.* 3.

Unde reſolves.

1. Peccat mortaliter, qui ſine omni juriſdictione Euchariſtiam diſpenſat. Bonacin. *loc. cit. par.* 2. quia violat alterius juriſdictionem in re gravi. Inferior autem Sacerdote incurret inſuper irregularitatem, ut docet Conin. Hinc Religioſi etiam ipſo facto incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam, ſi ſcilicet ſine licentia Parochi, & quidem ſpeciali, præſumant clericis, vel laicis dare extremam Unctionem, vel Euchariſtiam, vel Matrimonia ſolemnizare, niſi habeant privilegium, vel Parochus abſit, aut injuſte nolit in articulo mortis. A dicta tamen excommunicatione excuſare ignorantiam, etiam craſſam ex Præpoſ. & cæt. notat Dia. *p.* 3. *t.* 2. *R.* 51. idque propter verbum, *præſumant*.

2. Licite miniſtrat Euchariſtiam, qui præſumit rationabiliter, Paſtorem factum ſuum approbaturum eſſe. Reg. *l.* 2. *n.* 91. Bonac. *loc. cit. num.* 8.

3. Si infirmus ſacro Viatico muniendus ſit, & proprius Paſtor abſit, vel præſens non poſſit deferre Euchariſtiam, quivis alius Sacerdos, vel regularis, vel ſæcularis, & hoc deficiente, etiam Diaconus, ei conferre poteſt, quia tunc præſumitur voluntas Epiſcopi, aut Papæ. Ita Lay. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 8. Bon. *l. c. n.* 10. Suar.

Dixi in Reſp. *ex officio*, quia extraordinarie, in ſtatu neceſſitatis, id poteſt Diaconus ex commiſſione Parochi, & ſecundum Quint. ſi abſit, ſine ea, ver. grat. in magno feſto, quo Sacerdos confeſſionibus, concionibus, &c. eſt occupatus. Dian. *d.* 9. *t.* 6. *R.* 39. ex Præp. In extrema vero neceſſitate, v. g. articulo mortis, ſi non eſſet alius, etiam Diacono, imo laico licere, ſecluſo ſcandalo, & alios, & ſeipſum communicare, probabile eſt, ut contra Henriq. Vaſqu. & Sa docent Suar. Con. Layman. Præpoſ. hic *p.* 2. *c.* 31. confirmatque Dian. p. 8. t.

præc. 1. *Eccl. l. c. c.* 8. C. de Lugo *l. c.* Dian. *p.* 2. *t.* 2. *R.* 12.

10. Si ſint famuli, vel domeſtici, vel familiares eorum, qui circa tales habent privilegium. V. Comp. privil. Soc. v. *Familiaris*, & Dian. *p.* 2. *t.* 1. *de dubii Regularium*, *R.* 12.

ARTICULUS II.

Quid requiratur in Miniſtro ad licitam adminiſtrationem Euchariſtiæ?

Reſp. 1. Ut miniſter circa Euchariſtiæ diſtributionem non peccet, præter gratiam, etiam reverentiam in eo tum ratio, tum Canones requirunt; ita ut præſtet hoc Sacramentum omitti (cum ejus ſuſceptio ſæpe non ſit neceſſaria ad ſalutem) quam admitti poſitivam irreverentiam.

Unde reſolves.

1. Euchariſtia non eſt deferenda ad infirmum, niſi cum habitu decenti; ideſt, cum ſtola, & ſuperpelliceo, ac præcedente lumine: ſecus eſt de extrema Unctione, cujus materia, cum non ſit Sacramentum, non requirit tantam venerationem. Putant tamen quidam, ſi habitus haberi non poſſit, aut ſit tempeſtas, aut iter faciendum, non fore irreverentiam, ſi Sacerdos Euchariſtiam in pyxide, vel corporali involutam in ſinu ſuo clam deferat. Quod certius videtur licere in locis hæreticis, ubi etiam neceſſitate, & clam, præciſo ſcandalo, poterit porrigere ſine ſtola, & ſuperpelliceo: etſi nullo modo celebrandum ſit ſine veſtibus ſacris ob viaticum dandum. Bonac. *d.* 4. *q.* 5. *p.* 2.

2. Præſtat ægrum non communicatum mori, quam Sacerdotem in habitu cum Sacramento per publicum currere (etſi feſtinare valde debeat, ut dicit Quintan. *t.* 4. *ſ.* 8.) Secus eſt in Baptiſmo, & Pœnitentia, ſi probabiliter timeretur, ne ægrotus decederet in mortali; tunc enim currendum eſſet, ut habet Bon. *l. c. ex* S. Th. Poſſev. & aliis.

3. Ad infirmum longe diſtantem licere Parocho Euchariſtiam deferre in equo manſueto ita ut non ſit periculum lapſus, docet Qui

tan

tau. *c.* 4. *ſ.* 8. Sed negat Poſſev. & Barboſa, niſi loci conſuetudo permittat, adduntque non licere pyxidem dare portandam laico, quantumvis Paſtor ſit fatigatus, ſed potius ex collo ſuſpendendam burſam.

4. Euchariſtia non eſt deferenda ad ægrum venerationis tantum cauſa, ut adoret, vel oſculetur, ſi ſumere non poſſit. Quod etiam prohibuit Congregatio Cardinalium: quæ tamen non videtur prohibere, ut venerationis cauſa deferatur ad lectum, ſi in domo celebretur.

5. Non licet dare Euchariſtiam aliis digitis, ſi indice, & pollice, ob chiragram, dari non poſſit, ut docent Bon. *d.* 5. *q.* 4. *p.* 2. & Poſſevinus, contra Tolet. cujus ſententia tuta videtur, ſi alias æger ſine viatico eſſet moriturus: præſertim ſi tunc detur duobus indicibus.

6. Non licet tempore peſtis porrigere Euchariſtiam medio aliquo inſtrumento (multo minus deponere alicui in ſcutella, ut ab ipſomet ægro ſumatur) ſed manu danda eſt, ut docet Bonac. *d.* 4. *q.* 5. *p.* 2. ex Suarez, & aliis, Quamvis Poſſev. *c.* 8. non improbabiliter dicat, poſſe, præciſo ſcandalo, & periculo lapſus in terram, inſtrumento ad id rite confecto dari. V. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 114. Bonac. *l. c. p.* 2. quod in praxi pro ægroto, qui non poteſt trajicere hoſtiam, ut ſcilicet ei detur Euchariſtia, impoſita particula hoſtiæ cum vino in cochleari, admittit Præpoſ. *in* 2. *p. q.* 80. *art.* 5. *dub.* 6. & Eſc. *t.* 7. *c.* 6. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 104.

7. Sacerdos podagra laborans poteſt deferri ad altare, ut ibi Euchariſtiam adminiſtret; ſecluſa tamen alia prohibitione. Ita Poſſev. *c.* 5. *n.* 50. Bonac. *l. c.*

Reſp. 2. Requiritur præterea ut eam diſpenſet ritu Eccleſiæ conſueto: deinde, ut eam neget (per ſe loquendo) indiſpoſitis animo, vel corpore: denique, ſi Paſtor ſit, ut miniſtret eam ovibus, quoties rationabiliter petunt. Bon. *d.* 4. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 15.

Dixi 1. *Ritu Eccleſiæ*; quia legitimus Eccleſiæ ordo ſub peccato obligat.

Unde reſolves.

Peccat 1. qui Euchariſtiam dat ſub utraque

ſpecie, locis, vel perſonis, quibus a Pontifice non eſt conceſſum. Item, ſi morituro, qui ob linguæ ariditatem non poteſt hoſtiam trajicere, det ſpecies vini, licet talem a mortali excuſare conetur Amic. apud Dian. *p.* 8. *t.* 1. *R.* 24. Bonac. *l. c.* Sanch. Poſſ. Barb. contra ipſum Dian. *p.* 9. *t.* 9. *R.* 64. 2. Qui diſpenſat ſine veſte ſacra; vel lumine, aut prævia confeſſionis generalis formula. 3. Qui laico dat hoſtiam majorem: in neceſſitate tamen, vel in caſu magnæ devotionis licet ex majore particulam defractam dare: vel etiam in defectu minorum, plures majores conſecrare; eaſque deinde in minores partes (non tamen adeo parvas, ut honeſte dari non poſſint) diviſas diſtribuere. Ita Sà v. *Euchariſtia* *d.* 4. *q.* 5. *p.* 1. *n.* 14.

Dixi 2. *Publice negare*; quia alias comparabitur peccato. Per accidens tamen ſæpe dare poteſt, v. g. ſi ſine ſcandalo, aut gravi damno ſuo, vel pœnitentis negare non poſſit. Vid. Bonac. *l. c.* Poſſev. *c.* 5. *n.* 8. *Unde reſolves.*

1. Peccat 1. qui dat pueris ante annum diſcretionis, niſi in articulo mortis, ut vidi *dub. ſup. n.* 3. qui forte circa annum decimum incipit. 2. Qui dat amentibus, quando nunquam fuit uſi ratione. Si vero uſi ſint, poteſt, & debet illis dari in articulo mortis, ſi poſſit ſine periculo irreverentiæ, & non conſtet, incidiſſe in amentiam in ſtatu peccati mortalis. Lay. *hic c.* 4. *n.* 4. 3. Qui dat peccatori publico, v. g. hiſtrioni, turpes comœdias cum mortali repræſentanti, uſurario, meretrici, concubinario: de quibus vid. Fill. *t.* 4. *n.* 166. *& ſeq.*

Dixi *Publico*: quia, ſi occulte tantum ſcias eſſe indiſpoſitum, occulte quidem, non tamen publice petenti eſt neganda: niſi indiſpoſitio ex confeſſione ſit nota; tunc enim extra eam ne licet quidem monere, ut docet Sanchez, Bon. Laym. *l.* 5. *t.* 4. *c.* 6. Card. de Lugo *d.* 8. *de Sacr. ſ.* 8.

2. Peccat item, qui negat reis morte plectendis (quibus etiam poteſt dari aliquot, imo una hora ante mortem, ut habet Sà: danda vero eſt, ſi fieri poteſt, non in carcere, vel alio loco inhoneſto) etiam ob crimen ſagarum ca-

is, dummodo pœnitentiam præſeferat, etiam crimen negeat, & violenta duret ſuſpicio. [illegible] *n.* 3. *q.* 3. *d.* 4.

3. Recte facit, 1. qui raro, ver. gr. in Paſcate, dat communionem ſemifatuis, & qui [illegible] habent rationis uſum, ſi ſaltem hunc [illegible] a profano diſtinguere norint ut habent [illegible] & Poſſev. Idem fere dicendum eſt de [illegible] amentis a nativitate. Vid. Layman. 2. Qui dat obſeſſis a dæmone, dummodo [illegible] irreverentia poſſint ſumere. Ita Suar. Bo- [illegible] Regin.

[illegible] 3. *Si Paſtor ſit*. *Unde reſolves*.

1. Talis peccat graviter contra juſtitiam, & [illegible] caritatem, ſi ſubditis in periculo mortis, [illegible] peſte infectis, non det. Alius vero Sacer[illegible] qui in tali caſu abſente, vel nolente [illegible] ocho, nolet dare, peccaret tantum contra [illegible] caritatem, etſi ſecundum Chapeavil. mortaliter. [illegible] 7. *n.* 2.

2. Paſtor, ut Euchariſtiam opportune petenti[illegible] poſſit miniſtrare tenetur eam aſſervare [illegible] lumine in Eccleſia (nec licet alibi, ne in [illegible] cellis quidem nobilium, vel choro moniam[illegible], aut inter ſepta Monaſterii earum, ut ha[illegible] Trid. *ſeſſ.* 15. *de reform. c.* 10. niſi cum fa[illegible] tate in ſolemni feſto) in pyxide; quæ non [illegible] neceſſario eſt conſecrata, licet, ſi conſecrata [illegible] ſit, debeat interius veſtiri vitta linea ex [illegible] conſecrata, ut ex S. Th. docent Vaſq. A[illegible] Regin. *in praxi t.* 2. *l.* 29. *c.* 9.

3. Si ob graviter culpabilem negligentiam [illegible] ochi, vel ejus, cui iſta cura commiſſa eſt, [illegible] egro die, vel aliquot integris noctibus lu[illegible] n non ardeat ante venerabile Sacramentum, [illegible] care eum mortaliter (ſecus ſi per horam [illegible] tum) docent Quint. *t.* 4. *ſ.* 1. *&* 7. item Dia[illegible] *t.* 6. *R.* 34. licet Marchant. *in reſol. Paſtor.* [illegible] *c.* 5. *q.* 4. obligationem, & conſuetudinem [illegible] univerſalem neget: uti & de lumine præ[illegible] endo, quando defertur Sacramentum foras; [illegible] ex cauſa id poſſe omitti, ut cum defer[illegible] ad ægrum longe diſtantem, nec commode [illegible] i poteſt cum lumine.

DUBIUM II.
De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente Euchariſtiam.

ARTICULUS I.
Quæ requiratur in eo diſpoſitio animæ?

Reſp. Qui eſt in mortali, tenetur ſub mortali ante ſumptionem Euchariſtiæ confiteri, niſi ſit neceſſitas celebrandi, vel communicandi, & Confeſſarius deſit. Ita Trid. *ſeſſ.* 13. *c.* 6. *& can.* 11. ubi contrarium docentes excommunicantur de facto. Fundatur autem in illo 1. Corin. 11. *Probet autem ſeipſum homo*, &c. & parum refert ad praxim, utrum tantum ſit præceptum Eccleſiaſticum, an tantum divinum, quod eſt probabilius, ut docent Suar. Fill. & alii commun.

Dixi 1. *In peccato mortali*: tum quia Euchariſtia delet venialia ex opere operato: tum quia venialia (eſto comitentur, imo reddant venialiter malam ipſam ſumptionem) non ponunt obicem gratiæ ſanctificanti. Quod ſi tamen multa ſint, & intra genus ſuum gravia, de quibus nulla pœnitentia concipitur, actualem devotionem, & fructum majorem impediunt. Suarez, Laym. & alii. *Unde reſolves.*

1. Qui dubitat, an peccarit mortaliter, vel an mortale ſit rite confeſſus, tenetur ante communionem confiteri. Ita Bon. *d.* 4. *q.* 6. *p.* 1. ex Sanchez, Regin. Suarez, & aliis.

Dixi 2. *niſi ſit neceſſitas* (non quæcunque, verb. gr. feſti celebritas, vel magna devotio, ut quidam volunt) ſed gravis, ſive urgens, qualis eſſe cenſetur in ſequentibus caſibus, præmiſſa tamen ſemper contritione: ad quam tunc teneris, niſi de peccato, quod occurrit, fueris ante contritus. Præp. Card. de Lugo *d.* 14. *ſ.* 6. *n.* 132.

1. Periculum mortis, vel ut conſecretur hoſtia pro morituro. Suar. Con. Card. de Lugo *d.* 4. *ſ.* 5. *n.* 107.

2. Si Sacrificium, vel communio non poſſint omitti abſque gravi infamia, vel ſcandalo. Iidem Auct.

3. Si Parochus debeat celebrare ex officio, ut

po-

is ſacrum audiat. *ibid.* Ob quam cauſam
alteri, qui non eſt Parochus, id licere
Dian. cum aliis undecim, *p.* 9. *t.* 3. *R.* 9.
Palaum, Averſam, &c.
i urgeat præceptum de annua communio-
t docet Henr. & probabile putat Præpoſ.
Sacerdos non poſſit audire Miſſam, niſi
et, ut habet Henriq. & Sotus, Dian. *R.*
64. nec improbat C. de Lugo *l. c.* Pro-
is tamen videntur docere Con. Sa, Sua-
t alii ceſſante ſcandalo, & infamia, præ-
unc ſacrum, & communionem etiam paſ-
i intermittere, eo quod hæc præcepta non
nt, quando non poſſunt impleri conve-
r juri divino.
Si Sacerdos poſt conſecrationem commit-
ortale, vel ante commiſſi recordetur, te-
elicita contritione ſacrificium proſequi;
o id fiat ante conſecrationem, & præſer-
nte Canonem, debet confiteri, ſi abſque
nfamiæ poteſt, vel recedere, ut docent
Nav. Dia., & alii contra Sotum, & Henriq.
egant teneri ob honorem ſacrificii; pu-
e practice eſſe probabile Lay. & Bon. ex
rix ſine aliqua nota confeſſio decenter fie-
et; niſi forte in Miſſa ſolemni, ſub can-
l concione: quo caſu tenebitur confiteri,
at Sylv. Quod ſi vero nec contritionem
elicere, ſecundum communem ſententiam
onfitendum, vel deſiſtendum, licet Vaſq.
. *t.* 3. *d.* 27. & Hurt. *de Euch. d.* 8. putent
ile eſſe, ſaltem non peccaturum mortali,
uod non poteſt ſine nota recedere; intel-
i conatus ſit elicere, vel fecit, quod po-
V. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 98. C. de Lugo *d.* 9. *ſ.*
. ubi idem docet. Notat autem Dian. ex
ſ. ſatis eſſe, ſi quis bona fide putet ſe eſ-
tritum, licet ſubdubitet.
i in ſcamno communicantium recorderis
i mortalis, quod oblitus es confiteri, nec
ota, aut ſcandalo gravi poſſis recedere, ut
Nav. Fill. Regin. C. de Lugo *l. c. n.* 112. &
porrigenti autem Euchariſtiam confiteri
pedit, nec decet, quo caſu, etiamſi ne
quidem elicere contritionem, excuſat a
C 3 pec-

peccato Hurt. *l. c.* Imo quidam DD. apud Henriq. excuſant laicum ante confeſſum, etiam præciſa nota, & ſcandalo, non recedentem, eo quod is dicatur juſtificatus, & probatus per confeſſionem. Quam ſententiam probat Tamb. *in exped. com. c.* 1. §. 8. poteſtque ſervire pro ſcrupuloſis. V. Regin. *l.* 29. *n.* 105. Bon. *d.* 4. *p.* 10. Eſcob. *t.* 7. *c.* 6.

Dixi 3. *Et deſit Confeſſarius*; deeſſe autem cenſetur, non ut quidam volunt, ſi abſit is, cui ſolet, & cuperet confiteri, vel cui devotius, aut utilius confiteretur: neque etſi Religioſus non poſſit niſi ſæculari confiteri peccata gravia, cum aliqua infamia Religionis. Amicus, Dian. *p.* 9. *t.* 3. *R.* 13. ſed in ſequentibus caſibus.

1. Si nullus ſit præſens, ad abſentem vero ſine magna difficultate (ſpectata tum debilitate, ætate, & negotiis Perſonæ, tum aliis circumſtantiis, ut aeris, brevitatis temporis) adire non poſſis. Bonac. *l. c. n.* 30. ex Suar. Con. &c.

2. Si non adſit niſi ignarus idiomatis, vel carens juriſdictione, vel excommunicatus, vel non approbatus, vel cui non poſſis confiteri ſine gravi damno tuo, vel alieno, vel ſi habeas peccatum tantum reſervatum, nec pateat aditus ad ſuperiorem; vel ſuperior ſemel iterumque per pium Confeſſarium rogatus negaverit poteſtatem abſolvendi Tamb. *in exped. com. c.* 1. §. 6. ex Fag. Limitat autem Dian. *p.* 9. *t.* 3. *R.* 15. ſi abſque gravi nota prætermittere non poſſis. Ita Sylv. & alii. Requiritur tamen in his etiam caſibus contritio, & propoſitum confitendi: imo ex præcepto Trid. Sacerdos, qui in tali caſu celebravit, tenetur prima occaſione confiteri. * Hic adverte prop. 38. & 39. inter proſcriptas ab Alex. VII. * Quod præceptum extendendum non videtur ad Laicos, vel Sacerdotes communicantes tantum, ut contra Nav. & Fagund. docet Sylv. Dian. & Bon. *d.* 3. *q.* 6. *p.* 1.

ARTICULUS II.

Quæ requiratur diſpoſitio corporis?

Reſp. 1. Nulla corporis macula per ſe impedit

tionem Euchariſtiæ, cum parum ſa-
nitatem, vel malitiam moralem, poſ-
aliquando per accidens impedire, pru
tus ſecutos. Ita commun.

Unde reſolves.

impedit pollutio involuntaria, imo
ntaria per pœnitentiam expiata, niſi
malignum, v. gr. turpem recordatio-
delectationem, vel diſtractionem, &
onem animi relinquat: eo enim ca-
ſemper poſt culpabilem, præſtat,
ium ſententiam communem ſub ve-
t differri, niſi aliud ſuadeat juſta a-
a, v. g. magnus fructus feſtivitatis,
dinis: vel ſi a dæmone excitata pute-
communionis frequentiam impedien-
ch. *l.* 9. *de matr. d.* 13. Bon. *d.* 4. *q.* 6.
Lugo *d.* 15. *ſ.* 1.

ne actus conjugalis impedit, etſi de-
conſilii ſit, abſtinuiſſe ſaltem nocte
antecedente, ſi raro communicet. Ita
nch. *l. c.* Eſcob. *l.* 7. *E.* 6. *n.* 83. Intel-
debitum petitum ex neceſſitate reddi-
illam inde animi perturbationem, aut
d res venereas patitur: ſi vero volu-
a feciſſet, eo die abſtinendum eſſe
m ſi malignus effectus ſubſecutus fuiſ-
t Regin. *l.* 29. *t.* 117. Laym. *l.* 5. *t.* 4.
& 16. Mart. Perez *d.* 49. *ſ.* 3. *n.* 8. ad-
tantum veniale; imo indecentiam ju-
poſſe reſarciri.

liter, etſi decens, & conſilii ſit, ſum-
unione, abſtinere eo die a copula;
lominus eſt ex bono fine, v. g. ex a-
s, ad evitandum incontinentiæ peri-
l ad debitum reddendum. Tamb. *c.* 3.
anch. *l.* 9. *d.* 13. & March.

Ex præcepto Eccleſiæ tenetur com-
us ſub mortali, regulariter eſſe je-
mio naturali, id eſt, ut a medio
il omnino, per modum cibi, potus, aut
ſumpſerit. Ita commun. Et eſt cer-
onciliis, quæ vide apud Fill. Laym.
o *l. c.* *Unde reſolves.*

parvitas materiæ non excuſet hic ...

non obſtat tamen communioni 1. Reliquias ciborum inter dentes hærentes trajicere caſu (negant enim Præpoſ. Vaſquez, & alii, ſi fiat de induſtria, contra Tann. Conin. *q.* 80. *art.* 8. *n.* 47. & Dian. qui contrarium probabile affirmant) licet eas expuere omnino deceat, Dian. *t.* 4. *de Sacr. reſ.* 37. *&* *p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 104. Vid. Eſcob. *tr.* 7. *E.* 6. & Card. de Lugo *num.* 36. ubi notat ſententiam iſtam Tann. & Dian. ad hoc ſervire, ut ſtudioſe dentes ante expurgare, ne quid forte caſu decidat, non tenearis. 2. Sanguinem, vel alium humorem ex capite defluentem, & guttulam aquæ, aut vini, caſu per ablutionem oris, vel guttulam juſculi, dum ſapor exploratur, per modum ſalivæ, cui mixta eſt, vel culicem inter reſpirandum trajicere. Ratio eſt, quia hæc aut non ſumuntur, ſcilicet ab extrinſeco, aut non per modum cibi, aut potus. Vide Fagund. *præc.* 3. *cap.* 5. Card. de Lugo *loc. cit. num.* 23. 3. Si aromata, vel folium tabaci ex cauſa ori imponas, maſtices, vel quid aliud guſtes, modo nihil tranſmittas, Præpoſ. in 3. *par. quæſt.* 8. *a.* 80. *diſt.* 1. *n.* 39. Card. de Lugo *R. mor. l.* 1. *d.* 9. Idem de fumo tabaci docet Gran. *in* 3. *p. d.* 6. *t.* 10. *d.* 8. *num.* 4. (licet indecens valde id videatur, niſi juſta ex cauſa fiat) & Eſcob. *t.* 7. *E.* 6. ubi de ejuſdem pulvere per nares attracto idem colligit ex Suar. & Fag. Idem tenet Dian. *p.* 8. *c.* 7. *R.* 3. Card. de Lugo *R. mor. t.* 1. *d.* 9.

2. Probabile eſt, non impedire communionem, ſi fruſtulum ligni, chartæ, ungium, vel lapillum deglutias: quia non habet rationem cibi, vel potus. Dian. *loc. cit. R.* 38. *& tr. de celeb. R.* 52. ex Ledeſm. & Sanch. contra Henriq. Regin. Layman. & alios, quorum ſententia tutior eſt. Vide Card. de Lugo, & Eſcob.

3. Non licet communicare his caſibus. 1. Si ſaccharum, liquorem glycyrrizæ ore ſolutum cum ſaliva trajicias. Si vero dubium ſit, num quid deglutiveris, vel an factum ſit poſt duodecimam, probabiliter docet Layman. *lib.* 1. *ſ.* 1. *cap.* 1. contra Sanchez, Fagund. non impedi-

re communionem, vel ſacrificium. vide
i. *loc. cit.* R. 29. & ſupra *lib.* 1. *t.* 1. *cap.* 2.
2. Si veſperi decumbens aliquid ori contra
edinem impoſueris, niſi certus ſis, poſt me-
n noctis te nihil tranſmiſiſſe. Ita Suar. Fill.
l. de Lugo *loc. cit. num.* 37. & alii. Lici-
autem eſt, inter horologia diſſonantia
lvis ſequi, etiam ultimum, modo non
tet errare: quia habet ſe ut auctor bonus,
ens opinionem probabilem, ut habet San-
lib. 2. *d.* 1. *de matr.* Fagund. Jo. Sancius,
din. de Lugo *num.* 45. Dian. *loc. cit.* R. 36. 3.
liquid ſumpſeris, licet mox rejeceris. 4.
abaci fumum in ſtomachum trajeceris, ut
t Præpoſ. etſi alii merito dubitent. Tann.
d. 5. Gran. autem *in* 3. *p. c.* 6. *t.* 10. *d.* 8. ne-
. 5. Si Sacerdos nocte Nativitatis in prima
ſa ablutionem, vel lambendo digitos mo-
um aquæ, aut vini ſumpſerit. Vide Bonac.
q. 6. *p.* 2.
. Non eſt peccatum, per ſe loquendo, ci-
i ſumere, vel expuere, Tamb. *cap.* 1. §. 1.
im a communione, ut ex S. Thom. docent
r. Sanch. Bonac. *d.* 4. *q.* 6. *p.* 1. *n.* 25. unde
i, qui paulo ante medium noctis cœnaſ-
in Dominica pridie Nativitatis Domini,
e nihilominus ſtatim poſt mediam noctem
brare, docent Diana, & alii tres *p.* 3.
. *R.* 44. etſi ob Sacramenti reverentiam,
ſilii ſit abſtinere, donec ſpecies ſint con-
ptæ: quod ſaltem intra dimidium qua-
ntem in laico (in Sacerdote intra qua-
ntem) fieri certum videtur. Cardin. de
go *d.* 12. *ſ.* 3. *n.* 54. ex judicio medicorum
conſultorum. Tamb. autem *c.* 3. §. 3. ex
Sanch. *d.* 38. notat citius a valido, quam
bili ſtomacho, regulariter tamen ab omni-
intra horam conſumi; refertque infirmum
ndam poſt mediam horam ſpecies integras
eciſſe.
Dixi in Reſponſ. *regulariter:* quia non jeju-
licite communicat in ſequentibus caſibus,
uidem jejunus non poſſit ſine notabili in-
nmodo, ut monet Con. & Bon. apud Dian.
t. c. 6. *R.* 42.

1. In

non obſtat tamen communioni 1. Reliquias ciborum inter dentes hærentes trajicere caſu (negant enim Præpoſ. Vaſquez, & alii, ſi fiat de induſtria, contra Tann. Conin. q. 80. art. 8. n. 47. & Dian. qui contrarium probabile affirmant) licet eas expuere omnino deceat, Dian. p. 4. de Sacr. reſ. 37. & p. 4. t. 4. reſ. 104. Vid. Eſcob. tr. 7. E. 6. & Card. de Lugo num. 36. ubi notat ſententiam iſtam Tann. & Dian. ad hoc ſervire, ut ſtudioſe dentes ante expurgare, ne quid forte caſu decidat, non tenearis. 2. Sanguinem, vel alium humorem ex capite defluentem, & guttulam aquæ, aut vini, caſu per ablutionem oris; vel guttulam juſculi, dum ſapor exploratur, per modum ſalivæ, cui mixta eſt, vel culicem inter reſpirandum trajicere. Ratio eſt, quia hæc aut non ſumuntur, ſcilicet ab extrinſeco, aut non per modum cibi, aut potus. Vide Fagund. præc. 3. cap. 5. Card. de Lugo loc. cit. num. 23. 3. Si aromata, vel folium tabaci ex cauſa ori imponas, maſtices, vel quid aliud guſtes, modo nihil tranſmittas. Præpoſ. in 3. par. quæſt. 8. a. 80. diſt. 1. n. 39. Card. de Lugo R. mor. l. 1. d. 9. Idem de fumo tabaci docet Gran. in 3. p. d. 6. t. 10. d. 8. num. 4. (licet indecens valde id videatur, niſi juſta ex cauſa fiat) & Eſcob. t. 7. E. 6. ubi de ejuſdem pulvere per nares attracto idem colligit ex Suar. & Fag. Idem tenet Dian. p. 8. t. 7. R. 3. Card. de Lugo R. mor. t. 1. d. 9.

2. Probabile eſt, non impedire communionem, ſi fruſtulum ligni, chartæ, ungium, vel lapillum deglutias; quia non habet rationem cibi, vel potus. Dian. loc. cit. R. 38. & tr. de celeb. R. 52. ex Ledeſm. & Sanch. contra Henriq. Regin. Layman. & alios, quorum ſententia tutior eſt. Vide Card. de Lugo, & Eſcob.

3. Non licet communicare his caſibus. 1. Si ſaccharum, liquorem glycyrrizæ ore ſolutum cum ſaliva trajicias. Si vero dubium ſit, num quid deglutiveris, vel an factum ſit poſt duodecimam, probabiliter docet Layman. lib. 1. ſ. 1. cap. 1. contra Sanchez, Fagund. non impedi-

[illegible] in 3. p. c. 6. s. 19. d. 8. n. 12. id ta-
[illegible] communiter rejicitur : tum quia
[illegible] probat praxis : tum quia major eſt
[illegible] ratio Sacramenti , quam aliqualis ne-
[illegible] proximi ; tum quia præceptum viatici
[illegible] ; quando non poteſt rite dari. Ita
[illegible] Con. Hurt. de Euch. d. 9. diff. 17. Suar.
&c. comm. docetque Card. de Lugo eſſe
[illegible]. Vide Dian. to. 1. tr. 4. Reſ. 33.
[illegible] autem morti (ſive naturali, ſive vio-
) vicinus celebrare ſine dubio poteſt non
[illegible] ad dandum ſibi viaticum , ſi illud a-
[illegible] haberi non poteſt ; quia non plus eſt ce-
[illegible], quam communicare ſumpto cibo. Card.
[illegible] d. 15. ſect. 4. Layman. Dian. p. 5. t. 3.
[illegible]
Si periculum ſit , ne Euchariſtia pereat ,
[illegible] tractetur, poteſt ſumi a non jejuno ,
laico , ſi alius deſit ; imo probabiliter
etiam a præſente Sacerdote laicus acci-
[illegible] docent Card. de Lugo n. 87. Suar. &
d. 22. n. 48.
Si grave ſcandalum ſit oriturum ex omiſ-
ſacrificii, vel communionis. Quod tamen
[illegible] putant vix fieri poſſe , eo quod occur-
[illegible] ſcandalo , dicendo Sacerdotem caſu a-
ſumpſiſſe , ideoque impediri.
[illegible], ſcandalum : quia turbationem , vel in-
[illegible] aliquod ſecuturum , v. g. ſi cele-
[illegible] primitus aliquid ſumpſiſſet , non ſuffi-
notat Præp.
Si perfectio ſacrificii , vel communionis
t. Quod fieri poteſt quinque modis. 1. Si
[illegible] vini ſumpſit aquam (quam ſi ad-
[illegible], dum habet in ore , non eſt expuenda
[illegible] periculum ejiciendi fragmentum hoſtiæ , &
[illegible] reverentiam , ſed deglutienda . Tamb. de ex-
[illegible] l. 2. c. 8. Card. de Lugo d. 15. ſect. 4.)
enim tenetur denuo conſecrare : quod fie-
[illegible] poteſt conſecrando , & offerendo ſta-
[illegible] nova hoſtia. Vide apud Suar. Quod ſi
[illegible] Miſſam concluſam advertas in Sacri-
omittas. Si autem intra Miſſam poſt ſum-
[illegible], vel etiam ante eam , poſt conſecra-
[illegible] tamen , dubites , an fuerit vinum , pro
vino,

1. In periculo mortis, ſive illud ſit ex morbo, vulnere, veneno, ſive ex ſententia judicis. Et quidem in eodem morbo, etſi non tenearis, potes tamen poſt aliquot, v. g. ſex, 7. vel etiam, ut putat Layman. duos dies (etſi quoad hoc potiſſimum attendendum eſſe ad conſuetudinem, moneat Cardin. de Lugo) repetere viaticum non jejunus, dummodo nequeas jejunus ſumere, & periculum mortis recurrat, ut docetur commun. vel etſi maneat, ut contra Vaſq. Præp. & alios docent Navarr. Tolet. Regin. Suar. Card. de Lugo *ſ.* 3. *num.* 65. Imo, etſi non liceat ægro ex ſola devotione communicare, fracto jejunio; ſi tamen morbus eſſet diuturnus, nec poſſet dari communio niſi poſt medicinam, probabile eſſe id licere, docent Armilla, Tolet. Con. Reginald. Henriq. Suarez, Eſcob. &c. quorum aliqui exigunt longum intervallum, verbi gratia 30. dierum, ut Navar. & Villalob. alii 8. vel 10. dies, ut Suar. Henriq. Fagund. alii 7. ut Sylv. alii 6. ut Arm. Zamb. Poſſev. & Filliuc. quos ſequitur Dian. *de celebr. R.* 77. alii permitunt toties, quoties ſano poſſit dari jejuno; ita Eſcob. *t.* 7. *E.* 6. ex Hurt. alii denique poſſe ſequenti ſtatim die dari, ob juſtam cauſam, ut ſi propter conſuetudinem, & deſiderium, aut devotionem difficulter abſtineat, & moraliter videatur inſtare periculum mortis. Sic Layman. *lib.* 5. *t.* 4. *cap.* 6. *num.* 20. Verum ea in re loci conſuetudo ſpectanda eſt, quæ nunc ſaltem videtur permittere, ut quando morbus, & periculum diu protrahitur, poſt 7. vel 8. dies iterum detur communio non jejuno. Vide Cardin. de Lugo *d.* 15. *ſ.* 3. *de Euch.*

Denique, licet probabile videatur Fill. *t.* 1. *tr.* 4. *n.* 142. & Cardin. de Lugo id, quod docet Maj. *in* 4. *d.* 9. *t.* 3. Fern. de hæred. &c. (Laym. vero *l.* 5. *t.* 4. *c.* 6. *n.* 21. limitat ad caſum neceſſitatis, quo moriturus aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſet, & ſcandalum ceſſaret) poſſe non jejunum celebrare ad dandum alteri viaticum, eo quod hoc ſit juris divini, jejunium vero Eccleſiaſtici tantum; ideoque non tantum poſſe, ſed etiam teneri

dicat

dicat Gran. in 3. p. c. 6. t. 19. d. 8. n. 12. id tamen merito communiter rejicitur : tum quia contrarium probat praxis : tum quia major eſt habenda ratio Sacramenti , quam aliqualis neceſſitatis proximi : tum quia præceptum viatici non obligat ; quando non poteſt rite dari. Ita Bon. ex Con. Hurt. *de Euch. d.* 9. *diſ.* 17. Suar. Vaſq. &c. comm. docetque Card. de Lugo eſſe probabilius. Vide Dian. *to.* 1. *tr.* 4. *Reſ.* 33. Sacerdos autem morti (ſive naturali, ſive violentæ) vicinus celebrare ſine dubio poteſt non jejunus, ad dandum ſibi viaticum , ſi illud aliter haberi non poteſt : quia non plus eſt celebrare, quam communicare ſumpto cibo. Card. de Lugo *d.* 15. *ſect.* 4. Layman. Dian. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 56.

2. Si periculum ſit , ne Euchariſtia pereat , vel male tractetur , poteſt ſumi a non jejuno , etiam laico , ſi alius deſit : imo probabiliter poteſt etiam a præſente Sacerdote laicus accipere , ut docent Card. de Lugo *n.* 87. Suar. & Vaſq. *d.* 22. *n.* 48.

3. Si grave ſcandalum ſit oriturum ex omiſſione ſacrificii, vel communionis . Quod tamen quidam putant vix fieri poſſe , eo quod occurri poſſit ſcandalo , dicendo Sacerdotem caſu aliquid ſumpſiſſe , ideoque impediri.

Dixi, *ſcandalum* : quia turbationem, vel incommodum aliquod ſecuturum , v. g. ſi celebraturus primitus aliquid ſumpſiſſet , non ſufficere , notat Præp.

4. Si perfectio ſacrificii , vel communionis urgeat. Quod fieri poteſt quinque modis. 1. Si pro ſpeciebus vini ſumpſit aquam (quam ſi advertat, dum habet in ore , non eſt expuenda ob periculum ejiciendi fragmentum hoſtiæ , & irreverentiam , ſed deglutienda . Tamb. *de exped. ſacrif. l.* 2. *c.* 8. Card. de Lugo *d.* 15. *ſect.* 4.) tunc enim tenetur denuo conſecrare : quod fieri etiam poteſt conſecrando , & offerendo ſtatim , ſine nova hoſtia. Vide apud Suar. Quod ſi id poſt Miſſam concluſam advertas in Sacriſtia, omittas. Si autem intra Miſſam poſt ſumptionem , vel etiam ante eam , poſt conſecrationem tamen , dubites, an fuerit vinum , pro

vino,

vino præſumendum eſſe, & pergendum, ait Tamb. 2. Si celebrans poſt conſecrationem deficiat: tunc enim tenetur alius, etiam non jejunus, ſi jejunus haberi nequeat, perficere. 3. Si poſt conſecrationem etiam unius ſpeciei recordetur, ſe non eſſe jejunum; tenetur enim pergere; imo etiam poteſt pergere, ſi ante conſecrationem recordetur; & abſque ſcandalo, & nota non poſſit deſiſtere, ver. gr. in ſolemni ſacro, ut docent Suar. Con. &c. Si tamen privatim celebret, & commode poſſit abrumpere, tenetur, uti ex S. Thom. *q.* 73. *a.* 6. docetur commun. 4. Si poſt ablutionem ſumptam, licet diu communionem diſtribuerit, ſumendæ ſunt reliquiæ etiam grandiores conſecratæ eodem ſacro; quod addo, quia non licet tunc ſumere particulas alterius ſacrificii, quæ ſunt in ciborio, ad illud expurgandum, ut docent Suar. Card. de Lugo *l. c.* cum communi, licet contrarium probabile dicat Tamb. *de expedita com. cap.* 2. §. 8. ex March. *t.* 3. *p.* 3. *c.* 3. uti nec ejuſdem ſacrificii, ſi illud plane ſit abſolutum, & ab altari receſſeris, ſed debent ſervari, donec ſumantur a jejuno: Eſcob. *t.* 7. *E.* 5. Fagund. &c. quia convivium jam finitum eſt. Niſi tamen aliud ſuadeat periculum indecentiæ, v. gr. ſi plures Miſſæ eodem die iſtic futuræ non eſſent, & Sacramentum aſſervari non ſoleret; tunc enim minore irreverentia ſumeret, quam aſſervaret. Imo Card. de Lugo *d.* 14. *p.* 4. *n.* 82. & Gran. non damnat Sacerdotem, qui prius, quam ſacras veſtes exuit, particulam inventam abſumit, eo quod non ſit communio nova, ſed complementum præcedentis. V. d. Bon. Card. de Lugo, Eſcob. *ll. cc.* 5. Si pars hoſtiæ poſt ablutionem ſumptam calici, aut palato adhæreat (quæ decentius nova ablutione, quam digito propellitur, ut docet Bonac. ex Fill. & aliis; quamvis Miſſale etiam permittat, ut digito attrahatur ad labium calicis, & ſumatur ante ablutionem) quo modo etiam ii excuſantur, qui ex devotione hoſtiam in ore diu retinentes caſu præmittunt aliquid ablutionis; ſponte tamen id non licet, niſi bona fides, & ſa

:iam excuſet. Ratio horum omnium eſt, alis ſumptio moraliter cenſetur comple- ius ſacrificii. Reg. l. c. n. 123. Bon. l. 1. r. 6. p. 2.

s caſus eſt, in metu mortis, ad quem eva- n, ſicut ſine altari, vel calice conſecrato, ſtibus ſacris, ita etiam non jejunum poſ- brare, docet Dia. cum Sylv. &c. p. 3. r. & p. 5. r. 3. R. 39. dummodo celebratio rigatur in contemptum Religionis, Eccle- d ejus præceptorum.

[stamp]

ARTICULUS III.

Quæ, & quanta ſit obligatio ſumendi Euchariſtiam?

ondeo 1. Sumptio Euchariſtiæ fidelibus eſt neceſſaria neceſſitate non medii, ecepti divini obligantis tum in articulo per modum Viatici, tum etiam ſæpius, ut docent Suarez, Vaſquez, Layman. l. & alii communiter; probantque tum iptura, tum ex Concilio Nicæno, & Tri- o *ſeſſ.* 13. *c.* 6. tum ex praxi Eccleſiæ; uia Euchariſtia eſt inſtituta per modum cujus uſus ſæpius eſt neceſſarius. Bonac. 7. p. 1. n. 8.

Unde reſolves.

Quiſque fidelis in periculo vitæ, quod let, vel merito timet, verbi gratia, in morbo, ante conflictum, vel puerperi- præſertim primum, ante navigationem, netur ſub mortali communicare. Suar. l. 214. Niſi tamen paucis, verbi gratia o- ibus ante communicaſſet: talis enim com- cenſeretur habere rationem Viatici, ut Suar. Regin. Fill. contra quoſdam, ut Hurt. d. 10. *dif.* 2. &c. apud Eſcob. qui, eum, qui mane communicavit, ſi a o incurrat periculum vitæ, teneri ite- imere Communionem, tanquam Viati- imo Sà, & Syl. v. *Euchar.* Fumus, &c. *et. v. Communio*, putant non eſſe ſaltem

mor-

mortale, communionem omittere, dummodò in Paſchate ſumpſeris.

2. Si in ægro eſſet periculum vomitus, docet Sanctius apud Dian. *d.* 5. *t.* 5. *R.* 55. poſſe ei parvam particulam dari, quæ ſtomachum alteratura non putetur: aut, ſi de hoc ipſo dubium ſit, ſecuritatis cauſa prius dari particulam non conſecratam; quam ſi rejiciat, nullo modo dandam conſecratam; ſecus ſi retineat. Si vero independenter a cibo perpetuo evomat, nullo modo dandam, niſi forte per ſex ſaltem horas liber a vomitu fuiſſet.

3. Pueris doli capacibus, qui ſciunt diſtinguere Euchariſtiam ab alio cibo, probabilius eſt in periculo mortis eam eſſe dandam pro Viatico, ut contra Vaſq. inſinuat Laym. *t.* 4. *de Euchar.* *c.* 4. & expreſſe docet Suar. *d.* 40. *ſ.* 1. confirmatque C. de Lug. *d.* 13. *ſ.* 4. *n.* 28. & addit (contra Sanch.) ſi de capacitate pueri ſit dubium, poſſe nihilominus dari, etſi non ſit neceſſe.

4. Qui poſt Viaticum ſumptum peccavit mortaliter, non tenetur denuo communicare. Ita Reg. Fill. C. de Lug. & alii.

5. Qui non communicavit in priculo mortis, non tenetur poſtea ſupplere. Ita Bon. *d.* 4. *q.* 7. *p.* 1. ex Henr. Reg. &c.

6. Judex tenetur, per ſe loquendo, reis concedere tempus communicandi, ut docent Suar. Bon. *l. c.* & alii communiter, contra Nav. quod ſi reus noluerit, poteſt judex procedere. Fill. *t.* 4. *c.* 8. *q.* 11. *n.* 238.

Reſp. 2. Etſi Chriſtus tempus communionis, extra periculum mortis, non præceperit: Eccleſia tamen pro ea determinavit tempus Paſchale, quod communiter numeratur a Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in Albis incluſive; alicubi tamen totam Quadrageſimam comprehendit; alibi extenditur ex conſuetudine, vel indulto; poteſtque Confeſſarius ex juſta cauſa extendere, ut docent Sà, & alii. V. Bon. *d.* 4. *q.* 7. *p.* 2.

Unde reſolves.

1. Præceptum hoc impletur etiam per communionem ſacrilegam, ut habet communis, contra Durand. & Sylveſt. Et patet, quia Ec-

eſſe tantum præcipit actum externum; nec fi-
s præcepti cadit ſuper præceptum. Verum da-
natum eſt recenter hæc opinio ab Innocent. XI.
ut videre eſt in Propoſit. 55. * An vero qui
non ſatisfecit, teneatur poſtea implere, utrim-
que probabiliter defenditur, etſi affirmativa vi-
detur probabilior. Bon. Suar. *ll. cc.* Suar. C.
de Lugo, &c.

2. Non tenetur prævenire, qui prævidet, tem-
pore Paſchali ſe impediendum, ut contra Vaſq.
Alv. & Fagund. probabiliter docet Azor. *t.* 1.
17. *c.* 42. Suarez, &c. Qui vero ſic prævenit-
it, & poſtea tolleretur impedimentum, tene-
tur rurſus communicare, ſecundum Laym. *l.*
t. 4. *c.* 5. C. de Lugo *ſ.* 4. *n.* 78. quia non ſa-
tisfecit præcepto obliganti ad communionem, &
illud tempus. Negat tamen Dian. citans Fer-
n. & Suarez.

Reſp. 3. Tenetur quivis communionem Paſ-
chalem ſumere in Parochia a Paſtore ſuo, niſi
ejus licentia, privilegio, aut conſuetudine e-
matur. Nav. Suar. *d.* 72. *ſ.* 2. &c.

Unde reſolves.

1. Sacerdos, ubivis celebrando, ſatisfacit. Bo-
nac. *d.* 4. *q.* 7. *p.* 2.

2. Eximuntur peregrini, & vagi, qui paro-
chiam non habent, & ab ea abſunt. Bonacin.
c.

3. Non eximuntur laici inſervientes religio-
ſis, ut habet Sà, v. *Euchar.* niſi, ut dicit Bo-
nac. degant in monaſteriis, aliiſque locis a cu-
ra Parochorum exemptis. Vide Sanchez *de ma-
trim.* *d.* 32. *n.* 12.

4. Non ſatisfacit huic præcepto, qui in Pa-
ſchate extra Parochiam, ſine conſenſu Paſto-
ris, communicat, ut habent Nav. Azor. & alii
commun. niſi tamen communicet in Cathedra-
li Eccleſia: hanc enim ſatisfacere præcepto cen-
ſet Bonac. *l. c.* ſed negat Card. de Lugo *l.* 1.
ſ. mor. niſi Epiſcopus expreſſe, vel tacite con-
ſentiat. Vide ſupra *cap.* 2. *d.* 2. *ar.* 1. *& cap.* 2.
6. Bonac. *l. c.* Vide ſup. *cap.* 2. *d.* 1. *a.* 1. *caſ.*
8. *&* 9.

Dixi, *ſine conſenſu Paſtoris*: quia cum con-
ſenſu ſummi Pontificis, vel Epiſcopi, ſive Or-
dina-

dinarii, aut ejus Vicarii generalis, vel Parochi (hi enim omnes intelliguntur nomine Paſtoris) extra Parochiam communicando ſatisfieri præcepto Doctores concedunt. Et quidem ſufficere conſenſum interpretativum, ſive præſumptum, notat Tambur. *de exp. com. c. 4.* §. 4. imo Bar. *ſu theol. mor. p. 1. t. 5. qu.* 19. Reyn., & quidem alii apud Tamb. *loc. cit.* & C. de Lug. *d.* 18. *ſ.* 2. *n.* 49. item Dian. *p.* 2. *t.* 14. *R.* 73. & *p.* 6. *t.* 7. *R.* 58. putant poſſe ſatisfieri præcepto Communionis Paſchalis (præſertim extra diem Paſchæ) apud Mendicantes ex privilegio Nicolai V. Pii V. & Pauli IV. certis conceſſo, quod cæteri participent. Verum hoc alii communiter negant. V. Averſ. *q.* 10. *ſ.* 4.

CAPUT III.

De Euchariſtia, ut eſt Sacrificium.

DUBIUM I.

Quid ſit Miſſa, & quæ obligatio Sacerdotum circa illam?

RESpondeo. Miſſa eſt Sacrificium conſiſtens in conſecratione panis, & vini: eſtque actus latriæ, qui fit in recognitionem ſupremi dominii Dei, & ſignum noſtræ ſervitutis. Quod non obſtat, quin ſecundario poſſit etiam ad alium finem partialem offerri, ut ad agendas gratias, vel impetrationem beneficii, ad remiſſionem peccatorum, ad Sanctos honorandos, &c. Principalis fructus Miſſæ ex opere operato eſt independens a probitate Sacerdotis, a quo pro omnibus, ſeu vivis, ſeu defunctis, etiam accepto ſtipendio, applicabilis eſt, eſtque actu tam intenſive, quam extenſive finitus; etſi enim hoſtia ipſa, & principalis offerens, id eſt Chriſtus, infinite ſit Deo gratus, atque ita Deus per hoc ſacrificium infinito honore afficiatur, videtur tamen Chriſti eſſe voluntas, ut offeratur, & proſit tantum ad certum, & finitum effectum. Quod etiam patet ex uſu, & ſenſu Eccleſiæ, dum Miſſæ pro eadem re repetun-

tur;

DUBIUM II.

'ujus ſit applicare fructum Sacrificii?

p. Solus Sacerdos offerens valide id facit
iam intentionem: quia eſt actus poteſta-
cerdotalis. Ita commun. Suar. Card. de
d. 14. *ſ.* 10. *n.* 211. &c.

Unde reſolves.

ls valide applicat, etſi peccet ſacrifican-
vel applicet contra voluntatem ſuperio-
Ita Suarez, Layman. Diana, Cardin. de
l. c. contra Navarr. Ledeſm., & alios,
m ſententiam probabilem dicit Dian. n.
72.

Sacrificium, quod neque formaliter ne-
irtualiter ulli applicatum eſt, vel ante,
ipſa conſecratione, ſaltem ejuſdem ſpe-
non poteſt poſtea ulli applicari, ſaltem
iate: quia producit effectum, quando e-
: neque is ſuſpenditur; ideoque nec licet
re ſtipendium pro Miſſa præterita. Vide
ian.

i, *vel ante*: quia non requiritur, ut ap-
io fiat in ipſo Sacrificio: ſufficitque, ſi
facta ſit, etſi ipſo die de ea non cogitet.
. *q.* 3. *p.* 2. ex Suar. Dian. *l. c. R.* 47. con-
aſq.

ſi nulli applicetur, vel incapaci, fructus
t in theſauro Eccleſiæ, ut docet Suarez,
dit ipſi Sacerdoti, vel illis, pro quibus
ur ſpecialiter offerre, quod ita implicite
atur intendiſſe. Ita Laym. *t.* 5. *c.* 2. V. C.
ig. *n.* 215.

Applicatio ſub conditione jam impleta eſt
, ver. gr. ad intentionem quam habuit
Superior, non autem ſub conditione fu-
ontingente: ver. gr. applico illi, cui Ti-
terrogatus voluerit; vel ei, qui prius mo-
; vel qui primo ſtipendium offeret. Ita
t in 3. *p. t.* 3. *d.* 79. *ſ.* 9. *l. t.* Layman. *l. c.*
l. c. R. 15. Card. de Lugo *d.* 19. *n.* 209.
Bonac. *q. ult. p.* 7. §. 5. qui tamen ipſe in
diſſuadet.

ſit hoc non eſſe mortale, ut habet Sanch. *de matr. l.* 1. *d.* 5. Vide Dian. *t.* 3. *m.* *R.* 9. item *p.* 4. *t.* 4. R. 196. & *p.* 6. *t.* 6. *R.* 6. & *p.* 5. *t.* 14. *R.* 81. ubi notat Cajet. Vaſqu. Hurt. &c. affirmantes, quod qui pluribus Miſſam gratis promiſit, poſſit unica ſatisfacere: quod tamen alii communiter negant.

5. Si quis det juſtum ſtipendium (id a conſuetudine, vel lege tantum eſſe debet, aut, ſi non eſt, ſecundum Sot. & Cajet. eſt frugalis victus unius diei; quod Suar. Laym. & alii reprobant; putantque ſufficere mediam, vel tertiam partem ſuſtentationis diei) ut pro ſe dicatur Miſſa, non poteſt ſecundum accipi ab alio, & pro duobus una tantum Miſſa dici. C. de Lugo *d.* 19. *n.* 259.* Quod ſane certiſſimum eſt ex damnata Propoſit. 10. inter proſcriptas ab Alex. VII.* Secus, ſi ambo dimidium tantum juſti darent; uti contra Vaſq. Reg. & alios probabiliter docent Sot. Henriq. Fill. Con. C. de Lugo *l. c.* quod tamen jam eſt prohibitum per Bullam Urbani VIII. V. Bonac. Dian. *t.* 14. *R.* 7.

6. Qui pecuniam ab alio accepit, ut pro illo celebret, aut fieri curet, per ſe loquendo, poteſt curare Miſſam per alium bonum Sacerdotem dici, minus dando, quam accepit. * Conſidera tamen hac in re Propoſit. 9. inter damnatas ab Alex. VII. *

Dixi 1. *Per ſe*; quia Urban. VIII. ob ſpeciem turpis quæſtus id fieri vetuit.

Dixi 2. *Bonum*: quia, ſi per malum curet, perditur fructus, qui eſt ex opere operantis. Vid. C. de Lugo *l. c.*

7. Beneficiati, etiam Curati, ad Miſſas obligati, poſſunt pro iis accipere ſtipendium, & applicare, cui volunt: quia non ſemper habent obligationem applicandi ad certam intentionem; niſi tamen contrarium conſtet, ut de Miſſa Conventuali docet Bonac. Ita Card. de Lugo *d.* 81. *ſ.* 1. *num.* 21. ex Suar. Vaſq. &c. contra Gavant. Barb. & Dian. qui negant de Parocho; refertque Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 232. determinaſſe Congregationem Cardin. quod ei non licet pro Miſſa accipere eleemoſynam manualem, quan-

ſibus, in quibus etiam paulo poſt meri-
. g. uno, vel altero quadrante, inchoari
uti etiam ſecundum Sot., & Palud. ex
rationabili cauſa,, v. gr. ob ſupplicatio-
el concionem publicam protractam ultra
m, ob funus Principis, vel quia Sacer-
feſto propter iter fuit impeditus, quo
am integra hora poſt licere inchoare di-
/. Lay. *l. c.* Fern. hic *c.* 3.
neceſſitate, ver. gr. ut morituro detur
n, quo caſu licere media nocte celebra-
Dia. *p.* 1. *t.* 14. *R.* 33. ex Laym. &c.
i eſt mos rationabilis, ut opifices, &
ſummo mane poſſint audire ſacrum.
5. *t.* 5. *c.* 4. *n.* 3. ex Nav. &c. (V. Dian.
4. *R.* 33.) non tamen idcirco poſt me-
licebit.
x privilegio, de quo ſupra.
nocte Nativitatis, in qua omnes tres
ante auroram dici poſſe probabiliter do-
iar. Con. Lay. Dia. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 226. con-
v. Fern. & alios.

Unde reſolves.

raviter peccat, qui ſine aliqua harum,
tem juſta cauſa citius mane, vel ſerius
andium celebrat, ubi Azor. tertiam ho-
tem, Laym. mediam horam, Bonac. tres
ntes, Sylvius horam requirit, ut diffe-
peccet mortaliter. Vide Dian. *t.* 14. *R.* 34.
tat, Religioſos ex ſuis privilegiis poſſe
re uſque ad tres horas poſt meridiem,
rtiam vero nullo modo. Vide Bonacin.

on eſt peccatum celebrare ante dictam
n, vel etſi ob infirmitatem non poſſis
dicere, vel etiam ante Matutinum, ſi cau-
ſt, ſine qua erit veniale, ut docent Fill.
: alii, videturque ſententia tuta, contra
dicentes eſſe mortale.
ond. 2. Per ſe loquendo, quotidie licet
re. Dico, per ſe, quia præcepto obli-
ſub mortali prohibemur die Veneris San-
m tamen Eucharistiam ſumere, vel aliis
e, ut habent Hurt. *de ſacrific. d.* 4. *diſ.*
ntan. ex Suar. Vaſq. Tann. & cæt. licet

ſuppoſitis Declarationibus Card. non licere miniſtrare niſi ſolis infirmis, velit Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 237. & *p.* 6. *t.* 6. *R.* 19. & *p.* 9. *t.* 9 *R.* 24 ex Barb. Gavant. &c. In Cœna Domini vero, etſi ex conſuetudine, uno celebrante, reliqui communicare debeant; plures tamen ex cauſa licite privatim celebrant, non tamen poſt finitam Miſſam ſolemnem, & ſacrarium reconditum, ut vult Palaus: licet alii id non admittant, apud Dian. *p.* 9. *t.* 6. *R.* 24. Sabbato ſancto alii negant licere, ut Vaſquez, &c. alii probabilius affirmant, ut Suar. Fagund. Dian. Gaſp. Hurt. *d.* 4. *dif.* 3. Palaus (qui non vult fieri ante inchoatam Miſſam ſolemnem) & Card. de Lugo *ſ.* 1. *n.* 13. qui addit, non eſſe tunc legendas prophetias, quia non ſunt pars Miſſæ; neque benedictionem Cerei, imo nec Litanias, quia eſt ratio eadem. Vide *l. c. n.* 26. & Bonac. *p.* 2. ubi notat, quod uſus id vix habeat. Vide etiam Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 237. ubi cum Mercero contra alios permittit eo die ante Miſſam ſolemnem celebrare de Sancto incidente, vel votivam.

Reſp. 3. Sæpius in die celebrare non licet ordinarie, quod addo, quia, ſi ſis jejunus, licitum eſt ſequentibus caſibus bis, vel etiam ter, requiſito tamen, ſi facile haberi poſſit, Epiſcopi judicio, præterquam in primo.

1. Nocte Nativitatis: qua tamen non tenetur, ne Parochus quidem, celebrare tres Miſſas, ſed poteſt aliquam pro arbitrio omittere. Diana *p.* 4. *t.* 4. *R.* 236. Neque ter communicare, vel ſemel communicare, & bis celebrare, *p.* 8. *t.* 1. *R.* 87.

2. Si Paſtor habeat duas Parochias diſſitas. Fill. C. de Lug. *d.* 20. *n.* 45.

3. Si concurſus populi ſit tantus, ut Eccleſia non capiat, ut habet Lay. *l.* 5. *t.* 5. *c.* 4. *n.* 6. Vide C. de Lug. *l. c.* etſi nunc potius expediat celebrare extra.

4. Si ante ablutionem moneatur de communicando infirmo, & ſuam jam hoſtiam ſumpſerit, nec ſit alius Sacerdos. Sylv. Navar. Sed caſum eſſe metaphyſicum, dicit Card. de Lug. *d.* 20. *n.* 44.

5. Si

ſt die feſto adveniant perſonæ, quas non t ſacrum omittere, v. g. Rex, aut Prin. : quamvis hic ultimus dicatur non eſſe in Vide Bon. *d.* 4. *d.* 4. *q. ult. p.* 7. *n.* 9. Card. de *l. c.* & Laym. *t.* 5. *c.* 4. Conin. Dian. *p.* 2. *t.* . 56. ubi recte monet, in his omnibus atndum ad loci conſuetudinem, quæ fere o- nunc ſuſtulerit.

ures, An aliquando liceat interrumpere m?

p. Etſi abrumpere eſſentialiter, ſive unam n ſpeciem conſecrare, nullo caſu liceat, tum eſt ſupra *c.* 1. *d.* 2. accidentaliter ta- ıbrumpere, vel etiam interrumpere, ali- ntermonendo, licet his caſibus.

o concionem poſt Evangelium, vel Protem excipiendam.

n gratiam ſupervenientis Principis, vel peregrinorum in die feſto, quo alias Miſadire non poſſent, vel ſimili juſta cauſa; i, ſi non ſit facta oblatio, poſſe incipere ro, ut totum ſacrum audiant, etſi non tur, docent varii Auctores cum Sà, apud n. *d.* 4. *q. ult. p* 7. *n.* 9. qui bene monet; tudini locorum ſtandum. Henriq. autem, id tantum licere finita Epiſtola, vel elio. Tamb. plane improbat.

i ante Canonem Sacerdos recordetur ali- mpedimenti, v. g. ſe non eſſe jejunum, gratia, vel irregularem, & excommuni- ; vel excommunicatus non toleratus præ- intereſſe, nec poſſit expelli.

urgeat gravis neceſſitas, vel propria, v. :bus; vel proximi, ut ſi moriturus ſit andus, vel abſolvendus. Trull. Dia. *p.* 2. ſ. 20. In aliis tamen Sacramentis non ita riis non decet inter conſecrationem, & onem interrumpere, niſi moriturus eſſet pinquo, nec opus eſſet veſtes exuere; vel enitentiæ Sacramentum ob phreneſim ſu- non poſſit. Laym. Tamb. *lib.* 2. *exped. cap.* 7. Revertens autem ad ſacrificium os, ſi fuerit ante facta conſecratio, inci- ibi deſierit; uti, etſi facta non fuerit, a *mora intercesserit*, v. g. minor, quam

unius horæ, ſi autem longior, ordietur ab initio, Tambur. *l. c. exped. ſacrif. c.* 8. §. 7.

DUBIUM IV.

Quo loco celebrandum ſit?

Reſp. Communiter non licet celebrare niſi in Eccleſia, eaque conſecrata, vel ſaltem benedicta, & non violata, vel exſecrata, nec interdicta. Patet ex Trid. *ſeſſ.* 21.

Dixi, *communiter*: quia in decenti loco, & altari portatili (quod ſemper ſub mortali requiritur) cum licentia Epiſcopi, ſi adſit, vel ſine ea, ſi abſit, licet ſequentibus caſibus: extra quos ſi fiat, eſſe mortale, docent Fill. Laym. & alii commun. contra Sotum, & Sà.

Primo, ſi ſit neceſſitas, qualis eſſe cenſetur, 1. Si Eccleſiæ dirutæ ſint. 2. ſi populum in ſolemni feſto templum non capiat. 3. In caſtris pro exercitu: ſed feſtis tantum diebus. Fag. C. de Lugo &c. licet Paſqual. apud Dian. *p.* 9. *t.* 1. *reſ.* 44. etiam non feſtis cenſeat poſſe permitti Generalibus, & primariis Ducibus in ſuis tentoriis. 4. In portu pro appulſu navis, non tamen in flumine, vel mari, propter periculum effuſionis ſanguinis, ut commun. docetur apud Bon. Contrarium tamen dicitur jam habere praxis Luſitanorum, euntium in Indiam, ex permiſſione Clement. VIII. & Pauli V. ex qua licite nunc fieri docet Fagund. Gran. nec improbat C. de Lugo *l. c.* Limitat autem Dia. *p.* 5. *t.* 3. *reſ.* 40. cum Hurt. Mercer. Trull. &c. ſi magna ſit tranquillitas ſine ullo tempeſtatis indicio, adſitque præter celebrantem Sacerdos alius, qui poſt conſecrationem firmiter teneat calicem. Cum qua cautione etiam Epiſcopum poſſe ad hoc concedere facultatem in neceſſitate (v. gr. ne magna multitudo non audiat ſacrum, vel moribundus decedat ſine viatico) docet Gran. apud Dia. *l. c.* contra Con. & Tur. qui ſoli Papæ eam reſervatam volunt, ut etiam Dia. *p.* 9. *t.* 1. *reſ.* 45. ubi adducit declarationem Cardinalium, qua jubentur Epiſcopi id prohibere.

Secun-

…ando. Ex diſpenſatione Epiſcoporum, ob
…nabilem cauſam, etſi in Trid. *ſeſſ.* 12. id
…ittere prohibeantur, niſi ex juſta cauſa,
…ratoriis privatis divino cultui deſtinatis,
non benedictis. Verum etiam hanc pote-
…m illis tunc eſſe ademptam, docet Gavant.
& Dian. *p.* 9. *t.* 9. *reſ.* 42. eo tamen non ob-
…, poſſe eos in aliquo caſu particulari ex
cauſa permittere, ut celebretur extra Ec-
…m, in altari portatili docet idem Dia. *l. c.*
…, ex March. Garc. Hurt. C. de Lugo, A-
…, Perſic. &c.
…rtio. Ex privilegio, quale dicuntur habe-
…linores, & qui cum iis participant; quod
…evocatum a Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 8. licet multi
…, negant tamen Dia. *p.* 3. *t.* 2. *reſ.* 8c. & *p.*
… *R.* 106. Joan. Salas, Rodriq. &c. Idque
…dum C. de Lugo *d.* 20. *ſ.* 2. *n.* 51. probabi-
…, & Tamb. *de exped. celebr. l.* 1. *c.* 3. §. 1.
…bilius. V. Barboſ. in Trid. *l. c.* Item Re-
…i Societatis, a Gregor. XIII. ut poſſint tum
…iſſionibus, cum facultate Superioris, in
…s loco decenti, tum in domibus ſuis in
honeſto, a Provinciali deſignato, Miſſas
…: in quo idem licebit aliis.
…ci 2. *non violata*, quia in Eccleſia interius
…a, niſi prius reconcilietur, non licet ſub
peccato, ut Laym. *l.* 5. *t.* 5. *c.* 5. *n.* 7. ex
…r. Suar. Con. &c. niſi in neceſſitate, cum
Epiſcopi (ſi is adiri poſſit: alioqui ſine
…t habet C. de Lugo *l. c. n.* 63.) celebrare,
…iortuos ſepelire.
…lo 1. *Eccleſia:* quia Oratoria, etſi depu-
…ad Cultum divinum, cum tamen benedi-
…on fuerint, niſi in ipſis extet altare ad ſa-
…a divina, ut Bonac. *de matr. q.* 4. *reſ. ult.*
non ſunt capacia violationum. Quod et-
conſequenter de hoſpitalibus docent Na-
Sotus, &c. ſed probabilius contrarium do-
…plii, cum C. de Lugo *l. c.*
…do 2. *Interius*: quia quod fit in turri, ſa-
…, ſupra tectum, vel fornicem, in crypta,
…avimento (niſi ſit ſepultura, aut ſingula-
benedicta) non violat Eccleſiam.
…lo 3. *Niſi reconcilietur*: quod fieri debet

ab Epiſcopo, vel Sacerdote ex privilegio Papæ, quale Superiores Regularium pro ſuis templis habere, ex Avila notat Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 91. ſi fuit conſecrata, quod præſumendum eſt, ſi celebretur feſtum Dedicationis: ſi vero tantum fuerit benedicta, poteſt fieri reconciliatio a ſimplici Sacerdote, aſperſione aquæ benedictæ, cum facultate Epiſcopi, vel ſine ea, ſecundum Dian. *p.* 4. *t.* 4. *Reſ.* 91. Cenſeri etiam reconciliatam, ſi ſacrificium in ea peractum fuerit, docet Tamb. *l. c.* §. 4. ea Henr. Sà, & Dian. eſſe probabile: negat autem C. de Lugo *de Euch. d.* 20. *ſ.* 2.

Porro Eccleſia, uti & cœmeterium violantur, ſeu polluuntur ſequentibus caſibus, non tamen, niſi poſtquam res evulgata fuerit. Lay. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 5.

1. Per factum in ea homicidium mortaliter malum, ſeu injurioſum, ſaltem immunitati Eccleſiæ; quale etiam eſt, quod alias juſtum eſſet per ſententiam Judicis; niſi tamen Reip. perturbator aliter capi non poſſet. Non eſt autem tale 1. quod fit caſu, vel ab amente. 2. quod in ſui defenſionem. 3. cujus cauſa data eſt extra Eccleſiam: quia requiritur, ut vulnus, ſive cauſa phyſica fiat intra Eccleſiam. V. Car. de Lugo *d.* 20. *ſ.* 2.

2. Per mortaliter malam effuſionem proprii, vel alterius ſanguinis, vel ſeminis, cauſatam, vel factam in templo, licet non in templum. Unde non violat 1. Si pauculæ guttæ effluant; quia non eſt effuſio. 2. Si ex percuſſione, vel vulnere levi, v. gr. narium in rixa puerorum, etiamſi copioſus ſanguis effluat. 3. Si fiat ex ſectione venæ. 4. Actus conjungalis, quando excuſatur a ſacrilegio. 6. Fornicatio facta ab amente. 6. Pollutio inculpata. V. Card. de Lugo *d.* 20. *n.* 54. & 55.

3. Per ſepulturam excommunicati non tolerati, vel infidelis, (quo nomine hic non comprehendi hæreticum docet C. de Lug. *l. c. n.* 57.) etiam infantis, ut ex *c. Eccleſiam, de Conſecr.* docet Præpoſ. Quamvis, ſi pueri parentes ſint fideles, neget Sayr. V. Bonae. *de Euch. & matr. d.* 4. *q.* 4. *p. ult.*

4. Per

ſtructionem Eccleſiæ ex toto, vel ma-
j. quamquam eo caſu dicatur potius
, quam polllui; non autem ſi ſolum te-
et ſi ſucceſſive per partes modicas de-
& reficiatur, neque etiam per deſola-
exercitium hæreticum, ſpurcitias homi-
animalium iſtic ſtabulatorum, &c. etſi
: praxis habeat, ut per Epiſcopum, vel
acerdotem cum aliqua cæremonia re-
tur, & abluantur: quod in ſimili caſu
de altari. Lay. *l.* 5. *t.* 5. *c.* 5.

1. Quid ſit, & quando fiat exſecratio,
atio?

Exſecratio dicitur, cum res ſacra perdit
ſecrationem, ita ut de novo conſecrari
quod fit, quando ita deſtruitur, ut for-
uſum ſuum perdat.

Unde reſolves.

ta Eccleſia, polluta etiam ſunt altaria
: non tamen exſecrata Eccleſia exſe-
ltaria, nec contra.

ſia exſecratur, ſi parietes ſecundum
partem deſtruantur, vel omnis eorum
ut major ſaltem pars ſimul auferatur.
em, ſi una poſt alteram. V. Lugo *d.*
non autem ſi tectum corruat, quia con-
ſt in parietibus. V. Laym. *l. c.*

e exſecratur. 1. Si, cum fixum eſt,
ſecratus removeatur ab inferiore ſtru-
Si ita frangatur, ſive fixum, ſive por-
ut in nulla ejus integra parte calix
a poſſit conſiſtere. 3. Si ſpolietur ſe-
: quod tamen quidam negant, ut Lu-
l. 1. *c.* 5.

exſecratur, ſi notabiliter frangatur,
t fiat inutilis ad uſum ſacrificii: v. g.
ſit in fundo, licet minutiſſimum; vel
eſtruatur: non tamen ſi in tornatili
tur a cuppa, quia in tornatili con-
la cuppa. Bonac. *d.* 4. *c. ult. p.* 9. ex

Neque exſecratur, ſi pereat inaura-
, licet communiter calix, & patena,
n inaurationem, quoad eam partem,
i Corpus, vel Sanguinem contingunt,
ſecrentur, id tamen neceſſarium non

ab Epiſcopo, vel Sacerdote ex privilegio Papæ, quale Superiores Regularium pro ſuis templis habere, ex Avila notat Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 91. ſi ſuit conſecrata, quod præſumendum eſt, ſi celebretur feſtum Dedicationis: ſi vero tantum fuerit benedicta, poteſt fieri reconciliatio a ſimplici Sacerdote, aſperſione aquæ benedictæ, cum facultate Epiſcopi, vel ſine ea, ſecundum Dian. *p.* 4. *t.* 4. *Reſ.* 91. Cenſeri etiam reconciliatam, ſi ſacrificium in ea peractum fuerit, docet Tamb. *l. c.* §. 4. ea Henr. Sà, & Dian. eſſe probabile: negat autem C. de Lugo *de Euch. d.* 20. *ſ.* 2.

Porro Eccleſia, uti & cœmeterium violantur, ſeu polluuntur ſequentibus caſibus, non tamen, niſi poſtquam res evulgata fuerit. Lay. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 5.

1. Per factum in ea homicidium mortaliter malum, ſeu injurioſum, ſaltem immunitati Eccleſiæ; quale etiam eſt, quod alias juſtum eſſet per ſententiam Judicis; niſi tamen Reip. perturbator aliter capi non poſſet. Non eſt autem tale 1. quod fit caſu, vel ab amente. 2. quod in ſui defenſionem. 3. cujus cauſa data eſt extra Eccleſiam: quia requiritur, ut vulnus, ſive cauſa phyſica fiat intra Eccleſiam. V. Car. de Lugo *d.* 20. *ſ.* 2.

2. Per mortaliter malam effuſionem proprii, vel alterius ſanguinis, vel ſeminis, cauſatam, vel factam in templo, licet non in templum. Unde non violat 1. Si pauculæ guttæ effluant; quia non eſt effuſio. 2. Si ex percuſſione, vel vulnere levi, v. gr. narium in rixa puerorum, etiamſi copioſus ſanguis effluat. 3. Si fiat ex ſectione venæ. 4. Actus conjungalis, quando excuſatur a ſacrilegio. 6. Fornicatio facta ab amente. 6. Pollutio inculpata. V. Card. de Lugo *d.* 20. *n.* 54. & 55.

3. Per ſepulturam excommunicati non tolerati, vel infidelis, (quo nomine hic non comprehendi hæreticum docet C. de Lug. *l. c. n.* 57.) etiam infantis, ut ex *c. Eccleſiam, de Conſecr.* docet Præpoſ. Quamvis, ſi pueri parentes ſint fideles, neget Sayr. V. Bonac. *de Euch. & matr. d.* 4. *q.* 4. *p. ult.*

n Barboſ. & aliis 4. ex declaratione
privilegio Innocent. III. (vel Sacer-
legiato, ſtabile, vel portatile: utrum,
n ex integro lapide, quantum ad ſu-
menſam, quæ conſecratur: debetque
, ut poſſit capere calicem cum pate-
ſufficit autem, Hoſtias eſſe in ara con-
dum conſecrantur, verum etiam de-
n parvæ, quam magnæ in eadem relin-
pore ſacrificii, & non alibi, licet ſu-
id corporale, deponi, verb. grat. pro-
ti anguſtias; quia omnes ſunt unica vi-
& per modum unius offeruntur. Qua-
rubricæ Miſſalis eas ſupra corporale,
vel poſt calicem poni volunt. Hinc et-
inus recte faciunt, qui conſecratione fa-
nox hoſtias minores a ſe conſecratas dant
Sacerdoti diſtribuendas populo, quia,
Sacerdos non debet de ſua hoſtia dare,
quam ipſe ſumpſerit, ſic nec de aliis,
ſint una victima, & hoſtia, omneſque o-
nes, oblationes, & benedictiones ſequen-
non minus ſpectent ad parvas hoſtias, quam
magnam: neque ante ſumptionem Sacerdo-
perfecte, & integre ſacrificata ſit victima.
rd. de Lugo *q.* 20. *ſ.* 2. *n.* 69. Eum tamen
i contrarium fecerit, a peccato ſaltem mor-
i, imo, ſi neceſſitas fuit expediendi com-
unionem populi, ab omni excuſat Tamb. *l.* 5.
xped. ſacrif. c. 5.

2. Mappa linea triplex; etſi enim ſecundum
uoſdam una duplicata, imo ſecundum Sa, An-
gel. Azor. *c.* 28. *q.* 7. & Laym. *l.* 5. *t.* 5. *c.* 6. *n.* 17.
una ſimplex ſufficiat in neceſſitate; Miſſale ta-
men Romanum, auctoritate Clement. VIII. &
Pii V. editum expreſſe tres requirit, *tit. de de-*
fect. uti & Gavant. V. C. de Lugo. Ut ea be-
nedicta ſit, non eſt omnino neceſſarium, u
habet Sylv. Unde in neceſſitate vulgaris adhib..
poteſt, & aliis uſibus reddi. Laym. *l. c.*

3. Sub gravi ſacrilegio veſtes ſacræ, hoc e
benedictæ ab Epiſcopo, vel Sacerdote haben
privilegium, ut habent Mendicantium ſalte
Superiores, ſive Prælati. V. Tambur. *t.* 1. *c*
§. 2. *exped. ſacr.* quarum tamen colores non
pr

præcepti, ſed directionis, notat Homob. apud Dian *p.* 1. *t.* 14. *R.* 57. In gravi autem neceſſitate, etſi præſtet, ſi ſine ſcandalo fieri poſſit, Miſſam, cujus audiendi, vel faciendi obligatio tunc ceſſat, omittere, licere celebrare ſine ſtola, vel manipulo, vel etiam uti cingulo non benedicto, vel ſi fractum ſit, rurſus connectere, vel ſtola pro manipulo, & manipulo pro ſtola, docet Laymann. *l.* 5. *t.* 5. *c.* 6. Dian. *p.* 1. *R.* 57. & 67. contra Fill. *t.* 1. *l.* 5. *c.* 5. qui tamen concedit in neceſſitate ſine una, vel altera ex minoribus, v. g. ſtola, vel cingulo celebrare, non eſſe mortale. Vide Dian. *p.* 5. *t.* 5. *R.* 62 ubi contra Fill. ex Henr. & aliis ſex docet eſſe probabile, quod ex parvitate materiæ excuſari poſſit a mortali, qui (ſecluſo ſcandalo, & contemptu) aliquam harum citra neceſſitatem omittit, v. g. qui celebrat cum cingulo non benedicto, vel ejus loco utitur alia re. Denique metu mortis, aut graviſſimi damni licere aliquando celebrare ſine ſacris veſtibus, & altari, dummodo non fiat in contemptum Religionis, ex Azor. *t.* 1. *l.* 1. *c.* 11. *q.* 11. docet Eſcob. *E.* 2. *cap.* 2. Navarr. Hurtad. &c. Limitat autem Tamb. *de exped. Sacrif. l.* 1. *c.* 5. §. 1. ita ut permittat ſine aliqua etiam ex gravioribus, non tamen ſine omnibus fieri, ob ſcandalum, & irreverentiam. V. Dian. *p.* 3. *t.* 6. *R.* 48. & *p.* 5. *t.* 3. *R.* 39. Porro hujuſmodi ſacras veſtes conficere ex profanis, v. g. planetam ex veſte ſerica muliebri, non eſt prohibitum. Suar. Palaus, Tamb. *exped. Sacr. l.* 1. *c.* 2. *c.* 4. qui monet *l. c.* §. 1. cavendum eſſe, ne ſint valde attritæ; ut & ne reliqua ſupellex ſacra ſit valde immunda, in quo graviter peccari poteſt, Suar. Laym. Tamb. *l. c.*

4. Sub mortali requiritur calix, & patena conſecrata: ſi tamen in nondum conſecratis aliquis bona, imo, addunt Bordon. & Tambur. mala fide celebraſſet, licet ſic celebrando peccaſſet mortaliter, probabile eſſe, quod hoc ipſo cenſeantur conſecrata, liceatque in iis celebrare, contra de Lugo, & Lay. docet Dian. *p.* 2. *t.* 14. *p.* 5. *t.* 13. *R.* 60. & *p.* 9. *t.* 6. *R.* 18. ex aliis octo. Idemque de ſacris veſtibus, item de

cor-

pyxide, &c. quæ immediate tangunt
ſit. Tambur. *de exp. ſacr. l.* 1. *c.* 3. §.
decens ſit, ut etiam pyxis, ſive ci-
luna, ſeu ſphærula hierothecæ, &
e vas continens, & immediate tan-
riſtiam, uti etiam ſecundum Laym.
. *6.* vaſculum chriſma continens be-
; benedicere autem præter ea, in
lio adhibetur, poteſt idem, qui cæ-
enta) cum in Rituali Romano pro-
idis benedictio; id tamen neceſſe
t Suar. Hurt. Lugo, Tambur. *l.* 1.
ſf. c. 1. §. *6.* nec eſſe neceſſe impo-
vas lineum benedictum benedictio-
is. Porro calix, & patena confecta
ex auro, argento, vel ſtanno, ſal-
cuppam (admittunt etiam aliqui
) ſed non ex ære, *cap. ut calix, de*
r. quamvis Tambur. *l.* 1. *exped. Sa-*
cum Hurt. Fag. & Gavant. admit-
x gemma, quæ æque pretioſa ſit,
vel argentum, modo ſpecies non im-
ſit periculum, ne effringatur. Ac,
ca præſcribat, ut ſaltem cuppa, &
r patenæ ſit deaurata; eam tamen
re ſub mortali Gran. imo nec ſub
opter uſum contrarium, vult Tam-

rale lineum, ſaltem quoad eam par-
oſtiam, vel calicem tangit, *c. Con-*
nſecr. d. 1. (nam in extremitatibus
ſericum, vel auro elaboratum) &
ab Epiſcopo, vel privilegiato: V.
l. Soc. JESU, *v. Bened.* non tamen
edicendum poſt lotionem, nec niſi
rumpatur. S. Thom. Sylv. Bon. *d.* 4.
Lugo *d.* 20. *ſect.* 2. *n.* 76. & Gavant. *p.*
addit ex Sà, (& dicit eſſe commu-
are mortaliter, qui utitur notabili-
do.
item linea, qua parte calicem te-
riore enim parte poteſt auro con-
ſerico) quæ cum habeat commu-
corporali benedictionem, utpote
antiquitus fuit, pro eodem ſervi-

19

præcepti, ſed directionis, notat Homob. apud Dian. p. 1. t. 14. R. 57. In gravi autem neceſſitate, etſi præſtet, ſi ſine ſcandalo fieri poſſit, Miſſam, cujus audiendi, vel faciendi obligatio tunc ceſſat, omittere, licere celebrare ſine ſtola, vel manipulo, vel etiam uti cingulo non benedicto, vel ſi fractum ſit, rurſus connectere, vel ſtola pro manipulo, & manipulo pro ſtola, docet Laymann. l. 5. t. 5. c. 6. Dian. p. 1. R. 57. & 67. contra Fill. t. 1. l. 5. c. 5. qui tamen concedit in neceſſitate ſine una, vel altera ex minoribus, v. g. ſtola, vel cingulo celebrare, non eſſe mortale. Vide Dian. p. 5. t. 5. R. 62. ubi contra Fill. ex Henr. & aliis ſex docet eſſe probabile, quod ex parvitate materiæ excuſari poſſit a mortali, qui (ſecluſo ſcandalo, & contemptu) aliquam harum citra neceſſitatem omittit, v. g. qui celebrat cum cingulo non benedicto, vel ejus loco utitur alia re. Denique metu mortis, aut graviſſimi damni licere aliquando celebrare ſine ſacris veſtibus, & altari, dummodo non fiat in contemptum Religionis, ex Azor. t. 1. l. 1. c. 11. q. 11. docet Filliuc. E. 2. cap. 2. Navarr. Hurtad. &c. Limitat autem Tamb. de exped. Sacrif. l. 1. c. 5. §. 1. ita ut permittat ſine aliqua etiam ex gravioribus, non tamen ſine omnibus fieri, ob ſcandalum, & irreverentiam. V. Dian. p. 3. t. 6. R. 45. & p. 5. t. 3. R. 30. Porro hujuſmodi ſacras veſtes conficere ex profanis, v. g. planetam ex veſte ſerica mulieris, non eſt prohibitum. Suar. Pelizzus, Tamb. exped. Sacr. l. 1. c. 2. c. 4. qui monet l. c. § 1. cavendum eſſe, ne ſint valde attritæ; ut & ne reliqua ſupellex ſacra ſit valde immunda, in quo graviter peccari poteſt, Suar. Laym. Tamb. l. c.

4. Sub mortali requiritur calix, & patena conſecrata: ſi tamen in nondum conſecratis aliquis bona, imo, addunt Bordon. & Tambur. mala fide celebraſſet, licet ſic celebrando peccaſſet mortaliter, probabile eſſe, quod hoc ipſo cenſeantur conſecrata, liceatque in iis celebrare, contra de Lugo, & Lay. docet Dian. p. 2. t. 14. p. 5. t. 13. R. 60. & p. 5. t. 6. R. 18. ex aliis citato. Idemque de ſacris veſtibus, item de cor-

ceſſitate conſecrandi pro moribundo
dicat Fagund. *p.* 22. *c.* 22. & Quinta-
ſect. 1.
quiritur etiam antipedium, pulvillus,
a, burſa, velum, manutergium; ſed
dicta; & ſi quid ex his deſit, ex pro-
ngruenter mundis mutuo accipi, & de-
ori uſui reddi poteſt. Tamb. *lib.* 5. *c.*

Operto capite celebrare non licet, etiam
mitate, ſine licentia, ut docet Fagund.
n. Dian. *R.* 58. Et quidem ſummi Pon-
ut ex Declaratione Cardinalium notat
k Tam. *de exped. ſacrif. l.* 1. licet Lay.
. Epiſcopis, & cum Regularibus eorum
is permittant. Quod Tambur. *loc. cit.* re-
mitat ad caſum neceſſitatis, in quo ad
n difficilis ſit recurſus. Qui tamen ſine
faceret, eum non peccare mortaliter, ſe-
contemptu, & ſcandalo, vult Ledeſm. &
bur. *loc. cit.* Quod Dian. *pa.* 2. *t.* 14. *R.*
cenſet probabile, ſi tempus Canonis exci-
ur.
lura de his omnibus vide apud Auctor. cit.
ant. Dian. Laym. Bonac. Card. de Lugo
92. *ſ.* 4. Eſcob. *E.* 11. ubi notat, etſi gravis
obligatio ſervandi ritum celebrandi praſcri-
m in Rubricis Miſſalis, ideoque grave ſit o-
ittere, ver. gr. oblationem hoſtiæ, vel calicis,
l infuſionem modicæ aquæ; (Tambur. *de ex-
d. ſacrif. l.* 2. *c.* 5.) nihilominus levitatem
ateriæ ſæpe excuſare a culpa mortali omiſſio-
em, etiam intra Canonem, monet Eſcob. *l. c.*
Unde veniale tantum erit.
1. Omittere orationes dici ſolitas, dum Sa-
cerdos ſe induit, ut contra Nav. Sylv. & A-
zor. docent Laym. Fag. Dian. *R.* 21. &c. Lotio-
nem autem manuum ante, vel poſt Miſſam, et-
ſi facile omitti non debeat, non videri ſuffici-
entem materiam rigoroſi Præcepti, tenent Suar
& Tamb. §. 6.
2. Omittere Gloria, vel Credo, vel in Ca
none nomen alicujus Sancti, vel ea, qu
tempore Paſchali interponuntur inter Cor
municantes, aut infra actionem. Dian. *p.*
t. 1

ſ. 14. *R.* 49. & 89. Fill. Quintan. &c. In Miſſa autem, quæ canitur, non legere Euangelium ſubmiſſa voce, Dian. *loc. cit. reſ.* 4. negat eſſe peccatum, ex Sanch. & aliis 10. quod rubrica ſit tantum directiva. Si quis autem in Miſſa advertat aliquid a ſe omiſſum, regulariter non eſſe repetendum, ait Suar. & Tambur. *de exped. ſacrif. l.* 2. *c.* 5. Dicit *regulariter*; quia 1. ſi ſit de ſubſtantia, v. gr. aliquid pertinens ad conſecrationem, certum eſt debere repeti. 2. Si dum ſecreto orat, poſt pauca verba certo advertat, ſe aliquid notabile omiſiſſe, v. gr. die Paſchæ Communicantes, paululum regrediendum eſſe, & repetendum cenſet Tambur. *l. c.* ita Fillius. Dian. *reſ.* 59 Eſcob.

3. Ex devotione leve aliquid in Miſſa, etiam dum ſecreto orat, addere, ver. gr. orationem Dominicam, vel Pſalmum aliquem; in Canone nominibus Sanctorum nomen Patroni loci. Tamb. *l.* 5. *exped. ſacr. c.* 5. Dixi leve: quia notabiliter addere, eſſe mortale vult idem Tambur. *loc. cit.* ex Bonac. *art.* 4. *quæſt. ult.*

4. Celebrare ante dictum Matutinum, ut contra Azor. & Regin. docent Sylv. Valent. Suar. Vaſq. Leſſ. Fag. Laym. &c. quorum plerique tamen cum Palao dicunt eſſe veniale, ſi fiat ſine cauſa: licet & hoc Tamb. *l.* 1. *art.* 7. § 1. *de exped. ſacr.* in dubium vocet.

5. Quæ alta voce dicenda præſcribuntur, adeo ſubmiſſa dicere, ut adſtantes audire non poſſint. Tamb. *de exped. ſacr. l.* 1. *c.* 9. quidquid dicat Nav. apud Sa, *v. Miſſa.* Imo notat idem Tamb. ex C. de Lugo *d.* 22. *ſect.* 2. a timoratis paſſim ſine ſcrupulo voce depreſſa legi.

6. Mutare Miſſam, & die Dominico, vel feſto duplici, vel iis diebus, quibus prohibetur fieri de feſto duplici, ver. gr. infra octavas Epiphaniæ, Paſchatis, &c. Feria IV. Cinerum, infra hebdomadam majorem, Vigilia Nativitatis Domini, ſine gravi cauſa legere votivam, vel pro defunctis, vel de alio Sancto in numerum Sanctorum relato, Suar. Dian. Cardin. de Lugo *l. c.* Eſc. contra Quint. qui t. 7. *ſ.* 40. putat in hebdomada ſancta licere legere votivam

quod

l refutant Gav. Dian. *p.* 9. *t.* 8. *R.* 53. ex de.
it. Cardin.
xi 1. *Sine gravi cauſa:* talis autem cenſe-
1. quæ ſpectat ad bonum Reipublicæ, vel
cipis, ver. gr. neceſſitas pluviæ, ingruentis
, vel peſtis, vel ſimilis mali univerſalis:
ſolemnis gratiarum actio, ſolemnis expo-
Euchariſtiæ, v. g. diebus Antecineralibus
ratione 40. horarum. Tambur. *l.* 2. *cap.* 6.
uando cadaver præſens eſt in Eccleſia, u-
ſus obtinuit. Gavant. *p.* 1. *t.* 5. 3. Si quis
ret in Eccleſia, in qua agitur dies feſtus
proprius: hunc enim non tantum poſſe,
lebere ex congruitate conformare ſe loco,
t Gavant. Vide Tamb. *l.* 2. *c.* 6. qui §. 2.
addit, etiamſi Sacerdos, accepto ſtipen-
homini promiſerit votivam, vel pro de-
is, etiam in altari privilegiato, non ſo-
poſſe, ſed debere celebrare Miſſam curren-
diebus, quibus iſtæ prohibentur: Imo etſi
per votum tales Miſſas promiſerit, non
n ad eas obligari iſtis diebus, eo quod vo-
non obliget, quando impedit bonum ma-
quale eſſe dicit conformitatem officii cum
i; ſecus diebus aliis.
xi 2. *in numerum Sanctorum relato*: quia
Beatificatus tantum, de quo certis Sacer-
us, v. g. quorum Ordinis fuit, conceſſum
Miſſam legere, docet Gran. 2. *cont.* 2. *c.* 7.
ſ. 2. *n.* 2. & Eſcob. contra Palaum, non li-
aliis Sacerdotibus: etſi nullum aliud ſit fe-
, de eo legere: eo quod ſic expreſſe deter-
vit Sacra Rituum Congregat. apud Gavant.
Eſcob. *n.* 32. & Tamb. *l. c. c.* 6. ubi Palaum
ns dicit contrarium eſſe probabilius, ac
s pium, imo de Sanctis Societatis certum
ſi celebrent in templis ejuſdem Societat.
nceſſione Pontificum. Idem tenet Quintan.
ſing. l. c.
Si quis violet rubricam ſpectantem ad eſ-
am, vel quaſi eſſeutiam Miſſæ; vel ſi nul-
plane ſervet, peccat mortaliter. Eſc. ex Fa-
p. 2. *l.* 3. *c.* 21. *n.* 9.

TRA-

TRACTATUS IV.
De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.
De eſſentia hujus Sacramenti.

DUBIUM I.
Quæ ſit ejus materia, & forma?

RESpond. Materia remota, & neceſſaria eſt omne peccatum mortale poſt baptiſmum commiſſum, & non confeſſum. * Dicitur vero commiſſum poſt baptiſmum, contra Propoſit. 19. inter damnatas ab Alexand. VIII. quæ pro peccato originali perpetuam agendam pœnitentiam aſſerebat. * Materia ſufficiens, & non neceſſaria eſt omne veniale poſt baptiſmum commiſſum, vel etiam mortale alias rite confeſſum. Materia proxima ſunt actus pœnitentis, Contritio, Confeſſio, & Satisfactio; quarum ultima eſt integralis tantum, ut patet in infirmo, qui ſi ratione deſtituatur, ſolet abſolvi abſque ſatisfactione; duæ priores ſunt eſſentiales, ut communiter docetur contra Scotum, qui totam eſſentiam ponit in abſolutione. Porro peccata ſunt tantum materia, circa quam: actus vero pœnitentis materia, ex qua. Laym. *d.* 5. *t.* 6. *c.* 4. ex commun.

Unde reſolves.

1. Etſi peccatum mortale remiſſum quomodocumque ſit, teneris tamen confiteri, ſi non feciſti. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 15.

2. Omitti poſſunt venialia, vel omnia, vel aliqua; item mortalia ſemel rite confeſſa, v. gr. in Confeſſione generali, ut docent Dian., *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 59. Card. de Lugo *d.* 16, *num.* 46. contra Victor. Ledeſm. & alios. In qua etiam non eſſe neceſſarium addere peccato mortali, quod poſt ultimam confeſſionem ſit commiſſum, docent Bon. *d.* 5. *q.* 5. *ſ.* 2. *p.* 2. Dian. *l.* 2. *tr.* 4. *reſ.* 62. & *t.* 3. *reſ.* 65. Card. de Lugo *d.* 16. *ſ.* 2. *num.* 47. ex Sanch. & Con. quod eſt probabile: niſi circumſtantia aliqua, v. g. ſpeciem mutans, vel reſervatio caſus, vel proxima

pec-

peccandi occaſio aliud requirat; & pœnitentia ſufficiens imponatur. C. de Lugo, Tamb. *de exped. conf. l.* 2. *c.* 1. Tutius tamen eſt nova ab antiquis ſecernere.

3. Ponenda ſemper eſt materia certa; qualem ſe negat Sancius *in ſel. d.* 7. apud Dian. *p.* 3. *t. reſ.* 52. quod quis non reſponderit divinis inſpirationibus, non fecerit bonum, quod potuit, ſimiles imperfectiones. In quibus tamen exponendis non tenetur Confeſſarius impedire pœnitentem, ut docet Card. de Lugo *l. c. n.* 103. contra Sancium. Quod ſi habere certa non poſſit, pro ratione dubii danda eſt abſolutio; ut ſub dubio, ſi materia prorſus dubia ſit: vel abſoluta, ſi certa videatur. Ita Suar. Laym. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 3. & alii commun.

Reſp. 2. Forma Sacramenti Pœnitentiæ ſunt verba abſolutionis: *Ego te abſolvo a peccatis tuis*; ubi, licet de eſſentia tantum ſit, *Abſolvo te*, debent tamen addi reliqua, præſertim in articulo mortis, ſecundum quoſdam ſub mortali, ſecundum alios ſub veniali, ut vid. Gran. voce prolata in præſentem; abſentem enim Clem. VIII. abſolvi prohibuit ſub pœna excommunicationis. *Unde reſolves*.

1. Invalidum eſt abſolvere nutu, ſigno, aut ſcripto; item abſolvere abſentem, quod docuit Alenſis, Medin. & alii; ſed vetitum nunc, ut modo dictum.

2. Valida eſt abſolutio, ſi reverentiæ cauſa dicas: Abſolvo, dominationem, excellentiam, vel majeſtatem veſtram, &c. Quia non mutatur eſſentialiter, & ſunt verba æquivalentia. Averſa, V. ſup. *tr.* 1. *c.* 1. *d.* 2. Non valet autem, ſi dicas: Abſolvat te Deus, vel abſolvat te Chriſtus, Averſ. *q.* 12. *ſ.* 2.

3. Orationes præviæ, & ſubſequentes formam, ut *Miſereatur tui*, &c. & *Paſſio Domini*, &c. quæ ſecundum Tridentin. laudabiliter adduntur, non ſunt neceſſitatis, & ex cauſa rationabili omitti poſſunt: v. gr. ſi breves ſint confeſſiones, vel multi confitentes, ut vid. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 97. tunc enim ſufficit dicere: *Abſolvo te a peccatis tuis in nomine*, &c. vel ſi timeatur cenſura, *Abſolvo te a vinculo*

excom-

Amen: deinde elevata manu per
niam, abſolutionem, & remiſſion
tuorum tribuat tibi omnipotens
Dominus. Amen. Dominus noſter
tus te abſolvat, & ego auctorita
ſolvo ab omni vinculo excommuni
penſionis, (quæ vox circa laicos
interdicti, *inquantum poſſum*, d
Deinde ego te abſolvo a peccatis
ne Patris, & Filii, & Spiritus
Paſſio Domini noſtri JESU Chri
B. Virginis, & omnium Sanctor
quid boni feceris, & mali ſuſtin
in remiſſionem peccatorum, augm
& præmium vitæ æternæ. Amen

DUBIUM II

Qualis contritio requira

Suppono, quod Contritio in co
lor, ac deteſtatio peccati commi
poſito emendandi, ut habet Trid
eam dividit in Perfectam, quæ a
citur: & in imperfectam, quæ A
Perfecta eſt, quæ elicitur ex mo

ncepta in ordine ad confeſſionem &
abſolutionem. Eſt communis. Vide
5. & Schol. ac colligitur ex Trid. *l. c.*
Unde reſolves.
equiritur contritio exiſtimata, ut vo-
l. 2. non ſufficit 1. Attritio exiſtima-
licet inculpabiliter: quia vera Attri-
eſſentialis. * Et hoc contra Propo-
r proſcriptas ab Alexand. VIII. quæ
non bonum eſſe metum, ac ſuper-
aſſeruit. * 2. nec deſiderium abſolu-
affectu ad peccata: idque etiamſi tan-
tis venialia, ut habet ſententia com-
a Angles, & quoſdam alios, quos
mb. *l.* 1. *exped. con. c.* 3 Vid. Dian.
31. Unde peccat graviter, qui etiam
a, vel ſola mortalia alias confeſſa ſi-
rmali dolore confitetur, quia non po-
m ſacramenti, & ſaltem periculo ſa-
xponit. Ita C. de Lugo *d.* 14. *ſ.* 8.
Vid. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 116. Bon. *d.*
p. 3. Non tamen eſt neceſſe, ut do-
ndat ad omnia venialia, quorum ſibi
ſt conſcius. Sà, Laym. Lugo: Imo
b. *l. c.* ſatis eſſe de uno veniali do-
iter, etſi plurium ſis conſcius, de
propoſitum emendandi habeas, ſive
ris, ſive non.
abſolvitur, qui dolet, licet intenſiſ-
am propter infamiam, damna, aliaſ-
emporales præciſe, etſi ex inculpa-
ntia; Quia non eſt dolor ſupernatu-
gnorantia, aut bona fides poteſt ſup-
ctum eſſentialem. Bonac. *l. c. &c.* Li-
en Regin. cum Tambur. *de exped.*
1. niſi doleas propter iſtas ut a Deo
el infligendas.
ttritionem non requiritur ulla inten-
ratio temporis, ut vult Durand.
debeat eſſe de omnibus peccatis
, non requiruntur tamen ſinguli
ſingulis, ut vult Angles; ſed ſuf-
actus de omnibus ſimul ſumptis,
tis: ideoque peccat graviter, qui
dens non atteritur univerſaliter de
omni-

omnibus mortalibus nondum remiſſis, Bon. loc. cit. cc.

6. Non ſufficit dolere, quod non doleas, ut habent Navar. & Sà, nec velleitas non peccandi. Ratio utriuſque eſt, quia non eſt dolor de peccatis commiſſis, cum quo affectus ad ea ſtare poteſt. Henriq. Vaſquez, Bonac. loc. cit. n. [illegible] Ubi recte notat, cum actu, quo quis dolet, [illegible] non dolere de peccatis, plerumque conjunctum eſſe dolorem de peccatis, etſi pœnitens eum non dignoſcat.

7. Etſi hic dolor debeat eſſe ſummus appretiative, ita ut nihil magis deteſteris, quam peccatum, malitque omnia mala hujus mundi pati, quam mortaliter contra Deum peccare; non tamen opus eſt, imo nec expedit, particulares facere collationes: v. g. mallem hoc, vel illud malum ſubire, quam mortaliter peccare; quia periculoſa ſunt.

8. Qui non vult occaſiones proximas peccandi a ſe amoliri, vel non remittere ex animo; vel non reſtituere, aut ſatisfacere, quibus debet; vel non habet formale (licet probabiliter cum Lugo l. c. ſ. 5. Laym. Dian. aliqui dicant, virtuale in contritione univerſali incluſum ſufficere, ſaltem quando non occurrit cogitatio de peccatis vitandis) propoſitum peccata mortalia, quando talia confitetur, vitandi efficax, id eſt, cum quo non poſſit conſiſtere affectus actualis erga aliquod mortale, non eſt ſufficienter attritus. Ratio eſt, quia non eſt dolor, & deteſtatio efficax, quippe cum quo poſſit ſtare voluntas peccandi, nec is ſe ex toto corde convertit ad Deum, deteſtans peccatum ſuper omne deteſtabile. Suarez, Fern. Layman. l. 5. tr. 6. c. 4. Diana p. 3. t. 4. R. 119. &c. commun. Et licet ſola venialia confitearis, teneris tamen ſicut dolorem, ita etiam propoſitum, ſaltem virtuale, circa illa habere. C. de Lugo d. 14. ſ. 8. & 9. & alii.

9. Redire ſæpe cum eodem mortali non eſt certum indicium deeſſe attritionem, etſi ſit magna præſumptio, præſertim in iis, qui coguntur confiteri a parentibus, magiſtris, &c. item in iis, qui aliquoties moniti concubinam non ſepa-

t ; aut reſtitutionem non faciunt, qui-
inde abſolutio differenda eſt, niſi id a-
lent. Quamquam poſſint eſſe alia ſigna
oris, ven. grat. ſi media præſcripta ſint
., occaſiones vitatæ, ſi numerus peccà-
minutus, ſi pœnitens omnino àſſerat;
umque credi debet, cum ipſe ſit ſui
r, defenſor, & teſtis; quà in re opus
na prudentià Confeſſarii, ne pœniten-
eritate avertat, neque etiam lenitate
, & peccet, pereatque cum illo. Suar.
l. 2. ſ. 2. Sanch. l. 2. in dec. c. 32. & l. 3.
Card. de Lugo loc. cit. num. 166. & 169.
quorum, aliorumque communem ſen-
, docent apud Dian. Vivaldus, & Joan-
cius d. 10. nu. 16. poſſe toties, quoties
ur, abſolvi, etiamſi nullus appareat pro-
eo quod ſine illo poſſit eſſe verum pro-
; ſicut eſt in iis, qui venialia ſemper
eadem. Verum id probare non auſim,
mnatas nuper ab Innoc. XI. Propoſit. 60.
nec videtur eſſe par ratio. V. Conin.
14. Dian. p. 2. t. 7. R. 55. & p. 2. t. 2.
5. & p. 3. t. 4.

Abſolvendi ſunt ii, qui ex officio, do-
vel negotio, in quo propinquum peccati
im imminet, diſcedere nolunt; eo quod
axima difficultate non poſſint, parati in-
media præſcribenda adhibere. Ratio eſt;
caſio, etiam propinqua, non neceſſitat
catum, ideoque ſtare poteſt cum propo-
ccata vitandi. Nec refert, quod quis pu-
vel timeat ſe unum, vel plura peccata
taturum: quia propoſitum eſt actus vo-
s: exiſtimatio autem illa eſt actus intel-
, qui ex illo propoſito, ob humanæ vo-
s mutabilitatem, non neceſſario conſe-
. Interim qui certus eſt, impoſſibile ſibi
tali occaſione peccata vitare, debet eam
e, niſi velit perire. Ita Laym. l. c. Lu-
. n. 152.

Non requiritur dolor ſenſibilis: ſuf-
enim intellectus; qui cum ſit in-
, ac ſpiritualis, ſcrupuloſi non faci-
bent angi, quaſi ſine dolore accedant

ad Sacramentum, eo quod nullum ſentiant.

12. Is, qui nihil cogitans de confeſſione attritionem elicuit; non referens eam ad Sacramentum; non poteſt ſine novo dolore ad illud accedere: quia pars debet referri ad compoſitum. Ita Suarez *d.* 20. *ſ.* 4. Bonac. *d.* 5. *q.* 3. *p.* 2. Contrarium tamen videtur docere C. de Lugo *d.* 14. *ſ.* 4. *n.* 37. quod non eſt improbabile. Tamb. *l.* 3. *c.* 2.

13. Non ſufficit ad Sacramentum dolor, qui ſequitur abſolutionem: imo ſecundum ſententiam ſaltem tutiorem, quam docet Laym. *l.* 5. *t.* 4. & Conin. debet antecedere etiam confeſſionem, etſi contrarium etiam probabiliter doceant Vaſq. Fill. Fag. Card. de Lugo *de pœn.* *d.* 14. *ſ.* 2. & Caſp. Hurtad. *d.* 7. *diff.* 5. apud Dian. & Eſcob. *t.* 7. *E.* 6. Unde pœnitentes lectio ad dolorem excitandi, aut ſi poſt peccatorum narrationem fiat, repetant verbo confeſſionem, dicendo ſe dolere de peccatis expliſitis. Vide Laym. *l. c.*

14. Probabile eſt, eum, qui paulo ante confeſſus iteram confitetur, vel eadem peccata, vel quæ exciderant, de quibus ante (explicite, & in particulari) non doluit; non teneri elicere novum dolorem. Card. de Lugo *d.* 14. *ſ.* 3. Dian. *p.* 9. *t.* 3. *R.* 50. & 51. & conſequenter poteſt moribundus propter periculum inſtantis mortis abſolvi, audito tantum uno, alterove peccato; & deinde ſi ſuperſtes maneat, auditis reliquis iterato abſolvi in virtute doloris præcedentis. Tamb.

DUBIUM III.

Qualis confeſſio requiratur?

ARTICULUS I.

An debeat eſſe integra materialiter?

Reſpond. Ad confeſſionem per ſe, & ordinarie requiritur integritas materialis, ſita in eo, ut poſtquam diligentius te excuſſeris, & conſcientiæ tuæ ſinus, & latebras (ita loquitur Trid.

id. *ſeſſ.* 14. *c.* 5.) exploraveris, confitearis o-
nia mortalia memoriæ occurrentia, nondum
confeſſa, eorumque numerum, & circumſtan-
tias, quæ ſpeciem mutant. Patet ex Trid. *l. c.* &
certum. Ratio eſt, quia alias nec judicium
ſacramentale recte adminiſtrari, nec æquitas in
pœnis ſtatuendis ſervari poteſt.

Dicitur 1. *Per ſe, & ordinarie:* quia per ac-
cidens, & extraordinarie ſufficit integritas for-
malis. *v. dub. ſeq.*

Dicitur 2. *numerum*, intellige certum, qui
ſi non conſtet, dic probabilem, addendo plus
minus. Quod ſi deinde deprehendas te erraſ-
ſe, non teneris iterum confiteri, niſi notabili-
ter fuerit major. Fagun. Sanch. Hurt. contra
Regin. Fill. & Sà qui dicunt, verba illa; *plus
minus*, tantum extendi ad unum, vel duo ſu-
pra numerum indicatum. Sed quamvis hoc ſit
verum in numero parvo, & denario v. g. non
tamen in aliis, v. gr. centenario, millenario,
&c. quia verba illa non habent ſenſum abſolu-
tum ſed reſpectivum ad numerum, cui ad-
duntur, qui quanto fuerit major, tanto etiam
major verbis illis intelligetur, dummodo ta-
men ſit parvus reſpectu alterius, cui adjungi-
tur; quod prudentis arbitrio æſtimandum eſt.
Ita Dian. *p.* 3. *t.* 3. *R.* 194. ex Navar. &c. Item
C. de Lugo *d.* 16. *d.* 94. quod ſi autem nec pro-
babilis haberi poteſt, dicenda eſt conſuetudo
peccandi, tempus, & frequentia in die, ſepti-
mana, menſe, vel anno. V. Fill. *t.* 7. *c.* 4. Dian.
p. 3. *t.* 4. *R.* 94. Gaſp. Hurt. *d.* 9. *diff.* 5. Lugo *d.*
16. *n.* 79.

Dicitur 3. *Quæ ſpeciem mutant*: quia etſi pro-
babile ſit, quod docent Suar. Conin. & alii, et-
iam eas, quæ notabiliter in eadem ſpecie aggra-
vant (hoc eſt, quæ juxta cujuſque conſcientiam
excedunt ordinarium peccandi modum) eſſe ex-
plicandas, ob rationem allatam in reſponſione:
Contraria tamen ſententia, quam ex D. Thom.
Sylveſt. Navar. docent Vaſq. Regin. Bonac. Lu-
go *d.* 16. *ſ.* 3. etiam probabilis eſt, & tuta: ſal-
tem ſi excipias 1. Gradus conſanguinitatis in in-
ceſtu. 2. Quantitatem furti, injuriæ, &c. quæ
egent ſatisfactione. 3. Quando uno actu plures

ſunt occiſi, vel infamati, vel apud plures. 4. Odium diuturnum; quia tunc ſolent plures actus fieri. V. Reg. *l. c.* 5. Peccatum inter confeſſarium, & pœnitentem, V. Fill. *de impel. matr. c.* 5. *q.* 5. 6. Si circumſtantia invehat cenſuram, vel reſervationem, vel ad neceſſariam pœnitentis directionem a Confeſſario prudenter interrogetur:

Unde reſolves.

1. Ad integritatem confeſſionis prærequiritur diligens examen, pro capacitate pœnitentis, temporis mora, & cæteris circumſtantiis. Ad id autem ſufficit diligentia mediocris, qualem vir prudens in arduis negotiis adhibet, qualem moraliter loquendo docti, & timorati adhibere ſolent; etiamſi quis putet, majore diligentia plura ſe reperturum. Bon. *t.* 1. *d.* 5. *q.* 5. Lay. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 8. Poſt mediocrem autem iſtam diligentiam non tenetur de anteacta vita ulterius cogitare; & ſi quid occurrat, quod videatur non eſſe in confeſſione explicatum, poteſt ſibi perſuadere, cum cæteris id memoratum fuiſſe. Dia. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 107. ex Sanchez. * Animadverte tamen prop. 11. inter proſcriptas ab Alex. VII.

2. Examen hoc a Confeſſario poteſt ſuppleri, quod tamen Suarez reprobat in confeſſionibus longis diligentiorum, eo quod impoſſibile fere ſit, ut quis repente rogatus omnia recordetur: & tantum admittit in rudibus: quos etiam monet Sà, *verb. Confeſſio*, bona fide confeſſos non nimis rogandos de confeſſionibus præteritis, niſi intelligatur aliquid neceſſarium defuiſſe. V. Fag. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 89.

3. Non eſt neceſſarium peccata ſcribere, ne memoria excidant, ut contra Bon. docent Suar. Vaſq. & alii. Imo Sotus dicit, id non conſulendum, ob periculum evulgationis. Melius tamen Laym. Conin. & alii aſſerunt ſuadendum eſſe; dummodo vitetur anxietas nimia, propter quam ſcrupuloſis prohiberi poteſt.

4. Invalida eſt confeſſio non integra ex ignorantia, vel negligentia moraliter culpabili, ut verius docent Suarez, & alii communiter contra Sot. quia Tridentin. requirit diligens examen:

5. Non

ſicit integritati, per ſe loquendo, inde gravius lapſus, id alteri prius, & deinde ordinario ſuo venialia ui imprudenter id ægre feret, prohi- reprehendet) niſi tamen ea occaſio- in morali occaſione peccandi, aut leat, ut liberius peccet: tunc enim ccabit; & ob defectum attritionis it nulla. Ita Fill. Laym. *l.* 5. *t.* 6. *d.* 16. *n.* 57.

ircumſtantiis minuentibus illas tantum ſunt; quæ omnino tollunt mali- ri: mortali faciunt veniale; ut parvi- t, indeliberatio, &c. (ver. gr. ſi die ortans comediſſet carnes) vel alio- liter mutant judicium Confeſſarii, ſal- ſpeciem.

ervandam integritatem confeſſionis, ortalia dubia, ut dubia, loquendo de rie dicto, ſunt aperienda, ut docet *par.* 1. 4. *d.* 2. *ſect.* 9. *num.* 7. Sanchez, in. de Lugo *d.* 16. *num.* 63. Bonac. *d.* 2. *par.* 2. *diff.* 4. & alii commun. con- Ratio eſt, tum quia peccata, quæ nſcientia debent manifeſtari; at du- ià ſunt in conſcientia: tum quia ſalutis, & medio ad hanc neceſ- tam habet locum illud axioma: conditio poſſidentis, quam hoc: tutior pars eligenda eſt. (Excipiun- ſcrupuloſi, & ii, quibus diu poſt eccatum ſuboritur aliquod dubium, ti ſint ſolicite confeſſionem inſtitue- non eſt dubium prudens.) Quod ſi accipiat notitiam certam, idem confitendum tanquam certum, do- & Sanchez *mor. cap.* 16. *num.* 69. nen Card. de Lugo *d.* 16. *ſect.* 2. *num.* ſuadetque id ut ſecurius. V. Dian. *Reſ.* 60. & 107. Si vero peccatum con- it certum, & poſtea de eo dubitet, , non tenetur iterum confiteri ut ug. Tamb. *exped. conf. d.* 1. *c.* 1. qui nt, etſi poſtmodum certo comperiat, ciſſe. Monent autem Suar. Tamb.

 l. c.

l. c. ſi quis ſola peccata dubia confiteatur, monendum, ut addat aliquod certum ex alias confeſſis: quod ſi id haberi non poſſit, abſolvendum ſub conditione.

ARTICULUS II.

Quando ſufficiat confeſſio integra formaliter?

Reſpond. Etſi ad hoc Sacramentum requiratur ſemper aliqua confeſſio, non tamen ſemper opus eſt, ut ea ſit integra materialiter, modo ſit talis formaliter, ſeu moraliter, ideſt, quantum, moraliter loquendo, hic, & nunc poteſt fieri; etſi poſtea debeas, ſi poſſis, ſupplere defectum, non ſtatim, ſed quando rurſum confiteri obligaberis, aut voles. Porro, quando talis confeſſio ſufficiat, ſequentes regulæ docent.

Prima. Quandocumque quis ad materialiter integre confitendum phyſice eſt impotens, ſufficit integritas formalis, quia præceptum divinum non obligat ad impoſſibile. Unde poſſunt in ſequentibus caſibus abſolvi 1. Mutus, etſi unum tantum, vel alterum peccatum per nutus ſignificaverit: niſi tamen ſcripto poſſit confeſſario exhibere, ad quod tunc eum teneri probabilius eſt, ut communiter docetur, contra Cajetan. Navar. & alios. 2. Surdus, qui non poteſt omnia explicare. Lay. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 8. 3. Ignarus Idiomatis, tempore præcepti, vel alterius neceſſitatis, etſi non integre intelligatur, ſi neque confeſſarius linguæ gnarus, neque interpres haberi poſſit; imo etſi adſit interpres, non enim tenetur per eum confiteri, ut docent Suar. Vaſq. Dian. niſi forte in periculo mortis, in quo aliqua minora confiteri ſufficiet. Vide Card. de Lugo *d.* 15. *n.* 61. 4. Moribundus uſu linguæ ſubito deſtitutus, ſi petat abſolvi, ac det ſigna doloris, vel ante dederit coram aliis; modo id fecerit in ordine ad Sacramentum, quod de quovis in eo ſtatu præſumendum videtur. Quo caſu, ſi (ſaltem coram ipſo infirmo) ſive ab uno, ſive pluribus, mediatis, vel immediatis teſtibus detur teſtimonium, Sacerdotem

... ſenſum poſſe, ſeu probabilius ...
abſolvere (ſaltem ſub conditione)
... & Lugo *d.* 18. *n.* 84. &c. ex mul-
Item Bon. citans declarationem Car-
... ſe ; & Præp. *q.* 4. *dub.* ... *&c.* eo
... ægri neceſſitati, & reverentiæ Sa-
... onſulatur. (Dixi ſaltem) quia Tamb.
confeſſ. citans Conin. Præp. & Lugo
... ſe ; & debere abſolvi abſolute, etſi
, qui de ſigno coram ſe dato teſtatus
..., ſi nullum ſignum dederit, nul-
... abſolvendus eſt, cum actus judicialis
... atur, niſi præceſſerit accuſatio. Li-
... recentiores quidam, ut Tambur. *de*
... *lib.* 2. *cap.* 10. citans Homobonum,
item Phil. Servius *in amico fideli*,
Anton. *de litt.* Barth. de S. Fauſto,
... poſſe, imo debere abſolvi ſub con-
... ſummodo alias probe, & Chriſtiane
... o quod præſumi poſſit interius eli-
... ritionem, idque Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.*
t. 6. *R.* 20. ex aliis duodecim judicet.
ab aliis tamen merito rejicitur, ut
... ſquez, Coninch. Mercer, Cardin. de
... *ſ.* 3. Malder. &c. ipſoque Dian. *loc.*
12. apud Averſam ; quia deeſt o-
... ne confeſſio, quam eſſe partem eſ-
... hujus Sacramenti, conſtat ex Trid.
ſeſſ. 9. & ex nullo ſigno rationabi-
... imi poteſt, ut ſuppono. Vid. Car-
... Lugo *loc. cit.* Averſam *quæſt.* 10. *ſect.*
... ſtat, abſolutionem, quæ iis, qui
... ant in Societatem Roſarii, ſolet
... tate impendi ſine omni confeſſio-
... lari tanquam ſacramentalem, nec in
conficiendum Sacramentum, ſed ad
... m, & remiſſionem pœnæ conſequen-

... Quando vel pœnitenti, vel Confeſ-
... net periculum vitæ, quod nec illum
... fiteri, nec hunc audire patiatur, ſuf-
... ita formalis. Ratio eſt, quia tunc
... non eſt poſſibilis moraliter ; *quod va-*

... nitens v. g. infirmus, uno, altero.

vaſiter certum periculum ſit , ne
inficiatur . Quod ſi tamen totam aud
nemini ad eam perdiderit ſis.

5. Si imminet ex conflictus ; vel
moribundi ſunt , v. g. , in naufragic
omnes adſunt . In quo caſu poſſent
firmari . Aliquo uno peccato , quod m
(vel etiam ſecundum quoſdam ,
non poſſit , dicendo in genere ſe e
abſolvi , dicendo : *Ego vos abſolv*
ut *Abſolutio* . & Conin. *de ſacr.*
Non erit autem innocentia ſuffici
fuerit ad eundem Confeſſarium c
volebat propoſit. 39. inter damna
centio XI.

Tertia . Quando ex confeſſione
vel circumſtantiæ timetur merito e
proprium , vel alienum , ſive confe
terius . corporale , vel ſpirituale ,
ceri . Ratio eſt , quia præceptum d
tegritate non obligat cum tanto
quod tantum eſſe poſſet , ut pecca
do ; ve. gr. , 1. Si Sacerdos certum
revelaturus : (intellige cum Con.
26. n. 527. quod pœnitens ipſe no
velare .) 2. Si ſciat , v. g. mulier
cato ſibi , vel Confeſſario fore n

quidem in Religioſo vix poſſe locum ha-

ta. Si quis aliquod peccatum, vel cir-
ſtiam non poſſit confiteri ſine violatio-
li; verbi gratia, ſi invalide abſolviſſes
cum, nec poſſes confiteri niſi illi,
le inde poſſet conjicere, quiſnam ille

ibus ſupra dictis ſequitur excuſari et-
entes ab integritate materiali. 1. Qui
caſum reſervatum, de quo infra, &
l. 5. §. 6. c. 12. 2. Scrupuloſum, qui
angitur de oblitis. 3. Quem Sacerdos
ante finem, nolens omnia audire, ut
m. hic. 4. Quem fallit memoria, ita
, ſe ſcire in genere, quod peccaverit
er, non occurrere autem ſpeciem pec-
tuſ tunc veniale aliquod addere ſit con-
Ita Conin. & Laym. *loc. cit.* contra
Medinam. 5. Eum, qui extreme rudis,
lex dicit: ſe dolere de peccatis, nullum
i ſpecie, ne veniale quidem, ſciat di-
l etſi, ſpeculative loquendo, poſſet ab-
ctice tamen non expedit, ſed data be-
ne permittatur communicare. Ita Lay.
6. Qui aliquod peccatum non poteſt
ſine complicis infamatione; v. g., ſi
cum matre, vel ſorore, quam Con-
noſſet; tunc enim, ſi alium Confeſſa-
n potes habere, quem alias adire tene-
fficeret, imo deberet dici, quod ani-
ca, vel in genere cum aliqua fornica-
, vel inceſtum commiſiſſes, reticendo
primum, vel ſecundum, quoad licebit
nifeſtatione complicis, cum propoſito
li integre Sacerdoti alteri proxima oc-
Ita probabiliter Navar. *c.* 7. Bon. Con.
Præp. *hic dub.* 6. Gamaz. &c. Ratio
a quando duo præcepta divina concur-
turale, & poſitivum, quæ ſimul ſerva-
oſſunt, præferendum eſt naturale; quia
obligat. Etſi probabilius contrarium do-
. Suarez, Vaſquez, Leſſ. C. de Lugo
n. 394. Hurt. Con. & alii commun.
is ſaltem non tenebitur tacere id pec-

catum, ne complicem infamet, niſi commode poſſit; (quod C. de Lugo extendit etiam ad non complicem, ſine cujus manifeſtatione peccatum explicari non poteſt) ideoque Confeſſario curandum, ne nominentur perſonæ, niſi ad pœnitentis directionem opus eſſet; tunc enim infamia iſta non tanti æſtimatur, eamque ſibi imputet qui peccavit. Conferendum tamen eſt commodum directionis cum infamia. Ratio ſupradictorum omnium eſt, quia in his caſibus moraliter non poteſt fieri confeſſio materialiter integra. Laym. *c.* 8. Fagund. *p.* 1. *cap.* 3. V. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *Reſ.* 64. & 131. & *p.* 1. *t.* 7. *Reſ.* 49. Leſſ. *lib.* 2. *c.* 11. *d.* 11. Tambur. *de exped. conf. d.* 2. *cap.* 9. §. 2. ubi docet, probabile eſſe, quod talis pœnitens propter ſolam conſolationem, quam ſentit ab amico, vel docto Confeſſario, poſſit ei confiteri, etſi alium habere poſſit.

ARTICULUS III.

Quæ ſint reliquæ conditiones Confeſſionis.

Reſp. Præter integritatem ſunt hæ tres.

Prima, *ut ſit vocalis*, ſcilicet ordinarie, idque propter uſum, & praxim Eccleſiæ graviter obligantem, niſi ſubſit juſta cauſa, ut impotentia ſive phyſica, ſive moralis, quæ ſi adſit, poteſt fieri nutu, ſcripto, aliove ſigno: v. g. ſi quis ob anxietatem loqui non poſſit, aut puella ſupra modum verecunda aliter ſe non poſſit explicare, quam ſcripto, quo a Confeſſario lecto, addat voce, de his me accuſo. Suarez, Vaſquez, C. de Lugo, Laym. *lib.* 5. *t.* 6. *cap.* 6. *num.* 3. Imo qui aliter non poteſt, tenetur juxta communem ſententiam confiteri per nutus, aut ſcriptum tempore præcepti; etſi id quoad ſcripturam non admittant Navar. Tol. Sot. Valent. Dian. extra articulum mortis. V. C. de Lugo *d.* 15. *num.* 87. Similiter ſuadendum eſſe ſurdis, ut confiteantur ſcripto, (licet ad id non teneantur) ne ab aliis audiantur: eandemque ob cauſam eos non interrogandos, niſi

de

neceſſariis, ex Poſſev. docet Dian. *p.*
t. 127. & *p.* 5. *t.* 6. R. 5.

Unde reſolves hunc caſum.

qui extra neceſſitatem totam confeſſionem
nutu, vel ſcripto, mortaliter peccat, ac
ienter non abſolvitur. Dian. *par.* 3. *t.* 4.
ex Sylvio. V. Fill. *t.* 1. *t.* 7. *c.* 1. Con.
ib. 1. Suar. *d.* 21. *ſect.* 2. *n.* 5.

unda conditio, *ut ſit ſecreta*, id eſt, ut
ali Sacerdoti, non quidem ex neceſſitate,
lu Eccleſiæ. Publica autem, qualis in nau-
, prælio, hoſpitali, ubi alii adjacent, vel
nterpretem ſit, non obligat (ſaltem reſpe-
peccatorum occultorum) niſi ex charitate
eum, qui in articulo mortis dubitat de
ritione, ac tum adhuc ſufficit ea confiteri,
minorem pariunt infamiam. Ita Suarez,
and. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *R.* 29. &c.

Unde reſolves.

i quis peccata in prioribus confeſſionibus o-
us eſſet, non tenetur etiam in articulo mor-
ea confiteri publice, vel per interpretem:
a peccatorum oblitorum confeſſio tantum o-
gat ex præcepto poſitivo divino, quod hoc
caſu ceſſat. V. Laym. *c.* 6. Dian. *p.* 3. *t.* 4. R.
8. & 129.

Tertia conditio, *ut ſit vera*: Quod requiritur
ſentialiter in materia ſubſtantiali, & neceſſa-
a; quia alias in re gravi deciperetur judex,
eque eſſet confeſſio integra, ideoque irrita.
Non tamen in materia libera; tum quia falſi-
as ſigni in accuſatione circa materiam acceſſo-
riam non facit ſententiam irritam: tum quia
talis tantum peccat venialiter, cum non ſit
graviter injurius Sacerdoti, nec Sacramento.
Ita Nav. Suar. &c.

Unde reſolves.

1. Non eſt mortale, nec irritat Sacramen-
tum. 1. Si in confeſſione mentiaris leviter circa
res non pertinentes, aut non neceſſarias ad Sa-
cramentum: v. g., ſi hiſtoriam falſam narres,
vel ſi neges veniale, vel mortale, quod non
teneris confiteri. 2. Si falſo te accuſ e de ve-
niali: quod tamen mortale grave erit, ſi id fa-
cias non dando aliam materiam, cum ſic for-
mam

mam reddas irritam, & Sacramentum: niſi tamen facias ex ſcrupulo, perturbatione. Ita Suar. Fill. *tom.* 1. *tract.* 7. *cap.* 4. Laym. *lib.* 4. *t.* 6. *cap.* 8. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *Reſ.* 96.

2. Sacrilegium eſt, & abſolutio nulla. 1. Si mortale, quod confiteri teneris, & putas eſſe, neges, aut tegas, ne intelligatur. 2. Ut communiter docetur contra Sylv. ſi mortale tibi falſo imponas; niſi tamen fiat ex ſimplicitate, & ſcrupulo, &c. 3. Si neges, vel mentiaris circa peccata alias rite abſoluta, quando Confeſſarius, ut Judex, vel Medicus de iis aliquid ut neceſſarium ad præſentem confeſſionem interrogat. C. de Lugo *d.* 14. *ſ.* 10. Tamb. *l.* 2. *c.* 12. §. 2. ſecus ſi ad præſentem confeſſionem non faciat. *ibid.*

ARTICULUS IV.

Quando confeſſio ſit invalida, & quomodo iteranda?

Reſp. 1. Id contingit ex duplici capite. Primo ex parte Confeſſarii, ſi juriſdictionem non habuit, vel certe impeditam per cenſuram; vel ſi formam ſubſtantialiter vitiavit, vel non intendit abſolvere, vel peccatum nullum intellexit.

Dico, *nullum*; quia ſi ob ſurditatem, ſomnum, vel diſtractionem, aliqua, licet mortalia, non intellexerit, ſine culpa pœnitentis, probabilius eſt, valuiſſe abſolutionem, ac poſtea tantum repetenda eſſe non audita, ut contra Sylv. Anton. Navarr. & alios, docent Henriq. Layman. *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 9. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 198. Addo, ſine culpa: quia ſi ſemidormienti mala fide confitearis, peccas, & confeſſio eſt invalida, ideoque repetenda. *l.* 1. *c.* 10. §. 3. Denique addunt aliqui cum Tol. ſi Confeſſarius indoctus non potuit diſcernere mortale, & veniale, invalidam eſſe. Verum id Suarez, Laym. & alii paſſim rejiciunt, & quidem etiamſi Confeſſarius putaſſet eſſe veniale, quod fuit mortale; ideoque confeſſionem bona fide tali factam non eſſe opus repetere. Ita Henriq.

Sanch.

mer. cap. 10. n. 69. Dian. par. 3, t. 4, R.
:ra Vaſq. Dixi, bona fide, quia ſi mala
rbi gratia, quia quæſiviſti talem Con-
a, qui tibi mederi non poſſit, debes
:; cum enim actu peccaveris, dum con-
i, non fuiſti rite diſpoſitus, ideoque nec
as. Tamb. l. 2. c. 10, §. 3. Denique ſi fini-
ſſione intelligas Confeſſarium aliqua non
iſſe, ſive propter ſomnum, ſive diſtractio-
neſcias autem, quæ ſint illa, teneris re-
confeſſionem, ſi brevis fuerit, quia de
is prudenter potes dubitare; ſi autem lon-
erit, ait Tamb. l. c. non teneris ob ratio-
contrariam; & ſatis eſſe confiteri, quod du-
, an aliquod ex tuis peccatis Confeſſor per-
rit.

cundo. Invalida eſt ex parte pœnitentis, ſi
excommunicatus, de quo infra: ſi mortale
iit; yel de eo ſe falſo accuſavit; ſi mortaliter
ligens fuit in examinanda conſcientia: item
non fuit attritus (quod patere ſolet inde, ſi
nte quæſierit Confeſſarium ſurdum, indoctum,
cum, &c, Vide Sanchez l. c.) ſi nolit tollere
caſiones, &c. V. Dian. p. 4. t. 4. R. 201. quibus
di poteſt ut plurimum, ſi peccatum carnale
nfeſſus ſit ſuo complici.

Reſp. 2. Si confeſſio apud eundem confeſſa-
um iteretur, ſufficit uno verbo in communi
accuſare de peccatis ante illi cognitis, dum-
odo is eorum recordetur, ſaltem in confuſo,
it ſtatus, ac vitæ hominis in communi, aut
œnitentiæ a ſe impoſitæ, ut docent Vaſq. Tol.
aym. Sà, Dian. p. 3, tra. 4. R. 123. Imo ſi
ihil horum, ſed tantum quod ſibi confeſſus
ierit, recordetur, valide, etſi illicite, abſo-
turum putant Lay. & Dian. l. c. Idem abſolu-
docet Granad. & Mercerus in 3. p. q. 9. n. 1.
um quibus Dian. p. 5. t. 14. R. 51. ſe retractans,
obabile cenſet, quod etiam licite poſſit abſol-
re.

Reſp. 3. Raro obeſt defectus ex parte Con-
ſſarii, ſi pœnitens eum inculpabiliter igno-
t: quia in confeſſione ſequenti abſolvetur e-
am ab iis, a quibus ſe bona fide abſolutum pu-
bat.

E 6 Is,

Unde reſolves.

Is, qui a puero peccatum aliquod grave, verbi gratia mollitiem, inculpabiliter omiſit, vel quia putavit leve eſſe, vel nullum, non ideo tenetur repetere alia peccata (vel confeſſiones intermedias) ſed hoc tantum, ut docent Bon. Sanch. *t.* 1. *l.* 1. *c.* 16. Vaſq. *in* 1. *p. t.* 4. *q.* 92. Sanchius, Laym. *hic c.* 9. addens, ſi ſimplex ruſticus, qui tota vita tantum fecit confeſſiones generales, nihil confitens in ſpecie, nec aliter inſtructus ſit, etſi valide is ſit abſolutus, cum onere, ut cum melius cognoverit, omnia ſubjiciat clavibus: ſi tamen veniat, quando ingens eſt copia pœnitentium, ut tunc diſponi non poſſit ad omnia repetenda, poſſe eum abſolvi, auditis tamen peccatis ab ultima confeſſione factis, cum obligatione, ut melius faciat. Ita Lay. *loc. cit. cap.* 9. *num.* 4. Vid. Dian. *pa.* 3. *t.* 4. *R.* 108. ubi addit ex Nav. Sylv. Becan. Vaſq. Regin. *c.* 1. *t.* 6. *c.* 5. *ſect.* 4. *num.* 153. & Joan. Sancio, quod etſi ex errore culpabili mortaliter peccatum tale, ve. gr. mollitiei, vel numerum, aliamve circumſtantiam neceſſariam omiſeris, non ideo teneris repetere confeſſiones intermedias bona fide, & legitime factas, (in quibus ex naturali oblivione defectum illum non fueris confeſſus) cum validæ fuerint, & maneant validæ.

DUBIUM IV.

De Satisfactione.

ARTICULUS I.

Quæ ejus neceſſitas, & quantitas?

Reſpond. 1. Satisfactio, ſeu Pœnitentia a Confeſſario data eſt neceſſaria neceſſitate non Sacramenti, ſed præcepti: ideoque a Confeſſario regulariter imponenda eſt, ſecundum Suarez, & Reg. *t.* 1. *lib.* 7. *num.* 17. ſub mortali; tamen Cardin. de Lugo concedit, ex parvitate materiæ poſſe venialiter peccari, ut *d.* 25. *nu.* 47. v. gr. ſi ob peccata venialia levis pœnitentia eſſet injungenda; ejus enim voluntariam

omiſ-

nem venialem tantum eſſe. Ita etiam
ar. 6. t. 6. Reſ. 44. Et quidem proportio-
um peccatis, tum facultati pœnitentis.
prioris eſt, quia eſt pars Sacramenti non
alis, ſed integralis tantum, habens effe-
ex opere operato, & majorem vi Sacra-
, quam ſine eo. Ratio poſterioris eſt
x Trid. ſeſſ. 14. can. 8. tum quia Sacerdos
ır curare integritatem Sacramenti, & tam
are, quam moderi. Bonac. t. 1. d. 5. q. 5. §.
1.

Unde reſolves.

Excuſatur aliquando Confeſſarius, ſi leviſ-
m (vel etiam nullam) pœnitentiam injun-
verbi gratia, 1. Si pœnitentem vehemen-
me contritum, aut aliter ſatisfeciſſe adver-
Cajet. Nav. Suar. Reg. Bon. de Pœnit. d. 3.
. ſect. 3. par. 2. n. 1. & 2. Eſc. c. 6. num. 41. Cum
o raro, vel nunquam conſtare ſatis poſſit, tu-
s eſt aliquam ſemper injungere, ut recte mo-
t Card. de Lugo d. 23. ſect. 4. n. 48.
2. Si pœnitens ſit mentis impos, aut aliter
ıpotens, aut morti proximus, aut valde de-
lis; cui tamen prudenter injungi levem ſal-
m pœnitentiam, verbi gratia, percuſſionem
ectoris, invocationem nominis JESU (ſal-
em corde) alioſve pios motus, vel ut per hæ-
edes ſacrificia, eleemoſynas, & ſimilia opera
pia curet, monent Suarez, Laym. & Bon. l. c.
& Navar. qui addit, poſſe injungi, ut patien-
ter ferat infirmitatem, quod tamen Bonac. l. c.
non probat; cum fieri poſſit, ut id valde angat
infirmum, timentem ſe non rite ſatisfacere. 3.
Quando ſcrupuloſus ſæpius intra eandem horam
redit cum novis culpis; quia ſupponitur ſatis
impoſita in præcedentibus. Tan. l. 4. c. 1. ex Fa-
gund.

3. Etſi Confeſſarius peccet ex communi, ſi
pro magnis peccatis valde parvam pœniten-
tiam imponat, excuſari tamen eum poſſe pu-
tat Diana par. 3. t. 4. Reſ. 92. ſi addat illud:
Quidquid boni feceris, &c. Verum hæc regu-
la univerſaliter admitti non poteſt, ut bene
notat Cardin. de Lugo d. 25. num. 57. Conin.
Tanner. Palaus, &c. contra quos Diana pro
ſe

ſe citat Baun. & Leand. *par. 6. t. 7. Reſ.* 3. & *par. 9. t. 9. Reſ.* 54. & ab aliis non immerito rejicitur, eo quod verba, utpote mere deprecatoria, non habeant vim elevandi omnia opera bona ad efficaciam Sacramentalem. Averſa *q.* 13. *ſect. 7.*

3. Minor juſto licite datur ex cauſa: qualis verbi gratia, eſt, 1. Magna contritio. 2. Fragilitas animi, vel corporis, ob quam timetur majorem non impleturum. 3. Tempus Jubilæi, vel Indulgentiæ Plenariæ. Ita Suar. Henriq. Laym.

4. Non poteſt injungi, 1. Ingreſſus religionis, ut docet Sà, *v. Satisfactio*, quia id nimis durum videtur. 2. Pœnitentia publica, ſi ſit periculum revelandæ confeſſionis; alias interdum pro publico peccato poteſt, & expedit.

5. Etſi poſſit, & aliquando ob fragilitatem pœnitentis etiam expediat, injungi opus alias debitum, ſeu præceptum, verbi gratia Miſſæ auditionem die feſto, &c. ut docent Suarez, Vaſquez, Layman. *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 15. & alii; (Unde ſi ſcrupuloſus ſæpius redeat ad Confeſſarium, intra breve tempus ſemper nova confitendo, non ſemper neceſſe eſt imponere pœnitentiam novam, cum opus ante debitum poſſit injungi. Bon. Henriq. Card. de Lugo, Dian. *p. 6. t.* 7. *R.* 6. contra Suar. Regin. & Baun.) ſi tamen Confeſſarius non exprimat, cenſetur imperaſſe opus liberum, ut docent iidem, & Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *R.* 84. Vide Con. *d.* 10. *dub.* 8. & Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 241.

6. Etſi etiam poſſit injungi opus internum, uti contra Mærat. & alios docent Con. Hurt. & Dian. *p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 24. communiter tamen debet eſſe externum, & afflictivum, verbi gratia, oratio, jejunium, eleemoſyna. Nam avaris eleemoſyna, luxurioſis afflictio corporis convenit. Utrum vero licite imponantur preces recitandæ pro defunctis, dubitari poteſt. Vega *t.* 2. *c.* 64. & Joan. Sanc. *d.* 16. *n.* 1. negant. Affirmant probabilius Turr. *de pœn. d.* 37. *dub.* 4. Card. de Lugo *d.* 25. *ſect.* 5. Vide Dian. *t.* 4. *p.* 3. *reſ.* 54.

7. Poteſt etiam aliquando injungi ceſſatio

ab

[illegible] bono opere, (verbi gratia, nimia [illegible] afflictione) vel abſtinentia aliqua vice [illegible]communione, ad promovendum majus bo[illegible] pœnitentis, ſi prudens Confeſſarius ad eum [illegible] expedire judicet. Sal. C. de Lugo Dia. &c. Averſa q. 13. ſect. 4. contra Joannem San[illegible].

Etſi poſſit immediate poſt abſolutionem ad[illegible] injuncti, debet tamen fieri ante, ut ſerve[illegible] ordo judicii, V. Dian. par. 3. t. 4. reſ. 136. & t. 13. reſ. 36. ubi ex cap. finali, & Och. do[illegible] etſi conſuetudo habeat, ut ita fiat, illam ta[illegible] non induxiſſe obligationem.

[illegible] 2. Pœnitens communiter tenetur ſub gra[illegible] obligatione pœnitentiam, ſi rationabilis ſit, ac[illegible]are, & implere, ut habet communis contra [illegible]t. Sylv. Nav. Quorum ſententia ad hoc ſal[illegible] ſerviet, ut neminem non abſolutum dimit[illegible] ſi vel leviſſimam ſubire velit, ut notat Sotus, [illegible] l. 7. c. 2. Dian. p. 3. t. 4. R. 31. & p. 2. t. 15. [illegible]

[illegible] 1. *communiter*; quia probabile eſt, quod [illegible] Lay. l. 4. t. 6. d. 15. Suar. & Dian. p. 3. t. 4. 136. contra Con. Henriq. & alios, pœniten[illegible] ſub veniali tantum obligare ſequentibus [illegible]. 1. Si impoſita ſit pro ſolis venialibus, citati contra Henr. Fagund. 2. Si pro mor[illegible] alias confeſſis. 3. Omiſſionem partis non [illegible], in confeſſione mortalium, vel etiam o[illegible]ſionem totius, ſi levis ſit, v. g. unum Mi[illegible]re. Con. Fagund. cum Dian. p. 3. t. 4. R. & p. 6. t. 8. R. 54. 4. Si confeſſarius noluit [illegible] ſub mortali; quia cum poſſit impone[illegible] pœnitentiam libere, & ſine omni obligatio[illegible] ut probat Suar. hic d. 38. ſ. 7. Henriq. Fill. [illegible]d. Tan. Conin. de ſacr. d. 10. dub. 8. n. 65. [illegible]. Turr. & Vaſq. poteſt etiam ſub levi tan[illegible] imponere. Vide Dian. p. 3. t. 4. & p. 4. t. R. 83. 5. Eum, qui lucratur indulgentiam [illegible]ariam, liberari ab onere pœnitentiæ (niſi medicinalis) docet Dian. par. 5. t. 12. R. 3. & t. 6. R. 36. ex Tann. Gran. C. de Lugo, &c. [illegible] Val. March. & Averſ.

[illegible] 2. *Si rationabilis ſit*; quia ſi juſta ſit gra[illegible] ac difficilior, nec Confeſſarius eam mo[illegible]

derari

derari velit, non peccabit graviter pœnitens, ſi ſine abſolutione diſcedens alterius Sacerdotis judicio peccata ſubmittat, ut docent Suar. Conin. Laym. Imo ad eam non obligabitur, ſi omnino injuſtam eſſe conſtet, aut ſi pœnitens eam non poſſit implere, vel illius ſit oblitus. Nec tunc ad aliud quicquam tenetur, etſi expediat, ut is, qui ſive culpabiliter, ſive ſine culpa oblitus eſt, in ſequenti confeſſione ſimilem ſibi injungi petat. Ita Conin. Laym. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 241. contra Richard. & Sylv. qui putant talem confeſſionem eſſe repetendam: quod præter citatos negat etiam C. de Lugo *n.* 78. ex Vaſq. docens, talem ſatisfacere, ſi confiteatur illud peccatum oblivionis culpabilis.

Unde reſolves.

1. Is, qui pœnitentiam implet in ſtatu peccati mortalis, probabiliter quidem ſatisfacit præcepto, cum impleat ejus ſubſtantiam: peccat tamen, ſed venialiter, ut docet Suarez, Laym. Dian. *l. c.* quia Sacramenti partem ſuſcipit indigne, & obicem ponit effectui, ſcilicet remiſſioni pœnæ; (quem tamen, obice remoto, recuperari docent Nav. Tol. Gaj. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 85. Fagund. Suarez, &c.) unde quamprimum eſt implenda, poteſtque graviter etiam peccari nimium differendo, quod ex variis circumſtantiis judicandum. V. Dian. *par.* 2. *t.* 15. *Reſ.* 53. & *par.* 5. *t.* 13. *R.* 39. Non eſſe autem grave, ſeu mortale, ſi non differat ultra octiduum, docet Hurt. apud Dian. Imo poſſe differri per annum (hoc eſt quamdiu non tenetur ad novum Sacramentum pœnitentiæ) vult ipſe Dia. *par.* 9. *t.* 7. *Reſ.* 57. ex Amico, Leand. &c. niſi tamen pœnitens dubitet, an poſtea poſſit implere: eo enim caſu teneri quamprimum commode poteſt. Similiter non eſſe mortale, ſi obligatus jejunare feria 6. differat in diem ſequentem; vel obligatus communicare ſingulis menſibus, differat ad 6. vel 8. dies, affirmat Dian. *l. c.* ex Palao; præſertim ex cauſa aliqua, tametſi levi.

2. Pænitentiam (etiam medicinalem) impoſitam ſub conditione hac, ſi iterum labatur, nec teneri acceptare, nec implere, eo quod

Con-

urius neo judex sit, nec Medicus pec-
i committendorum, docet Diana par. 6.
ſ. 46. ex Palao, Trul. &c. Sed contra-
óbabilius cum Suarez tenet Averſa qu.
4. quia non imponit eam pro peccatis
endis, ſed commiſſis ſub conditione rein-
.
i non implevit intra tempus præſcriptum,
o deobligatur.
teſt ſatisfacere per alium, cui Confeſſor
dit; vel qui per ſe non poteſt, ut docent
agun. Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 141. * Conſi-
sen hac in re Prop. 15. inter damnatas ab
I. * hic tamen non tenetur, niſi Confeſ-
erit. An vero ſatisfaciens pro alio ſimul
oſſit, alii ajunt, alii probabilius negant,
: Sà.
n neceſſario impletur ante communio-

s, Quis pœnitentiam poſſit commuta-
uomodo:
d. 1. Ex juſta cauſa quivis Sacerdos id
de novo ei confiteatur, ut habet com-
ntentia contra Sotum, & Vaſquez, ſal-
ccata non ſint reſervata: imo etiam pro-
, etiamſi talia fuerint, ut habet Fer-

. Sine nova Sacramenti adminiſtratio-
t id ſolus Sacerdos, qui injunxit, ſi
cordetur ſtatum pœnitentis, & hic ad
rrat tempore tam brevi, ut moraliter
licium cenſeri poſſit, ve. gr. intra heb-
. Henr. & alii 4. imo etſi poſt longi-
allum. C. de Lug. Averſa, & Dian. par.
eſ. 46. & p. 9. t. 6. R. 57. contra Pal.
, quia judex incognita cauſa non pot-
ſententiam. Ita Sylv. Suar. Con. Lay.
. Fag. & Card. de Lugo contra Nav.
l. Sà, Rodr. Bejam, Val. Dian. par. 3.
53. & p. 2. t. 1. miſc. R. 53. qui dicunt,
um poſſe, non repetitis peccatis. Quæ
, etſi non ex ratione, ex principio ta-
inſeco videtur eſſe in praxi probabilis,
nim l. c. pro ea adducit 14. Auctores, di-
e uſum, ſive praxim Confeſſariorum)
&

& Confeſſariis poſſe ſervire, quando pœnitens difficulter adduci poteſt ad repetenda peccata, vel tempus id non fert; præſertim ſi ex confeſſione (nam in ea, & non extra, debet fieri) aliorum peccatorum, ex præſenti ſtatu pœnitentis, ipſiuſque teſtimonio habeant aliquam confuſam notitiam peccatorum præteritæ confeſſionis. Ita *Pag. par.* 2. *l.* 9. *c.* 4. *n.* 22. C. de Lugo *d.* 25. *ſ.* 6. *n.* 107. & 109.

Reſp. 5. Ipſe pœnitens non poteſt commutare pœnitentiam etiam in evidenter meliorem, ut docent Sanchez 5. *mor.* Conin. *d.* 10. *a.* 12. *n.* 1. Reginaldus & alii: etſi contrarium probabile dicat Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 53. & *t.* 2. *tr.* 4. *Reſ.* 53. ex Porc. & Villal. Sed hoc Turr. temerarium, C. de Lugo communi Theologorum, & fidelium ſenſui repugnare dicit *d.* 23. *ſect.* 6. *n.* 75.

ARTICULUS II.

De ſatisfactione per Indulgentias,

§. I.

Quid ſit Indulgentia, & quid ad eam requiratur?

Reſp. 1. Indulgentia eſt gratia, qua certo aliquo opere, quod concedens præſcribit, præſtito, debita Deo pœna temporalis (non autem culpa) extra ſacramentum, ſacrificium, & martyrium, per applicationem ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum remittitur: idque vel per modum abſolutionis erga ſubditos Eccleſiæ; vel nudæ ſolutionis erga non ſubditos, ut defunctos, & catechumenos, quibus proinde tantum dantur indulgentiæ per modum ſuffragii. Suar. Conin. Fill. Sanctarel. Bon. *d.* 6. *q.* 1. *p.* 1.

Reſp. 2. Ad valorem Indulgentiæ requiritur cauſa pia, & rationabilis, eaque, ut habet ſententia communior Suar. & aliorum, proportionata effectui, & quantitati Indulgentiæ, ſaltem ſecundum concedentis prudentem æſtimationem, petendam non ex operis tantum difficultate, ſed fine intento, & operis ad ipſum utili-

tilitate. Ratio deſumitur ex natura diſpenſationis bonorum, quæ ſine cauſa ab inferiore facta non valet, & eſt diſſipatio. Ita Auct. cit.

Reſp. 3. Ad lucrandas Indulgentias requiruntur hæ conditiones. 1. Ut ſit baptizatus. 2. Ut ſit ſubditus concedentis. 3. Ut non ſit ligatus excommunicatione majore, ut habet communis; quia hæc privat communione bonorum ſpiritualium. 4. Ut ſit in gratia ſaltem tunc quando opus præſcriptum completur; quia pœna non remittitur ante culpam. 5. Ut opus injunctum moraliter totum, & integre impleatur. 6. Ut opus præſcriptum ſit honeſtum, ſaltem ex objecto: nam ſufficit vitiatum ex fine inhoneſto veniali, vel ex alia circumſtantia prava; ut docent Suarez, & alii communiter contra Con.) ſaltem ſi nihilominus conducat ad finem Pontifici propoſitum, ut limitat Lay. Ratio prioris eſt, quia illud opus plerumque complet cauſam indulgentiæ, quæ debet eſſe pia. Ratio poſterioris: quia ratio injuncti operis eſt aſſecutio finis intenti a Pontifice. Vid. Laym. Bonac. *d.* 6. *q.* 1. *p.* 5.

Unde reſolves.

1. Indulgentiis etiam frui poteſt, qui eas conceſſit.

2. Non expirant morte concedentis, cum ſint gratiæ: nec, ut habet Sà, ante notitiam revocationis.

3. Etſi intelligendæ ſint, ut ſonant; cum tamen ſint gratiæ, large ſunt interpretandæ, (niſi ſint de pœnitentiis injunctis, ut ex Henriq. &c. notat Amicus *d.* 20. *n.* 77.) ſervata tamen verborum proprietate. Unde cenſendæ ſunt perpetuæ, ſi datæ ſunt ſine temporis reſtrictione.

4. Etſi data pro articulo mortis, ſecundum Sà, expiret, quando ſemel eſt accepta: contrarium tamen eſt probabile, ob rationem datam. Illa autem non requirit applicationem Confeſſarii, aut alterius miniſterium. Quintan. *in append. t.* 9. *d.* 4. Expedit tamen moribundos ad invocationem nominis JESU, & MARIÆ ſæpius excitare, ſimulque in memoriam revocare *intentionem lucrandi* iſtas Indulgentias,

ibid.

ibid. d. 4. Probabile enim eſt, ſi habeat plures imagines, grana, roſaria, &c. benedicta, poſſe, ſive intuitu ejuſdem conceſſionis, ſive diverſarum, toties lucrari, quoties nomen JESU repetierit, vel præſtiterit opus requiſitum, *ib. d. 6.* ex Suar. Gran. &c. Sufficit autem ad eas lucrandas quodvis tempus, in quo verificatur mortis articulus, etſi pluribus diebus ab ipſa morte abſit. *ibid. d.* 5.

5. Poſſunt moribundi plures indulgentias plenarias, ob plures titulos conceſſas, ſimul lucrari, verbi gratia, quia habent plura roſaria, vel grana, cruces, imagineſve, quibus ſunt applicatæ; vel titulo ſuæ Religionis, Confraternitatis, &c. dummodo non requirant certa opera pro ſpeciali neceſſitate applicanda. Quintan. *in append. t.* 9. *d.* 4. idque etiamſi eas, vel earum aliquas ignorent, aut non recordentur, *ibid.* ex Lug. Dian. & aliis 6. contra Rodriq. Trull. &c.

6. Requiritur autem, ut moribundus crucem, granum, imaginem, &c. ſecum habeat in articulo mortis, ut ratione illius lucretur: & quidem, ut tutius, ac certius obtineat, ejus habeat dominium, ſeu poſſeſſionem, & apud ſe teneat. Non tamen eſt neceſſe, ut collo appenſa, brachio obvoluta, manuve apprehenſa ſint, (etſi aliquo horum modorum habere ſit tutius) ſed ſufficit eſſe in lecto, vel juxta moribundum: licet ipſe nec videat, nec tangat, nec ſciat, aut recordetur ſe habere (niſi aliud exprimatur.) Sufficiet etiam habere commodata, ſeu quoad uſum (præſertim ſi id in ipſo indulto exprimatur, ut in Caroli Borromæi, & quinque Sanctorum fit.) Neque neceſſe eſt retinere, donec expiret (etſi & hoc ſit tutius) ſed ſufficit in aliquo mortis articulo habere, in eoque nomen JESU (ſi hoc requiritur) invocare. *ib. d. 6.*

7. Conceſſæ vivis non poſſunt applicari defunctis, niſi id exprimatur; quia pendent a voluntate concedentis.

8. Probabile eſt conceſſum pro certo tempore poſſe ſæpius obtineri, repetendo opera præſcripta, verbi gratia, eadem die, niſi addita ſit

quia favores ſunt ampliandi. Ita Rodriq. Contrarium tamen videtur pro- ob voluntatem concedentis contra- ſtionabiliter præſumptam. V. Card. de 27. ſect. 6.

… conſultum ſit, ut opera omnia fiant … ; id tamen non videtur ſimpliciter ne- … Laborandum tamen eſt Concionato- , & Confeſſariis, ut cum Indulgentiæ pro- …ntur, populum ad ſeriam confeſſionem …nt.

Ut quis lucretur pro defunctis, probabi- non requiritur, ut ſit in gratia; quia tan- ponit opus tamquam conditionem, quo …, Pontifex applicat defuncto Indulgen- … ſive ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum. Eſcob. … E. 5. c. 7. n. 45. ex Suar. Præp. 3. par. q. 14. dub. 10. n. 93. Contrarium tamen cet Card. Lugo d. 17. nu. 75. requirens ſta- m gratiæ, ſaltem in fine operis: quæ ſen- ntia tutior eſt.

11. Opus præſcriptum dum ſit, debet eſſe u- le ad finem a concedente intentum; qualis ſt ver. grat. eleemoſyna præſcripta pro redem- tione captivorum, etſi fiat cum, aut in pec- ato; modo aliud opus ei injunctum, & præ- ſcriptum in gratia fiat; (V. Lugo d. 27. n. 48.) on autem oratio præſcripta ad placandum Deum, ſi ipſamet ſit peccatum ex mala cir- umſtantia; uti nec jejunium, ſi te inebries; tem nec viſitatio Eccleſiarum ſine ulla devo- ione. Ita Laym. Bon. & alii.

12. Poſſunt uno & eodem opere plures In- dulgentiæ, diverſis viis conceſſæ, lucrifieri, ſi opus ſit æque utile ad finem utriuſque Indul- gentiæ, nec ſit iterabile intra idem tempus, v. g. jejunium, vel communio. Ita Præpoſ. & Laym.

13. Non lucrantur Indulgentias 1. Qui ex mpotentia, vel ignorantia ſive totum opus præſcriptum, ſive notabilem ejus partem o- mittunt: v. g. ſi puer, vel ſenex non jejunet; niſi tamen ob gravem difficultatem hoc opus ei in aliud eſt commutatum. Henriq. Cajetan. Bon. par. 5. n. 16. 2. Qui opera injuncta alio loco,

tem-

nac. ex Suar. Sanch. & aliis.
14. Non obſtat effectui Indul
ex opere requiſito modicum qu
v. gr. cæremonia in ſacro, vel
das in jejunio; quia opus ponitu
tegrum. 2. Si opus requiſitum
lium habentem ſe ut inſtrument
in eleemoſyna danda. Bon. l. c.
nam des exiguam : niſi tamen
matur, dandam eſſe pro cujuſ
tunc enim major danda eſt a d
alio. Ita Fil. Suar. Sà, & ali
ſiam viſitandam non poſſis in
num multitudinem, dummodo
fores, vel in cœmeterio. Bon. 5
præſtito non habueris intentione
Indulgentias, ut docent Salas,
contra Suar. Et vidètur certum
bueris interpretativam, ut habet
ſi opera fuerint aliunde debita,
pro Eccleſiæ. Ita Laym.
15. Quando dàtur poteſtas co
ra præſcripta in alia, id non n
confeſſione, & a confeſſario, q
tentem : ſed poteſt fieri extra;

a, ſufficit ad illa ſe orando convertere eſt
a loco, ut habent Sà, Bonac. p. 1. Suar.
Dian. Limitat autem Lugo, ſi ſit tali lo-
: ſitu; ut moraliter cenſeri poſſit orare ad
taria. d. 27. n. 93.
Cum confeſſio præſcribitur, niſi in Bullâ
atur, venialium, probabilius eſt non re-
ut conditionem ſine qua non, ſed ut diſ-
nem ad ſtatum gratiæ: Bon. l. c.
Nemo conſequitur plenariam Indulgen-
peccatorum omnium, niſi omni culpa,
veniali, liber ſit, quando ultimum opus
; Unde conſultum eſt, ut communio ſit.
m. V. Laym.

§. II.

Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat a Jubilæo?

p. 1. Indulgentia alia eſt totalis, ſive ple-
lenior, plenaria, pleniſſima, quæ non tan-
pœnitentiam injunctam per Confeſſarium,
canones, aut ſecundum hos injungi debi-
, ſed etiam omnem Purgatorii pœnam tol-
Nec differt a Jubilæo, niſi accidentaliter,
legiis quibuſdam, ut quod in Jubilæo lici-
: diſpenſatio in certis votis, abſolutio a
catis, & cenſuris, & quod Confeſſarius
s approbatus poſſit eligi. V. Sà, v. Indul-
Bon. d. 6. q. 1. p. 2.
dulgentia alia eſt Partialis, qualis eſt u-
, vel aliquot annorum: item ſeptenæ,
rageñæ, carenæ, &c. item tertiæ partis
torum; per quas non ſignificatur tolli
um durationem Purgatorii; ſed tantum
am remitti; quanta deleretur per jeju-
 unius; aut aliquot annorum, aut qua-
inta dierum in pane; & aquâ; ſecundum
anes olim imponi ſolitum: Porro quan-
indulgentiis plenariis additur aliquot
, vel remiſſio tertiæ partis peccatorum,
ecundum diverſas ſententias vel ad di-
os concedentes referendum eſt, vel facit
cautelam, ut ſi forte cauſa Indulgentiæ
fuerit ſufficiens, ſaltem valeat ad illos
ann-

[illegible]
[illegible] neque [illegible] defunctus)
[illegible] a c
[illegible], diſpen
[illegible] ſeſ[illegible]das p[illegible]
[illegible] Non [illegible] autem
[illegible], aut ad a
[illegible] Religi
[illegible] a [illegible]. & qui
[illegible] in
[illegible] Henriq. &
[illegible]
[illegible] ſect. 8. n. 145.
V[illegible] Similiter n
[illegible] Epiſcopis per
& [illegible]. & diſpenſandi
in [illegible] Sedi Apoſt
[illegible] diſpenſandi in irreg
[illegible], aut
& [illegible]
[illegible], §. 4.
[illegible]

[illegible] eſt, quod
[illegible]
[illegible] extenſion ad [illegible]
[illegible] eſt. quod
[illegible]

micat ultima Dominica claudente Jubi-
ætera tamen opera debere fieri ante,
i intra unam hebdomadam, docet Lu-
. 105. contra Bonacin. *p.* 1. *quaſt.* 5.
iliaem intra opera præſcripta non ſer-
i quis intra illud tempus cœperit con-
, quam materialiter imperfectam opor-
ri longius, poteſt tunc abſolvi a re-
& commutari vota: poſtea vero extra
ibilæi abſolvi ab omnibus, etiam quæ
, reſervatis, ac in oblitis etiam diſ-
mo poteſt poſtea omnia facere Confeſ-
confeſſione, quæ ante: quia cœpta
net poteſtas delegati, donec finiatur.
eſſ. *l.* 2. *c.* 40. *d.* 16. Bon. Laym. Sanch.
Dian. *t.* 2. *miſc.* R. 11.
neglexit lucrari Jubilæum in patria,
bi, dum ibi durat, lucrari. Sanch. U-
.3. *t.* 4. *R.* 151. Imo etiam in patria, ſi
publicationis ex invincibili ignorantia
illius non habuit. Bon. Dian. *l. c.*
ndo duobus diebus immediatis occur-
Jubilæa, quorum ſingula confeſſio-
ommunionem requirunt, non opus eſt
eri, & communicare, dummodo per-
i gratia: alia tamen opera repetenda
r. *p.* 2. *d.* 31. *d.* 64. Vide Dian. *p.* 4. *t.* 4.

CAPUT II.

Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ.

DUBIUM I.

Quis ſit Miniſter?

ideo. Eſt Sacerdos approbatus ab Epi-
o, ſaltem reſpectu ſæcularium, & ha-
ſdictionem. Eſt certum. Ratio primæ
mitur ex Joann. 1. *Accipite Spiritum*
quorum remiſeritis &c. Ratio ſecun-
ur ex Trident. *ſeſſ.* 23 *c.* 15. *de refor.* ubi
, nullum poſſe audire confeſſiones ſæ-
, *niſi habeat* Beneficium Parochiale,

vel approbationem ab Epiſcopo. * Hanc ad rem facit damnatio inflicta ab Alexand. VII. duabus Propoſit. ſcil. 13. & 16.* Addidi reſpectu ſæcularium, quia circa confeſſiones regularium Concilium nihil videtur notaſſe; unde ii cuivis, etiam non approbato, quem Prælatus præfecerit, poſſunt confiteri; intellige, quantum eſt ex vi Concilii: quia Gregorius XV. ſtatuit, ut monialium Confeſſarius ab Ordinario approbetur. Ratio tertiæ partis ex Florentino, & Tridentino *l. c.* quia abſolutio eſt actus judicialis, qui requirit ſubditos.

Unde reſolves.

1. Nullo caſu, vel diſpenſatione hoc Sacramentum valide adminiſtratur a non Sacerdote.

2. Ubi Trid. eſt receptum, ſecus alibi, nullus Sacerdos, etiam Regularis, valide abſolvit, niſi ſit approbatus, vel Parochus, cui non ſolum intra, ſed etiam extra diœceſim ſuam valide delegatur juriſdictio, poteſtque eligi in confeſſarium ab omni habente poteſtatem eligendi, quandiu tamen retinet Parochiam. Ita Fill. *t.* 1. *c.* 7. Fagund. Suar. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 146.

DUBIUM II.

Quid ſit approbatio, & à quo petenda?

Reſ. 1. Approbatio non eſt collatio juriſdictionis, ſed tantum publicum judicium de aptitudine perſonæ ad audiendas confeſſiones, eſſentialiter prærequiſitum, ſuppoſito jure Tridentino, ad juriſdictionem recipiendam. Ita Sanch. *l.* 6. *de matr. d.* 28. & alii.

Unde reſolves.

1. Etſi Doctores, & Licentiati, hoc ipſo quod promoventur, cenſeantur, ſecundum quoſdam, approbati a Papa, ut notat Sà *verb. Confeſſor*, probabilius tamen eſt, quod ipſi etiam egeant approbatione, licet non deceat, ut ipſi, vel Lectores in Theologia examinentur.

2. Etiam Parochus, qui reliquit beneficium Parochiale, debet approbari, ſi velit audire Confeſſiones.

3. Non

requiri hanc approbationem ad audi-
...ium, docet Dian. *p.* 2. *t.* 2. *miſc. reſ.*
... Et ratio eſſe videtur, quod appro-
... requiratur in ordine ad juriſdictio-
...ne autem quivis Sacerdos pro veniali-
...mortalibus, a quibus rite quis eſt ab-
...habeat collatam ab Eccleſia in ipſa or-
... ideoque ab iis abſolvere poſſit, ut
... *d.* 5. *q.* 7. *p.* 2. *n.* 8. Vaſq. Suar. C. de
... *ſect.* 3. *d.* 21. *n.* 1. ubi docet ab Eccle-
...ident. non approbatum reddi incapacem
...nis, tantum in ordine ad mortalia non
...feſſa.
...chi non poſſunt aſciſcere cooperatores
...chos, vel approbatos, ut habet Fag. *p.*
... Sanch. &c. ex declaratione Card. con-
... & alios. V. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 346. &
... *q.* 7. *p.* 4. §. 1.
... habet poteſtatem eligendi confeſſa-
...on poteſt eligere niſi approbatum, vel
...m.
...approbationem non neceſſario requiritur
..., modo adſit judicium prudens de ſuffi-
... Con. Laym.
...n ſufficit approbatio petita, & negata,
...ur communiter contra Nav. Henriq. &
... 1. *t.* 2. *reſ.* 24. Etſi probabiliter cum præ-
...cuerint Coninch. & Layman. Regulares
...ntes, ſi ab Epiſcopo repellantur, cum
...e idonei ſint, & a Prælatis ſuis præſen-
... poſſe nihilominus pro confeſſionibus ſæ-
...n exponi, ut habetur Clementina *du-*
... *ſtatuimus*: iſtis tamen privilegiis Trid.
...num VIII. anno 1628. derogaſſe, notat
... *pœnitent. d.* 21. *num.* 29. & 51.
2. Approbatio petenda eſt ab Epiſcopo, &
proprio, ſcilicet Sacerdotis, ut intelli-
...arez, Conin. Regin. Filliuc. & alii, vel,
...abiliter vult Vaſq. pœnitentis. Ratio eſt,
... actus juriſdictionis, vel ſaltem auctori-
...leclaratio, ergo debet fieri a Superiore.
...omine Epiſcopi etiam intelliguntur Præ-
...entes juriſdictionem Epiſcopalem, ut qui-
...bates, & Capitulum Sede vacante, non
Provinciales, aut Generales Ordinum.

Unde reſolves.

1. Religioſi, etiam exempti, debent approbari ab Epiſcopo loci, in quo degunt: quia illius, quoad hunc actum, ſunt ſubditi.

2. Epiſcopus in ſua Diœceſi non poteſt approbare Sacerdotem alienum, niſi ſubdatur illi, ſaltem ad tempus.

3. Epiſcopus poteſt approbare per ſe, vel Vicarium generalem, vel alios quoſcunque deputatos; quia non eſt actus ordinis, ſed juriſdictionis.

4. Approbatio poteſt fieri cum reſtrictione ad certum genus perſonarum, locum, tempus, &c. Navar. Suarez, Vaſquez contra Vegam.

5. Epiſcopus peccat, ſi Sacerdoti, præſertim Regulari, idoneo, ſine cauſa ſufficienti neget approbationem. Bon. Vaſq. *ar.* 3. *d.* 3. C. de Lugo *d.* 21. *ſect.* 3. *n.* 54. Sanchez, &c.

6. Approbatio ſemel abſolute conceſſa non tantum non extinguitur morte concedentis, ſed nec revocari poteſt, ſine juſta cauſa: ex cauſa tamen, v. gr. mutatione morum, judicii, &c. poteſt, ut docent Suarez, Fill. & alii. Quod ſi fiat abſque cauſa rationabili, Conin. Suar. & quidam alii cenſent revocationem eſſe nullam; alii illicitam tantum. Fill. *t.* 8. *c.* 9. *q.* 12. in dubio autem, an ex juſta cauſa revocatio ſit facta, præſumendum eſſe pro Prælato, docet C. de Lugo *n.* 67.

7. Ex juſta cauſa poſſunt, præſertim a ſucceſſore Epiſcopo, ad examen revocari non tantum ſæculares, ſed etiam regulares. Docent tamen quidam, Mendicantes habere privilegium, ut non poſſint revocari ab eodem, a quo ante ſunt approbati; ſed contrarium docent Suarez, & Lugo *d.* 21. *n.* 61. & 62.

8. An approbatus ab uno Epiſcopo poſſit in alia diœceſi, ſine nova approbatione, recipere juriſdictionem, controvertunt Doctores: ac licet utraque ſententia olim videri potuerit probabilis; poſt decretum tamen Urbani VIII. 1628. apud Lug. *d.* 21. *ſ.* 2. *n.* 9. negativa omnino tenenda eſt. Vide Averſam, *q.* 16. *ſect.* 8.

DU-

DUBIUM III.

I, & quotuplex juriſdictio Confeſſarii, & unde eam habeat?

ſp. Eſt auctoritas aliqua in alium, ut ſub-
a; in quem, in foro interno, accipit pote-
m diſtinctam a poteſtate Ordinis; hæc enim
r per Sacramentum Ordinis, & omni Sacer-
; nec tolli poteſt; illa per externam con-
iem Eccleſiæ, nec omnibus Sacerdotibus,
que ab iis tolli, ac niſi adſit, invalida eſt
tio, ex Trid. *ſ.* 14. *can.* 7. Eſt autem du-
Ordinaria, & Delegata. Ordinaria eſt,
habent ii, qui ex vi proprii officii curam
arum habent, ut Papa, Epiſcopus, Paro-
(huc revocantur Archiepiſcopi erga ſubdi-
orum Epiſcoporum, tunc tantum quando
viſitant) Archipresbyteri, Archidiaconi,
ri religionum, Vicarius perpetuus Epiſco-
i etiam Parochi. Delegata dicitur, quæ
me datur ab habente ordinariam, idque
acite, vel expreſſe; ut a Papa pro tota
ſia, ab Epiſcopo pro diœceſi, a Parocho
arochia; hoc diſcrimine, quod Papa poſſit
invitis Epiſcopis, & Parochis, non con-
Ac, licet exterior juriſdictio expiret morte
antis, non tamen hæc interior, niſi ſuc-
r revocet, ut docet Sanchez, Suarez, Nav.
nc. contra Sylveſt. & Vaſquez. Vide Laym.
n. 22. Porro hujuſmodi poteſtatem delega-
abſolvendi quemcumque a quibuſcumque
tis, in articulo, ſeu periculo mortis (hæc
pro eodem ſumuntur in jure, ut vid. Dia.
tract. 4. reſ. 57. 71. & 72.) habet ex jure com-
quivis Sacerdos, etiam excommunicatus,
gradatus, ſi alius deſit: quod addo, quia
ente Parocho, vel proprio Sacerdote, id
poſſe, docent Vaſquez, Bonac. Conin. Reg.
ommun. licet contrarium probabile putet
par. 1. *t.* 5. *reſ.* 4. & *par.* 4. *t.* 4. *reſ.* 167. Aug.
iq. Comit. & Sà, confirmatque Tamb. *de*
l. conf. lib. 3. *cap.* 7. Ex conſuetudine quivis
atus abſolvere poteſt a venialibus, & mor-
s alias confeſſis. Ex privilegio, Religioſi

Mendicantes quoſvis fideles abſolvere poſſunt juxta tenorem ſuorum privilegiorum. * Modo tamen non ſint revocata per Concil. Trid. juxta Prop. 36. inter damn. ab Alex. VII. * Ex conceſſione Ordinarii directa, quicumque Sacerdos approbatus, cui id ille committit. Denique ex indirecta is, qui audit eum, qui habet poteſtatem eligendi Confeſſarium, quales ſunt 1. Ex jure, Epiſcopi omnes, etſi ſint tantum titulares; item ſuperiores Epiſcopis, ut Archiepiſcopi, &c. item Prælati iis inferiores exempti, ut Abbas exemptus, (non tamen Abbatiſſa) Generalis, Provincialis, Prior, ſalvis tamen privilegiis Ordinum. V. Dian. *par.* 4. *tr.* 4. *Reſ.* 1. & 2. 2. Ex conſuetudine, Cardinales, qui etiam domeſticis de Confeſſore providere poſſunt: item Paſtores, imo multis locis etiam cæteri Sacerdotes ſæculares, ut docent Valentia, S., Suarez *diſt.* 27. *ſect.* 3. Religioſi tamen tenentur eligere tales, quales illis permittunt ſtatuta: Item Reges, & Principes, quorum tamen privilegium ad familiam non extenditur; denique domeſtici Pontificis. 3. Ab homine eam habent, quibus ſive Pontifex, ſive Epiſcopus, ſive Parochus conceſſit.

Unde reſolves.

1. Qui habet poteſtatem delegatam, non poteſt eam ſubdelegare alteri, cum diverſa ſit poteſtas utendi juriſdictione, & eam delegandi. Excipitur 1. niſi hoc ipſum conceſſum ſit. 2. niſi ſit delegatus ad univerſitatem cauſarum, ut v. g. ſi cui committeretur officium Parochi abſentis, vel nondum ſacerdotis: talis enim aliqua exercitia juriſdictionis alteri ex præſumpta voluntate Ordinarii ſubdelegare poſſet, non tamen integrum officium. V. Lay. *hic l.* 5. *t.* 6.

2. Cum juriſdictio reſpiciat ſubditos, exerceri in eos poteſt tam a delegato, quam ordinario, quocunque loco fuerit, ut docent Sanc. Henriq. Suarez *in* 3. *p. t.* 4. *d.* 18. *ſect.* 1. & 7. & alii.

3. Probabile eſt, quod abſolutus in articulo mortis non teneatur ſe poſtea ſiſtere ſuperiori, vel alteri pro reſervatis, niſi hæc habeant anne-

xam

uram, ut docent Nav. Suar, Marc. Fill.
. *q*, 6. *n*. 288. Bon. *d*. 5. *q*. 7. *p*. 1. *n*. 13.
ęcte abſolutus fuit, contra Hurt. V. Dian,
R. 199.
probitas, aut inſcitia proprii Sacerdotis
juriſdictionem alteri; ideoque in tali ca-
ctandum eſt, aut ad ſuperiorem recur-
. Si tamen ignorantia eſſet tanta, ut
o illi facta foret invalida, aut illicita,
eſſet alius privilegiatus, aut habens juriſ-
iem, licere alteri confiteri, docent Nav.
in 3. *p*. *t*. 4. *q*. 92. *art*. 2. *dub*. 4. Hurt. *d*. 10.
5. Vide Dian. *p*. 4. *tr*. 4. *reſ*. 201. & *p*. 8. *t*. 1.
76. *cap*. *Placuit*, *de pœnit*. *diſt*. 6. Idem lice-
uando quis proprio non poteſt confiteri ſi-
ravi periculo, docent Tolet. Sylv. & Medin.
idem concedit, quando proprius non vult,
non poteſt audire, vel injuſte negat facul-
m confitendi alteri, v. g., Parochus concu-
æ. Dian. *p*. 3. *t*. 4. *R*. 79. ex Henriq. & aliis
tuor. Verum iſta communiter refutantur ab
is.
5. Etſi graviter peccare poſſit proprius, ſi ne-
t ſuis facultatem adeundi alterum, modo præ-
mere poſſit eos juſte petere; ſi tamen injuſte
eget, probabilius videtur eos invalide ab alie-
o abſolvi, ut docent Sotus, Suarez, Lay. etſi
on improbabiliter Sylv. Henriq. Major, Palud.
Richar. Tolet. & Dian. *p*. 3. *t*. 4. *R*. 70. putent,
quod valide, præſertim ſi ſine periculo ſalutis,
famæ, vel ſimili non liceat ſuo proprio.
6. Cum juriſdictio acquiratur ratione domici-
lii, vel quaſi domicilii, vel etiam actualis habi-
tationis, hinc ii, qui duobus locis habent do-
micilium, vel quaſi, poſſunt utrobique abſolvi,
ut ſcholares, milites, mercatores: item vagi,
& peregrini poſſunt abſolvi a Parocho loci, in
quo verſantur. V. Lay. hic, Vaſq. &c.
7. Valide abſolvit is, qui audit confeſſiones,
præſente, vel ſciente, & non contradicente Or-
dinario, v. g., Epiſcopo, vel Parocho, cui con-
ſtet eum aliunde non habere juriſdictionem;
quia tunc præſumitur tacite eam dare: ſufficit
enim, ut recte docet Fill. & Fagund. *præc*. 2. *l*. 7.
c. 2. facultas interpretativa, & præſumpta, mo-
do præſumptio fundetur in ſignis, quæ indicent
con-

pœnitens diu non eſt confeſſus, v
municare, nec alius adeſt: tunc a
ſolvit cum conditione hac, ſi po
onere (etſi Salas *in* 2. *tr.* 8. *a.* 1.
agnoſcat) alias iterum confitendi
dictionem certam: Expedit autem
aliquod adjicere, à quo directe, &
directe ſaltem abſolvatur. Ita Re
nin. *d.* 8. *dub.* 5. *n.* 43. Quod ſi ta
bili ratione dubium reſolvat, ni
ſe juriſdictionem, etſi cum form
abſolute abſolvit licite: ut doc
Præpoſ. Lugo *d.* 19. *n.* 49. tum
ctice, & moraliter eſt certus,
eo caſu dat facultatem, uti &
caſibus. 1. Quando communi er
titulum coloratum, putatur aliqu
ſeu habere juriſdictionem, qui no
ſuram, vel alium defectum. Bon
2. *p.* 3. *n.* 11. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 22
ſi deſit titulus coloratus, prob
Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 122. ex Pont
Sanch. Item *p.* 2. *t.* 2. *miſc.* *reſ.* 4
fide tali confiteatur: verum id c
aliis negatur. 2. Cum quis ex
præſcriptione, aut bona fide abſ

ctionem propter publicam utilitatem. V. Suar. Dian. *ll. cc.* C. de Lugo *d.* 10. *n.* 28.

9. Nemo tenetur unquam Parocho confiteri, ne quidem in Paſchate. Lug. *d.* 19. *ſect.* 2. *n.* 28. &c. cum Dian. *p.* 8. *t.* 1. *reſ.* 88. Quare Parochi fruſtra nolunt, ut Parochiani confiteantur Mendicantibus, etiam in Paſchate, cum habeant privilegium pro omnibus Chriſti fidelibus. Suar., Conin. Henriq. Regin. Zerola *c.* 15. *q.* 3. & com. apud Bon. *d.* 4. *q.* 1. *ſect.* 2. *par. ult.* adeo ut qui docent, confeſſos Regularibus, etiam in Paſchate, teneri iterum eadem confiteri ſuo Parocho, fiant ſuſpecti de hæreſi. Dian. *p.* 4. *t.* 8. *R.* 101. & alii. Vi tamen hujus privilegii non poſſunt abſolvere eos religioſos, aut religioſas, quæ non habent facultatem extra ſuam Ordinem confitendi, ut ex communi notat Rodr. & Comp. priv. Societ. *v. Abſolutio*, §. 1. & ex his Lay. hic. Quia privilegio generali non cenſetur derogari conſuetudini, vel ſtatuto particulari, niſi id exprimatur. Uſus tamen fert, ut Regulares peregrinantes, ex præſumpta voluntate Superiorum, ſi Ordinis ſocium non habeant, a quovis alio, etiam ſæculari, abſolvantur, exceptis reſervatis: in quæ ſi Religioſi Societatis extra domicilium incidant, videant Ordinationes Præp. Gener. *t.* 6. *n* 6. & Laym. *hic*.

10. Quod ſi Superiores Regularium monialibus ſibi ſubjectis (idem eſt de monialibus ſubjectis Epiſcopo) non concedant aliquoties in anno alium Confeſſarium, poteſt, & tenetur illis eum dare Epiſcopus; quod ſi nec is faciat, ipſæ eligere poſſunt. Quintan. *t.* 3. *ſect.* 26. ex Declaratione Cardin. apud Barboſ.

DUBIUM IV.

Quid ſit reſervatio caſuum, & quis habeat poteſtatem reſervandi, & abſolvendi ab iis?

Reſp. 1. Reſervatio hæc eſt negatio juriſdictionis circa aliquod peccatum. Ac certum eſt in Eccleſia poteſtatem eſſe quædam peccata reſervandi, a quibus inferiores Confeſſarii non poſſint abſolvere, ut ſic ſubditi melius dirigantur, & abſterreantur a peccatis, quorum difficilem remiſſionem vident: quamquam niſi graves cauſæ ſint, non debeat quivis, neque qui poteſt, quidvis facile reſervare, neque difficulter veniam dare abſolvendi a reſervatis, ne alioqui cedat in deſtructionem, quod debebat in ædificationem. Porro etſi quivis Ordinarius poteſtatem habeat reſervandi, in Parochis tamen conſuetudo eam abrogavit. Vide Suar. *d.* 30. *ſect.* 5. C. de Lugo *d.* 15. *ſect.* 6. §. 3.

Unde reſolves.

1. Cum non ſit obligatio confitendi venialia, ea fruſtra reſervantur; etſi fortaſſe poſſint, ſaltem a Papa; ideoque ſola mortalia, eaque nonniſi externa, graviora, opere conſummata, prudenter reſervantur. Unde Clemens VIII. ſtatuit ut Prælati religionum, ſi quidem velint, undecim tantum caſus reſervare poſſint, nec plures ſine conſenſu Capituli generalis pro tota religione, vel Capituli provincialis pro provincia. Quod tamen de culpa tantum, & non cenſuris intelligendum eſt; poteſt enim Prælatus aliquid præcipere ſub excommunicatione ſibi reſervata. Caſus autem Clementis ſunt ſequentes.

1. Apoſtaſia a religione, etiam retento habitu. 2. Nocturna, ac furtiva e monaſterio egreſſio. 3. Veneficia, incantationes, & ſortilegia. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 5. Furtum mortale de rebus monaſterii. 6. Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus. 7. Juramentum falſum in judicio legitimo. 8. Procuratio, conſilium, vel auxilium ad abortum fœtus animati, etiam effectu non ſecuto. 9. Occiſio, vel vulneratio,

avis percuſſio cujuſcumque perſonæ, ptio manus, vel ſigilli officialium mo-t. Malitioſum impedimentum, retar-apertio litterarum a ſuperioribus ad vel contra.

ui confitetur reſervatum, mittendus riorem (ſuadebit tamen charitas, i-do coget, ut ipſe Confeſſarius, ta-hu & caſu, a ſuperiore veniam pe-adi-) Quod ſi ſuperior adiri non it cauſa urgens, verbi gratia, timor vel ſcandali ex omiſſione confeſſio-mmunionis, tunc poteſt inferior ab-eſervatis, cum onere, ut pœnitens iperiori ſiſtat. Quod etiam verum is caſus cenſuram reſervatam anne-:e. Porro eo caſu peccata non reſer-n confitari ſufficere putant probabi-, Corduba, & Gabr. Anton. Palaus, tract. 4. reſ. 104. & Lugo d. 4. de Eu-ion improbat, D. Th. tamen, Suar. mun. docent omnia eſſe confitenda, eſt.

erior injuſte neget facultatem abſol-ſervato, poſſe ab alio Confeſſario te abſolvi, affirmat Henriq. & Dia. eſ. 29. eſſe probabile. Sed rectius ne-l. 3. tr. 6. c. 13. Cardin. de Lugo d. 29.

t Superiores, 1. ſi ſine juſta cauſa præbeant in concedendis licentiis ione reſervatorum, Quintan. t. 3. n. Con. & aliis 10. Et ſi ex negatione ave ſubditi detrimentum, peccant itatem, & juſtitiam. Lugo, Dian. 66.

iperior Confeſſario Regularium ad to neget facultatem abſolvendi, s autem judicet debere concedi, o iſta vice abſolvere. Averſ. qu. 17. d. 20. ſect. 4. referens ſic declaraſſe VIII. haberique in quarto tomo lla 26. Urbani VIII. & Quintan. t. 3, ens non eſſe dubium ea de re: ad-aliis ſeptem probabile eſſe, idem

lig. t. 4. *l.* 2. *c.* 15. Regulares ſe
tia ſuorum Superiorum poſſe ab
tis, puta eos, qui adhuc, & qu
vilegium commune habent cum I
quorum id eſſe teſtatur Emman
1. *qq. Reg. q.* 62. *a.* 6.

6. Nihilominus certum eſt,
Superiorem juſtis de cauſis nega
& cogere ſubditum, ut ad ſe v
Lugo *l. c.* Nam ſi ex caſu reſerv
dalum, vel damnum communi
poteſt Superior negare abſolutio
nitens per ſe, vel Confeſſarium
ſufficienter notitiam ad illud ev
non eſt ſatis tutus, nec diſpoſit
nem. Quare ſi confeſſarius eo
ſolutionem, debet is attendere
obligationi ſuæ ſatisfaciat in a
dio communi malo, vel damno
riculum: quia, niſi hoc faciat,
ſolvi, non ex defectu juriſdicti
non eſt diſpoſitus. Ad hoc tam
ut & obligatio pœnitentis certa
media adhiberi non poſſint. Su
Relig. l. 8. *c.* 5. *n.* 10.

7. Peregrinus quoad reſervati

etiam occupatiſſimus poteſt dare facultatem adeundi alterum, cum onere poſtea comparendi: tum quia integritas confeſſionis eſt de jure divino.

9. Qui a Superiore abſolutus eſt a reſervatis; poteſt ab iiſdem poſtea abſolvi a quovis: quia non ſunt amplius materia neceſſaria Confeſſionis.

10. Qui bona fide confitetur, neſciens ſuum caſum eſſe reſervatum, vel Sacerdotem carere poteſtate circa illum, valide quidem abſolvitur, cum onere tamen comparendi. Præp. Similiter ſi Confeſſarius probabiliter credit non eſſe reſervatum, eſto revera ſit, valet abſolutio. Leſſ. Dia. *p.* 9. *t.* 9. *reſ.* 29.

11. Qui confitens habenti poteſtatem ordinariam, delegatamve in reſervata, oblitus eſt inculpabiliter reſervatum, poteſt illud poſtea confiteri etiam inferiori, & abſolvi. Quod etiam valet, ſaltem ſi prior habuerit poteſtatem ordinariam, etiamſi prior abſolutio ob indiſpoſitionem, vel alium defectum pœnitentis invalida fuiſſet. Ratio eſt, quia is intendit abſolvere, quantum potuit; ergo ſaltem ſuſtulit reſervationem, quod fieri potuit abſque Sacramento. V. Præpoſit. *in* 3. *p. q.* 9. *d.* 4. *n.* 24. Marat. *t.* 3. *d.* 30. *ſ.* 3. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 124.

Reſp. 2. A reſervatis abſolvere poteſt 1. Ipſe reſervans. 2. Ejus in ſpirituali juriſdictione ſuperior. 3. Cui ipſe delegavit. 4. Sacerdos inferior, quando ſuperior adiri non poteſt: v. gr. a reſervatis Papæ abſolvere poteſt Epiſcopus eos, qui Romam ire non poſſunt.

Reſp. 3. Extra periculum mortis, de quo *v. dicta dubio ſuperiore*, nullus inferior per ſe, & directe abſolvere poteſt, niſi ex jure, vel privilegio concedatur. Dicitur 1. *Per ſe*: quia de indirecte, & per accidens colligitur ex dictis.

Dicitur 2. *Niſi*, *&c.* quia a caſibus Papalibus abſolvere poteſt Epiſcopus per ſe, vel Vicarius, quando ſunt occulti, ut docet Navar. *c.* 27.

Unde reſolves.

Mendicantes ex vi juris communis non poſſunt abſolvere a reſervatis Epiſcopo; quia ut

ſi non habent poteſtatem majorem Parochis, & privilegium, quod circa hoc habuerunt, ſublatum eſt decreto Urbani VIII. anno 1628. * Hoc etiam confirmatur ex Prop. 12. inter damnatas ab Alex. VII. * Excipit tamen Averſa cum Diana *p.* 8. *t.* 7. *reſ.* 71. eos caſus, qui Epiſcopis a jure tantum reſervantur. Imo Quintan. *t.* 1. *tr.* 3. *ſ.* 14. affirmat Regulares adhuc poſſe abſolvere, ſicut ante decretum, eo quod hoc in Provinciis non ſit promulgatum: quod Dian. *p.* 9. *t.* 6. *reſ.* 51. non audet probare, niſi ad Epiſcopum non pateat recurſus: tunc enim ab ipſis reſervatis poſſe abſolvere, ſicut poſſunt a Papæ reſervatis. Granat. Dian. *p.* 5. *t.* 14. *reſ.* 58. V. etiam Præpoſ. *q.* 19. *d.* 1.

Reſp. 4. Si Confeſſarius dubitet, an pœnitens lapſus ſit in mortale reſervatum, ſi quidem dubium ſit poſitivum, poteſt (ſequendo opinionem probabilem, & judicando probabiliter non eſſe reſervatum) abſolvere. Si vero dubium ſit negativum, poſſe abſolvere negant aliqui, ut Armil. Cord. &c. Probabilius affirmant Suar. Filliuc. Henriq. Hurt. Bonac. Lugo *d.* 20. *ſ.* 2.

DUBIUM V.

Quod ſit officium, & obligatio Confeſſarii?

Reſpond. 1. Munus Confeſſarii eſt abſolvere diſpoſitum, & non alium; item curare rectitudinem iſtius judicii, præſertim quando cœptum eſt; & reos juvare, ac monere, cum prudentia tamen. Ratio primi eſt, ne ſit injurius pœnitenti. Ratio ſecundi, ne fiat ſacrilegus. Ratio tertii eſt eadem; & quia debet curare, ut abſolutio ſit efficax.

Unde reſolves.

1. Etſi interdum utiliter differatur abſolutio etiam ejus, qui poteſt licite abſolvi; id tamen raro, nec fere niſi de pœnitentis conſenſu faciendum; quia poteſt vergere in grave ejus periculum, vel damnum. Vid. Dian. *p.* 1. *t.* 4. *reſ.* 35.

2. Abſolvendus eſt, qui adhæret ſententiæ probabili; quia eſt diſpoſitus.

3. Moraliter ei conſtare debet de bona diſ-

n pœnitentis, alias abſolvendo peccabit
ter. * Quod ſane adverte contra Prop. 60,
mnatas ab Innocentio XI. *
m licet abſolvere 1. Qui nullam præ-
eriam: qualis tamen non eſt, qui poſt
onem mox confitetur; cujus erat obli-
Qui cum poſſit, non eſt paratus reſti-
proximas peccandi occaſiones fugere,
ar. p. 15, Suar. d. 32. ſ. 2. 3. Ignorantem
s omnes ſcire tenentur, ver. gr. decem
, & quæ ad fructuoſam confeſſionem,
nunionem ſpectant, unde talis commu-
ius eſt inſtruendus, vel alio mittendus
uctionem. Vid. ſupra l. 2. n. 1. c. 1. * Quod
ritiſſime contra Propoſ. 14. inter proſcri-
Alexand. VII. *
diores ordinarie juvandi ſunt, niſi ſint
e inſtructionis, vel ob pœnitentium
dinem fieri non poſſit, nec videatur ex-
ur dimittantur, vel ſint peregrini, qui
mmunicare, & abire debeant; tunc e-
i alioqui bona fide agant, & temporis
e, vel pœnitentium multitudo longum
, vel inſtructionem non permittat, ſuf-
liquando integritatem formalem, docet
c. 13. n. 10. qua ſcilicet auditis aliquibus
, abſolvantur, cum onere redeundi ad
onem pleniorem.
Confeſſarius notet pœnitentem ignora-
a neceſſaria ad hoc ſacramentum, te-
um inſtruere, & admonere officii, quan-
ri poteſt: v. gr. ſi neſciat illa, quæ ne-
medii ſunt ad ſalutem neceſſaria, de-
docere; item obligatos ad ponendum o-
ad reſtitutionem honoris, famæ, aut
m, aut ad occaſionem peccatorum tol-
, aut amovenda, vel reparanda ſcanda-
ve damna illata, aut ad corripiendos
entes, juvandos indigentes, ad denun-
delicta, vel delinquentes in præjudicium
nitatis, vel innocentium: & denique,
t cenſuram incurrerint, &c. tenetur ea
nonere, & hortari ad ſatisfactionem,
i recuſent, negare abſolutionem: quia
ſe ipſorum criminum participem, &
ſa-

ra : quæ ſi prudenter metu
non ſperetur, non tenetur,
Card. de Lugo *de pœn. d.* 32.
officiat bono communi : qu
nitentis procurare ; ac conſe
ſuadet, ut ſecundum ſuam
tur, ver. gr. Cajæ, ut redd
quem invincibiliter credit ſu
cum non ſit. Vide Sanchez
Nec obſtare, etiam ſi ſit in
particularis, ait Lugo, &
l. cit. c. 4. Hinc ſi Confeſſor
tem non reſtituturum, ſi ip
tituli, quem pro ſe eſſe put
lem nullitatem a Confeſſa
detegendam. Quod ſi tamen
bitet, ac roget, tenetur dic
tacere eſſet errorem approb
men non plus dicendo, qua
roget Titius, an poſt votu
matrimonium contractum va
teneatur reddere debitum,
ſic, tacendo obligationem
Vid. Laym. hic, & Lugo *l. c.*
8. Quando Confeſſarii Pr
rum, aliorumque Magnatum

non afferant ſcandalum in Subditis exiſtimantibus illa licere: vel certe non afferant damnum commune. Si tamen videat ignorantiam eſſe invincibilem, neque ex illa ſequi ſcandalum, aut damnum commune: contra vero admonitionem fore in majus damnum pœnitentis, aut allaturam ſcandala, vel incommoda, poteſt ſecundum paulo ante dicta diſſimulare, niſi interrogetur. Ita Lug. *d.* 22. *n.* 37.

9. Si etiam pœnitens teneretur, licet ſub peccato mortali, ad aliquid adeo difficile, ut non crederetur tunc æquo animo accepturus, & alia vice melius ſuſcepturus, poſſet prudens Confeſſor tunc illum relinquere in bona fide excuſante a peccato, & monitionem differre in tempus opportunius, ut territus a confeſſione non abſtineat, graviſque detrimentum incurrat. Tamb. *c.* 14. Lug. *d.* 22. *ſ.* 2. *n.* 27.

10. Minus recte diſpoſitus excitandus eſt ad dolorem, & propoſitum emendationis, propoſita peccati fœditate, bonitate Dei, & periculo damnationis, &c. Item remedia opportuna præſcribenda contra peccata futura.

Reſp. 2. Ut Confeſſarius licite hoc Sacramentum adminiſtret, debet eſſe in gratia, alioqui peccabit mortaliter: item debet eſſe talis, ut per hoc non exponatur proximo periculo peccandi mortaliter. Pars prior conſtat ex dictis de Sacramentis in genere. An vero audiens plures una quaſi vice morali tot numero peccata committat, alii negant, ut Rodr. alii affirmant, ut Bon. hic. Pars poſterior patet.

Unde reſolvuntur hi Caſus.

Confeſſor conſcius ſibi peccati mortalis tenetur antequam audiat, vel ſaltem abſolvat pœnitentem, ipſe confiteri, vel conteri de ſuo peccato. Si tamen vocatus improviſo ad moribundum recolligere ſe tam ſubito non poſſit ad contritionem eliciendam, vel bona fide putet ſe elicuiſſe, non peccat abſolvendo. Præpoſ. Lugo, Tamb. *l.* 3. *c.* 2. §. 3.

Reſpond. 3. Si male abſolvit, committendo defectum eſſentialem, verbi gratia, ſi non protulit formam, vel abſolvit a reſervatis non ſubditum, tenetur inducere ad repetendam con-

ſeſſi-

pęnitentis confeſſioni , cui in hoc
quam contra ſe fides habetur : (S
l. 3. Fag. *p.* 2. *l.* 6. *c.* 4. *n.* 38. citati a
R. 105.) in utroque tamen caſu
feſſarii eſt , 1. Caute , & a longe
interrogare . 2. Si nihilominus n
ter judicare , an non potuerit ob
feſſum eſſe alteri , vel putare non
vel ſimili de cauſa excuſari , ita
ſolvi . Dian. *l. c.* ex Sylv. Nav. T
catum illud norit ex confeſſione
uti illa ſcientia , niſi in genere
non aliud conſcientiam gravet ,
majorem contritionem , ob peric
revelationis , aut etſi complex c
ob periculum ſcandali . V. Layn

3. Interrogationes in materia
eſſe paucæ , & cautæ , ne vel
inveſtigandi , aut traducendi con
ignorantem doceat , aut offenda
illum periculo exponat . Ac ſi h
tius pati debet aliquid deeſſe in
riali . Et quidem ſi in hac mater
gitationes , non opus eſt progre
rudiores tamen cogitationes neg
opera rogati fatentur : quod ill

CAPUT III.

De adjunctis Pœnitentiæ.

DUBIUM I.

Quid ſit Sigillum Confeſſionis, & qui ad illud teneantur?

Sigillum hoc eſt obligatio juris di- vini ſtrictiſſima in omni caſu, etiam quo ... falus periclitaretur, ad tacendum, ... mortem pœnitentis, dicta in confeſ- ... in ordine ad abſolutionem ſacra- ... omnia, quorum revelatio Sacramen- ... onerosum, vel odioſum.

Unde reſolves.

Violatio hujus Sigilli duplicem habet ma- ... Sacrilegii, contra reverentiam Sacramen- ..., & injuſtitiæ, ex pacto virtuali in- ... pœnitentem, & Confeſſarium de ſecreto i- ... ſervando omni caſu. Dian. p. 5. t. 11. R. 2. ... Kelliſon. &c. Neque hic datur par- ... materiæ. Dian. p. 5. t. 5. R. 8. ex Malder. ... &c.

Non inducitur hæc obligatio 1. Per confeſ- ... factam ficte, v. g. ad furandum, illuden- ..., vel Sacerdotem pervertendum, etſi hoc ... adhuc prudenter tacendum ſit. Vid. Dian. ... 11. R. 26. 2. Si quis extra confeſſionem ac- ... aliquid ſub ſigillo confeſſionis; quia tan- ... eſt obligatio ſecreti naturalis gravior, aut ..., pro rei exigentia.

3. Non frangitur ſigillum, 1. Si in genere di- ..., Titium tibi confeſſum eſſe venialia, aut eſ- probum, innocentem: modo non dicas in iis ... cumſtantiis, ex quibus colligi poſſit, alios eſſe ... entes, vel confeſſos mortalia. 2. Si dicas, N. ... eſſe confeſſum, etſi in certis circumſtantiis ... quoque periculoſum ſit. Lay. c. 14. n. 21. Imo pœnitens verbo, vel facto (v. g. clam acce- ... ndo) ſignificaverit ſe nolle ſciri, quod ſit con- ... ſus, Confeſſarium revelare ſigillum volun... ...g. Nav. & Mercer. apud Dian. p. 5. t. 11. R. 4.

Quin

Tamb. *in append. c.* 3. reprel
localem, qui Provinciali for
mo ſæpe poſtulari licentiam
vatis: quia poteſt redundare
damnum domus; etſi idem
dicat probabile eſſe, quod r
lum, ſi dictæ licentiæ petita
feſſionem. 4. Si utaris notitia
acquiſita; imo ipſum pecca
tibi innotuit, aperias, mo
ſtantiam ex ſola confeſſione
tius referas, quam extra c
quo in caſu opus eſt magna
mum eſt ſilere. Laym. *c.* 14

4. Quando plures, ver. gr
ci, &c. tenentur ferre teſti
nis, Confeſſarium teneri id d
non abſolvit, docet Con. *di*
& Dian. *p.* 5. *t.* 15. *R.* 12. tum
dat aliquo modo ſigillum, &
quia dando non mentitur, cu
eſſe confeſſum. Verum Bona
& Card. de Lugo *d.* 21. *ſ.*
dam negare non eſſe contra ſ
concedit Averſ. *p.* 18. *ſ.* 2. 1

n, publicæ meretrici perſeveranti (uti peccatori, ſic pallianti ſuam iniquita- monium dare confeſſionis: neque Con- nputandum erit, quod eum poſitive idat.

ſigillum cadunt 1. Omnia peccata pa- tam futura, quam præterita; ſiqui- ánimo ſe accuſandi ſint manifeſtata, er modum ſimplicis narrationis, vel ut um ad ſimile peccatum induceret. Dia. *R.* 25. ex Suar. & aliis octo) ideoque ortaliter, qui ſive directe, ſive indire- aliquod veniale in particulari etiam ; quia materia ſigilli parvitatem non eſt omnium fere ſententia apud Dia. R. 8. & Tambur. *in append. c.* 8. vel nere dicit, eum ſibi confeſſum eſ- mortale, vel caſum reſervatum, vel nicationem, vel non eſſe abſolutum ob onem. Imo Confeſſorem, qui dicat Ego Petrum non abſolvi, frangere ſi- cit Dian. *p.* 5. *t.* 11. *R.* 42. ex Suarez, ivem. 2. Etiam peccata complicis, ſi- iter, ſive imprudenter detecti. Suar. & communiter apud Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 'ero liceat interrogare de complice ad ectionem faciendam, illamque ex li- nitentis facere, affirmant Suarez & ra Bon. Lorcam, Nugnum, & alios i. V. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 113. C. de Lu- . 426. ubi docet poſſe aliquando pœni- Confeſſario obligari, & cogi ad mani- complicem extra confeſſionem. 3. Pe- mpoſita, ſi gravis ſit, hoc eſt, quæ injungi pro mortali (qualis nunc eſ-)ian. *p.* 5. *t.* 11. *R.* 31. Corona B. V. Miſerere) Averſ. *q.* 18. *ſ.* 6. 4. Pecca- cumſtantiæ, quas taceri pœnitentis in- i dictæ ſint poſt abſolutionem: v. g., ſacros Ordines ſuſcepetit, ſi nobilita- verit, &c. Bona vero pœnitentis, & pertinentia, quæ per accidens interpo- iec odium Sacramento pariunt, v. g. m religionis, vel matrimonii, ſæpe ſi nimirum pœnitens ea tecta velit)

na *l. c.* *R.* 29. Item de iis
nunt, & tamen peccata non
na *l. c.* *R.* 38. Denique de ſe
nin. & Gran. qui eos ſigillo
firmant, & contra Marchan
gat) idem tenet C. de Lugo
nitens ſcrupuloſitatem confit
claranda peccata vel conſcie
cadere ſub ſigillum; quia eſt
materia confeſſionis. Secus,
ex pœnitentis relatione, ſed
piatur, v. g. ex modo confi
de aliis defectibus naturalibu
blæſus, rudis, hebetis ingen
cuſat Confeſſarium, qui de
quod impertinentiis, & nær
gat. V. *d.* 23. *ſ.* 3. *n.* 60. Gra
bat, & Con. apud Diana *p.*
eſſe periculoſum, & poſſe fa
indirecte. Denique Tamb
ctrinæ iſti ne ut probabili
atque eam a Diana *l. c.* imm
munem, cum Gran. Hurt. P
refragentur, aliterque limita
defectus, v. g. eſſe blæſum,
ſum, &c. ſint paſſim noti,

dicit Cardin. de Lugo d. 23.) quod
ia utili ad reſpondendum interrogan-
nfeſſionem : excipit Henriq. & Gra-
ſian. p. 5. t. 11. R. 33. niſi ex illa ne-
ueretur, confeſſionem non fuiſſe in-
. p., ſi de publica meretrice rogare-
n eſſet confeſſa fornicationem; tunc
mando directam reſponſionem dicen-
illam confeſſam eſſe peccata, ſua, &
officio ſuo. Imo, ſi peccatum ſuum
non poſſit confiteri, debet omitte-
gillum ſtrictius obligat, quam inte-
eſſionis. 2. Superior, cui ſe ſiſtit ab
eſervato, vel a quo petitur licentia
a reſervato. Suarez, Card. de Lu-
ters contra Henriq. Vaſq. Conin. &
ii ſecreto tantum naturali teneri, vo-
nterpres. 4. Qui furtive, vel caſu, a-
t, licet inculpate. 5. Omnes, qui-
ſacrilege revelatum eſt; unde de
ter ſe colloqui poſſunt. 6. Laicus,
cerdote eſt habitus. 7. Doctor, vel
cum venia, pœnitentis conſulitur, ut
nanior ſententia, contra Vaſquez,
1. p. 2. t. 15. R. 15. 8. Qui alterius ru-
onem ſcripſit. 9. Qui ſcriptam in-
legit, ut docet Rodriquez, Facund.
apud Diana p. 3. t. 4. R. 142. & p. 5.
; contra Suarez, Bonac. & Layman
ntentia probabilis eſt, juxta quam,
eneatur ſecreto naturali, peccetque
, ſi gravia, ac diffamantia vulget;
1, ſi ſciens levia tantum eſſe, ea le-
oſitate. Unde conſequenter in caſu
neceſſitatis talem confeſſionem ſcri-
t revelare (excipit Lugo, niſi ta-
ripturam voluerit confiteri, ut mu-
petere facultatem abſolvendi a caſu
V. d. 23. n. 48.) 10. Etiam ſecundum
pœnitens. Verum probabilius eſt,
m teneri ſecreto naturali, ratio-
, ſi id ea requirat, tacere audi-
ſario V. Layman Diana p. 5. t. 11.

tanea, non vi, injuria,
ces importunas extorta, ve
reverentialem ipſius Confeſſ
riq. Fagund. *l. c.* Dian. *p.* 5
3. Non revocata; nam po
to, etiam ſine cauſa, ear
poſſe, docent Fagund. & D
opus eſſe, ut habeatur in
gund. *ll. cc.* Imo, ſi dubiu
cum licentia locutus fuerit
quam pœnitenti credendum
riq. affirmat Dian. *l. c. R.*
hæredibus; verbi gratia ſi
revelet reſtitutionem ab iis
& Mald. qui tamen monet
dicendum, eam deberi ex
quod talibus tantum dari v
ſuaderi moribundo, ut tali
hæredibus injungat. Vide D
Perinde eſſe, ſive ea licenti
ve facto, quod quidem æqui
ceſſioni; verbi gratia ſi pœn
ſionem incipiat loqui cum C
in confeſſione: tunc enim p
docent Averſ. *q.* 18. *ſ.* 7. Tan
ex Bonac.

&c. apud Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 87. Dixi, *Extra*, quia intra confeſſionem poteſt fieri mentio pręcedentium, ut patet ex praxi Confeſſariorum, qui ob recidivam arguunt, & abſolutionem aliquando negant. Ita Henriq. Præpoſ. Gran. Mald, &c. apud Dian. *par.* 5. *tr.* 11. *reſ.* 20. Ubi ipſe cum Fagund. negat id licere ſine expreſſa licentia pœnitentis, niſi de iis, quæ is iterum confitetur, vel ſaltem tangit. Vide Dian. *l. c. & p.* 2. *tr.* 2. *m. R.* 12. *& p.* 9. *tr.* 11. *r.* 18.

3. Frangit ſigillum, qui dicit, ſe in tali monaſterio audiviſſę grave peccatum, tametſi non nominet perſonam. Dian. *par.* 5. *t.* 1. *reſ.* 35. & alii 3, cum Mald. Additque graviter peccare eum, qui dicit in hoc, vel iſto Ordine Religioſo hoc, vel iſtud peccatum fuiſſę admiſſum, quod ex ſola confeſſione novit, imo nec de civitate, vel certo loco, quo quis confeſſiones audivit, licere dicere, quod gravia fiant, vel talia, & talia peccata committi ſoleant, (niſi id aliunde conſtet) docent Hurt. Kelliſ. & Mald. apud Dian. *loc. cit. reſ.* 35. quia poteſt redundare in gravamen, & infamiam ipſius communitatis, & forte etiam civium in particulari, quando civitas non eſt ampla, & pęnitentes ſuſpecti, atque adeo confeſſio fieri illis odioſa. Vide Dian. *l. c.* & *reſ.* 36. ubi cum Mald. docet, Confeſſarium, qui paucos habet pęnitentes ſibi ſubditos (v. g. Moniales unius Monaſterii) ſcandalum darę, ſi coram illis concionetur dę vitiis auditis in confeſſione: quia confeſſæ facile ſuffunduntur pudore.

4. Notitia in ſola confeſſione accepta nullo caſu uti licet, ſi periculum ſit revelationis, ſaltem indirectæ. Verum ſi nullum ſit periculum ut vel pœnitens, vel uſus ſcientiæ innoteſcat, etſi probabile ſit, licerę uti ad alterius gubernationem, v. g. negando ſuffragium ei, quem ex ſola confeſſione ſcit indignum eſſe, vel claudendo oſtium, per quod quis noctu ingreditur ad peccandum: item, cognita proditione futura, monendo de diligenti cuſtodia, impediendo clam matrimonium, quando ſcitur impedimentum, ut docent Vaſq. Henriq. Nav.

&c. contrarium tamen verius videtur, quod docent Fumus, Sanch. Con. Layman. Dian. *par.* 3. *tr.* 4. *R.* 76. & *p.* 5. *t.* 11. *R.* 7. & alii; quia hæc doctrina poſſet pœnitentem abſterrere a confeſſione. Et quidem ſuperioribus religioſum talis gubernandi modus prohibitus eſt Anno 1594. cum in Societ. JESU jam ante idem ſtatutum eſſet, prohibitumque contrarium docere. Vid. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *R.* 202. Contra vero ad ſui ipſius gubernationem licere tali caſu ea ſcientia uti, videri probabilius, ver. gr. abſtinendo a calice, in quo ſcitur eſſe venenum, deflectendo a ſylva, in qua paratam ſibi mortem ſciat ex unius latronis confeſſione, docet Sylv. Henriq. Coninch. Layman. *hic c.* 15. contra Suar. Dian. *p.* 5. *d.* 11. *R.* 46. Excipit Card. de Lugo, niſi actio, vel omiſſio Confeſſarii inducat notitiam peccati, vel damnum afferat confitenti, contra Con. *diſp.* 9. *dub.* 4. &c. qui putat licere, etſi inde mors pœnitenti immineret a ſociis inferenda. Vide *l. c. n.* 108.

5. Denique facere aliquid, ex quo ſoli pœnitenti innoteſcere poſſet id fieri ex notitia confeſſionis, eſſe contra ſigillum, negant D. Th. Bon. Sot. Vaſq. &c. affirmant Sylv. Val. Con. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 46. Idque confirmant Fag. Gran. Card. de Lugo, & Averſ. *q.* 18. *ſ.* 8. ſi tale ſit, quod pœnitenti ruborem, vel moleſtiam afferat, v. g. ſi vultum ei auſteriorem oſtenderet, vel eum declinaret, ſecus ſi ei ſit gratum, vel ſaltem confeſſionem odioſam, aut difficiliorem non reddat, v. g. ſi audiſſet eum ad indignationem, aut odium provocatum, vel in tentationem incidiſſe ex certo facto, vel dicto ipſius Confeſſarii, indeque ipſe a talibus factis, vel dictis abſtineat, &c.

eſſe Fagund. Vide Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 120. * Improbabile tamen nunc eſt propter prop. 14. inte damnatas ab Alexandro VII. * Item nec pe confeſſionem venialium, ut docet Dian. *p.* 4. *t* 4. *R.* 206. ex Hurtad. & Mercero.

8. Excuſantur ab hoc præcepto 1. qui phyſic non poſſunt, v. g. quibus deeſt confeſſarius. 2 qui moraliter non poſſunt; verbi gratia, qu prudenter timent revelationem ſigilli, vel qu non poſſunt ſine notabili incommodo vitæ, fortunarum, &c. Coninch. Tambur. *c.* 4. §. 3.

TRACTATUS V.

De Extrema Unctione, & Ordine.

CAPUT I.

Quid ſit Extrema Unctio, & quæ circa eam obſervanda.

RESp. 1. eſt ſacramentum a Chriſto inſtitutum ad ægroto periclitanti de vita conferendam ſalutem animæ, vel etiam corporis, per unctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis. S. Th. *in* 4. *diſ.* 23. *q.* 1. *art.* 1.

Unde reſolves.

1. Materia ejus remota eſt oleum benedictum, quod in pyxide chriſmali ſignatur litera I. (in cujus defectu non licet uti chriſmate: ſi tamen uſus ſis, nihil repetendum eſſe, docet Laym. *lib.* 5. *tr.* 8. *c.* 2. *n.* 3.) idque renovandum eſt quotannis in cœna Domini, veteri exuſto; ſi tamen novum haberi non poſſit, licet uti antiquo, Laym. *l. c.* & ſi hoc non ſufficiat, aliud conſecratum, vel in neceſſitate non conſecratum (in minore tamen quantitate, quam vetus eſt) addere. Etſi Dian. *p.* 6. *t.* 6. *R.* 44. ex Leſſ. & aliis 4. dicat contrarium habere praxim Eccleſiæ; ut ſcilicet paulatim, & per vices (ſi ita requirat neceſſitas propter copiam infirmorum) longe etiam major quantitas addatur, quam ab Epiſcopo fuerit conſecrata initio. Bon. *d.* 7. *q.* 1. *n.* 8. ex Poſſevino.

2. Materia proxima eſt unctio certarum partium corporis, ac ſaltem quinque ſenſuum;

3. Non obligatur, qui tantum habet venialia, etſi conſuetudo habeat, & cogi etiam quiſque poſſit, ut in Paſchate ſaltem ſe ſiſtat Paſtori, ut cum reliquis eum ad communionem admittat, ad quod Paſtor tenetur, ſi alter dicat, ſe mortalis culpæ non eſſe conſcium. Suar. *d.* 36. *ſ.* 2. &c. communiter.

4. Probabile eſt, eum, qui uno anno, ſive cum, ſive ſine culpa ſua, non ſatisfecit præcepto, teneri adhuc, quam primum poteſt, anno ſequente: quia terminus non apponitur ad finiendam, ſed ad non differendam obligationem. Ac proinde talem toties peccare mortaliter, quoties oblatam occaſionem neglexit, ut docent Bon. *d.* 5. *q.* 5. *ſ.* 2. Suar. Vaſq. Card. de Lugo *l. c. n.* 177. contra Syl. Valent. Layman. Dian. &c. qui dicunt perſeverare in uno eodemque peccato.

5. Satisfaciunt ii, qui confitentur Mendicantibus, etiam in Paſchate, quia hi habent facultatem a Sacerdote propriiſſimo omnium fidelium, & Paſtore Paſtorum. Ita communiter omnes contra Gloſſatorem, & Auctorem Parochiani obedientis. Contra quos vid. in Reſponſis Franciſci Fontani, editis Viennæ Auſtriæ Anno 1634. allegatam auctoritatem duorum Conciliorum Generalium, Viennenſis, & Tridentini, 20. Pontificum, 50. Doctorum, & præter totius orbis conſenſum, multorum quoque Parochorum teſtantium, eos eſſe optimos Parochianos, qui Regulares adeunt, & ab iis inſtituuntur, ut ſupra *l.* 3 *t.* 3. *c.* 1. *dub.* 3. item Navar. Azor. Fagund. Trull. *l.* 3. *c.* 3. *d.* 2. *n.* 6. Dian. *p.* 8. *t.* 1. *R.* 88.

6. Non obligatur ante finem anni, qui habens mortale timet, ne illud oblivіſcatur. Conin. Henr. Card. de Lugo *d.* 14. *n.* 41. & alii, contra Med. &c. Si tamen prævideret, ſe non habiturum occaſionem confitendi deinceps toto hoc anno, deberet prævenire etiam in medio anni. Card. de Lug. *diſp.* 15. *ſ.* 6. *num.* 182.

7. Probabilius eſt, non ſatisfieri præcepto Eccleſiæ per confeſſionem invalidam, ut docent Suarez *d.* 36. *ſ.* 7. Filliuc. Laym. C. de Lugo *d.* 15. *ſ.* 6. §. 5. etſi probabile contrarium putet

eſſe

dicit Palaus *l. c.* Dian. *l. c.*

4. Hoc Sacramentum tantum dandum eſt morti propinquis, ex morbo, vulnere, partu, vel ſenectute, quia hi ſoli ſunt infirmi. Quod ſi morbo liberati rurſus periclitentur, iterandum eſt: & quidem in diuturnis morbis, quoties erit periculum novum; neque expectandum (ſub gravi culpa, Quintan. *t. 4. ſ. 9.*) donec ſenſibus careant, vel omnino ſint deſperati. In dubio vero de vita detur ſub conditione, Laym. *l. c.* ex S. Thom. Syl. Suar. *d.* 40

5. Si conferatur infirmo communi morbo, ſive non graviter, vel periculoſe laboranti, non eſt validum. Suar. Palaus, Gran. Amic. &c. comm. Ac licet Leſſ. Vvigers, & Quint. contrarium putent probabile; concedunt tamen ſic inunctum iterum inungendum eſſe (etiam in eodem morbo) quando periculoſe laborare cæperit, ob mutatum ſtatum infirmitatis, additque Quint. mortaliter peccatum fuiſſe. Quint. *t. 5. ſect. 7.* Dian. *p. 9. t. 6. R. 64.*

6. Ad Sacramentum hoc cum fructu recipiendum, in eo, qui rationis eſt compos, & conſcius peccati mortalis (ſi non confiteatur) requiritur contritio ſaltem exiſtimata; neque ſufficit attritio. Bonac. *d. 7. q. un. p.* 5. *n.* 2. ex Reg. *l.* 28. *c. ult. a.* 73. Ordinarie autem, niſi obſtet cauſa rationabilis, (verbi gratia ſi ob vomitum communicare non poſſit) præmittenda eſt confeſſio, & communio ob Eccleſiæ conſuetudinem, quæ unctionem, tanquam minus neceſſariam ad ſalutem, poſtponit. Vide Bon. *l. c. n.* 13. Licet autem, per ſe loquendo, confeſſio non neceſſario præmittatur, cum per contritionem ſe diſponere poſſit, per accidens tamen requiri poteſt: verbi gratia, ſi poſt viaticum peccaſſet mortaliter, & timeretur poſt unctionem defuturum tempus confeſſioni: tunc enim prius audiendus, & abſolvendus eſſet; quia ſacramenta magis neceſſaria tali caſu prius ſumenda ſunt. Fill. Barboſ. Dian. *p. 5. t. 3. R.* 92.

7. Pueris habentibus ſufficientem rationis uſum ad peccandum, tametſi ſacram Euchariſtiam non accipiant, non recte negatur Extrema Unctio, cum inde nonnunquam ſalus ipſorum

vel ſi mutilati ſint, vicinarum partium, facta a Sacerdote; non ſimpliciter neceſſario contactu immediato manus; nam peſte graſſante poteſt uti virga oblonga oleo tincta, quam poſtea comburat. Sylv. Chapeavill. Dian. V. Dian. *p.* 2. *t.* 4. *R.* 167. Quidam etiam Doctores putant, unam tantum unctionem eſſe de eſſentia Sacramenti; ideoque in periculo peſtis, & ſimili neceſſitate ſufficere unum tantum organum magis obvium, vel potius caput, quod in eo ſenſus maxime vigeant, ungere dicendo: *Per iſtam*, &c. *quicquid deliquiſti per viſum, auditum, guſtum, odoratum, tactum*, &c. Et quidem pro hac ſententia citantur varia Paſtoralia, Agendæ, & Doctor. Lovan. Sylv. *in* 3. *par. q.* 33. *art.* 7. Layman. *lib.* 5. *tr.* 8. *c.* 3. qui eam non omnino improbabilem; Tann. & Marchant. *in Horto Paſtorum*, qui omnino probabilem, & in praxi uſitatam; Dian. *par.* 3. *t.* 4. *R.* 168. qui in praxi tutam dicit; citanſque pro ea *p.* 8. *t.* 1. *R.* 21. Gran. Amic. Averſam, affirmat Pontificem id poſſe permittere; & denique Eſcob. citans Becanum *cap.* 25. *q.* 7. *n.* 6. & Barboſa in Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. id permittit. Verum cum alii Doctores communiter repugnent, tutius ſaltem eſt (quod ſuadent Layman. & Dian. *ll. cc.*) eo caſu unum oculum, aurem, manum, & os velociter ſine crucis forma ungere, dicendo unicam formam complectentem reliquas. Illud vero certius eſt, pedes, aut renes inungere, non eſſe eſſentiale; imo quoad renes, non eſt decens, præſertim in fœminis, & viris religioſis; ideoque omitti ſolent. Henriquez, Sà, Tolet. Suar. Bellarm. *c.* 10. *in fine*.

3. De eſſentia hujus Sacramenti eſt, 1. ut organa 5. ſenſuum, quæ inunguntur, nominentur. Palaus *t.* 4. *p.* 26. Averſ. *ſ.* 4. &c. communiter, licet Dian. *p.* 8. *t.* 7. *R.* 56. ex Regin. contrarium cenſeat probabile; imo ad valorem ſufficere ſi inter ungendum omnes ſenſus dicas: *Per iſtas ſanctas unctiones indulgeat tibi*, &c. 2. Verba illa: *Per hanc ſanctam unctionem*: etſi Palaus *loc. cit.* dicat valere, ſi tantum omittat τὸ ſanctam. 3. Verba deprecativa, *Indulgeat tibi Deus*. Hinc formam imperativam; ver. g. *Per hanc*, &c. *remittatur tibi quicquid*, &c. non valere,

dicit

aus *l. c.* Dian. *l. c.*

Sacramentum tantum dandum eſt mor- … ex morbo, vulnere, partu, vel e, quia hi ſoli ſunt infirmi. Quod ſi mor- … periclitentur, iterandum eſt: & … diuturnis morbis, quoties erit pericu- …; neque expectandum (ſub gravi cul- … donec ſenſibus careant, … deſperati. In dubio vero de vi- … ſub conditione. Laym. *l. c.* ex S. Thom. … *d.* 40.

… conferatur infirmo communi morbo, ſive graviter, vel periculoſe laboranti, non eſt … Suar. Palaus, Gran. Amic. &c. comm. licet Leſſ. Vvigers, &, Quint. contrarium pu- probabile; concedunt tamen ſic inunctum i- … iniungendum eſſe (etiam in eodem mor- … quando periculoſe laborare cœperit, ob mu- … ſtatum infirmitatis, additque Quint. mor- … peccatum fuiſſe, Quint. *t.* 5. *ſect.* 7. Dian. … *R.* 64.

… Ad Sacramentum hoc cum fructu recipien- … qui rationis eſt compos, & con- … peccati mortalis (ſi non confiteatur) re- … contritio ſaltem exiſtimata; neque ſuf- … attritio. Bonac. *d.* 7. *q. un. p.* 5. *n.* 2. ex Reg. … 73. Ordinarie autem, niſi obſtet … rationabilis, (verbi gratia ſi ob vomitum … communicare non poſſit) præmittenda eſt con- … & communio ob Eccleſiæ conſuetudinem, … unctionem, tanquam minus neceſſariam ad … lutem, poſtponit. Vide Bon. *l. c. n.* 13. Licet … per ſe loquendo, confeſſio non neceſſa- … præmittatur, cum per contritionem ſe diſpo- … poſſit, per accidens tamen requiri poteſt: … gratia, ſi poſt viaticum peccaſſet mortali- … & timeretur poſt unctionem defuturum tem- … confeſſioni: tunc enim prius audiendus, & … abſolvendus eſſet; quia ſacramenta magis neceſ- … tria tali caſu prius ſumenda ſunt. Fill. Barbo … *p.* … 3. *R.* 92.

7. Pueris habentibus ſufficientem rationis … ad peccandum, tametſi ſacram Eucha- … iam non accipiant, non recte negatur Ext- … Unctio, cum inde nonnunquam ſalus i…

contra Nuc. & Sanc. docent Suar, Re
&c. cum Dian. *p* 3. *t*. 4. *R*. 181. Si
ſit, an puer uſum rationis habeat,
ſuo conditione. Dian. *p*. 5. *t*. 3. *R*.
Zamb. & Gard. de Lugo.

8. Miniſter eſt ſolus Sacerdos pr
Paſtor: ſine cujus venia ſi extra neceſ
det, validum quidem eſt, ſed grav
Sylv. Sot. Con. *d*. 9. *n*. 28. & Religi
excommunicationem Papalem. Su
18. *n*. 49. Poſſe tamen Regulares h
tum, uti & Viaticum, in articulo
familiaribus miniſtrare, docet Dian.
52. ex March. &c. In neceſſitate v
ſtor abſit, vel dare nolit, nec Superi
ri pro petenda licentia, licite mi
non excommunicatus, aut ſuſpenſus
gularis, ut contra Gavant. docent
riq. Fern. Gran. Dian. *p*. 4. *t*. 3. *R*
enim tunc Papa dare licentiam. Lay
&c. *l*. *c*. Dian. *R*. 176.

9. Sufficit Sacerdos ſine miniſtro
te, nec in ea fœmina adhibenda eſt
me n fiat, veniale eſſe docet Quint. *t*.
poſſet etiam unus unam, alius al
inungere, pronuntiando tamen for

repetere, perinde ac ſi prior nullam earum inchoaſſet.

10. Etſi in adminiſtratione hujus Sacramenti ſervanda ſint omnia præſcripta in Rituali, Agenda, vel Manuali, mortale tamen non eſſe adminiſtrare in neceſſitate ſine ſuperpelliceo, vel ſtola, docent Quint. & Leand. conceditque Amic. & Dian. *c.* 8. *t.* 1. *R.* 79. id excuſat ab omni peccato, ſi infirmus non ſit capax alterius Sacramenti, & iſta haberi non poſſint, contra Suar. Regin. &c. Imo etiam extra neceſſitatem non eſſe mortale, 1. Omittere Pſalmos pœnitentiales, Litanias, & cæteras preces, docent Palaus, & Gran. Dico, *extra*, quia in neceſſitate gravi, verbi gra. tempore peſtis, vel morte imminente, ſtatim ungendus eſt ſine præmiſſis orationibus, quæ tamen poſtea ſupplendæ ſunt, ſi ſupervivat infirmus. Bonac. *d.* 7. *p.* 6. *n.* 8. 2. Deferre ad ægrum, vel adminiſtrare ſine lumine, Leand. citans Poſſev. Quintan. *t.* 5. *ſ.* 13. Barboſ. *de Offic. Paroch. c.* 22. 3. Si ſolus ſine miniſtro adminiſtret; imo hoc in neceſſitate permittunt Tolet. Sà, &c. V. Dian. *p.* 9. *tr.* 6. *Reſ.* 36. 4. Si ungat aliter, quam in formam crucis. Suar. Bec. Laym. V. Dian. *n. tr.* 4. *reſ.* 178.

11. Paſtor ratione officii tenetur ſub mortali dare iis, qui petunt, niſi juſta cauſa excuſet: etiam tempore peſtis; modo poſſit abſque periculo vitæ; cum eo enim non teneri, docent Tann. Dian. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 93. Si peſte infecti ſint confeſſi, poſſe ſine peccato omitti abſolute, docet idem Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 174. *&* *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 83. *&* 93. *&* *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 21. ex Villal. Tanner. Amic. Franc. Lugo, &c. Suar. Fill. Con. Bon. Laym. *ll. cc.*

12. Sacerdos Curatus peccat mortaliter, ſi petentem negligat inungere, vel differat cum probabili periculo, ne ſine unctione moriatur æger, niſi juſta cauſa excuſet; quia in re gravi non præſtat id, ad quod tenetur ex juſtitia. Alius vero Sacerdos, ſi abſente Parocho licite, & facile poſſit, tenetur ex charitate, ſed ſub veniali tantum; niſi tamen ægrotus valde indigeret; verbi gratia, ſi alioqui ſine omnibus Sa-

cra-

ſemper domi retineret ...

14. Decens eſt, ut ſtuppa, comb
ad ſingulas unctiones nova adhibe
aliud habeatur in Agenda. Laym.

Reſp. 2. Effectus ejus principalis
animam contra tentationes dæmo
Secundarius eſt 1. delere reliquias
2. tollere pœnas reſtantes, 3. ali
ſanitatem corporis conferre, ſi
Thom. Sylv. Suar. d. 41. ſ. 1.

Unde reſolves.

Hujus Sacramenti non ſunt capa
ante uſum rationis: etſi ſufficiat
poſſunt peccare: Nav. Suarez *l. d*
amentes; aliis vero delirantibus,
verint, aut petituri fuiſſent, ſi co
oſtenderint ſignum doloris, dari
bet: Sylveſt. Henriq. Laym. & ſi
reſiſtant, ligandos eſſe, vel fortit
ait Tamb. apud Dian. p. 3. tr. 3. re
Barboſ. *de offic. Paroch.* r. 22. dicit
rium, quando phreneticus non po
cramentum ſuſcipere.

2. Muti, ſurdi, & cæci a nativi
paces, atque adeo debent inungi
ſenſuum, quibus carent: etſi ext

Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 170. & *p.* 8. *t.* 1. *R.* 58. & *p.* 4. *t.* 3. *R.* 97. ubi notat ex Tann. non cenſeri contemnere, qui ſciens prudens omittit tempore apto, & oblata commoditate. Contrarium tamen vult Tolet. præſertim ſi probabiliter deinceps non ſit futura commoditas.

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis.

DUBIUM I.

Quid ſit Ordo, quotuplex, & quæ ejus materia.

Reſp. 1. Ordo eſt Sacramentum, quo traditur poteſtas circa Euchariſtiam rite adminiſtrandam. Ordines univerſim ſunt ſeptem, Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium. Quod rurſus eſt duplex, Minus, & Majus, ſive Epiſcopatus. Unde quidam octo numerant. Prima vero Tonſura non eſt Ordo, niſi late, ſed tantum diſpoſitio ad Ordines, per quam quis fit Clericus, & capax Beneficii Eccleſiaſtici, ac privilegiorum Clericalium. Ex iis tres poſteriores dicuntur Majores, ſive ſacri, ob annexum votum ſolemne caſtitatis (etſi ordinatus per gravem metum, vel nimiis blanditiis, & importunitate parentum probabiliter eo non teneatur, niſi ſponte ratificaverit. Sanchez *diſp.* 29. Azor. Filliuc. *l.* 10. *c.* 4. *q.* 3. Conin. *n.* 158. Bonac. *de matr. q.* 3. *p.* 9.) reliqui minores, quos cum Vaſquez alii Sacramentum eſſe negant, alii cum Bell. Coninc. Filliuc. &c. communius, & probabilius affirmant. Et quidem unum, vel perfectione ac fine, vel unitate attributionis. Vid. Filliuc. *tr.* 9. *d.* 1. Bonac. *d.* 8. *q.* 1.

Reſpond. 2. Materia remota Ordinum eſt aliquod inſtrumentum traditum ordinandis in ſignum poteſtatis ſpiritualis. Proxima eſt ejuſdem traditio, & acceptio, cujus contactum phyſicum, & immediatum etſi non eſſe eſſentialem aliqui probabiliter doceant, cum Sa, Henr. Reg. Laym. Dian. *t.* 4. de Sacr. n. 185. & alüs,

orciſta libri Exorciſmorum , acoly
larum vacuarum , vel ſaltem uniu
labri cum cereo extincto , quia ej
rare lumen , vinum , & aquam
Subdiaconus traditione calicis va
cua patena ſuperpoſita , quia illius
Miſſam præparare ; Diaconus im
nus , & traditione libri Evangel
ejus eſt catechizare , cantare Eva
cum facultate Parochi prædicare
Euchariſtiam dare , vide ſup. Sa
tione calicis cum vino , & patena
addita forma, qua datur poteſtas
deinde impoſitione manus , addita
qua datur poteſtas remittendi aliis
Fill. t. 9. c. 2. Reg. Bon. Dian. p. 3
187. & 188. & p. 8. l. c.

Ex dictis reſolves.

1. Poteſt Epiſcopus extra diœce
ditis conferre primam tonſuram ;
Ordo. Bon. & alii 4. cum Dian. p
143. contra Sanch. Barboſ. &c.

2. Quando dubium occurrit , an
re collatus , ve. gr. quia materia fu
terari poteſt , & debet ſub conditio
do vero ſunt rationes utrimque pr

ferebatur, ſed paulo poſt, poſſe quidem ad majorem animi ſui quietem ſub conditione iterum ordinari, non tamen eſſe neceſſarium, docet Lug. *reſ. mor. l.* 1. *d.* 33. Recte autem notat Dia. *l. c.* etiamſi quis timeat, ne invalide ordinatus ſit, aut non recordetur, ſe tetigiſſe ſacra vaſa, aut non tetigiſſe imaginetur, non illico iterandum eſſe Ordinem, cum ſola oblivio, vel timor non ſufficiat ad prudens, ac rationabile dubium, vel probabilitatem.

Reſp. 4. Epiſcopus non poteſt ordinare, niſi ſubditos, vel ratione originis (ſi ſcil. in ejus diœceſi ſint nati) vel ratione domicilii, ex voluntate iſtic perpetuo habitandi; vel ratione beneficii in ſua diæceſi exiſtentis. Dian. *p.* 8. *t.* 2. *reſ.* 8. Laym. Præpoſ. &c. commun. Quocumque autem horum modorum ſint ſubditi, licite eos ordinat, ut habetur in *c. Cum nullus, de tempore ord. in 6.* & ex communi, Henriq. Leſſ. *l.* 2. *c.* 34. *d.* 19.

Unde reſolves.

1. Qui in una diœceſi eſt natus, in altera habet domicilium, in tertia beneficium, a quovis trium illorum Epiſcoporum poteſt Ordines, vel Dimiſſorias accipere. Præp. *q.* 1. *d.* 14. Lay. *l.* 5. *t.* 9. *c.* 9. Dian. *p.* 8. *t.* 2. *R.* 8. & 9. ubi cum Averſa, & aliis 3. contra Barboſ. dicit, etſi ab uno eorum acceperit Ordinem unum, poſſe alterum ab alio accipere.

2. Poteſt quis ordinari ut originarius, ubi ipſe, vel pater ejus eſt natus. Barboſ. Zerol. Averſa, & alii novem cum Dian. *p.* 8. *t.* 2. *R.* 12. Non tamen poteſt ordinari ab Epiſcopo, in cujus diæceſi natus eſt fortuito: v. gr. quia mater ibi itineris, vel negotiorum cauſa degebat, quia non contrahit ibi jus originis, ſed ubi parentes domicilium habent; ibi enim natus eſſe cenſetur. Sanch. & alii octo, cum Dian. *p.* 8. *t.* 2. *R.* 11. contra Hurtad.

3. Qui in diverſis Epiſcopatibus habet duo domicilia, in quibus æqualiter, etſi non mathematice, habitat, poteſt ab utriuslibet loci Epiſcopo ordinari; quia utrique eſt ſubditus

ratio-

ratione domicilii. Præpoſ. *l. c.* Sanch. Averſ. &c. cum Dian. *p.* 8. *t.* 2. *R.* 10. ejus tamen filius ab illo tantum, in cujus diœceſi eſt natus. Quod ſi fortuito extra utriuſque diœceſim ſit natus, ab utrovis poteſt ordinari; quia uterque cenſetur ejus Epiſcopus originis, cum non ſit potior ratio de uno, quam de alio. Præpoſ. Dian. *l. c.* Natus autem ex fornicatione matris potius, quam patris domicilium ſequitur. Præpoſ. Dian. *l. c.* *R.* 18.

4. Qui plura habet in diverſis diœceſibus beneficia, poteſt a quolibet illorum Epiſcoporum ordinari. Garc. Præp. *l. c.* &c. Dian. *p.* 8. *t.* 2. *R.* 25.

Studioſi, qui in Univerſitate habitant, etiam ultra decennium, animo redeundi in patriam, non contrahunt ibi domicilium, atque adeo ab ejus loci Epiſcopo ordinari non poſſunt. Imo ſi iſthic ducant uxorem, nec filii eorum; ſicut enim is non dicitur Epiſcopus domicilii reſpectu patris; ita nec Epiſcopus originis reſpectu prolis, quæ nata fingitur in domicilio patris. Dian. *p.* 8. *t.* 2. *R.* 15. & 17.

D U B I U M II.

Quæ requirantur in ordinando.

Reſp. 1. Ad validam ordinationem requitur, & ſufficit, ut mas ſit baptizatus. S. Thom. 3. *p. q.* 39. *a.* 2. Con. *d.* 20. *d.* 16. Vaſquez, Fill. *t.* 9. *c.* 4. *q.* 2.

Unde resolves.

1. Incapax ordinum eſt, & quidem jure divino 1. Fœmina. Vaſq. Regin. Fill. *l. c.* 2. Hermaphroditus, in quo ſexus fœmineus prævalet. Fill. *l. c.* Quod ſi autem in eo incipiat prævalere poſt ordinationem validam, non poteſt valide conſecrare, vel abſolvere, licet characterem ſacramentalem retineat. Lugo *reſp. mor. l.* 1. *d.* 31. 3. Non baptizatus. *ibid.*

2. Valide ordinantur, 1. Perpetuo amentes, cæci, muti, privati manibus, etſi jure naturali ſint inhabiles. 2. Irregulares, etſi jure Eccleſiaſtico ſint inhabiles, maneantque ab eo-

rum

rum uſu ſuſpenſi . 3. Pueri in cunis , qui tamen ad caſtitatem non tenebuntur vi voti, niſi id ratificaverint. Tol. Hen. Azor. *l.* 13. *c.* 14. Bonac. *l. c.*

Reſp. 2. Ut Ordo licite , & ſecundum jura Eccleſiæ rite ſumatur, aut non incurratur cenſura , requiritur in recipiente , præter ſtatum gratiæ, 1. Ut non ſit Neophytus, vel infamis, vel Hermaphroditus , vel irregularis , ſuſpenſus, excommunicatus. 2. Animus clericandi . Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 4. ſine quo ſi primam Tonſuram vel Ordines minores accipiat, videtur peccare, ſaltem venialiter, (niſi juſta cauſa excuſet) quia fraus eſt levis. v. ſupra *lib.* 4. *c.* 2. *d.* 1. *art.* 3. Similiter venialis inconſtantia videtur, ſine juſta cauſa ſtatum Clericalem deſerere . 3. Ut ſit confirmatus. Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 4. & quidem ſecundum Bonacin. *d.* 8. *p.* 5. *num.* 10. ſub mortali ; ſecundum Sotum , & Conin. ſub veniali . 3. Litteræ dimiſſoriæ , etiam pro prima Tonſura , Epiſcopi proprii , ſive originis , ſive beneficii, ſive domicilii . Vide Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 194. 4. Examen coram Epiſcopo de ſcientia neceſſaria ad uſum cujuſque Ordinis : nam Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. pro prima Tonſura requirit , ut ſciant fidei rudimenta , item legere, & ſcribere : & de quibus probabilis ſit conjectura , quod Clericatum elegerint non ſæcularis judicii fugiendi fraude , ſed ut Deo fidelem cultum præſtent. Pro minoribus, ut linguam latinam intelligant . Pro Subdiaconatu, & Diaconatu , cognitionem eorum , quæ ad iſtos Ordines ſpectant . Pro Sacerdotio tantam ſcientiam , ut populum docere poſſint neceſſaria ad ſalutem , & adminiſtrare ſacramenta. 5. Titulus ſuſtentationis , ut beneficii , vel patrimonii , vel paupertatis, ut in Regularibus. Trident. *ſeſſ.* 21. *c.* 2. V. Bonac. 6. Ordo inter receptionem unius , & alterius ; cujus inverſio, v. g. ſuſcipere Diaconatum ante Subdiaconatum , erit mortale : Epiſcopatus ante Sacerdotium erit etiam invalidus . 7. Tempus ; ſic minores conferuntur quavis Dominica , vel feſto quidem tali , quod ex præcepto Eccleſiæ celebretur etiam in foro , ut Sylveſt,

Azor. Barboſ. &c. commun. docent. Ac, licet Præpoſ. Fagund. Tann. Gavant. &c. putent ſufficere quodvis feſtum duplex in Eccleſia, eamque ſententiam Dian. *p.* 3. *t.* 13. *reſ.* 47. vocet tutam in praxi, eam tamen ex decreto Urbani VIII. rejectam eſſe monet Cardin. de Lugo *lib.* 1. *reſp. mor. d.* 43. Eoſdem autem poſſe ex recepta Epiſcoporum conſuetudine, etiam feria 6. veſpere ante Sabbatum, quo omnes Ordines jure conferri poſſunt, notat Dian. *p.* 2. *t.* 6. *R.* 28. ex Henriq. Reginald. &c. majores vero Sabbatis Quatuor Temporum, & Dominicæ Paſſionis, ac Hebdomadæ ſanctæ. 8. Interſtitia temporum. Sic majores nonniſi poſt annum ab alterius ſuſceptione conferri poſſunt, ex Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 11. 13. & 14. in quo tamen Epiſcopus ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ poteſt diſpenſare. Eodem tamen die, non niſi de licentia Papæ, duo Ordines majores poſſunt dari; minores vero omnes, diſpenſante Epiſcopo, poſſunt dari eodem die, &, ſi conſuetudo ſit, ſimul cum Subdiaconatu. Nav. *c.* 25. Henriq. *l.* 10. *c.* 11. Vaſquez, Suarez, Sà, *v. Ordo*. Laym. *l.* 5. *t.* 9. *c.* 8. 6. Locus, ſcilicet pro ſolemni collatione, Eccleſiæ: pro privata, Sacellum. 10. Ætas, in qua ordinarie Epiſcopus non poteſt diſpenſare; & ſic pro prima tonſura, & minoribus requiritur ſaltem ſeptennium completum, licet Quint. *t.* 6. *ſ.* 21. contra Sanchez. &c. putet ſufficere inchoatum. Pro Acolytho annus 12. completus. Fill. *t.* 9. *c.* 4. *num.* 28. Pro Subdiaconatu vigeſimusſecundus, pro Diaconatu vigeſimustertius, pro Sacerdotio vigeſimusquintus, omnes incepti, pro Epiſcopatu trigeſimus completus. Vid. Bonac. *d.* 8. *q.* 1. Fill. *tr.* 9. *c.* 4. Laym. *l.* 5. *tr.* 9. *c.* 6. & 7. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 162. Si autem dubium ſit, an quis ætatem requiſitam habeat, ver. gr. pro Sacerdotio an annum 25. ingreſſus ſit, ordinari non poteſt. Sanch. Laym. Bard. *d.* 6. *c.* 11. *p.* 6. §. 2. vide ſupra *l.* 1. *t.* 1. *c.* 1. *d.* 3. Peccat autem tam ordinans, quam ordinatus, ſi ordinetur, qui non habet qualitates requiſitas.

Quæres, Quæ ſint officia ordinatorum.

Reſp.

Oſtiarii eſt claves templi ſervare, a-
claudere ejus januas; arcere eos, qui-
cet intereſſe ſacris; campanas pulſare;
Eccleſiam ſunt, cuſtodire; ei, qui
aperire librum. 2. Lectoris munus
in Eccleſia lectiones veteris, & no-
enti: item docere catechumenos ru-
dei chriſtianæ. 3. Exorciſtæ munus
imponere ſupra vexatos a ſpiritibus
ad illos adjurandos, & ejiciendos,
xorcizandos catechumenos. 4. Acoly-
eſt præparare ampullas vini, & a-
crificium Miſſæ, & porrigere Subdia-
re cereos ad idem ſacrificium, & illi
, unde & ceroferarius dicitur. 5.
munus eſt immediate ſubordinari
i Sacrificium Miſſæ, calicem, & pa-
tradere, urceolum cum aqua præbe-
ad lavandas manus infundere, Epi-
officio, & ſolemniter in Miſſa lege-
aconi munus eſt, cantare ſolemniter
m in Miſſa, miniſtrare immediate
in omnibus, quæ pertinent ad Miſſæ
, veſtire Altaria, Crucem ferre, &
commiſſione Sacerdotis prædicare,
re. 7. Presbyteri munus eſt offerre
Miſſæ, abſolvere a peccatis, bapti-
nedictiones aquæ, & ſimiles facere,
doctrina, & exemplo paſcere. V. E-
. t. 7. c. 1.

TRA-

REſpond. Sunt promiſſio vol
ta, & mutua, ſigno ſen
turi matrimonii inter perſon
Dicitur 1. Promiſſio, qu
ſufficit, cum non inducat o
de qui diceret, Volo te acci
ducere in uxorem, non con
ut Bonac. *q.* 1. *p.* 1. docet, & a
ba non promiſſionem, ſed
ſionis tantum ſignificant,
cumſtantiis aliud colligatur.
Dicitur 2. Voluntaria, &
deliberatione ſufficiente ad p
cum ſponſalia ſub mortali ob
t. 4. *R.* 273. ex Sanch. Pont. &
p. 4. *n.* 4. plus requirat. Un
ſunt valida ante ſeptennium
cet Con. *d.* 22. *a.* 5. Sanch. *l.* 1.
& prudentia ſuppleant ætatem
274. Pontius, &c. (quod tam
ſufficere, cum jus determina
nec poſt ſeptennium, ſi de
cienti non conſtet; uti neque
rore, vel ignorantia circa ſub

ſoluta, ac gratuita, & acceptata a Ca-
Titius obligaretur, non vi ſponſalium,
cis promiſſionis. Ita Sanch. *l.* 3. *d.* 3.
ntium, apud Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 244.
4. Signo expreſſa: quia contractus in-
les non fit, niſi ſigno externo. Unde
it ad ſponſalia taciturnitas Cajæ, et
conſenſu interno in promiſſionem ma-
quod Titius ei promittit. Si tamen
l mater pro filio, aut filia, aut Cu-
bo, cujus curam habet, præſente, &
radicente, dummodo metus abſit,
, valida erunt; quia in hoc caſu jus
citurnitatem pro expreſſione conſen-
hez *l.* 1. *d.* 22. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *Reſ.* 170.
iſi pro abſente: ſaltem ſi is reſciens
ſe, vel tacite ſigno aliquo ſufficienti ra-
ante Pont. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 271. con-
Sot. & Henriq. ne hoc quidem requi-
tantum ut reſciens non contradicat.
nin. admittit, ſi per ipſos tutores, vel
iis proponatur; tunc enim ſi taceant,
nſentire.

5. inter habiles: id eſt, quæ & ætā-
re præſcriptam habent, & nullo im-
o prohibentur. *Unde reſolves.*

ndo verba, vel ſigna ſunt dubia, in fo-
entiæ ſtandum eſt intentioni contrahen-
le illa conſtat; in externo autem commu-
gentiæ, & ſenſui verborum, ita tamen,
r inclinetur in favorem matrimonii. V.
3. *t.* 4. *R.* 205. Bon. *q.* 1. *p.* 1.

ba de præſenti, inter impuberes, apta
imonium, cum hoc ex jure poſitivo fit
habent vim ſponſalium. Ratio eſt ex
tativa intentione contrahentium: quia
uando non valent eo pacto, quo fiunt,
neliore modo, quo poſſunt, ſponſalia
rtute continentur in matrimonio. Lay.

ſponſalia non ſufficit. Si dicas, non
aliam, quam te; quia ſunt verba mere
ri & poteſt ducere nullam. Bon. *q.* 1. *p.*
. 2. Dicere, contraham tecum, ſi Papa
verit. Barboſ. & alii 10. cum Dian. q. 3.
t. 4.

monium , pro ratione promiſſio
Filliuc. quia recipiendo ſic annu
ſentit: itemque ſi habito inter a
de matrimonio ſponſus miſit arr
ra jocalia, eaque ſponſa accepta
t. 10. c. 2. 4. Sponſalia metu gra
cet juramento firmata, ſunt inv
ramentum metu extortum non
ctum , imo probabiliter nec obl
relaxatione non indiget . Sanch
p. 3. t. 4. R. 278. ſup. l. 3. t. 2. c. 2.

D U B I U M

Quæ & quanta ſit obligatio

Reſpondeo 1. Obligant ad in
monium ſub peccato mortali :
nus non ſit præfixus , ſufficiet ,
impleat, quando a promiſſario
pro more regionis. Ratio prior
tura contractus oneroſi in re gr
ſterioris eſt , quia id eſt comm
to. Sanch. l. 1. d. 28. Conin. d.
Dian. p. 3. t. 4. R. 245. Pontius t

3. Fornicatio ſponſæ eſt circumſtantia in confeſſione exprimenda; quia mutat ſpeciem, & conſtituit injuſtitiam, quæ in ſponſa gravis eſt, ideoque mortalis habetur, ut ſi quis rem alteri promiſſam notabiliter corrumpat: quod tamen ſponſus non cenſetur facere fornicando, cum in viro fornicatio non tanti æſtimetur, niſi aliquid accedat. Sanchez *l.* 1. *d.* 2. Coninc. Fagund. Vill. &c. probabiliter contra Laymann. Azor. &c. V. Lugo *d.* 16. *n.* 176.

4. Qui ſimulato animo promiſit, per ſe loquendo non obligatur ad nuptias, tametſi damnum creatum debeat reſarcire. Dixi, per ſe 1. quia ſi facta promiſſione puellam induxit ad copulam, tenetur illam ducere. Bonac. *l. c.* 2. Ubi excipit, ſi puella eſſet longe inferioris conditionis, verbi gratia quoad nobilitatem, vel divitias: tunc enim non teneri ducere, verbi gratia virum nobilem filiam agricolæ: præſertim ſi illa fuerit conſcia diſparis ſtatus, ſeu conditionis, eo quod tum decipi potius voluerit, quam decepta ſit; unde nec teneri eo caſu illam dotare: Secus tamen ſi ipſa inæqualitatem ſtatus ignorarit, aut ſi ipſe non ficte, ſed ex animo Matrimonium promiſerit. Ita Bonac. *q.* 1. *p.* 3. *n.* 7. *& ſeq.* ex Vaſq. Mol. *d.* 106. Sanch. *l.* 1. *d.* 10. V. Leſſ. *l.* 2. *c.* 10. *d.* 3. Lay. *c.* 1. *n.* 10. & M. Pen. *d.* 2. *ſ.* 3.

5. Sponſalia poſteriora contra priorem fidem inita, tametſi jurata ſint, aut copula etiam acceſſerit, ſunt invalida. Sanch. & Vill. Contrarium tamen tenent Conin. & Pont. cum Dian. *p.* 8. *t.* 4. *R.* 210. Matrimonium tamen poſt ſponſalia contractum cum altera eſt validum, licet injuſtum. Bon. *p.* 5. *&* 7. Laym. *c.* 1. *n.* 5.

6. Liberi, qui parentibus inſciis contraxerunt ſponſalia, etiam cum iis, qui imparis ſunt conditionis, verb. grat. nobilis cum ignobili, licet peccarint, tamen obligantur; nec a parentibus poſſunt impediri, quominus ſervent fidem datam. Laym. *l. c. n.* 12. ex S. Th. &c. niſi ſcandalum magnum ex matrimonio timeretur. Dian. *p.* 9. *t.* 7. *R.* 71. ex Mol. Sanch. &c.

7. Reſiliens culpabiliter a ſponſalibus perdit ſuas arrhas, & tenetur ad alterius partis red-

ximе diſponant ad copulam , &
etſi liceant amplexus, & oſcula i
ris. Sanchez *l.* 9. *d.* 47. V. Dian.
& *t.* 1. *miſc.* *R.* 31. *&* *p.* 4. *R.* 131.

DUBIUM I

Quomodo diſſolvantur Sp

Reſpondeo 1. Diſſolvuntur ſequ
1. Per matrimonium validum cu
Bonac. *p.* 7.

2. Per mutuum conſenſum, ſi
tractus. Laym. *c.* 2. *n.* 8.

3. Si ſuperveniat impedimentur
trimonium. Bon. *p.* 8. *n.* 5.

4. Per atrox crimen alterius ſ
ex parte innocentis: quale cenſe
ſive ſpiritualis, ut hæreſis; ſive
ſponſi, quam ſponſæ, poſt ſpon
ſæ etiam ante illa, ſed a ſpon
cet per vim facta. Bon. *p.* 8. Imc
mittat ſe tangi impudice ab ali
& amplexus, poteſt ſponſus reſi
bus; ſed non vice verſa: quia

ſim. Sanch. Laym. & Pont. qui ſoli viro id eo caſu permittunt, eo quod delicta ſint imparia, & longe gravius damnum immineat ipſi propter incertitudinem prolis. Dian. *l. c. R.* 284. 2. Furtum grave, homicidium, &c. vel ſimile, quod grave damnum, vel infamiam pariat. Bon. *p.* 8. *n.* 12.

3. Si notabilis mutatio accidat, vel detegatur, quæ ſi a principio cognita fuiſſet, a ſponſalibus deterruiſſet; qualis eſſet, v. gr. 1. Inimicitia, vel odium grave inter ſponſos. Quo refertur morum aſperitas, vel ſævitia poſt ſponſalia primum cognita: item juſtus timor, ne ex matrimonio ſcandala, & gravia odia naſcantur inter parentes, vel conſanguineos. Lay. *c.* 1. *n.* 18. Bon. *p.* 8. *n.* 8. *&c.* 2. Si alteruter incidat in lepram, paralyſim, morbum Gallicum, &c. ſi graviter mutiletur, ut amiſſione oculi, naſi, vel aliter graviter deformetur, præſertim ſponſa, vel ſponſus reddatur ineptus ad opificium exercendum, vel acquirendum officium ad ſuſtentationem familiæ neceſſarium. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *R.* 85. Sanch. *l.* 1. *d.* 57. Con. *d.* 13. *dub.* 8. Lay & Bon. *ll. cc.* Non tamen tenetur ſponte aperire tales defectus, qui reddant nuptias minus quidem appetibiles; non tamen perniciofas, præſertim ſi aliquam infamiam habeant adjunctam; (verb. gra. ſi ſponſa vi, vel ſponte fuiſſet corrupta) dummodo tamen contrarium poſitive verbo, factove non ſimulet; poteſtque interrogatus licite diſſimulare, & contrahere matrimonium. Si vero defectus ſint pernicioſi, ver. gr. morbus contagioſus, gravis infamia, ſive perſonalis, ſive generis, aut familiæ, non licet, etiamſi poſt ſponſalia contracta in eos inciderit, contrahere cum eorum ignaro, niſi ſimiles defectus ipſe patiatur. Comm. Pont. Dian. *p.* 5. *t.* 4. *R.* 28. ubi ex Con. & Sanch. contra Pont. Navar. &c. infert ſponſam poſt ſponſalia corruptam poſſe ſponſum defectus iſtius occulti ignarum cogere ad ſtandum ſponſalibus, & contrahendum matrimonium. 3. Si magna alterius debita detegantur, vel grave ſit periculum fortunarum, famæ, morbi, paupertatis, &c. vel ſponſa dotem promiſſam affer-

re nequeat; vel denique ſi ſponſus incipiat vagari cum incommodo ſponſæ. Bon. *l. c.* Quod ſi autem defectu ſponſæ detecto dubitet ſponſus, an ſi eum ab initio cognoviſſet, contracturus fuiſſet, tum ſi defectus ille cenſeatur gravis, ac notabilis, præſumetur pro ſponſo, cui liberum erit reſilire. Sanch. Bon. Tann. *t.* 1. *l.* 1. *d.* 65. ſecus ſi defectus ſit levis. Bard. *l.* 9. *c.* 11. *p.* 7.

6. Si alter ſine alterius licentia proficiſcatur in terram longinquam: quia cenſetur renuntiare ſuo juri. Laym. *l. c.* Bon. *p.* 6.

7. Si ſint inita cum conditione certo tempore contrahendi matrimonium, liberatur obligatione is, per quem non ſtetit, quominus ſit contractum. Laym. *n.* 16.

8. Solvuntur, licet ſint jurata, per ſuſceptionem ordinis ſacri, vel ingreſſum alterius in religionem, aut votum eam ingrediendi. Laym *l. c.* Bon. *p.* 5. Nec obſtat, ſi hic poſtea ad ſæculum redeat, ut docet Sanch. *l.* 1. *d.* 25. licet Præp. Fill. & alii putent, talem ex parte ſua prioribus ſponſalibus teneri, uti etiam ad damna reſarcienda ſponſæ, ſi quæ paſſa eſſet. Unde non poſſet ingredi religionem, ſi ſponſam defloraſſet, nec aliter, quam per matrimonium poſſet reſarcire damnum. V. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 207. Bon. *loc. cit.*

9. Probabile eſt, ſolvi etiam per votum ſimplex caſtitatis, ut docent Suar. Azor. aliique, cum hoc ſit de meliore bono: etſi contrarium docent Fill. Sanch. Con. & alii: eo quod Deus non acceptet promiſſionem rei alteri promiſſæ, & in alterius præjudicium. Unde etiam in foro externo talis ſolet compelli, ut vel fidem ſervet, vel intret religionem. Interim poſt tale votum alteri parti datur jus ſponſalia ſolvendi, eo quod vovens reſilierit, & cenſeatur juri ſuo renuntiaſſe. V. Bonac. *p.* 6. *n.* 13.

10. Per matrimonium validum diſſolvitur ſaltem quoad eum, qui non contraxit matrimonium; quoad eum vero, qui contraxit, non extingui obligationem, ſi alter expectet, ſed ſuſpendi, & matrimonio iſto ſoluto, teneri ad implenda ſponſalia priora, docet Pont. contra Sanch. qui vult omnino diſſolvi. Vid. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 209.

11. Si

11. Si ſponſo nova ſuperveniat hæreditas, ita ut illi ſponſa jam ſit inæqualis, non habet ideo jus reſiliendi; quia non eſt deceptus in conditione ſponſæ, in qua nulla facta eſt mutatio. Idem eſt de ſponſa, ſi ipſi hæreditas nova ſuperveniat. Sanch. Conin. Regin. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 286.

Reſp. 2. In ſupradictis cauſis, quando manifeſtæ ſunt, non requiritur auctoritas Judicis ad diſſolvenda ſponſalia, alioqui requiritur. Quod ſi ſponſus, cognito ſuo jure reſiliendi, nihilominus carnaliter cognovit ſponſam, cenſetur tacite ſuo juri renuntiaſſe, & ſponſalia ratificaſſe. Laym. *c.* 1. *n.* 23.

CAPUT II.

De Matrimonio ſecundum ſe.

DUBIUM I.

Quid ſit, quæ ejus materia, forma, & miniſter.

RESpondeo. Eſt Sacramentum inter baptizatos, quo vir, & mulier ſibi mutuo legitime corpora ſua tradunt ad perpetuam vitæ ſocietatem, uſum prolis ſuſcipiendæ, & remedium concupiſcentiæ. Materia ex qua, & proxima, eſt mutuus conſenſus externis ſignis expreſſus, quatenus habet rationem traditionis. Forma autem eſt idem conſenſus, quatenus habet rationem acceptationis. Suar. *tr.* 3. *d.* 2. *ſ.* 1. *ar.* 1. Sanchez, Vaſquez. Miniſter non eſt Sacerdos, ſed ipſi contrahentes, quia hi ponunt materiam, & formam. Porro matrimonium dicitur ratum, quando contractus eſt factus, etſi non ſit ſecuta copula carnalis; conſummatum vero dicitur, quando ea ſecuta eſt.

Unde reſolves.

1. Valide, & licite contrahi poteſt cum pacto continentiæ, ſine intentione prolis, & remedii concupiſcentiæ. Ratio eſt, quia non pugnat cum eſſentia Matrimonii. Et patet exemplo Beatæ Virginis, & Sancti Joſephi.

poſſint alere, dummodo, ut dixi
impediant, nec abortum procure
Bon. *q* 4. *p.* 1. *n.* 12 Nav. *c.* 16. &c

4 Licite etiam contrahitur ob
extrinſecos fini intrinſeco Sacram
mutua animorum conjunctio, &
ctificatio,) non contrarios, ver
inter regna, vel illuſtres famil
dam, vel ſplendorem familiæ c
Ita contra Sanch. & Sylv. docer
Gaſp. Hurt. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 21
18. *ſ* 7 *n.* 7. ubi cum Dian. *l. c.*
tit, ob divitias, & nobilitatem.

5 Valide, ſed illicite contra
tentione negandi debitum, vitan
etiam non educandi, mœchand
men talis intentio in pactum de
niſi adjiciatur tanquam conditio
liquid contrarium eſſentiæ matr
invalide contrahit, qui vinculu
vult tantum durare per annum,
bi poteſtatem adulterandi, vel nc
bitum debite exigenti. V. Perez

6. Contrahentes ut non pecce
ſe in gratia, etiam tunc, quan

8. Requiritur conſenſus de præſenti, verbo, ſcripto, aut nutibus expreſſus: ſufficit tamen exprimere per alium, ut ſi parentes pro filiis contrahant, his tacentibus. V. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 272. Sufficit etiam 2. ſi alterius conſenſui præcedenti, & non revocato, alterius accedat. Unde ſi quis coram Parocho non vere conſenſerit, ſatisfacit conſentiendo poſtea. V. Dian. *l. c. R.* 292.

Quæres, An ſufficiat conſenſus conditionatus?

Reſp. 1. Sufficit conditionatus, ſub conditione de præterito, vel præſenti, ſtante conditione: quia tunc contractus non ſuſpenditur.

Reſp. 2. Sufficit ſub conditione neceſſaria de futuro, dummodo contrahentes non intendant ſuſpendere tantiſper conſenſum; v. gr. duco te, ſi cras ſol oriatur. Item ſub conditione de futuro impoſſibili, v. g. Si cœlum tetigeris: vel de futuro turpi, modo non repugnet ſubſtantiæ matrimonii, & conſenſus ſit abſolutus, v. g. ſi patrem occideris. Ratio eſt, quia tales conditiones habentur pro non adjectis. Sanch. *l.* 5. *d.* 15. Mol. Fill. Leſſ. *t.* 2. *c.* 18. *d.* 15. Lay. Bon.

Reſp. 3. Non ſufficit ſub conditione de futuro, quæ ſit contra ſubſtantiam obligationis matrimonialis, v. gr. ſi prolis generationem impedire velis maleficio, vel victum comparare adulterio. Patet ex *c. fin. de cond.* V. Sanch. *l.* 5. *d.* 10. Con. *d.* 29. *dub.* 3. Fill. &c.

Reſpond. 4. Conſenſus ſub conditione honeſta de futuro eſt contractus ſponſalium tantum, & non Matrimonii, quia hic debet eſſe de præſenti. Ob quam rationem non incipiet validari matrimonium ſine novo conſenſu, poſtquam conditio impleta fuerit, ut docet D. Th. cum aliis apud Sanch. etſi Fill. Laym. & alii quidam putent contrarium eſſe probabile, eo quod contractus celebratus ſub conditione honeſta futura, hac impleta, purificetur. Quod concedit Bonac. *q.* 2. *p.* 10. *n.* 20. ſi contrahentes in eodem conſenſu manſerint, ſaltem virtualiter,

ARTICU

An uſus Matrimonii, *
ſit lici

Reſp. Per ſe eſt licitus
eſt de fide, & patet ex 1.
debitum reddat. Per acci
quentibus caſibus.

1. Si matrimonium a par
tamen ſi uterque ignorat,
terialiter. Si uterque, v
non poteſt, quocumque e
to, uti matrimonio. U
periculo vitæ, aut fam
tum, nec ſperare diſpen
gredi religionem, ſi nec
fugere, vel petere divort
tiam, ve. gr. vel adulte
certe omnia incommoda
nac. *q*. 8. *p*. 8. *n*. 10.

2. Si matrimonium ſit
alter tantum dubitet, i
bitum; reddere tamen t
beat jus petendi. Si ute
xit, vel dubitat de ejus
aut reddere licet ante v
Vaſq. Sanch. Dian. Bard.
Secus poſt eam. Bon. *q*.
n. 2. *d*. 3.

3. Si fiat cum gravi pe
tis; Niſi tamen ſit cau
corporale videatur poſtp
lum incontinentiæ in ſe
p. 6. *n*. 8. M. Perez *d*. 50.

4. Si fiat pravo fine,
ptatis cauſa. Quod tame
ut Sanch. *l*. 9. *n*. 11. Bona
ſe tantum veniale, cont
eſſe nullum: * ac prop

io ab Innocentio Undecimo Propoſit. 9. ·
um autem erit, ſi delectatio non quæſita
iatur; vel ad eam ſe excitent, quando co-
i debita redditur. Sanchez *l.* 9. *d.* 11. *&c.* Vi-
etiam Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 216. Bonac. *p.* 6. M.
ez *d.* 49. *ſ.* 2. *n.* 6.

5. Si exerceatur mente adultera, ut ſi, dum
edit ad ſuam, imaginetur aliam, ut animum
ſcat, quod eſt mortale. Sanch. Bonac. *p.* 6.
7.

6. Si fiat modo indebito, verbi grat. 1. Si
on ſervetur vas naturale; quod multi docent
ſſe veram Sodomiam, alii eſſe grave pecca-
um contra naturam; v. 6. præcep. 2. Si ſine
uſta cauſa ſitus ſit innaturalis, præpoſterus,
&c. quod aliqui dicunt eſſe mortale, alij, ſe-
cluſo periculo effuſionis ſeminis, veniale tan-
tum, etſi grave, & graviter increpandum. Dia.
p. 3. *t.* 4. *Reſ.* 204. 3. Si alter conjugum ex mo-
roſitate, vel alia ratione ſeminationem cohi-
beat: quod quidam generatim dicunt eſſe mor-
tale; quia finis actus conjugalis, ſcilicet gene-
ratio, impeditur: quidam tamen, ut Præpoſ.
& Sanchez, dicunt, in fœmina nullum eſſe. V.
Bon. *p.* 6. *n.* 14. *&* *p* 1.

7. Si in loco indebito, v. g. ſacro, qui inde
violetur, vel in loco publico,

8. Si abſque urgente cauſa fiat tempore inde-
bito, 1. In magna ſolemnitate, ut Paſchæ, vel
pridie communionis. V. Perez *d.* 49. *ſ.* 3. 2. quan-
do uxor eſt gravida, ſaltem ſi ſit periculum ab-
ortus. Nav. Sylv. Sanch. Con. Fill. *n.* 337. Hoc e-
nim ſi non ſit, non erit ſaltem mortale; quod
enim tunc fine ſuo fruſtretur ſemen, non ſequi-
tur per ſe ex actu. Unde Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *R.* 204. &
Con. *d.* 34. *dub.* 9. nullum peccatum agnoſcunt.
3. Quando uxor laborat fluxu menſtruo. Quod
tamen non eſſe mortale, contra Azor. docet Sanch.
l. 9. *d.* 21. *n.* 2. Imo aliqui apud Dian. *l. c.* ut Pon-
tius *l.* 10. *c.* 11. *&* *c.* 14. *n.* 5. *&* 6. docent, nec
veniale eſſe, ſi periculum urgeat, quod Sanchez
l. c. docet eſſe probabile, additque M. Perez, ſ
ob finem honeſtum fiat, nullum eſſe, & tener
reddere debitum uxorem, ſi maritus exigat. vi
d. 49. *ſ.* 3.

Ex dictis caſibus conſequenter reſolvitur, licitum eſſe uti matrimonio. 1. Prolis cauſa, etſi hæc non neceſſario debeat intendi, dum exercetur, dummodo poſitive non impediatur: imo etiam aliquando ſimplici affectu licite excludatur, verb. grat. a paupere, ne nimium prolibus gravetur. 2. Ad vitandum periculum incontinentiæ in ſe, vel comparte. Martin. Perez *d.* 40. *ſect.* 2. ex Conin. Pont. Hurtad. &c. contra Sanch. qui vult eſſe veniale, niſi tamen ſtimuli carnis aliter ſedari non poſſint. 3. Valetudinis cauſa, vel propter alios fines extrinſecos: quia honeſtum ex natura ſua, & relatum ad unum finem, licite refertur ad alium iſti non repugnantem, ut docent Sà, Conin. Laym. *l.* 5. *t.* 10. *c.* 4. Mart. Perez *d.* 49. *ſect.* 2. *n.* 4. Vid. Dian. *p.* 2. *t.* 4. *R.* 218. Solius tamen ſanitatis cauſa uti, probabile eſt eſſe veniale, ut docent S. Thomas, Henriq. Laym. *l. c.* cont. Mart. Per. &c. *ll. cc.*

Quæres, an, & quando liceant tactus, aſpectus, & verba turpia inter conjuges.

Reſpond. Tales actus per ſe iis licent, quia cui licitus eſt finis, etiam licent media, & cui licet conſummatio, etiam licet inchoatio. Unde licite talibus naturam excitant ad copulam. Quod ſi vero ſeparatim, & ſine ordine ad copulam, verbi gratia, voluptatis cauſa tantum fiant, ſunt venialia peccata, eo quod ratione ſtatus, qui illos actus cohoneſtat, habeant jus ad illos: Niſi tamen, ut ſæpe contingit, ſint conjuncti cum periculo pollutionis, aut conjuges habeant votum caſtitatis: tunc enim ſunt mortalia, ut dictum ſupra *l.* 3. *t.* 4. *c.* 2. *d.* 4. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 204. & 216.

Unde reſolves.

1. Conjux venialiter tantum peccat 1. Tangendo ſeipſum ex voluptate, & tactum non ita expreſſe referendo ad copulam, ut contra Vaſq. & alios probabiliter docet Sanchez *l.* 9. *d.* 44. 2. Oblectando ſe veneree, ſine periculo pollutionis, de actu conjugali cogitato, dum abeſt compars, vel actus exerceri non poteſt. Fill. Laym. Tann. Malder. cum Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 224. contra Navar. Azor. &c.

2. Pec-

2. Peccat graviter, 1. Vidua, quæ ſe venereè oblectat de copula olim habita: quia eſt illi illicita per ſtatum. 2. Bigamus, qui in actu conjugali, cum ſecunda exercito, repræſentat ſibi priorem, & de ea carnaliter delectatur, quia eſt permixtio cum aliena. Laym. *l.* 1. *t.* 9. *c.* 6. vid. ſupra *l.* 3. *t.* 4. *c.* 2. & *l.* 5. *c.* 1. *dub.* 2. *a.* 1.

DUBIUM II.

An actus conjugalis ſit præceptus, & debitus.

Reſp. 1. Etſi conjuges nulla lege obligentur ad uſum matrimonii, tenentur tamen per ſe ex juſtitia ſibi reddere debitum, ſi alter ab altero expreſſe, vel tacite, verecundia ſcilicet obſtante, petat. Ratio prioris eſt, quia non tenentur uti ſuo jure. Ratio poſterioris ſequitur ex natura contractus mutui, S. Thom. *in* 4. *d.* 32. *q.* 1. *a.* 2. &c. communiter ex 1. Cor. 7.

Unde reſolves.

1. Neuter tenetur, per ſe loquendo, ad petendum debitum, etſi per accidens aliquando teneatur; vel ex charitate, v. g. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugi: V. Perez *d.* 50. *ſ.* 2. *n.* 4. & 5. vel ex juſtitia legali, eo quod ſalus publica periclitetur, niſi proles naſcatur.

2. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec poteſt alter ab altero invito diutius abeſſe, ſine neceſſitate; quia hęc obligatio ſequitur ex obligatione reddendi debitum. Sanchez *l.* 9. *d.* 4. Conjn. *d.* 34. *d.* 2. *n.* 19. Perez *d.* 50. *ſ.* 3.

3. Peccat mortaliter, qui conjugi ſerio, & inſtanter petenti debitum negat, quia eſt res gravis, & debetur ex juſtitia: intellige, niſi petens precibus, aut alia ratione honeſta averti poſſit, & petitio non ſit immoderata (nam, ſi ſæpe petenti ſemel verbis negetur, citra periculum incontinentiæ, videtur eſſe tantum veniale, ob levitatem materiæ: & aliquando, ſi nimis immoderate, & juſto ſæpius petat, nullum ſecundum Perez, *d.* 50. *ſ.* 4.) nec ſit alia juſta cauſa negandi. Bonac. *q.* 4. *p.* 1. ex Sanchez,

Filliuc. &c. Juſtam autem, ſecluſo peric continentiæ utriuſque, eſſe cenſet M. *l. c. n. 6.* ſi plures naſcantur filii, quam alere.

4. Peccat graviter vir, vel mulier, ſi potentem reddat, etiam mediis alias lic g. jejuniis, &c. invita comparte: imo non poſſit reddere debitum, licite noı vat jejunia Eccleſiæ; ſicut & uxor, ſi ı ter iis fiat deformior. Bonac. *l. c.* Sancl 3. *n.* 11. Regin. Conin. Fill. *n.* 306. &c. 50. *ſ.* 2.

5. Conjux tenetur reddere debitum, illicite petenti, ſi redditio hic & nunc illicita, v. g. petenti voluptatis cauſa, v caſtitatis voto, vel die feſto, &c. V. Sa *d. 6.* Pont. *l. 9. c. 2.* Conin. *d. 34. d. 6.* Pe *ſ. 5.* Quia malitia alterius non dat illi ju di, quod ſuum eſt. Non tamen tenetuı petenti, ſine gravi cauſa, modo innatı in loco publico, vel ſacro, &c.

6. Non tenetur reddere 1. Si alter bitum remiſerit; v. g. ſi conſenſu m verint caſtitatem, vel auctoritate pı lebrarint divortium. 2. Si petens ſi quia talis non eſt capax uſus dominii tit cum ratione, & humano modo, iam valet in ebrio. Simpliciter tamen re, ita reddere licet tam ebrio, quam niſi eſſet periculum fœtus enecandi. N Sylv. Laym. *c. 1. n. 9.* 3. Si alter mœc quia *frangenti fidem fides frangatur e* tamen ipſe quoque ſit adulter, vel c terii.

7. Etſi is, qui matrimonio contra prudens voluntarie cognovit conſangı xoris, in primo, vel ſecundo gradu, ı petere debitum, tenetur tamen redde eſt de eo, qui inſcia comparte, vov tem, poſt matrimonium conſummatu men ante voviſſet, videtur obligari ſum religionis, ſaltem primo bimeſtri tamen matrimonium conſummaverit iam poſt, ſi uxor conſentiat, de quo de apud Laym. c. 11. n. 10.

Reſpond. 2. Conjux non tenetur reddere debitum, ſi inde grave damnum, vel periculum ſibi, vel proli merito timeat. Perez *diſt.* 50. *ſeſſ.* 4. Unde non tenetur ſequentibus caſibus.

1. Si illud petat maritus morbo contagioſo laborans, v. g. Gallico, peſte, lepra, &c. (niſi tamen hæc ante matrimonium fuerit cognita & non ſit nimis gravis) Bon. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 8. Perez *d.* 50. Sanch. *l.* 9. *d.* 14. Laym. *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 3. *c.* 1.

2. Si petat ab uxore laborante febri, vel alio morbo, cui copula noceret. Bonac. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 4. ex Sanchez &c. item Per. *loc. cit.* aut, ut quidam volunt, tempore menſtrui. Bonac. *q.* 4. *p.* 1. *num.* 11. & *p.* 6. *num.* 10. contra Sanchez Hurt. Per. *d.* 49. *ſ.* 3. aut cum uxor eſt gravida, & ex redditione periculum mortis (vel etiam abortus) probabile timetur proli jam conceptæ; Imo tunc nec petere, nec reddere licitum eſt, ut per ſe patet, ait Laym. *c.* 1. *n.* 7. & eſſe mortale dicit Perez *diſt.* 49. *ſ.* 3. (addens ex Sanchez Conin. & Hurtad. ceſſante periculo prolis uſum matrimonii licitum eſſe) aut ſi non poſſit uxor edere fœtum, niſi mortuum: Bonac. *q.* 4. *p.* 1. & *num.* 14. (Laym. tamen *c.* 7. *n.* 7. dicit eo caſu licere reddere, imo & petere; quod Bonac. *l. c.* concedit, ſi fiat ob periculum incontinentiæ) aut non poſſit edere, niſi cum præſenti periculo vitæ. Bonac. *l. c. num.* 7. Laym. *l. c. n.* 6. Quod tamen ad vitandam incontinentiam, aut alia gravi ex cauſa, eam poſſe permittere, & debitum reddere, inſinuat Laym. *l. c.* ex Sanch. *l.* 7. *d.* 102. *n.* 11. Denique propter grave periculum morbi (non tamen propter ordinarios dolores partus) poteſt conjux negare debitum, etiamſi in altero eſſet periculum incontinentiæ. Sanchez Prop. Palaus, Dian. *p.* 6. *t.* 7. *R.* 64. & *p.* 9. *t.* 7. *R.* 4.

3. Si alter debitum exigat innaturali modo; niſi tamen ex negatione timeantur graviora mala: v. g. rixæ, odium, incontinentia.

Quæres, An aliquando liceat impedire prolis generationem.

Reſpond. Poſſunt quidem conjuges ex gravi cauſa aliquid facere, ex quo per accidens ſequatur effuſio ſeminis: peccant tamen, ſi in uſu ma-

-trimonii, vel poſt uſum faciant aliquid, quo -pediatur conceptio, aut ſemen conceptum re-iatur. Ratio prioris eſt, quia non impeditur -neratio, ne indirecte quidem, ſed tantum per-mittitur, ut non fiat, quod licet ex cauſa ratio-rabili. Ratio poſterioris eſt, quia agunt contra -dem, & finem principalem matrimonii. Unde -ales non excuſat paupertas imminens, aut pe-riculum ex partu.

Unde reſolves.

1. Licite interrumpitur actus conjugalis, etſi ex naturæ concitatione ſecutura ſit pollutio, dummodo ſit juſta cauſa interrumpendi: v. g. ſi ex continuatione immineat periculum morbi, vel mortis ab hoſte, vel aliquis alius interveniat. V. Per. *d.* 49. *ſ.* 9.

2. Peccat probabiliter fœmina, quæ in uſu matrimonii animum alio diſtrahit, ne natura excitetur, venialiter tamen, ut ex Per. *l. c. n.* 7. docet Sanch.

DUBIUM III.

An, & quibus ex cauſis poſſit fieri divortium.

Reſp. 1. Etſi matrimonium conſummatum inter Chriſtianos nullo caſu ſolvi poſſit, quoad vinculum, vivente utroque conjuge (V. Sanch. & Per. *d.* 25. *ſ.* 9. & *d.* 55. *ſ.* 4.) divortium tamen, ſeu potius ſeparatio quoad torum fit ſequentibus caſibus.

1. Si alter conjux moriatur. De quo ſi eſt certum, rurſus nubere poteſt; quod ſi interim alter mortuus non ſit, fama tamen, & indicia ſufficientia habeantur, excuſatur nubens, neque ex dubio ſuperveniente, an prior vivat, debent ſeparari, cum forte non vivat, ideoque matrimonium ſit validum.

2. Si ex conjugibus infidelibus, altero ad fidem converſo, alter maneat infidelis (ſaltem ni- pacifice cohabitare velit, ſine contumelia Cre- toris) idque ex diſpenſatione divina, in fav- rem fidei, ut patet ex 1. Cor. 7. 15. Perez *d.* *ſ.* 4. &c. commun.

3. Si ante Matrimonii conſummationem q-

quam intra primum bimeſtre, quod ad delibe-rationem datur, non tenentur, nec cogi poſ-ſunt ſine injuria) alter intret religionem, in eaque profiteatur. Perez *l. c.* &c. communiter.

4. Si Papa ex alia juſta cauſa diſpenſet ante con-ſummationem, ſicuti eum poſſe probabilior ſen-tentia affirmat. Nav. Bell. Perez *d.* 20. *ſeſſ.* 7.

Reſp. 2. Manente vinculo Matrimonii, licite fit divortium, & ſeparatio quoad torum, & co-habitationem, ad tempus, vel in perpetuum, ob gravem, & juſtam cauſam, qualis eſt.

1. Alterius conjugis culpabile adulterium (per quod hic etiam intelligitur omnis ſpecies luxu-riæ, in qua caro cum alia dividitur, qualis eſt beſtialitas, ſodomia, etiam intra eundem ſe-xum. Bonac. *q.* 4 *p.* 5. *num.* 2. contra Fill. Sanch. Perez *d.* 56. *ſ.* 1. & 2. ex Matth. 5. & ex *c. Gaude-mus*, *c. Ex litteris*, non tamen mollities, vel pollutio, oſcula, tactus, vel amplexus impudi-ci. Bonac. Sanch. Per. *ll. cc.* licet propter ſimilia ad tempus poſſit aliquando fieri ſeparatio, ut nocens emendetur) tunc enim innocens religio-nem ingredi, aut ſacros etiam Ordines ſuſcipere poteſt, nocens vero non, niſi cum innocentis conſenſu. Excipitur tamen ab hoc caſu, 1. Si uterque conjux particeps ſit ejuſdem criminis, vel æqualis. Sanch. *l.* 19. *d.* 6. Bon. *l. c.* Niſi in-nocens alteri condonarit. Quod aliqui eum fe-ciſſe cenſent, ſi eam poſt adulterium intellectum rurſus cognoverit. Bon. ex Con. Henr. Fill. Per. *ſ.* 3. ubi vide plures caſus exceptos.

2. Sævitia mariti, vel uxoris. Ex qua ſi grave periculum comparti immineat, poteſt ſeparatio peti a judice; imo, ſi mortem minetur, vel ve-nenum paret, poteſt divertere ante judicis con-ſenſum. V. Bon. *l. c.* Laym. Perez *ſeſſ.* 3.

3. Si conjux compartem trahat in peccatum, v. g. ſcilicet ad hæreſim, veneficium, &c. tunc enim innocens poteſt ſe ſeparare, imo tenetur, ſi periculum ſit grave. Laym. *l.* 5. *t.* 10. *p.* 3. *c.* 7. *n.* 16.

4. Morbus contagioſus, v. g. lepra. Quod ſi tamen ſine gravi detrimento poſſit cohabitare, ad id tenetur, aut ſaltem adhabitare, & mini-*ſtrare, niſi alter remittat.*

5. Ha-

terque ingrediatur religionem
ligionem tranſeunte, (aut ſi
ſexagenaria, Azor. &c. vel ſal
ria, San. Bon. Barb. Dian, *p.*
nente in ſæculo, in voto cont
ſuſcipiat ſacros Ordines. Porr
cujus expenſis, facto divortio
candi, Vid. Laym. *hic l. c.* &
d. 58. & 59. Bon. *q.* 3. *p.* 5. *n.* 1

Quæres, An uxor teneatur ſ
habitationem.

Reſp. Teneri, quia vir eſt c
uxoris.

Excipiuntur tamen ſeque

1. Si ex ſequela timeatur gra
riculum, v. g. vitæ, pudicitiæ
uxor a viro peregre non alatur

2. Si vir poſt matrimonium
nec facile ſit ſequi; ſecus tame
vagus, idque ipſa ſcivit.

3. Si in contractu matrimon
pactum de non mutando domi
gravis neceſſitas urgeat.

CAPUT

DUBIUM I.

Quæ ſint impedimenta impedientia tantum.

Reſp. Præter peccatum mortale, & excommunicationem, ſex potiſſimum reddunt matrimonium mortaliter illicitum, ſcilicet

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriarum,
Atque catechiſmus, crimen, ſponſalia, votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Dicitur 1. *Vetitum*, id eſt prohibitio Eccleſiæ, quæ fit ab Epiſcopo, vel Parocho, ob dubium impedimenti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos. V. Bonac. *quæſt.* 1. *p.* 14. *num.* 1.

Dicitur 2. *Tempus feriarum*, quod ſecundum Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 10. *de reform.* incipit nunc ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam incluſive, & a die Cinerum uſque ad octavam Paſchæ incluſive. Quo tempore non prohibetur ipſe contractus, aut ejus conſummatio, ſed tantum nuptiarum ſolemnitates, ut eſt benedictio nuptiarum, ſolemnis ſponſæ in domum ſponſi traductio, ſolemniora convivia, & tripudia, &c. Neque Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. prohibet matrimonium conſummari ante benedictionem, ſed tantum hortatur, ne fiat. Vid. Bonac. *l. c.* Sanch. *lib.* 6. *diſp.* 7. Con. *d.* 30. Fill. *tr.* 10. *p.* 2. *cap.* 6. M. Perez *d.* 43. *ſ.* 10. *n.* 7.

Dicitur 3. *Catechiſmus*. Quod impedimentum contrahitur ab eo, qui reſpondet pro infante, quando ſupplentur cæremoniæ poſt baptiſmum collatum in neceſſitate: ſed videtur ſublatum per Trid. ſecundum Sanch. Fag. Conin. Fill. &c. qui ideo monent Parochos, ut in libro diſtinguant patrinos Catechiſmi a patrinis Baptiſmi. V. Bonac. *l. c.*

Dicitur 4. *Crimen*, ut 1. Inceſtus cum conſanguinea conjugis in primo, vel ſecundo gradu, ſcienter admiſſus (qui impedit matrimonium cum quacumque alia perſona. V. Perez *d.* 25. *ſ.* 5.) vel cum propria matre, vel filia. 2. Raptus alienæ ſponſæ. 3. Uxoricidium. 4. Presbytericidium. 5. Suſceptio propriæ prolis ex Ba-

ptiſ-

ptiſmo, ad impediendam redditionem debiti. 6. Publica pœnitentia, quamdiu durat. 7. Matrimonium cum Moniali. Verum hæc per non uſum ſunt ſublata. Vide Layman. *hic* c. 15. ex Navar. Sanchez *lib.* 7. *d.* 17. Conin. *d.* 30. *dub.* 3.

Dicitur 5. *Sponſalia*, ſc. cum una contracta, & non diſſoluta. Con. *d.* 30. *dub.* 3. Sanch. Fill. Bon. *l. c. n.* 5

Dicitur 6. *Votum*, ſcilicet ſimplex, ſive caſtitatis, ſive religionis, ſive non nubendi. Vide Sanch. *l.* 7. *d.* 13. Regin. *l.* 31. *c.* 24. *n.* 184. Bon. *l. c. n.* 7.

Dixi in Reſponſione, *potiſſimum*: quia præter ſupra dicta, alia tria impedimenta numerantur.

Primum eſt clandeſtinitas: etſi enim valeat matrimonium clandeſtine contractum, ubi Tridentinum non eſt receptum, non licet tamen ſub mortali. Ubi autem Trid. eſt receptum, ſaltem quoad punctum matrimonii, eſt irritum, de quo ſequenti dubio.

Secundum, omiſſio benedictionis: quia ſine hac, etſi valide, illicite tamen contrahitur matrimonium ſaltem primum, ut ex *c. noſtras*; & *c. ſponſus q.* 5. docent Bon. *q.* 4. *p.* 6. *num.* 2. Sanch. *l.* 7. *d.* 82. Sà, Henriq. Fill. &c. qui tamen concedunt non eſſe mortale, intellige, per ſe loquendo: nam per accidens ratione præcepti particularis, ſcandali, vel contemptus (ut ſi omittant nihil faciendo, ac ſi eſſet res vana, vel vile, ac puerile haberent ei ſe ſubjicere) docet Per. *d.* 43. *ſ.* 10. *n.* 4. poſſe eſſe mortale. Dixi *primum*: nam ſecundæ nuptiæ non benedicuntur, niſi primæ non fuiſſent benedictæ. Quod ſi autem alter conjugum ſit viduus, alter vero primas nuptias celebret, aut ſaltem nunquam fuerit benedictus, etſi jure antiquo non licuerit, nunc tamen quibuſdam locis conſuetudo habet, ut benedicantur; ut vid. Bon. *l. c.* Et patet ex Agenda. Debet autem fieri in templo a proprio Parocho, ſine cujus licentia ſi quis faciat, manet ipſo facto ſuſpenſus, donec abſolvatur ab Ordinario Parochi, a quo benedictio erat accipienda.

Tertium, ſi contrahatur matrimonium ſine prævijs proclamationibus: ſine quibus etſi valeat, non licet tamen ſub mortali, ut habet communius (quamquam Sanch. *l.* 3. *d.* 5. *nu.* 7. & Gaſp. Hurt. *d.* 5. *n.* 59. putent, non eſſe mortale unam omittere, quando certum eſt moraliter, nullum ſubeſſe impedimentum.) Sed contrarium docet Per. *d.* 42. *ſ.* 1. *nu.* 7. ex Con. & Pontio, niſi Epiſcopus, vel ejus Vicarius diſpenſet, ut patet ex Trid. *ſ.* 24. *cap.* 3. quod circa eas præcipit ſequentia. 1. Ut fiant in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia. Poſſunt tamen etiam fieri in oratorio, vel juxta Eccleſiam, aliove loco, confluente magno populo. 2. Ut fiant a proprio Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia. 3. Ut fiant in Parochia propria, & quidem utriuſque contrahentis, uti declaravit Congregatio. 4. Ut fiant tribus diebus feſtivis, non immediatis, continuis tamen, id eſt, qui feriatis quidem diebus, nullo tamen feſto, interpolentur. Vide Bon. *q.* 2. *p.* 6.

Unde reſolves.

1. Licet ſtatim poſt ultimam proclamationem contrahere, etiam eadem die: non licet autem differre ultra 4. menſes, intra quos ſi non contrahant, repetendas eſſe denuntiationes, declaravit Congregatio *in ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reform.* Imo Rituale Romanum duos tantum menſes permittit, intra quos ſi non contrahatur, jubet repetere denuntiationes, niſi videatur aliud Epiſcopo.

2. Poſt proclamationes tenetur ſub mortali, qui novit impedimentum, illico denunciare, quantumvis ſecretum eſſet, ad impedienda gravia mala, v. gr. inceſtum, ſacrilegium, &c. Si tamen inde alteri periculum infamiæ naſceretur, is ex charitate prius eſſet monendus, ut a matrimonio deſiſteret. Sanch. *lib.* 3. *d.* 13. Fag. *p.* 2. *lib.* 6. *c.* 5. Henr. Laym. *lib.* 3. *tr.* 3. *p.* 2. *cap.* 4. *n.* 8. &c. commun. contra Pontium, *d.* 5. *qu.* 6. qui negat teneri denuntiare, ſi ſit occultum. Idemque tenet Mart. Perez *d.* 43. *ſ.* 6. *n.* 1. & *ſeq.* ſed cum hac limitatione, ſi tantum audiverit, & neſciat a quo, vel ſi pro foro interno

ſit

lum, aut periculum, vel ſi ſcia
eſſe in bona fide.

3. Contrahens ipſe, legitime
impedimento occulto, tenetur i
matrimonio abſtinere, niſi diſpe
foro conſcientiæ acceperit; tunc
tenetur, niſi Judex aliunde habe
probationem. Sanch. Sylv. Lay
Bon. *l. c.* Perez *d.* 43. *ſ.* 7. *n.* 2.

4. Parochus, cognito impedi
prohibere matrimonium, & re
ſcopum, vel ejus Officialem, ne
ſtere. Sanchez *lib.* 3. *d.* 15. Mart.
n. 9. *&c.* contra Pontium. Niſi
confeſſione noſſet; tunc enim nu
negare matrimonium, ſive publi
tim petenti, neque illum admon
confeſſionem: licet in confeſſion
beret: Et tunc, ſi quidem ſine
a matrimonio non poſſent deſiſt
ſuadere, ut contrahant commun
conditione, ſi Papa diſpenſet, ani
habitandi, ut fratres (non autem
donec accedat diſpenſatio, & iter
Ita ex Beja, & Pontio *l.* 5. *c.* 35
addit, ſi id omnino nolint, per
re, debere Parochum adſiſtere.

5. Poteſt Epiſcopus, vel ejus
autem Decanus Ruralis diſpenſa
tantum fiat proclamatio, vel ut
tractum ſubito factum coram Pa
bus, ante conſummationem, ve
ne omittantur, ſi juſta cauſa ſu
mor, ne alioqui malitioſe imped
nium, pudor contrahentium, f
ſtantia, ſtatus diſparitas, metus
miæ, incontinentiæ, &c. Bon.

6. Etſi quando per diſpenſa
ctum eſt matrimonium ante
poſtea faciendas, conjux non
debeat alteri reddere debitum,
ctæ fuerint: quando tamen cert
ſubeſſe impedimentum, non p
ter conſummando, tenet Sot.

contra Sanchez apud Dian. p. 9. t. 8. R. 19.

7. Etſi Parochus diſpenſare non poſſit, poteſt tamen in caſu neceſſitatis per epiKejam declarare; præceptum hoc hic & nunc non obligare: v. g. ſi moriturus concubinam velit ducere, ob prolis legitimationem. Bonac. l. c. ex Silv. Sanch. &c.

DUBIUM II.

Quæ ſint impedimenta dirimentia matrimonium.

Reſpon. Præter defectum conſenſus, de quo ſup. c. 2. d. 1. ſunt, quæ ſequentibus verſibus comprehenduntur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi clandeſtinus, & impos,
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tutæ:
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Dicitur 1. *Error*, ſcilicet perſonæ, qui dirimit jure naturæ: v. g. ſi Cajo volenti ducere Annam, offerat ſe Maria, cum qua, putans eſſe Annam, contrahat: quia error aufert libertatem, & conſenſum requiſitum jure naturæ ad contractum.

Dixi, *Perſonæ*, quia error qualitatis, ſeu conditionis perſonæ (excipio ſervitutem) non irritat matrimonium, ut v. g. ſi putetur eſſe nobilis, virgo, dives, &c. quam quis vult ducere, nec ſit talis; quia hic error non tollit conſenſum in perſonam, & materiam contractus. Aliud tamen eſſet, ſi abſolute nollet conſentire in perſonam, niſi tali conditione affectam, aut ſi ipſa conditio, juxta intentionem contrahentis, tranſiret in conditionem perſonæ; ut ſi quis vellet ducere primogenitam Regis, nec aliam, & tamen alia ſubſtitueretur, non ſubſiſteret contractus. Bon. q. 3. p. 2. Sanch. l. 7. d. 18. Con. d. 31. Filliuc. &c.

Dicitur 2. *Conditio*, ſcilicet ſervilis: ut ſi homo liber ignoranter contrahat cum ſerva, vel ſervus cum ſerva, nullum eſt matrimonium. Idque ſecundum ſententiam communiorem jure tantum Eccleſiaſtico, fundato tamen in jure naturali, cui eſt valde confor-

me.

me. Ratio eſt, quia talis contr
1. Bono ſacramenti, cum ſervu
nequeat cohabitare conjugi. 2.
jugalis, cum non poſſit ſolvere
bitum alterius. 3. Bono prolis
mnia acquirat domino. Ubi ta
non eſſe proprie ſervos, qui
narii, vel aſcititii, vulgo dicti
Layman. *l.* 5. *tr.* 10. *par.* 4. *c.* 2.
Dicitur 3. *Votum*, ſcilicet ſc
per ſuſceptionem Ordinis ſacr
mnem profeſſionem in religion
te emiſſam.
Dico 1. *ſponte*; quia metus g
feſſionem, ut vide *ſup. l.* 5. *c.* 1
Dico 2. *Solemne*, quia votum
impedit, non dirimit (excipe
plicia Societatis.) V. Laym. *l*
Dicitur 4. *Cognatio*, quæ tri
Prima dicitur Legalis, quæ
perſonarum, proveniens ex ad
(qua ſcilicet perſona extranea
lium, vel nepotem, ita ut tra
tem adoptantis, eique ſuccedat,
res neceſſarius ex teſtamento,
vel tanquam filius ab inteſtato
enim dirimit matrimonium uſ
gradum inter adoptantem, & a
que deſcendentes. *c. per adoptio*
ligere 30. *q.* 3. V. Bon. *q.* 3. *p.* 5.
de tamen Laym. *c.* 7. & Dian.
ubi contra communem ſent.
Leſſ. &c. probabile eſſe, quod
tantum dirimat uſque ad gradu
cluſive, ſicut cognatio ſpiritua
Secunda eſt cognatio ſpiritu
Eccleſiaſtico oritur inter perſo
tione Baptiſmi, & Confirmatio
matrimonium (ut habetur *c. d*
rituali in 6. *c. veniens*: & conſta
42. *c.* 2. Vide Bonac. *q.* 3. *p.* 5. S
Suar. 3. *p. q.* 67.) inter baptiza
zatum, & hujus patrem, & ma
ter ſuſceptorem, & ſuſceptum
trem, & matrem.

SCHEMA CONSANG...

IV. M. Propatruus. M. Proamita,

III. M. Patruus. M. Amita.

II. Patruus. Amita.

I. Frater.

II. Filii, & Filiæ Fratris.

III. Nepotes, & Neptes ex Fratre.

IV. Pronepotes, & Proneptes ex Fratre.

IV. Abavus, Abavia.

III. Proavus Proavia.

II. Avus. Avia.

I. PATER MATER.

☼ Hypothe.

I. Filius Filia.

II. Nepos, Neptis.

III. Pronepos. Proneptis.

IV. Abnepos. Abneptis.

IV. M. Pro... culus M... matern...

III. M. A... cul... Mat...

I... Avu... Mate...

...

Fili...

...

N...

… eſt cognatio conſanguinitatis carna-
…æ eſt vinculum perſonarum ab eodem
…roximo deſcendentium, dirimitque ma-
…um uſque ad quartum gradum lineæ
…ſæ incluſive. Et quidem quoad pri-
…rtaſſis jure naturæ: quoad reliquos tres
…e Eccleſiaſtico. Unde etiam Pontifex in
…juſta cauſa, diſpenſare poteſt. Gradus
…eæ rectæ, probabile eſt, omnes jure
…eſſe probibitos. Porro pro gradibus
…ginitatis dignoſcendis ſtatuuntur ſequen-
…tiæ.

…. In linea recta tam aſcendentium,
…eſcendentium, quot ſunt perſonæ, tot
…dus, una dempta, ſcilicet ſtipite: v. g.
…& filius ſunt conſanguinei in primo gra-
…os, & avus in ſecundo, &c.

…*da*. In linea tranſverſa æquali (quæ eſt
…rſonas à communi ſtipite æqualiter di-
…) quot gradibus perſonæ ſingulæ a com-
…ipite diſtant, totidem diſtant inter ſe.
…rater, & ſoror ſunt in primo gradu li-
…nſverſæ, patrueles, & conſobrini in ſe-
…filii eorundem in tertio.

…*a*. In linea tranſverſa inæquali, inter
…s inæqualiter diſtantes a communi ſti-
…quot gradibus remotior perſona diſtat a
…tot gradibus diſtant inter ſe. Unde pa-
…& nepos, filius, & ſoror patris, ſunt
…uinei in ſecundo gradu, quæ omnia pa-
…adjuncto ſchemate.

…r 5. *Crimen*, idque triplex. Primum eſt
…lium conjugis ab altero conjuge, &
…tio, ſive phyſice, verbi gratia gladio,
…eno; ſive moraliter, ut imperio, per-
…eo conſilio, ut poſtea inter ſe matri-
…contrahant. Quod ſi cædes tentata ſit,
…perfecta, vel perfecta, ſed abſque in-
…e matrimonii ineundi, vel cum inten-
…uidem ea, ſed non ſignificata exterius,
…communi conſilio, ſed ab altero tan-
…non dirimit matrimonium, niſi etiam
…ium præceſſerit: tunc enim, etſi unus
…cædem perfecerit, altero ignaro, dum-
…d fecerit intentione matrimonii, vere
diri-

Secundum eſt
duo carnaliter ſe
conjuge , & vel
ſenti , vel ſalter
mortem conjugis
ut promiſſio ſit
terum eſſe conju
ignoret , non ir
poſtea ineatur cc
d. 31. *num.* 57.
num. 12. Filliuc
q. 3. *p.* 6. *n.* 8. Di
ignorantia quæv
in praxi p. 2. *ſ.*
dubitet, utrum
nis de matrimor
conjux : quia
probetur. Nav.
Bard. *d.* 6. *c.* 11.

Tertium eſt r
violentia abduci
matrimonii ineu
d. 105. Durat
cundum Trid. q
raptoris, etiamſ
tati reſtitutam c
eſt, Tridentini c
ptum, qui ſit c
V. Laym.

Dicitur 6. *Di*
quæ dirimit ma
non baptizatum
jure tantum Ec
quæ. 5. *p.* 7. ex
non dirimit, et
cum hæreticis, e
V. *ſup. l.* 2. *t.* 1 *c*

Dicitur 7. *Vis*
tus injuſte incuſ
quendum : irrita
dem jure naturæ
tem, ſi a tertio

Addo (*gravi*

ſtantem , v. g. mortis, perpetui carceris, a-
ſionis bonorum , injuſtæ excommunicatio-
, enormis indignationis patris valde auſte-
Quando vero metus eſt levis , contractus
etur ſpontaneus ; idque ad cavendas lites,
m in matrimonialibus, ut Sacramento con-
tur. Reb. Sanch. Pont. &c. communiter cum
p. 3. t. 4. R. 230. & t. 5. R. 117. quamvis
Gabr. & Cov. id negent, ſi metus ita ex-
erit conſenſum ; ut abſque eo non fuiſſet.
Idi 2. *injuſte* : quia , ſi juſte ſit incuſſus,
t matrimonium ; talis enim non tam infer-
ab alio, quam ab ipſomet, qui cauſam de-
; ut ſi v. g. deprehenſo in crimine cum fi-
minerit accuſationem, niſi illam ducat. Ad-
l 3. *ad extorquendum* ; quia matrimonium ex
u etiam graviſſimo , undecunque , & quan-
mque incuſſo , dummodo non ad matrimo-
m extorquendum , valet : tunc enim non
contrahitur metu , quam eligitur medium
dendi periculum , & matrimonium eſt ſim-
iter voluntarium . Unde reſolvitur valere
trimonium in ſequentibus caſibus . V. Bonac.
. p. 8.
. Si concubinarius metu gehennæ , vel mor-
in morbo , vel naufragio contrahat cum con-
ina . Bon. *l. c.*
. Si quis a medico perſuaſus, non diu ſe vi-
um, niſi ducta uxore, eam ducat. Bonac. *l.*
. 10.
. Si in carcerem conjectus , ſpe evadendi,
trahat cum filia lictoris. Sanch. *l.* 4. *d.* 12. *n.*
Con. *d.* 28. *dub.* 1. *c.* 3.
. Si ad mortem damnatus , ut evadat , du-
meretricem, aut aliam . Con. *n.* 10. Fill. *c.*
. 1
. Si Princeps obſeſſis offerat filiam in matrimo-
m obſidenti, ut liberetur obſidione , *ibid.*
. Si raptor, vel deflorator Virginis metu mor-
offerat ſe judici ad eam ducendam . Bonac.
12. ex Regin. Henriq. &c.
. Si ad mortem decumbens contrahat cum
medici , alias illi mederi nolentis . Reb.
ch. *d.* 12. Con. Fill. *n.* 103. etſi alii quidam
ent .

Dicitur 8. *Ordo*, ſci
quem qui non coactus
trimonium contrahit,
mento Ordinis, & hic *i*
Dicitur 9. *Ligamen*,
quis ligatus eſt conjugi
contrahit cum alio;
ne peccato, ſi morali
conjugis; qui ſi poſte
eundem redire, dimiſ
p. 10.
Dicitur 10. *Honeſtas*
cæ honeſtatis, ob qua
re cum conſanguineis
xit ſponſalia, vel mat
dem ante Tridentinu
impedimentum dirimi
ſum, & conſanguineo
dum, oriturque ex ſ
etiam invalidis: (pr
ſenſus) jure vero nov
ſi ſponſalia ſint invali
que ad primum gradu
quartum vero, ſi ex
V. Bonac. *p.* 11. Sanc
10. *p.* 2. *c.* 6. Notat

d. R. 53. ex Pont. Palao, Hurt. Perez &c. con- Sanch. & Præp.

Dicitur 11. *Ætas*; quia ad valorem matrimoi jure Eccleſiaſtico requiritur annus 14. viri, 12. fœminæ completus; niſi tamen malitia tem ſuppleat, hoc eſt, adſit & doli capaci-, & potentia ad copulam, de quibus judica- prudentum eſt. Laym. *c.* 12. *n.* 1. *c. De illis*, *g. ult. eod. lit.*

Dicitur 12. *Affines*. Eſt autem affinitas, pro- pinquitas perſonarum nata ex copula carnali, e licita, ſive illicita. Utraque, jure ſaltem ecleſiaſtico, dirimit matrimonium: illa uſque 4. gradum incluſive, hæc vero jure novo, ſque ad ſecundum tantum. Et quidem, ſi an- ecedat matrimonium; nam ſi ſuperveniat, v. g. Titius cognoſcat uxoris ſuæ cognatam in ſe- ndo gradu, non dirimit, licet is, qui pecca- t, non poſſit petere debitum, ſed tantum red- r. Porro gradus, & lineæ affinitatis acci- untur, ſicut in conſanguinitate, ita ut qui eſt oris conſanguineus in primo gradu ſive recte, ve tranſverſæ lineæ, is ſit affinis marito in ſdem gradu lineæ rectæ, vel tranſverſæ. De- ique omnis affinitas, quæ oritur ex affinitate, blata eſt per Concil. Lateranenſe. V. Laym. Bonac. *p.* 12.

Unde reſolves.

1. Is, qui fornicatus eſt cum ſorore ſponſæ æ, cum neutra poteſt valide contrahere, citra iſpenſationem, imo nec cum earum conſobri- a, vel matertera.

2. Poteſt quis ducere affinem fratris ſui etiam primo gradu, verbi gratia duo fratres poſ- unt ducere duas ſorores, imo pater, & filius oſſunt ducere matrem, & filiam. Laym. Bo- ac. *l. c.*

3. Titius poteſt ſucceſſive ducere Titiam, & Bertam, quæ fuerunt uxores Caji, & Sempronii ratrum.

4. Titius, qui duxerat ſororem Caji, poteſt oſt mortem Caji, ejuſque ſororis, ducere Ber- am uxorem Caji.

Dicitur 13. *Si clandeſtinus*: quia Trid. irri- at matrimonia eorum, qui contrahunt aliter

Sede vacante, Cardinales in Ec
li, Legati in ſua provincia. Suf
communicatus, aut non Sacerdo
tur, ut a parte rei vere ſit Paro
cit, ſi habeat titulum, ſaltem
ut communi errore habeatur Par
intruſus abſque omni titulo. V. I

2. Parochus, vel quivis habens
ordinariam poteſt alium ſibi ſub
tamen niſi Sacerdotem.

3. Cum ad teſtes requiſitos no
bere eſſe omni exceptione majo
etiam infames, fœminæ, pueri
ſufficientem rationis, parentes,
ſervi.

4. Si duo ſint Parochi ejuſd
poteſt utervis aſſumi. Similiter
domicilia, quæ æqualiter inhab
mum, quę partim pertinet ad un
partim ad alteram, poteſt alterutr
quia uterque eſt proprius Paroch
nac. *l. c.*

5. Etſi ex præcepto adhibendu
contrahentis illius, in cujus Paro
nium celebratur: ſufficit tamen

præſenti, quia non ſufficit ratihabi-
io, qua quis putet alterum poſtea
urum. Sanch. *d.* 35. Regin. Conin.
c. n. 11. licet ipſe neget tacitam ſuf-

ndi poſſunt contrahere coram quoli-
(idque, ut Laym. *c.* 4. *n.* 3. docet ex
alteruter tantum ſit vagus) Hic au-
de illorum conditione diligenter in-
nonet Trid. an ſcilicet alibi ſint con-
& deinde petere licentiam ab Epi-
ndi, ſine qua, licet valide aſſiſtat,
ien peccat. Ita Laym. *t.* 4. *l.* 3. ex
19. & *n* 35. *n.* 24.
ni, qui ex cauſa exiguo tempore do-
non poſſunt contrahere peregre co-
o loci: quia non eſt illorum verus.
e iis, qui alicubi habitationem figunt
parte anni, aut eo venerunt animo
ſaltem majore anni parte, licet po-
at caſu ſubito recedere, v. g. famu-
ſtudioſi. Bon. *q.* 11. *p.* 8. *n.* 2. Sanch.
Ratio eſt, quia contrahunt ibi domi-
ochiale: & Paſtor illius loci eſt pro-
m.
ius, & teſtes ſic debent eſſe præſen-
ertere poſſint, quid agatur, & de eo
quidem non eſt neceſſe, ut ipſi vi-
rahentes, dummodo audiant verba
ſi voces contrahentium noverint.
Pont. & alii 5. cum Dia. *p.* 8. *t.* 7. *R.*
Barb. Nec refert, etiamſi per metum,
m, aut injuriam nolentes detinean-
iam contradicant, ac reſiſtant; aut,
biti ſint ab Ordinario, ne interſint.
r. ex declarat. Cardin. Con. Fill. San-
&c.
chus tenetur utrumque contrahentem
, non quidem de impedimento, Gut.
na *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 204. ſed de mutuo
Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. Ejus tamen omiſ-
o de utriuſque libero conſenſu, con-
lis tantum eſt. Sanch. Coninc. Dian.
ter mortale non eſſe, etſi, intellectu
non dicat, *Ego vos conjungo in no-*

Sanch. Con. viii. Gut. Diana ,
contra Rebell. &c.

Dicitur 14. *Et impos* , quod
vocatur frigiditas, vel impoten
petua ſit, & matrimonium ant
lud jure naturæ ; vel omne ,
fœminque, ſi ſit abſoluta ; vel c
ſit reſtricta , ſeu reſpectiva . I
ab intrinſeco , & vitio naturæ
ſeco, opera hominis, vel diab
alteri fuit , ſive non ; ſive ſi
que contrahentis , ſive alterius
eſt, quia matrimonium conſiſt
ditione corporum phyſice apt
tionem , ſive in traditione p
ad copulam conjugalem ; hanc
impotens non poteſt tradere,
beat.

Porro impotentia in viro eſ
do eſt Eunuchus, vel ſaltem n
re intra naturale vas fœminæ.
quando vel ſeminare non pot
ſemen ſeminatum requiri ad g
propter arctitudinem non pote
ejus ſemen recipere.

Dixi 1. *Si ſit perpetua* : qu
arte poteſt tolli . In dubio
tis , conceditur a jure trienn
dum bona fide.

Dixi 2. *Si antecedat* : nam ſ
trimonium, non irritat illud,
pediat, ut ſoli contactus , &
tra periculum pollutionis ; id
tentia eſt certa: nam ſi dub
cet conari ad copulam , qua
ſpes ſeminandi intra vas. La

quum feminis, quod ſenes tamen emittunt, etſi ſemen ſenum per accidens non ſit prolificum. Lay. *l. c.* Bon. *q.* 3. *p.* 13. &c.

2. Valide contrahunt 1. Steriles, quia, etſi ſint impotentes ad generationem, non tamen ad copulam; atque adeo ſunt capaces omnis juris, & obligationis matrimonii; & ſuſceptio prolis, licet ſit præcipuus, non tamen eſt unicus, nec immediatus finis matrimonii. Bonac. *q.* 3. *p.* 13. ex Henriq. Coninc. Filliuc. &c. Eadem eſt ratio de iis, quæ non edunt fœtum, niſi mortuum, vel non niſi cum periculo vitæ. Bonac. &c. *ll. cc.* 2. Hermaphroditi; quia vere ſunt potentes ad uſum matrimonii. Et quidem, ſi alter ſexus emineat, ſecundum illum tantum valebit: ſi uterque ſit par, optio illis datur, ut utrolibet utantur, ita tamen, ut quem ſemel elegerint, ſemper retineant. Sanchez *l.* 19. *d.* 106. Bonac. *l. c.* ex Henriquez, Coninc. Filliuc. &c. 3. Is, qui paulo poſt eſt moriturus, quia in eo manet potentia ad coitum, etſi per accidens vi morbi impediatur. Patet ex praxi Eccleſiæ, quæ illis interdum ſuadet, ut concubinas ducant. Laym. *l. c.* ex Sanch. *d.* 105. *n.* 3. Covar. &c.

3. Impuberes, ſi utantur ratione, non jure naturæ, ſed Eccleſiaſtico, tantum invalide contrahunt; quia impotentia illorum eſt tantum temporalis. V. ſup. *hoc dub. imp.* 3.

Quæres, Quid cenſendum de matrimoniis, quæ contrahuntur in partibus hæreticis.

Reſp. Circa ea Congregatio Cardinalium reſolvit ſequentia. 1. Ubi hoc decretum Concilii nondum publicatum eſt in Parochia, v. g. in Saxonia, & Anglia, valere matrimonium contractum abſque forma præſcripta. Publicatio autem decreti facta præſumitur, ſi id aliquo tempore in Parochia tanquam decretum Concilii fuit obſervatum. 2. Hæreticos, in quorum Parochia dictum decretum fuit publicatum, v. g., in Hollandia, Friſia, &c. teneri formam præſcriptam ſervare. Unde conſequenter ipſorum matrimonia abſque forma Concilii, quamvis coram miniſtro hæretico, vel magiſtro contracta, videntur eſſe nulla. Laym. tamen *l.* 5. *t.* 10. *p.* 2. *c.* 4.

DUBIUM III.

Quomodo matrimonium invalidum revalidandum.

Reſpond. 1. Si fuit invalidum propter ſum fictum, vel metu extortum, ſive e ſive ex utraque parte, poteſt revalidari pe cunque ſignum veri, & novi conſenſus; altera tantum pars ficte contraxit, conſe nius partis habitualiter permanſit: erg dente alterius conſenſu revalidatur. San *d.* 23. *n.* 9. Coninc. *d.* 24. *d.* 10. *num.* 89. Fill. Bon. &c.

Unde reſolves.

1. Si metus, vel defectus conſenſus fu terius tantum partis, curandum eſt, ut e novum, & liberum conſenſum eliciat, nis ſignis prodat; alteri autem parti n eſt declarari, præſtari novum conſenſum lorem matrimonii. Sanch. *l. c. n.* 10. Con *p.* 9. Mærat. *d.* 7. *ſect.* 15. *n.* 4.

2. Si uterque ficte, vel coacte conſenſ ceſſe eſt, ut uterque conſenſum revocet bis exprimat. Quia cum utriuſque conſe ne nullus fuerit, æque neceſſe eſt revo declarare, ac ſi factum nunquam fuiſſet. *l. c. n.* 3.

Reſpond. 2. Si invalidum fuit propter mentum conſanguinitatis, v. g., vel aliu

cultum dirimens, tunc eo per diſpenſatio-
, vel aliter ſublato, atque ita perſonis ad
ahendum habilitatis, requiritur novus u-
ue conſenſus, ſigno externo expreſſus: &
m, ut probabilius docet Sanchez *l.* 3. *d.*
bſolutus, & independens ab antiquo. Ra-
t, quia neutrius conſenſus antiquus fuit
nus, cum non caderet in legitimam ma-
a.

Unde resolves.

ſi in tali caſu altera pars ſit ignara impe-
iti, vel dubitetur, an ſciat, illa ſuaviter
enda eſt ad novum conſenſum abſolute
ndum, dicendo v. g.: Si mihi non nu-
, nonne modo nuberes? vel: Angor ſcru-
de matrimonii noſtri valore, ideoque re-
ius conſenſum. Quod ſi fiat, ſufficere (præ-
ſi ſequatur affectu maritali copula) docet
. *in append.* *t.* 7. *d. ult* Si autem pericu-
it, ne pars illa impedimentum ignorans
tet, & ſcandala, graveſque moleſtiæ ti-
tur, licebit uti ſententia contraria, quæ
, ſufficere, ut ſola pars impedimenti con-
onſenſum renovet, & alteri declaret. San-
. 2. *d.* 26. & *l.* 8. *d.* 34. *n.* 61. Leſſ. *l.* 2. *c.* 17.
d. 24. *d.* 10. & Fill. *n.* 9. &c. Dian. *p.* 4. *t.* 4.

p. 3. Ut matrimonium invalidum, quod
teſtibus, & Parocho eſt celebratum, re-
tur, non opus eſt denuo coram Parocho,
bus iniri, ſi impedimentum ſit occultum,
i ſit notum: quia prius matrimonium præ-
one Eccleſiæ cenſetur validum, non autem
us. Navar. Sanch. *l.* 3. *d.* 37. Coninc. *d.*
. Regin. *l.* 31. *n.* 183. Fill. *n.* 93.

DUBIUM IV.

, & ob quam cauſam poſſit diſpenſari in impedimentis matrimonii.

ond. 1. Papa non poteſt diſpenſare in im-
ntis jure naturæ, vel divino dirim nti-
niſi ex ſpeciali conceſſione, in iis vero
re Eccleſiaſtico dirimunt, poteſt. Ratio

quia Pontifex talia impedimen
etiam poteſt tollere, & quide
Unde reſolves
1. Epiſcopus in impedime
matrimonium jam contractum
nario jure diſpenſare, niſi ex
in caſu neceſſitatis, quando
runt. 1. Ut defectus ſit diſpe
occultus, ideſt, non ſit noto
tus. 3. Ut ex altera parte ſal
bona fide ſit contractum. 4.
acceſſus ad Papam; ita comm
M. Perez *d.* 4. *ſ.* 7. Quando
eſt ex diſpenſatione ſubreptit
ſcopus ſua diſpenſatione pri
Dian. *p.* 9. *t.* 71. *R.*40. ex
impedimentis vero dirimentib
dum contracti videtur nunqu
Legatus a latere, niſi ſpecial
l. 5. *tr.* 10. *p.* 4. *c.* 6. & *l. c. t.* 4
par. 15. &c. contra quos Dian
cum Præpoſ. Villal. & Eſc. *d*
tat Epiſcopum id poſſe aliqu
ex cauſa maxime urgente,
judicetur neceſſariam eſſe ad
infamiam, vel grave ſcandal
curri non poſſet, idque ex t
Reſp. 2. In impedimentis
poſſunt Epiſcopi diſpenſare u
addo, quia excipiuntur illa,
rali, & divino impediunt, ut
ſolutum, & perfectum, (Bon
Sanch &c.) & ſponſalia prio
ner. *a.* 8. *q.* 4. *d.* 2. *n.* 30. ex
Idem habet Fill. *t.* 10 *par.* 2.
l. 5. *c.* 10 *p.* 4. *c.* 15. *n.* 2. ſub f
piſcopus poteſt diſpenſare in
matrimonio ſuperveniunt, &
nem debiti, v. g. cognationi

Bon. *l. c.* Sanch. *l.* 8. *d.* 12. *n.* 16. Fill,
excipit inceſtum commiſſum, matri-
nſummato, cum conſanguineis uxoris,
ai non ſunt juvenes.
ı. Poſſunt etiam confeſſarii regulares
, de licentia tamen ſuorum Provincia-
penſare ad petendum debitum conjuga-
ter cognitionem conſanguinei conjugis
o gradu, ut Rodr. *q. regul. t.* 1. *q.* 63.
lo modo tamen in impedimento ipſo.
Perez *d.* 44. *ſ.* 7. *n.* 13. Dixi, Provincia-
a quod Moiſeſ. Leon. &c. volunt, con-
Societ. JESU habere omnes hanc fa-
immediate a P. Generali, id refutat
. *t.* 2. *reſ.* 14.
d. 4. Ut licite diſpenſetur in impedi-
irimentibus, requiritur juſta cauſa:
undum Filliuc. *c.* 8. eſt, v. g. 1. Ex-
agnæ litis, vel odii inter agnatos. 2.
candali. 3. Inæqualitas matrimonii,
nguineis, vel affinibus nubatur. 4. De-
is competentis. 5. Conſervatio facul-
eadem cognatione. 6. Merita petentis
onem. Plures vide apud Sanch. *d.* 19.
l. 33. Hurtad. *d.* 20. Mart. Perez *d.* 44.
notat 1. Quanto gradus conſanguini-
affinitatis eſt propinquior, tanto re-
ſam graviorem. 2. Sæpe plures aggre-
ſas ſufficere, quarum ſingulæ non ſuf-
V. etiam Dian. *d.* 3. *t.* 3. *R.* 9.
Si quis dubitet, an habeat impedimen-
nens, v. g. contrahendi matrimonium
persona, & adhibita diligentia ſuffi-
n poſſit intelligere veritatem, proba-
oſſe cum ea contrahere ſine diſpenſa-
i tamen præſumptio aliqua ſtet pro im-
, quia poſſeſſio ſtat pro libertate con-
Sanch., Sancius, Franc. Lugo, Bard.
p. 7. §. 11. contra Laym. & Palaum.

LIBER VI.

De Cenſuris Eccleſiaſticis Irregularitatibus.

CAPUT I

De Cenſuris in gener

DUBIUM I.

Quid ſit Cenſura Eccleſi

RESP. Eſt pœna ſpiritualis, & m quam homini baptizato del contumaci, per potentiam Eccleſi tur uſus quorundam ſpiritualium *l.* :. *&.* 5. *p.* 1. *c.* 1.

Unde reſolves.

1. Per cenſuram non privatur h re internis, v. g. charactere, po nec bonis propriis, ac privatis: v ritate, gratia, &c. ſed quibuſdan publicis, ſive actionibus, quæ h lem aliquem effectum, vel comm ſacrificium, officium divinum, b miniſtratio, & ſuſceptio ſacramen gentia, publica Eccleſiæ ſuffragia non illa, ſubſunt diſpoſitioni Ecc ſi interdum privetur bono aliquo g. convictu humano per excomm id tantum ſit ſecundario.

2. Exilium, carcer, ſervitus, p cii, niſi adjunctam habeant ſuſp quam ſpiritualium actionum, non quia ſunt pœnæ temporales.

3. Nec degradatio, vel depoſiti quia etſi ſit pœna ſpiritualis, non cinalis, ſed perpetua, & ob pecc tum, etiam emendatum, poteſt in

4. Nec ceſſatio a divinis, quia r per modum medicinæ ad tollend ciam, ſed ad propulſandam injur factam.

5. Nec irregularitas, ſive ſit ex defectu, quia hæc non eſt pœnalis, ſed tantum impedimentum Canonicum; ſive ſit ex delicto, quia hæc non irrogatur per modum pœnæ medicinalis, ſed punitivæ, & ex ſe perpetuæ. Unde nec tollitur per abſolutionem, ſicut cenſura, ſed per diſpenſationem. Bonac. d. 1. q. 1. p. 1.

6. Quando in Jubilæis, vel privilegiis datur poteſtas abſolvendi a cenſuris, non comprehenditur irregularitas, niſi expreſſe addatur.

DUBIUM II.

Quotuplex ſit Cenſura.

Reſpond. Dividitur 1. Eſſentialiter in Excommunicationem, Suſpenſionem, & Interdictum. 2. Accidentaliter in eam, quæ eſt a jure, & fertur per Canones, conſtitutiones, vel ſtatuta Eccleſiaſtica, ſtabili, ac permanente lege; & eam, quæ eſt ab homine, quæ ſcilicet fertur a judice, vel prælato, per modum mandati, vel ſententiæ judiciariæ. Eſtque vel particularis, circa factum aliquod particulare, aut certas perſonas; vel generalis, quæ nulla ſingularis facti, aut perſonæ determinatione fertur. 3. In eam, quæ eſt ſententiæ latæ, quam ſcilicet jus, aut judex ſtatuit ipſo facto, quo quis v. g. contra legem facit, ſine alia ſententia incurrendam: & in eam, quæ eſt ferendæ, quam jus, aut Judex non vult ipſo facto incurri, ſed per ſententiam infligi. Pro quibus dignoſcendis conſideranda ſunt verba, quibus cenſura fertur, quæ ſi includant alterius actionem, ſeu miniſterium, ſignificant cenſuram eſſe ſententiæ ferendæ: latæ vero, ſi non includant. Si vero ambigua ſint, teneri poteſt regula 49. juris in 6. quod in dubio circa pœnas benignior interpretatio ſit facienda.

Unde reſolves.

1. Eſt cenſura latæ ſententiæ, 1. Si verba ſint præteriti, aut præſentis temporis, v. g. excommunicavimus, excommunicatus eſt, fuit, excommunico, ſuſpenduntur, interdicuntur, volumus, aut jubemus eſſe excommunicatum, ſuſpen-

ſpenſum, &c. 2. Si addatur particula, ipſo jure, ipſo facto, vel, ſine alia ſententia. 3. Si verba ſint Imperativi modi: v. g. Incidat in excommunicationem, maneat interdictus, &c. Ratio, quia hæc omnia nullius actionem interponunt.

2. Sententiæ ferendæ eſt, ſaltem ut plurimum. 1. Si verba ſint futuri temporis, v. g. excommunicabitur, ſuſpendetur. 2. Si dicatur excommunicetur, ſuſpendatur, volumus excommunicari. 3. Si verba ſint minatoria, v. g. ſub pœna excommunicationis, ſub interminatione anathematis, &c. niſi tamen ex adjunctis aliud colligatur.

D U B I U M III.

Qui poſſint ferre Cenſuram, & in quos.

Reſp. 1. Cenſuram ferre poteſt omnis, ac ſolus ſuperior Eccleſiaſticus, habens in foro externo, ſeu contentioſo juriſdictionem fere ordinariam, ſive delegatam.

Porro ordinariam, quæ eſt ratione officii, vel alterius juris, poteſtque delegari Clerico Clericatus privilegio gaudenti, ut Bonac. *d.* 1. *q.* 1. *p.* 2. Laym. *l.* 1. *t.* 5. *par.* 1. *c.* 3. *n.* 1. ex *c. cum Eccleſiaſticarum*, S. Thom. &c. docent, habet, 1. Papa reſpectu totius Eccleſiæ. 2. Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, eorumque Vicarii Generales. 3. Generales, Provinciales, & Superiores locales religionum, reſpectu ſuorum ſubditorum. 4. Congregationes religionum, Concilia provincialia Epiſcoporum, Capitula provincialia quorundam religioſorum, & denique 5. quidam alii ex conceſſione, ut multi Archidiaconi, Archipresbyteri, & Decani.

Delegatam habent, quibus ea committitur ab ordinariam habente, cujus morte expirat, nec delegatus poteſt alteri delegare, niſi habeat ſpecialem hujus commiſſionem, ut ſi ſit delegatus Papæ.

Unde reſolves.

1. Non poſſunt poteſtate ordinaria ferre cenſuram, 1. Parochi. 2. Laici: quia non ſunt capaces juriſdictionis Eccleſiaſticæ; uti & religioſi

ſi profeſſi non habentes primam tonſuram. Fœminæ, licet ſint Prioriſſæ, vel Abbatiſ- : quia non ſunt capaces juriſdictionis, ſeu eſtatis clavium: quando vero in jure dicun- poſſe ſubjectos ſibi Clericos ſuſpendere ab cio, vel beneficio, ſuſpenſio non accipitur prie pro cenſura; cujus violator irregulari- em incurrit, ſed late, & improprie pro præ- to, quo Abbatiſſa Clerico ſibi quodammodo jecto prohibet celebrationem, donec ſatisfe- it, ſubtrahens ei reditus interea. V. Bon. *l.* Laym. *l. c. t.* 5. *p.* 1. *c.* 3. *n.* 3.

Reſpond. 2. In omnes, & ſolos ſubditos ali- Superiori Eccleſiaſtico poteſt ferri cenſura: a ſubjectio, & juriſdictio ſunt correlativa. ym. *l. c. c.* 3.

Unde reſolves.

1. Non baptizati non incurrunt cenſuras, li- ſint catechumeni; nec mortui, quia non ſunt juriſdictioni Eccleſiæ. Nec refert, quod andoque mortui dicantur excommunicari; n enim de novo ligantur, ſed excommuni- io prior tantum declaratur, ac vivis prohi- tur, ne cum iis agant, orando pro illis, eliendo, &c. Similiter dicuntur abſolvi ab communicatione, quando ſepultura, & ora- nes publicæ pro illis permittuntur. Laym. *c.*

2. Advenæ, & peregrini brevi tempore alicu- commorantes non ligantur cenſuris locorum, nerali ſententia, aut ſtatuto decretis: quia n ſunt ſubditi. Laym. *l. c. n.* 5.

3. Etſi ſubditi extra ſuam diœceſim, vel in co diœceſis exempto delinquentes contra le- m ſui Epiſcopi non incurrant cenſuram; Su- rior tamen, ſaltem regularis; poteſt ſuos ſub- tos, ubicunque exiſtant, per particularem ntentiam cenſuris innodare. V. Laym. *l. c.*

4. Hæretici, Apoſtatæ, & Schiſmatici poſſunt ci cenſuris, quia per baptiſmum ſunt ſubje- i Eccleſiæ. V. Laym. *l. c.*

5. Solus Papa non poteſt incurrere cenſuram, ia nulli eſt ſubjectus. Bon. *l. c.*

DU-

DUBIUM

Ob quam cauſam poſſit fe

Reſp. ob ſolum peccatum e
proportionatum , & conjunctu
tia. Et quidem in Interdicto l
alienum, v. g. Prælati, vel c
tamen hominis privati , alia
prium. Bon. *par.* 3.

Unde reſolves

1. Non poſſunt cenſurari in
tes, quia non peccant. Bon. *d*
c. 4. *n.* 3. ex S. Thom. Suar.

2. Etſi ob peccatum venial
poſſit levis ſuſpenſio, vel leve
communicatio tamen major,
& interdictum perſonale ſpeci
de generali , non poteſt ferri
mortalem: quia alioqui pœna
tionata culpæ. Imo, cum ſint
les, non debent infligi pro qu
quibuſdam tantum, ne cenſur
ut monet Trid.

3. Actus peccati , ob quem
debet eſſe mortalis , non tant
internum , ſed etiam quoad ſu
externi . Hinc non excomm
percutiens Clericum , etſi inte
lem habuiſſet : uti nec qui int
lapſus in hæreſim , quam exte
cavit : quia Eccleſia tantum j
nis. Bon. *l. c.*

4. Actus peccati in ſuo ge
perfectus , & conſummatus ;
liud ſonent verba legis ; quia
ſunt reſtringenda . Hinc exco
homicidæ non incurrit favens,
ſulens, juvans , nec vulnerans
mors ſequatur . Item , quando
tur mandans , conſulens , &c.
fragium pro indigno , ſubintell
ſeu effectu ſecuto ; quia ſine
conſilium , & ſuffragium non

& perfectum in genere homicidii, furti, &c. Alii tamen attendendum eſſe putant, utrum in mandantes, conſulentes, &c. principaliter, & per ſe feratur excommunicatio, an vero acceſſorie tantum: & dicunt priore caſu eſſe excommunicatos, etſi non ſequatur effectus; non item in poſteriore. Quæ ſententia in praxi eſt tutior. Bon. *l. c.*

5. Quicquid excuſat a peccato mortali, excuſat etiam a gravi cenſura, verbi gratia, materiæ parvitas, impotentia legem implendi, defectus advertentiæ, & deliberationis, ignorantia invincibilis; ſive ea ſit facti, ut verbi gratia, ſi neſcias, quem percutis, eſſe Clericum; ſive juris, ut ſi ſcias eſſe Clericum, teque mortaliter peccare percutiendo, neſcias tamen percuſſionem illam ſub excommunicatione prohibitam eſſe. Ratio eſt, quia talis non eſt contumax.

Dixi, invincibilis, quia ignorantia culpabilis, & craſſa non excuſat, niſi addatur in lege certus modus: v. gr. qui hoc fecerit ſcienter, conſulto, qui præſumpſerit auſu temerario violare, quæ verba, utpote in re odioſa, accipienda ſunt ſtricte; talis autem non poteſt dici temerarie præſumere, niſi ignorantia eſſet affectata, formalem dolum includens. Eſcob. *t.* 4. *c.*6. *n.* 37. Sanch. *de matr. c.* 3. l. 9. *d.* 32. *n.* 1.

6. Non incurritur cenſura ob peccatum ſoli naturali, vel divino juri repugnans, ſed requiritur præceptum Eccleſiæ, quod contumaciter violetur. Item nec ob peccatum mere præteritum poteſt cenſura infligi ab homine, niſi aliquo modo pendeat in futurum, ratione ſcandali, vel reſtitutionis non factæ, vel perſeverantiæ in peccato poſt monitionem; quia abeſt contumacia. Nec refert, quod quis ob peccatum præteritum, vel etiam ſine peccato (modo juſta cauſa ſubſit) poſſit ad tempus arceri ab aliorum conſortio, altari, communione, &c. ut ſubinde ſit in religionibus: & in jure etiam vocatur excommunicatio, vel ſuſpenſio, ſed late, quia non eſt cenſura proprie dicta, cujus violatio inducat irregularitatem, ſed ſimplex tantum pœna. Fill, *t.* 11. *c.* 6. *n.* 186.

7. Non

eatur, ut ſi reus non citetur, 1
comminatione cenſuræ. Rati
contumax, qui ante non fuit
cepto, & pœna annexa. Quod
de cenſura ab homine lata per
cularem: quia quæ fertur a ju
tentiam generalem, vel etiam
ſpectu tamen actus futuri, n
nitione: cum lex, aut ſentent
neat. Idem eſt de ſententia n
ræ, ſed declaratoria tantum:
monitione declarari poteſt cenſu
do crimen, cui eſt annexa, c
videnter conſtat. Porro, ut
requiritur primo, ut dicta m
ca, id eſt, trina, juxta Canon
do ex juſta cauſa ſufficiat un
lens; v. g. moneo te ſemel pro
ut ex ſcripto recitetur. 3. ut
primatur. 4. ut reo petenti e
ræ intra menſem tradatur;
ſuſpenditur a divinis officiis.

Tertio, ob defectum juſtæ
tem deficere poteſt tripliciter.
te rei, nec ſecundum allegati
ni ſubſiſtat. 2. Si a parte re

ſervari debet propter ſcandalum. Vide Laym. *l.* 1. *c.* 6.

DUBIUM V.

Qui poſſint abſolvere a Cenſuris.

Reſp. 1. A cenſura lata per ſententiam particularem ordinarie is tantum poteſt abſolvere, qui eam tulit, vel ejus ſuperior, vel ſucceſſor, vel delegatus. Ab ea, quæ lata eſt a jure communi, vel ab homine per ſententiam generalem, ſi non ſit reſervata, poteſt abſolvere quilibet, qui cenſuratum poteſt abſolvere a mortalibus: ſi vero ſit reſervata, ordinarie, & per ſe poteſt tantum vel relaxari ab auctore legis, vel ejus ſucceſſore, vel delegato.

Dixi 1. ordinarie; quia in articulo mortis quivis Sacerdos abſolvere poteſt a quavis cenſura.

Dixi 2. Per ſe; quia per accidens, & ex privilegio poſſunt etiam alii. Lay. *l.* 1. *t.* 5. *p.* 1. *c.* 7.

Reſp. 2. Epiſcopi ſecundum Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. poſſunt 1. abſolvere in foro conſcientiæ per ſe, vel Vicarium ab omnibus cenſuris occultis, etiam in Bulla Cœnæ Papæ reſervatis, excepta hæreſi, a qua per ſeipſos tantum abſolvere poſſunt, quantum eſt ex vi hujus decreti. * Hic diligenter adverte Propoſ. 3. inter damnatas ab Alex. VII. * Dicitur autem cenſura occulta, quæ contracta eſt ob delictum non publicum, nec ad forum contentioſum deductum, aut ſi deductum fuit, a quo reus ob defectum probationis fuit abſolutus. Bonac. *d.* 1. *quæ.* 3. *p.* 1. *n.* 15. & *p.* 2. *n.* 1. ex declarat. Cardin. &c. 2. Poſſunt etiam ſæpe abſolvere a cenſura Papæ reſervata, propter impedimentum ejus, qui incurrit, vel quando propter ſenium, morbum, ſexum, pauperiem Pontifex non poteſt adiri. Bon. *l. c.* ex Nav. Sanch. Avila, Con. &c.

Reſpond. 3. Multi Religioſi, præſertim Mendicantes, poſſunt ex privilegiis, in foro tamen interno tantum, a variis cenſuris abſolvere. V. Dian. *p.* 9. *t.* 4. *Reſ.* 63. Quare a ſuperioribus ſuis illa privilegia petant, cum ad confeſ-

ſio-

audiendas exponentur, & circa ea ſe-
tes regulas ſequantur.
rima. Qui habet poteſtatem abſolvendi a
ſuris reſervatis Epiſcopo, non poteſt vi il-
abſolvere a reſervatis Papæ.
Secunda. Qui habet poteſtatem abſolvendi a
ſervatis Papæ, non cenſetur poſſe abſolver
cenſuris Bullæ Cœnæ, eo quod hæ cenſea
ar majores, nec comprehendi in conceſſio
eenerali. Dian. p. 5. t. 12. R. 34. ex Suar.
contra Boſſium.
Tertia. Qui habet poteſtatem abſolven
cenſuris Bullæ Cœnæ, habet etiam a qu
vis Papalibus, & Epiſcopalibus a jure lati
ſi aliqui negent de excommunicatione c
cta propter hæreſim, de qua alii probabil
firmant, præſertim pro regionibus ſept
nalibus, pro quibus alioqui conceſſio
gnam partem eſſet inutilis. * Hanc c
ctrinam animadverte Propoſit. 4. & 1
proſcriptas ab Alex. VII.
Quarta. Poſſunt Regulares per ſu
gia ſicut ab aliis cenſuris Papæ reſerv
etiam abſolvere duello certantes. Id
ſimilibus caſibus, poſt conſtitutioner
tis VIII. ſicuti poterant ante eam: p
in Italia extra urbem; idque ex c
ipſiuſmet Clementis apud Comitolu
Reg. l. 21. d. 83. Filliuc. t. 1. tr. 15. c.
3. t. 3. p. 3. c. 5.
Reſp. 4. Ampla etiam ſolet dari p
ſuris abſolvendi in Jubilæis: in qu
ter conſiderandum, quid, quantum
do concedatur. Si enim detur pot
di a caſibus reſervatis Papæ, eti
poteſtas abſolvendi a cenſuris Pa
quia is non ſolet reſervare caſus
cenſuræ adjunctæ. Porro abſolu
tenti bona fide in Jubilæo, cum
crandi illud, etſi poſtea vel ſ
vel propter aliud impedimen
tur, eſt valida, tollitque cen
ab initio indulgentias lucrari
nim caſu probabilius eſt abſol
dere, & tam peccata reſervat

de novo debere tolli ab eo, qui poteſt extra Jubilæum.

DUBIUM VI.

Quomodo danda ſit abſolutio a Cenſuris.

Reſp. Id ſtatuendum eſſe ex natura tum cenſuræ, tum cujuſvis abſolutionis.

Ex quo circa abſolvendi modum reſolves.

1. Ex natura rei non requiruntur certa verba, ſed ſufficiunt ea ſigna, quibus aperte ſignificetur abſolutio impendi. In foro tamen externo communiter ſervanda eſt forma cujuſque Epiſcopatus. In foro autem conſcientiæ hæc fere eſt in uſu. *Ego te abſolvo*, verbi gratia, *a vinculo excommunicationis*, *ſuſpenſionis*, &c. quam *incurriſti propter* NN. (talem cauſam) *&* (ſi ſit excommunicatus) *reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ*, *&* *communioni fidelium*, *aut* (ſi ſit ſuſpenſus) *executioni tuorum ordinum*, *vel officiorum*, *vel beneficiorum*. *In nomine Patris*, &c. In publica autem, ac ſolemni abſolutione præmittitur Pſalmus Miſerere, & ad ſingulos verſus pœnitentis humeri denudati leviter percutiuntur (niſi ex juſta cauſa talis cæremonia videatur omittenda, præſertim in fœminis) tum adjectis precibus abſolvitur, & in Eccleſiam introducitur. Idem modus fere ſervatur in abſolutione mortuorum, niſi quod ſepulchrum virga percutiatur. Vide Rituale Roman.

2. Abſolvi a cenſura poteſt abſens, imo & invitus; etſi hoc communiter non liceat, ne cenſura contemnatur. Ratio, quia ſicut pœna in abſentem, & invitum poteſt ſtatui, ſic & auferri. Turr. Dian. *p.* 5. *t.* 9. *R.* 10.

3. Is, qui pluribus cenſuris eſt aſtrictus, poteſt abſolvi ab una, relictis aliis; quia inter eas non eſt neceſſaria connexio. Unde ſi dicatur, *abſolvo te ab omni vinculo*, &c. valet pro omnibus: ideoque ſi ſic abſolutus in Jubilæo forte omiſiſſet invincibiliter peccatum habens annexam cenſuram, ideſt excommunicationem, poſſet is poſtea ab eo peccato per quemvis approbatum abſolvi, cum non ſit amplius reſervatum ra-

tio-

externæ, qui condition
muniter tamen non ex
reus abſolutionem mer
conditio: ſi non meret

7. Poteſt etiam dar
tiam, id eſt, pro certo
tranſacto reincidat; ite
non impleto, cenſura

8. Probabilius eſt,
tem abſolvendi in foro
poſſe id facere etiam e
tra Nav. Suar. & alio
matr. d. 16. Con. Dian.

C A P

De Excom

D U B I

Quid ſit, &

RESpond. Excomm
quam quis privat
ſiæ. Eſtque duplex; m
uſu paſſivo, ſeu recept

tus, quem tenentur vitare. Et quidem poſt Concilium Conſtantienſe non tolerati ſunt hi tantum, 1. Notorius Clerici percuſſor, de quo infra, 2. Quivis nominatim excommunicatus, & ſpecialiter, ac publice denunciatus.

Unde reſolves.

1. In Germania Catholici ſecure communicant cum iis, qui notorie ſunt Hæretici, & conſequenter excommunicati, ac publice denunciati.

2. Non teneris vitare eum, quem ſcis peccaſſe contra legem, per quam illi, etiam in particulari, ſub pœna excommunicationis aliquid eſt vetitum, vel præceptum; quia requiritur, ut per ſententiam expreſſam, & ſpecialem, contra perſonam in particulari, poſt peccatum commiſſum, cenſura ſit publicata: v. g. ut Joannes ſit denunciatus, excommunicatus: vel ſaltem ita exprimatur perſona, ut non liceat de ea dubitare, v. gr. Excommunicamus talis loci Decanum, Prætorem.

3. Licet dicatur: *Excommunicamus Petrum, verbi gratia, incendiarium, & ejus complices*, ſolus Petrus vitandus eſt, non vero alii, etſi ſunt notorii: quia ſententia quoad illos eſt tantum generalis, & non ſpecialis contra certam perſonam.

4. Non teneris vitare eum, qui privatim in conclavi eſt denunciatus, quia id non eſt factum publice; ad hoc enim requiritur, ut ſententia legatur, vel affigatur aliquo loco celebri, v. g. in templo tempore concionis, vel aliter, pro more regionis.

DUBIUM II.

Ob quam cauſam incurratur, & quem effectum habeat excommunicatio minor.

Reſpond. Incurritur ob unicam tantum cauſam, ſi quis nimirum cum excommunicato majore excommunicatione communicet iis caſibus, quibus non licet. Effectus ejus eſt pri-

cat: adminiſtrando vero,
nialiter peccare.

4. Incurritur hæc cenſ
levitatem materiæ tantun
gr. confabulando cum no
cato, quando non licet
propter imperfectum uſu
infligitur propter actum,
ſe, ſufficit ad mortale.

5. Etſi peccatum venia
feſſione, non tamen illuc
annexa: ne Sacramentum
de etiam Confeſſarii ordi
fideles ab omni vinculo e
iam minoris, deinde a p

6. Ab hac excommunic
ſolvere poteſt Parochus
mortalibus: cum non ſi
qui poteſt abſolvere a v
xam hanc excommunica
ab ipſa, quidam affirman
at alii probabilius negant
quia, ſicut hæc abſolutio
mentali, ita etiam ad ea
juriſdictio, quæ nuſquam
Sacerdotibus. V. Laym.

DUBIUM III.

Quos effectus habet excommunicatio major.

Reſpond. Habet duplices, mediatos, & immediatos.

Mediati, ſive remoti ſunt hi.

1. Irregularitas, quam excommunicatus incurrit exercendo actum alicujus ordinis.

2. Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter perſiſtat; &, ut juriſloquuntur, inſurdeſcat, ſit ſuſpectus de hæreſi, & contra eum, ut talem, procedi poteſt, Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. ideoque, ſi crimen grave, beneficii privatione dignum commiſit, privandus eſt beneficio; imo, etſi crimen non ſit adeo grave, ſi tamen ad hæreſis ſuſpicionem purgandam citetur, tamquam hæreticus privari debet. Bonac. *d.* 2. *q.* 2. *p. ult.* ex Rebuff. Dian. Nav. &c.

Immediati effectus ſunt ſequentes.

1. Privat ſuſceptione, & uſu paſſivo ſacramentorum: unde nullus excommunicatus, ſive toleratus, ſive non, poteſt ea licite recipere ſub mortali, niſi excuſet ignorantia invincibilis, metus mortis, infamiæ, jacturæ bonorum, &c. quia cenſura non obligat cum tanto rigore. Laym. *l.* 1. *t.* 5. *p.* 2. *c.* 2.

Dixi, licite; quia valide ſuſcipit omnia, ſaltem quoad ſubſtantiam, præter Pœnitentiam; imo etiam hoc, ſi adſit ignorantia inculpabilis, dummodo cætera ad eſſentiam Sacramenti requiſita non deſint; quia per cenſuram non fit incapax abſolutionis, niſi prohibeatur eam recipere priuſquam abſolvatur a cenſura. Bonac. *d.* 2. *q.* 2. *p.* 2. ex Filliuc. Suar. Coninc. &c. Nec obſtare, etiamſi excommunicatio ſit reſervata, vel confeſſarius ſciens peccata habere annexam excommunicationem, tamen ex malitia abſolvat, docet Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 78. ex Conin. Suarez, &c. & *p.* 5. *t.* 9. *R.* 53.

2. Privat, ſaltem non toleratos, communibus Eccleſiæ ſuffragiis, orationibus, & fructu

miniſtratione . Quæ tar
lerato, & ad id requiſit
quandoque eſt licita; v.
ſubditi teneantur audire
qui celebret : imo, ſi e
te rogetur, & invitetur
licet communis doctrina
4. peccare fideles, ſi ſin
magnæ utilitatis talem
torum adminiſtrationem
haberi poteſt ; contrari
ob facultatem conceſſan
cum talibus communicar
qui petit a tali Sacram
excommunicatum, ſi co
ſuram peccare. Laym. *l*
chez *l. 7. de matr. d. 9.*
d. 2. q. 2. p. 2. §. 2. ex
Non tolerato autem illi
miniſtratio, præterquan
ceſſitatis, extra quam v
præterquam pœnitentiar
riſdictionem, qua ipſe c
Bonac. *l. c.*

4. Privat uſu divinorum

Similiter peccant etiam alii, qui cum excommunicato vitando eidem Miſſæ interſunt, ut ex communi docet Bon. *l. c. n.* 9. contra Durand. quia participant cum illo in divinis. Aliud tamen eſſet, ſi tranſiens per Eccleſiam aliud tractaret, vel breviter privatim, aut omnino ſeparatim oraret; aut ſi aliis unum ſacrum audientibus, ipſe aliud audiret; quia ſic moraliter non cenſeretur communicare cum aliis, nec conjungi ad unam orationem fundendam. Bon. [illegible] n. 16. ex Suar. Henr. Fill. Conin. &c. Ac, licet peccatum hoc ex genere ſuo ſit mortale, ex parvitate tamen materiæ ſubinde tantum eſt veniale: ut ſi exigua pars Miſſæ, v. g. uſque ad Evangelium tantum cum illo audiatur. A-[illegible] Dian. *p.* 3. *t.* 5. *Reſ.* 21. vel ſi Horæ privatim cum eo recitentur. Dian. *p.* 3. *t.* 9. *Reſ.* [illegible] ex Suarez, & aliis novem. Porro per divina officia intelligitur ſacrificium Miſſæ, publica oratio, proceſſio, cantus horarum, benedictio olei, aquæ, candelarum, & cætera annexa ordini clericali, quæ ſolemniter fiunt, excepta concione; in quibus, licet alii fideles non teneantur vitare toleratum, tenentur tamen non toleratum ſub mortali vitare, niſi vel levitas materiæ, vel ignorantia, aut ſimile quid excuſet. Unde, ſi talis præſens ſit, moneri debet, ut recedat: ſi nolit, debet extrudi, vel exportari, licet ſit Sacerdos: niſi tamen grave inde timeatur incommodum, ob quod ſi expelli non poſſit, omittendum eſt officium, etiam die feſto; & celebrans, nondum inchoato Canone, debet abrumpere Miſſam; ſi inchoavit, poteſt, cæteris abeuntibus, ſacrum proſequi, vel abrumpere, ob ſententiæ utriuſque probabilitatem; ſi conſecravit, debet, ſolo miniſtro manente, pergere uſque ad communionem incluſive, & reliqua perficere in ſacriſtia, vel alio decenti loco. Quod ſi excommunicatus negligat procurare abſolutionem eo fine, ut non audiat ſacrum die feſto, peccat mortaliter omiſſione ſacri: ſecus ſi alia de cauſa negligat. Quod ſi etiam obligatus eſt ad Horas, non excuſatur ab illis; etſi non debeat dicere: *Dominus vobiſcum*, ſed *Domine exau-*

di, &c. quas ſi cum alio privatim legat, ve-nia[illegible] tantum videtur peccare.

5. Collatio beneficii facta excommunicato nulla eſt, uti & præſentatio, vel electio, inſtitutio, & confirmatio. Ratio, quia excommunicatus, etiam toleratus, non poteſt communicare in officio, proindeque incapax eſt beneficii, quod datur propter officium. Idque, licet ignoretur excommunicatio: quia ignorantia invincibilis excuſet a culpa, non tamen ſupplet defectum conditionis requiſitæ ad valorem actus. V. Leſſ. *l.* 2. *c.* 14. *d.* 22. Imo probabile eſt, excommunicatum, quamvis beneficio ante ſententiam non privetur, fructus tamen, & diſtributiones non facere ſuas, ideoque eas teneri reſtituere, etiam ante ſententiam judicis: quia eſt privatus officio; fructus autem dantur propter officium, velut merces propter opus: Ita Suar., & alii contra Sanchez, & Conin. qui probabiliter putant, ex conſuetudine non teneri ante ſententiam, modo per ſe, vel alium inſerviat beneficio.

6. Privat communicatione forenſi. Unde excommunicatus nequit eſſe Judex, Advocatus, Procurator (licet pro ſemetipſo reſpondere poſſit ipſe. Conin. Præpoſ. Diana *p.* 5. *t.* 9. *Reſ.* 111.) Actor, Tabellio, Teſtis, &c. ita ut contra excommunicatum, etiam toleratum, ſemper poſſit reus excipere. Quod ſi non faciat, nec Judex eum repellat, valida ejus acta erunt ſi ſit toleratus: ſecus eſt de Judice non tolerato, cum ſit privatus juriſdictione. V. Laym. *c.* 2. Diana *p.* 5. *t.* 9. *Reſ.* 112. & 113. Non poteſt etiam eſſe Tutor, aut Curator. Dian. *p.* 5. *t.* 9. *Reſ.* 115. ex Sylv. Neque teſtamenti executor. Dian. *p.* 8 *t.* 9. *Reſ.* 2. ex Carp. &c. contra Sanchez, Lugo, &c. Si tamen non fiat oppoſitio, valide exequitur, *ibid.* Nec poteſt ipſe teſtari licite, etſi faciat valide, etiam cum excommunicatum inſtituit hæredem. Suarez Villal. Merc. &c. cum Dian. *l. c.* *Reſ.* 120. Denique contractus omnes ab eo facti (etſi ſint illiciti) & ratione eorum non detur actio in foro externo, durante executione, valent, niſi fiant ab eo, ut perſona publica, vel Miniſtro ratione muneris, & beneficii; quia tunc ſpectant ad ju-

rii.

riſdictionem, quæ ſuſpenſa eſt. Dian. p. 5. t. 9. R. 128. ex Conim. Filh. Merc. &c.

7. Excommunicatus non toleratus privatur uſu juriſdictionis. Unde non poteſt valide eligere, conferre, præſentare, ferre leges, vel ſententiam; & qui ſic beneficium a non tolerato accepit, dicendus eſt intruſus; ac proinde tenetur, ſine alia juris declaratione, beneficium una cum fructibus relinquere.

Dixi, non toleratus; quia acta tolerati probabile eſt eſſe valida ob bonum commune: graviter tamen peccat, ſi abſque neceſſitate talia exerceat.

8. Non toleratus privatur Eccleſiaſtica ſepultura, ita ut non poſſit in loco ſacro, ſeu benedicto ſepeliri: &, ſi contrarium fiat, ac corpora diſcerni poſſint, debet exhumari, nec in eo loco divina peragi ante reconciliationem.

Dixi, non toleratus: quia Eccleſia non polluitur, etſi hæreticus, non ſpeciatim denuntiatus, in ea ſepeliatur, ut docent Suarez Laym. & alii: jure nihilominus id prohibent Epiſcopi in Germania, eo quod inter cæteras pœnas non communicantium in Paſchate, etiam ſtatuatur privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ.

9. Excommunicatus privatur omni alia civili communicatione fidelium, ita ut ipſe non poſſit cum aliis, &, ſi non ſit toleratus, etiam alii cum ipſo non poſſint communicare: idque in caſibus hoc verſu comprehenſis.

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Dicitur 1. *Os*, per quod intelligitur oſculum, & omne colloquium, etiam privatum, item per nutus, litteras, internuncium, & quodvis ſignum benevolentiæ.

Dicitur 2. *Orare*, id eſt omnis communicatio in divinis, de qua ſupra.

Dicitur 3. *Vale*, quod comprehendit omnem ſalutationem (ſaltem honorificam) verbo, vel ſigno, vel amplexu, & ſecundum quoſdam, etiam reſalutationem, eo quod ſit actus obſervantiæ. Sed contrarium videtur verius, quia eſt ſolutio debiti. Imo Sayr. &c. cum Dian. q. 5. t. 9. Reſ. 16. putant probabile, quod ſola verba-

ſis ſalutatio ſit prohibita, non autem alia ſigna, v. g. aperiendo caput, &c. quæ urbanitatis cauſa fieri ſolent.

Dicitur 4. *Communio*, quæ comprehendit omnem contractum (qui tamen validus eſt, ſi fiat) item cohabitationem, cooperationem, ſocietatem, v. g. in contractibus, ita ut moraliter cenſeatur communicare: quod prudens æſtimabit: unde nec iter cum eo, tanquam cum ſocio, facere licet.

Dicitur 5. *Menſa*, per quam intelligitur omnis convictus, & convivia, per modum ſocietatis, & commercii; qualis non eſt, ſi caſu incidas in idem hoſpitium, iter, menſam, imò lectum. V. Bon. *d.* 2. *q.* 2. *p.* 6. §. 1. & 2.

Quæres 1. Quale peccatum ſit communicare cum excommunicato non tolerato.

Reſpond. Communicatio in divinis cenſetur mortale propter gravitatem materiæ; in civilibus autem (etſi inducat minorem excommunicationem) ſecluſo tamen contemptu, tantum eſt veniale regulariter. Suarez Bon. &c. Dian. *p.* 7. *t.* 11. *R.* 47. Quod addo, quia aliquando eſt mortale, ut ſi quis cum excommunicato communicet in eodem crimine, v. g. ſi quis concubinam excommunicatam cognoſcat.

Quæres 2. An aliquando liceat cum non tolerato communicare.

Reſp. Quod ſic, extra divina, in his quinque caſibus. 1. In caſu utilitatis, ſive ſpiritualis ipſius excommunicati, v. g. ut convertatur, ſive alterius, ut ab excommunicato conſilium petat, quod ab alio habere non poteſt; ſive etiam utilitatis temporalis, v. g. ut ab eo reſtitutio, vel debitum ex contractu petatur. Contractus tamen novos cum ipſo inire non licet, etſi, ſi ineantur, ſint validi, cum nulla ſit lex irritans. 2. In caſu legis matrimonialis: quo modo uxori licet communicare cum marito, & contra, niſi factum ſit divortium. Dian. *p.* 5. *t.* 9. *R.* 122. non tamen ſponſo de futuro cum ſponſa, *l. c. R.* 126. ex Sayr. Sanch. & Fill. 3. In caſu ſubjectionis; quo modo poſſunt filii etiam emancipati (addit Dian. p. 5. t. 9. R. 118. 119. ex Conin. Fill. Hurt. &c. etiam adoptivi, vel

... etiam nepotes, pronepotes, ...eum genere affines) communicare pa-...ervi, & ancillæ domino, ſi ante excom-...onem fuerint in ſervitio. Similiter Prælato: non tamen niſi quoad eam ...icationem, quæ ab habitantibus in ea-...ilia evitari non poteſt. Dian. l. c. R. ...ra Sotum. V. Filh. t. 12. c. 8. n. 203. Bon. l. c. 4. In caſu ignorantiæ juris, ... 5. In caſu neceſſitatis, ſive animæ, ...piris, ſive bonorum temporalium, qui ...i verſu comprehenduntur:

...u, humilis, res ignorata, neceſſe.

DUBIUM IV.

...as cauſas incurratur excommunicatio major.

...a multæ ſint, variæ ſunt etiam excom-...ones, quæ in 4. potiſſimum claſſes di-...ç nam aliæ nulli, aliæ Epiſcopo, aliæ ...per Bullam Cœnæ, aliæ eidem extra ...ervantur.

ARTICULUS I.

...uæ ſint excommunicationes non reſervatæ.

...d. 1. Ex jure antiquo uſitatiores ſunt ...: Contra omnes. 1. In vexantes Ec-...s, quod non elegerint eum, pro quo ...erant. 2. In directores Monialium, ſi ...iſcordias in electione. 3. In extorquen-...utionem a cenſura per vim, aut me-... In compellentes Eccleſiaſticos, ut lai-...ittant jura Eccleſiæ. 5. In docentes le-... medicinam Religioſos, qui dimiſerunt ..., vel eos retinentes in ſuis ſcholis. ...elientes tempore interdicti vel interdi-...l excommunicatos non toleratos, vel ...os uſurarios. 7. In impedientes viſita-...onialium. 8. In contrahentes matrimo-... gradibus prohibitis, vel cum Moniali-

 bus.

ne iis.

ctores.

fidei ,

gligen

14. Tu

Cor

tes.

res.

alie

tris

[illegible] quæ [illegible] cauſa, [illegible] volunta-
lierum emittendi votum. 9. In dominos
ales, concedentes in terris ſuis locum
:llo.

ARTICULUS II.

æ ſint excommunicationes reſervatæ Epiſcopis.

ond. Sunt hæ. 1. Quæ contrahitur ex le-
aſſione Clerici, vel gravi, ſi ſit mulier.
os, qui abſoluti in articulo mortis (a
, vel peccato habente cenſuram anne-
ab eo, qui alias non poterat, non præ-
ſuperiori ſe, poſtquam convaluerunt.
t. 1. *c.* 10. *n.* 241. 242. 3. In Fratres Mi-
ſi admittant in ſuis Eccleſiis ad officia
Fratres tertii Ordinis, 4. In procuran-
rtum fœtus animati, effectu ſecuto. 5.
, qui communicant in eodem crimine
ccommunicatis ab Epiſcopo. *6.* Ex o-
quas ferunt Epiſcopi per propria ſtatuta,
reſervant, quas Confeſſarii videant in
i.

ARTICULUS III.

Quæ ſint Papæ reſervatæ extra Bullam Cœnæ.

1. *Contra omnes*, magis obviæ ſunt ſe-
1. In incendiarios. 2. In habentes lit-
poſtolicas falſas, & non deſtruentes: item
rios litterarum Apoſtolicarum. 3. In ef-
res, & ſpoliantes Eccleſias. 4. In com-
ntes eodem crimine cum excommunica-
ipa. 5. In vexantes eos, qui cenſuram in
erunt. 6. In abſolutos ab excommunica-
ſub conditione, & non implentes. 7. In
es interdictum Papale. 8 In dantes, &
ites aliquid ex pacto, ob admiſſionem ad
tem. 9. In Simoniacos reales, circa or-
, vel beneficium. 10. In committentes ſi-
a confidentialem. 11. In impedientes exe-

ſionem in abſentia. 20. In
opinionem de Conception
peccati mortalis, vel hæ
qui in concionibus, aliiſqu
ut lectionibus, concluſio
ginem conceptam in origi
res Clericorum. Quæ cum
ta ſcitu neceſſaria habeat
riter infra.

Reſp. 2. *Contra Clericos*
hæ. 1. In participantes i
municatis a Papa. 2. In
nes Eccleſiarum. 3. In C
pturę ſenſum a Doctorum
num circa tempus Antich
cii, aliaque ſimilia revelat
rochos non implentes jura
factum. 5. In Mendicante
Ordinem, præter Carthuſi
exeuntes clauſtris ſine lice
qui ſine privilegio, vel
chi, Clericis, aut Laicis
riſtiæ, vel Unctionis min
nia ſolemnizare pręſumun

ARTICULUS IV.

…omodo intelligenda excomunicatio percuſſoris Clericorum.

…ad. Ea ſic habet. *Si quis ſuadente dia-… Clericum, vel Monachum violentas ma-…terit, anathematis vinculo ſubjaceat, …s Epiſcoporum præſumat illum abſol-…

…r 1. *Si quis:* intellige cujuſcunque ſe-… ſtatus, etiam impubes; dummodo ra-…mpos, & doli capax. Extenditur autem …citer mandantes, conſulentes, conſen-… ſuo nomine factam ratihabentes, non …tes, ſaltem ſi ex officio, aut juſtitia te-…, ut Reges, Judices, & cæteri ſuperio-…i patres, tutores, heri, pædagogi, Pa-…c. quibus aliorum cura demandata eſt. …n. *l.* 1. *c.* 5. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 6. Bon. *d.* 2. *q.* 4. … ex Molin. &c. commun.

…*ſaltem, &c.* quia, ſi ex charitate tan-…antur, etiam excommunicari docent …j. Fill. Mol. Sayr. &c. Verum id proba-…gat Bon. *l. c.* ex Nav. Conin. Reg. Hen-… &c.

… 2. *Clericum*: quo nomine intelligitur …ima ſaltem tonſura initiatus (etiamſi …is, dummodo cum unica virgine) & de-…itum, ſerviatque alicui Eccleſiæ: item …communicatus, ſuſpenſus, interdictus, …s verbaliter tantum.

… 3. *Monachum*: intellige quemvis re-…, etiam laicum, converſum, novicium, … ſexus; item Tertiarios S. Dominici, …iſci, ſi geſtent habitum, & vivant in …tate. Item Eremitas ſubjectos alicui … vel ſuperiori.

… 4. *Manus injecerit*; per quod intelli-…vis contumelioſa actio exterior morta-… Clerici perſonam, vel res ei adhæren-… fiat manu, ſive baculo, gladio, &c. … *q.* 4. *p.* 1.

…*dictis reſolvuntur ſequentes Caſus*.

…c excommunicationem incurrit 1. Qui

ta eum conſpuit, conſpergit aqua, pulvere, [illegible] [illegible] luto, evellit crinem, lacerat veſtem, [illegible] [illegible] per vim, & injuriam de ejus corp[illegible] re, [illegible] eum, pallium, &c. ita ut aſſini[illegible] [illegible], Bon. l. c. Laym. c. 5. n. [illegible] 2. Qui [illegible], aut violenter detinet cum [illegible], ut [illegible] ſine dedecore non poſſit ex[illegible]. ibid. 3. Qui perſequitur, ut in flumen vel foſſam [illegible], equo decidat, &c. ibid. 4. Qui [illegible] injicit in equum, cui in[illegible], occidendo, vulnerando, cædendo, [illegible] [illegible] per [illegible], quæ [illegible], licet ſit levis [illegible] corporis, non tamen reſpectu honoris, ibid. 5. Qui aliquid ſup[illegible]orum facit, etiam Clerico conſentiente, dummodo ſit injurioſum ordini Clericali. Lay. l. c. 6. Clericus, ſi ſeipſum ex malitia, vel paſſione (ſecus ſi ex devotione) percutiat injurioſe. Lay. l. c. ex Nav. 7. Qui percutit Clericum etiam meritum, ſi ſuas vel per quem non deberet, ut ſi [illegible] dignus punie-tur a Judice ſæculari; vel [illegible], ut ſi Prælatus puniatur per laicum. Bon. l. c. ex Nav. Sayr. [illegible] F[illegible] C[illegible] &c. V. Lay. c. 5.

2. Non incurrunt 1. Fur, qui clam abſcindit [illegible] veſtem [illegible] Clerico: quia non eſt actio [illegible] fraudulenta. Bonac. l. c. 2. Si [illegible], vel cal[illegible] [illegible] ardens percutiat Cl[illegible] habentes primam ton-ſuram [illegible] percutiant. Bon. l. c. ex Mol. F[illegible] C[illegible] &c. item ſi percuſſio ſit ad defenden-dum ſe, vel vitam ſuam, vel uxoris, paren-tum, [illegible], vel res ſuas, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. Laym. [illegible]. 3. Et denique, quando utraque percuſſio ob levitatem vel imperfectionem actus non eſſet mortalis ſi-iata [illegible], ut docent Cajet. Avila, & Sa, quod tamen S[illegible] univerſaliter non admittit. V. Bon. l. c. 4. Si [illegible] in tenebris, vel Clericum non a-gnoſcas, quod habitum non geſtet; quia igno-rantia excuſat. 5. Si Prælatus, præceptor, pater [illegible] tam [illegible] conſtitutum correctionis ca[illegible] accedat) percutiat moderate, [illegible] culpæ; imo Prælatus, & Præ-ceptor Eccleſiaſticus poteſt etiam in majoribus

con-

caſtigare. An idem poſſit pater, tur in utramque partem probabili- ym. *loc. mox citando*: Si percutiatur cadatus, vel bigamus, vel qui exer- officium cauponis, vel macellarii, , & ter monitus non ceſſet, vel in- iter agens cum uxore, matre, ſorore, el denique mulierem ipſo facto ſolli- irpitudinem: quia perdit privilegium. 1. *t.* 5. *p.* 2. *c.* 5. Fill. *l.* 15. *c.* 1.

Etſi hæc excommunicatio ſit reſerva- teſt tamen Epiſcopus ab ea abſolvere 1. Quando percuſſio, etſi ſit morta- ien prudentum judicio levis, compa- iormi: v. g. ſi fiat palma, pugno, non relinquente veſtigium, & ſecun- , & Dian. *p.* 9. *t.* 4. *Reſ.* 19. niſi no- triam, & magnum ſcandalum pariat; gat eſſe, ſi quis Sacerdotem pugno n faciem, licet guttæ ſanguinis ef- iormis vero erit, ſi membrum præ- copioſus ſanguis fundatur; vel etiam nitatis perſonæ, ut ſi percutiatur E- vel Abbas etiam alapa. 2. Si percuſſor s, pauper, æger, ſenex, mulier, cæ- is, ſervus, filiusfamilias, vel non ſui & regulares, ac moniales invicem s: item ſi ſint homines delicati, & iabent legitimum impedimentum, ut t ire ad Papam, aut ejus Legatum: um ſit de excommunicatione, Fill. *l.* 35. *& ſeq.* Denique ſi ſit occulta. V. . 1. *d.* 5. & Dian. *p.* 9. *t.* 4. *R.* 63. In qui- us caſibus pro foro conſcientiæ poteſt ıltas abſolvendi impetrari (gratis qui- œnitentiaria Romana a majore Pœni- ut ſupra *hic l.* 1. *t.* 2. *c.* 4. *in append.*

A Re-

ARTICULUS V.

Quae ſint excommunicationes Papae reſervatae per Bullam Coenae.

Reſp. Praecipua eſt in haereticos, quae extenditur non tantum ad fautores, receptores, & defenſores haereticorum ut ſic, ſed etiam in ſcienter retinentes, legentes, imprimentes, & defendentes libros haereticorum de religione tractantes, vel haereſim continentes. Ad quam excommunicationem incurrendam requiruntur 4 conditiones. 1. Ut auctor libri ſit haereticus. 2. Ut liber haereſim expreſſe contineat, vel de religione agat. 3. Ut legatur materia notabilis, & ſufficiens ad mortale. 4. Ut ſcienter legatur, imprimatur, vel retineatur. Lay. l. 2. t. 1. c. 15. n. 1.

Unde reſolves.

1. Non excommunicatur 1. Si legas libros Catholicorum referentes verba haereticorum, etiam ſi [illegible] haereſim [illegible] legas. Lay. l. c. ex Nav. Sanch. &c. 2. Si in Catholico libri ſcriptus ſit [illegible] vel [illegible] hac Bulla non contento, legas [illegible] vel [illegible] auctoris haeretici: [illegible] Suar. [illegible] [illegible] mittat, niſi [illegible] ex [illegible] plusquam ex [illegible] [illegible] videretur. Laym. l. c. ex Nav. Sanch. &c.

2. Non [illegible] haereticorum libri [illegible] & [illegible] haereſim non continentes, Lay. [illegible] qui [illegible] haereſim [illegible] ex [illegible] de [illegible]. Sa. Graff. [illegible] Laym. l. c. [illegible] Suar. & Sanch. qui [illegible] confirmat pro Germania [illegible] Bulla [illegible] non eſt recepta. V. Bec. [illegible] q. 8. Legens tamen [illegible] excommunicationem non [illegible] [illegible] receptus eſt. [illegible] non videtur eſſe factum in Germania [illegible] ut habet Laym. [illegible]

3. Excommunicatur 1. Qui in [illegible] [illegible] proemium, vel epiſtolam ad [illegible] vel indicem libri, vel partem libri,

an.

nulla eſt hæreſis, legit, ut habet Lay. Bon. 2. Probabiliter etiam is, qui alte-juſſu ſuo legentem audit; quia legit per Laym. l. c. Azor. &c. contra Sanch.

Probabiliter non excommunicatur, qui hæ-concionem, aut epiſtolam ſeorſim edi-git, quia non eſt liber. Laym. l. c. n. 3. Sanch.

Non ſufficit una, alterave linea; Imo ſe-Sanc. Rodr. & Sà, nec integra pagina, magni voluminis; quod tamen Bonac. & l. c. non concedunt; licet hic fateatur, ſſario id poſſe ad hoc ſervire, ut non con-damnet peccati mortalis, & excommuni-etiam, qui bono fine, vel etiam ex cu-unam paginam legit.

Non incurritur, ſi retineantur libri parvo pore; v. gr. uno, alterove die; quia ſicut eriæ, ita & temporis parvitas excuſat. Lay. ex Graff. Sayr. Sanch. &c.

Excuſat ignorantia, etiam craſſa, ſi vel ias eſſe hæreticum, vel tractare de religio-Laym. n. 3. vide Sanch. l. 2. mor. c. 10. & *de matr. d.* 32.

. Non excuſatur is, qui librum vel in aliena no, vel alieno nomine, vel animo non le-di habet; Item nec is, qui affirmat non eſ-ravum, non eſſe exurendum. Item, qui im-it, ne comburatur, qui diſputationis cauſa endit. Ita Bonac. qui tamen excuſat eum, laudat ſtylum, vel ingenium Auctoris, vel iam doctrinam, quæ in eo eſt, ſed non qua-ue in eo eſt; v. gr. ſi dicat: hic liber eſſet nus, ſi non haberet hæreſim; quia talis non endit. Vide Laym. l. c. Bon. d. 2. q. 5. p. 4.

CAPUT III.

De Suſpenſione, & Degradatione.

DUBIUM I.

Quid ſit Suſpenſio, quotuplex, & unde digno-ſcendum, qualis, & quanta ſit.

RESpond. 1. Suſpenſio eſt cenſura, qua Cle-ricus functiones aliquas Eccleſiaſticas ex-

er-

mo , etſi nominatim [illegible]
toleratus , aliì tamen [illegible]
[illegible] eum vitare , niſi [illegible]
a quo ſuſpenſus eſt : [illegible]
non erit peccatum , [illegible]
inferius . Ita probabili[illegible]
Sayr. apud Bonac. *d.* 3. [illegible]
l. c. c. 1. n. [illegible]

4. Suſpenſus non toler[illegible]
quia non habet iuriſdi[illegible]

Reſpon. 2. Suſpenſio [illegible]
tempus , quo elapſo , ex[illegible]
inde , ſeu indefinite , ma[illegible]
ſuſpenſionem tollatur . 2 [illegible]
id ſit ordinis , ſive iuriſ[illegible]
cio ; alia ab utroque . [illegible]
vel eſt a toto , vel a parte [illegible]
ctione Ordinis , vel iuriſ[illegible]
ſio beneficii , vel a be[illegible]
quibuſdam tantum fu[illegible]
competentibus . Laym. [illegible]

Reſp. 3. Quantitas , [illegible]
colligi debet ex verbis , [illegible]
atpote in re odioſa , [illegible]
denda , quam proprie [illegible]
[illegible]

conſtitutum caſtigare. An idem poſſit pater, controvertitur in utramque partem probabiliter. V. Laym. *loc. mox citando*: Si percutiatur realiter degradatus, vel bigamus, vel qui exerceat publice officium cauponis, vel macellarii, vel ſcurram, & ter monitus non ceſſet, vel inventus turpiter agens cum uxore, matre, ſorore, vel filia, vel denique mulierem ipſo facto ſollicitans ad turpitudinem: quia perdit privilegium. V. Laym. *l.* 1. *t.* 5. *p.* 2. *c.* 5. Fill. *l.* 15. *c.* 1.

Reſp. 2. Etſi hæc excommunicatio ſit reſervata Papæ, poteſt tamen Epiſcopus ab ea abſolvere his caſibus. 1. Quando percuſſio, etſi ſit mortalis, eſt tamen prudentum judicio levis, comparata cum enormi: v. g. ſi fiat palma, pugno, aut lapide non relinquente veſtigium, & ſecundum Anton. & Dian. *p.* 9. *t.* 4. *Reſ.* 19. niſi notabilem injuriam, & magnum ſcandalum pariat; qualem negat eſſe, ſi quis Sacerdotem pugno percutiat in faciem, licet guttæ ſanguinis effluant. Enormis vero erit, ſi membrum præſcindatur, copioſus ſanguis fundatur; vel etiam ratione dignitatis perſonæ, ut ſi percutiatur Epiſcopus, vel Abbas etiam alapa. 2. Si percuſſor ſit impubes, pauper, æger, ſenex, mulier, cæcus, claudus, ſervus, filiusfamilias, vel non ſui juris, uti & regulares, ac moniales invicem verberantes: item ſi ſint homines delicati, & quotquot habent legitimum impedimentum, ut non poſſint ire ad Papam, aut ejus Legatum: vel ſi dubium ſit de excommunicatione, Fill. *l.* 15. *c.* 6. *n.* 35. *& ſeq.* Denique ſi ſit occulta. V. ſupra *hic c.* 1. *d.* 5. & Dian. *p.* 9. *t.* 4. *R.* 63. In quibus omnibus caſibus pro foro conſcientiæ poteſt etiam facultas abſolvendi impetrari (gratis quidem) ex Pœnitentiaria Romana a majore Pœnitentiario, ut ſupra *hic l.* 1. *t.* 2. *c.* 4. *in append.*

lute, & ſine addito intelligitur ſuſpenſus ab omni Beneficio, vel Ordine, niſi aliunde aliter conſtet. *ib. n.* 8.

8. Suſpenſus abſolute intelligitur ab officio & beneficio. Laym. *c.* 1. *n.* 2.

9. Suſpenſo Capitulo, vel Conventu, cenſentur ſuſpenſi ſinguli, niſi ſint in culpa. Sà, v. *Suſpenſio*, & Laym. *l. c. c.* 2. *n.* 3.

10. Si Prælatus ſolo verbo dicat Sacerdoti *ſuſpendo te*, v. gr. a celebratione, videtur ſimplex tantum prohibitio, non cenſura; quia hæc licite non fertur, niſi ſcripto. Prælatus autem non debet præſumi velle peccare, niſi aliud conſtet de ejus intentione, aut niſi ipſe habeat privilegium abſque ſcripto ferendi cenſuras. Vide Bon. *de cenſuris in communi* d. 1. *q.* 1. *p.* 1.

DUBIUM II.

Quæ ſint ſuſpenſiones in particulari, & quis ab eis poſſit abſolvere.

Reſpond. 1. Suſpenſiones Juris communioris ſunt ſequentes.

1. Clerici ipſo jure ſuſpenſi ſunt, 1. Recipientes Ordines ſacros ab alieno, vel a proprio in aliena diœceſi, vel ſine ætate legitima, aut dimiſſoriis, aut titulo, vel extra tempora, aut non ſervatis interſtitiis, vel per ſaltum, vel in cenſura, vel denique poſt matrimonium ratum, qui omnes ſuſpenſi ſunt ab executione Ordinum, niſi fecerint abſque dolo; & ſi Ordine utantur, fiunt irregulares. 2. Excommunicans, ſuſpendens, aut interdicens ſine ſcriptura, & cauſæ expreſſione, eſt ſuſpenſus per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, niſi ſit Prælatus regularis. 3. Clerici ſcienter eligentes Epiſcopum, vel Parochum indignum ſuſpenduntur a beneficiis biennio. 4. Ordinans, & ordinatus ſimoniace eſt ſuſpenſus ab Ordinibus. 5. Parochi jungentes ſponſos alterius Parochiæ ſine licentia. 6. Gravantes alienis debitis Eccleſias ſibi commiſſas. 7. Occupantes bona, vel cenſus Eccleſiæ, Beneficii, vel alterius pii loci, 8. Sodomiam exer-

la eſt hæreſis, legit, ut habet Lay.
. 2. Probabiliter etiam is, qui alte-
ſuo legentem audit; quia legit per
ym. l. c. Azor. &c. contra Sanch.
abiliter non excommunicatur, qui hæ-
oncionem, aut epiſtolam ſeorſim edi-
, quia non eſt liber. Laym. l. c. n. 3.
. alterave linea; Imo ſe-
n ſufficit una, Sa, nec integra pagina,
Sanc. Rodr. & quod tamen Bonac. &
agni voluminis; licet hic fateatur,
l. c. non concedunt; ad hoc ſervire, ut non con-
ario id poſſe mortalis, & excommuni-
amnet peccati bono fine, vel etiam ex cu-
s eum, qui paginam legit.
te unam incurritur, ſi retineantur libri parvo
Non incurritur, ſi retineantur libri parvo
ore, v. gr. uno, alterove die; quia ſicut
riæ, ita & temporis parvitas excuſat. Lay.
ex Graff. Sayr. Sanch. &c.
Excuſat ignorantia, etiam craſſa, ſi vel
ias eſſe hæreticum, vel tractare de religio-
Laym. n. 3. vide Sanch. l. 2. mor. c. 10. &
. de matr. d. 32.
. Non excuſatur is, qui librum vel in aliena
mo, vel alieno nomine, vel animo non le-
ndi habet; Item nec is, qui affirmat non eſ-
pravum, non eſſe exurendum. Item, qui im-
edit, ne comburatur, qui diſputationis cauſa
efendit. Ita Bonac. qui tamen excuſat eum,
qui laudat ſtylum, vel ingenium Auctoris, vel
bonam doctrinam, quæ in eo eſt, ſed non qua-
tenus in eo eſt; v. gr. ſi dicat: hic liber eſſe
bonus, ſi non haberet hæreſim; quia talis no
defendit. Vide Laym. l. c. Bon. d. 2. q. 5. p. 4.

CAPUT III.

De Suſpenſione, & Degradatione.

DUBIUM I.

Quid ſit Suſpenſio, quotuplex, & unde di-ſcendum, qualis, & quanta ſit.

RESpond. 1. Suſpenſio eſt cenſura, qua
rieus functione aliqua Eccleſiaſtic

[illegible]

[illegible] Carne[illegible]

[illegible] & Deprehenſio [illegible]

[illegible] & [illegible]

[illegible] eſſe contr[illegible]

[illegible] graviſſimis ; [illegible]

[illegible] manifeſtum ,

[illegible], Sodomi[illegible]

[illegible] propria Epiſ[illegible]

[illegible] c. 5. & Fi[illegible]

C A P

illius officii functionibus. Unde
verbi gratia a juriſdictione ſuſpenſus,
poteſt excommunicare, abſolvere, de-
poteſt tamen exercere actus Ordi-
ſecrare templa, ordinare, &c. Bon.

nſus a certa functione Ordinis, v. g.
ntorum adminiſtratione, non eſt ſuſ-
Sacrificio. Similiter ſuſpenſus ab Or-
it nihilominus conferre primam ton-
quia non comprehenditur ſub Ordine.
2. n. 6.
penſus ab officio ſimpliciter non intel-
ſpenſus a beneficio, ſeu fructibus ejus.
ſpenſus per alium ſupplere, qui per ſe ne-
men per alium ſupplere, qui per ſe ne-
t fructus percipiat. Bon. n. 10. ex Nav.
Henr. Fill. &c.
ſpenſus ab Ordine non videtur ſuſpen-
beneficio; quia beneficium non fundatur
dine. Bonac. tamen dicit, indirecte ſuſ-
a fructibus ejus; quia, dum non poteſt
officium, non poteſt percipere fructus.
n. 5.
Suſpenſus a beneficio, etſi hoc ipſo intel-
ur ſuſpenſus a recipiendis fructibus ejus,
tamen ab officio ſive juriſdictionis, ſive
inis, etiam quod illi ratione ipſius bene-
competit. Unde tenetur legere Horas, &
era onera beneficii præſtare; licet fructibus
a fruatur; hoc enim debet ſibi imputare.
on tamen privatur commodo, quod provenit
anniverſariis ſtipendiis Miſſarum, nec eo,
od datur propter onus perſonale Clerici:
ia non ſunt fructus beneficii. Secus eſt de
iſtributionibus quotidianis; licet ex his, vel
liis beneficii fructibus poſſit alii, ſi aliunde ſu-
ſtentari nequeat. Bonac. l. c. n. 12. Sayr. Suar.
Filliuc. &c.

6. Suſpenſus a beneficio poteſt nihilominus
eligere, præſentare, conferre beneficium
quia etſi hæc jura competant illi ratione bene
ficii, illi tamen actus non ſunt beneficii, pra
ciſe ut ſic, ſed potius officii, & juriſdictionis
ib.

7. Suſpenſus a beneficio, vel Ordine ab
lut

cionem , ſalutationem Angel
alicujus) ſubmiſſa voce, & e
Permittitur tamen , ut in fe
ni, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſ
octavam Corporis Chriſti div
tur ſolemniter, admiſſis etiam
modo qui cauſam interdicto
nec appropinquent, nec venia
vel communionem. 2. Prob
tionis Sacramentorum , ex
Confirmatione , & Pœnitent
permittuntur, iis exceptis ,
ſam dederunt, etiam auxilio
vore; Euchariſtia tamen pot
& deferri cum lumine , & c
probabile eſt, interdictis lice
trimonium , ut Sanch. Con.
contra Suar. quia hoc Sacra
ſubſtantiam non ab Eccleſia,
trahentibus miniſtratur . 3.
ræ Eccleſiaſticæ , etiam reſp
amentium . Excipe tamen C
terdicto locali , ſi nominat
ſunt , nec interdictum viola
ſilentio ſepeliri. Laym. c. 2.

DUBIUM III.

Cenſuram Interdicti ferre, & quis tollere poſſit.

I. 1. Interdicere poſſunt iidem, qui ex-
:are, & ſuſpendere. Et quidem, ut
ta perſona interdicatur, videtur re-
a mortalis; ut autem feratur interdi-
le, vel generale in communitatem,
peccatum valde grave cum contuma-
iſſum a capite, vel præcipuis mem-
: reliqui culpa vacent.
. Interdicta localia, & perſonalia ge-
uæ jure communi ſunt impoſita, nec
poſſunt tolli ab Epiſcopo, vel alio
ıriſdictionem in communitatem inter-
non tamen a Religioſis privilegiatis:
s, & communitas foro pœnitentiæ
:iuntur.
. Ab interdicto juris perſonali particu-
:ſervatum non eſt, quivis approbatus
ölvere. Denique per privilegium ab-
ıb omnibus cenſuris non intelligitur
ollendi interdictum locale, aut perſo-
munitatis.

CAPUT I.

De Irregularitate.

rregularitas non ſit cenſura, propter
:tudinem tamen, quam cum ea habet,
:er eidem annectitur: quapropter &
ngo.

DUBIUM I.

l, & quotuplex ſit Irregularitas.

d. 1. Eſt impedimentum Canonicum,
ıem Ordinum ſacrorum, & ſuſcepto-
ı impediens: Unde ſequitur non eſſe
, ſed quaſi inhabilitatem; etſi enim
ıu-

ſtico . ...
ſeu proprie ... ſuſcepti ... & in ...
endo , & bigamia ; & miniſteri...
cidium , bigamia ; ...
tantum Ordinis miniſteri...
ſcenſu ad Ordinem ſuper...
vel palma Sacerdos caſe...
ſam , non tamen ad ex...
Diaconus ſiniſtro oculo...
Sacerdotium , in ſuo ...
poteſt .

D U B...

Quinam eſ...

Reſp. Sunt ſe...
dines ſuſcipiend...
& impedire ex...
Unde Sacerdo...
tamen abſolut...
Quod collati...
inhabilis eſt ...
cundum ſe...
rem : eſt ...
eam non ...
ritandam ...
Bonac. ...
...bilem...

DUBIUM III.

Quomodo incurratur, & tollatur Irregularitas.

Reſp. 1. Cum ab homine non feratur, ...curritur, niſi in jure expreſſe habeatur ...*is, qui de ſentent. excomm. in 6.*) Unde in ...*e* facti, ſive juris, tenere potes, quo ... irregularis; quia melior eſt conditio ...entis. Bon. *q.* 1. *p.* 5. ex Suar. Fill. &c. ...men, ſi dubites de homicidio ſaltem i... te commiſſo, ut patet ex *c. Significa*... ex *c. ad audientiam. 2. de hom.* V. Bon. *l*

Reſpond. 2. Ut incurratur irregulari... delicto, requiritur actus externus conſumm... & mortalis, ut habet communis contra ... Ratio eſt, quia eſt gravis pœna, & diffi... relaxatur.

Reſp. 3. Irregularitas non tollitur per a...tionem, ſed per diſpenſationem, hac, ...ili forma: *Diſpenſo tecum in Irregula*... *quam, vel quas, ob hanc vel illam cauſa*... *curriſti*. Et, ſi quidem diſpenſatus intend... ...lere omnes, idque poſſit, omnes tollit ... minus, eam tantum tollit, quam pote... vult. Etſi vero hæc diſpenſatio ad Pont... ſpectet; ex jure tamen novo Trid. ubi ... ceptum, poteſt Epiſcopus diſpenſare in ... laritatibus provenientibus ex delicto, ... deducto ad forum contentioſum; niſi tan... homicidium directe, & in ſe volitum. ... *q.* 5. *p.* 1. *n.* 3. ex Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. Suar. ... Filliuc. &c. Laym. *c* 9. *n.* 4.

Præterea Irregularitas ex defectu na... tolli etiam poteſt per profeſſionem in r... ne approbata, ſed quoad Ordines tantum ... quoad Prælaturas, *c.* 1. *de filiis Presbyter*... Bon. *p.* 2. Laym. *c.* 9. *n.* 6. Suar. Sanchez contra Villal. qui apud Dian. *p.* 4. *t.* 2. ... dicit tolli quoad omnia ſolita guberna... Fratres illius Ordinis, ut Prioratus, Præ... ratus, Rectoratus, & cætera munia. ... quæ Prælatos ſaltem poſſe cum iis diſpe...

n imponatur per mo...
men pœna non eſt. Laym. l. 1. ...
B. n. d. 7. q. 1. p. 1.
... 2. Dividitur 1. in eam, quæ eſt ...
... & quæ eſt ex defectu. 2. In totum ...
... & quæ eſt ... quæ omni Ordine ...
...oprie dictam, quæ ... exercitio privat, v. g. ...
... & ſuſcepti exercitio privat; & in partialem, quæ ...
... bigamia; & in partialem ... miniſterio privat, vel ...
...m Ordinis miniſterio privat; v. gr. ...
... ad Ordinem ſuperiorem: v. gr. ... inhabilis eſt ad ...
...palma Sacerdos carens ... inhabilis est ad ...
..., non tamen ad confeſſiones audiendas ...
...conus ſiniſtro oculo carens inhabilis ...
...erdotium, in ſuo tamen Ordine mi...
...eſt.

DUBIUM II.

Quinam effectus Irregularitat...

Reſp. Sunt ſequentes. 1. Inhabili... dines ſuſcipiendos, etiam primam ... & impedire exercitium Ordinum ſ... Unde Sacerdos irregularis, etſi ... tamen abſolute. Bonac. *l. c. num.* ... Quod collatio beneficii, ad cu... inhabilis eſt, facta irregulari in... cundum ſententiam communior... rem: etſi non improbabiliter q... eam non ipſo facto irritam eſſe ... ritandam, Laym. *l. cit. c.* 1. *n.* 2. ... Bonac. *p.* 4. Secundum quam ... babilem reſolves.

1. Is, qui beneficium impet... obtenta huju... ...laritate, poteſt, conſcientiæ licit... illud in foro conſcientiæ, etiamſi in ... nova collatione, etiamſi facta menti... petratione non ſit facta menti... ſi poſtea beneficio privetur, n... reſtituenda.

2. Graviter peccat, qui in... ercet actum Ordinis, aut ſuſ... mes ei collati ſint validi.

etiam indirecte tantum voluntario, que ad omnes, qui ad alterutrum, illo injuſto, ſive extra illud, injuſte .t, conſulendo, mandando. Mutilatio .intelligitur, quando a corpore ſepa- mbrum aliquod principale, id eſt, pars , quæ officium per ſe diſtinctum habet, ; manus, oculus, auris, &c. M. Leo *p.* 3. *ſ.* 347. ex Covar. Nav. *de Cenſ. n.* de Bou. *p.* 8.

Unde reſolves.

on ſit irregularis, qui in rixa præſcindit digitum, pollicem, ungues, dentes, bar- .capillos, labia, naſum, auriculam, (id- artilaginem, quæ tantum deſervit ad or- a, & tutelam auris) quia non ſunt pro- membra, v. g. digitus eſt pars tantum, & am membri. Avila, & alii 8. cum Dian. *r.* 4. *R.* 26. Item M. Leo *l. c.* ex Gloſſa *c. ult.* *m. in 6.* & *L. quaeritur herm.* 10. *l. Non ſunt*, *§. Partus*, *ff. de ſtatu hom.*

. Nec ſit irregularis, qui excæcavit hominem visu privando, non autem oculum extra- do: nec qui debilitat tantum membrum, & abſcindit; quia non eſt mutilatio. Dian. *r.* 4. *R.* 26. ex Megal. &c.

: Quando plures (non ex conſilio, ſed in) unum percutiunt, & unus lethale vulnus igit, ex quo moritur, ſi conſtet, quis hoc rit, hunc ſolum fieri irregularem docet Sayr. lii 5. cum Dian. *p.* 2. *r.* 15. *R.* 18. contra A- Suar. &c.

: Qui infirmo bona fide dat aliquid, v. gr. um, vel potum: vel eum movet, vel de le- in lectum transfert, aut aliud circa eum o- tur, ex quo mors, vel ejus acceleratio præ- intentionem ſequatur, non ſit irregularis, intervenerit lata culpa. Avila, Fill. & a- cum Diau. *p.* 5. *r.* 3. *R.* 137. ubi ex Bon. &c. at, Sacerdotibus, & Religioſis circa moribun- licere eadem, quæ laicis.

. Qui amicum bono animo comitatur, ne iclitetur in rixa, non ſit irreqularis, etſi a- *us occidit alium.* Avila, Henriq. &c. cum

[illegible] Generali [illegible]

[illegible] ex [illegible]

[illegible] & [illegible] ex [illegible]

[illegible] irregularitatib[illegible]

[illegible] Confessarius [illegible] habeat speciale privi[illegible]

[illegible]

DUBIUM IV.

[illegible] Irregularitates ex de[illegible]

[illegible] Ba[illegible]

[illegible] O[illegible] 318. [illegible] M. [illegible] O[illegible]

[illegible]

officium per ſe diſtinctum habet, anus, oculus, auris, &c. M. Leo ſ. 347. ex Covar. Nav. *de Cenſ. n.* ɔu. *p.* 8.

Unde reſolves.

irregularis, qui in rixa præſcindit n, pollicem, ungues, dentes, bar- s, labia, naſum, auriculam, (id- nem, quæ tantum deſervit ad or- utelam auris) quia non ſunt pro- ; v. g. digitus eſt pars tantum, & ibri. Avila, & alii 8. cum Dian. 6. Item M. Leo *l. c.* ex Gloſſa *c. ult.* t *L. quæritur herm.* 10. *l. Non ſunt*, , *ff. de ſtatu hom.*

rregularis, qui excæcavit hominem /ando, non autem oculum extra- qui debilitat tantum membrum, & t; quia non eſt mutilatio. Dian. 6. ex Megal. &c.

plures (non ex conſilio, ſed in percutiunt, & unus lethale vulnus quo moritur, ſi conſtet, quis hoc ſolum fieri irregularem docet Sayr. i Dian. *p.* 2. *c.* 15. *R.* 18. contra A- .

rmo bona fide dat aliquid, v. gr. otum: vel eum movet, vel de le- i transfert, aut aliud circa eum o- quo mors, vel ejus acceleratio præ- em ſequatur, non ſit irregularis, erit lata culpa. Avila, Fill. & a- ıu. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 117. ubi ex Bon. &c. otibus, & Religioſis circa moribun- em, quæ laicis.

icum bono animo comitatur, ne i rixa, non fit irregularis, etſi a- alium. Avila, Henriq. &c. cum

Pontificiam; Principes vero ſeculares non poſſunt legitimare, niſi tantum in ordine ad officia ſæcularia, & hæreditates. Porro cum dubium eſt, an quis ſit legitimus, non cenſeri irregularem, contra Vaſq. & alios 5. vult Dias. *p.* 4. *t.* 2. *R.* 59. ex Avila, eo quod quilibet præſumatur legitimus, donec contrarium probetur: neque teneri hac in re credere ipſimet matri, etiam in fine vitæ, niſi rationibus convincat, vel pater etiam aſſerat. *ibid. ex communi.*

Quarta eſt ex defectu ætatis, de quo v. in Sacramento Ordinis.

Quinta ex defectu Sacramenti, ſive ſignificationis matrimonii, ratione bigamiæ, eo quod bigamus non perfecte repræſentet unionem Chriſti cum Eccleſia, quippe qui carnem ſuam diviſit in plures uxores. Non ſufficiunt autem ad hanc bigamiam ſponſalia cum pluribus, etiam ſecuta copula; nec fornicatio, vel adulterium, vel matrimonium ratum cum pluribus; ſed matrimonium verum, vel præſumptum cum duabus, & conſummatum. Dixi, *vel præſumptum*: quia licet quandoque ſecundum matrimonium ſit nullum, juris tamen fictione, & interpretatione præſumitur bigamia, licet improprie dicta.

Unde ſequitur irregulares fieri ſequentibus caſibus.

1. Qui vivente, vel mortua prima uxore cognita, ſecundam cognoſcit, etſi matrimonium ſit invalidum.

2. Qui viduam non virginem ducit, & cognoſcit.

3. Qui ducit uxorem prius ab alio corruptam, etiam per fornicationem, & cognoſcit; non tamen ſi ipſe eam ante corrupit; quia tunc non eſt diviſio carnis in plures.

4. Qui propriam uxorem cognoſcit, poſtquam ab alio per adulterium cognita fuit, quia ipſa jam diviſit carnem in plures. Nec refert, etſi per vim vitiata fuerit, vel vir corruptam, aut viduam eſſe ignoraverit: quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, ſed ex defectu ſignificationis Sacramenti.

5. Qui poſt ſolemne votum caſtitatis de facto matrimonium contrahit, & conſummat,

etiam

etiam cum virgine ; quia interpretatione juris cenſetur duo matrimonia contraxiſſe, unum ſpirituale cum Chriſto, alterum carnale cum muliere. Nec refert, quod invalide contrahat; quia, quantum eſt in ipſo, effectus a parte rei ponitur.

Sexta oritur ex infamia, ſive juris (quæ vel ex delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione perſonæ naſcitur) ſive facti, modo crimen publicum ſit; ex occulto enim non oritur, ſi homicidium, & cenſuræ violationem excipias, ut docent Navar. Con. Laym. contra Sylv. & Suar. qui ex occulto etiam oriri putant, modo infamiam ipſo jure connexam habeat. Porro infamia ob crimen notorium, vel per ſententiam judicis contracta non tollitur, niſi per diſpenſationem Principis, cujus auctoritate contracta fuit. Infamia facti, etiam orta ex enormi crimine, & digna depoſitione, tollitur per publicam, & conſtantem vitæ emendationem.

Septima oritur ex defectu libertatis. Unde irregulares ſunt 1. Omnes ſervi proprie dicti, & (ſecundum Laym. *l.* 2. *t.* 1. *c.* 8.) etiam originarii; donec conſequantur plenam libertatem. 2. Conjugati, niſi uxores conſentiant, & caſtitatem voveant. 3. Curiales, id eſt, curiæ sæculari obligati, facto juramento, vel ſtipendio, ut judices, advocati, &c. quamdiu talia officia habent. Excipe tamen, niſi habeant ſpecialem diſpenſationem Papæ pro illis officiis, ut quidam Clerici in aulis Principum, in cauſis civilibus, non tamen criminalibus occupati; vel niſi conſuetudo ſciente Papa id permittat. 4. Milites, ſaltem quamdiu juramento tenentur: item theſaurarii, & depoſitarii publici, & qui Remp. adminiſtrant. Item apparitores, & ſimiles, qui ſæva, turpia exercuerunt, vel in cauſa ſanguinis miniſtrarunt. M. Leo *pag.* *f.* 369.

Octava ex defectu lenitatis, ſcilicet ex licita mutilatione, vel homicidio in bello juſto, vel judicio. Quod ideo ſtatuit Eccleſia, quia Sacerdos gerit perſonam Chriſti, qui, utpote leniſſimus, neminem unquam læſit. Ad hanc *tamen requiritur*, ut occiſio, aut mutilatio de

ſam, non tamen ad confeſ
Diaconus ſiniſtro oculo car
Sacerdotium, in ſuo tame
poteſt.

DUBIU

Quinam effectus Irr

Reſp. Sunt ſequentes. 1.
dines ſuſcipiendos, etiam
& impedire exercitium Or
Unde Sacerdos irregularis
tamen abſolute. Bonac. *l. c*
Quod collatio beneficii,
inhabilis eſt, facta irregul
cundum ſententiam comm
rem: etſi non improbabil
eam non ipſo facto irritam
ritandam. Laym. *l. cit. c.* 1
Bonac. *p.* 4. Secundum qu
babilem reſolves.

1. Is, qui beneficium in
laritate, poteſt, obtenta l
illud in foro conſcientiæ l

... contraxiſſe, ... unum
cum Chriſto, alterum carnale cum
Nec refert, quod invalide contrahat;
itum eſt in ipſo, effectus a parte rei

itur ex infamia, ſive juris (quæ vel ex
prio, vel parentum, vel vili condi-
onæ naſcitur) ſive facti, modo cri-
um ſit; ex occulto enim non oritur, ſi
n, & cenſuræ violationem excipias,
Navar. Con. Laym. contra Sylv. &
ex occulto etiam oriri putant, modo
ipſo jure connexam habeat. Porro
crimen notorium, vel per ſenten-
is contracta non tollitur, niſi per diſ-
m Principis, cujus auctoritate con-
Infamia facti, etiam orta ex enormi
& digna depoſitione, tollitur per pu-
conſtantem vitæ emendationem.
oritur ex defectu libertatis. Unde ir-
ſunt 1. Omnes ſervi proprie dicti,
dum Laym. *l.* 2. *t.* 1. *c.* 8.) etiam origi-
nec conſequantur plenam libertatem.
ati, niſi uxores conſentiant, & caſti-
eant. 3. Curiales, id eſt, curiæ ſæ-
igati, facto juramento, vel ſtipen-
judices, advocati, &c. quamdiu talia
ent. Excipe tamen, niſi habeant ſpe-
ſpenſationem Papæ pro illis officiis,
Clerici in aulis Principum, in cau-
us, non tamen criminalibus occupa-
ſi conſuetudo ſciente Papa id permit-
ilites, ſaltem quamdiu juramento te-
item theſaurarii, & depoſitarii publi-
Remp. adminiſtrant. Item apparito-
miles, qui ſæva, turpia exercuerunt,
uſa ſanguinis miniſtrarunt. M. Leo
9.
ex defectu lenitatis, ſcilicet ex lici-
tione, vel homicidio in bello juſto,
io. Quod ideo ſtatuit Eccleſia, quia
gerit perſonam Chriſti, qui, utpote
s, neminem unquam læſit. Ad hanc
quiritur, ut occiſio, aut mutilatio de

in Capitulo tamen Generali, vel Provinciali, notat Dian. *l. c.* ex Barboſ.

Unde reſolves.

1. Solus Papa, & qui ab eo accepit privilegium, poteſt diſpenſare in irregularitatibus in defectu.

2. Confeſſarius in nullis Irregularitatibus poteſt diſpenſare, niſi habeat ſpeciale privilegium a Papa.

DUBIUM IV.

Quæ ſint Irregularitates ex delicto?

Reſp. Prima eſt ob iteratum Baptiſmum ſerio, & ſcienter; eſtque irregularis tam baptizans, quam baptizatus; etſi in baptizante irregularitas tantum ſit cauſa partialis, ne Clericus ad altiorem Ordinem poſſit aſcendere, neque incurratur, ſi rebaptizatio ſit occulta. Covar. Tolet. M. Leo *p. 3. ſ. 318.* V. Bon. *d. 7. q. 3. p. 3.* Laym. *l. 1. t. 5. p. 5. c. 2.*

Secunda ex violatione cenſuræ, ver. g. ſi ea innodatus actum aliquem Ordinis ſolemniter exerceat, niſi invincibilis ignorantia excuſet. Laym. *c. 3.*

Tertia, ob peccatum, quo Clericus ſerio, & ſcienter actum Ordinis ſacri, quem non habet, ſolemniter exercet. Bonac. *l. c. p. 6.* Lay. *l. c. c. 3.*

Quarta, ob delictum, quo quis male ſuſcepit Ordines, v. gr. in excommunicatione, ſuſpenſione, vel ab Epiſcopo non habente juriſdictionem, vel per ſaltum (licet hunc ſuſpenſum tantum eſſe, quandiu non miniſtrat in Ordine per ſaltum ſuſcepto, ſatis probabiliter docent Avila, Navar. Bonac.) vel ante legitimam ætatem, vel ſine dimiſſoriis, vel furtive (Epiſcopo neſciente, nec approbante) & non examinatus. V. Bonac. *d. 7. q. 5. p. 4.*

Quinta, propter enormia crimina, ſi ſint notoria, & publica, v. g. quæ a jure habent annexam infamiam, at adulterium, raptus, inceſtus, perjurium in judicio.

Sexta oritur ex injuſta mutilatione, vel homi-

citum perſonis Eccleſiaſticis, licet ab eis minime inſtitutum, ſed a laica perſona inchoatum, & ad eoſdem Clericos ſive hæreditario jure, aut quocunque alio titulo, ſive ſingulariter, ſive communiter, ſive ſeparatim, ſive conjunctim cum aliis bonis, & aliis cohæredibus, aut ſociis devolutum. Si vero ſine ipſius Clerici temporali detrimento ſtatim dimitti nequeat, præcipitur, ut tunc ſi intra Italiam, inſulaſque adjacentes exiſtat Clericus a Congregatione Cardinalium Concilii Trid. interpretum, ſi vero extra Italiam exiſtat ab eadem Congregatione, vel ab Ordinario licentiam illud ad aliquod tempus retinendi petat; proviſo interim, quod hujuſmodi negotium per laicam perſonam adminiſtretur. Congregationi vero, aut Ordinario licentiam concedenti indicitur, ut rite ſingulorum caſuum circumſtantias perpendant, ac tempus præſcribant ad idem negotium dimittendum. Quod ſi Clericus hujuſmodi negotium abſque licentia, aut ultra tempus ſibi permiſſum retinuerit, vel etiam intra dictum tempus per ſeipſum illud adminiſtraverit pro negotiatore illicito habendum eſſe, & omnes ſupra commemoratas ſpolii pœnas incurrere perpetuo definitur.

Tertio declaratur neque Conſtitutionem PII IV. quæ incipit *Romanus Pontifex*, neque Conſtitutionem Pauli V. quæ incipit *In Eminenti* ſuffragari, quoad evitandum ſpolium Cameræ Apoſtolicæ bonorum illicita negotiatione acquiſitorum a Civibus, & Curialibus, ſive incolis Clericis almæ Urbis cujuſcunque ordinis, dignitatis, quibuſcunque indultis, ac privilegiis munitis, ſive in Urbe, ſive in ejus diſtrictu, ſive alibi bona illa exiſtant; ſed vero jure ſpolii deberi Cameræ Apoſtolicæ perinde ac ſi prædictæ Conſtitutiones emanatæ non eſſent: Quoad enim præmiſſorum effectum ſortiendum plenarie abrogantur.

Poſtremo decernitur, ſic in præmiſſis omnibus per quoſcunque Judices, & Commiſſarios quavis auctoritate fungentes definiri, & judicari debere. Et Camerario Pontificio mandatur ut ſpolia ipſa ex bonis illicita negotiatione a

que Apoſtolicis ac in Provinc
dalibus Conciliis editis gener
libus Conſtitutionibus , & O
quibuſcunque facultatibus , a
indultis , & literis Apoſtolici
ſis , & innovatis etiam ſi de i
tio eſſet facienda ; *illis in vel*
permanentibus , ceteris contra
etiamſi aliquibus communiter
Apoſtolica ſit ſede indultum,
ſuſpendi , vel Excommunicari
literas Apoſtolicas non facien
preſſam de indulto hujuſmodi

Decretum editum die 7. Janu
lebrationem Miſſæ in Ora

CUm duo nobiles Conjuge
vult omnibus notum fier
fex , non poſſe vigore indult
rem aliquarum determinatarum
lebrari Miſſam in Oratoriis p
dem Miſſæ actu non interſit a
bus principaliter indultum co
clarat autem indultum prin

nequeat ire ad altare: Item, ſi careat manu, pollice, indice, oculo (non tamen ſi ungula pollicis, vel indicis, vel oculo dextero tantum) ſi vero ſiniſtro, ſeu Canonico, aut ejus vi viſiva careat, indiget diſpenſatione: quod tamen negant Valent. Henr. Sayr. ſi quidem dextero poſſit abſque deformitate legere Canonem. 2. Si Ordinem nequit exercere ſine horrore, offenſione, aut ſcandalo aliorum, ut ſi careat auribus, naſo, ſi notabiliter ſit gibboſus, leproſus, paralyticus, ſi membra habeat ſuperflua cum magna deformitate: in dubio vero, an deformitas ſit ſufficiens, Epiſcopi eſt judicare, ſaltem in Clericis: nam in Regularibus id ſpectare ad eorum Prælatum contra Barb. &c. docent Suar. & alii 5. cum Dian. *p.* 4. *t.* 2. *R.* 63. licet concedant Epiſcopum poſſe rejicere arbitrium Prælati: hunc autem, ſi gaudeat auctoritate quaſi Epiſcopali, poſſe in illa irregularitate diſpenſare, niſi deformitas ſit tanta, ut ſcandalum generet. *ib.* ex Rodr. & aliis 4. V. Bonac. Laym. M. Leo *p.* 3. *f.* 370.

Unde reſolves.

1. Non videtur irregularis, 1. Qui habet ſex digitos, vel aliquos conjunctos, ſi non ſit magna deformitas, & Ordinem exercere poſſit. 2. Qui habet in oculo maculam viſum non auferentem, nec notabiliter deformantem. 3. Qui caret ungula pollicis, ſi poſſit hoſtiam elevare, & frangere. 4. Qui per vim, aut infirmitatem factus eſt Eunuchus.

2. Irregularis eſt hermaphroditus, quia eſt monſtruoſus. 2. Gigas, Pygmæus, Æthiops: non tamen inter ſuos, ſed alienos, ubi diſparitas ludibrio eſt.

Tertia, ex defectu natalium. Ex quo irregulares ſunt omnes illegitimi, eo quod ratione originis reputentur viles. Tales autem communi jure legitimantur 1. Per ſubſequens matrimonium inter eorum parentes, modo hi tempore conceptionis potuerint valide contrahere. 2. Per profeſſionem religioſam: quamvis ad dignitates etiam in religione, v. gr. Abbatiam, Prioratum, &c. promoveri non poſſunt ſine diſpenſatione. V. ſupra *d.* 3. 3. Per diſpenſationem

Conſtitutio Edita die 22. *Auguſti* 1741. *& ad Epiſcopos directa, qua declarantur ea, quæ circa Jejunium in præcedenti tradita ſunt.*

IN *ſuprema Univerſalis Eccleſiæ*. In hac Conſtitutione uberius explanat Summus Pontifex ea, quæ præcedenti Epiſtola obſervanda eſſe declaravit ab iis, quibus diſpenſationem a Jejunio Quadrageſimali concedi contigerit. Quod enim ibi generatim dixerat, etiam conceſſa diſpenſatione, ſervandam eſſe unicam comeſtionem, & licitas, atque interdictas epulas promiſcue minime apponendas eſſe, id in præſenti Conſtitutione declarat ab omnibus omnino, quibuſcunque diſpenſatio conceſſa fuerit, quacunque occaſione, ſive multitudini indiſcriminatim ſive ſingulis, modo nulla certa, & periculoſa valetudinis affectæ ratio intercedat, & aliter fieri neceſſario exigat in quadrageſima, aliiſque anni diebus, quibus carnium, ovorum & lacticiniorum eſus eſt prohibitus, obſervandum eſſe.

Epiſtola Encyclica data die 10. *Junii* 1745, *& directa ad Epiſcopos; in quas adhuc uberius duæ præcedentes de Jejunio declarantur.*

L*ibentiſſime quidem* &c. Epiſtolæ hujus ad Epiſcopos dirigendæ occaſionem præbuerunt nonnullæ difficultates ortæ circa Jejunium, in interpretatione præcedentium duarum Conſtitutionum. Harum difficultatum explanationem primo direxerat Summus Pontifex Archiepiſcopo Compoſtellæ, quippe qui id enixis precibus exquiſierat. Sed ut circa materiam Jejunii, quæ ſua mens eſſet omnibus innoteſceret, idem Pontifex his litteris earundem difficultatum explanationem ad univerſos Epiſcopos dirigit.

Primo itaque reſpondit Pontifex concedentes facultatem veſcendi carnibus tempore vetito, ſub gravi teneri, eaſdem facultates non aliter dare, quam geminis hiſce adjectis conditionibus,

us, videlicet, unicæ in diem comeſtionis, & one permiſcendarum epularum. Eos vero, qui njuſmodi facultatibus utuntur, ſub gravi ad inas ipſas conditiones implendas teneri.

Secundo, Iis, quibus conceſſum eſt carnibus eſci, non licere in veſpertina refectiuncula ea [illegible]titate carnis veſci, quæ jejunantibus per[illegible]ttitur; ſed opus habere eo cibo, eaque uti [illegible]tione, quibus utuntur homines jejunantes [illegible] meticuloſæ conſcientiæ.

Tertio, ab iiſdem obſervandam eſſe horam, [illegible] prandium, jejunantibus præſcriptam.

Quarto, epulas licitas pro iis, quibus carnea [illegible]dere permiſſum eſt, eſſe carnes ipſas, epu[illegible] interdictas eſſe piſces, adeoque utrumque ſi[illegible] adhiberi non poſſe. Piſcibus tamen eden[illegible] interdici iis, quibus datur facultas co[illegible] ova, & lacticinia.

Quinto, Præceptum de utroque epularum ge[illegible] non permiſcendo, dies quoque dominicos [illegible]dragesimales complecti.

Sexto, In præcedentibus Apoſtolicis litteris [illegible] Jejunium nihil *ſtatutum eſſe, quod reſpi*-*iat gratioſum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo* *audent, illius tenorem ſtricte, & conſiderate* *erpendant, ex ejuſque ſententia ſe gerant. Ca*-*eant autem, ne inani quapiam excuſatione ſeſe* *lutos eſſe arbitrentur præſcriptis ibi legibus.*

Septimo, duo præcepta, illud ſcilicet unicæ omeſtionis cum reliquis legibus in ſecundo, & [illegible] reſponſo expreſſis; & alterum non permi[illegible]ndi epulas licitas cum interdictis, ut in quar[illegible] reſponſo definitum eſt, urgere etiam extra [illegible]uadrageſimam diebus Jejunii.

[illegible]onfirmatio, & ampliatio Conſtitutionis Grego[illegible]ii XV. contra Sacerdotes ſuos pœnitentes in Confeſſionibus Sacramentalibus ad turpia Sollicitantes; data Die 1. Junii 1741.

[illegible]Acramentum Pœnitentiæ. In præſenti Con[illegible]ſtitutione primo confirmatur tum Conſtitu[illegible]io edita a Gregorio XV. contra Sacerdotes ſol[illegible]citantes ad turpia ſuos pœnitentes in Confeſ[illegible]onibus Sacramentalibus, tum decreta & a Con-

gre-

gregatione Cardinalium Inquiſitorum adverſus hæreticam pravitatem, & ab Alexandro VII. edita ad interpretationem, & declarationem ejuſdem Conſtitutionis: Atque etiam denuo committitur, & mandatur omnibus hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, & locorum Ordinariis univerſi Orbis Chriſtiani, ut in ſuis reſpective Diœceſibus *diligenter inquirant, & procedant contra omnes & ſingulos Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares, quomodolibet exemptos, ac Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjectos, quorumcunque Ordinum, Inſtitutorum, Societatum, Congregationum, & cujuſcunque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegio & indulto munitos, qui aliquem pœnitentem, quæcunque perſona illa ſit, vel in actu Sacramentalis Confeſſionis, vel ante, vel immediate poſt Confeſſionem, vel occaſione, aut prætextu Confeſſionis, vel etiam extra occaſionem Confeſſionis in Confeſſionali, ſive in alio loco ad audiendas Confeſſiones deſtinato, aut electo cum ſimulatione audiendi ibidem Confeſſionem, ad inhoneſta, & turpia ſollicitare, vel provocare, ſive verbis, ſive ſignis, ſive nutibus, ſive tactu, ſive per ſcripturam aut tunc, aut poſt legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, vel tractatus temerario auſu habuerint; & quos in aliquo hujuſmodi nefarii exceſſus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumſtantiis ſevere animadvertant per condignas pœnas, juxta memoratam* Gregorii Conſtitutionem; quæ *hic de verbo ad verbum pro inſerta* habenda eſt; data etiam ſi opus ſit, & rurſus conceſſa facultate, ne delictum tam enorme ob probationum defectum remaneat impunitum, jam alias in præfata Conſtitutione tributa procedendi cum teſtibus etiam ſingularibus, dummodo præſumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Tum Declaratur ſingulos Sacerdotes ad Confeſſiones audiendas deputatos teneri, & obligari pœnitentes ſuos, quos noverint, fuiſſe ab aliis ſollicitatos, ſedulo monere de obligatione denuntiandi Inquiſitoribus, ſive locorum Ordinariis prædictis perſonam, quæ ſollicitationem com-

commiſerit, etiamſi Sacerdos ſit, qui juriſdictione ad valide abſolvendum careat, aut ſollicitatio inter confeſſarium, & pœnitentem mutua fuerit, ſive ſollicitationi pœnitens conſenſerit, ſive non conſenſerit, vel longum tempus poſt ipſam ſollicitationem jam effluxerit, aut ſollicitatio a Confeſſario non pro ſe ipſo, ſed pro alia perſona peracta fuerit: prætérea diligenter cavendum eſſe a Confeſſariis, ne pœnitentes, quos noverint ab alio ſollicitatos, abſolvant, niſi prius denuntiationem prædictam ad effectum perducentes competenti judici delinquentes indicaverint, vel ſaltem ſe, cum primum poterunt, delaturos promittant.

Deinde Reſervatur in perpetuum Summo Pontifici facultas abſolvendi eos extra mortis articulum, qui innoxios Sacerdotes falſo ſollicitationis apud judices Eccleſiaſticos inſimulant per ſe ipſos, vel procurant, ut ab aliis id fiat.

Præterea Interdicitur omnibus Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam cujuſcunque Ordinis, aut dignitatis, quovis privilegio & indulto etiam ſpeciali expreſſione, & ſpecialiſſima mentione digno ſuffultis, *ne aliquis eorum extra caſum extremæ neceſſitatis, nimirum in ipſius mortis articulo, & deficiente tunc quocunque alio Sacerdote, qui Confeſſarii munus obire poſſit, Confeſſionem Sacramentalem perſonæ complicis in peccato turpi & inhoneſto contra Sextum Decalogi præceptum commiſſo excipere audeat; ſublata propterea illi ipſo jure quacunque auctoritate, & juriſdictione ad qualemcunque perſonam ab hujuſmodi culpa abſolvendam*; ita ut abſolutio hujuſmodi irrita omnino ſit. Illum autem Confeſſarium; qui ſecus facere auſus fuerit, majorem Excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſervatam ipſo facto incurſurum, declaratur: decerniturque nec vi Jubilæi, nec vi Bullæ Sanctæ Cruciatæ, nec vi cujuſvis alterius indulti Confeſſionem hujuſmodi complicis quemquam excipere poſſe. Non obſtantibus quibuſcunque Ordinationibus Apoſtolicis, conſuetudinibus, privilegiis, indultis ſub quacunque forma, & cum quibuſvis clauſulis, ac decretis quomodolibet conceſſis, &c.

Pro-

quibuſcunque facultatibus
indultis , & literis Apoſt
ſis, & innovatis etiam ſi
tio eſſet facienda ; *illis i*
permanentibus, *cæteris co*
etiamſi aliquibus commu
Apoſtolica ſit ſede indul
ſuſpendi, *vel Excommun*
litteras Apoſtolicas non ſ
preſſam de indulto hujuſ

Decretum editum die 7.
lebrationem Miſſæ in

C*Um duo nobiles Con*
vult omnibus notum
fex, non poſſe vigore in
rem aliquarum determina
lebrari Miſſam in Oratori
dem Miſſæ actu non inter
bus principaliter indultum
clarat autem indultum p

na in dicto crimine complicis, atque in articulo mortis poſitæ Sacramentalem Confeſſionem excipere, eamque abſolvere, nulla, ut dictum eſt, cauſa neceſſaria urgente, præſumpſerit; quamvis hujuſmodi abſolutio valida ſit, ſi rite diſpoſitus ſit pœnitens; (non enim pro formidando articulo mortis eidem Sacerdoti quantumvis indigno aufertur neceſſaria juriſdictio, ut hic pariter declaratur, ne hac occaſione aliquis pereat) ipſum tamen Sacerdotem violatæ auſu hujuſmodi temerario legis pœnas non effugere, & propterea latam in præcedenti Conſtitutione Excommunicationem modo eodem, ut ibi dictum eſt, incurrere ipſo facto decernimus.

Decretum Editum in Congregatione generali S. habita coram Summo Pontifice & Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus adverſus hæreticam pravitatem die 5. *Auguſti* 1745.

IN præſenti decreto Summus pontifex ſtatuit, ut *in poſterum Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares cujuſcunque Ordinis, Inſtituti, Congregationis, & Societatis etiam de neceſſitate exprimenda, vel in actu Sacramentalis Confeſſionis, ſive illius occaſione, aut prætextu ad turpia ſollicitantes, vel Sacrificio Miſſæ abutentes ad ſortilegia, præter pœnas a jure & Apoſtolicis Conſtitutionibus, ac ſignanter Sixti V. & Gregorii XV. contra eoſdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitatem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem; & ut ejuſmodi decretum ſignificetur ſingulis cujuſcunque Ordinis Superioribus a Præpoſitis, ad hoc ut de illo, ſimul & de prædictis, aliiſque Summorum Pontificum Conſtitutionibus, juxta præſcriptum in generali Decreto ſupremæ Inquiſitionis die* 15. *Decembris* 1633. *ſemel ſaltem in anno, ideſt feria ſexta poſt Octavam Aſſumptionis B. M. V. in publica Menſa, vel in Capitulo ad hoc ſpecialiter convocato, ac inſuper in* quocunque Gene*rali, vel Provinciali Capitulo,* vel alio quovis *nomine nuncupato Capitulari* congreſſu ſuos ſubditos

Conſtitutio Edita die 22. *Auguſti* 1741. & *ad Epiſcopos directa, qua declarantur ea, quæ circa Jejunium in præcedenti tradita ſunt.*

IN *ſuprema Univerſalis Eccleſiæ*. In hac Conſtitutione uberius explanat Summus Pontifex ea, quæ præcedenti Epiſtola obſervanda eſſe declaravit ab iis, quibus diſpenſationes in Jejunio Quadrageſimali concedi contigerit. Quod enim ibi generatim dixerat, etiam conceſſa diſpenſatione, ſervandam eſſe unicam comeſtionem, & licitas, atque interdictas epulas promiſcue minime apponendas eſſe, id in præſenti Conſtitutione declarat ab omnibus omnino, quibuſcunque diſpenſatio conceſſa fuerit, quacunque occaſione, ſive multitudini indiſcriminatim ſive ſingulis, modo nulla certa, & periculoſa valetudinis affectæ ratio intercedat, & aliter fieri neceſſario exigat in quadrageſima, aliiſque anni diebus, quibus carnium, ovorum & lacticiniorum eſus eſt prohibitus, obſervandum eſſe.

Epiſtola Encyclica data die 10. *Junii* 1745, & *directa ad Epiſcopos; in quas adhuc uberius duæ præcedentes de Jejunio declarantur.*

L*Ibentiſſime quidem* &c. Epiſtolæ hujus ad Epiſcopos dirigendæ occaſionem præbuerunt nonnullæ difficultates ortæ circa Jejunium, in interpretatione præcedentium duarum Conſtitutionum. Harum difficultatum explanationem primo direxerat Summus Pontifex Archiepiſcopo Compoſtellæ, quippe qui id enixis precibus exquiſierat. Sed ut circa materiam Jejunii quæ ſua mens eſſet omnibus innoteſceret, idem Pontifex his litteris earundem difficultatum explanationem ad univerſos Epiſcopos dirigit.

Primo itaque reſpondit Pontifex concedentes facultatem veſcendi carnibus tempore vetito ſub gravi teneri, eaſdem facultates non aliter dare, quam geminis hiſce adjectis conditionibus,

epularum . Hos vero , qui
ii facultatibus utuntur , ſub gravi ad
ſas conditiones implendas teneri.

lo , Iis , quibus conceſſum eſt carnibus on licere in veſpertina refectiuncula ea e carnis veſci , quæ jejunantibus per- ; ſed opus habere eo cibo , eaque uti , quibus utuntur homines jejunantes ticuloſæ conſcientiæ.

, ab iiſdem obſervandam eſſe horam , andium , jejunantibus præſcriptam.

), epulas licitas pro iis, quibus carnes permiſſum eſt , eſſe carnes ipſas , epu- lictas eſſe piſces , adeoque utrumque ſi- iberi non poſſe . Piſcibus tamen eden- interdici iis , quibus datur facultas co- ova , & lacticinia.

), Præceptum de utroque epularum ge- permiſcendo dies quoque dominicos eſimales complecti.

, in præcedentibus Apoſtolicis litteris unium nihil *ſtatutum eſſe , quod reſpi- ioſum Cruciatæ Diploma . Quare qui eo , illius tenorem ſtricte , & conſiderate nt , ex ejuſque ſententia ſe gerant . Ca- tem , ne inani quapiam excuſatione ſeſe ſſe arbitrentur præſcriptis ibi legibus .*

io , duo præcepta , illud ſcilicet unicæ nis cum reliquis legibus in ſecundo , & ſponſo expreſſis , & alterum non permi- pulas licitas cum interdictis , ut in quar- iſo definitum eſt , urgere etiam extra eſimam diebus Jejunii.

tio , & ampliatio Conſtitutionis Grego- V. contra Sacerdotes ſuos pœnitentes Confeſſionibus Sacramentalibus ad turpia Sollicitantes ; data

Die 1. Junii 1741.

entum Pœnitentiæ . In præſenti Con- ione primo confirmatur tum Conſtitu- a Gregorio XV. contra Sacerdotes ſol- ad turpia ſuos pœnitentes in Confeſ- Sacramentalibus , tum decreta & a Con-

gre-

Congregationum, &
prænominatis, *aut q*
monitos, *qui aliquas*
perſonas illas ſio, *vel*
feſſionis, *vel ante*,
ſionem, *vel occaſione*
vel etiam extra occa
feſſionali, *ſive in ali*
ſiones deſtinato, *aut*
dicendi ibidem Confeſ
turpia ſolicitare, *v*
ſive ſignis, *ſive nut*
ſcripturam aut tunc
verint, *aut cum eis*
mones, *vel tractatus*
& *quos in aliquo hu*
pabiles repererint, *in*
te, & *circumſtanti*
condignas pœnas,
Conſtitutionem ; qu
pro inſerta habenda
& rurſus conceſſa fac
norme ob probation

[illegible]
valide abſolvendum careat, aut ſolli-
ter confeſſarium, & pœnitentem mu-
:, ſive ſollicitationi pœnitens conſenſe-
non conſenſerit, vel longum tempus
n ſollicitationem jam effluxerit, aut
o a Confeſſario non pro ſe ipſo, ſed
erſona peracta fuerit: præterea dili-
vendum eſſe a Confeſſariis, ne pœni-
uos noverint ab alio ſollicitatos, ab-
niſi prius denuntiationem prædictam
m perducentes competenti judici de-
indicaverint, vel ſaltem ſe, cum pri-
erunt, delaturos promittant.
Reſervatur in perpetuum Summo Pon-
ltas abſolvendi eos extra mortis arti-
qui innoxios Sacerdotes falſo ſollicita-
d judices Eccleſiaſticos inſimulant per
vel procurant, ut ab aliis id fiat.
a Interdicitur omnibus Sacerdotibus
laribus, quam cujuſcunque Ordinis,
atis, quovis privilegio & indulto et-
li expreſſione, & ſpecialiſſima men-
o ſuffultis, *ne aliquis eorum extra ca-*
mæ neceſſitatis, nimirum in ipſius
iculo, & deficiente tunc quocunque a-
ote, qui Confeſſarii munus obire poſ-
eſſionem Sacramentalem perſonæ com-
eccato turpi & inhoneſto contra Sextum
præceptum commiſſo excipere audeat;
opterea illi ipſo jure quacunque aucto-
juriſdictione ad qualemcunque perſo-
hujuſmodi culpa abſolvendam; ita ut
hujuſmodi irrita omnino ſit. Illum
feſſarium; qui ſecus facere auſus fue-
orem Excommunicationem Sedi Apo-
ervatam ipſo facto incurſurum, de-
decerniturque nec vi Jubilæi, nec vi
ctæ Cruciatæ, nec vi cujuſvis alterius
feſſionem hujuſmodi complicis quem-
pere poſſe. Non obſtantibus quibuſ-
dinationibus Apoſtolicis, conſuetudi-
ivilegiis, indultis ſub quacunque for-
n quibuſvis clauſulis, ac decretis quo-
conceſſis, &c.

Pro-

cauſæ judice, & a parte, quæ pro validitate egit, ſolvetur, ſi ipſi facultas ſit, ſin minus a judice ſubminiſtrabitur, vel ab Epiſcopo loci, in quo judicium fit, ex pecunia mulctarum, quæ in cauſas pias erogandæ eſſent.

VIII. Quoad cauſas matrimoniales Romæ diſceptandas, cum earum cognitio ad Cardinalem in urbe ejuſque diſtrictu Vicarium Pontificium ſpectet, mandat Pontifex, ut ea omnia ſerventur, quæ in cauſis pertractandis extra Curiam ſuperius præſcripta ſunt; tum etiam in aliis cauſis, quæ vel ex conſenſu partium, vel per appellationem Romam deferuntur; quas judicari vult vel in Congregatione Cardinalium Concilii, vel in Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditorio, niſi ipſi Pontifici videatur particularis Congregatio deputanda. Et cum cauſa agitabitur in dicta Congregatione Defenſor a Præfecto ejuſdem Congregationis, ſi in Auditorio Palatii ab Auditore Decano, ſi in Congregatione particulari a perſona ejuſdem Congregationis digniore deputetur. In quocunque ex his Tribunalibus cauſa agitetur, unica ſententia minime ſufficiat ad tribuendam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi; ſed ſi unica illa ſententia prolata fuerit in Congregatione Cardd. Concilii rurſus in eadem ad inſtantiam Defenſoris proponatur: Si vero in Congregatione particulari, ad petitionem ejuſdem Defenſoris altera particularis Congregatio deputetur: *Si demum* in Auditorio prædicto, ab eodem Defenſore interpoſita appellatione aliis Auditoribus juxta ordinem in gyrum proponatur; vel ab omnibus Auditoribus ſimul rurſus examinabitur, ſi univerſo Tribunali commiſſa primum cauſa fuerit. Nullo enim in caſu ſolutum cenſeri debet matrimonium, niſi duæ ſententiæ penitus conformes, a quibus neque pars, neque Defenſor crediderit appellandum, ſuper nullitate emanaverint. Quod ſi ſecus factum fuerit, & novum initum Matrimonium, tranſgreſſores pœnis ſupra ſtatutis ſubjiciantur.

IX. Quoad preces porrigi ſolitas apud Sedem Apoſtolicam pro diſpenſatione Matrimonii rati, & non Conſummati, quæ plerunque pro vo-

a Conſultivo ad Congregationem Cardinalium Concilii, vel ad Congregationem particularem ob id deputatam remitti ſolent, ut hujuſmodi inſtantiæ ordine, & rite procedant, ſupplex libellus exhibendus eſt Summo Pontifici, in quo plena totius facti ſpecies, Cauſæque omnes congregantur, quæ ad obtinendam petitam diſpenſationem conducere poſſe a ſupplicante cenſentur, ut Pontifex, eo mature conſiderato, deliberare poſſit, an petitio rejicienda ſit, vel alicujus Congregationis examini committenda, a qua poſteaquam ſuum votum conſultivum editum fuerit, a Secretario ejuſdem Congregationis totius negotii ſeries exacte Romano Pontifici referenda erit, qui pro ſua prudentia judicabit, an Congregationis reſolutio ſit approbanda, vel potius totius cauſæ examen rurſus alteri Congregationi committendum. Hæc ſunt quæ a Summo Pontifice hac Conſtitutione ſervanda decernuntur in cauſis Matrimonialibus.

Conſtitutio Edita die 17. *Novembris* 1741.
Circa matrimonia, quæ occulte contrahuntur.

Satis vobis Compertum &c. Expoſita incredibili malorum ſegete, quæ ex matrimoniis occulto Contractis oriri ſolet, admonentur Epiſcopi, ut difficiliores ſint in remittendis publicationibus matrimonii memores eorum, quæ ſuper hac re in Concilio Tridentino ſancita fuerunt.

Secundo, ut magna vigilantia curent, ne remiſſis publicationibus matrimonium celebretur coram Parocho, vel alio Sacerdote ad id deputato, & teſtibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia naſcatur: cum urgentiſſima cauſa requiratur, ut id ſecundum Canones licite fieri poſſit. A. S. enim Pœnitentiaria ſit poteſtas ita celebrandi matrimonia tunc potiſſimum, cum vir, & fæmina in figura matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis ſuſpicio, in occulto tamen Concubinatu perſeverant. *Proponitur autem hæc praxis*, non quia *diſpenſatio huic tantum* caſui congruat, cum a-

lii ſimiles, & fortaſſe urgentiores eſſe poſſint, in quibus diſpenſari expediat; Sed quia paſtoralis officii partes verſari debent in ſedulo investiganda legitima cauſa diſpenſationis.

Tertio, admonentur, & impenſe hortantur iidem Epiſcopi, ut diligenter inquirant in perſonas ſecreto contrahere petentes; an ſcilicet ejus ſint qualitatis, gradus, conditionis, quę id poſtulet; an ſint ſui, vel alieni juris; an filii familias, quorum nuptiæ Patri juſte diſſentienti ſint inviſæ; nimirum enim alienum eſſet ab Epiſcopali munere, facilem filio occaſionem inobedientiæ præbere; an res ſit de perſonis Eccleſiaſticis, licet in minoribus Ordinibus conſtitutis, penſiones, vel beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, ut deteſtabilis eorum detentio poſtea in ſtatu uxurato congruis remediis compeſcatur. Potiſſimum vero hortantur, ut ſollicite curent, ut antequam ſecreti matrimonii licentiam concedant, contrahentes clara, & indubia documenta exhibeant ſtatus liberi.

Quod attinet ad miniſtrum ſecreti matrimonii, ſtatuitur 1. ut ad id munus deputetur Parochus alterius ex contrahentibus. Et ſi quæ circumſtantiæ occurrant, quæ alium Sacerdotem expoſcere videantur, is eligatur, qui & probitate, & doctrina, & muneris obeundi peritia commendetur. Quiſquis tamen deputetur, ei præcipiatur, ne matrimonio interſit, niſi prius paterna Charitate conjuges monuerit ſobolem procreandam regenerari quamprimum oportere Sacro baptiſmate; ac Chriſto judici diſtrictam reddituros eſſe rationem niſi filios ut legitimos agnoverint, eoſque pietate imbuerint, & frui patiantur bonis temporalibus a majoribus in ſupremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Secundo ſtatuitur, ut celebrato matrimonio indilate miniſter, coram quo initum eſt, exhibeat Epiſcopo illius ſcriptum documentum cum nota loci, temporis, ac teſtium, qui celebrationi interfuerunt. Et declaratur, Epiſcoporum munus eſſe, diligenter incumbere, ut præfatum documentum ad perennem memoriam fideliter tranſcribatur in libro prorſus diſtincto ab alio,

ta die 3. Novembris 1741. in qua
Ordo ſervandus in Judiciis
matrimonialium, cum agitur
rimoniorum validitate, vel
nullitate declaranda.

atione &c. Conſtitutionis hujus
apita hæc ſunt.
Pontifex iis, quæ alias præſcri-
quibus extra Curiam Romanam
cauſæ matrimoniales, illud ad-
quamvis Decretum Concilii Trid.
atrimoniales Epiſcoporum exami-
tioni reſervatæ ſunt, minime ob-
nibus, quæ pro iiſdem cauſis de-
de Apoſtolica alicui ex inferiori-
a inſtantia fierent; nihilominus
it, ut ii, ad quos pertinet cura
juſmodi commiſſiones, & delega-
terum Cauſarum matrimonialium
non committant, niſi Epiſcopis
inioribus, vel ſi nullus ſit Epiſco-
mode committi poſſit, tum com-
ur uni ex iis, qui ſecundum ordi-
um alias præſcriptum, pro judice
iſcopo cum conſilio Capituli fuerit

ordinem, & ſeriem judiciorum in
onialibus pro congrua earum ter-
vandam, decernit, ut ab omnibus
inariis in ſuis Diœceſibus eligatur
a idonea, quæ ſit, ſi fieri poteſt,
co Cœtu, juris ſcientia, & morum
dita, quæ matrimoniorum defen-
tur, cum facultate tamen eam ſu-
vel removendi, ſi juſta cauſa ad-
bſtituendi aliam requiſitis qualita-
; quod etiam fieri poterit, quo-
hæc, oblata agendi occaſione, erit
dita. Hujus autem Defenſoris, ut
ifex, officium erit, venire in ju-
ties contigerit diſceptari de validi-
llitate alicujus matrimonii: idem-
quolibet actu judiciali citari, &
M adeſ-

adeſſe examini teſtium, voce, & ſcriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quæ ad matrimonium ſuſtinendum neceſſaria cenſebit.

III. Vult Pontifex, ut hic Defenſor cenſeatur pars neceſſaria ad judicii validitatem, & integritatem, & ut ſemper in judicio adſit, ſive unus ex conjugibus, qui pro nullitate, ſive ambo, quorum alter pro nullitate, alter pro validitate matrimonii agit, in judicium veniant: & ut idem Defenſor, cum ei munus hoc committitur, juramentum præſtet fideliter officium ſuum obeundi, idemque juramentum præſtat rurſus, quoties contigerit, ut in judicio adeſſe debeat pro tuenda alicujus matrimonii validitate. Quæcunque vero, eo non legitime citato, peracta in judicio fuerint, omnino irrita ſint.

IV. Vult, ut propoſita aliqua controverſia matrimoniali, ſi judex ſententiam ferat pro matrimonii validitate, & nullus ſit, qui appellet, ipſe etiam Defenſor ab appellatione ſe abſtineat: Quod etiam ſervetur, ſi a judice ſecundæ inſtantiæ pro validitate judicatum fuerit, poſtquam judex primæ inſtantiæ pro nullitate ſententiam tulerit. Sin autem contra validitatem matrimonii ſententia feratur, Defenſor inter legitima tempora debeat appellare adhærens parti, quæ pro validitate agebat; cum autem in judicio nemo erit, qui pro validitate negotium inſiſtat, vel ſi adſit, lata contra eum ſententia, judicium deſeruerit, ipſe Defenſor ex officio ad Superiorem judicem tenetur provocare; ut declarat rurſus Summus Pontifex.

V. Decernit, ut, ſi appellatione pendente, vel nulla interpoſita ob malitiam, vel oſcitantiam vel colluſionem defenſoris, & partium, ambo, vel unus ex conjugibus novas nuptias celebrare auſus fuerit, decernit, inquam, ut non ſolum ſerventur ea, quæ adverſus contrahentes matrimonium contra interdictum Eccleſiæ ſtatuta ſunt, præſertim ut a cohabitatione ſeparentur, quoadusque altera ſententia ſuper nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non ſit appellatum, vel appellatio interpoſita deſerta deinde fuerit; ſed ulterius, ut hujuſmodi con-

ias, & quocunque alio pacto nuncupatas con-
ones omnibus, & ſingulis quibuſcunque Ec-
ſticis perſonis, quacunque auctoritate, di-
ate, honore, præeminentia, ac juriſdictione
ntibus, etiam Cardinalibus ſive ſingulis,
eorum Congregationibus, etiam de latere
tis, ſive qui provinciis, & legationibus
s Eccleſiaſtici pro tempore præſunt, ſive
ad Romanorum Regem in Imperatorem pro
ore eligendum, vel electum, Reges, &
inas illuſtres, aliaſque ſummas poteſtates,
t rerum conditio poſtulaverit, mitti contige-
ſive, qui licet aliarum inſignium Eccleſia-
Antiſtites, tamen tanquam Apoſtolicæ Se-
Legati de latere alias nuncupati, & habiti
, & fortaſſe habentur, aut haberi, & eſſe
endunt, & in poſterum habendi ſunt; ſive
inarii, ſive Extraordinarii ejuſdem Apoſtoli-
edis ubicunque etiam ad ipſos Imperatores,
Reges, ac Summas Poteſtates Nuntii, ſive
r Nuntii reſideant; ac demum quibuſcunque
quocunque nomine, & expreſſione nuncupa-
perſonis, quocunque tempore, a quibuſvis,
m ab ipſis Romanis Pontificibus prædeceſſo-
s, quacunque de cauſa, occaſione, titulo,
e, & prætextu, per quaſcunque Apoſtoli-
ſive in ſimili forma Brevis, ſive ſub plum-
xpeditas litteras, ſub quibuſcunque verbo-
formis facta, data, conceſſa, ſive factas
s conceſſas .... pro acceſſu & ingreſſu in
ſtra Monaſteriorum prædictorum; irritat
am, ac nullius prorſus vigoris eſſe, & fore
arat, etiamſi ſpeciali mentione dignus eſſent
emere audentem uti quacunque hujuſmodi
rate, ipſo facto abſque ulla alia declaratio-
pœnas, & Eccleſiaſticas cenſuras, a quibus
a mortis articulum non niſi a Romano
tifice abſolvi poſſit, incurrere, & incur-
eſſe decernit. Cæterum per hæc Summus
tifex non intendit *derogatum eſſe iis con-*
onibus, quæ ad favorem quarumcunque
ilium feminarum, ex eo, quod ſive eo-
em majores, ac pro tempore exiſtentes de-
lo fuerint fundatores, vel inſignes bene-
es illius Monaſterii, intra cujus Clau-

cauſæ judice, & a parte, quæ pro validitate a-git, ſolvetur, ſi ipſi facultas ſit, ſin minus a judice ſubminiſtrabitur, vel ab Epiſcopo loci, in quo judicium ſit, ex pecunia mulctarum, quæ in cauſas pias eroganda eſſent.

VIII. Quoad cauſas matrimoniales Romæ ſuſceptandas, cum earum cognitio ad Cardinalem in urbe ejuſque diſtrictu Vicarium Pontificium ſpectet, mandat Pontifex, ut ea omnia ſerventur, quæ in cauſis pertractandis extra Curiam ſuperius præſcripta ſunt; tum etiam in aliis cauſis, quæ vel ex conſenſu partium, vel per appellationem Romam deferuntur; quas judicari vult vel in Congregatione Cardinalium Concilii, vel in Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditorio, niſi ipſi Pontifici videatur particularis Congregatio deputanda. Et cum cauſa agitabitur in dicta Congregatione Defenſor a Præfecto ejuſdem Congregationis, ſi in Auditorio Palatii ab Auditore Decano, ſi in Congregatione particulari a perſona ejuſdem Congregationis digniore deputetur. In quocunque ex his Tribunalibus cauſa agitetur, unica ſententia minime ſufficiat ad tribuendam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi; ſed ſi unica illa ſententia prolata fuerit in Congregatione Card. Concilii rurſus in eadem ad inſtantiam Defenſoris proponatur: Si vero in Congregatione particulari, ad petitionem ejuſdem Defenſoris altera particularis Congregatio deputetur: Si demum in Auditorio prædicto, ab eodem Defenſore interpoſita appellatione aliis Auditoribus juxta ordinem in gyrum proponatur; vel ab omnibus Auditoribus ſimul rurſus examinabitur, ſi univerſo Tribunali commiſſa primum cauſa fuerit. Nullo enim in caſu ſolutum cenſeri debet matrimonium, niſi duæ ſententiæ penitus conformes, a quibus neque pars, neque Defenſor crediderit appellandum, ſuper nullitate emanaverint. Quod ſi ſecus factum fuerit, & novum initum Matrimonium, tranſgreſſores pœnis ſupra ſtatutis ſubjiciantur.

IX. Quoad preces porrigi ſolitas apud Sedem Apoſtolicam pro diſpenſatione Matrimonii rati, & non Conſummati, quæ plerumque pro vo-

to

s actis vel authentico eorum exemplo
en quoad doctrinam probet is, qui
examinatus aut a mala relatio-
, aut ab irrationabili judicio
it, novum ad examen pro-
S. Congregatione fruſtra
nm & in judicio appel-
fruſtra tentabit is,
at quoad reliqua, ni-
pellatione ab irrationa-
, gravamen quoad illa o-
s primi concurſus, vel fal-
nibus & documentis etiam ex-
, ſed non levibus.

tamen Ordinariorum aliter, ac ſu-
ptum eſt, concurrentium examina in-
perrexerit, perget & S. Congregatio mo-
ſtino appellantibus, qui ſe gravatos dixe-
nt, provocationem ad novum examen nulla
avaminis prævia probatione indulgere.

Hæc ſunt, quæ Epiſcopis ſervanda propoſuit
Congregatio anno 1721. in electione Paro-
chorum; ut autem recte omnia peragantur iis
præſenti Conſtitutione nonnulla Summus Pon-
fex addenda, nonnulla vero tacite & breviter
adita à S. eadem Congregatione in allata epi-
ola clarius explicanda cenſuit.

Ac primo quidem præſcribit, ut Epiſcopus ha-
ita notitia vacationis Eccleſiæ ſtatim, ad præ-
criptum Trident. Concil. idoneum in ea Vica-
ium deputet, cum congrua portionis fructuum
ſſignatione qui onera ipſius Eccleſiæ ſuſtineat,
onec ei de Rectore provideatur.

Secundo præſcribit, ut publico evulgetur edi-
to notitia concurſus congruo, & præfinito tem-
ore celebrandi; eodemque edicto omnes aper-
e moneantur ut intra aſſignatum tempus co-
am Cancellario vel altero ab Epiſcopo depu-
ando, ſuarum qualitatum, meritorum, mune-
um atteſtationes tam judiciales, quam extra-
udiciales, aliaque id genus documenta, quæ
ramlo vacent, exhibeant. Alioquin elapſo ter-
mino documenta, qualiacunque ſint, non reci-
iantur.

Tertio, ut, eveniente die concurſus, Cancel-
lar-

lii ſimiles, & fortaſſe urgentiores eſſe poſſint, in quibus diſpenſari expediat; Sed quia paſtoralis officii partes verſari debent in ſedulo investiganda legitima cauſa diſpenſationis.

Tertio, admonentur, & impenſe hortantur iidem Epiſcopi, ut diligenter inquirant in perſonas ſecreto contrahere petentes; an ſcilicet ejus ſint qualitatis, gradus, conditionis, quam poſtulet; an ſint ſui, vel alieni juris; an filii familias, quorum nuptiæ Patri juſte diſſentienti ſint inviſæ; nimirum enim alienum eſſet ab Epiſcopali munere, facilem filio occaſionem inobedientiæ præbere; an res ſit de perſonis Eccleſiaſticis, licet in minoribus Ordinibus conſtitutis, penſiones, vel beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, ut deteſtabilis eorum detentio poſtea in ſtatu uxurato congruis remediis compeſcatur. Potiſſimum vero hortantur, ut ſollicite curent, ut antequam ſecreti matrimonii licentiam concedant, contrahentes clara, & indubia documenta exhibeant ſtatus liberi.

Quod attinet ad miniſtrum ſecreti matrimonii, ſtatuitur 1. ut ad id munus deputetur Parochus alterius ex contrahentibus. Et ſi quæ circumſtantiæ occurrant, quæ alium Sacerdotem expoſcere videantur, is eligatur, qui & probitate, & doctrina, & muneris obeundi peritia commendetur. Quiſquis tamen deputetur, ei præcipiatur, ne matrimonio interſit, niſi prius paterna Charitate conjuges monuerit ſobolem procreandam regenerari quamprimum oportere Sacro baptiſmate; ac Chriſto judici diſtrictam reddituros eſſe rationem niſi filios ut legitimos agnoverint, eoſque pietate imbuerint, & frui patiantur bonis temporalibus a majoribus in ſupremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Secundo ſtatuitur, ut celebrato matrimonio indilate miniſter, coram quo initum eſt, exhibeat Epiſcopo illius ſcriptum documentum cum nota loci, temporis, ac teſtium, qui celebrationi interfuerunt. Et declaratur, Epiſcoporum munus eſſe, diligenter incumbere, ut præfatum documentum ad perennem memoriam fideliter tranſcribatur in libro prorſus diſtincto ab alte-

ro,

fferit a publica indictione uſque ad diem
concurſus : Qua in re hic declarat Sum-
'ontifex ſe derogare Epiſtolæ ſupra relatæ
ngregationis , in reliquis tamen omnibus
ır robur ſuum habere.
avo , ut ubi Epiſcopus unum ex approba-
gerit , quem ipſe magis idoneum judicet
ıſam ſibi ipſi tantum notam , quam cen-
ıgnificari oportere judici appellationis , ſa-
ibus litteris judicem certiorem faciat in-
ilis ſecreti lege adjecta ; quæ praxis pro-
ı Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Re-
Judices porro delatas ab Epiſcopo cauſas
iones inviolabilis ſecreti fide cuſtodire de-
, & non parvi pendere teſtimonium illius
is , cui a Deo mandatur oves ſuas agno-
ut hic monet Summus Pontifex.
no præſcribit , ut ſi Epiſcopo ſuſpecta ſit
a fides , ita ut cenſuerit ei revelanda non
oculta hujuſmodi rationum momenta , illa
cet litteris ſecretis Præfecto Congregatio-
oncilii , qui & conſilio , & auctoritate effi-
ıut judex appellationis debitum juſtitiæ lo-
tribuat.
imo , ut ubi a Judice appellationis lata ſit
ntia omnino conformis electioni factæ ab
opo , nullus amplius pateat appellationi a-
; idque ne cauſæ appellationum cum Ec-
pernicie nimis protrahantur. Sin vero ju-
appellationis aliter quam Ordinarius pro-
averit , liceat præelecto ab Epiſcopo , qui
cecidit ad alium judicem appellare , firmi-
ıterim retenta Eccleſiæ poſſeſſione . Poſt-
ı vero tertius quoque judex ſententiam di-
, is legitimum regendæ Eccleſiæ jus obti-
, cui duæ conformes ſententiæ aſſiſtunt ,
ıllum novæ appellationis remedium ſuccum-
ſuffragetur.
ſtremo quoad beneficia curam animarum
ıtia a Sede Apoſtolica conferenda , vel quia
unt in menſibus reſervatis , vel quia alio
apite eidem Sedi reſervata ſunt , mandat
ecipit Summus Pontifex , ut uno vel alte
mıiente caſu concurſus ab Epiſcopo ind
ſine ullo diſcrimine , nulla ad hunc

ctum petita venia, quam Epiſcopis tribuit. Et abſoluto concurſu, ſi res ſit de beneficiis curatis, quæ tantum ratione menſium reſervata ſunt, Epiſcopus inter approbatos eligat magis idoneum, & Datariæ ſignificet, non tamen acta concurſus tranſmittat, niſi a Dataria requiratur. Sin vero dicta Beneficia curata ex alio capite S. Sedi reſervata ſint, eo caſu, veteri non immutato more, abſtineat Epiſcopus a ferendo dignioris judicio, & acta concurſus ultro Datariæ exhibeat. Declarat tamen licere Ordinariis familiaribus litteris Datario ſcriptis eidem denuntiare perſonam, quam cenſent magis idoneam, eumdemque monere, an occulta aliqua & in actis juſte prætermiſſa ſubſit cauſa, quæ cuipiam obſtet ad beneficium curatum obtinendum.

Conſtitutio edita die 19. Auguſti 1744. & ad locorum Ordinarios directa, de Miſſa a Parochis pro populo celebranda & applicanda, & de reverenti recitatione Divini Officii in Choro.

C*Um ſemper oblatas* &c. Conſtitutionis hujus capita ſumma hæc ſunt. Primo decernitur id, quod alias a Congregatione Concilii definitum eſt, ſcilicet omnes animarum curam actu habentes teneri ad fructum medium Miſſæ Parochialis pro populo ſuo applicandum, ſive ii Parochi ſint aut Vicarii Sæculares, ſive Parochi aut Vicarii Regulares, ſive alii quicunque etiam ſpecifica & individua mentione digni.

Secundo, eoſdem omnes teneri ad eandem Miſſam applicandam pro populo ſuo, licet congruis præfinitis deſtituantur redditibus, & licet antiqua, vel etiam immemorabilis conſuetudo vigeat in eorum Diœceſibus, vel Parochiis non applicandi Miſſam pro populo.

Tertio, declaratur, prædictos animarum Paſtores non quotidie, non quoties celebrant, vi hujus Conſtitutionis teneri ad præfatam applicationem; ſed ſatisfacturos eſſe menti Summi Pontificis applicando Miſſam pro populo ſuo diebus Dominicis, & aliis per annum feſtis de præcepto.

Quar-

& quocunque alio pacto nuncupatas con-
omnibus, & ſingulis quibuſcunque Ec-
s perſonis, quacunque auctoritate, di-
honore, præeminentia, ac juriſdictione
bus, etiam Cardinalibus ſive ſingulis,
m Congregationibus, etiam de latere
, ſive qui provinciis, & legationibus
eccleſiaſtici pro tempore præſunt, ſive
Romanorum Regem in Imperatorem pro
eligendum, vel electum, Reges, &
illuſtres, aliaſque ſummas poteſtates,
um conditio poſtulaverit, mitti contige-
, qui licet aliarum inſignium Eccleſia-
iſtites, tamen tanquam Apoſtolicæ Se-
ti de latere alias nuncupati, & habiti
fortaſſe habentur, aut haberi, & eſſe
nt, & in poſterum habendi ſunt; ſive
i, ſive Extraordinarii ejuſdem Apoſtoli-
ubicunque etiam ad ipſos Imperatores,
, ac Summas Poteſtates Nuntii, ſive
ntii reſideant; ac demum quibuſcunque
cunque nomine, & expreſſione nuncupa-
nis, quocunque tempore, a quibuſvis,
ipſis Romanis Pontificibus prædeceſſo-
uacunque de cauſa, occaſione, titulo,
& prætextu, per quaſcunque Apoſtoli-
in ſimili forma Brevis, ſive ſub plum-
itas litteras, ſub quibuſcunque verbo-
nis facta, data, conceſſa, ſive factas
nceſſas .... pro acceſſu & ingreſſu in
Monaſteriorum prædictorum; irritat
ac nullius prorſus vigoris eſſe, & fore
, etiamſi ſpeciali mentione digna eſſent
e audentem ibi quacunque hujuſmodi
, ipſo facto abſque ulla alia declaratio-
is, & Eccleſiaſticas cenſuras, a quibus
nortis articulum non niſi a Romano
abſolvi poſſit, incurrere, & incur-
decernit. Cæterum per hæc Summus
non intendit derogatum eſſe iis con-
us, quæ ad favorem quarumcunque
n fœminarum, ex eo, quod ſiva co-
majores, ac pro tempore exiſtentes de
fuerint fundatores, vel inſignes bene-
illius Monaſterii, intra cujus Clau-

occaſione ingreſſu hujuſmo
dem , & facta , & imperi
modo conceſſiones hujuſmodi
ſimili forma Brevis , vel
per expeditas litteras dumt
ter omnino factas , & imper
Ordinariis locorum Antiſtit
bus per legitima , & authen
ſtare fecerint ; & dummodo
otiandi , nec comedendi ,
ambulacra , cubicula , cenac
& officinas diſcurrendi cauſa
accedendi , Sacroſanctam Mi
que erga Deum pietatis ope
ingrediantur ; & *dummodo*
& ingreſſus interdiu , & op
periores prius certiores fiant
fratrum incommodo , & o
mite ad Eccleſiam pergatu
ſervanda ſerventur.

Conſtitutio Edita die 3. J
Clauſura Moni

S*alutare in Catholica Eccl*
tis Cauſis , quibus impul

vas, facultates, licentias, & quocunque alio
nomine nuncupatas conceſſiones quibuſcunque Ec-
cleſiaſticis perſonis quavis auctoritate, dignitate,
præeminentia inſignitis, etiam Cardinalibus ſi-
mul & ſingulis, ſive eorundem Congregationibus,
etiam legatis de latere etiam reſidentibus tan-
quam nuntiis ſive internuntiis ordinariis ſive
extraordinariis apud ipſos Imperatores, & Re-
ges, ac Summas poteſtates, (exceptis duntaxat
locorum Ordinariis, iiſque omnibus ſuperioribus
quibus tanquam Ordinariis, & ordinaria juriſ-
dictione utentibus Monialium Monaſteria ſubje-
cta ſunt, in caſibus tamen neceſſariis, & ſerva-
tis aliis de jure ſervandis, & non aliter omni-
no) ac quibuſcunque aliis perſonis a quovis
quacunque occaſione, cauſa, titulo, colore ſub
quibuſcunque verborum formis impertitas pro
ingreſſu in Clauſtra Monialium; ac quemlibet
omnium prædictorum etiam ſpeciali mentione
dignorum quacunque facultate hujuſmodi ſive
pro ſe, ſive pro aliis temere uti audentem ipſo
facto abſque ulla alia declaratione pœnas, & Ec-
cleſiaſticas cenſuras contra violantes clauſuram
Monialium inflictas, a quibus extra mortis ar-
ticulum non niſi a Romano Pontifici abſolvi
poſſit, incurrere declarat.

*Conſtitutio edita die 14. Novembris, & ad E-
piſcopos directa in qua agitur de modo
ſervando in electione Parochorum.*

CUm illud ſemper &c. Expoſita cauſa hujus
Conſtitutionis edendæ, ſtatim refertur in-
tegra Epiſtola Encyclica a S. Congregatione lo-
corum Ordinariis die 10. Januarii 1721. data,
a Clemente XI. tunc regnante comprobata;
in qua exhibetur forma examinis peragendi in
concurſu. Nimirum enim vacante Eccleſia quæ
per concurſum ſit conferenda, atque hoc ſolitis
formulis indicto, ex ſacræ Congregationis con-
ſilio, ſententia, & ſuaſione ſequentia ſervanda
proponuntur.

„ *Primum*, ut aſſignentur eædem omnibus
concurrentibus quæſtiones, iidem caſus, idem-
que textus Evangelii ſuper quo ſermonis ali

„ quid perſcribant ad probandam dicendi pro
„ concione facultatem.
„ Alterum, ut caſus, & quæſtiones reſolvendæ dictentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore textus Evangelii tradatur.
„ Tertium, ut certum, idemque omnibus ſpatium temporis conſtituatur, intra quod caſus reſolvant, quæſtionibus reſpondeant, conciunculam componant.
„ Quartum, ut omnes concurrentes in Conclavi claudantur, unde quamdiu ſcribent, (dabitur enim omnibus ſcribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quiſpiam eo ingredi poſſit niſi poſtquam ſcripta confecerint, & exhibuerint.
„ Quintum, ut omnes ſua quiſque manu tum reſponſa tum ſermonem ſcribant, ſubſcribantque.
„ Sextum, ut reſponſa quidem latine, ſermo autem ea, qua ad populum haberi ſolet, lingua ſcribatur.
„ Septimum, ut unumquodque reſponſum, & unuſquiſque ſermo, cum ab unoquoque concurrentium exhibebitur, non ſolum ab eo, qui ſcripſit, atque a Cancellario concurſus, verum etiam ab Examinatoribus, & ab Ordinario, vel ejus Vicario, qui concurſui interfuerint, ſubſcribatur.
Octavum, ut ſic peracto concurſu collataque Eccleſia magis idoneo, ac digniori, non admittatur appellatio a mala relatione Examinatorum aut irrationabili judicio Epiſcopi, niſi intra decem dies a die collationis interponatur.
Nonum, ut, ſi quis intra hoc ſpatium appellaverit, & petat acta concurſus ad judicem appellationis transferenda, mittantur vel acta ipſa originalia obſignata, vel certe authenticum eorum exemplum a Cancellario concurſus, atque altero Notario collatum & auſcultatum coram Vicario, vel alio in Eccleſiaſtica dignitate conſtituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii cancellario adjungendi electio pertinebit, nec non ab Examinatoribus Synodalibus, qui concurſui interfuerunt, ſubſcriptum.
Ex

Ex quibus actis vel authentico eorum exemplo niſi gravamen quoad doctrinam probet is, qui modo expoſito examinatus aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili judicio Epiſcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a S. Congregatione fruſtra poſtulabit. Quemadmodum & in judicio appellationis perſequi jus ſuum fruſtra tentabit is, qui forte ſe gravatum doleat quoad reliqua, niſi interpoſita mature appellatione ab irrationabili judicio Epiſcopi, gravamen quoad illa oſtenderit vel ex actis primi concurſus, vel ſaltem ex atteſtationibus & documentis etiam extrajudicialibus, ſed non levibus.

At ſi quis tamen Ordinariorum aliter, ac ſupra deſcriptum eſt, concurrentium examina inſtituere perrexerit, perget & S. Congregatio more priſtino appellantibus, qui ſe gravatos dixerint, provocationem ad novum examen nulla gravaminis prævia probatione indulgere.

Hæc ſunt, quæ Epiſcopis ſervanda propoſuit S. Congregatio anno 1721. in electione Parochorum; ut autem recte omnia peragantur iis in præſenti Conſtitutione nonnulla Summus Pontifex addenda, nonnulla vero tacite & breviter tradita à S. eadem Congregatione in allata epiſtola clarius explicanda cenſuit.

Ac primo quidem præſcribit, ut Epiſcopus habita notitia vacationis Eccleſiæ ſtatim, ad præſcriptum Trident. Concil. idoneum in ea Vicarium deputet, cum congrua portionis fructuum aſſignatione qui onera ipſius Eccleſiæ ſuſtineat, donec ei de Rectore provideatur.

Secundo præſcribit, ut publico evulgetur edicto notitia concurſus congruo, & præfinito tempore celebrandi: eodemque edicto omnes aperte moneantur ut intra aſſignatum tempus coram Cancellario vel altero ab Epiſcopo deputando, ſuarum qualitatum, meritorum, munerum atteſtationes tam judiciales, quam extrajudiciales, aliaque id genus documenta, quæ fraude vacent, exhibeant. Alioquin elapſo termino documenta, qualiacunque ſint, non recipiantur.

Tertio, ut evenienti die concurſus, Canc

llarius ſingulorum merita & qualitates incorru-
pta fide deprompta a juribus tempore habili ex-
hibitis, in ſcriptis ſummatim redigat; & copia
Epitomes tradatur non modo Epiſcopo, aut Vi-
cario Generali ejus vices obeunti, ſed ſingilla-
tim Examinatoribus omnibus ad concurſum ad-
ſcitis, ut de dotibus regendæ Eccleſiæ neceſſa-
riis ferant judicium.

Quarto, ut die præfinita habeatur concurſus,
ſervata accurate forma tradita in allata ſupra
Epiſtola Sacræ Congreg. totaque rerum in eo ge-
ſtarum ſeries ſcriptis diligenter enucleetur. Et
Examinatores poſtquam ad aſſequendam certam
conjecturam ſcientiæ concurrentium, expende-
rint ſingulorum peritiam in explicando aliquo
doctrinæ Eccleſiaſticæ Capite, in reſponſione ad
quæſtiones, in conciuncula dato Themati ac-
commodata; parem, ni forte majorem ſoler-
tiam adhibeant in perſcrutandis aliis qualitati-
bus ad regimen animarum neceſſariis; & inha-
biles per ſua ſuffragia rejiciant, idoneos Epi-
ſcopo renuntient.

Quinto, ut abſoluto concurſu ab Epiſcopo,
vel Vicario Generali, eo impedito una cum E-
xaminatoribus Synodalibus non paucioribus,
quam tribus, notula compendiaria requiſitorum
antea diſtributa tradatur Cancellario, qui illam
comburat, vel penes acta ſecreto cuſtodiat, &
nemini oſtendat, niſi de mandato Epiſcopi, vel
Vicarii Generalis. Subinde vero Ordinarius e-
ligat ex approbatis digniorem, nec illi poſſeſſio
ullo appellationis, vel inhibitionis obtentu re-
tardetur.

Sexto, ut, ſi quis appellaverit a mala rela-
tione Examinatorum, vel ab irrationabili judi-
cio Epiſcopi, is producat omnino integra acta
concurſus coram judice appellationis, & judex,
niſi illis viſis & comperto gravamine, ſenten-
tiam non ferat. Præterea in ferenda ſententia,
& reparando gravamine idem judex innitatur
ſolummodo probationibus ab actis elicitis, tam
quoad doctrinam, quam quoad alia merita.

Septimo, ut atteſtationes, & documenta quæ-
cunque poſt concurſum, ut ajunt, expiſcata nul-
lo modo recipiantur, cum ad id ſatis tempori
in-

ſſerit a publica indictione uſque ad diem
concurſus: Qua in re hic declarat Sum-
Pontifex ſe derogare Epiſtolæ ſupra relatæ
ngregationis, in reliquis tamen omnibus
er robur ſuum habere.

ivo, ut ubi Epiſcopus unum ex approba-
gerit, quem ipſe magis idoneum judicet
iſam ſibi ipſi tantum notam, quam cen-
gnificari oportere judici appellationis, ſa-
ibus litteris judicem certiorem faciat in-
illis ſecreti lege adjecta; quæ praxis pro-
i Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. de Re-
Judices porro delatas ab Epiſcopo cauſas
iones inviolabilis ſecreti fide cuſtodire de-
& non parvi pendere teſtimonium illius
ia, cui a Deo mandatur oves ſuas agno-
ut hic monet Summus Pontifex.

io præſcribit, ut ſi Epiſcopo ſuſpecta ſit
s fides, ita ut cenſuerit ei revelanda non
cculta hujuſmodi rationum momenta, illa
cet litteris ſecretis Præfecto Congregatio-
oncilii, qui & conſilio, & auctoritate effi-
ut judex appellationis debitum juſtitiæ lo-
tribuat.

imo, ut ubi a Judice appellationis lata ſit
itia omnino conformis electioni factæ ab
po, nullus amplius pateat appellationi a-
; idque ne cauſæ appellationum cum Ec-
pernicie nimis protrahantur. Sin vero ju-
appellationis aliter quam Ordinarius pro-
werit, liceat præelecto ab Epiſcopo, qui
cecidit ad alium judicem appellare, firmi-
terim retenta Eccleſiæ poſſeſſione. Poſt
vero tertius quoque judex ſententiam di-
, is legitimum regendæ Eccleſiæ jus obti-
, cui duæ conformes ſententiæ aſſiſtunt,
llum novæ appellationis remedium ſuccum-
ſuffragetur.

tremo quoad beneficia curam animarum
tia a Sede Apoſtolica conferenda, vel quia
unt in menſibus reſervatis, vel quia alio
pite eidem Sedi reſervata ſunt, mandat
cipit Summus Pontifex, ut uno vel alt
riente caſu concurſus ab Epiſcopo in
ine ullo diſcrimine nulla ad hunc

ctum petita venia, quam Epiſcopis tribuit. Et abſoluto concurſu, ſi res ſit de beneficiis curatis, quæ tantum ratione menſium reſervata ſunt, Epiſcopus inter approbatos eligat magis idoneum, & Dataria ſignificet, non tamen acta concurſus tranſmittat, niſi a Dataria requiratur. Sin vero dicta Beneficia curata ex alio capite S. Sedi reſervata ſint, eo caſu, veteri non immutato more, abſtineat Epiſcopus a ferendo dignioris judicio, & acta concurſus ultro Datariæ exhibeat, declarat tamen licere Ordinariis familiaribus litteris Datario ſcriptis eidem denuntiare perſonam, quam cenſent magis idoneam eumdemque monere, an occulta aliqua & in actis juſte prætermiſſa ſubſit cauſa, quæ cuipiam obſtet ad beneficium curatum obtinendum.

Conſtitutio edita die 19. Auguſti 1744. & ad locorum Ordinarios directa, de Miſſa a Parochis pro populo celebranda & applicanda, & de reverenti recitatione Divini Officii in Choro.

Cum *ſemper oblatas* &c. Conſtitutionis hujus capita ſumma hæc ſunt. Primo decernitur id, quod alias a Congregatione Concilii definitum eſt, ſcilicet omnes animarum curam actu habentes teneri ad fructum medium Miſſæ Parochialis pro populo ſuo applicandum, ſive ii Parochi ſint aut Vicarii Sæculares, ſive Parochi aut Vicarii Regulares, ſive alii quicunque etiam ſpecifica & individua mentione digni.

Secundo, eoſdem omnes teneri ad eandem Miſſam applicandam pro populo ſuo, licet congruis præfinitis deſtituantur redditibus, & licet antiqua, vel etiam immemorabilis conſuetudo vigeat in eorum Diœceſibus, vel Parochiis non applicandi Miſſam pro populo.

Tertio, declaratur, prædictos animarum Paſtores non quotidie, non quoties celebrant, vi hujus Conſtitutionis teneri ad præfatam applicationem; ſed ſatisfacturos eſſe menti Summi Pontificis applicando Miſſam pro populo ſuo diebus Dominicis, & aliis per annum feſtis de præcepto.

Quar-

Quarto, quia in nonnullis Diœceſibus feſto-rum dierum numerus auctoritate Apoſtolica ita diminutus fuit, ut in aliquibus feſtis fideles & Miſſam audire, & ab operibus ſervilibus abſti-nere ſe debeant, in aliis Miſſam quidem au-dire, non tamen ab operibus ſervilibus abſtine-re teneantur; ſtatuitur, & declaratur, iis etiam feſtis diebus quibus populus Miſſæ intereſſe de-bet, & operibus ſervilibus vacare poteſt a ſu-pradictis Miſſam pro populo applicandam eſſe. Cum autem nonnulli Parochi adeo pauperes ſint, ut ferme ex eleemoſynis a fidelibus obla-tis pro Miſſarum celebratione vivere cogantur; atque cum ii, qui Eccleſia Parochiali vacan-ti ſub Vicarii, ſeu Œconomi nomine deputan-tur aliquando adeo illiberaliter tractentur, ut reddituum portio ipſis conſtituta, & incerta e-molumenta iiſdem obvenientia ægre ad vitæ ne-ceſſaria ſufficiant; quod & iis interdum evenit, qui alicui Eccleſiæ actuali tantum exercitio ſunt addicti, habituali cura manente apud alios, ne cum his nimis ſevere agi videretur, placuit Summo Pontifici, quoad prædictos Parochos e-gentes, concedere Ordinariis locorum faculta-tem opportune diſpenſandi cum iis, quos reve-ra tales eſſe noverint, ut licite poſſint etiam diebus feſtis eleemoſynam ab aliquo pio offe-rente recipere, & pro ipſo Sacrificium applica-re, modo in ipſa Eccleſia Parochiali in populi commodum celebrent, ea tamen conditione, ut tot Miſſas infra hebdomadam pro populo applicent, quos diebus feſtis infra eandem heb-domadam occurrentibus juxta peculiarem alte-rius pii benefactoris intentionem obtulerint. Quod ad Vicarios, ſive Oeconomos Eccleſia-rum vacantium ſpectat, admonentur locorum Ordinarii, eorum munus eſſe, efficere, ut Vi-cario ſeu Oeconomo egenti congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere applicandi Miſ-ſam diebus feſtis pro populo. Hinc ubi Eccle-ſiarum vacantium fructus exiguntur ad commo-dum Cameræ Apoſtolicæ, aſſerit Summus Pon-tifex ſe *dirigere* Theſaurario ſuo generali op-*portuna mandata*, quæ ille denuntiare non præ-*termittet peculiaribus* Collectoribus, cum qui-bus

hum Epiſcopi locorum, ubi exiſtunt Eccleſiæ [illegible] cantes, quarum fructus ſpectant ad eandem [illegible] meram, officii ſui partes in finem ſupra [illegible] interponere debebunt.

Quoad Vicarios demum actu exercentes [illegible] ram animarum, quæ habitu apud alios re[illegible] præſcribitur, ut, ſi portio fructuum eis aſſigna[illegible] ta minime ſufficiat ad implendum onus [illegible] cationis Miſſæ pro populo diebus feſtis, loco[illegible] Ordinarii utantur poteſtate ſibi ipſis facta à Sy[illegible] nodo Trid. ſeſſ. 7. cap. 7. dum illis [illegible] congruam pro temporum, & onerum [illegible] fructuum portionem aſſignare hujuſmodi Vica[illegible] riis; & in hunc finem Summus Pontifex [illegible] Epiſcopis hic neceſſarias omnes, & oppo[illegible] facultates impertitur; quibuſcumque appella[illegible] nibus, privilegiis, aut exemptionibus [illegible] ſalubriter conſtitutam in hanc rem ab Epiſco[illegible] minime ſuffragantibus, ut in eodem Concilio ſancitur. Hæc de Miſſa Parochiali.

Ad Conventualem quod attinet, primo con[illegible] firmantur declarationes Congregationis Concil. Trid. earumque executio inculcatur; ut ſcilicet Miſſa Conventualis, quæ ſingulis diebus canen[illegible] da eſt a Clero Eccleſiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum pro earundem Eccleſiarum benefactoribus in genere quotidie applicetur: & excitantur Antiſtites ut eliminare ſatagant falſam ſententiam tum eorum, qui putant, ſatis impleri debitum applicationis Miſſæ Conventualis, dum pro certo aliquo Eccleſiæ benefactore vel grati animi ergo, vel vi oneris impoſiti applicatur; tum eorum qui exiſtimant eandem obligationem ſatis impleri, dum in eorum Eccleſiis pro benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniverſaria ſtatis diebus Sacrificia pro illis peraguntur: Cum hujuſmodi debitum non peculiares aliquos benefactores, ſed benefactores in genere cujuslibet Eccleſiæ reſpiciat: nec impleri poſſit alia ratione, quam ea, quæ multoties a lege Eccleſiaſtica præſcripta fuit.

Deinde confirmantur illæ ejuſdem S. Congregationis declarationes, quibus excuſationes a nonnullis ad hoc onus declinandum prætendi

ablatæ fuerunt, & tanquam futiles & i-
jectæ; ac definitum nemini ſuffragari
am conſuetudinem etiam immemorabi-
nec eos excuſari, qui aut alio quopiam
Miſſarum obſtricti inveniuntur, vel ra-
oprii Canonicatus, aut alterius benefi-
od ſimul cum Canonicali præbenda obti-
el quia præter munus Canonici, ſeu be-
ſeu Manſionarii in Eccleſia Cathedrali,
legiata, cum etiam curam Parochialem
it, dum Miſſam Conventualem canunt
eſtis, debent illam pro populo applica-
proinde non poſſunt eandem ſpecialiter
efactoribus in genere applicare: his e-
nibus præcipitur, ut Miſſam Conven-
applicent pro benefactoribus in genere,
ro ſubſtituant, qui celebret, & applicet
pro aliis, pro quibus ipſi peculiariter
e tenentur.

uvat, quod non ſemper a Canonicis,
itatibus Miſſa Conventualis celebratur,
ando etiam a beneficiatis, & Manſio-
uos minus æquum videtur pro celebra-
ni carere Eleemoſyna, cum unde de-
eat ignoretur. Demandatur enim hic,
oſyna hæc deſumatur ex maſſa diſtri-
n; quæ ſi forte ita exiguæ ſint, ut ad
fere redigantur, hac detracta eleemo-
ſiat, quod a Concil. Trid. proponitur,
cap. 15. opportunas enim oſtendit ra-
uibus Canonicarum præbendarum ino-
rideri valeat. Si vero remedium a Con-
ſignatum adhiberi nequeat, recurratur
ongregationem Concilii, quæ perſpecto
atu auctoritate a S. Sede ei impertita,
onfirmata quotidianam applicationem
Conventualis pro benefactoribus in ge-
feſtos tantummodo dies reducere pote-

ea quod ad ſecundam, & tertiam Miſ-
nventualem ſpectat, quæ ſecundum ru-
iquando debent celebrari, illud indici-
ndum Epiſcopis: nempe laudandos, &
ndos eos eſſe, qui ſua ſponte ſecun-
tertiam quoque Miſſam Conventualem
pro

pro benefactoribus in genere applicant; quidem agunt vi conſuetudinis in eorum Eccleſia vigentis, iis imperandum, ut in ea conſuetudine perſeverent: ubi vero id uſu receptum non eſt, liberam omnino ſecundæ, & tertiæ Miſſæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam eſſe; dummodo in Commemoratione pro defunctis Eccleſiæ benefactorum in genere non obliviſcantur.

Poſtremo Summus Pontifex enixe hortatur Epiſcopos, ut maximam curam conferant, ut in Choris Eccleſiarum ſuarum præter devotam celebrationem, & applicationem Miſſæ Conventualis, horæ Canonicæ non præpropere, ſed exacte, pauſa nempe interpoſita, & maxima, qua decet reverentia, ac religione canantur: & declarat Canonicorum eorum opinionem, qui contendunt ſe munus ſuum implere, dum Choro præſentes aſſiſtunt, licet ipſi ſileant, neque aliis pſallentibus in Cantu ſe adjungant, a S. Congregatione Concil. exploſam, & improbatam fuiſſe; quamvis præſumptis conſuetudinibus, aliiſque fundamentis innixa perhiberetur: ideoque niſi illis, qui ita ſe gerunt præſto ſit legitimum, ac vigens Apoſtolicum indultum, ſeu privilegium, verendum eſſe, ne præbendarum, ac diſtributionum fructus minime ſuos faciant, & quod inde ſequitur, ne ad eorum reſtitutionem teneantur.

Epiſtola Encyclica ad Epiſcopos Italiæ directa, in qua nonnulla circa uſuram declarantur, data die 1. Novembris 1745.

V*Ix pervenit ad aures* &c. In hac ſua Epiſtola Summus Pontifex primo refert nonnullas ſententias circa doctrinam de uſuris in duabus Congregationibus coram ſe hoc fine habitis approbatas unanimi conſenſu plurium Cardinalium, aliorumque virorum Sacræ Theologiæ, ac Canonicæ diſciplinæ peritia & ſtudio inſignium; ſunt autem quæ ſequuntur.

„ I. Peccati genus illud, quod uſura vocatur „ quodque in contractu mutui propriam ſuam „ ſedem, & locum habet, in eo eſt repoſitum „ quo

s- ex ipſomet mutuo, quod ſuapte
tundem dumtaxat reddi poſtulat,
receptum eſt, plus ſibi reddi velit,
receptum; ideoque ultra ſortem lu-
quod, ipſius ratione mutui, ſibi de-
endat. Omne propterea hujuſmodi
quod ſortem ſuperet, illicitum, &
eſt.

quo vero ad iſtam labem purgan-
m accerſiri ſubſidium poterit, vel
iod id lucrum non excedens, & ni-
moderatum, non magnum, ſed e-
t; vel ex eo, quod is, a quo id lu-
us cauſa mutui depoſcitur, non pau-
dives exiſtat, nec datam ſibi mutuo
relicturus otioſam, ſed ad fortunas
idas, vel novis coemendis prædiis,
ioſis agitandis negotiis utiliſſime ſit
is. Contra mutui ſiquidem legem,
lario in dati, atque redditi æquali-
itur, agere ille convincitur, quiſ-
em æqualitate ſemel poſita, plus a-
quolibet, vi mutui ipſius, cui per æ-
n ſatis eſt factum, exigere adhuc
tur; proinde ſi acceperit, reſtituen-
bnoxius ex ejus obligatione juſtitiæ,
mmutativam appellant, & cujus eſt
nis contractibus æqualitatem cujuſ-
riam & ſancte ſervare & non ſerva-
e reparare.

r hæc autem nequaquam negatur,
adeoque una cum mutui contractu
alios, ut ajunt, titulos, eoſdemque
iniverſim naturæ mutui minime in-
intrinſecos, forte concurrere, ex
ta omnino, legitimaque cauſa con-
iddam amplius ſupra ſortem ex mu-
am rite exigendi. Neque item ne-
oſſe multoties pecuniam ab unoquo-
, per alios diverſæ prorſus naturæ
natura contractus, recte collocari, &
ſive ad proventus ſibi annuos con-
, ſive etiam ad licitam mercaturam,
tionem exercendam, honeſtaque in-
ſcipienda.

IV.

„ non eſt quin multiplex in
„ bus licitus modus, & ratio
„ commercia, & fructuoſam
„ nem ad publicum commodu
„ frequentandi. Abſit enim a
„ nimis, ut per uſuras, aut
„ jurias florere poſſe lucroſa
„ ment; cum contra ex ipſo
„ ſcamus, quod juſtitia *elevat*
„ *autem facit populos peccatum*
„ V. Sed illud diligenter
„ eſt, falſo ſibi quemquam,
„ perſuaſurum, reperiri ſemp
„ bique eſſe; vel una cum
„ legitimos, vel ſecluſo etiam
„ ctus alios juſtos, quorum v
„ contractuum præſidio, quoti
„ frumentum, aliudve id gen
„ que creditur, toties ſemper
„ moderatum ultra ſortem in
„ que recipere. Ita ſi quis ſer
„ divinis documentis, & Cath
„ uſura judicio, ſed ipſi etia
„ muni ſenſui, ac naturali ra
„ adverſabitur. Neminem eni
„ re poteſt, quod multis in ca

rum beneficio, quod quærit lucrum, omni labe expers, & immune reddatur.

Deinde Summus Pontifex approbat & confirmat quæcunque in ſententiis expoſitis continentur; eaſdemque ſententias ſic confirmatas hac Epiſtola Encyclica ad univerſos Italiæ Ordinarios dirigit, ut nihil omnino ab iis ſententiis alienum proferatur ſive in ſynodis celebrandis, ſive in populis inſtruendis. Eoſdemque Ordinarios admonet, ut omni ſollicitudine curent, ne quis in eorum Diœceſibus audeat ſcriptis, vel ſermonibus contrarium docere. Et ſi quis parere detrectaverit, illum declarat obnoxium pœnis per Sacros Canones latis in eos, qui mandata Apoſtolica contempſerint, ac violaverint.

Declarat præterea, ſe nihil hic ſtatuere de contractu, qui novas has controverſias, quæ hujus Epiſtolæ condendæ occaſionem dederunt, excitavit, nihil item decernere modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum interpretes in diverſas abeunt ſententias: attamen prædictos Ordinarios vehementer hortatur, ut quæ hic continuo ſubjicit exequantur.

Primo, ut graviſſimis verbis populis ſuis oſtendant, uſuræ labem in Sacris Scripturis vehementer improbari: illamque varias formas induere, ut fideles Chriſti Sanguine reſtitutos in libertatem & gratiam rurſus in extremam ruinam præcipites impellat; idcirco ſi pecuniam ſuam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate rapiantur, ſed potius ab iis, qui cæteris & doctrina, & probitate anteſtant, conſilium expoſcant.

Secundo, ut qui viribus ſuis, ac ſapientiæ ita confidunt, ut reſponſum ferre de iis quæſtionibus non dubitent, (quæ tamen haud exiguam Theologiæ, & Canonum ſcientias requirunt) ab extremis, quæ ſemper vitioſa ſunt, longe ſe abſtineant: ut ne ſuis privatis opinionibus nimium adhæreant: ſed antequam reſponſum reddant, plures adeant ſcriptores ex iis, qui magis inter cæteros prædicantur, deinde eas partes ſuſcipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Et ut in diſputationibus, quas haberi contigerit in examinan-

quo agitur, penitus deſtituta eſſe, vult, & ſtatuit. Decernit autem, hæc privilegia nequaquam poſt Concil. Trid. indulta cenſeri, niſi vel poſt ipſius Concilii confirmationem reipſa fuerint conceſſa, vel niſi, quæ antea conceſſa, & poſterius confirmata eſſe aſſeruntur, hujuſmodi confirmationes *in forma ſpecifica* cum litteralis veteris indulti inſertione, ejuſque expreſſa innovatione factæ dignoſcantur; declaratque alterius generis confirmationes, quæ *in forma communi* nuncupantur, nemini ad prædictum effectum ullo modo ſuffragari. Quod vero ad uſum eorumdem privilegiorum ſpectat, addit, monendos eos eſſe, quibus eadem pleno jure competunt, ut nec ſine juſta cauſa, nec extra debitas circumſtantias pro libito ipſis utantur; nec ad oſtentandam dumtaxat ipſorum privilegiorum ſingularitatem; aut eo ſolo prætextu, ut jurium ſuorum indemnitati conſulant; quaſi vero Apoſtolica privilegia, non niſi cum Epiſcopi Diœceſani contemptu, ſuum robur habitura ſint.

Poſtremo omnes tum Antiſtites, tum Regularium Ordinum Profeſſores hortatur, obteſtaturque, ut tam in hoc negotio, quam in cæteris ſolliciti ſint unitatem ſpiritus, & ſinceræ dilectionis concordiam ſervare: memores eorum, quæ inculcat S. Synodus Lateranenſis ſub Leone X.: *Una eſt Regularium, & Sæcularium Prælatorum, & ſubditorum, exemptorum, & non exemptorum univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur, eorumque omnium unus Dominus, una fides, & propterea decet eos, qui ejuſdem ſunt corporis, unius etiam eſſe voluntatis.*

Conſtitutio edita die 5. *Aprilis* 1747. *Per quam datur Epiſcopis facultas impertiendi benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus ſuæ Diœceſis in articulo mortis conſtitutis, etiam per alios ab ipſis ſubdelegatos tam in Civitatibus quam in Diœceſibus.*

PIa *Mater Catholica Eccleſia* &c. Primo refert Summus Pontifex a Prædeceſſoribus ſuis facul-

cultatem impertiendi benedictionem cum Indulgentia Plenaria ſubditis ſuis in articulo mortis conſtitutis concedi conſueviſſe Epiſcopis eam petentibus; ſed dumtaxat ad proximum triennium, & hac adjecta lege, ut Epiſcopi benedictionem impertirent & Indulgentiam Plenariam largirentur in articulo mortis conſtitutis per ſe ipſos immediate; vel per Suffraganeum ſuum, ſi Suffraganeum Epiſcopum haberent: nec niſi neceſſitate cogente, & quidem nocturno tempore, alium Sacerdotem in ſingulis peculiaribus caſibus ſubdelegare poſſent. Deinde ſubjicit ſe & propria experientia, & teſtimonio aliorum Antiſtitum cognoviſſe, facultatem hanc eo modo conceſſam adeo anguſtis limitibus circumſcribi, ut plerique fidelium ejus beneficio neceſſario carerent. Hac autem aliiſque rationibus permotus, hac perpetuo valitura Conſtitutione novas in hac materia regulas præfinire conſtituit.

Nimirum primo vult, & decernit, ut quæ facultates impertiendi benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus in articulo mortis conſtitutis a ſe, vel a Prædeceſſoribus ſuis ad hunc diem Antiſtitibus nunc exiſtentibus conceſſæ reperiuntur, licet illæ ad triennium dumtaxat, vel alias ad definitum tempus induitæ fuerint, nihilominus præſentis Coſtitutionis vigore eo uſque in ſuo robore maneant, quoad iidem Antiſtites earum Eccleſiarum, atque Diœceſium regimen obtinebunt, quarum favore, & intuitu eaſdem facultates ab Apoſtolica Sede impetrarunt. Declarat enim ſe eas ad omne tempus hujuſmodi præſentium litterarum ſerie extendere, & prorogare.

Secundo, concedit ut unuſquiſque ex iiſdem Antiſtitibus unum, aut plures pios Sacerdotes ſive Sæculares, ſive Regulares, prout neceſſarium fore judicabunt, in propriis civitatibus ſubdelegare valeat, qui dum ipſi Antiſtites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis impedimentum hoc diurno tempore occurrat, eorum vice benedictionem hanc cum Indulgentiæ Plenariæ applicatione Fidelibus in articulo

licui Patriarchali, ſeu Metropolitanæ, ſeu Epiſcopali Eccleſiæ præpoſitus unum ſimul ex Epiſcopatibus ſuburbicariis obtineret, eum in prima ex dictis Eccleſiis, non autem apud Epiſcopatus ſuburbicarios reſidere debere, & teneri.

IV. Denique eundem Urbanum, pœnarum, quæ & in Concil. Tridentino, & a ſe in ſupra citata Conſtitutione ſtatutæ fuerunt contra violatores legum iſtiuſmodi de Reſidentia, executionem demandaſſe Congregationi particulari a ſe deputatæ, cui delegatam voluit totam materiæ hujus cognitionem; data facultate ejuſdem Congregationis Præfecto, ut, cum conſilio reliquorum Prælatorum Congregationem eandem componentium, concedere juſtis ex cauſis poſſet Epiſcopis licentiam commorandi extra proprias Diœceſes ſpatio dumtaxat quadraginta dierum; ut conſtat ex litteris ejuſdem Urbani datis die 1. Januarii 1636. Temporibus autem Urbani, & proxime conſequentibus congregatio illa non ſemel in anno adunari conſuevit, quod etiam in uſum revocatum fuit a Clemente XI.

V. Quoniam vero ut Epiſcopi licite a ſuis diœceſibus abeſſe poſſent, præter juſtam cauſam expreſſa quoque licentia Romani Pontificis neceſſaria eſt, excepto caſu abſentiæ trimeſtris a Concilio permiſſæ, inductus fuit mos, ut hic refertur, omnes hujuſmodi licentias in unico folio deſcribendi, quod Romano Pontifici ſubſcribendum deferretur. Sed cum hic mos paulatim immutatus ſit, dicit Summus Pontifex, ſibi ideo viſum eſſe opportunum pro maturiori examine cauſarum, quæ ad hujuſmodi licentias obtinendas afferuntur, infraſcriptas leges inviolabiliter in poſterum ſervandas in præſenti Conſtitutione præſcribere.

VI. Primo itaque relata ſuperius decreta Concil. Trid. laudataſque Pontificum Pii IV. Greg. XIII. Clementis VIII. Urbani VIII. Conſtitutiones, & Ordinationes, nec non omnes ſupra indicatas reſolutiones Sedis Apoſtolicæ auctoritate editas, cum omnibus in iis contentis, hic pleniſſime confirmatas ab iis, ad quos ſpectat in omnibus, quæ huic Conſtitutioni non adverſantur, exactiſſime obſervandas eſſe, ſtatuitur, & in

:tis morte expirare. Quinimo decernit, ne legationes quidem huius facultatis per ceſ- aut deceſſum ſubdelegantis expirare, ſed tatem hac in re ſubdelegatis tributam per- are uſque ad ſuperventum novi Præſulis, arbitrio relinquitur, eoſdem in hoc Of- confirmare, vel ab eo removere: ita et- Antiſtites, qui memoratam facultatem ſe- obtinuerint a Romano Pontifice, eo dece- : opus non habere, pro illius confirmatio- l Apoſtolicæ Cathedræ ſucceſſorem recur-

cto declaratum vult Epiſcopis, & Præſuli- n amplianda hac facultate modo expoſito, id ſibi propoſitum fuiſſe, ut eos prorſus e- :ret ab hoc paternæ Charitatis officio per ſe implendo, ſed ut eorum pietatem oppor- juvaret. Eos vero qui per ſe hujuſmodi o- exercere gaudent, (quod ſane omnes, quo- legitime impediti non fuerint, facturos eſ- onfidit) monet, ut meminerint, non id taxat erga nobiliores, & potentes hujus ſæ- , ſed erga pauperes quoque abjectoſque præ- lum eſſe.

ptimo addit, ut Indulgentiæ fructus a fi- ous in mortis articulo percipiatur, hoc ſedu- gendum, ut populus in Sacris Concionibus, atecheſibus frequenter edoceatur, pro pec- . actualibus poſt baptiſmum commiſſis, licet itentiæ Sacramento æterna ſupplicia iis de- , ſi lethalia fuerint, condonata ſint, nihi- nus temporalem plerumque pœnam Divinæ tiæ exolvendam ſupereſſe, cujus remiſſio nenda eſt, non ſolum per ſatisfactiones a rdote impoſitas in Sacramento, aut per ad- tatum earum Chriſtianam tolerantiam, a us vita hæc immunis eſſe nequit; verum n per jejunia, eleemoſynas, orationes, & a- pia opera.

ctavo mandat Sacerdotibus in mortis agone tos adjuvantibus, ut, præter quam quod eis ngit Rituale Romanum, ut ægroto in men- reducant Indulgentiam Plenariam, propo- tque quod ad eam conſequendam agere de- it; omni ratione ſtudeant Fideles in illo a-

adverſus eos ad ulteriora proceſſum iri cum effectu, juxta mentem Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. expreſſam, declaratur.

VIII. Tertio præſcribitur, ut Congregationis laudatæ ſuper reſidentia Epiſcoporum ab Urbano Octavo inſtitutæ exercitium, atque ſeſſiones reſumantur. Et ſtatuitur congregationem haud non quotieſcunque ab aliquo Epiſcopo licentia abſcedendi a propria diœceſi petitur, cum id nimis frequenter contingere poſſit, ſed tunc ſolum habendam eſſe, cum a Romano Pontifice alicujus negotii cognitio ipſi delegata fuerit; aut quoties de pœnis ſupra conſtitutis, in aliquem transſgreſſorem infligendis, deliberandum erit; aut demum cum aliquis Epiſcopus inſtantiam proponit diſcedendi a propria Diœceſi ratione alicujus muneris ejus naturæ, ut Apoſtolicum indultum de non reſidendo ad longum tempus ſit concedendum. Decernitur enim hujuſmodi indulta nemini concedi debere, niſi prævio cauſarum examine in eadem Congregatione peragendo, & approbatione Rom. Pontificis, & mediante expeditione litterarum Apoſtolicarum in forma Brevis: & in hunc finem mandatur Rom. Pontificis ſupplicum libellorum ſecretario, aliiſque Secretariis quarumvis Congregationum, ut preces ea de re ſibi oblatas ad Congregationem ſuper reſidentia Epiſcoporum omnino remittant; ſimulque prohibetur Secretario Pontificio Brevium, ne litterarum Apoſtolicarum ſuper indultis hujuſmodi exempla ſignanda Pontifici ullatenus offerat, niſi authentica documenta tam de cauſarum examine in eadem Congregatione peracta, quam de Apoſtolica approbatione, & aſſenſu conſequenter examinatis, eidem fuerint exhibita.

IX. Quarto ſtatuitur, ut folia ſuperius enunciata in poſterum omnino conficiantur, in quibus & nomina Epiſcoporum, quibus dantur indulta commorandi extra Diœceſim, & cauſæ ab ipſis adductæ atque probatæ, & tempus, ad quod hæc indulta conceduntur, deſcribantur: quæ folia a Pontifice ſubſcripta in Tabulario prædictæ Congregationis aſſervanda eſſe præcipitur. Quod tamen intelligi declaratur non de iis indultis,

quæ

litteras Apoſtolicas in forma Brevis ex-
eſſe in præcedenti paragrapho præſcri-
, ſed de alterius generis indultis, de
ra dicetur; quæque poſt Pontificium
a Secretario requiſitum, & obtentum
la ſunt per decreta a Præfecto ejuſdem
tionis ſubſcripta. Decet enim has quo-
tias non ſine Pontificia ſubſcriptione
quod obtinebitur accedente ſignatura
ſuper iiſdem foliis, in quibus ſingu-
dultorum tenores, & cauſæ a Secreta-
iptæ erunt.
nto præſcribuntur nonnullæ regulę ob-
ab iis, ad quos ſpectat in ſingulis ca-
quibus peti ſolent indulta commoran-
Diœceſim. Prima, ut, ſiquis petierit
a propria Diœceſi diſcedendi, ut ju-
atroverſiæ, quæ alibi vertitur, per ſe
terſit, exprimere debeat in precibus &
n quo hæc controverſia agitatur, & an
eat ad Eccleſiam ipſam Oratoris, ſeu
vel potius ad ipſius familiam. Si e-
ineat ad familiam, ſtatim Secretarius
, ut Orator ad hoc utatur menſibus a
indultis. Quod ſi iis jam uſus fuerit,
pſi licentia non concedatur. Si vero de
eſiæ, vel Cleri rebus agatur, exponi
tum ſtatus litis, tum cauſæ, propter
ſſaria creditur præſentia oratoris, tum
clarandum an menſibus a Concil. con-
s fuerit: ſi nondum enim illis uſus ſit,
ır, ut eos in hujuſmodi cauſam impen-
ero id amplius integrum non ſit, (qua
c dolus, nec fraus interceſſerit) & in-
ſius juſta videatur, tantum illi tempo-
datur, & non amplius, quantum ne-
judicatum fuerit ad defenſores, advo-
judices de omnibus ad rem pertinen-
icienter inſtruendos; cum nimis longa
ie foret abſentia, ſi protraheretur uſ-
auſæ exitum.
a Regula, quæ ſervanda præſcribitur,
qui licentiam degendi extra Diœceſim
itione infirmitatis contractæ extra ean-
œceſim, exponere qualitatem contractæ

dos dicat Miſereatur &c. *Deinde*.

Dominus noſter Jeſus Chriſtus Filius Dei vivi, qui B. Petro Apoſtolo ſuo dedit poteſtatem ligandi, atque ſolvendi, per ſuam piiſſimam miſericordiam recipiat Confeſſionem tuam, & reſtituat tibi ſtolam primam, quam in Baptiſmate recepiſti; & ego facultate mihi ab Apoſtolica Sede tributa Indulgentiam Plenariam, & remiſſionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.

Per ſacroſancta humanæ reparationis Myſteria remittat tibi omnipotens Deus omnes præſentis, & futuræ vitæ pœnas, Paradiſi portas aperiat, & ad gaudia ſempiterna perducat. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus ſit adeo morti proximus, ut neque Confeſſionis generalis faciendæ, neque præmiſſarum precum recitandarum tempus ſuppetat, ſtatim Sacerdos ei benedictionem impertiatur.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noſtrarum confirmationis, prorogationis, ampliationis, & conceſſionis, mandatorum, ſtatutorum, decretorum, ac derogationum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1747. Nonis Aprilis, Pontificatus Noſtri anno ſeptimo.

D. Card. Paſſioneus.

J. Datarius
VISA DE CURIA.
J. C. Boſchi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

Con

pus commorari poſſit.

. Quia vero nonnulli Antiſtites aliquando
incialibus Conciliis, vel Congregationibus
Aſſemblæis generalibus intereſſe perſonali-
ebent, ſive aliis muneribus, aut reipubli-
fficiis, eorum Epiſcopatibus Eccleſiiſque ad-
is, ad certum tempus occupari, iis conceſ-
ſupra citata conſtitutione Urbanus Octa-
icentiam commorandi extra Diœceſim, do-
ctu hujuſmodi negotia eorum præſentiam
runt; dummodo iis finitis ſtatim ad ſuas
ſias redeant: Hæc autem conceſſio hic a
no Pontifice approbatur, & confirmatur.

I. Quod attinet ad Epiſcopos, quos aliquan-
eſſe a propria Diœceſi contingit pro com-
one proceſſuum in cauſis Beatificationum,
Canonizationum auctoritate Apoſtolica ipſis
ata, hæc conſtituuntur.

mo, quoniam Congregationis S. Rituum lit-
, quas vocant *remiſſoriales, & compulſo-*
r, quibus committitur compilatio illorum
ſſuum, diriguntur tribus Epiſcopis, aut Su-
ribus Prælatis cum Clauſula, *ut duo ſal-*
procedant; & quoniam in horum Epiſcopo-
numero includitur ſemper Ordinarius loci,
uo proceſſus conſtruitur, fere contingit, e
s, ad quos litteræ ſunt directæ, unum tan-
a reſidentia avocari; Idcirco a Summo Pon-
hoc loco decernitur, ut, ubi aliquis Epi-
is titularis Eccleſiæ in partibus infidelium
ri poteſt, is in præfatis litteris, pro uno
ibus comprehendatur. Quod ſi tres Anti-
in propriis Eccleſiis reſidentes delegari o-
at, eædem litteræ dirigantur Epiſcopis vi-
ribus Diœceſi, in qua proceſſus conficien-
erit.

cundo ſtatuitur, ut Epiſcopi ad hoc nego-
delegati, non omittant impetrare neceſſa-
licentiam abſcedendi a Diœceſi propria,
eſſa cauſa abſceſſus, idque ſub pœnis in eos
, qui abſque cauſa a Diœceſi ſua abſunt.

ertio ſtatuitur, ut in hujuſmodi licentiis ſem-
menſes Conciliares comprehendantur, iiſ-
ſi opus fuerit, triginta dumtaxat dies adji-
tur; quo peracto tempore, ſi adhuc facien-

cipit in virtute ſanctæ obedienti
libellos a quocunque Antiſtite
quibus ea omnia expreſſa non
menda eſſe ſuperius declaratum
do recipiant, multoque minus a
ferant: ut non prætermittant ſ
ſulas reſpective apponere in dec
Pontificium aſſenſum ſubſcribe
juſdem Congregationis Præfecto
veant, ut indulta, quæ concedi
tæ ipſorum Decretorum decurre

Tum monentur Antiſtites on
lum ipſi adamuſſim leges reſide
ſed etiam ſemper memores ſint
tinæ Synodi ſeſſ. 6. cap. 5. de
bentur ſinguli pro virili parte i
di rationem reſpective invigila
ſidentes Romano Pontifici denu
tum tempus. Quod & nuntiis
injungit, ubi intra ſuæ cujuſqu
ſtrictum aliquis Superior Prælat
ges in hac parte violaverit.

Et peculiariter pro Epiſcopis
tani (quo in Regno ſæpius qu
ſidentia leges violari, Summo
tum fuit: nec, inquit Pontife

vel ſubreptum fuerit in precibus, & i-
latere nequeat, ſi quis præſcriptos ſibi li-
tranſgrediatur, ſive abſque neceſſario in-
extra tempora a Concilio permiſſa a pro-
Diœceſi abſit. Eidemque Nuntio injungit,
officiales, & miniſtros, quos in omni-
iœceſibus illius Regni retinet, curet ſe
rem fieri de Epiſcopis, quicunque a pro-
Diœceſi recedunt, ut qui violatæ legis re-
æ rei comperti fuerint, ſeveriori Sacro-
anonum cenſuræ ſubjiciantur.
remo declarat ſub ordinatione, & diſpo-
Conſtitutionis hujus comprehendi etiam
iales qui Patriarchalibus, Primatialibus, Ar-
ſcopalibus, Epiſcopalibus Eccleſiis præ-
& in poſterum præerunt. Adjungitque hæc
ab omnibus, ad quos ſpectat, inviolabi-
bſervanda eſſe, non obſtantibus quibuſ-
ie privilegiis, indultis, conſuetudinibus et-
mmemorabilibus.

tutio edita die 28. *Septemb.* 1746. *contra*
ndam pravam praxim in adminiſtran-
do Sacramento Pœnitentiæ.

eradicandum &c. In hac Conſtitutione re-
ert primo integram Epiſtolam a ſe datam
itibus Portugalliæ, & Algarbiorum die 7.
1745., quæ incipit: *Suprema omnium Ec-*
m. Huic autem Epiſtolæ conficiendæ oc-
em dedit prava quædam, ac perverſa pra-
quæ introduci cœperat in illis regionibus
iniſtratione Sacramenti Pœnitentiæ. Qui-
nim Confeſſarii, falſa zeli imagine ſe ſe-
aſſi, eo erroris devenerant, ut ſi in pœ-
es ſocium criminis habentes incidiſſent,
lem ſocii, ſeu complicis hujuſmodi no-
aſſim exquirerent, atque ad illud ſibi re-
lum non modo inducere ſuadendo cona-
; ſed denuntiata quoque, niſi revelarent,
tionis Sacramentalis negatione prorſus a-
nt atque compellerent; imo etiam com-
ejuſdem nedum nomen ſed habitationis
r locum ſibi deſignari. Summus itaque
ex illa Epiſtola reprobavit, & damnavit

dictam praxim tanquam ſcandaloſam, pernicioſam, & tam famæ proximorum, quam Sacramento injurioſam. Deinde ne error hic per alias Chriſtianas regiones ſerperet, generali hac Conſtitutione præinſertam Epiſtolam confirmat, decernit, & declarat memoratam praxim in ipſa ubique locorum, & temporum Apoſtolica auctoritate reprobatam, & damnatam eſſe, & cenſeri debere: nec ulli licere contra doctrinam a ſe in ſupradicta Epiſtola traditam ſcribere, docere ac loqui, eamque impugnare, aut perverſe interpretari, aut ipſi actu contraire, ſub pœnis ſtatutis adverſus tuentes, aſſerentes, tradentes opiniones ſcandaloſas, pernicioſas, & uti tales a Sede Apoſtolica rejectas, & condemnatas, & adverſus violantes mandata Apoſtolica, & Eccleſiaſticas Conſtitutiones.

Conſtitutio edita die 27. Febr. 1746. De Regularibus ab Epiſcopo Diœceſano Ordinandis.

I*Mpoſitis nobis* &c. Primo commemorat Summ. Pontifex, quæ paſſim ſancita fuerunt a ſuis Prædeceſſoribus, ad tollendam controverſiam de Ordinationibus Regularium, an ſcilicet Regulares a quolibet Catholico Epiſcopo indiſtincte ordinari poſſent, an vero id juris competeret Epiſcopo illius Diœceſis intra quam ſita eſt religioſa domus, quam Regularis ordinandus inhabitat. Præcipue vero commemorat Conſtitutionem Gregorii XIII. quæ incipit: *In tanta rerum*; ſuper hoc negotio editam: decretum Sixti V. juſſu editum, quod hujuſmodi eſt: *SS. D. N. Sixtus V. ex ſententia Congregationis reſpondit, Regulares, poſſe concedere dimiſſorias ad Epiſcopum Diœceſanum, eoque abſente, vel etiam præſente, & Ordinationem non tenente, ad quemcunque, dummodo ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam*: Decretum item ſequens editum juſſu Clementis VIII. *De mandato SS. D. N. Clementis Papæ VIII. tenore præſentium mandatur omnibus, & ſingulis quorumcumque Regularium Superioribus*, ut de cætero *obſervent, & obſervari faciant* ea, quæ in decreto S. Congregatio-

nis

iuſis matrimonialibus in forma ulteriorum inſtantiarum quoad defenſorem obſervanda præſcripſit in citata Conſtitutione.

Si quis autem in Ordine Regulari Profeſſus oſt unicam ſententiam pro nullitate Profeſſionis latam, ſive pendente, ſive culpabiliter omiſſa appellatione, e Clauſtris exire, a Religione diſcedere, quodque magis eſt, habitum Reularem abjicere præſumpſerit, vult atque ſtaiit, eum omnibus pœnis atque Cenſuris a S. anonibus, & Apoſtolicis Conſtitutionibus contra Apoſtatas latis, atque ſancitis ſubjacere, & bnoxium eſſe: decernens, liberum Profeſſo non ſe in hujuſmodi cauſis a Religione migrare, iſi duas ſaltem obtinuerit ſententias conformes, uibus ab eo emiſſa Profeſſio irrita, ac nulla eclarata fuerit.

Jam vero Judices primæ inſtantiæ in his cauſis de Profeſſionibus, quæ intra quinquennium idicialiter impugnantur, eſſe debere Superiorem Regularem ſimul & Ordinarium loci, ſatis onſtat ex ſupra dictis. Quod ſi eædem cauſæ i ſecunda, aut ulteriori inſtantia ſint diſcuendæ, ſtatuit Summus Pontifex inhærens anquis quibuſdam Congregationis Concilii Decreis, quæ hic approbat, & confirmat, ſtatuit inuam, ut ad eos Judices devolvantur, ad quos e jure aliæ omnes cauſæ Eccleſiaſticæ poſt ſenentiam Ordinarii in gradu appellationis reſpeive devolvuntur; ita tamen, ut hi quoque Juices procedere in cauſa debeant, & judicare ua cum Superiori Regulari non quidem illius Monaſterii, in quo reclamans Profeſſus eſt, ſed lterius Monaſterii ejuſdem Ordinis in eorum ivitate, aut Diœceſi exiſtentis, vel eo non exante, cum Superiore vicinioris Monaſterii euſdem pariter Ordinis, ſeu cum alia perſona Eccleſiaſtica, cui Superior ille, ad quem pertiiet ſecundum ſuperius tradita, ſuas vices hac n re delegaverit. Si autem hujuſmodi cauſæ in ecunda, aut ulteriori inſtantia ad Sedem Apoſtolicam devolvantur, & a Congregatione Conilii, vel a Congregatione ſuper conſultationiıus Epiſcoporum & Regularium, aut denique ab Auditorio *Rotæ* diſcutiendæ ſint; nullum tunc

mo omnes , qui in hoc deliquiſſe
riores Regulares , ſive Regulare
promotos, ſive Antiſtites, qui eo
a quibuſcunque ſententiis , cenſu
Eccleſiaſticis , quas hac de cauſa
te editam hanc Conſtitutionem
quibuſque innodati forſan extitiſſ
te Apoſtolica tenore præſentium
ſolutos eſſe decrevit ; & cum iiſd
cunque irregularitate per eos for
cauſa, & occaſione quomodolibet
omnes etiam ſacros , & Presbyte
eorumque exercitium , atque ad
reſpectivè Religionum munera ,
tate diſpenſavit . Ut autem in p
hoc in negotio rite fiant , hæc
ſtatuit.

Primo confirmat , & innovat
in re a Gregorio XIII. Sixto V.
& Innocentio XIII. in ſupracitat
teris, ſeu decretis ſtatuta , ac de
eaque omnia ut ab omnibus , a
inviolabiliter obſerventur, præcip
ſores vero omnibus pœnis in iiſd
decretis contentis, aliiſque per A
ſtitutiones, & per Sacros Canon

e ordinantes in jure Canonico, & in Con-
:utionibus Apoſtolicis ſtatutæ habentur.
Secundo decernit, ut Superiorum Regularium
miſſoriæ, quæ ideo ad alium Antiſtitem di-
:tæ fuerint, quia Epiſcopus Diœceſanus extra
œceſim commoratur, vel Ordinationem non
habiturus, nullius ſint roboris, niſi illis jun-
. fuerit authentica atteſtatio Vicarii Genera-
, vel Cancellarii, aut Secretarii ejuſdem E-
ſcopi Diœceſani, ex qua conſtet, vel ipſum a
œceſi abeſſe, vel Ordinationem habiturum
n eſſe proximo legitimo tempore ab Eccleſia
tuto: Quod expreſſe declarari opus eſſe, di-
: Summus Pontifex, ad excludendam eorum
rogantiam, qui, cum privilegio gaudeant ſu-
piendi Ordines extra tempora, exiſtimarunt
iſcopos ipſorum voluntati adeo addictos eſſe
bere, ut ſi, quandocunque ipſis placuiſſet ad
rdines promoveri, non ſtatim, ipſoque die ab
ſis deſignato voti compotes fierent, jam dici
ſſet, Ordinationem ab Epiſcopo non haberi,
oindeque alius Epiſcopus adeundus eſſet. Quod
aliquis Antiſtes Regularem virum, in ſua Diç-
ſi proprium domicilium non habentem, ſolis
ſuus Superioris dimiſſorialibus litteris conten-
s, ſine adjuncta præfata atteſtatione in forma
obanti, ad Ordines promovere præſumpſerit,
:cernit, & declarat, hunc in pœnas Canoni-
s incurrere in eo ſtatutas, qui alienum ſubditum
gitimis dimiſſoriis deſtitutum ordinaverint.
Tertio, quemadmodum declarat, & vult, eo-
.m Ordinum Regularium privilegia firma &
ta eſſe, quibus indultum eſt, ut eorum alu-
ni a quolibet Catholico Antiſtite Sedis Apo-
olicæ gratiam, & communionem habente or-
nari valeant, dummodo hæc privilegia poſt
oncil. Trid. & ipſis nominatim & directe, non
item per communicationem conceſſa fuerint,
a prorſus omnia ſimilia privilegia, quæ aliis
rdinibus ante idem Concilium ab ipſa etiam
:de Apoſtolica, & ſub quibuſcunque tenoribus
formis indulta ſint, vel etiam poſt ipſu
ncilium non ipſis directe conceſſa, ſed
mmunicationem ad eos extenſa eſſe dicant
[illegible]

novatione factæ dignoſcantur
terius generis confirmationes, q
muni nuncupantur, nemini a
ctum ullo modo ſuffragari. Qu
eorundem privilegiorum ſpecta
dos eos eſſe, quibus eadem pl
tunt, ut nec ſine juſta cauſa,
tas circumſtantias pro libito i
ad oſtentandam dumtaxat ip
rum ſingularitatem; aut eo ſ
jurium ſuorum indemnitati co
ro Apoſtolica privilegia; non
pi Diœceſani contemptu, ſuu
ſint.

Poſtremo omnes tum Antiſt
larium Ordinum Profeſſores h
turque, ut tam in hoc negoti
ris ſolliciti ſint unitatem ſpiri
lectionis concordiam ſervare:
quæ inculcat S. Synodus Later
X.: *Una eſt Regularium, &
latorum, & ſubditorum, exen
exemptorum univerſalis Eccleſ
nullus omnino ſalvatur, eorum
Dominus, una fides, & propt
ejuſdem ſunt corporis, unius*

unt: quæque omnia pleniſſime obſervari ipſe uoque hic præcipit. Addit, illud nullo modo erri, aut probari poſſe, quod invaluit apud pleoſque, ut ſcilicet reclamantibus adverſus Proeſſionem, Superiores ipſi ſe contradictores non xhibeant, aut etiam aperte ſuffragentur, ex falı nimirum opinione, quod Religioſorum viroım ſocietate indignus cenſendus ſit, qui ab ea iſcedere exoptat, quodque ex inutili Monacho, tilis fortaſſe Clericus Sæcularis exiſtere poſſit.

Ad prædictum finem præterea quam maxime rofuturum aſſerit, ſi Eccleſiaſtici Præſules, & udices debitas officii ſui partes explere non prȩermittent. Ideoque iis omnibus denuntiat, ac iſtricte præcipit, ut in cunctis, quæ ad eorum fficia pertinent nuſquam a juſtitiæ tramite, & præſcriptis ſibi legibus diſcedant.

onſtitutio edita die 5. Auguſti 1748. circa deſignationem Confeſſariorum Extraordinariorum pro Monialibus.

Aſtoralis curæ &c. Volens Summus Pontifex hac ſua Conſtitutione peculiaribus Moniaum indigentiis, quoad illarum Confeſſarios roſpicere; declarat ſe non habere in animo, inſultiſſimam illam legem abrogare, qua ſtaıtum eſt, ut pro ſingulis Monialium Monaerdis unus dumtaxat Confeſſarius deputetur, ui Communitatis earum totius Confeſſiones expiat, neque liceat unicuique Moniali peculiaın ſibi Confeſſarium pro libito eligere; ſed ic unum ſibi propoſitum eſſe; conſtituere nilrum, ut ſi quando legis hujus rigor in peılliaribus caſibus ſine animarum detrimento ſerırl non poſſe videatur, in promptu ſit opporınas diſpenſationis remedia admovere.

Primo autem in medium affert Decretum Conlii Trid. ſeſſ. 25. cap. 10. de Regul. quo ſantum eſt, ut Epiſcopi, aliique Monaſteriorum ælati ſubjectis ſibi Monialibus Confeſſarium ctraordinarium duabus, aut tribus vicibus in ıgulos annos exhibeant, qui omnium Confeſſiones audire debeat. Declaratque, hoc Decre- præcipi, ut Confeſſarius extraordinarius eorum

O 3

Apoſtolica auctoritate transferri
ſi aliquis ſit , cui nondum eade
ceſſa fuerit, vel denique cum no
tholici gregibus in poſterum pra
& ſtatuit, ut ſingulis eorum , h
tatem a Sede Apoſtolica petenti
poſtolicæ in forma Brevis gratis
pediantur , quibus prædicta facu
datur non ad triennium, ſed ad
quo adeptum ſemel Eccleſiæ
bunt, adjecta etiam facultate ſu
pro civitate , quam pro Diœceſ
in caſu dumtaxat impedimenti
tempore conjuncti , ſed in omn
mnia , ad normam eorum , qu
exiſtentibus , & indulto hoc ga
ſtatuit.

Quarto, *pro Prælatis inferiori*
ſeparatum habentibus , *cum ve*
lius , *& activa in Clerum* , *&*
ctione, concedit & indulget, ut
juſmodi facultas petita fuerit,
forma Brevis ſingulis eorum in
diantur , juxta eandem formam
tandis , quam pro Epiſcopis cor
cepta quidem facultate ſubdeleg

tis morte expirare. Quinimo decernit, ne
legationes quidem huius facultatis per ceſ-
ant deceſſum ſubdelegantis expirare, ſed
atem hac in re ſubdelegatis tributam per-
re uſque ad ſuperventum novi Præſulis,
arbitrio relinquitur, eoſdem in hoc Of-
confirmare, vel ab eo removere: ita et-
Antiſtites, qui memoratam facultatem ſe-
obtinuerint a Romano Pontifice, eo dece-
opus non habere, pro illius confirmatio-
Apoſtolicæ Cathedræ ſucceſſorem recur-

to declaratum vult Epiſcopis, & Præſuli-
i amplianda hac facultate modo expoſito,
l ſibi propoſitum fuiſſe, ut eos prorſus e-
et ab hoc paternæ Charitatis officio per ſe
implendo, ſed ut eorum pietatem oppor-
juvaret. Eos vero qui per ſe hujuſmodi o-
tercere gaudent, (quod ſane omnes, quo-
egitime impediti non fuerint, facturos eſ-
ifidit) monet, ut meminerint, non id
ixat erga nobiliores, & potentes hujus ſæ-
ſed erga pauperes quoque abjectoſque præ-
im eſſe.

timo addit, ut Indulgentiæ fructus a fi-
s in mortis articulo percipiatur, hoc ſedu-
endum, ut populus in Sacris Concionibus,
techeſibus frequenter edoceatur, pro pec-
actualibus poſt baptiſmum commiſſis, licet
entiæ Sacramento æterna ſupplicia iis de-
ſi lethalia fuerint, condonata ſint, nihi-
us temporalem plerumque pœnam Divinæ
æ exolvendam ſupereſſe, cujus remiſſio
enda eſt, non ſolum per ſatisfactiones a
tote impoſitas in Sacramento, aut per ad-
itum earum Chriſtianam tolerantiam, a
s vita hæc immunis eſſe nequit; verum
per jejunia, eleemoſynas, orationes, & a-
a opera.

avo mandat Sacerdotibus in mortis agone
s adjuvantibus, ut, præter quam quod eis
pit Rituale Romanum, ut ægroto innen-
ſificant Indulgentiam Plenariam, propo-
ie quod ad eam conſequendam agere de
omni ratione ſtudeant Fideles in illo
gone

hujuſmodi Moniales Superior Regularis adduci non poſſit: Epiſcopum ex Decreto Congregationis ejuſdem confirmato tum a Gregor. XIII. tum in præſenti Conſtitutione, poſſe illis concedere etiam invito Superiore Regulari Confeſſarium etiam alterius ordinis vel Sæcularem. Præterea nihil obſtare, quominus hujuſmodi Moniales recurſum habeant ad Cardinalem majorem Pœnitentiarium, a quo ipſis providendum erit eodem modo quo ſupra explicatum eſt.

Quod attinet ad illas Moniales, quæ nec ægrotant, nec recuſant deputatum a Prælato Monaſterii pro univerſa Communitate Pœnitentiæ miniſtrum; ſed pro majori animi ſui quiete, atque ulteriori in via Dei progreſſu facultatem petant confitendi aliquoties Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confeſſiones approbato, aſſerit ſibi nullo modo rigidam illorum Prælatorum agendi rationem placere, qui concedere prorſus recuſant: imo ſe perſuaſum habere ſingulis etiam Monialibus indulgendum eſſe in iis rebus, quæ juſte, & rationabiliter petuntur, maxime cum ad illarum conſcientiæ quietem conferre dignoſcuntur. Ideoque propoſito exemplo D. Franciſci Saleſii & Venerabilis Cardinalis Gregorii Barbadici Epiſcopi Patavini, qui in hujuſmodi caſibus exorari ſe patiebantur, Antiſtites, atque reliquos quarumcunque Religioſarum mulierum Rectores hortatur in Domino, & enixe monet, ut eandem viam inſiſtere non recuſent, & non adeo difficiles ſe præbeant peculiaribus Monialibus extraordinarium Confeſſarium aliquando petentibus; quin potius, niſi aut Monialis poſtulantis, aut Confeſſarii requiſiti qualitas aliter faciendum ſuadeat, earum juſtis precibus obſecundare ſtudeant; illud cogitantes, quod etſi liberum ſit cuique Moniali adire Cardinalem majorem Pœnitentiarium; nihilominus eam eſſe aliquando neceſſitatis urgentiam, ut remedium, quod de longinquo petendum eſt, non ſatis tempeſtive adveniat.

Quod denique attinet ad qualitates Confeſſarii extraordinarii vel pro univerſa communitate, vel pro aliqua Moniali peculiariter deputandi; dicit, nullo unquam tempore dubitatum

fuiſ-

, an in hujuſmodi Sacerdote ætatis matu-
, morum integritas , prudentiæ lumen re-
tur ; an præterea ab Ordinario loci ſpecia-
approbatus eſſe debeat. His adjungit, pro
alibus Epiſcopo ſubjectis regulam eſſe , ut
arius earum Confeſſarius ſit Sacerdos Sæ-
s ; Extraordinarium vero a pleriſque Epi-
aſſumi ſolet ex Ordinibus Regularibus ,
ente forſan per ſingulas Diœceſes Presby-
im ad id idoneorum copia. Exponit dein-
tionem agendi ſervari ſolitam a Superio-
Regularibus cum Monialibus ſibi ſubjectis,
putando pro iiſdem confeſſarios extraordi-
s : & Decretum refert Innocentii XIII. quo
ribitur, quomodo iidem Superiores hac in
gerere debeant ; hujus autem Decreti ver-
nt hæc. *Cumque extraordinarius bis , aut
i anno offerri Monialibus debeat , qui o-
m Confeſſiones audiat, ſi in poſterum Supe-
Regulares , quoad Monaſteria ipſis ſubje-
toties prædictum extraordinarium Confeſſo-
leputare neglexerint, vel ſi etiam ex proprio
i Ordine ſemper deputaverint , nec ſaltem
in anno ad id munus elegerint Sacerdotem
ſæcularem , aut Regularem alterius diverſi
nis profeſſorem , in his caſibus Epiſcopi, pro
rbitrio, & conſcientia deputationem hujuſ-
facere poſſint, nec illa quovis titulo , aut
xtu a Superioribus Regularibus valeat im-
i.* Quod Decretum in forma ſpecifica con-
tum etiam a Benedicto XIII. ad omnem
andi anſam tollendam, ipſe denuo præſen-
nſtitutione confirmat, & ad omnia per Or-
ubique exiſtentia, & Regularium regimini
cta Monialium Monaſteria , quatenus opus
xtendit, & ampliat: decernitque ut ſingu-
inis Regulares Monaſteriorum Prælati te-
tur bis , aut ter in anno Confeſſarium ex-
dinarium univerſis Monialibus in iis de-
ibus offerre ; ſi vero ipſi inter tempora præ-
ta id omiſerint , vel ſemper proprii Ordi-
Regularem Sacerdotem ad id deputaverint,
it præfatæ Moniales ſemel ſaltem in anno
eſſarium extraordinarium e Clero Sæcula-
vel ex alio Ordine Regulari non habeant ,

& remiſſionem omnium peccato
do. In nomine Patris &c.

Per ſacroſancta humanæ repa
ria remittat tibi omnipotens D
ſentis, & futuræ vitæ pœnas, F
periat, & ad gaudia ſempiterna
men.

Benedicat te Omnipotens De
& Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus ſit adeo mor
neque Confeſſionis generalis faci
miſſarum precum recitandarum
ſtatim Sacerdos ei benedictionem

Nulli ergo omnino hominum
hanc noſtrarum confirmationis,
ampliationis, & conceſſionis, n
tutorum, decretorum, ac dero
gere, vel ei auſu temerario con
autem hoc attentare præſumpſe
nem Omnipotentis Dei, ac Be
Pauli Apoſtolorum ejus, ſe nov

Datum Romæ apud S. Maria
no Incarnationis Dominicæ 174
Pontificatus Noſtri anno ſeptim

INDEX
RERUM,
Quæ hoc Libro continentur.

A

Abbas, v. prælatus.
Abbatiſſa an poſſit ferre cenſuras. pag. 613
Abbreviatio vitæ an licita. 159. & ſeq.
Abortus. 166
Abſolutionis Sacramentalis forma. 495
Qui ſint abſolvendi. 540. & ſeq.
V. Juriſdictio. 531
Abſolutio moribundi. 507
Abſolutio a cenſuris. 622
Abſolutio a reſervatis. 537. & ſeq.
Abſolutio a ſuſpenſione. 640
Abſtinentia. 287
An teneatur abſtinere carnibus in Quadrageſima, qui non poteſt jejunare. 289
Accuſator. 361. An, & quis non teneatur alterum accuſare. 362
Acedia quid ſit. 406. Quale peccatum. ibid.
Quæ ſint ejus filiæ. ibid.
Adoptio. 596
Adulterans quot peccata committat. 28
Quid teneatur reſtituere. 377
Adulterium quid ſit. 178
An, & quando dirimat matrimonium. 589
Advocati officium, & peccata. 355. & ſeq.
An poſſit Advocatus ſuſcipere patrocinium cauſæ minus probabilis. ibid.
Ægyptios conſulere, quale ſit peccatum. 82

proponi & agitari debent , in
localem, nimirum Abbatem ,
ſive Priorem, aut alio quocu
cupatum Præpoſitum , ſeu R
naſterii , aut Cœnobii , in q
feſſionem emiſit ; eum nemp
Monaſterii aut Cœnobii regi
tempore cauſa in judicium
Moniales vero, ſi Ordinario
jectæ ſint , cum nullus ſit ea
gularis, ſolum Ordinarium l
feſſione reclamantium intra
vero Regularium regimini ſu
modi illarum cauſas judicand
rio loci ſimul , & a Superi
concreditum eſt univerſum M
non autem a Confeſſario I
Monialium.

Quintum Superiorem Reg
hoc ſuum jus cedere Ordina
mittere, ut in hujuſmodi ca
poſſe tamen , ſi judicium a
nequeat, alium ſubrogare ve
etiam Eccleſiaſticum ſæcula
peritum , qui una cum Ord
tes exerceat.

igio intra idem quinquennium poſtu-
:ujus profeſſionem ex hujuſmodi ca-
ı declarari, cauſas hujuſmodi ad ean-
:egationem privative pertinere. His
etis declarat Summus Pontifex ſe ea-
approbationis, & confirmationis A-
ɔbore communire, & decernere ab o-
poſterum pro regula habenda, & ple-
ıtioni demandanda eſſe.

l cauſarum hujuſmodi introductionem
'ert Decretum Concil. Trid. cit. ſeſſ.
. ex quo ſequi dicit, Regularem po-
udicium fieri de ſuæ profeſſionis nul-
pſo judicii limine repelli, niſi con-
. Religionis ſuæ clauſtris morari, &
egularem reſumpſiſſe, ſi ipſum antea

ro ſpectat ad probationes, prohibet,
in re tanti momenti judicia funden-
ajudicialibus, atque atteſtationibus,
juramento firmatis, quæ *ad perpe-*
tur; volens, ac diſtricte mandans,
endas probationes in hujuſmodi cau-
as, verus, & judicialis proceſſus o-
iciatur, in quo & articuli exhibean-
e illius, qui adverſus Profeſſionem
errogatoria dentur ab ea parte, quæ
ius Profeſſionis validitate, & teſtes
Articulis, quam juxta hujuſmodi in-
ı examinentur, utque hac forma non
ɔceſſus ipſe, & ſententia dependenter
ıta inſanabili nullitatis vitio corrue-
ur; ſalva etiam juris communis diſ-
quoad alia nullitatis capita, ſi quæ
a proceſſus compilatione intervene-

ſub eadem nullitatis pœna decernit,
udicio citari, & audiri debeant tum
Monaſterii, ſeu Cœnobii, in quo
ɔta Religioſa ſuſcepit, tum ipſius Pro-
guinei, ſive propinqui, ſive alii, qui-
a donavit, aut ceſſit; uno verbo o-
rum intereſt illius Profeſſionem ſu-

& Doctrina præſitam in
cui defenſoris Profeſſion
& cui omnia demandat
applicata eſſe cenſeantu
tutione quæ incipit , D
trimonii defenſore decr
riter hic ſtatuens pro d
ſcilicet quidquid pro ip
cede, ſive pro expenſis
currentibus eidem præſ
denter arbitratus fuerit
vi debeat, quibus a Pr
bona in Religionis ing
non exiſtant , aut ſi P
dum habuerit, ipſa Re
na poſſideat , ad huju
tur. Quod ſi nec adſi
Ordo Regularis, de qu
ſideat , tunc defenſori
pecuniis mulctarum in
cauſa agitata fuerit, ſi
in citata Conſtitutione
re.

Lata demum ſentent
& Ordinario loci, ſi e
nis pronuntiata fuerit

ties. ibid. & ſeq. Quo loco. 482. & ſeq. Quæ ſint ad celebrationem requiſita. 486. & ſeq. V. Miſſa.
Cenſura Eccleſiaſtica quid ſit. 610. Quotuplex. 611. Qui poſſint ferre cenſuram. 612. Qui eadem affici. 613. Ob quam cauſam poſſit ferri. 614. & ſeq. Qui poſſint ab ea abſolvere. 617. & ſeq. Quomodo hæc abſolutio danda. 619
Cenſus. 239. & ſeq.
Charitas Dei. 54. Charitatis Dei præcepto quid præcipiatur. ibid. Quando obliget. ibid. & ſeq.
Charitas ergà proximum quid præcipiat, & prohibeat. 55. Ejus ordo. ibid. & ſeq.
Chirographa, & credita aliorum emere an liceat. 238
Chiromantia. 82
Chirurgorum obligatio, & peccata. 372. & ſeq.
Chorea. 176
Clauſura monialium. 310
Clerici qui dicantur. 311. An teneantur legibus civilibus, & puniri poſſint a Principe ſæculari. 19. An teneantur ad reſidentiam. 317. & ſeq. Quid poſſint circa diſpoſitionem fructuum ſuorum beneficiorum. 338. & ſeq. An poſſint teſtari de redditibus eorundem. 342. Quis ſit eorum habitus. ibid. Quæ actiones, artes, officia eis prohibeantur. 343. Quæ negotiatio. 238
Codicillus quid ſit. 257
Cœmeterium quibus caſibus violetur. 484
Cognatio conſanguinitatis. 596. Hujus gradus. 597
Cognatio legalis, & ſpiritualis. 596. & ſeq.
Collatiuncula die jejunii. 288
Colono quando de penſione remitti debeat, eademque poſſit augeri. 237
Commodatum quid ſit. 224. Commodator an

naſterio, aut Cœnobio Religio
ſtituendis minime addicto.
Hæc ſtatuenda eſſe cenſuit
circa Judicia ſuper nullitate
ducta intra quinquennium a d
nis emiſſæ; quæ omnia in h
obſervanda eſſe declarat etiam
Pontifici in ſpiritualibus Ge
juſque diſtrictu, quoties cauſa
idem quinquennium in ipſius
nario judicandas eſſe contiger
ſcribit ſervanda in cauſis ejuſ
poſt elapſum quinquennium i
cuntur.
Hac itaque ſuper re comme
primo, licet Synodus Trid. tr
nio emiſſa Profeſſione omnem
ſum eſſe voluerit Profeſſis ad
greſſu tamen temporis gravib
ctum fuiſſe, ut admitterentur
ſtitutione in integrum adverſus
nii; De his autem inſtantiis
ſemper ad Apoſtolicam Seden
nuiſſe, ſive ex parte Profeſſi,
ligionis proponerentur, & li
impedimentum per totum qui
verans dilata fuiſſe diceretur

fuiſſe & nunc iterum approbari, &
l declarat; reſervato ſibi & ſucceſſori-
ıre concedendi Ordinariis, & Superio-
ılibus in quibuſdam peculiaribus caſi-
atem examinandi etiam cauſas reſti-
ı integrum, ac ſuper ipſis pronuntian-
quam ad ſententiam ferendam ſuper
s validitate, aut nullitate deveniant.
efert ordinem, qui hodie ſervatur in
ongregationibus, ſeu Tribunalibus pro
a reſtitutione in integrum adverſus la-
ıquennii. *Hodie igitur*, inquit, *priuſ-
er hæc re quidquam decernatur, com-
rdinario loci, & Superiori Regulari,
um conficiant: eoque tranſmiſſo, pro-
ibium ſuper conceſſione reſtitutionis in
idque non minus accurate, ac ſevere
r, ac ſi dubium propoſitum eſſet ſuper
itate, aut nullitate Profeſſionis. Si
ita reſtitutio in integrum concedatur,
nario, & Superiori locali committitur,
iam proferant ſuper controverſa Profeſ-
ditate. Sed quamvis in hujuſmodi com-
s plena ipſis relinquatur facultas judi-
pro validitate, ſive pro nullitate Pro-
prout ipſis juſtum viſum fuerit, uſu
pertum eſt, quod quum iidem ſatis
quam diligenti, & gravi judicio apud
oſtolicam diſcuſſæ fuerint cauſæ, pro-
reſtitutio in integrum conceſſa fuit;
axat hujuſmodi conceſſionis reſcripto,
ori inſtituto examine, ad ferendam pro
Profeſſionis ſententiam ut plurimum ſi-
tione procedunt.*

um hoc examen cauſarum reſtitutio-
tegrum apud Romanæ Curiæ Judices
poſitum approbatione ſua Summus Pon-
nopere commendatum ſingulis, ad quos
ab ipſis in poſterum obſervari vult,
t; hoc tamen addito, ut in commiſ-
quæ diriguntur Superioribus Regulari-
dinariis locorum pro conficiendis Pro-
ſdem ſub pœna nullitatis actuum ir
debeant ex

tinere, dicit, interrogatoria dare, juxta quæ examinandi erunt teſtes, aliaque ad officium ſibi impoſitum ſpectantia diligentiſſime præſtare. Vult præterea, ut in ipſa propoſitione dubii ſuper conceſſione reſtitutionis in integrum tam in prædictis Congregationibus Concilii, & ſuper conſultationibus Epiſcoporum & Regularium, quam in Auditorio Rotæ, aut in quolibet Congregatione peculiariter forſan deputata, ſub ſimili nullitatis pœna, defenſor Profeſſionis ab eo qui Tribunalis caput eſt electus, impenſis eorum, de quibus ſupra dictum eſt, ſemper & in omnibus actibus in judicio ſtare debeat; neque ſolum in prima hujuſmodi dubii propoſitione, ſed etiam in ulterioribus, ſi reclamans in prima rejectus ad novam audientiam admittatur. Vult inſuper, ut pro fruendo beneficio reſtitutionis in integrum unica favorabilis reſolutio nequaquam ſufficiat, niſi ea per ſecundam conformem, iterato cauſæ examine auditoque ſemper defenſore Profeſſionis, confirmata fuerit: decernitque ac ſub pœnis in Apoſtatas latis prohibet, ne quis unica fultus reſolutione pro conceſſione reſtitutionis in integrum e Religionis clauſtris migrare, multoque minus habitum Regularem deponere præſumat: ad illas enim pœnas declinandas, & alteram reſolutionem pro reſtitutione in integrum priori conſentaneam, & ſententiam ſuper nullitate Profeſſionis a Superiori Regulari, & ab Ordinario loci ferendam expectari omnino debere, declarat; nec niſi per hujuſmodi ſententiam ab his judicibus, præviis duabus reſolutionibus pro conceſſione reſtitutionis in integrum, legitime latam judicium abſolutum cenſeri poſſe.

Pergit ſummus Pontifex, ac dicit, multo rariores in poſterum futuras eſſe inſtantias ac contentiones eorum, qui ſuſceptum Religioſæ vitæ inſtitutum relinquere adnitantur, ſi hæc omnia a ſe conſtituta obſerventur, quemadmodum ſedulo obſervanda & implenda eſſe præſcribit: & ad hoc certius obtinendum magnopere conferre, ſi Superiores Regulares in admiſſione Novitiorum obſervent ea, quæ in eorum Conſtitutionibus, & in Decretis Clementis VIII. ſunt

Diſcipulorum obligatio. 15
Diſcordia. 393
Diſpenſandi poteſtas quibus conveniat. 35. & ſeq. Quando Inferior poſſit diſpenſare in lege Superioris. ibid. Diſpenſatio quando vim amittat. ibid. Quando, & quomodo petenda ex S. Penitentiaria. 35. & ſeq.
Diſpenſatio in obſervatione feſtorum. 1[illegible]5. in jejunio. 291. & ſeq. in juramento, & lege. 35. In impedimentis matrimonii. 30. in votis. 36. 131
Diſpenſare pro pretio in voto, juramento, &c. an ſit ſimonia. 97
Diſputatio cum hæreticis. 49
Diſtractio in horis Canonicis. 336. In aliis Exercitiis ſpiritualibus. 337
Divinatio quid, & quotuplex. 79. Quale peccatum. 80. & ſeq.
Divinatio e ſomniis, voce, animo, &c. an, & quando ſit licita. ibid. Cum divinatoribus, & magis, &c. quomodo Confeſſario ſit agendum. 89
Divortium an fieri poſſit. 38[illegible]. Quibus cauſis. ibid. & ſeq.
Dolor de peccatis. 496. & ſeq.
Dolus in verbis, & facto. 395
Domini quomodo ſint famulis obligati. 152. & ſeq.
Donatio acceptata quale jus conferat. 223 Quibus caſibus poſſit revocari. 221. & ſeq.
Donationes bonorum factæ ab ingredientibus Religionem an ſint validæ. 263
Donatio mortis cauſa quibus competat, & quando revocari poſſit, &c. ibid.
Donari qui non poſſint. 218
Dubitatio temeraria quale ſit peccatum. 276. & ſeq.
Dubium quid ſit. 3. Practice dubius circa aliquod opus quomodo debeat ſe reſolvere. 6. An in dubio tutior pars eligenda. 9. Du-

mnibus in Monaſteri
viſſa, cæteriſque M
Novitiis, quam a Sæ
ſterio degentibus nihi
traordinario Confeſſa
ad Confeſſionem, ſi
ve ad ſalutaria moni
nem, accipienda. I
ne ſi aliquæ Confeſſa
vero non adirent, f
ciones. Hinc hujuſ
mentem XI. edicto f
dam mandaſſe; eand
conſuetudine receptar
tatur Antiſtites, ut
in cit. Decreto loqu
Monialibus, nihilomi
mam obſervent, tam
licet Clauſuræ legibu
Communitate tamen
quarumcumque mulie
tibus, ſeu Conſerva
quam iſtæ, unicum
Superioribus deſignat
Secundo in mediu
gregationis Concilii
mum eſt, deputatio

Confeſſiones Monialium ab ipſo Ordinario
ci approbati fuerint. Quod ſi Prælatus Regı
ris neglexerit eandem legem Concilii, de C
feſſore extraordinario exhibendo Monialibus
bi ſubjectis, implere, tunc locum eſſe illi
creto Congregationis Concilii, in quo decla
tur ad Ordinarium loci ſpectare negligenti
Regularium hac in re ſupplere; quod par
Decretum hic in omnibus, & per omnia app
bat, & confirmat. Hæc quoad Univerſas Cc
munitates Monialium.

Quod ad ſingulas Moniales attinet, de c
bus hac in re nihil ſtatuit Concil. Tridentini
nonnulla ejuſdem Congregationis decreta aff
ea approbans & confirmans; ut nimirum E
ſcopi ſubjectis ſibi Monialibus gravi morbo
borantibus, & id expetentibus, peculiarem C
feſſarium concedere debeant: & idipſum p
ſtent erga Moniales Regularibus ſubjectas, c
aliqua ex illis graviter ægrotans hanc grati
a ſuo Superiori impetrare non potuerit. Q
ſi Epiſcopus in hoc caſu id præſtare neglig
ad Cardinalem majorem Pœnitentiarium pe
nere vult, peculiaribus ſupplicantium neceſſ
tibus eadem ratione providere, qua ſuperius
ctum eſt, ab ipſo univerſæ Religioſæ commı
tati conſulendum eſſe.

Deinde declarat Summus Pontifex, illar
quoque Monialium debilitatem ſublevandam
ſe, quæ licet nec corpore infirmæ ſint, nec m
ti proximæ ordinario tamen miniſtro confi
obfirmate recuſant; adeoque ubi earum reluct
tia ſuperari nequit, Confeſſarium extra ordir
deputandum eſſe, qui earum Confeſſiones e
piat. Id autem ab Ordinario loci præſtand
eſſe cum Monialibus ſibi ſubjectis. Quoad i
vero quæ ſubſunt regimini Regulari, ad Sı
riorem Regularem pertinere ſervatis ſervanc
peculiarem ipſis deſtinare Confeſſarium ex
probatis ad Confeſſiones Monialium; vel
le, quem ejuſmodi Monialis petit, pro M
libus approbatus non ſit, cum ipſo Or
agendum eſſe, ut ſaltem pro illa Mon
pro tot vicibus, quot expedire judicabi

reſervatæ Epiſcopis. 631. Quæ Papæ extra Bullam Cœnæ. ibid. & ſeq. Quæ reſervata per Bullam Cœnæ. ibid. & ſeq.
Excommunicatio percuſſoris Clericorum quomodo intelligenda. 633. & ſeq.
Excommunicatus toleratus, & non toleratus quis. 627. Cum excommunicato non tolerato communicare, quale ſit peccatum. ibid. An aliquando liceat. ibid.
Executores teſtamenti. 260. & ſeq.
Exſecratio quid ſit, & quando fiat. 173
Extrema Unctio quid ſit. 560. Quæ ejus materia remota. ibid. Proxima. ibid. Quibus danda. 561. Quis ejus Miniſter. 562. Qui effectus. 564

F

Fallacia. 394
Fama. 276. Ejus reſtitutio. 278. Quæ excuſent ab hac reſtitutione. 284
Famulus quomodo ſit obligatus ſuo domino. 153. An ad rem illicitam poſſit præſtare famulatum. 75. An, & quam graviter peccet, ſi ei invito quid auferat. 289. 140. An teneatur ad reſtitutionem. ibid.
Feſtis quænam opera præcipiantur. 137 Quæ excuſent ab obſervatione feſtorum. 138. & ſeq.
Feudum. 252
Fideicommiſſum. 252
Fidejuſſio quid. 252. Fidejuſſoria obligatio. ibid. & ſeq.
Fides. 40. & ſeq. An aliquando liceat veram fidem exterius negare, aut falſam profiteri. 42. & ſeq. An fidem diſſimulare. ibid. An, & quomodo tegere. 45. 46. Fidei præceptum quando obliget. 42. & ſeq. Qui teneantur ad externam fidei profeſſionem. 43. Quæ ſint profeſſiva ſigna

gna fidei. 45
Filii quem amorem, reverentiam, & obedientiam debeant parentibus. 147. 148. An, & quam graviter peccent, ſi parentibus invitis quid auferant. 189. Item, ſi quid male expendant. ibid. An teneantur ad reſtitutionem. ibid. An poſſint contrahere. 217
Fœminarum carminatricum benedictiones. 86
Forenſia opera an feſto die prohibita. 135
Forma abſolutionis ſacramentalis. 401. Abſolutionis a cenſuris. 619. Conſecrationis Euchariſtiæ. 449
Fornicatio quid ſit. 177. Fornicatio ſponſæ. ibid. Cum filia confeſſionis. 178
Frater an teneatur fratri, vel ſorori in neceſſitate ſubvenire. 150
Fraterna correptio. 64. & ſeq.
Fraus. 395
Fructus induſtriæ qui dicantur. 202
Fuga reorum. 368
Furem nocturnum, & diurnum an, & quando liceat privata auctoritate occidere. 163. an idem clericis, & religioſis liceat. ibid.
Furtum quid ſit. 184. Quale peccatum. ibid. An furetur, qui alienum accipit in juſtam compenſationem. ibid. Quæ ſit in furto ſufficiens quantitas ad mortale peccatum. 186. Furta plura minuta an ſimul ſumpta peccatum mortale conſtituant. 187. Furta amicorum, & domeſticorum an, & quando ſint peccata. 188

G

Gaudere, & delectari de malo ſub conditione, an, & quando ſit peccatum. 377
Generales Ordinum an poſſint ferre cenſuras. 612. Generationem prolis an liceat aliquando impedire. 587

Glo-

... quale ...
... peccetur.
... an liceat petere, & ... 585. ...
... quid ſit, & quale peccatum. 399. Quæ
... ejus filiæ. 400

H

HAbitus Clericalis. 343

Hæredis commoda, jura, & obligationes. 273. Intra quod tempus debeat exequi defuncti voluntatem. 268. Qui poſſint inſtitui hæredes. 269. & ſeq.

Hæredum diviſio. 271. Quantum debeatur hæredibus neceſſariis. ibid. Qui ſuccedant ab inteſtato, aut teſtamento rupto, vel irrito. 272. An poſſint adire hæreditatem, quando teſtamentum factum eſt ſine ſolemnitatibus. 258

Hæreditatum renunciatio. 261. & ſe...

Hæreſis quid ſit. 50. & ſeq. Ejus peric... ſe exponere quale ſit peccatum.

Hæreticus quis. 50. An hæretici oblig... præceptis Eccleſiæ.

An præcepto Confeſſionis.

An liceat legere eorum libros.

An cum illis diſputare.

An ſacris eorum intereſſe.

An teneatur famulo infirmo...

Herus an, & q... rium.

Homicida.

Homicidium.

Homicidium conjugis an, & ... matrimonium.

Honor. V. Fama.

Horæ Canonicæ. 322. & ... ibid. Quanta ... bligentur. ... & ſeq. An t... ...5.

I N D

R E R U

Quæ hoc Libro cont

A

ABbas. v. prælatus.
Abbatiſſa an poſſit ferre cen
613
Abbreviatio vitæ an licita.
Abortus.
Abſolutionis Sacramentalis forma.
Qui ſint abſolvendi.
v. Juriſdictio. 5
bſolutio moribundi.
bſolutio a cenſuris.
bſolutio a reſervatis.
ſolutio a ſuſpenſione. 53
ſtinentia.
n teneatur abſtinere carnibus in
ſima, qui non poteſt jejunare.
ſator. 361. An, & quis non tene
rum accuſare.
ia quid ſit. 406. Quale peccatum
iæ ſint ejus filiæ.
tio.
erans quot peccata committat.
d teneatur reſtituere.
r.um quid ſit.
& quando dirimat matrimoniu
ti officium, & peccata. 355
oſſit Advocatus ſuſcipere pa
minus probabilis.
conſul

An liceat intereſſe ſacris infidelium. 47
Infidelitas quotuplex ſit. 48
Inimicorum dilectio. 55. & ſeq.
Injuria materialis quæ ſit. 191
Formalis. ibid. An obligetur ad reſtitutionem, qui intulit injuriam tantum materialem. ibid. & ſeq. An qui formalem. ibid. & ſeq.
Innocentem an aliquando liceat occidere. 165
Inobedientia. 305. V. Obedientia. 394
Inquietudo. 346
Inquiſitio Judicis. 171
Inſidiis an uti liceat contra hoſtem. 411
Intentio virtualis quæ ſit.
Intentio ſatisfaciendi præceptis, voto, juramento, &c. an requiratur ad eorum impletionem. 25. 26
Interdictum quid ſit, & quotuplex. 642. Qui ſint ejus effectus. 644. Quis poſſit ferre cenſuram interdicti. 645. Quis tandem tollere. 647
Interſtitia Ordinum. 568
Inventarium bonorum. 233
Invidia quid, & quale peccatum. 398. Quæ ſint ejus filiæ. ibid.
Ira quid ſit, & quale peccatum. 403. Quæ ſint ejus filiæ. 404. In ira nominare nomen Dei, ſeptem Sacramenta, dæmonem, &c. quale peccatum.
Irregularitas quid ſit, & quotuplex. 645. Quomodo in... ſint ejus effectus. 646. Quomodo tollatur. ibid. ... tur. ibid. Quomodo ... ſint irregularitates ex delicto. 648. ... defectu. 650
Irreligioſitas quotuplex ſit. 5...
Irritatio directa votorum. 127. & ſeq. ... recta.
Jubilæum. 49. Quibus caſibus cum ...
Judæi. ... ceat communicare.

. ibid. & ſeq. Quo loco. 482. & ſeq.
: ſint ad celebrationem requiſita. 486.
:q. V. Miſſa.
'a Eccleſiaſtica quid ſit. 610. Quotu-
. 611. Qui poſſint ferre cenſuram.
Qui eadem affici. 613. Ob quam cau-
poſſit ferri. 614. & ſeq. Qui poſſint
ea abſolvere. 617. & ſeq. Quomodo
abſolutio danda. 619
. 239. & ſeq.
as Dei. 54. Charitatis Dei præcepto
l præcipiatur. ibid. Quando obliget.
. & ſeq.
as erga proximum quid præcipiat, &
ıibeat. 55. Ejus ordo. ibid. & ſeq.
:rapha, & credita aliorum emere an
ıt. 238
nantia. 82
'gorum obligatio, & peccata. 372. &

æ. 176
ra monialium. 310
i qui dicantur. 311. An teneantur le-
ıs civilibus, & puniri poſſint a Prin-
ſæculari. 19. An teneantur ad reſi-
:iam. 317. & ſeq. Quid poſſint circa
oſitionem fructuum ſuorum beneficio-
. 338. & ſeq. An poſſint teſtari de re-
ous eorundem. 342. Quis ſit eorum ha-
s. ibid. Quæ actiones, artes, officia eis
ıibeantur. 343. Quæ negotiatio. 238
illus quid ſit. 257
terium quibus caſibus violetur. 484
ıtio conſanguinitatis. 596. Hujus gra-
. 59
tio legalis, & ſpiritualis. 596. & ſe
uncula die jejunii.
quando de penſione remitti deb

bliget ſub peccato, & quali. 18. & ſeq.
ſonæ Legibus obligentur. 18. & ſeq. Legis. ignorantia excuſet a tranſgreſſione Legis. 31. 29. An metus. Ibid. An diſpenſatio. Per quot annorum præſcriptionem Lex aboleatur. 16. 17. V. Præceptum. 246
Libellaticus contractus. 184
Libellus famoſus. 147
Liberi ad quid obligentur erga parentes. An peccarint, & obligentur, ſi parentibus inſciis contraxerint ſponſalia. 375. An, & quam graviter peccent, ſi iiſdem invitis quid auferant. 187
Libertas. 8. Regula, qua cognoſci poſſit, an quis ſit in poſſeſſione ſuæ libertatis. 9
Libri hæreticorum an, & qui prohibeantur. 51
Libros obſcœnos edere quale ſit peccatum. & legere, an ... 196
Litaniæ. 39. &
Litteras alienas aperire, & quale ſit peccatum. 245. ...
Litteræ dimiſſoriæ.
Locatio.
Locator an poſſit conductorem re ... privare ante tempus præfinitum.
Ludere chartis, aleis an liceat Clericis, religioſis. 246. ...
Ludus.
Luſor quando teneatur ad reſtitutionem. Quando leviter, quando graviter p... 249. Luxuria. 397. & ſeq. Ejus ... ibid. Ejus actus, ſeu peccata q... cia ſint. Ibid. Luxuriæ conſumm... 178. Species con... cies naturales. ... rum.

M

MAgia. 87. Quomodo Confeſſario cum Magis agendum. 88
Magiſtratus, obligatio. 66
Maledictio. 405
Malefactorem an, & quomodo liceat occidere. 161
Maleficium quid. 88. 89. Quotuplex. ibid. Quibus remediis uti liceat contra maleficia. ibid.
Maritus ad quid obligetur erga uxorem. 155
An etiam in adulterio deprehenſam licite occidat. 161
Mater quid debeat filiis. 149
Optans filiabus mortem quomodo excuſari poſſit. 39
Materia levis ſub mortali præcepto. 17
Matrimonium quid ſit. 578. Quæ illius materia, forma, miniſter. ibid. An ejus uſus ſit licitus. 583. & ſeq. An præceptus. 585. & ſeq. An debitus. ibid. & ſeq. An Matrimonium valide voveatur. 121. Matrimonii contractus ex gravi metu factus an ſit irritus. 217. an liceat contrahere matrimonium cum habente votum caſtitatis. 592. An cum hæretico. 51. An poſſit ſolvi Matrimonium. 588. Quæ ſint impedimenta Matrimonium impedientia tantum. 591. & ſeq. impedimenta dirimentia. 595. & ſeq. Matrimonii proclamationes præviæ. 593. & ſeq. An coram Parocho contrahendum, & quo. 602. Quid de hæreticis, quoad hæc, cenſendum. 606. Matrimonii conſummatio an prohibeatur ante benedictionem. 592. Matrimonium invalidum quomodo revalidandum. 606. In impedimentis a quo poſſit diſpenſari. 607. Ob quas cauſas. 609

DÆmonis invocati
Debitum conjug
Debitorum obligatio.
Decalogi Præceptum
Secundum. 100. &
ſeq. Quartum. 14
& ſeq. Sextum.
184. & ſeq. Octav
num, & decimum
Degradatio quid ſit,
Quam ob cauſam.
Delectatio moroſa qu
ſit peccatum. ibi
lectatio mortalis ſ
voluntas teneatur
poſitive reprimere
Depoſitio quid ſit, &
Quam ob cauſam.
Depoſitum.
An depoſitario lic

Moniales an obligentur ad Horas Canonicas. 328
Monopolia quid ſint, & an licita. 234
Monſtrum an ſit baptizandum. 427
Montes pietatis qui dicantur, & an liciti. 228
Moribundi abſolutio. 50
Mortem optare an liceat ſibi, vel alteri. 66
Mulierum ornatus. 72
Mutilatio ſui ipſius an, & quando ſit licita. 160. An, & quid debeat reſtitui pro injuria per mutilationem corporis illata. 205. & ſeq.
Mutuum quid. 227. & ſeq. An liceat petere mutuum ab uſurario. 231
Mutuatarii, & mutuantis obligatio. 228
V. Uſura.

N

NAutæ Catholico an liceat vehere annonam ad caſtra hæreticorum. 79
Nautarum obligatio. 226
Necromantia. 80
Negotiatio quid ſit, & quibus illicita. 238
Neophytus an ſit irregularis. 651
Notarii obligatio & peccata. 360
Novitii an obligentur ad Horas Canonicas. 328.
An poſſint valide teſtari. 259. Ad quid obligetur, qui novitium abduxit a religione. 20
Nundinæ. 135. V. Mercatus.
Nuptiarum ſolemnitates quando prohibeantur. 591. Earum benedictio. 59

O

OBduratio cordis. 39
Obedientia filiorum erga parentes. 14

Obedientiæ votum. 304
Obſervantia vana quid ſit. 4. & ſeq. Quotuplex. ibid. Quale peccatum. ibid. Unde poſſit cognoſci. 85. & ſeq.
Obſides an liceat occidere. 169
Occaſio proxima peccandi. 498
Occiſio iniqui aggreſſoris. 162. Innocentis. 165. Maleſactoris. 161. Uxoris in adulterio deprehenſæ. ibid. Sui ipſius. 158. & ſeq. An, & quid debeat reſtitui pro occiſione illata. 205. & ſeq.
Odium Dei. 54. & ſeq.
Odium Proximi. 59. & ſeq.
Oleum benedictum. 549
Opera diebus Dominicis, & feſtis præcepta. 138. & ſeq. Prohibita. 135. & ſeq.
Opificum variorum peccata. 383. & ſeq.
Opinio probabilis. 4. & ſeq.
Oratio Dominica. 41
Ordines militares an, & qui ex iis ſint religioſi. 295
Ordinis Sacramentum quid ſit. 555. Quotuplex. ibid. Quæ ejus materia. ibid. Quæ requirantur ad validam, & licitam ordinationem. 568. & ſeq.
Ordines ſacros ſuſcipiens an, & quomodò voveat caſtitatem. 119. A quo Epiſcopo quis poſſit ordinari. 566. & ſeq.
Ornatus mulierum. 72. & ſeq.
Oſcula extra matrimonium an, & qualia ſint peccata. 174

P

PActum cum dæmone. 80. & ſeq.
Papa quam habeat poteſtatem ferendi cenſuras. 612. An ipſe poſſit eas incurrere. ibid. In quibus impedimentis matrimonii poſſit diſpenſare. 807. An poſſit diſpenſare in omnibus votis. 132. An ſine juſta cau-

[redacted]

cauſa .
Parentes quid debeant filiis . 149. An j
ſint filios exhæredare . 150. Eorum obl
tio . 56
Parens non tenetur omnia bona relinqu
liberis .
Parochus an habeat poteſtatem ferendi c
ſuras . 612. An poſſit diſpenſare in v
ſubditorum . 131. An abſolvere ab exc
municatione minore . 529. An aſciſc
cooperatores non approbatos .
Parochus religioſus an obligetur ad regu
ſui Ordinis .
Parochiani an teneantur Dominicis, & fe
majoribus audire ſacrum in Parochia . 1
143. & ſeq. An invitis Parochis poſſint co
fiteri Mendicantibus .
Paſtorum obligatio . 74.
Patrini Baptiſmi qui ſint, & quod eorum
ficium .
Patrini Confirmationis .
Patronatus jus quid, & quotuplex .
Patronus quando teneatur præſentare, be
ficio vacante .
Pauperi quando, & quis teneatur ſubveni
62. & ſeq.
Pauperem ſe fingens, itaque extorquens el
moſynam, an obligetur ad reſtitutione
205
Paupertas religioſa . 300. & ſ
Peccatum quid ſit . 374. & ſeq. Quæ pec
ta diſtinguantur ſpecie . 382. Quæ nu
ro . 383. Quid ſit peccatum mortale ,
veniale . 385. Quæ ex genere ſuo ſint m
talia, quæ venialia . 387. Quibus ex c
ſis peccatum ex genere ſuo mortale
per accidens veniale . ibid. Quibus mo
ex genere ſuo veniale tranſeat in morta
389. Venialia an poſſint reſervari . 5
An veniale, cui annexa eſt cenſura, p

voto paupertatis. 303. & ſeq.
Prælatorum obligatio. 66
Præſtimonium. 325
Præſumptio quid & quale peccatum. 391
Præſumptio de miſericordia Dei. 53
Precarium quid. 224
Pretium quotuplex. 237
Principum obligatio. 269. & ſeq.
Proclamationes matrimonii. 594
Procuratorum obligatio, & peccata. 361
Prodigalitas in quo conſiſtat, & quale ſit peccatum. 394
Prodigi an poſſint contrahere. 217
Proditio. 395
Profeſſio fidei. 45
Profeſſio religioſa, quas requirat conditiones, ut ſit valida. 297. & ſeq. Facta ex gravi metu an ſit irrita. 307
Profeſſi an, & qui poſſint inſtitui hæredes. 270
Promiſſio acceptata an graviter obliget. 217. In rebus Eccleſiaſticis ex gravi metu facta an ſit irrita. 306
Propola. 75
Proſcriptos quibus liceat occidere. 163
Proximo an liceat velle aliquod malum. 59. Quando quis teneatur ei ſubvenire. 61. & ſeq. An, & quando ejus peccatum permitti poſſit. 72
Pueri quibus legibus obligentur. 19. An, & quando obligentur præcepto confeſſionis. 557
Pupillus. 152
Puſillanimitas. 393

Q

Quæſtorum obligatio. 239

Ran-

R

Rancor . . . 406
Rapina . . . 184
Raptus quid . 178. An, & quamdiu impediat matrimonium. . . . 598
Rebaptizans, & rebaptizatus an fiat irregulares. . . . 648
Referentis obligatio . . . 359
Regula externa actuum humanorum. . . 14
Regula interna . . . 1
Regulæ Ordinum religioſorum. 304. & ſeq.
Regularibus cur ampla privilegia a Pontificibus conceſſa. . . 142. & ſeq.
Religioſus ſtatus quid ſit . 295. & ſeq. Qui poſſint eum amplecti . 306. Qui teneantur. . . . ibid.
Religioſa profeſſio quas requirat conditiones, 297. & ſeq.
Religioſus ad Cardinalatum, vel Epiſcopatum promotus an maneat obſtrictus votis ſuæ religionis. 296. Promotus ad Parochiam an teneatur deferre habitum religionis, & regulam ſervare. 297. Ad quid obligetur Religioſus vi ſuæ profeſſionis. 298. Vi voti paupertatis. 300. & ſeq. Ad quid vi voti caſtitatis, & obedientiæ. 301. & ſeq. An, & quomodo teneatur ad profectionem. 299. An contra hanc peccet, ſi regulam Ordinis tranſgrediatur, 305. An, & quando liceat ei tranſire ad Ordinem ſtrictiorem. 306. An, & quando ad laxiorem. ibid. An, & quando poſſit e religione expelli. 309. An expulſus maneat votis adſtrictus. ibid. & ſeq. An teneatur ad Horas. 323. An Prælatus teneatur fugitivum, & apoſtatam requirere. 310. An profeſſus in uno monaſterio poſſit cogi, ut ſe transferat ad aliud, ibid An poſſint Religioſi nova ſtatuta

tuta condere. 305. An a Pon...
ſint cogi ad arctiorem vivendi rationem
306. An illis liceat negotiari. 239
Religioſi Mendicantem an licite miniſtrent
Euchariſtiam. 454
Reliquias an cum reliquiis liceat permutare.
98. Falſas proponere quale ſit peccatum.
79
Remedia contra maleficia. 88. & ſeq.
Remiges Chriſtiani. 76
Remiſſio debitorum. 221
Renuntiatio hæreditatum. 261. & ſeq.
Renuntiationes bonorum factæ ab ingredienti-
bus religionem an ſint validæ. 263
Repreſſalia an liceant. 172
Reſervatio Caſuum quid ſit. 536. & ſeq.
Quis habeat poteſtatem reſervandi. ibid
Quis abſolvendi. ibi
Reſidentia Epiſcopi, & eorum, qui habe
beneficium curatum.
Reſignatio beneficii quid, & quotuplex.
Reſtitutio quid ſit, & qui ad eam tenean
191. & ſeq. An plures ſimul damnific
teneantur reſtituere in ſolidum, & q
dine. 194. & ſeq. An teneatur reſti
qui alium impedivit a conſecutione
jus boni. ibid. Cui reſtitutio debe
169. & ſeq. An, & quando deb
tuere bonæ fidei poſſeſſor. 200. & ſ
poſſeſſor malæ fidei. 204. & ſe
quid reſtituendum pro injuria
lata per mutilationem, occiſio
205. & ſeq. Quibus pro his re
debeat. ib. Quid reſtituendu
ſtupro. 207. Quid pro adulter
fama. 209. Pro inductione
ibid. Pro avocatione a relig
Reſtitutionis circumſtantiæ,
cus, modus, &c. 211. &
ſtitutione excuſent.

Reverentia filiorum erga parentes. 147
Reus, an, & quando teneatur fateri verum. 365. & ſeq. An graviter peccet, ſi ad evitanda tormenta gravia falſum crimen ſibi imponat. 366. An teneatur revelare complices. 367. An ei liceat occidere miniſtros juſtitiæ. 162. Quid circa famam. 283. & ſeq. Quomodo Confeſſario agendum cum reo. 369. & ſeq.
Rex bellum geſturus ad quid obligetur. 169. & ſeq.
Ritus. 405
Ruſtici, aliique ſimpliciores in Germania, qui habentur hæretici, an poſſint abſolvi à ſuis Parochis. 51

S

SAcerdotum obligatio circa Miſſæ Sacrificium. 472. & ſeq.
Sacramentum quid ſit. 407. Quid circa ejus materiam, & formam ſervandum. 409. & ſeq.
Sacramentorum Miniſter. 411. Quid in eo requiratur, ut det valide. 412. & ſeq. Quid ut licite. 413. & ſeq. Quæ diſpoſitio requiratur in ſuſcipiente ad valorem Sacramenti. 416. Quid ut licite, & cum fructu ſuſcipiatur. 417
Sacramentalia quid ſint. 418. Quid efficiant. ibid.
Sacrificium Miſſæ. 472. & ſeq. Cujus ſit applicare fructum Sacrificii. 477. Vide Miſſa.
Sacrilegium quid ſit, & quotuplex. 92. & ſeq. Quot modis committatur per actum venereum. ibid. & ſeq.
Sartorum obligatio. 256. Peccata. 374
Satisfactio. 514
Scandalum quid ſit, & quotuplex ſit. 67. Quando committatur. 68. & ſeq. Activum

bliget ſub peccato,
ſonæ Legibus oblige
ignorantia excuſet
29. An metus. ibid
Per quot annorum
boleatur. 16. 17. V
Libellaticus contractus
Libellus famoſus.
Liberi ad quid oblige
An peccarint, & ob
inſciis contraxerint
quam graviter pecc
quid auferant.
Libertas. 8. Regula
an quis ſit in poſſe
Libri hæreticorum ar
tur.
Libros obſcenos edere
176
Litaniæ.
Litteras alienas aperir
quale ſit peccatum.
Litteræ dimiſſoriæ.
Locatio.
Locator an poſſit cor
privare ante tempus
Ludere chartis, aleis
ligioſis.
Ludus.
Luſor quando teneatur
Quando leviter, qu
249. Luxuria. 397
ibid. Ejus actus,
cia ſint. Ibid. Lux
cies naturales. 178
ram.

[redacted]

Societatis contractus quid ſit. 250
Sodomia quid. 180
Soror an teneatur fratri, vel ſorori in neceſſitate ſubvenire. 56
Sorores Tertiariæ Ordinis S. Franciſci an ſint religioſæ. 295
Sorte divinatoriæ, diviſoriæ. 83
Spectatio turpium comœdiarum quale ſit peccatum. 176
Spei præceptum quomodo obliget. 53. 54
Sponſalia quid ſint. 572. Quæ, & quanta eorum obligatio. 574. & ſeq. Quomodo diſſolvantur. 576. & ſeq.
Sponſis an liceant impudici tactus, oſcula, &c. ibid.
Sponſio quid ſit, an, & quando licite fiat. 246
Spurius. 149
Status Clericorum. 311. Vide Clerici.
Status Religioſus. 295. & ſeq.
Status ſæcularium, præſertim: judicialium. 343. & ſeq.
Stratagematis an uti liceat in bello. 171
Stuprum quid. 177
Stuprator quid pro illato ſtupro debeat reſtituere. 207
Subditi quomodo ſint obligati ſuis ſuperioribus. 152
Superbia quid ſit. 391. Quale peccatum. 392
Quæ ſint ejus filiæ. ib. & ſeq.
Superiores quomodo ſint ſubditis obligati. 553. & ſeq.
Superſtitio quid ſit & quotuplex. 78. Quando committatur ſuperſtitio cultus falſi. ib. Quando cultus ſuperflui. ibid.
Suſpenſio quid. 637. Quotuplex. ib. Ejus quantitas, & qualitas unde ſit colligenda. ibid.
Quæ ſint ſuſpenſiones in particulari. 640
Quis ab eis poſſit abſolvere. 641
Suſpicio temeraria. 274

Su-

Suſurratio quid. 399. An ſuſurro teneatur amicitiam per ſe ſublatam reconciliare. ibid.
Sutor. 374
Symbolum Apoſtolicum. 41
Synopſis nonnullarum Conſtitutionum Apoſtolicarum ad Morum ſcientiam præcipue ſpectantium. 654

T

TAbacum. 464
Tabellio. 358
Tactus impudici qualia ſint peccata. 174. & ſeq.
An liceant inter conjuges. 176. An inter ſponſos. 177
Tentatio Dei quid ſit. 91. Quale peccatum. ib.
Teſtamentum quid, quotuplex. An ſit validum, cui deſunt ſolemnitates jure civili requiſitæ. 258. & ſeq. Qui poſſint, & debeant eſſe executores Teſtamenti. 264. & ſeq. Intra quod tempus exequi debeant. 268. Qui poſſint teſtari. 269
Teſtamenta militum ſunt privilegiata. 261
Teſtimonium mulieris, ſervi, minoris, inimici, perjuri an ſit validum. 362
Teſtis, ib. An, & quando quis teſtari teneatur, & ad quid obligetur, qui non vult teſtari. 363. Ad quid, qui falſa teſtatus eſt. ibid.
Theſauri inventi quibus ſint reſtituendi, vel dandi. 199
Torpor. 406
Tortura reorum. 248. & ſeq.
Traditio in rebus Eccleſiæ, ex gravi metu facta, an ſit irrita. 222
Triſtitia de bono alterius an, & quando ſit peccatum. 399
Tutela. 254
Tutela inculpata quæ ſit. 262

Tu-

[redacted]

Tutoris officium. 135. & ſeq.
Typographus. 134

V

VAgi an teneantur præceptis locorum, in quibus morantur. 22. An coram quolibet Parocho poſſint contrahere matrimonium. 603
Vana gloria quid ſit, quale peccatum, & quotupliciter ea peccetur. 392. & ſeq.
Vana obſervantia quid, quotuplex, & quale peccatum. 83. & ſeq. Unde cognoſci poſſit. 86
Vaſſallus. 246
Veſtigalium fraudatione quam graviter peccetur, & an ex ea oriatur obligatio reſtitutionis. 203
Venator. 199
Venditio quid. 232
Venditor quo pretio debeat vendere. 233. & ſeq.
An teneatur de vitio rei, quæ venditur, præmonere emptorem. 235. Res vendita cui pereat ante traditionem. 237
Veneficium. 88
Venena an liceat vendere. 76
Verba turpia proferre quale ſit peccatum. 176
An, & quando ea liceant inter conjuges, 584
Veſtes clericales. 343. Quando ſacræ veſtes exſecrentur. 486
Veſte virili an liceat uti fœminis, vel contra. 71
Vindicta. 404
Violentia. 395
Virgini an liceat occidere invaſorem pudicitiæ. 164. An pro ſervanda caſtitate mortis periculo ſe exponere. 159

Vi-

Vitam an liceat abbreviare. 160. Ejus defenſio. 163. & ſeq.
Votum quid ſit, & quotuplex. 116. Quæ requiratur voti deliberatio, & intentio. 117. & ſeq.
Voti materia. 119. & ſeq.
Voti quæ, & quanta ſit obligatio. 122. & ſeq.
An quis teneatur voto, de quo dubitat, an ſit emiſſum. 9. De voto emiſſo dolere, quale ſit peccatum. 122. An duplicem malitiam admittat, qui violat votum de re jam antè præcepta. ibid.
Voto alieno an quis obligetur. 123. Qui vovit rem ab altero præſtandam, ad quid teneatur. ibid.
Vota perſonalia à quo ſint implenda. 123. Realia unde ſolvenda. ibid. Conditionalia an obligent ceſſante conditione. ibid.
Votum amplectendæ religionis ad quid liget. 125
Voventis intentio unde in dubio ſit colligenda. 125
Voti obligatio quot modis tollatur. ib. Qui poſſint directe irritare. 127. & ſeq. Quinam indirecte. 128. Quinam in votis diſpenſare. 131
Voti commutatio quid ſit. 130. Quid circa eam requiratur, ut licite fiat. ibid. Qui poſſint commutare. 131
Votum caſtitatis. 304. An ſimplex caſtitatis votum impediat matrimonium. 502. An ſolemne idem dirimat. 596
Votum religioſæ obedientiæ ad quid obliget. 304
Votum religioſæ paupertatis. 301
Uſura quid ſit. 227. Quale peccatum. ibid.
Variæ ſpecies uſuræ. 228. & ſeq.
Uſurariorum, & cooperantium obligatio, & pœna quæ ſit. 232. An ab uſurario liceat pe-

cauſa .
Parentes quid debeant fili
ſint filios exhæredare . 1
tio .
Parens non tenetur omnia
liberis .
Parochus an habeat poteſtate
ſuras . 612. An poſſit diſp
ſubditorum . 131. An abſolv
municatione minore . 529.
cooperatores non approbatos
Parochus religioſus an obliget
ſui Ordinis .
Parochiani an teneantur Domin
majoribus audire ſacrum in P
143. & ſeq. An invitis Parochi
fiteri Mendicantibus .
Paſtorum obligatio .
Patrini Baptiſmi qui ſint , & quod
ficium .
Patrini Confirmationis .
Patronatus jus quid , & quotuplex
Patronus quando teneatur præſenta
ficio vacante .
Pauperi quando , & quis teneatur
42. & ſeq.
Pauperem ſe fingens , itaque extorq
moſynam , an obligetur ad reſtitu
203
Paupertas religioſa .
Peccatum quid ſit . 374. & ſeq. Qua
ta diſtinguantur ſpecie . 382. Quæ
ro . 383. Quid ſit peccatum mort
veniale . 385. Quæ ex genere ſuo ſin
talia , quæ venialia . 387. Quibus e
ſit peccatum ex genere ſuo mortal
per accidens veniale . ibid. Quibus
ex genere ſuo veniale tranſeat in mo
389. Venialia an poſſint reſervari
An veniale , cui annexa eſt cenſura

AMICE LECTOR.

Cum poſt Auctoris obitum quadraginta quinque Propoſitiones ad moralem doctrinam pertinentes a Summo Pontifice Alexandro Septimo, itemque aliæ ſexaginta quinque ab Innocentio Undecimo, atque ultimo, triginta, & una ab Alexandro Octavo proſcriptæ fuerint, atque interdictæ; viſum eſt nobis eas non ſolum innuere locis ſuis, ut haberes, quid teneres, quid caveres; ſed etiam earum catalogum ad hujus libri calcem annectere, ut commodo tuo, atque utilitati, quacunque ratione poſſumus, conſuleremus. Vive diu.

Decreta Sanctiſſ. in Chriſto Patris, ac D. N. D.

ALEXANDRI PAPÆ VII.

In Congregationibus Generalibus Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habitis Feria 5. die 24. Septembris 1685.

In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N. Alexandro Divina Providentia Papa VII. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſſimus D. N. audivit non ſine magno animi ſui mœrore, complures opiniones Chriſtianæ Diſciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum ſuſcitari, partim noviter prodire, & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omnino ab Evangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens irreptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu verius perverti contingeret; idem SS. D. N. ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret, earundem opinionum examem pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſ. & Reverendiſſ. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſerio commiſit: qui tantum negotium ſtrenue aggreſſi,

eique ſedulo incumbentes, & mature diſcuſſis uſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati ſuæ ſingillatim expoſuerunt.

1. Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei, & charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, Anno 1629. 18. *Julii* in Conſiſtorio Sac. Congreg. Eminentiſſ. Card. viſa, & tolerata eſt.

4. Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcunque ſæculares ab hæreſi occulta & ab excommunicatione propter eam incurſa.

5. Quamvis evidenter tibi conſtet, Petrum eſſe hæreticum, non teneris denuntiare, ſi probare non poſſis.

6. Confeſſarius, qui in ſacramentali Confeſſione tribuit Pænitenti chartam poſtea legendam in qua ad Venerem incitat, non cenſetur ſolicitaſſe in confeſſione; ac proinde non eſt denuntiandus.

7. Modus evitandi obligationem denuntiandæ ſolicitationis eſt, ſi ſolicitatus confiteatur cum ſolicitante, hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denuntiandi.

8. Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licite accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet Celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani Octavi.

9. Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſę celebrandę traduntur, per alium ſatisfacere collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

10. Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre. Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſionem etiam juramento fir-

[redacted]

mata danti ſtipendium, quod pro nullo alio
erant.

11. Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob
ſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam,
n tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.

12. Mendicantes poſſunt abſolvere a caſibus E-
copis reſervatis, non obtenta ad id Epiſco-
rum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis,
i confitetur Regulari Epiſcopo præſentato,
l ab eo injuſte reprobato.

14. Qui facit confeſſionem voluntarie nullam,
isfacit præcepto Eccleſiæ.

14. Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere
i alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam
impleat.

16. Qui beneficium curatum habent, poſſunt
i eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdo-
n non approbatum ab Ordinario.

17. Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calu-
niatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Reli-
one ſpargere minantem occidere, quando alius
odus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non
letur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religio-
, vel ejus Religioni publice, & coram graviſſi-
is viris prædicta impingere, niſi occidatur.

18. Licet interficere falſum Accuſatorem, fal-
Teſtes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo
minet ſententia, ſi alia via non poteſt inno-
ns damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propria au-
ritate uxorem in adulterio deprehenſam.

20. Reſtitutio a Pio V. impoſita Beneficiatis
n recitantibus non debetur in conſcientia an-
ſententiam declaratoriam Judicis, eo quod
pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quod-
aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio
terarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi
ficium per alium recitet.

22. Non eſt contra juſtitiam Beneficia Eccle-
ſtica non conferre gratis, quia collator confe-
s illa Beneficia Eccleſiaſtica, pecunia inter-
niente, non exigit illam pro collatione Be-
ficii, ſed veluti pro emolumento tempora-

Q li,

li, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.

24. Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ: ideoque ſufficit dicere in Confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit Confeſſionis præcepto, dicens, Commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe a Sede Apoſtolica, tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum ſimilium Propoſitionum examini cura, & ſtudium impenderetur, interea idem Sanctiſſimus, re mature conſiderata, ſtatuit, & decrevit, prædictas Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet: ita ut quicunque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputative, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, a qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, niſi a pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcunque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Joannes Lupus Sanctæ Romanæ, & univ. Inquiſit. Not. &c.

Loco † Sigilli.

An-

Anno a Nativitate Domini N JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quinto, Indictione tertia, die vero ſecunda menſis Octobris, Pontificatus autem SS. in Chriſto Patris D. N. Alexandri, Divina Providentia Papæ VII. anno undecimo, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Carolum Melanum, ejuſdem SS. D. N. Papæ, & Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

FERIA QUINTA,

Die decimaoctava Martii Anno 1666.

In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N. Alexandro Divina Providentia Papa VII., ac Eminentiſſ. & Reverendiſſ. D. D. S. R. Eccleſiæ Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſſ. D. N. poſt latum Decretum XXIV. Septembris proxime elapſi, quo Vigintiocto Propoſitiones damnatæ fuerunt; examinatis ſedulo, & accurate uſque ad hanc diem infraſcriptis aliis quadrageſimum quintum numerum implentibus per plures in ſacra Theologia Magiſtros, ac per Eminentiſſ. & Reverendiſſ. DD. Cardinales adverſus hæreticam pravitatem Generales Inquiſitores, eorum ſuffragia ſingillatim ſuper unaquaque ipſarum audivit.

Propoſ. 29. In die jejunii qui ſæpius modicum quid comedit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.

31. Excuſantur abſolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque

iter agant; etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

32. Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

33. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem Horarum ſuppleri poteſt per quaſcunque eleemoſynas, quas antea Beneficiarius de fructibus ſui Beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit precepto.

35. Unico officio poteſt quis ſatisfacere duplici precepto pro die præſenti, & craſtino.

36. Regulares poſſunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſſe revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ a Paulo Quinto, hodie ſunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, eſt conſilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quamprimum*, intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

40. Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

41. Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo *regalo*, dum, deficiente illa, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent: & alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus, quam per decem annos.

44. Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, poſſunt

ſunt retineri, uſque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus maturè penſatis, idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decrevit, prædictas Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, & prohibet: ita ut quicunque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputative, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, a qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, niſi a pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute ſanctę obedientię, & ſub interminatione Divini judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcunque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Joannes Lupus Sanctæ Romanæ, & univerſalis Eccl. Inquiſit. Not.

Loco † Sigilli.

Anno a Nativitate Domini N. JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto, indictione quarta, die vero vigeſimatertia menſis Martii, Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris D. N. Alexandri, Divina Providentia Papæ VII. anno undecimo, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Carolum Melanum ejuſdem SS. D. N. Papæ, & Sanctiſſ. Inquiſitionis Curſorem.

PROPOSITIONES DAMNATÆ

A Sanctiſſimo Domino

INNOCENTIO

Divina Providentia Papa XI.

Feria V, die 2. Martii 1679.

In Generali Congregatione S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico Vaticano coram Sanctiſſ. D. N. Innocentio Divina Providentia Papa XI., ac Eminentiſſ., & Reverendiſſ. Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſſimus Dominus noſter Innocentius Papa Undecimus prædictus ovium ſibi a Deo creditarum ſaluti ſedulo incumbens, & ſalubre opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis a fel. record. Alex. VII. Prædeceſſore ſuo inchoatum proſequi volens, plurimas Propoſitiones, partim ex diverſis vel libris, vel theſibus, ſeu ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentiſſ. & Reverendiſſ. DD. Card. contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſubjecit. Quibus Propoſitionibus ſedulo, & accurate ſæpius diſcuſſis, eorundem Eminentiſſimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem ſuam auditis, idem SS. D. N. re poſtea mature conſiderata, ſtatuit, & decrevit pro nunc ſequentes Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ſicut jacent, ut minimum tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicuti eas damnat, & prohibet: non intendens tamen Sanctitas ſua per hoc Decretum alias propoſitiones in ipſo non expreſſas, & Sanctitati ſuæ quomodolibet, & ex

ex quacunque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2. Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim, dum probabilitate ſive intrinſeca, ſive extrinſeca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſe quinquenniis per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc ſolum obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus.

8. Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modo non obſit valetudini; quia licite poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

9. Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12. Vix in ſæcularibus invenies, etiam in Regibus, ſuperfluum ſtatui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantum ex ſuperfluo ſtatui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare, non quidem

ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura eſt pinguis hæreditas.

15. Licitum eſt filio gaudere de parricidio Parentis a ſe in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas.

16. Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundum ſe.

17. Satis eſt actum fidei ſemel in vita elicere.

18. Si a poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, & fidei glorioſum conſulo: tacere, ut peccaminoſum per ſe non damno.

19. Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20. Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.

21. Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolum probabili revelationis: imo cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus.

22. Non niſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimilive motivo ad juſtificationem ſufficit.

24. Vocare Deum in teſtem mendacii levis, non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

25. Cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis.

26. Si quis vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſponte, ſive recreationis cauſa, ſive quocunque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec eſt perjurus.

27. Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem cor-

s, honorem, res familiares tuendas, vel ad
et alium virtutis actum; ita ut veritatis
tio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.
Qui mediante commendatione, vel mune-
Magiſtratum, vel Officium publicum pro-
eſt, poterit cum reſtrictione mentali præ-
uramentum, quod de mandato Regis a
is ſolet exigi, non habito reſpectu ad in-
em exigentis; quia non tenetur fateri
occultum.

Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sa-
torum adminiſtrationem ſimulandi.

Fas eſt viro honorato occidere invaſorem
itur calumniam inferre, ſi aliter hæc igno-
vitari nequit: idem quoque dicendum, ſi
pingat alapam, vel fuſte percutiat; & poſt
am alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

Regulariter occidere poſſum furem pro
atione unius aurei.

Non ſolum licitum eſt defendere defen-
ccifiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam
e jus inchoatum habemus, & quæ nos
iros ſperamus.

Licitum eſt tam hæredi, quam legatario
injuſte impedientem, ne vel hæreditas
r, vel legata ſolvantur, ſe taliter defen-
ſicut & jus habenti in Cathedram, vel Pre-
n contra earum poſſeſſionem injuſte im-
em.

Licet procurare abortum ante animatio-
etus, ne puella deprehenſa gravida occi-
aut infametur.

Videtur probabile, omnem fœtum, quam-
utero eſt, carere anima rationali, &
rimum incipere eandem habere, cum pa-
ac conſequenter dicendum erit, in nullo
homicidium committi.

Permiſſum eſt furari, non ſolum in ex-
neceſſitate, ſed etiam in gravi.

Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt oc-
heris ſuis ſurripere ad compenſandam o-
ſuam, quam majorem judicant ſalario,
recipiunt.

Non tenetur quis ſub pœna peccati mor-
eſtituere, quod ablatum eſt per pauca fur-

ta,

Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima ne peccandi verſatur, quam poteſt, & non mittere, quin imo directe, & ex propo- quærit, aut ei ſe ingerit.

Proxima occaſio peccandi non eſt fugien- quando cauſa aliqua utilis; aut honeſta fugiendi occurrit.

3. Licitum eſt quærere directe occaſionem cimam peccandi pro bono ſpirituali, vel tem- ali noſtro, vel proximi.

4. Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis oret ignorantia myſteriorum Fidei, & etiam- per negligentiam etiam culpabilem neſciat yſterium SS. Trinitatis, & Incarnationis D. . Jeſu Chriſti.

65. Sufficit illa Myſteria ſemel crediſſe.

Quicunque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de iis diſputative, publice, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, a qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, niſi a pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatióne Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus, cujuſcunque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injurioſis contentionibus Doctores, ſeu Scholaſtici, aut alii quicunque impoſterum ſe abſtineant, & ut paci, & charitati conſulatur, idem Sanctiſſimus in virtute ſanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quam in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni cenſura, & nota, necnon a quibuſcunque conviciis contra eas Propoſitiones, quæ adhuc olicos hinc inde controvertuntur, d nes

48. Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non eſt. Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium, adeoque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.

51. Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit, deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, imo quatuor ſimul a diverſis celebrantibus audit.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt; eſt nota prædeſtinationis.

57. Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.

58. Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59. Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos, ratione magni concurſus pœnitentium, qualis verbi grat. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodo ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.

61.

omnem ritum externum
di obſervat, intus ve
reſolvit: Non intendo

29. Futilis, & totie
Pontificis Romani ſup
cum auctoritate, atque
cernendis infallibilitate

30. Ubi quis invener
no clare fundatam, il
re, & docere, non re
tificis bullam.

31. Bulla Urbani O
ſubreptitia.

F I

26. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana eſt.

27. Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus: In nomine Patris, &c. prætermiſſis illis, Ego te baptizo.

28. Valet Baptiſmus collatus a Miniſtro, *qui* omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat, intus vero in corde ſuo apud ſe reſolvit: Non intendo, quod facit Eccleſia.

29. Futilis, & toties convulſa eſt aſſertio de Pontificis Romani ſuper Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Auguſtino clare fundatam, illam abſolute poteſt tenere, & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificis bullam.

31. Bulla Urbani Octavi, *In Eminenti*, eſt ſubreptitia.

F I N I S.

[library stamp]